

Republika Hrvatska
Državna geodetska uprava

Geodetsko-geoinformatički rječnik

Nedjeljko Frančula, Miljenko Lapaine

Geodetsko-geoinformatički rječnik

Izdavač

Republika Hrvatska
Državna geodetska uprava

Za izdavača	Prof. dr. sc. Željko Bačić, ravnatelj
Urednik	Ivan Landek, dipl. ing.
Lektorica	Branka Makovec
Korektor	Prof. dr. sc. Miljenko Lapaine
Grafičko-likovni urednik	Ana Kuveždić, dipl. ing.
Oblikovanje korica	Jasminka Kušan, grafički dizajner
Izrada kazala	Mr. sc. Dražen Tutić
Tisak	SAND d.o.o.
Naklada	1000 primjeraka

UREĐENA ZEMLJA

Nacionalni program sređivanja zemljišnih knjiga i katastra

Projekt sufinancira EU

Izradu ove publikacije potpomogla je Europska unija u sklopu Projekta sređivanja zemljišnih knjiga i katastra

CIP

ISBN- 978-953-6971-12-1

© Državna geodetska uprava

Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Republika Hrvatska
Državna geodetska uprava

Geodetsko-geoinformatički rječnik

Pripremili

Prof. emeritus Nedjeljko Frančula
Prof. dr. sc. Miljenko Lapaine

Zagreb, 2008.

Glavni suradnici

Doc. dr. sc. Jelena Beban-Brkić (matematika)
Prof. dr. sc. Dušan Benčić (fizika, fizika (optika), metrologija, mjerni instrumenti, inženjerska geodezija, praktična geodezija, statistika)
Dr. sc. Vlado Cetl (informatika)
Mr. sc. Almin Đapo (matematička obrada geodetskih podataka)
Mr. sc. Ivan Fanton (inženjerska geodezija)
Prof. emeritus Nedjeljko Frančula (geoinformatika, informatika, kartografija)
Prof. dr. sc. Stanislav Frangeš (kartografija)
Doc. dr. sc. Dubravko Gajski (fotogrametrija i daljinska istraživanja)
Mr. sc. Vladimir Jakopec (informatika, katastar i zemljišna knjiga)
Doc. dr. sc. Ivka Kljajić (informatika)
Prof. dr. sc. Miljenko Lapaine (geodezija, geoinformatika, GIS, informatika, kartografija, matematička obrada geodetskih podataka, matematika, pomorstvo, statistika)
Prof. dr. sc. Paško Lovrić (kartografija, katastar i zemljišna knjiga)
Dr. sc. Hrvoje Matijević (inženjerska geodezija)
Prof. dr. sc. Damir Medak (satelitska i fizikalna geodezija)
Damir Pahić, dipl. ing. (katastar i zemljišna knjiga)
Dr. sc. Ivana Racetin (informatika, pomorstvo)
Mr. sc. Dražen Tutić (geoinformatika, informatika)
Mr. sc. Ivana Wechselberger (fotogrametrija i daljinska istraživanja)

Suradnici

Prof. dr. sc. Teodor Fiedler
Mr. sc. Ilija Grgić
Ana Kuveždić, dipl. ing.
Mr. sc. Miroslava Lapaine
MSc. Branimir Majčica
Dalibor Marinčić, dipl. ing.
Prof. emeritus Nikola Solarić
Prof. dr. sc. Nada Vučetić
Sanja Zekušić, dipl. ing.

Uvodna riječ

Strukovne rječnike u pravilu doživljavamo kao ogledalo stanja i dometa određene struke u određenom trenutku. Tako i ovaj Geodetsko-geoinformatički rječnik predstavlja ogledalo naše struke i nas samih, odnosno domete naše profesionalne aktivnosti. Pri tome, kao i kod većine rječnika, Geodetsko-geoinformatički rječnik predstavlja se javnosti u trenutku kada je stručna zajednica mnoge od objašnjenih pojmova već uvelike prihvatila i svakodnevno ih koristi. Svjedoci smo, međutim, brojnih problema u komunikaciji unutar i izvan struke jer je uporaba i razumijevanje stručnih pojmova često šarolika i uglavnom nestandardizirana. Takva situacija u osnovi rezultira usporavanjem daljnjeg razvoja pojedinog područja znanosti i struke te je upravo zato našoj struci bio potreban ovaj rječnik.

Kao što su autori istaknuli, izrada rječnika bila je u nesuglasju s protokom vremena, odnosno brzim tehnološkim razvojem geodezije i geoinformatike te, s tim u vezi, konstantnim nastajanjem novih pojmova. Tako je bilo i prilikom izrade ovog rječnika, a bit će i ubuduće. Stoga, pored činjenice da su autori i njihovi suradnici uložili izniman napor da bi sastavili ovaj rječnik, njegova vrijednost proizlazi i iz činjenice da je on nakon toliko godina pripreme ugledao svjetlo dana. Možemo slobodno upotrijebiti poznatu frazu da od trenutka čina izdavanja ovog rječnika, više ništa nije kao što je bilo.

Zbog navedenih razloga, prvo izdanje Geodetsko-geoinformatičkog rječnika značajan je i izuzetno vrijedan korak u razvoju struke te čestitam autorima, prof. emeritusu Nedjeljku Frančuli i prof. dr. sc. Miljenku Lapaineu i njihovim suradnicima na ovom izvanrednom postignuću. Čestitku upućujem i mom prethodniku, g. Branimiru Gojčeti, dipl. ing. geod., čijom odlukom je realizacija ovog projekta pokrenuta, kao i uredniku rječnika, g. Ivanu Landeku, koji je ustrajno poticao rad na njegovom dovršenju i izdavanju.

U Zagrebu, 29. veljače 2008.

Ravnatelj
Državne geodetske uprave

Prof. dr. sc. Željko Bačić

Od geometrije, preko geodezije do geoinformatike

Mjerenja su osnova svih geodetskih radova. Velik dio svog djelovanja geodetski stručnjaci provode na terenskim radovima upotrebljavajući u rješavanju brojnih, često i vrlo složenih, tehničkih zadataka geodetske instrumente. Osnovno je pravilo da svaki takav zadatak treba rješavati primjenom *odgovarajućih* metoda i instrumenata. Iako jednostavno, u praktičnoj izvedbi to je složeno načelo zbog stvarnih mogućnosti izvedbe, tradicije i navika, posebno u uvjetima izuzetno dinamičnog razvoja tehnologije i mjerne tehnike, kada se novi instrumenti s novim mogućnostima pojavljuju tako brzo i gotovo neočekivano. Posebno je značajno upravo uvođenje novoga u primjeni mjerne tehnike, ali uvijek s određenom mjerom, racionalnosti i ekonomičnosti. Sve to stavlja pred geodetskog stručnjaka, a naročito mlađe djelatnike, složene zahtjeve u odnosu prema pristupu svakom zadatku i šire, u odnosu prema razvoju struke u nas. Sve to uvjetuje ponajprije temeljito poznavanje stručnih disciplina, i to ne samo njihovih osnova, već i suvremenog razvoja i dostignuća.

Osnovni cilj geodetske izmjere je utvrđivanje mjernih i opisnih podataka radi određivanja položaja karakterističnih točaka zemljišta i objekata uz digitalni i grafički prikaz. Prostorni položaj točke određen je na osnovi poznavanja triju koordinata. Položaj geodetske točke u ravnini dan je dvjema koordinatama u odgovarajućoj projekciji. Treća koordinata je obično nadmorska visina. U suvremenoj geodeziji imamo i četvrtu – vrijeme, pa govorimo i o dinamičkoj geodeziji. Ne samo što promatramo i mjerimo prema objektima u pokretu (npr. opažanja satelita, astronomska opažanja, opažanja u navigaciji), već je sve na Zemlji podvrgnuto stalnim promjenama, što zahtjeva nova ili čak neprekidna mjerenja i uvođenje vremenske koordinate. To je vrlo važno pri ispitivanjima tehničkih objekata u inženjerskoj geodeziji, ispitivanjima plimnih valova Zemlje, u proučavanju geodinamičkih procesa itd. Govori se i o petoj koordinati – *čovjeku kao opažaču*, kako bi se istakla njegova važnost i uloga u svakom mjernom procesu (Benčić, 1990).

Geometrija (zemljomjerstvo)

Mjerenja su vezana za čovjekov rad, pa povijest mjerenja započinje s povijesti ljudskoga roda. Postoje očuvani dokazi o visokoj razini mjerenja u području rijeka Eufrata i Tigrisa. Najstariji tragovi vode 6000 godina unatrag. Iskapanja su pokazala da je tada na tom području djelovao sustav za navodnjavanje s duljinom od 160 kilometara. Sustav je uredno održavan oko dvije tisuće godina, a danas je sve pokriveno pijeskom. Takav, za ondašnje, pa i današnje vrijeme grandiozni pothvat, nije se mogao ostvariti bez dobrog poznavanja izmjere. To je očigledno kad taj sustav navodnjavanja usporedimo s rimskim vodovodom koji je oko 4000 godina mlađi. Rimski vodni sustav od 19 akvadukata ukupne duljine 400 kilometara održavala je stalna

posada od 700 ljudi, koji su omogućavali da građani dobivaju dnevno 600 do 1000 litara vode po stanovniku.

Babilonci su bili prvi u povijesti čovječanstva s jedinstvenim sustavom mjera. Oni su čak imali posebne pramjere. Arheološka iskapanja omogućila su da se dođe do pramjere duljine izrađene prije oko 4000 godina. To je bakreni štap duljine 110,35 centimetara i mase 41,5 kg s ucrtanim zarezima. Spomenimo i Keopsovu piramidu građenu prije više od 4500 godina, izvedenu sa stranicama kvadratne baze 230 m i visine 148 m. Najveće visinsko odstupanje između sjeverne i zapadne stranice iznosi 12 mm uzduž čitavog opsega od 920 m. Istočna i zapadna stranica razlikuju se u duljini 34 mm i imaju srednju vrijednost 230,374 m, a sjeverna i južna stranica razlikuju se za 201 mm uz srednju vrijednost 230,354 m! Ni do danas nije razjašnjeno kako su za ono vrijeme postignuti tako izuzetni rezultati, tim više što iz toga vremena nisu poznati nikakvi mjerni uređaji ni instrumenti.

Egipatski mjernici zvali su se *harpedonapti*, i to po užetu s čvorovima, kojim su mjerili dužine.

Grčki naziv za geodeziju bio je najprije γεωμετρία, a tek zatim γεωδασία. Prvi termin dolazi od riječi γῆ, tj. Zemlja, i μετρέειν = mjeriti. Dakle doslovce prevedeno γεωμετρία = zemljomjerstvo.

Prema mišljenju jednog od nestora hrvatske geodezije, Nikole Neidhardta, grčki naziv γεωμετρία najbolji je naziv struke. Jezički jezgrovito definira ono, čime se struka bavi. Svi kasniji nazivi ni izdaleka nisu tako podesni. Pa što je onda potaklo promjenu imena? Zašto su još stari Grci vrlo dobar naziv γεωμετρία zamijenili slabijim γεωδασία? Prof. Neidhardt objasnio je to na sljedeći način. Po srijedi je otmica naziva, krađa imena. Iz geodezije razvila se geometrija kao nauka o geometrijskim oblicima. Geometrija je kćerka geodezije. Običaj je da dijete, kad se rodi, dobije svoje ime. Tu se dogodilo obrnuto. Kćer se rodila i, kad je odrasla i osamostalila se, oduzela je majci geodeziji njezino ime. Ostala majka bez imena. I dali joj novo ime geodezija.

Herodot, otac povijesti kao znanosti, pisao je ovako: "U Egiptu rijeka Nil godimice poplavljuje zemljište i zamulji međe. Nakon odlaska vode potrebno je ponovno uspostavljati međe mjerenjem. Kažu, da se iz takvih mjerenja razvila geometrija."

Jasno je da su se geometrijski problemi rodili ne iz nekih poriva za teorijskim spekulacijama i razmišljanjima već iz čisto praktičnih konkretnih zadataka i problema. Spoznaju trokuta ili četverokuta kao geometrijskih likova, spoznaju njihovih osobina, iznalaženje formula za njihove površine itd., sve su to zahtijevali čisto praktički i geodetski zadaci, koji su se isprva rješavali posve empirički. Kasnije su sve više uočavane osobine, koje ima svaki trokut, svaki četverokut itd. Grčki genij bio je naročito naklon uočavanju općih karakteristika. Geometrija kao znanost bila je time rođena. Može se mirne duše reći, da je ona, a velikim dijelom i matematika, kćerka geodezije i geodetskih problema.

Spekulativni grčki duh razvio je geometriju do zamjerne visine. Ta se znanost sasvim oslobodila zemljišta. Točka, prvotno kolčić zabijen u zemlju, postala je nešto bez materije, bez dimenzija, teorijsko, zamišljeno. Isto je tako četverokut prestao biti omeđena čestica zemljišta i postao zamišljen lik, što ga definiraju četiri točke itd. Materijalizacija geometrije išla je kod starih Grka tako daleko, da je primjerice Platon zamjerio matematičaru Eudoksu, što je neke geometrijske probleme pokušavao rješavati empirijski, jer da time geometriju vraća natrag u njeno prvotno nerazvijeno stanje.

Rimljani su geodeziju zvali *agrimensura*, geodetske stručnjake *agrimensores*, a također i gromatici. Doslovce prevedeno agrimensura znači *poljomjerstvo*. Agri su polja, a mensura mjerenje. Odgovara li taj latinski naziv? Ne baš sasvim. Doduše najveći dio geodetske djelatnosti apsorbirala su polja, odnosno poljoprivredno zemljište. Ali mjerenje polja ni izdaleka ne iscrpljuje djelatnost geodetske struke. Kao posebni predmeti na tehničkim fakultetima i visokim školama predaju se Izmjera gradova, Rudarska mjerenja itd., tj. mjerenja izvan polja. Baš u tome i jest prednost izraza geometrija za geodeziju, što su $\gamma\eta$ i $\mu\epsilon\tau\rho\epsilon\acute{\iota}\nu$ dovoljno široki pojmovi, da obuhvate svu geodetsku djelatnost. Riječ $\gamma\eta$ znači i zemljište kao dio zemaljske površine, i Zemlju kao planet, a i zemlju kao trodimenzionalni pojam, kao materiju koja se kopa, ore itd. Dakle $\gamma\epsilon\omega\mu\epsilon\tau\rho\acute{\iota}\alpha$ bi jezički mogla obuhvaćati mjerenje polja i mjerenje gradova, i rudarska mjerenja, i određivanje oblika Zemlje kao cjeline, što nije slučaj sa riječi-agrimensura, a nažalost niti sa riječi gromatici.

Latinski naziv *gromatici* za rimske geodetske stručnjake dolazi od naziva *groma* za spravu za iskolčavanje okomica. Zna se točno kako je takva sprava izgledala i to zahvaljujući propasti Herkulanuma i Pompeja. Ti su gradovi za vrijeme Rimskoga carstva zasuti lavom od erupcije Vezuva. Među ostalim zasuta je i poslovnica jednoga geodetskog stručnjaka zajedno s njime, njegovim pomagačima i spravama. Otkopana je i groma. To je križ za iskolčavanje okomica na metalnom štupu. Štap se pobadao vertikalno u zemlju. Oko osi štapa mogao se rotirati taj križ, koji je za vrijeme rada morao biti vodoravan u prostoru. Na svakome je kraku križa visio po jedan visak. Visci definiraju dvije međusobno okomite vizurne ravnine. Križ (alhidada) se kod rada zaokrene sve dok vizurna ravnina preko dvaju viskova ne pogodi određenu točku. Vizura preko drugog para viskova daje okomicu.

Očito je da nije baš sretno po spravi za iskolčavanje okomica nazivati stručnjake i čitavu struku, koja je morala već u rimsko doba imati daleko šire područje djelatnosti, negoli je iskolčavanje okomica. Sprave se razvijaju. Simbol struke je onda bila groma, jučer teodolit, danas GPS (globalni sustav za određivanje položaja), sutra će vjerojatno biti kakva druga sprava. Očito su rimski mjernici stalno bili vidani s gromom, pa su odatle dobili naziv gromatici. To bi bilo slično kad bi danas netko geodete nazvao GPS-ovcima ili slično tome.

Geodezija

Objasnili smo da je geometrija otela geodeziji ime. A odakle dolazi naziv $\gamma\epsilon\omega\delta\alpha\iota\sigma\acute{\iota}\alpha$? Za drugu polovicu riječi ne zna se sigurno. Po nekima čitav izraz dolazi od $\gamma\eta$ $\epsilon\acute{\iota}\delta\omicron\varsigma$, što znači "oblik zemlje", a po drugima $\gamma\eta$ $\theta\acute{\iota}\zeta\omega$ = zemlju dijeliti. Lingvistički stvar nije posve raščišćena.

Ali ni $\epsilon\acute{\iota}\delta\omicron\varsigma$ ni $\theta\acute{\iota}\zeta\omega$ ne odgovaraju posve struci, ne odgovaraju tako kao prijašnji naziv *geometrija*. Ako se uzmu doslovce riječi $\gamma\eta$ $\epsilon\acute{\iota}\delta\omicron\varsigma$ – oblik zemlje, izgledalo bi kao da se u geodeziji radi samo o obliku, o formi, kao da je njena svrha samo ustanovljivanje oblika. Ako je to nekad i bilo, da je geodezija bila više deskriptivna, opisna, formalna, danas se to ne smije reći. Ona je konstruktivna kao i ostale tehničke struke. Gotovo da bi se prije mogla geometrija nazvati eidologijom ili eidometrijom.

Drugo tumačenje, tj. $\gamma\eta$ $\theta\acute{\iota}\zeta\omega$ još manje odgovara. Dijeljenje zemlje, dijeljenje zemljišta, samo je neznatan i sve manje važan dio geodetske djelatnosti, dio, koji se obično naziva parcelacijom.

Po Aristotelu $\gamma\epsilon\omega\delta\alpha\iota\sigma\acute{\iota}\alpha$ nije znanost nego vještina. On je ubraja među $\tau\acute{\epsilon}\chi\eta\upsilon\alpha$, tj. među tehničke struke, dok mu je $\gamma\epsilon\omega\mu\epsilon\tau\rho\acute{\iota}\alpha$ znanost.

Izvjesno isprepletanje ili miješanje naziva *geometrija* s jedne strane i *geodezija* s druge strane ide sve do naših dana. Za geodetskog stručnjaka još se uvijek upotrebljava riječ *geometar*. Osim toga su donedavna npr. neki njemački autori geodeziju zvali *Praktische Geometrie*, tj. praktična geometrija, za razliku od teorijske geometrije, koja se uči u srednjim školama. Kao da je geometrija znanost, a geodezija samo praktična djelatnost. No, nije tako. Geodezija je znanost ravnopravna ostalim znanostima. Ona je samostalna znanost, sa svojom vlastitom problematikom, vrlo razgranata i razvijena. Dakle geodeziju kao cjelinu zvati *praktičnom geometrijom* bilo bi pogrešno. Drugo je *praktična geodezija* kao oznaka za praktičan ili na praksu usmjereni dio geodezije.

Pod uplivom latinskoga kao imperijskog jezika rimskoga svijeta razvili su se romanski jezici francuski, talijanski, španjolski, rumunjski. U francuskom i talijanskom upotrebljava se izraz *topografija* za nižu geodeziju, a *geodezija* za višu.

Riječ topografija dolazi zapravo od grčkih riječi τόπος = mjesto i γράφειν = pisati, crtati, opisivati. Dakle, topografija bi bila mjestopis, zemljopis, terenopis. Naravno, riječ γη je mnogo šira od τόπος, a i μετρεῖν mnogo aktivnija od γράφειν. I opet, jezički bi geometrija bila u prednosti.

Kod zapadnoeuropskih naroda naziv *geodezija* sve se više upotrebljava za višu geodeziju. Englezi i Amerikanci kažu za nižu geodeziju *survey* ili *surveying*, što znači izmjera, premjeravanje, mjerenje. Analogno Nijemci kažu *Vermessungskunde*. Npr. i *dendrometrija* se bavi izmjerom, ali ne zemljišta, zemlje, već drvnih masa u šumarstvu. Strujomjeri su sprave za mjerenje struje; plinomjeri plina itd., a da to nipošto nisu geodetski instrumenti. Dakle mjeriti se može vrlo mnogo toga. U svim znanostima se danas mjeri, a da ipak nisu geodezija. Zato nazivi *survey*, *surveying* ili *Vermessungskunde* nisu najbolji. I oni daleko zaostaju za nazivom *geometrija*.

Riječ *topografija* zapravo vrlo dobro odgovara detaljnoj izmjeri zemljišta i njegove konfiguracije, dakle za jedan dio geodezije. U Hrvatskoj se naziv u tom smislu i upotrebljava, pa se govori npr. o vojno-topografskoj izmjeri, topografskim kartama i slično.

Francuzi Danger i Martin predložili su *topometrija*. Dolazi od τόπος i μετρεῖν, tj. mjestomjerstvo ili terenomjerstvo. Riječ γη bila bi prikladnija od τόπος.

Jedan od najstarijih hrvatskih geodetskih pisaca dr. Kőröskénji piše krajem XIX. st. *Geodäsia* s preglashenim *a* i sa *s*. To je bilo očito pod utjecajem austrijske literature i škole. Naziv geodezija za struku i znanstveno polje ostao je kod nas do danas. Javljali su se ponekad i nazivi *zemljomjerstvo*, *zemljomjer*, *mjerništvo*, *mjerstvo*, a kod Kőröskénjija također i *mjeračina*.

Riječi *mjeračina* i *mjerstvo* su zastarjele. Nitko ih više ne upotrebljava. Riječ mjerstvo upotrebljavala se u sklopu *opisno mjerstvo* kao naziv za deskriptivnu geometriju. No, taj se naziv također više ne upotrebljava. *Describere* je latinska riječ i znači opisivati. Dakle *deskriptivna geometrija* bilo bi doslovno prevedeno *opisno zemljomjerstvo*. Opisivanje je nešto što uglavnom nije mjerenje. Držim stoga, da ta dva izraza baš ne pristaju jedan uz drugi, a naročito, kad je još i riječ *zemlja* među njima. No taj ćemo problem ipak ostaviti *geometričarima*, tj. matematičarima koji se bave geometrijom.

Nazivi geodetskih stručnjaka u Hrvatskoj prilično su diferencirani. S jedne strane po stručnoj naobrazbi ili školovanju, a s druge prema vrsti posla.

Npr. nekadašnji *zemljomjeri* bili su stručnjaci bez posebnih stručnih škola. Namješteni u katastru, vježbali su se u stručnom radu, polazili zimske tečajeve i polagali ispit za zemljomjere. *Geometar* je naziv stručnjaka, koji je završio srednju geodetsku školu. *Geodet* je stručnjak, koji je završio nekadašnji geodetski tečaj, tj. nakon srednjoškolske mature dvije godine geodetskog školovanja na kojoj tehničkoj visokoj školi ili u Zagrebu na tadašnjoj Šumarskoj Akademiji (1911. do 1923). *Geodetski inženjer* je završio dvogodišnji studij geodezije (viša stručna sprema), a *diplomirani geodetski inženjer* četverogodišnji, odnosno devetosemestralni studij na Geodetskom fakultetu (prije AGG, Tehnički fakultet, odnosno Visoka tehnička škola).

Topograf ili topografski oficir je stručnjak koji je završio vojno-topografsko školovanje.

Uz navedene izraze po školovanju ima još nekoliko općih, npr. *mjernik* i također *geodet* (*geodeta*). Posebni izrazi prema vrsti posla su danas npr. kartograf, fotogrametar, reprofotograf, restitutor itd.

Od svih nabrojanih izraza najširi je i međunarodno najpoznatiji *geometar*. I međunarodni savez geodetskih stručnjaka zove se Internacionalna federacija geometara (*Fédération Internationale des Géomètres* – FIG). Na engleskom jeziku *International Federation of Surveyors*, na njemačkom *Internationale Vereinigung der Vermessungs-ingenieure*, a na hrvatskom je u posljednje vrijeme *Međunarodna udruga geodeta*. Tu se sad čini kao da je došlo do nesporazuma oko razlikovanja naziva *geometar* i *geodet* jer smo vidjeli da u Hrvatskoj ta dva naziva nemaju isto značenje. Međutim, odgovor na to pitanje daje FIG u svojoj najnovijoj definiciji prema kojoj je *geodet* osoba s akademskim kvalifikacijama i stručnim tehničkim znanjem koje mu omogućuje bavljenje geodetskom znanostima: prikupljanjem i vrednovanjem zemljišnih i geografskih podataka; upotrebom tih podataka za planiranje i učinkovito upravljanje zemljištem, morem i njima pripadajućim objektima te poticanjem napretka i razvoja takvog djelovanja. Obavljanje geodetskog posla može sadržavati jednu ili više sljedećih aktivnosti na Zemlji, iznad ili ispod njezine površine ili mora, a te se aktivnosti mogu obavljati i u suradnji s drugim stručnjacima:

1. Određivanje veličine i oblika Zemlje i izmjera svih podataka potrebnih za definiciju veličine, položaja, oblika i obrisa bilo kojeg dijela Zemlje.
2. Određivanje položaja objekata u prostoru i određivanje položaja i nadgledanje fizičkih osobina, struktura i građevinskih radova na Zemlji, iznad ili ispod njezine površine.
3. Određivanje položaja granica javnog i privatnog zemljišta, uključujući unutardržavne i međunarodne granice, te registracija tih zemljišta u odgovarajućim evidencijama.
4. Oblikovanje, uspostava i upravljanje sustavima zemljišnih i geografskih podataka, te prikupljanje, spremanje, analiziranje i rukovanje podacima u tim sustavima.
5. Proučavanje prirodnog i društvenog okoliša, izmjera zemljišnih i pomorskih resursa i upotreba tih podataka u planiranju i razvoju gradskih, seoskih i regionalnih područja.
6. Planiranje, razvoj i promjene vlasništva, bilo gradskog ili seoskog, bilo zemljišta ili građevina.
7. Vrednovanje posjeda i upravljanje gradskim ili seoskim posjedima, zemljištem ili građevinama.
8. Planiranje, izmjera i upravljanje građevinskim radovima, uključujući i procjenu troškova.
9. Izrada planova, karata, datoteka, grafikona i izvještaja.

Geoinformatika

Geodeti s ponosom ističu svoje povijesne prethodnike. Prije 2330 godina izmjerio je Eratosten duljinu luka meridijana između Aleksandrije i Syene i tako odredio opseg Zemlje. Egipatski agrimensori poslije svake poplave Nila nanovo su uspostavljali granice parcela. U doba velikih geografskih otkrića Gerhard Mercator je izumom svoje konformne cilindrične kartografske projekcije dao ogroman doprinos sigurnosti plovidbe oceanima. Posljednje velike doprinose boljem poznavanju našeg planeta geodezija je dala u drugoj polovini prošlog i prvih dvadeset godina ovog stoljeća kada su s karata Južne i Sjeverne Amerike, Afrike i Azije nestajale posljednje bijele mrlje. U to je doba bilo moguće da se najviši vrh na Zemlji nazove po jednom geodetu, naime po indijskom geodetu-generalu Georgeu Everestu (1790-1866).

Promjene koje su se zbile u geodeziji u posljednjih pedeset godina, mogu se bez pretjerivanja nazvati revolucionarnima. Vezane su uz razvoj satelitske i računalne tehnologije. Promjene su tako važne i velike da izazivaju i promjenu naziva geodetskih udruga, časopisa, ali i geodetskih učilišta pa i čitave struke. Jedan od najstarijih geodetskih časopisa na svijetu austrijski *Zeitschrift für Vermessungswesen und Photogrametrie* promijenio je naziv u *Zeitschrift für Vermessungswesen und Geoinformation*. Sličan naziv nosi sada i njihovo geodetsko društvo. Američki časopis *Surveying and Mapping* promijenio je naziv u *Surveying and Land Information Systems*, a potom u *Surveying and Land Information Science*, časopis *The American Cartographer* najprije u *Cartography and Geographic Information Systems*, a 1999. u *Cartography and Geographic Information Science*.

Promijenjeni su i nastavni planovi, programi i nazivi geodetskih učilišta. Najprije u Kanadi, potom u Australiji, a zatim i u Europi uvodi se umjesto geodezije (engleski *geodesy* i *surveying*) ponegdje naziv geomatika (*geomatics*), možda nastao od riječi **g**eodesy, **m**athematics i **i**nformatics. *Geomatika* je suvremeni znanstveni naziv za integrirani pristup prikupljanju, analizi, upravljanju i prikazu prostornih podataka. Pojava geomatike znači integraciju matematičko-fizikalne geodezije s fotogrametrijom, daljinskim istraživanjima, kartografijom, geografskim i zemljišnim informacijskim sustavima te multimedijском komunikacijom. S razvojem informacijskih, prostornih i računalnih znanosti klasična geodezija pretvara se od analogne u digitalnu, od statičke u dinamičku i kinematičku, prelazi od naknadne obrade podataka na obradu u stvarnom vremenu, od lokalnog pristupa sve više na globalni. Geodetski se inženjer pretvara u geoinformatičara (*Vermessungsingenieur zum Geoinformatiker*).

Sve navedene promjene potaknule su i izdavanje novih časopisa. GIM (*Geodetical Info Magazine*) s podnaslovom *International Journal for Surveying, Mapping and Applied GIS* počeo je izlaziti 1987. godine. No promijenjeno je značenje slova G u nazivu časopisa koji sada glasi *Geomatics Info Magazine*.

Koliko se pojam geomatika naglo i brzo širi svjedoči i podatak da u kazalu pojmova zbornika radova kongresa Međunarodnoga društva za fotogrametriju i daljinska istraživanja (ISPRS) održanom 1992. u Washingtonu nema pojma geomatika, dok se taj pojam pojavljuje 27 puta u zborniku sljedećega kongresa održanog 1996. u Beču.

Navedimo i neke konkretne primjere promjena naziva fakulteta. *Surveying School* (*The University of New South Wales*) promijenila je 1992. naziv u *School of Geomatic Engineering*. Na Visokoj tehničkoj školi u Zürichu (*ETH Zürich*) uvedeno je početkom 1998. na studiju geodezije i kulturne tehnike usmjerenje geomatika (*Studiengang Geomatik*). Pritom se geomatika definira kao znanost o prikupljanju, upravljanju, modeliranju, analizi i prikazu prostornih

podataka i procesa s posebnim naglaskom na probleme vezane uz prostorno planiranje, upotrebu i unapređenje zemljišta i zaštitu okoliša. Završetkom studija polaznik stječe stručni naziv geomatički inženjer (*Geomatikingenieur/in*). Fakultet u Delftu promijenio je ime, u prijevodu na engleski, iz *Faculty of Geodesy* u *Faculty of Civil Engineering and Geoinformatics*. Zagrebački Geodetski fakultet nije promijenio ime, ali je promijenio naziv studija. Novi preddiplomski i diplomski studiji, uvedeni po prvi put ak. god. 2005/06 su studiji *geodezije i geoinformatike*.

Predgovor

Sve šira primjena geodezije i geoinformatike u raznim oblicima ljudske djelatnosti, kao i utjecaj općeg razvoja znanosti i tehnike na geodeziju i geoinformatiku, znatno su proširili opseg jezika kojim se danas služimo. Već se duže vrijeme osjeća u našoj geodetsko-geoinformatičkoj djelatnosti, i to u znanstvenom, nastavnom i stručnom radu nedostatak rječnika u kojem bi bilo zabilježeno nazivlje kakvo se danas upotrebljava.

Na hrvatskom jeziku objavljen je 1977. godine *Višejezični kartografski rječnik* što su ga priredili nastavnici Zavoda za kartografiju Geodetskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Taj nam je rječnik poslužio kao osnovni izvor za područje kartografije, ali ga je bilo nužno dopuniti suvremenim terminima.

Osim toga, 1980. godine objavljen je *Višejezični geodetski rečnik* u izdanju Saveza geodetskih inženjera i geometara Jugoslavije. Taj nas rječnik, međutim, ni u terminološkom, ni u jezičnom pogledu ne može zadovoljiti.

Stoga je 1995. godine Državnoj geodetskoj upravi predložen projekt izrade *Geodetskog rječnika* koji je trebao biti pilot-projekt u kojem bi se utvrdili i istražili problemi koji se susreću pri sređivanju jezične građe, kao bismo jednog dana mogli pokrenuti mnogo opsežniji projekt – izradu višesveščanoga i višejezičnoga geodetskog rječnika. Rad na rječniku započet je 1996. i predviđalo se da će trajati tri godine. Rad se, međutim, odužio i rukopis je predan Državnoj geodetskoj upravi tek 2003. godine. Voditelj projekta bio je prof. dr. sc. Nedjeljko Frančula, glavni suradnik prof. dr. sc. Miljenko Lapaine, a u izradi rječnika surađivali su mnogi nastavnici i suradnici Geodetskog fakulteta i određeni broj suradnika izvan Geodetskog fakulteta.

Bez obzira na to što je rukopis *Geodetskog rječnika* predan Državnoj geodetskoj upravi 2003. godine, nastavili smo s radom na stručnoj terminologiji. Sasvim je jasno da takvom radu zapravo nikad nema i neće biti kraja. Potvrda tome je sveopći razvoj tehnike, pa tako i geodezije. Sve veća primjena novih tehnologija dovela je do promjene sadržaja i naziva studija na Geodetskom fakultetu. Više se ne studira geodezija, nego geodezija i geoinformatika. U tom je smislu promijenjen i prvobitni naslov rukopisa u *Geodetsko-geoinformatički rječnik*, a njegov je sadržaj dopunjen na odgovarajući način.

U *Geodetsko-geoinformatičkom rječniku* koji sada pružamo na uvid našoj stručnoj javnosti obrađeni su termini iz ovih područja: fizika, fizika (optika), fotogrametrija i daljinska istraživanja, geodezija, geoinformatika, GIS (geoinformacijski sustavi), informatika, inženjerska geodezija, kartografija, katastar i zemljišna knjiga, matematička obrada geodetskih podataka, matematika, metrologija, mjerni instrumenti, pomorstvo, praktična geodezija, satelitska i fizikalna geodezija, statistika. Ukupno je obrađeno oko 4200 termina.

Sva područja nisu jednako detaljno obrađena jer za neka područja nismo mogli naći stručnjake spremne za suradnju u izradi rječnika. Upravo zbog toga kompetentne stručnjake koji su se uključili u izradu rječnika nismo ograničavali u opsegu broja termina iz njihovih disciplina. To znači da će u budućnosti, kad svaka grana geodezije i srodnih znanosti dobije posebni rječnik, neke grane moći iz ovoga rječnika preuzeti većinu termina.

Za usporedbu spomenimo da su njemački geodeti još 1971. izradili geodetski rječnik u 18 knjiga. Posljednjih godina izrađuju novo izdanje toga rječnika i većina svezaka već je objavljena.

Preuzevši obvezu izrade ovoga rječnika nismo preuzeli i obvezu izrade višejezičnog rječnika. Međutim, sve naše suradnike zamolili smo da upišu i termine na engleskom, francuskom i njemačkom ili samo na nekom od ta tri jezika, ako im to ne predstavlja dodatno opterećenje. Stoga je ovo djelomično i višejezični rječnik, jer smo za velik broj termina ugradili i ekvivalente na sva tri jezika.

Nakon 12 godina rada na rječniku, sretni smo što će on doći u ruke onima kojima je prvenstveno namijenjen. To su geodeti i geoinformatičari, kako stručnjaci na tim područjima, tako i oni koji će to tek postati. Zahvaljujemo svim suradnicima bez čije pomoći ovaj rječnik ne bismo mogli pripremiti u takvom opsegu. Posebno zahvaljujemo Branimiru Gojčeti, dipl. ing., ravnatelju Državne geodetske uprave u doba početka rada na rječniku, te prof. dr. sc. Željku Bačiću, ravnatelju Državne geodetske uprave danas, u trenutku tiskanja rječnika, na njihovoj potpori i razumijevanju.

Nadamo se da će u bliskoj budućnosti ovaj rječnik doživjeti i svoje internetsko izdanje, kako bi postao još dostupniji širem krugu korisnika.

U Zagrebu, 31. siječnja 2008.

Nedjeljko Frančula, Miljenko Lapaine

Kako se služiti rječnikom

Svi termini složeni su u rječniku po abecedi. Kad se termin sastoji od dvije ili više riječi, prva je uvijek imenica. Na primjer *elektronički daljinomjer* uvršten je u rječnik kao *daljinomjer, elektronički*. *Digitalni model reljefa* treba u rječniku tražiti pod *model reljefa, digitalni*, a *EOP zemljišna knjiga* pod *knjiga, EOP zemljišna*. Zarez znači da je uobičajeni redosljed riječi obrnuti. Na isti način upisani su u rječnik i termini na stranim jezicima. Ako u nekom jeziku postoje sinonimi, odvojeni su točkom-zarezom (;).

Sinonim terminu u hrvatskom jeziku označen je s *također*. Autori rječnika daju prednost prvo navedenom terminu.

S *vidi* upućuje se na termine koji su poslužili u definiciji određenog termina.

Uz rijetke izuzetke za svaki termin navedeno je i *područje* kojemu pripada. To je posebno važno kada isti termin u dva područja ima različito značenje, npr. *ćelija* u matematici i GIS-u. Tada su njihove definicije u ta dva područja označene s (1), (2). Ako neki termin unutar istog područja ima dva ponešto različita značenja, označena su i ona s (1) i (2).

S (1), (2),... označene su i *napomene* uz određeni termin.

U rječnik su uključeni i oni akronimi koji su sastavni dio naše stručne terminologije, npr. DGU, CROTIS, ECDIS, ENC, EUROGI, HTML, UTM i mnogi drugi.

Na kraju rječnika nalaze se abecedna kazala za termine na engleskom, francuskom i njemačkom jeziku.

Geodetsko-geoinformatički rječnik

2,5D

Prikaz entiteta u kojem je treća dimenzija sažeta u jednostavnu vezu s dvjema horizontalnim prostornim dimenzijama, tako da je z koordinata jednoznačno određena funkcija od x i y . Za svaki par x, y može biti samo jedna z -vrijednost. Ta treća dimenzija često se upotrebljava za prikaz atributne vrijednosti. Digitalni prikazi visina često su 2,5D.

Vidi: entitet

Područje: GIS

2D

Prikaz entiteta pomoću dviju prostornih dimenzija. Položaji tih dviju dimenzija najčešće su određeni parom koordinata x i y .

Vidi: entitet

Područje: GIS

3D

Prikaz entiteta pomoću triju prostornih dimenzija. Najčešće su te tri dimenzije prikazane koordinatama x, y i z . Moguće je imati podatke entiteta s nekoliko istih x, y položaja, svaki s različitim z -vrijednostima. Na primjer, digitalni prikaz dubokomorskih struja često je u 3D.

Vidi: entitet

Područje: GIS

aberracija, sferna

Vidi: odklon, sferni

ABGPS

GPS-tehnologija koja se s uspjehom može koristiti za nadopunu i smanjenje opsega poslova određivanja koordinata kontrolnih točaka, a također i tijekom snimanja za upravljanje ekspozicijama i određivanje koordinata projekcijskih središta.

Vidi: GPS; točka, kontrolna; središte, projekcijsko

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. ABGPS (Airborne Global Positioning System)

ACSM

Američka udruga za geodeziju i kartografiju.

Područje: kartografija

En. ACSM (American Congress on Surveying and Mapping)

adaptacija oka

Prilagodba oka na određeno prosječno stanje osvijetljenja vidnog polja te na svjetlosne razlike. Pri adaptaciji se zbivaju tri karakteristične promjene: promjena svjetlosne osjetljivosti čunjića i štapića, prelaz vida s čunjića na štapiće i promjena veličine pupile oka. Optimalna oštrina vida, a time i optimalna funkcija oka pri mjerenju subjektivnim optičkim instrumentima postiže se ako je oko adaptirano na svjetlosno stanje vidnog polja.

Vidi: instrument, optički

Područje: fizika (optika)

En. adaptation of the eye

Fr. adaptation d'oeil

Nj. Adaptation des Auges

adicija

Vidi: zbrajanje

Adobe Acrobat

Prvi softver koji je podržao PDF, a razvila ga je tvrtka Adobe Systems. Naziv Adobe Acrobat odnosi se na seriju softverskih proizvoda, među kojima su najvažniji Adobe Reader, kao besplatni program za čitanje i ispisivanje PDF datoteka, te Adobe Acrobat Standard i Adobe Acrobat Professional, programi za stvaranje PDF datoteka.

Vidi: PDF

Područje: informatika

En. Adobe Acrobat

Adobe Photoshop

Vidi: Photoshop

Adobe Systems

Tvrtka koja se bavi razvojem računalnog softvera. Osnovani su je 1982. godine John Warnock i Charles Geshke nakon što su napustili kompaniju Xerox. Cilj im je bio daljnji razvoj i usavršavanje jezika za opis stranica PostScript. Njihova inicijativa s vremenom je izazvala pravu revoluciju u stolnom izdavaštvu. Najpoznatiji proizvodi

su Adobe Acrobat, Adobe Photoshop i PDF.

Područje: informatika

En. Adobe Systems

A/D-pretvarač

Analogno/digitalni pretvarač.

Vidi: analogan; digitalan

Područje: informatika

En. A/D converter

Nj. AD-Wandler

adresa

(1) Binarna kodirana oznaka za pronalaženje mjesta u memoriji. Razlikuju se apsolutne i relativne adrese. Apsolutna adresa je uvijek numerička. Ona je izgrađena od relativne adrese, koja je dopunjena upravljačkom adresom. Upravljačka adresa služi kao npr. početna adresa nekog programa. Svi programi koji trebaju biti spremljeni na željeno mjesto u memoriji adresirani su relativno s obzirom na početak programa. (2) Sredstvo referenciranja entiteta u svrhu jedinstvenog identificiranja i određivanja položaja. Poštanska adresa je poznati primjer koji se odnosi na određeno mjesto stanovanja ili poslovnu jedinicu.

Vidi: entitet

Područje: (1) informatika, (2) GIS

En. address

Fr. adresse

Nj. (1) Speicher-Adresse; (2) Adresse

adresa katastarske čestice

Prostorni podatak o katastarskoj čestici koji omogućava lakše identificiranje prostornog položaja katastarske čestice; može se dobiti iz podataka o rudinama ili podataka o pripadnosti katastarske čestice određenom naselju, mjestu, ulici ili trgu; podatak evidentiranje kojega do danas nije uređeno katastarskim propisima.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

AdV

Radna zajednica geodetskih uprava zemalja Savezne Republike Njemačke.

Područje: geodezija

Nj. AdV (Arbeitsgemeinschaft der

Vermessungsverwaltungen der Länder der Bundesrepublik Deutschland)

aerobaza

Linearna udaljenost između dvaju uzastopnih snimališta jednog stereopara.

Vidi: stereopar; snimalište

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. base, photo

Fr. base photographique

Nj. Bildbasis

aerofotogrametrija

Dio fotogrametrije koji proučava geometrijske zakonitosti centralne projekcije Zemljine površine prilikom snimanja iz zraka.

Vidi: fotogrametrija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. photogrammetry, aerial

Fr. photogrammétrie aérienne

Nj. Aerophotogrammetrie; Luftbildmessung

aerokamera

Kamera specijalne konstrukcije prilagođene snimanju iz zrakoplova.

Vidi: kamera

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. camera, aerial survey

Fr. chambre métrique aérienne

Nj. Luftbild-Meßkamera

aerosnimka

Fotografija dijela površine Zemlje ili drugoga nebeskog tijela načinjena iz zrakoplova ili svemirske letjelice.

Vidi: izmjera, topografska

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. air-photograph

Fr. photographie aérienne

Nj. Luftbild

aerosnimka, vertikalna

Aerosnimka na kojoj se glavna optička os poklapa s vertikalnom osi u mjestu snimanja

ili je od nje tek neznatno otklonjena, tj. nadirna i glavna točka snimke približno se podudaraju.

Vidi: aerosnimka

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. air-photograph, vertical

Fr. photographie aérienne á axe vertical

Nj. Senkrechtluftbild

aerotriangulacija

Proces simultanog presjeka natrag i naprijed zraka svjetlosti zabilježenih na snimkama. Konjugirane zrake projicirane iz dviju ili više snimaka sa zajedničkim preklapom sijeku se u zajedničkoj točki terena i na taj način određuju njezin prostorni položaj. Skup svih zraka snimaka transformira se u zemljišni koordinatni sustav u postupku izjednačenja. Kada je izjednačenje završeno, zemljišne koordinate nepoznatih točaka određene su presjekom naprijed pripadajućih zraka svjetlosti.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. aerotriangulation; triangulation, aerial

Fr. aérotriangulation; triangulation aérienne

Nj. Aerotriangulation; Aerotriangulierung

AGA

Radna skupina na području digitalne kartografije u Saveznoj Republici Njemačkoj, koja se sastoji od članova zastupnika iz geodetskih zavoda, državne uprave i sveučilišnih instituta. Održava godišnju radnu sjednicu, koju mogu posjetiti stručnjaci iz svih područja kartografije.

Područje: kartografija

Nj. AGA (Arbeitsgruppe Automation in der Kartographie)

AGI

Udruga za geografske informacije.

Područje: geoinformatika

En. AGI (Association for Geographic Information)

agrar

Ukupnost odnosa u poljodjelstvu.

Područje: inženjerska geodezija

En. agriculture

agregacija

Vidi: spajanje

agrimensor

Također: gromatik

Mjernik u starom Rimu.

Područje: geodezija

AI

Vidi: inteligencija, umjetna

Akademija tehničkih znanosti Hrvatske

Vidi: HATZ

akomodacija oka

Prilagodba oka, uglavnom promjenom oblika očne leće, na promatranje različito udaljenih predmeta uz oštru sliku na mrežnici. To svojstvo oka treba isključiti pri mjerenjima, pa okular instrumenta treba postaviti tako da oko nije akomodirano.

Vidi: dioptriranje

Područje: fizika (optika)

En. accomodation

Fr. accommodation de l'oeil

Nj. Akkomodation

akomodacija, stereoskopska

Sposobnost ljudskog osjeta vida da dovede do poklapanja dviju slika radi stereoskopskog promatranja.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

akromat

Optički sustav leća (najmanje dvije) kojima se kromatska aberacija uklanja za dvije određene valne duljine za koje prijamnik svjetlosnog zračenja ima najvišu osjetljivost. Za vizualne instrumente (npr. dalekozor) većinom Fraunhoferove linije C i F (valne duljine 656 nm i 485 nm).

Vidi: otklon, kromatski

Područje: fizika (optika)

En. system, achromatic

Fr. système achromatique

Nj. Achromat

aksiom

Osnovna tvrdnja u nekoj teoriji koja se smatra istinitom i ne dokazuje se. Tako, na primjer, Arhimedov aksiom tvrdi da za svaki realan broj postoji prirodan broj veći od njega. Euklidov aksiom o paralelama tvrdi da točkom izvan pravca prolazi točno jedan pravac paralelan s tim pravcem.

Područje: matematika

En. axiom

Fr. axiome

Nj. Axiom; Grundsatz

aksonometrija

Metoda paralelnog projiciranja. Uz dani objekt povezuje se prostorni ortogonalni koordinatni sustav, a ravnina slike odabire se koso smještena prema koordinatnom trobridu. Ortogonalna aksonometrija nastaje ako su zrake projiciranja okomite na ravninu slike. Kosa aksonometrija nastaje ako su zrake projiciranja kose prema ravnini slike. U specijalnom slučaju ravnina slike može biti paralelna s jednom od koordinatnih ravnina.

Područje: kartografija

En. axonometry

Fr. axonométrie

Nj. Axonometrie

akt

Pojedini dokument kojim započinje, nastavlja se ili završava određeni postupak.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

aktualnost

Ono što je u sadašnjem trenutku, što je sada, što se tiče današnjice, današnjeg svijeta, za što se danas svi zanimaju.

Područje: informatika

En. currency

alarm

Test trening-uzorka koji se obično upotrebljava prije nego što je izračunata signaturna statistika. Alarm osvjetljava područje prikaza, tj. aproksimaciju površine

koja bi bila klasificirana signaturom.

Vidi: statistika, signaturna; trening-uzorak

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. alarm

Nj. Alarm

alati, vizualizacijski

Alati za kartografsku vizualizaciju i oblikovanje kartografike. Za sada je razvijeno fokusiranje, kojim se određuje kontrast između objekta i okoliša, te time određuje granica oštre jasnoće. Popratni su učinci poznati kao iščezavanje, zamagljivanje, rasplinjavanje i sl. Nadalje su gotovo do savršenstva razvijeni zumiranje, pri kojem se može razlikovati grafički, sadržajni i inteligentni zum, te rad s isječcima, prozorima, grafovima i ikonama. Uz to, također, postoje trodimenzionalni prikazi, sjenčanje s različitim modelima osvjetljenja, npr. konstantno sjenčanje (*flat shading*), metoda interpolacije intenziteta (*Gouraud shading*), metoda interpolacije normale na plohu (*Phong shading*), metoda praćenja zrake (*ray-tracing*) i metoda isijavanja tijela (*radiosity*), treptanje i blještanje, različiti filtri, istodobni prikaz raznih karata, transformacija boja.

Vidi: vizualizacija, kartografska; kartografika

Područje: kartografija

En. tools, visualization

Nj. Visualisierungswerkzeuge

ALB

Automatizirana zemljišna knjiga. Projekt njemačkih geodetskih uprava za prevođenje zemljišne knjige u digitalni oblik.

Vidi: ALK; ALKIS

Područje: katastar i zemljišna knjiga, geoinformatika

En. Automatic real estate tables

Nj. ALB (Automatisiertes

Liegenschaftsbuch)

alfanumerički

Također: slovnobrojčani

Sastavljen od slova, brojka i ostalih znakova.

Područje: informatika

En. alphanumeric
Fr. alphanumérique
Nj. alphanumerisch

algebra

Grana matematike koja proučava algebarske operacije ili točnije, grana matematike koja proučava algebarske strukture. Uz aritmetiku i geometriju jedna od najstarijih grana matematike.

Vidi: jednadžba, algebarska; operacije, algebarske; struktura, algebarska

Područje: matematika

En. algebra
Fr. algèbre
Nj. Algebra

algebra, linearna

Dio algebre koji proučava linearne (vektorske) prostore i njihove potprostore, linearna preslikavanja (operatore), linearne, bilinearne i kvadratne funkcije (funkcionalne ili forme) na vektorskim prostorima.

Područje: matematika

En. algebra, linear
Fr. algèbre linéaire
Nj. Algebra, lineare

algebra, slikovna

Bilo koji oblik algebarske funkcije primijenjen na vrijednosti podataka jednog ili više kanala snimke.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. algebra, image

algoritam

(1) Konačni uređeni skup dobro definiranih pravila za rješavanje problema. (2) Uputa o izvođenju određenih matematičkih operacija određenim redosljedom kako bi se točno ili približno riješio neki matematički problem. Ne postoji algoritam za rješenje svakoga matematičkog problema. Koliko je bilo važno naći točan pojam algoritma vidi se iz činjenice da je to bio preduvjet konstrukcije modernoga računskog stroja (Turingov stroj).

Vidi: algoritam, Euklidov

Područje: matematika, informatika

En. algorithm
Fr. algorithme
Nj. Algorithmus

algoritam, Euklidov

Postupak za nalaženje najveće zajedničke mjere dvaju cijelih brojeva.

Područje: matematika

En. algorithm, Euclidean
Fr. algorithme d'Euclide
Nj. Algorithmus, Euklidischer

algoritam, Gaussov

Računski postupak koji je utemeljio Gauss za rješavanje nekog linearnog sustava jednadžbi, prema kojem se nepoznanice postupno eliminiraju.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka, matematika

En. algorithm, Gaussian
Fr. algorithme de Gauss
Nj. Algorithmus, Gaußscher

alhidada

Mehanička cjelina dijelova teodolita koja se okreće iznad srednjeg i donjeg dijela. Glavni su dijelovi kućište s nosačem dalekozora, dalekozor s horizontalnom osovinom, uređaji za očitavanje, libele i kompenzator.

Područje: mjerni instrumenti

En. part, upper; motion, upper (SAD); part, top; alidade
Fr. alidade; partie supérieur
Nj. Oberteil; Alhidada

aliniranje

Postavljanje točaka u pravac ili u vertikalnu ravninu.

Vidi: instrument za aliniranje; pravac, mjerni
Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija

En. alignment
Fr. alignement
Nj. Alignment

ALK

Automatizirani katastarski plan. Projekt njemačkih geodetskih uprava za izradu, čuvanje i izdavanje katastarskih planova u digitalnom obliku i odatle izvedenih

analognih, grafičkih oblika iz baze podataka.

Vidi: plan, katastarski; baza podataka;

ALKIS

Područje: katastar i zemljišna knjiga, geoinformatika

En. Automatic real estate map

Nj. ALK (Automatisierte Liegenschaftskarte)

ALKIS

Projekt u nastajanju Radne zajednice geodetskih uprava Savezne Republike Njemačke (AdV) za integraciju automatiziranoga katastarskog plana (ALK) i automatizirane zemljišne knjige (ALB) u jedinstveni model podataka prema analogiji sa Službenim topografsko-kartografskim informacijskim sustavom (ATKIS).

Vidi: AdV; ALK; ALB; ATKIS

Područje: katastar i zemljišna knjiga, geoinformatika, GIS

En. Authoritative real estate information system

Nj. ALKIS (Amtliches

Liegenschaftskataster-Informationssystem)

almanah

Skup parametara za predikciju položaja i pogreške sata svih GPS-satelita (svaki satelit odašilje almanah).

Vidi: efemeride, odaslane; efemeride, precizne

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. almanac

Nj. Almanach

almukantarat

Zamišljena linija na plohi Zemljine kugle uzduž koje su sve točke jednako udaljene od bilo koje točke kugle koja se smatra polom određenoga koordinatnog sustava.

Područje: kartografija

En. almucantar

Fr. parallèle de hauteur

Nj. Netzbreite

alodij

Srednjovjekovno slobodno pravo vlasništva na zemljištu.

Područje: inženjerska geodezija

altimetar

Također: visinomjer

Vidi: barometar, aneroidni

altimetrija

Također: visinomjerstvo

Mjerenje relativnih i apsolutnih visina.

Napomena: Izraz se u nas primjenjuje najčešće za barometarsko mjerenje visina.

Vidi: barometar, aneroidni

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. altimetry

Fr. altimétrie

Nj. Höhenmessung

ametropija

Odstupanje od normalne refrakcije oka.

Ametropije oka su kratkovidnost, dalekovidnost i astigmatizam oka.

Vidi: pravovidnost; astigmatizam oka

Područje: fizika (optika)

Fr. amétropie

Nj. Fehlsichtigkeit; Ametropie

amortizacija stare hipotekarne tražbine u zemljišnoj knjizi

Postupak u kojem se stvaraju uvjeti za brisanje stare hipotekarne tražbine iz zemljišne knjige.

Vidi: tražbina, hipotekarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

amper

Znak A, jedinica jakosti električne struje, osnovna SI-jedinica, definiran je kao ona jakost stalne električne struje koja, prolazeći dvama usporednim, ravnim i beskonačno dugim vodičima, zanemarivo malenog kružnog presjeka, razmaknutim u vakuumu jedan metar, uzrokuje između njih silu $2 \cdot 10^{-7}$ njutna po metru duljine.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni; njutn

Područje: metrologija

En. ampere

Fr. ampère

Nj. Ampere

amplituda

Maksimalni otklon ili odstupanje od položaja mirovanja ili ishodišnog položaja pri titranju

(posebno pri harmoničnom titranju). Pri rasprostiranju elektromagnetskog vala amplituda odgovara maksimalnoj jakosti električnog, odnosno magnetskog polja.

Vidi: titranje; modulacija amplitude

Područje: fizika

En. amplitude

Fr. amplitude

Nj. Amplitude

anaglif

Način opažanja trodimenzionalnog objekta pomoću posebnih naočala i dviju snimki otisnutih obično u crvenoj i zelenoj boji.

Vidi: karta, stereoskopska

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja, kartografija

analiza

Logički postupak raščlanjivanja nekog pojma ili problema na osnovne dijelove.

Područje: matematika

En. analysis

Fr. analyse

Nj. Analyse

analiza, Fourierova

Matematička tehnika za transformiranje i razlaganje podataka u nizove sinusnih i kosinusnih valova. Često se upotrebljava u oceanskim i atmosferskim aplikacijama. Također se koristi kao tehnika filtriranja u postupku digitalne obrade slika za uklanjanje neželjenih šumova u podacima ili smanjenje veličine skupa podataka.

Vidi: obrada slike, digitalna; šum

Područje: matematika

En. analysis, Fourier

Fr. analyse de Fourier

Nj. Fourier-Analyse

analiza gradijenta

Analitički postupak upotrebljavanja podataka u DMR-u koji omogućava maksimalnu procjenu promjena između susjednih elemenata plohe. Općenito se upotrebljava za određivanje nagiba na Zemljinoj površini.

Vidi: model reljefa, digitalni

Područje: GIS

En. analysis, gradient

Nj. Gradientenanalyse

analiza, harmonijska

Dio matematike koji ujedinjuje metode teorije Fourierovih redova i Fourierovih integrala. Bit harmonijske analize je u prikazu neke funkcije u obliku sume harmonijskih varijacija. Klasična harmonijska analiza sastoji se u razlaganju periodične funkcije u konvergentan Fourierov red.

Vidi: analiza, Fourierova

Područje: matematika

En. analysis, harmonic

Nj. Analyse, harmonische

analiza, matematička

Grana matematike koja proučava realne funkcije realne varijable. Osnovna sredstva matematičke analize su limes, derivacija, integral, razvoj u red.

Vidi: račun, diferencijalni; račun, integralni

Područje: matematika

En. analysis, mathematic

Fr. analyse mathématique

Nj. Analyse, mathematische

analiza, matrična

Metoda kombiniranja dvaju tematskih slojeva gdje izlazni sloj sadrži odvojene klase za svaku kombinaciju dviju ulaznih klasa.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. analysis, matrix

Fr. analyse des matrices

Nj. Matrixanalyse

analiza, neizrazita

Metoda koja se bavi nesigurnostima i kvantitativnim netočnostima u podacima. Umjesto ovisnosti o Booleovoj logici u kojoj entitet ili je ili nije član unije dvaju skupova, koristi se funkcija članstva koja izražava vjerojatnost da će biti ostvaren određeni rezultat.

Područje: GIS

En. analysis, fuzzy

Nj. Analyse, fuzzy

analiza, numerička

Proučavanje metoda računanja koje sadrže aproksimacije, kao što su npr. iterativne metode.

Područje: matematika

En. analysis, numeric

Nj. Analyse, numerische

analiza osnovne komponente

Analiza kovarijance složenog niza podataka prikazanih kao dodatne kombinacije na novim osima, što pokazuje različite značajke korelacije među podacima.

Vidi: kovarijanca; korelacija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. analysis, principal component

Nj. Komponentenanalyse, prinzipielle

analiza, prostorna

Analitičke tehnike rezultati kojih ovise o položaju entiteta koji se proučavaju. To uključuje proučavanje položaja, dimenzija i atributnih vrijednosti geografskih fenomena.

Vidi: entitet; vrijednost, atributna

Područje: GIS

En. analysis, spatial

Nj. Raumanalyse

analiza susjedstva

Također: analiza okoline

Bilo koja tehnika obrade slike koja uzima u obzir okolne piksele.

Vidi: obrada slike; piksel

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. analysis, neighborhood

Nj. Nachbarschaftsanalyse

analogan

Neprekidan, neprekinut, kontinuiran, nediskretiziran, suprotan od digitalnoga.

Pojam koji se upotrebljava za svaki uređaj koji veličine prikazuje neprekinuto promjenljivim fizikalnim svojstvom, primjerice naponom u električnom krugu. Potječe od grčke riječi *analogos*, što znači

omjer ili proporcija. Analogni uređaj može prikazivati beskonačni broj vrijednosti unutar radnog raspona. U računalstvu, kartografiji, fotogrametriji i daljinskim istraživanjima pojam analogan rabi se za opisivanje podataka spremljenih ili prikazanih u grafičkom ili slikovnom obliku.

Vidi: digitalan

Područje: informatika

En. analog

Nj. analog

analogija

(1) Način učenja i razmišljanja u kojem se neki problem rješava primjenom postupka koji je prije toga doveo do rješenja sličnog problema. (2) Srodnost različitih matematičkih objekata, teorija i dr.

Područje: matematika

En. analogy

Nj. Analogie

anastigmat

Fotografski objektiv sastavljen od najmanje triju leća (triplet), ali i vrlo složene građe, kod kojeg su astigmatizam i druge pogreške preslikavanja uklonjeni, tako da i uz puni otvor i visoku svjetlosnu jakost daje ostru sliku do ruba formata snimke.

Vidi: astigmatizam

Područje: fizika (optika)

En. anastigmat

Fr. anastigmat

Nj. Anastigmat

animacija

Simulacija pokreta stvorena prikazivanjem niza uzastopnih slika na zaslonu. Postiže se na nekoliko načina, ovisno o alatima što stoje na raspolaganju, programskom jeziku i radnom okruženju. Računalna animacija jedna je od ključnih sastavnica multimedije.

Vidi: simulacija; multimedija

Područje: informatika

En. animation

Fr. animation

Nj. Animation

animacija, kartografska

Kartografska tehnika na webu koja zorno

prikazuje pokret i promjene; razlikuju se vremenske i nevremenske animacije; animacije mogu oslikati promjene u prostoru (promjena mjesta), na lokaciji (promjena atributa) ili u vremenu.

Vidi: animacija; World Wide Web

Područje: kartografija, geoinformatika

En. animation, cartographic

Fr. animation cartographique

Nj. Animation, kartographische

anomalija sile teže

Razlika između ubrzanja sile teže u realnom i normalnom polju.

Vidi: sila teža

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. anomaly, gravity

Fr. anomalie de la gravité

Nj. Schwereanomalie

anomalija visine

Visinska razlika između teluroida i fizičke površine Zemlje.

Vidi: teluroid; visina, normalna

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. anomaly, height

Nj. Höhenanomalie

anotacija

Opisni sadržaj slike ili karte.

Područje: GIS

En. annotation

Nj. Anmerkung

ANSI

Skup znakova Američkog nacionalnog instituta za norme. Sadrži 256 znakova, prvih 128 su isti kao kod ASCII-skupa znakova.

ANSI-datoteka je tekstualna datoteka.

Vidi: datoteka, tekstualna; ASCII

Područje: informatika

En. ANSI (American National Standards Institute)

antimeridijan

Meridijan koji se od meridijana dane točke razlikuje za 180° geografske dužine.

Vidi: dužina, geografska

Područje: kartografija

En. antimeridian

Fr. antiméridien

Nj. Gegenmeridian

AOL

Vodeća američka tvrtka za pružanje komercijalnih informacijskih usluga na internetu.

Područje: informatika

En. America On Line (AOL)

API

Aplikacijsko programsko sučelje preko kojega se komunicira s operativnim sustavom, različitim protokolima i slično.

Područje: informatika

En. API (Application Program Interface)

aplet

Program izrađen tako da se pokreće iz druge aplikacije. Za razliku od aplikacije apleti se ne mogu izvršavati izravno od operativnog sustava.

Vidi: aplikacija

Područje: informatika

En. applet

aplikacija

Također: namjenski program

Računalni program izrađen za obavljanje neke zadaće. Ovisno o vrsti posla za koji je napravljen, obrađuje brojeve, tekst, grafiku ili njihovu kombinaciju.

Područje: informatika

En. application

aplikata

Treća koordinata točke u prostornom

Kartezijskom koordinatnom sustavu.

Područje: matematika

apokromat

Složeni sustav leća (objektiva) kojim je kromatska aberacija uklonjena za tri valne duljine.

Vidi: otklon, kromatski

Područje: fizika (optika)

En. system, apochromatic

Nj. Apochromat

apotem(a)

Takoder: polumjer, kratki
 Duljina okomice spuštene iz središta
 pravilnog poligona na njegovu stranicu;
 polumjer upisane kružnice pravilnog
 poligona.
 Područje: matematika
 En. apothem
 Fr. apothème
 Nj. Apothema; Radius des Inkreises

APR

Elektronski instrument koji impulsnim
 načinom mjeri vertikalne udaljenosti od
 Zemljine površine do zrakoplova.
 Područje: fotogrametrija i daljinska
 istraživanja
 En. APR (Airborne Profile Recorder);
 Terrain Profile Recorder (TPR)

aproksimacija

(1) Postupak približnog izračunavanja neke
 (matematičke) veličine pomoću drugih, u
 pravilu jednostavnijih (matematičkih)
 veličina. (2) Rezultat dobiven takvim
 postupkom.
 Područje: matematika
 En. approximation
 Fr. approximation
 Nj. Approximation; Näherung

aproksimacija, linearna

Aproksimacija funkcije linearnom
 funkcijom. Zasniva se na formuli:
 $f(x) \approx f(a) + f'(a)(x - a)$, za $x \approx a$
 Npr. $\sin(x) \approx \sin(a) + \cos(a)(x - a)$. Za
 $a = 0 \Rightarrow \sin(x) \approx x$, za $x = \frac{\pi}{4} \Rightarrow \sin \frac{\pi}{4} \approx \frac{\pi}{4}$,
 tj. $\frac{\sqrt{2}}{2} \approx \frac{\pi}{4}$

Područje: matematika
 En. approximation, linear
 Nj. Approximation, lineare

apscisa

Prva koordinata točke u Kartezijevu
 koordinatnom sustavu u ravnini ili prostoru.
 Tako je 3 apscisa točke (3, -5) u ravnini, a 4

apscisa točke (4,0,3) u prostoru. Obično se
 označuje slovom x .
 Napomena: U geodeziji i kartografiji obično
 projekcija srednjeg meridijana.
 Područje: matematika
 En. abscissa
 Fr. abscisse
 Nj. Abszisse

apsorpcija

U daljinskim istraživanjima termin se odnosi
 na upijanje elektromagnetske energije u
 atmosferi ili na površini materije.
 Područje: fotogrametrija i daljinska
 istraživanja
 En. absorption
 Fr. absorption
 Nj. Absorption

apsorpcija svjetlosti

Pretvaranje zračene energije svjetlosti u
 optičkom sredstvu u druge oblike energije
 (npr. toplinsku). Odnos apsorbiranog
 zračenja prema početnom zračenju naziva se
 stupnjem apsorpcije. Apsorpcija svjetlosti pri
 prolazu kroz atmosferu utječe na kontrast
 slike mjernog objekta. Odnos stvarnoga
 kontrasta k i kontrasta k_a opažanog objekta
 na udaljenosti d dan je približnim izrazom:
 $k_a = ke^{-qd}$,
 gdje je q koeficijent ekstinkcije, e baza
 prirodnih logaritama. Smanjenje kontrasta
 utječe na vidljivost i moć razlučivanja, a
 time na mjerne procese.
 Vidi: difuzija svjetlosti (napomena);
 ekstinkcija; koeficijent ekstinkcije
 Područje: fizika (optika)
 En. absorption, light; absorbance, light
 Fr. absorption de la lumière
 Nj. Lichtabsorption

apstrakcija

Jedan od temeljnih misaonih postupaka
 kojim se iz cjeline izdvajaju, a zatim
 promatraju bitna svojstva te zanemaruju ona
 koja su nebitna, posebna ili slučajna;
 postupak kojim se iz niza predodžbi
 formiraju pojmovi, pri čemu se ostavljaju po
 strani njihove posebnosti, a zadržava samo

ono što im je zajedničko.

Područje: informatika, matematika

En. abstraction

Nj. Abstraktion

ar

Iznimno dopuštena jedinica za površinu, iznosi 100 m^2 , označava se s "a". Ar je definiran već u prvim danima Metričkog sustava 1795. godine kao površina kvadrata sa stranicama 10 m.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

Nj. Ar

arak, dodjelbeni

Tiskаница koja se koristi u postupku komasacije za nadjelbenu raspravu i u tijeku nje, a izrađuje se za svaku pojedinu tablu i sadrži sljedeće podatke: broj table, skicu table, površinu i vrijednost – ukupnu i po pojedinim klasama – privremenu parcelaciju s vrijednostima i površinama parcela te imenima sudionika komasacije redosljedom nadjele i s podacima o dodijeljenim novim parcelama.

Područje: inženjerska geodezija

archie

Program koji omogućuje pretraživanje popisa datoteka što ih se upotrebom anonimnog FTP-a može učitati s ostalih računala domaćina.

Vidi: FTP, anonimni

Područje: informatika

En. archie

ARC/INFO

Softver tvrtke ESRI za geografske informacijske sustave u inačicama za osobna i velika računala (ARC/INFO – kratica iz programskog sustava ARC i relacijske baze podataka INFO).

Vidi: ESRI; GIS; baza podataka, relacijska

Područje: GIS

En. ARC/INFO

ARCS

Mornarička služba rasterskih karata. Prvi od

dvaju servisa digitalnih karata koje proizvodi hidrografski ured Velike Britanije. Osigurava sigurne i točne navigacijske podatke; čini dostupnima rasterske faksimile ažurnih papirnatih karata za upotrebu s raznim kompatibilnim navigacijskim sustavima i softverskim paketima.

Područje: pomorstvo

En. ARCS (Admiralty Raster Chart Service)

ArcView

Softver tvrtke ESRI za pregled, proučavanje, integriranje i ispitivanje geografskih podataka. Pomoću njega može se raditi s kartama, tablicama baza podataka, pomorskim kartama i grafikom općenito, npr. dodavanje slika, zvukova i videoslika karti.

Vidi: ESRI

Područje: GIS

En. ArcView

argument

Argument funkcije isto je što i nezavisna varijabla, tj. element domene ili područja definicije funkcije.

Argument kompleksnog broja je kut φ što ga vektor koji predstavlja kompleksan broj z čini s pozitivnim smjerom realne osi,

$$0 \leq \varphi < 2\pi.$$

Područje: matematika

En. argument

Nj. Argument

arhipelag

Niz ili skupina relativno blizih otoka, geološki iste građe i postanka. Mogu biti kontinentalni (npr. u Egejskome moru), vulkanski (Havaji) i koraljni (Marshallovi otoci).

Područje: pomorstvo

En. archipelago

Fr. archipel

Nj. Archipel

arhitektura

Ustroj računalnog sustava ili nekog njegovog dijela.

Područje: informatika

aritmetika

Grana matematike koja se bavi brojevima, ponajviše prirodnim, cijelim i racionalnim brojevima. Tradicionalno se naziva kraljicom matematike, a gotovo svi veliki matematičari njome su se bavili.

Područje: matematika

En. arithmetic

Fr. arithmétique

Nj. Arithmetik

arondacija

Okrupnjivanje (zaokruživanje) posjeda jednog posjednika pripajanjem tuđih susjednih zemljišta zamjenom parcela.

Vidi: posjednik

Područje: inženjerska geodezija

En. regroupement of lots

Nj. Arrondierung

asanacija naselja

Stvaranje zdravih i higijenski bespriječnih uvjeta života u naseljima (uz regulaciju sastavni dio postupka uređenja naselja u komasaciji).

Područje: inženjerska geodezija

Nj. Assanierung von Wohngebieten

ASCII

Skupina standardnih znakova (slova, brojke, interpunkcijski znakovi i kontrolni znakovi) u kojoj je svakom znaku pridodana kodna kombinacija (npr. 065 = A, 049 = 1, 037 = %), a primjenjuje se u mikroprocesorskim sustavima. ASCII-datoteka je tekstualna datoteka koju može čitati gotovo svaki program.

Vidi: datoteka, tekstualna

Područje: informatika

En. ASCII (American Standard Code for Information Interchange)

assembler

Prevodilački program za strojno orijentirane programske jezike.

Vidi: jezik, programski

Područje: informatika

En. assembler

Nj. Assembler

asimptota

Kod ravninskih krivulja, pravac koji se to više približava krivulji što se točka krivulje više udaljava u beskonačnost, ali s krivuljom nema zajedničkih točaka. Za asimptotu se kaže i da je tangenta krivulje u beskonačnosti.

Područje: matematika

En. asymptote

Fr. asymptote

Nj. Asymptote

asocijacija

Takoder: sažimanje

Asocijacijom se dobiva skup klasa s određenim odnosom između pojedinih klasa koje čine taj skup.

Područje: informatika

En. association

aspekt

Takoder: gledište

Smjer nagiba zemljišta, obično se izražava stupnjevima prema sjeveru. Mnogi GIS-ovi omogućuju funkcije koje generiraju aspekt (gledište) iz plošnih modela reljefa.

Područje: GIS

En. aspect

ASPRS

Američko društvo za fotogrametriju i daljinska istraživanja.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. ASPRS (American Society of Photogrammetry and Remote Sensing)

astenosfera

Gornji dio Zemljina plašta, žitkog stanja.

Vidi: plašt, Zemljin

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. asthenosphere

Nj. Asthenosphäre

astigmatizam

Pogreška preslikavanja leće ili optičkog sustava koja i uz uske, ali skošene snopove zraka svjetlosti uzrokuje neoštrinu slike točke. Snop zraka dobiva konoidni oblik i svjetlost se koncentrira, umjesto u jednoj

točki, u dvjema svijetlim linijama, međusobno okomitima. Njihov razmak mjera je astigmatizma. Astigmatizam se promatra u dva glavna presjeka: meridionalni, položen točkom koja se preslikava i optičkom osi, te sagitalni, okomit na meridionalni presjek, a koji sadrži središnju zraku uskog snopa točke. Slike svih točaka ravnine okomite na optičku os po meridionalnim presjecima daju općenito zakrivljenu meridionalnu plohu slike s tjemenom na optičkoj osi, a po sagitalnim presjecima zakrivljenu sagitalnu plohu slike. Zakrivljenost ploha slike u odnosu na ravninu u kojoj se traži slika uzrokom je neoštre slike izvan njezina središta.

Vidi: zakrivljenost polja slike

Područje: fizika (optika)

En. astigmatism

Fr. astigmatisme

Nj. Astigmatismus

astigmatizam oka

Pogreška refrakcije oka zbog osnog astigmatizma optičkog sustava oka uzrokovanog nejednakom zakrivljenošću pojedinih graničnih ploha. Astigmatizam oka mjeritelja mora se ispraviti naočalnom lećom ili još bolje kontaktnom lećom.

Područje: fizika (optika)

En. astigmatism of the eye

Fr. astigmatisme d'oeil

Nj. Astigmatismus des Auges

astrofizika

Dio astronomije koji istražuje i proučava fizikalno-kemijska svojstva i procese na svemirskim tijelima. Služi se fotometrijom, fotografijom i spektralnom analizom te različitim elektronskim i radiotehničkim napravama. Dijeli se na astrofiziku Sunca, zvijezda i galaktika.

Područje: fizika

En. astrophysics

Fr. astrophysique

Nj. Astrophysik

astrolab

Astrogeodetski azimutni instrument, služi za određivanje položaja nebeskih tijela na

nebeskoj sferi. Najčešće se rabi astrolab s prizmom, kojim se iz trenutka kad zvijezde dostižu određenu visinu mogu lako, brzo i dovoljno točno odrediti obje geografske koordinate i točno vrijeme. Vidi: astronomija

Područje: mjerni instrumenti

En. astrolabe

Fr. astrolabe

Nj. Astrolab(ium)

astronomija

Znanost o zvijezdama, odnosno pojavama u svemiru i o svemirskim tijelima. Bavi se određivanjem položaja nebeskih tijela, proučavanjem njihova gibanja, fizičkim sastavom nebeskih tijela, njihovim sjajem, temperaturom, postankom, razvojem itd. Astronomija je multidisciplinarna znanost i dijeli se na: sfernu, praktičnu, geodetsku, položajnu astronomiju i dr.

Vidi: astronomija, sferna; astronomija, praktična; astronomija, geodetska; astronomija, položajna

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. astronomy

Fr. astronomie

Nj. Astronomie

astronomija, geodetska

Grana astronomije koja se bavi određivanjem astronomskih koordinata stajališta na Zemljinoj površini (astronomske širine i dužine), praćenjem kretanja polova Zemlje i nepravilnosti Zemljine rotacije te određivanjem azimuta prema nekoj točki na Zemljinoj površini, u odnosu na smjer prema sjeveru, iz opažanja zvijezda i Sunca.

Vidi: astronomija; koordinate, astronomske

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. astronomy, geodetic

Nj. Astronomie, geodätische

astronomija, položajna

Grana astronomije koja uključuje sfernu, praktičnu i geodetsku astronomiju.

Vidi: astronomija, sferna; astronomija, praktična; astronomija, geodetska

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. astronomy, positional

Nj. Positionsastronomie

astronomija, praktična

Grana astronomije koja proučava metode određivanja koordinata nebeskih tijela iz podataka opažanja i pokazuje kako se iz tih koordinata i astronomskih opažanja određuju astronomske koordinate točaka na Zemljinoj površini. Zbog toga se u praktičnoj astronomiji proučavaju astronomski instrumenti i utjecaj pogrešaka mjerenja na rezultate mjerenja.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. astronomy, practical

Nj. Astronomie, praktische

astronomija, sferna

Grana astronomije koja se bavi definiranjem matematičkih rješenja za određivanje koordinata položaja nebeskih tijela na nebeskom svodu i proučavanjem pojava koje uzrokuju promjene koordinata nebeskih tijela.

Vidi: astronomija

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. astronomy, spherical

Nj. Astronomie, sphärische

ATKIS

Njemački službeni topografsko-kartografski informacijski sustav. Projekt službe za izmjeru zemljišta zemalja Savezne Republike Njemačke i BKG-a (prije IfAG) za izgradnju informacijskog sustava, koji se sastoji iz jednog digitalnog topografskog modela (DLM) i više digitalnih kartografskih modela (DKM) i treba biti nadgradnja klasične analogne tiskane topografske karte. Poslužio kao uzor za STOKIS.

Područje: geoinformatika

Vidi: IfAG; BKG; STOKIS

Nj. ATKIS (Amtliches Topographisch-Kartographisches Informationssystem)

En. Authoritative topographic cartographic information system

atlas

Niz karata koje namjenski i sadržajno čine cjelinu, povezan u knjigu ili izdan kao nepovezani skup pojedinačnih karata, koje se nakon izlaska svih uvežu.

Područje: kartografija

En. atlas

Fr. atlas

Nj. Atlas

atlas, nacionalni

Kompletni tematski atlas sastavljen od sustavnog niza analitičkih i sintetskih tematskih karata istih ili bliskih mjerila, različite tematike, kojim se nastoji dati potpun kartografski prikaz države, njezine strukture i problema.

Vidi: atlas, tematski; karta, analitička; karta, sintetska

Područje: kartografija

En. atlas, national

Fr. atlas national

Nj. Landesatlas

atlas, tematski

Atlas sastavljen od tematskih karata.

Vidi: atlas; karta, tematska

Područje: kartografija

En. atlas, thematic

Fr. atlas thématique

Nj. Atlas, thematischer

atmosfera

Plinoviti omotač oko Zemlje. U stalnom omjeru su dušik (78,08%), kisik (20,95%), argon (0,93%) i ostali plemeniti plinovi. U promjenljivom su odnosu: ugljični dioksid i vodena para. Donji slojevi atmosfere dijele se na troposferu (visina iznad polova 9 km, iznad ekvatora 17 km) i stratosferu (do 50 km). Slijedi mezosfera (do 80 km), termosfera (do 1100 km) i egzosfera kao prelazno područje prema međuzvjezdanom prostoru (do 6000 km). Prema fizikalno-kemijskim procesima atmosfera se dijeli na ozonosferu, između 10 i 50 km, karakterističnu po koncentraciji ozona, i na ionosferu, koja počinje na visini od 70 ~ 80 km s velikom gustoćom iona, što utječe na elektromagnetska svojstva, a time i na uvjete širenja radiovalova u mjernim procesima. Graničnim slojem naziva se sloj zraka troposfere do približno 1000 m, koji je pod neposrednim termičkim i dinamičkim utjecajem tla, a od posebnog je značenja za fiziku atmosferskih procesa i za mjerne

djelatnosti. Posebno se u tu svrhu proučava podstoj graničnog sloja koji se naziva prizemnim slojem, visine 50 do 100 m, a u nekim slučajevima i do 200 m. Granica nižeg prizemnog sloja iznosi ljeti oko 30 m, a zimi oko 10 m. Najniži prizemni sloj je u području 2 do 3 m s vrlo izraženim nestabilnostima zračnih masa tijekom insolacije. Pri prolazu vizure kroz taj sloj pojavljuju se značajna refrakcijska djelovanja pa se, kao npr. pri niveliranju, propisuju minimalne visine i maksimalne duljine vizure, kao i pogodno vrijeme za opažanja.

Vidi: refrakcija, atmosferska

Područje: fizika

En. atmosphere

Fr. atmosphère

Nj. Atmosphäre

atribut

(1) Karakteristika geografskog objekta opisana brojevima ili znakovima, spremljena u tabelarni format i povezana s objektom identifikacijskim brojem koji mu je korisnik dodijelio. (2) Brojčani, tekstualni ili slikovni podatak u relacijskoj bazi podataka koji opisuje prostorne značajke točaka, linija i površina.

Vidi: baza podataka

Područje: GIS

En. attribute

Nj. Attribut

atribut, tematski

Atribut koji neku pojavu određuje u tematskoj dimenziji. Tematski atributi koji su kodirani u bazu podataka daju konceptualno preslikavanje između stvarnog svijeta i računalnog prikaza.

Vidi: atribut

Područje: kartografija, informatika

En. attribute, thematic

Nj. Attribut, thematisches

atribut, vremenski

Atribut koji neku pojavu određuje u vremenskoj dimenziji.

Vidi: atribut

Područje: kartografija, informatika

En. attribute, temporal

Nj. Attribut, zeitliches

AutoCAD

Softver za računalom podržano projektiranje (CAD) i crtanje u 2D i 3D. Razvila ga je tvrtka Autodesk, Inc. Prva verzija objavljena je 1982. Bio je to jedan od prvih programa za CAD i osobna računala. U ranijim verzijama AutoCAD je koristio primitivne grafičke elemente kao što su linije, polilinije, kružnice, lukovi i tekst, kao temelj za složenije objekte. Od sredine 1990-ih, objekti su podržani njegovim sučeljem C++ API. Suvremeni AutoCAD sadrži skup osnovnih alata za modeliranje tijela i 3D. Podržava veći broj sučelja za programiranje aplikacija za prilagodbu korisniku i automatizaciju. To su AutoLISP, Visual LISP, VBA, .NET i ObjectARX. AutoCAD-ov izvorni format datoteka DWG, i format za prijenos podataka DXF, postali su de facto standardi za interoperabilnost CAD podataka.

Područje: informatika

En. AutoCAD

AUTO CARTO

Međunarodna konferencija iz područja digitalne kartografije koja se pod tim nazivom održava svake dvije godine; potpomaže ju ICA.

Vidi: ICA

Područje: geoinformatika

En. AUTO CARTO

autograf

(1) Kvalitetan instrument za stereoizmjeru fotogrametrijskih snimaka, bilo pozitivna ili negativna. (2) Stereoinstrumenti tvrtke Wild (A1 – A10).

Vidi: stereoinstrument

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. (1) device, restitution; instrument, restitution; (2) autograph

Fr. (1) appareil de restitution; restituteur; (2) autographe

Nj. (1) Auswertegerät; (2) Autograph

autokarta

Također: cestovna karta
Tematska karta kojoj je glavni sadržaj cestovna mreža s njezinim tehničkim svojstvima i objekti od posebne važnosti u prometu.
Vidi: karta; kartografija
Područje: kartografija
En. road map; street map
Nj. Autokarte; Strassenkarte

autokolimacija

Preslikavanje pri kojem se slika predmeta stvara u ravnini predmeta. Pri preslikavanju pomoću dioptričkog sustava to se realizira položajem predmeta u žarišnoj ravnini objektivna uz povratni hod snopova međusobno paralelnih zraka odbijanjem na ravnom zrcalu (autokolimacijsko zrcalo) ili prizmi (autokolimacijska prizma) postavljenoj ispred objektivna. Predmet (nitni križ) osvijetljen je posebnim uređajem. Vrlo je točan optički postupak za mjerenje malih pomaka ili odstupanja, kao i malih promjena smjera.
Područje: fizika (optika)
En. autocollimation
Fr. autocollimation
Nj. Autokollimation

autokolimator

Optički uređaj izveden na principu autokolimacije. Autokolimatori su i dalekozori teodolita ili nivelira s posebnim autokolimacijskim okularima, a rabe se za različita ispitivanja.
Vidi: okular, autokolimacijski
Područje: mjerni instrumenti
En. auto-collimator
Fr. auto-collimateur
Nj. Autokollimator

autokorelacija

(1) Korelacija jedne veličine ili cijelog niza veličina sa samim sobom. Ispituje se metodom dvostrukih, odnosno višestrukih mjerenja iste veličine. (2) Metoda utvrđivanja stereoparalakse automatskim načinom. Počela se primjenjivati već s pojavom analitičkih instrumenata i snažnijih

računala. Punu afirmaciju nalazi u digitalnoj fotogrametriji. Temelji se na računanju koeficijenta korelacije između vrijednosti pojedinih elementarnih slikovnih elemenata uzduž konjugiranih epipolarnih linija na lijevoj i desnoj snimci. Naravno, uvjet je prethodno obavljena epipolarna orijentacija snimaka.

Napomena: U GIS-u se često upotrebljava kao statistička mjera koja opisuje kako se vrijednost jednog atributa u geografski referenciranim točkama mijenja kao funkcija udaljenosti i orijentacije među njima.
Vidi: korelacija; stereoparalaksa
Područje: (1) matematička obrada geodetskih podataka, GIS; (2) fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. autocorrelation
Fr. autocorrelation
Nj. Autokorrelation

autor karte

Lice ili pravna osoba koja je intelektualni tvorac karte, ili bilo kojega kartografskog prikaza i koja je prva kartu ili prikaz izradila.
Područje: kartografija
En. author, map
Fr. auteur de carte
Nj. Kartenverfasser; Kartenautor

AVHRR

Senzor ugrađen u satelite NOAA koji snima u četiri ili pet spektralnih kanala (0,55 μm do 12,50 μm), prostorne rezolucije 1,1 km, a radiometrijske 10 bita. Odjednom snima površinu 3000 km \times 6000 km.
Vidi: rezolucija, prostorna; rezolucija, radiometrijska; senzor
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. AVHRR (Advanced Very High Resolution Radiometer)

azimut

(1) Općenito, kut u točki promatranja između meridijana te točke i smjera prema nekoj drugoj točki, mjereno od sjevernog dijela meridijana u smjeru kretanja kazaljke na satu. S obzirom na način određivanja i mjesto promatranja razlikuje se nekoliko

vrsta azimuta. (2) Smjer, u stupnjevima, između antene za prijam satelitskog signala i pravog sjevera. Kutna udaljenost mjeri se u smjeru kretanja kazaljke na satu.

Vidi: meridijan; azimut, astronomski; azimut, geodetski

Područje: (1) geodezija; (2) fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. azimuth

Fr. azimut

Nj. Azimut

azimut, astronomski

Kut između ravnine astronomskog meridijana u točki promatranja i ravnine koja prolazi vertikalom te točke i zadanim smjerom. U teorijskoj astronomiji azimut se računa od južnog dijela meridijana u smjeru kretanja kazaljke na satu.

Vidi: meridijan, astronomski

Područje: geodezija

En. azimuth, astronomic

Fr. azimut astronomique

Nj. Azimut, astronomisches

azimut, geodetski

Kut između ravnine geodetskog meridijana u točki promatranja i ravnine koja prolazi normalom na referentni elipsoid u točki promatranja i zadanim smjerom.

Vidi: meridijan, geodetski

Područje: geodezija

En. azimuth, geodetic

Fr. azimut géodésique

Nj. Azimut, geodätisches

ažuriranje

Vidi: osuvremenjivanje

bajt

Računalna jedinica za skupinu od 8 bitova.

Omogućuje spremanje dekadskog broja između 0 i 255, najčešće ASCII-znakova.

Dolazi od engleskog *by eight*.

Vidi: bit; ASCII

Područje: informatika

En. byte

bakrorez

Grafički postupak koji se sastoji u urezivanju

(graviranju) crteža u bakrenu ploču.

Izrezbarena ploča premazuje se bojom, zatim se suvišna boja s površine pažljivo obriše tako da se zadrži samo u udubinama crteža.

Otiskivanjem u bakrotiskarskoj preši boja se prenosi na papir. Bakrorez se pojavio u XV. st.

Vidi: tisak, duboki

Područje: kartografija

En. copper engraving

Fr. gravure en taille-douce

Nj. Kupferstich

bankina

Neučvršćeni rubni trak ceste.

Područje: inženjerska geodezija

En. verge (of road); shoulder; flank

Nj. Bankett; Seitenstreifen

barometar

Instrument za mjerenje atmosferskog tlaka.

Kako je atmosferski tlak funkcija nadmorske visine, barometri se rabe i za mjerenje visinskih razlika. Prema konstrukciji razlikuju se živini i aneroidni barometri.

Vidi: tlak, atmosferski; barometar, aneroidni; barometar, živin

Područje: mjerni instrumenti

En. barometer

Fr. baromètre

Nj. Barometer

barometar, aneroidni

Barometar kod kojeg se mjerenje atmosferskog tlaka zasniva na protudjelovanju neke elastične sile. Ako ima digitalno pokazivanje i zapis, naziva se digitalnim barometrom.

Napomena: Aneroidni barometar s visinskom skalom koja je računana u odnosu na referentnu standardnu atmosferu naziva se altimetar.

Vidi: barometar

Područje: mjerni instrumenti

En. barometer, aneroid

Fr. baromètre anéroïde

Nj. Aneroidbarometer

barometar, živin

Barometar kod kojeg se mjerenje

atmosferskog tlaka zasniva na protuteži stupca žive.

Vidi: barometar

Područje: fizika

En. barometer, mercurial

Fr. barometre à mercure

Nj. Quecksilberbarometer; Hg-Barometer

BASIC

Programski jezik nastao 1965. namijenjen ponajprije za učenje pomoću računala, ali prikladan i za rješavanje znanstveno-tehničkih zadataka. Programski kod QuickBASIC-a osnova je VisualBASIC-a.

Područje: informatika

En. BASIC (Beginners All-purpose

Symbolic Instruction Code)

baština

Također: očevina; djedovina

Zemljište naslijeđeno od oca ili predaka koje pravni nasljednik mora ostaviti svojim potomcima onako kako ga je primio.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

batimetar

Vidi: dubinomjer

batimetrija

Grana oceanografije koja mjeri i analizira dubine u moru, jezeru ili rijeci. Na temelju izmjere dubina izrađuju se batimetrijske karte na kojima se s pomoću izobata može odrediti reljef dna. Batimetrijske karte redovito se izrađuju u nijansama plave boje koja od svjetlijih tonova na manjim dubinama prelazi u zagasitije tonove što su dubine veće.

Vidi: dubinomjer

Područje: pomorstvo, kartografija

En. bathymetry

Fr. bathymétrie

Nj. Bathymetrie

baud

Bit po sekundi – jedinica za brzinu prijenosa podataka.

Vidi: bit

Područje: informatika

En. baud

baza

Također: osnovica, osnova, osnovka

Pojam koji se upotrebljava u različitim okolnostima u geometriji. Tako je krug baza stošca, strana koja ne sadrži vrh je baza piramide, stranica na kojoj "leži" trokut ili četverokut također se naziva bazom.

Područje: matematika

En. base

Fr. base

Nj. Basis

baza logaritma

Vidi: logaritam

Područje: matematika

En. base, logarithmic

Fr. base de logarithme

Nj. Basis, logarithmische

baza oka

Spojnica okretnih točaka oba oka.

Područje: fizika (optika)

En. base, eye

Fr. base des yeux

Nj. Augenbasis

baza podataka

Skup ustrojjenih, logički povezanih zapisa ili datoteka; datoteke ili skup datoteka koje sadrže zapise s podacima što su međusobno u nekoj vezi, a korisnici ih mogu rabiti u različite svrhe; organizirani skup podataka pohranjenih u računalu koji se može automatski pretraživati. Može se sastojati i od pomoćnih datoteka (npr. datoteke s indeksima).

Područje: informatika

En. database

Fr. base de données

Nj. Datenbank

baza podataka elektroničke pomorske karte

Vidi: ECDB

baza podataka elektroničke pomorske navigacijske karte

Glavna baza podataka za izradu i održavanje ENC-a sastavljena iz nacionalnih podataka ENC-a.

Vidi: ENC
Područje: pomorstvo
En. ENCDB (Electronic Navigational Chart Data Base)

baza podataka, objektno orijentirana

Programski sustav s mogućnostima upravljanja bazom podataka u objektno usmjerenom programskom okružju.
Vidi: baza podataka
Područje: informatika
En. database, object-oriented
Nj. Datenbank, objekt-orientierte

baza podataka, relacijska

Baza podataka u obliku tablica kojih redci i stupci prikazuju odnose, tj. relacije među elementima.
Vidi: baza podataka
Područje: informatika
En. database, relational
Nj. Datenbank, relationale

baza podataka, topografska

Baza podataka koja sadrži podatke o topografskim objektima.
Napomena: U CROTIS-u to je baza podataka svih objekata na Zemljinoj površini koji su obuhvaćeni modelom podataka.
Vidi: baza podataka; objekt, topografski; CROTIS
Područje: kartografija
En. database, topographical
Nj. Datenbank, topographische

baza potencije

U izrazu a^n veličina a naziva se bazom, a n eksponentom.
Područje: matematika
En. base of a power
Fr. base d'une puissance
Nj. Basis der Potenz; Grundzahl

baza snimanja

Prostorna udaljenost između dvaju snimališta, s kojih se snimke upotrebljavaju za određivanje položaja i oblika snimljenog objekta prostornim presijecanjem naprijed, bilo pomoću stereoskopske fuzije mjernih markica ili analitičkim metodama.

Vidi: snimalište; fuzija, stereoskopska
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. base (of taking photographs)
Fr. base (de prise de vue(s))
Nj. Aufnahmebasis

baza vektorskog prostora

Bazom skupa vektora u ravnini nazivaju se bilo koja dva nekolinearna vektora, bazom skupa vektora u prostoru bilo koja tri nekomplanarna vektora. Baza vektorskog prostora je skup linearno nezavisnih vektora pomoću kojih se svaki vektor prostora može prikazati kao konačna linearna kombinacija.
Područje: matematika
En. basis of a vector space
Fr. base d'un espace vectoriel
Nj. Basis eines Vektorraumes

baza zemljišnih podataka Republike Hrvatske

Također: BZP
Zemljišna knjiga vođena elektroničkom obradom podataka zajedno s katastrom vođenim elektroničkom obradom podataka; baza podataka o zemljišnim česticama koja se sastoji od katastarskih podataka o obliku, površini i izgrađenosti zemljišta te od podataka zemljišnoknjižnog suda o pravnom stanju zemljišta; prema hrvatskim propisima, baza zemljišnih podataka vodi se jedinstveno i na jednome mjestu za cijelu državu.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

bazis

Geodetska osnovica, osnovna stranica triangulacije, dužina duljine od 5 do 8 km, koju je na terenu moguće izravno izmjeriti. Osnovne geodetske točke nalaze se na fizičkoj Zemljinoj površini na udaljenostima od 30 do 60 km. Kako je ta površina vrlo neravna, bilo je nekada vrlo zamorno, a i nedovoljno točno, određivati međusobni položaj tih točaka izravnim mjerenjem dužina. On se određivao neizravno, oblikovanjem trokuta, te na terenu mjerenjem kutova u tim trokutima, tzv. triangulacijom. Za izračunavanje duljine stranica tih trokuta, potrebno je uz kutove

znati duljinu bar jedne stranice. Zato se na terenu izabire i mjeri osnovna stranica, tzv. bazis, za mjerenje koje postoje posebne metode i posebni instrumenti. Za prenošenje duljine bazisa na triangulaciju razvija se bazisna mreža.

Vidi: mreža, bazisna

Područje: geodezija

En. base line of triangulation

Nj. Basis; Grundlinie

BBS

Vidi: sustav s oglasnom pločom

benchmark test

Testiranje računala, softvera ili periferne jedinice, npr. brzine točnosti i pouzdanosti, raznovrsnosti radnih mogućnosti itd.

Područje: informatika

En. benchmark

beskonačnost

Matematički pojam koji se pojavljuje kao suprotnost pojmu konačnosti. Oznaka: ∞ . To nije broj iako se, na neki način, računske operacije mogu proširiti i na njega. Tako se rabe pravila:

$$a + \infty = \infty, a \cdot \infty = \infty, \frac{1}{\infty} = 0, \frac{1}{0} = \infty \text{ itd.}$$

Područje: matematika

En. infinity

Fr. infini

Nj. Unendlichkeit

beta-verzija

Nedovršena verzija novog programa u kojoj su popravljene sintaktičke i logičke pogreške pri alfa-ispitivanju, a daje se na probnu upotrebu širem krugu korisnika.

Područje: informatika

En. beta version

bijekcija

Bijekcija sa skupa A na skup B je obostrano jednoznačno pridruživanje elemenata skupova A i B. Funkcija koja je injekcija i surjekcija.

Područje: matematika

En. bijection

Fr. bijection

Nj. Bijektivität

BIL

Oblik spremanja podataka u kojem svaki zapis u datoteci sadrži skeniranu liniju (red) podataka jednoga kanala. Svi kanali podataka za danu liniju spremljeni su uzastopno u datoteku.

Vidi: kanal

Područje: informatika, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. BIL (Band Interleaved by Line)

bilježnica o prepisivanju uložaka

Pomoćna evidencija u zemljišnoj knjizi u koju se u slučaju prepisivanja uložaka upisuju naziv katastarske općine, oznaka uložka, dan naredbe o prepisivanju i potpis predsjednika suda, ime zemljišnoknjižnog službenika koji je proveo prepisivanje, dan uspoređivanja sa starim uloškom i potpis voditelja zemljišne knjige te dan objavljivanja oglasa o prepisivanju uložka s pozivom na ispravak i primjedbe.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

bilježnica za rokove

Pomoćni poslovni popis u zemljišnoj knjizi u kojem se evidentiraju istjecaji određenih rokova.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

binom

Također: dvočlani izraz, dvočlan Algebarski izraz koji se sastoji od dvaju članova povezanih znakom +; npr. $2x+5y$. U skladu s tim se npr. $(a+b)^2$ naziva kvadratom binoma.

Područje: matematika

En. binomial

Fr. binôme

Nj. Binom

BIOS

Dio operacijskog sustava koji upravlja komuniciranjem između uređaja za obradu podataka i perifernih jedinica.

Vidi: sustav, operacijski

Područje: informatika
En. BIOS (Basic Input Output System)

biostereometrija

Prostorne i prostorno-vremenske analize bioloških oblika i funkcija primjenom analitičke fotogrametrije.
Vidi: fotogrametrija, analitička
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. biostereometry
Nj. Biostereometrie

BIP

Oblik spremanja podataka u kojem su vrijednosti svakoga kanala određene danim pikselom. Pikseli su poredani sekvencijalno na traku.
Vidi: kanal; piksel
Područje: informatika, fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. BIP (Band Interleaved by Pixel)

bit

Osnovna jedinica za količinu podataka koja može imati samo jednu binarnu vrijednost 0 ili 1.
Područje: informatika
En. bit (binary digit)

biti sadržan

Također: biti u
Topološka relacija. Objekt a je sadržan u objektu b ako i samo ako je presjek objekata a i b jednak a i ako presjek unutrašnjosti objekata a i b nije prazan skup.
Vidi: relacija, topološka
Područje: matematika; GIS
En. within

bitmapa

Vidi: slika, rasterska

BKG

Savezni ured za kartografiju i geodeziju u Njemačkoj; djeluje u sastavu ministarstva unutrašnjih poslova. Nastao iz IfAG-a.
Vidi: IfAG
Područje: geodezija

Nj. BKG (Bundesamt für Kartographie und Geodäsie)

blizina

Tip analize u GIS-u koji određuje koji su prostorni elementi najbliži identificiranoj točki, liniji, poligonu ili ćeliji mreže.
Područje: GIS
En. proximity

blokdijagram

Prikaz dijela Zemlje, izrezanog vertikalnim ravninama iz Zemljine kore i izdvojenog, dobiven centralnim ili paralelnim projiciranjem na kosu ravninu.
Područje: kartografija
En. block diagram
Fr. bloc-diagramme
Nj. Blockbild

blok fotografija

Niz paralelnih redova fotografija s preklapanjem stranica 20 do 30%. Formira se kombinacijom ekspozicija u letu.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. block of photographs
Fr. série de clichés
Nj. Bildreihe

blok snimaka

Dva ili više povezanih nizova snimaka.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. block, image
Nj. Bildblock

boja

U užem smislu, osnovni osjet organa vida što ga izaziva podražaj mrežnice oka djelovanjem svjetlosti. Dva susjedna dijela vidnog polja razlikuju se i uz jednaku osvjetljenost pri istodobnom opažanju nepokretnim okom. Boja se može jednoznačno opisati trima međusobno neovisnim veličinama (tri koordinate): tonom boje, zasićenošću i svjetlinom. Kromatičnost je zajednički naziv za ton boje i zasićenost. Napomene: (1) Prema definiciji boja nije svojstvo svjetla koje izaziva podražaj ni

predmeta s kojeg dolazi svjetlo, nego psihički doživljaj izazvan svjetlosnim podražajem, ovisan i o psihofiziološkom procesu na osnovi vidnog toka: podražaj – osjet – dojam – spoznaja – pamćenje. Zbog te činjenice vidljiva svjetlost istoga spektralnog sastava može izazvati različite dojmove boje u različitim ljudi, pa i u istog čovjeka (npr. uz različitu adaptaciju, osvjetljenje). U tehnicu se ipak razlikuje "boja" svjetla, pri čem se misli na njegov spektralni sastav, i "boja" tijela, kada je riječ o tome koje svjetlo ono odbija ili propušta. (2) Mnogi se tehnički proizvodi ocjenjuju prema svojoj boji pa je u mnogim granama tehnike važno da se određena boja jednoznačno definira. Metodama kvantitativnih mjerenja kojima se ispituju psihofizičke zakonitosti kojima podliježe osjet boje bavi se posebna znanstvena grana: kolorimetrija. Kolorimetrija upotrebljava trikromatski sustav za označavanje boja. Mjerenjem boja svakom bojenom mjestu pridružuju se parametri potrebni za jednoznačnu karakterizaciju. (3) Imena boja mogu također služiti za karakterizaciju boja ako su općepoznata ili su definirana standardima i/ili kolorimetrijskim koordinatama. (4) Boja zauzima posebno mjesto u kartografiji jer je sadržana ili povezana sa svim sastavnim elementima kartografike. Vidi: kartografika
Područje: fizika
En. colour
Fr. couleur
Nj. Farbe

boja, akromatska

Boja koja nema karakteristično valno područje, već ovisi o stupnju osvijetljenosti, odnosno sposobnosti površine da jače ili slabije apsorbira sva valna područja bijele svjetlosti. Akromatske boje su siva, crna i bijela. Napomena: Budući da se je riječ o psihofizičkom procesu, osjet crnog ovisi o sjajnosti pozadine, tj. okolnog polja. Ako je pozadina bijela i velike sjajnosti, a središnje unutarnje polje bijelo i male sjajnosti, opažat

će imati dojam da je ono crno. Ostavi li se sjajnost središnjeg polja konstantnom, a smanjuje sjajnost pozadine, središnje polje činit će se sve svjetlijim. Uz potpuno tamnu pozadinu, središnje polje dat će osjet bijeloga.

Područje: fizika (optika)
En. colour, achromatic (perceived)
Fr. couleur achromatique
Nj. Farbe, unbunte

boja filtra

Naziv prema boji koju filter propušta.

Vidi: filter
Područje: fizika (optika)
En. colour, filter
Fr. couleur du filtre
Nj. Filterfarbe

boja hipsometrijske skale

Jedna od boja koje čine hipsometrijsku skalu.

Vidi: skala boja, hipsometrijska
Područje: kartografija
En. tint, hypsometric; tint, altitude
Fr. teinte hypsométrique
Nj. Höhenschichtenfarbe

boja, kontrastna

Kromatska boja koja se nakon podražaja boje na mrežnici pojavljuje kao negativna paslika ili kao boja susjedne plohe.

Područje: fizika (optika)
En. colour, contrast
Nj. Kontrastfarbe

boja, kromatska

Prava boja koju osjetna jedinica mrežnice percipira u određenom valnom području svjetlosti, ali i svaka koja nije akromatska. Napomena: Gruba identifikacija boja po imenima na prvoj razini uzima tri akromatske boje: bijelu, sivu i crnu te deset kromatskih: ružičastu, crvenu, narančastu, smeđu, žutu, maslinastu, zelenu, modru, ljubičastu i purpurnu.

Područje: fizika (optika)
En. colour, chromatic (perceived)
Fr. couleur chromatique
Nj. Farbe, bunte

boja, neposredna

Boja koja se opaža uz neosvijetljenu pozadinu.

Područje: fizika (optika)

En. colour, unrelated (perceived)

Nj. Farbe, unbezogene

boja, relativna

Boja koja se opaža uz prirodnu pozadinu.

Područje: fizika (optika)

En. colour, related (perceived)

Fr. couleur relative

Nj. Farbe, bezogene

boja, slobodna

Osjet boje koji nije povezan s dojmom strukture predmeta.

Područje: fizika (optika)

En. colour, free

Fr. couleur libre

Nj. Farbe, freie

boja tijela

Boja koja potječe od svjetlosti koju tijelo samo emitira zbog povišene temperature (temperature boje), ili od svjetlosti koju tijelo odbija odnosno propušta. U ovom drugom slučaju boja tijela ovisi o tome koje valno područje predmet ili ploha tijela odbija ili propušta uz slabljenje svjetlosnog zračenja (selektivna apsorpcija). Osim o selektivnoj apsorpciji boja tijela ovisi i o spektralnom sastavu upadne svjetlosti.

Napomene: (1) Bijela je ona ploha koja u jednakoj mjeri odbija sva valna područja bijele svjetlosti. Crna ploha potpuno apsorbira takvu svjetlost, a siva djelomično, uz jednako odbijanje svih valnih duljina bijele svjetlosti. (2) Boja tijela koju pokazuje površina nakon apsorpcije određenoga valnog područja bijele svjetlosti i odbijanja bit će komplementarna apsorbiranoj boji.

Vidi: boje, komplementarne

Područje: fizika (optika)

En. colour, object; colour, surface

Fr. couleur object

Nj. Körperfarbe

boja, vjerna

Boja dobivena uz primjenu najmanje 24 bita

za prikazivanje svake točke ili piksela.

Korištenje 24 bita znači da može biti prikazano više od 16 milijuna različitih boja, što je više nego dovoljno za korektno prikazivanje bilo koje slike.

Područje: informatika; kartografija

En. colour, true

boje, identične

Boje dvaju predmeta koje su jednake neovisno o svjetlosti kojom su osvijetljeni.

Područje: fizika (optika)

En. colours, identic

Fr. couleurs identiques

Nj. Farbe, unbedingt gleiche

boje, komplementarne

Dvije boje koje se nadopunjuju i aditivno pomiješane daju akromatsku boju (bijelu ili sivu). Takve su boje npr. žuto i modro, crveno i modrozeleno, zeleno i purpurno, itd.

Područje: fizika (optika)

En. colours, complementary

Fr. couleurs complémentaires

Nj. Komplementärfarben

boje, osnovne

Također: primarne boje

Boje iz kojih su izvedene sve ostale dostupne boje. Osnovne boje crvena, zelena i plava kombiniraju se na zaslonu monitora za dobivanje svih ostalih boja. Na pisaču u boji kombiniraju se cijan, žuta i magenta.

Vidi: miješanje boja, aditivno; miješanje boja, suptraktivno

Područje: fizika, informatika, kartografija

En. colours, primary

Fr. couleurs fondamentales

Nj. Primärfarben; Grundfarben

boje, primarne

Vidi: boje, osnovne

bokoert

Uz tlocrt i nacrt, treća projekcija (projekcija na ravninu xz) pri paralelnom (ortogonalnom) projiciranju objekta.

Područje: matematika

En. projection, lateral

Nj. Seitenriß

bolcna

Valjkasto tijelo od metala koje služi za označavanje položajnih i visinskih mjernih točaka na tlu ili u zidu.

Područje: inženjerska geodezija

En. rivet; bolt

Fr. rivet

Nj. Bolzen

bonitiranje

Utvrdjivanje plodnosti zemljišta i njihovo raspoređivanje u bonitetne klase i potklase.

Vidi: klasa, bonitetna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. land valuation

Fr. valuation du sol

Nj. Bodenbonitierung

bpi

Mjerna jedinica za gustoću spremljenih podataka – broj bitova po inču.

Područje: informatika

En. bits per inch

Nj. Bits pro inch

brana

Također: pregrada

Objekt koji omogućuje da se voda akumulira i pod određenim padom dovodi u hidrocentralu.

Područje: inženjerska geodezija

En. dam; embankment; dyke

Fr. barrage

Nj. Staumauer; Talsperre; Wehr

brid

Na snimci, granica između površina različitih tonova.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. edge

Fr. bord

Nj. Rand

brid poliedra

Brid poliedra je stranica poligona koji ga omeđuje. Tako tetraedar ima 6 bridova, kocka 12 itd.

Područje: matematika

En. edge of a polyhedron

Fr. arête polyédrique

Nj. Kante eines Polyeders

brisanje hipoteke

Vidi: prestanak hipoteke

Područje: katastar i zemljišna knjiga

brisanje katastarske čestice

Prestanak postojanja katastarske čestice zbog priključenja i pribrajanja njezine površine drugoj katastarskoj čestici.

Vidi: čestica, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

brisanje stare hipotekarne tražbine

Brisanje stare hipoteke na temelju odluke zemljišnoknjižnog suda.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

brisanje zemljišnoknjižnog upisa

Službeni prestanak postojanja zemljišnoknjižnog upisa; brisanjem zemljišnoknjižni upis ostaje vidljiv, ali ne proizvodi pravne učinke.

Vidi: upis, zemljišnoknjižni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

brod, hidrografski

Brod koji se rabi u svrhu dobivanja podataka hidrografskim mjerenjima.

Područje: pomorstvo

En. ship, hydrographic

broj

Osnovni pojam u matematici. Nastao vjerojatno na samom početku civilizacije. U staroj babilonskoj i egipatskoj matematici pojam broja povezan je s problemima prebrojavanja i mjerenja. Razlikuju se prirodni, cijeli, racionalni, iracionalni, realni i kompleksni brojevi.

Područje: matematika

En. number

Fr. nombre

Nj. Zahl

broj, algebarski

Realni broj koji je rješenje neke algebarske jednadžbe s cijelim koeficijentima.

Vidi: brojevi, realni

Područje: matematika

En. number, algebraic

Nj. Zahl, algebraische

broj, cijeli

Prirodni broj, broj suprotan prirodnom broju ili nula. Skup svih cijelih brojeva označuje se oznakom Z . $Z = \{0, \pm 1, \pm 2, \pm 3, \dots\}$.

Vidi: broj, prirodni

Područje: matematika

En. integer

Nj. Zahl, ganze

brojčanik

Nepomičan ili pomičan dio pokaznika koji nosi ljestvicu ili ljestvice.

Vidi: pokaznik

Područje: mjerni instrumenti

En. dial

Fr. cadran

broj, decimalni

Broj oblika $a, b_1 b_2 b_3 \dots$, gdje je a cijeli broj, a b_1, b_2, b_3, \dots , itd. su brojevi iz skupa $\{0, 1, 2, \dots, 9\}$. Brojevi b_1, b_2, b_3, \dots , nazivaju se *decimalama* i imaju redom vrijednosti $b_1/10, b_2/100, b_3/1000, \dots$, itd.

Područje: matematika

En. number, decimal

Fr. nombre décimal

Nj. Dezimalzahl; Dezimalbruch

broj, digitalni

U daljinskom istraživanju vrijednost, obično u rasponu između 0 i 255, pridružena srednjoj mjerenoj vrijednosti osvjetljenja opažanoj pomoću senzora da se pokaže njegov relativni intenzitet.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. number, digital; DN

Nj. Digitalzahl

broj, dvostruki

Broj kojim su pogrešno označene dvije različite katastarske čestice.

Vidi: čestica, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

brojevi, realni

U suvremenoj matematici skup realnih brojeva uvodi se kao skup na kojem su zadane binarne operacije $+$ (zbrajanje) i \cdot (množenje), te relacija uređaja \leq i koji zadovoljava aksiome uređenog polja realnih brojeva. Skup svih realnih brojeva označuje se oznakom R .

Područje: matematika

En. numbers, real

Fr. nombre réel

Nj. Zahlen, reelle

brojevi, relativno prosti

Prirodni brojevi koji nemaju zajedničkih djelitelja različitih od 1.

Područje: matematika

En. numbers, relatively prime

Nj. Zahlen, teilerfremde

brojevnik zemljišnoknjižnog podneska, urudžbeni

Evidencija oznaka koja sadrži oznaku "Z.", oznaku "br.", redni broj prispjelog podneska u nekoj godini, kosu razlomkovu crtu i posljednja dva broja godine u kojoj je podnesak prispio (npr. Z. br. 124/99) te neke druge podatke, a koje vodi zemljišnoknjižni službenik kojeg za to odredi voditelj zemljišnih knjiga.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

broj, imenovani

Broj s jedinicom mjere koju predstavlja, npr. 5 kg. Neimenovani broj je npr. 5.

Područje: matematika

broj, iracionalni

Realni broj koji nije racionalni, tj. koji se ne može prikazati u obliku razlomka dvaju cijelih brojeva, npr. $\sqrt{2}$, π , e ; prikazuju se beskonačnim neperiodičnim decimalnim brojevima; zajedno s racionalnim brojevima čine skup realnih brojeva.

Područje: matematika

En. number, irrational

Fr. nombre irrationale

Nj. Irrationalzahl

broj iz vlastovnice uloška, redni

Redni broj pod kojim se upisuje suvlasnik određene nekretnine.

Vidi: nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

broj katastarske čestice

Posebni broj kojim se zemljište označuje unutar katastarske općine u kojoj leži; može se sastojati od osnovnog broja, razlomkove crte i podbroja; tradicionalno, u nekim zemljišnim knjigama, postoje i brojevi s više razlomkovih crta i podbrojeva, kao i "podbrojevi" koji su slovene podoznake.

Vidi: čestica, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. number, parcel

Fr. numéro de parcelle

Nj. Flurstücknummer

broj, katastarski

Vidi: broj katastarske čestice

brojke, arapske

Također: arapske znamenke, arapske cifre
Znakovi 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, pomoću kojih se u dekadskom zapisu može zapisati svaki prirodni broj. U srednjem vijeku uvedeni su u Europu posredstvom Arapa, odakle i naziv; podrijetlom iz Indije.

Područje: matematika

En. numerals, Arabic; figures, Arabic

Nj. Zahlen, arabische; Ziffern, arabische

brojke, rimske

Sustav pisanja cijelih brojeva što su ga upotrebljavali Rimljani. Brojevi od 1 do 10 zapisuju se znakovima: I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, a za 50, 100, 500 i 1000 oznake su L, C, D, M.

Područje: matematika

En. numerals, roman

Fr. numération romaine

Nj. Ziffern, römische; Zahlen, römische

broj, kompleksni

Broj oblika $a + ib$, gdje su a, b realni brojevi, a i imaginarna jedinica definirana jednačbom $i^2 = -1$. U skupu kompleksnih

brojeva rješive su sve algebarske jednačbe.

Kompleksni brojevi mogu se predočiti točkama, odnosno vektorima u Gaussovoj (kompleksnoj) ravnini.

Područje: matematika

En. number, complex

Fr. nombre complexe

Nj. Zahl, komplekse

broj, konjugirano kompleksni

Kompleksni broj $\bar{z} = a - ib$ pridružen kompleksnom broju $z = a + ib$. Brojevi z i \bar{z} nazivaju se konjugiranim parovima kompleksnih brojeva i kaže se da su međusobno kompleksno konjugirani. U Gaussovoj (kompleksnoj) ravnini z i \bar{z} su simetrični s obzirom na realnu os. Vrijedi:

$$\overline{z_1 \pm z_2} = \bar{z}_1 \pm \bar{z}_2, \quad \overline{z_1 \cdot z_2} = \bar{z}_1 \bar{z}_2, \quad \overline{\begin{pmatrix} z_1 \\ z_2 \end{pmatrix}} = \begin{pmatrix} \bar{z}_1 \\ \bar{z}_2 \end{pmatrix},$$

$$\overline{(\bar{z})} = z, \quad z \cdot \bar{z} = |z|^2$$

Područje: matematika

En. number, conjugate complex

Fr. nombre complexe conjugué

Nj. Zahl, konjugierte komplexe

broj koordinatnog sustava

Broj koordinatnog sustava, odnosno meridijanske zone. Radi označivanja koordinatnog sustava na koji se odnose koordinate određene točke stavlja se ispred ordinate brojka koja označuje broj koordinatnog sustava.

Vidi: zona, meridijanska

Područje: kartografija

En. number, zone

Fr. repère de fuseau

Nj. Kennziffer (des Meridianstreifens)

broj, mjestopisni

Broj katastarske čestice u austrijskom i mađarskom katastru zemljišta XIX. st.

Vidi: čestica, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

broj, negativni

Broj manji od nule. Na primjer

$-5, -0,001, -\sqrt{5}$. Drugim riječima,

negativni brojevi su oni koji imaju negativan predznak. Za svaki pozitivni broj a postoji samo jedan negativni broj b tako da vrijedi jednakost $a + b = 0$.

Područje: matematika

En. number, negative

Fr. nombre négatif

Nj. Zahl, negative

broj, neimenovani

Broj bez jedinice koju predstavlja, npr. 5.

Imenovani broj je npr. 5 m.

Područje: matematika

En. number, unnamed (abstract)

Fr. nombre abstrait

Nj. Zahl, unbenannt

broj, neparni

Cijeli broj koji nije djeljiv s 2. Svaki se neparni broj može na jednoznačan način napisati u obliku $2n + 1$, gdje je n cijeli broj.

Područje: matematika

En. number, odd

Fr. nombre impair

Nj. Zahl, ungerade

broj, ordinalni

Broj koji određuju poredak, a ne broj ili veličinu. To su npr. prvi, drugi, treći itd.

Područje: informatika, matematika

En. ordinal (number)

Fr. nombre ordinal

Nj. Ordinalzahl

broj, parni

Broj iz skupa cijelih brojeva djeljiv s 2. Npr.

$0, -2, 2, -4, 4, \dots, -46, 46, \dots$. Svaki se

parni broj daje napisati u obliku $2n$, gdje je

n cijeli broj.

Područje: matematika

En. number, even

Fr. nombre pair

Nj. Zahl, gerade

broj ponavljanja

Također: broj opetovanih mjerenja

Broj uzastopnih mjerenja iste veličine u određenom razdoblju.

Vidi: niz, mjerni

Područje: metrologija

En. number, repetition

Fr. nombre des observations répétées

Nj. Wiederholungszahl

broj, pozitivni

Broj veći od nule.

Područje: matematika

En. number, positive

Nj. Zahl, positive

broj, prirodni

Jedan od elemenata skupa $\{1, 2, 3, \dots\}$. Taj se skup označuje N i naziva skupom prirodnih brojeva. Prirodni brojevi su važni jer se pomoću njih mogu izgraditi svi brojevi. Pojam prirodnoga broja nastao je u dalekoj prošlosti, a kao matematički objekt pojavljuje se kod pitagorejaca.

Područje: matematika

En. number, natural

Fr. entier naturel; nombre naturel

Nj. Zahl, natürliche

broj, prost

Također: prim-broj

Prirodni broj koji se ne može napisati kao umnožak dvaju prirodnih brojeva manjih od tog broja. Npr. 1, 2, 3, 5, 7, ... Svaki se prirodni broj može napisati kao umnožak prostih brojeva (*osnovni teorem aritmetike*).

Područje: matematika

En. number, prime

Fr. nombre premier

Nj. Primzahl

broj, racionalni

Broj koji se može prikazati u obliku

razlomka, tj. kao kvocijent $\frac{p}{q}$ cijelog broja

p i prirodnog broja q . Broj p naziva se

brojnikom, a q nazivnikom. Skup svih

racionalnih brojeva označuje se oznakom Q .

Područje: matematika

En. number, rational

Fr. nombre rationnel

Nj. Rationalzahl

broj, složeni

Prirodni broj koji nije prost broj. Npr.

8 = 2·4.

Područje: matematika

En. number, composite

Fr. nombre composé

Nj. Zahl, zusammengesetzt

broj stupnjeva slobode

Broj prekobrojnih opažanja kod izjednačenja.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. number of degrees of freedom

Fr. nombre de degrés de liberté

Nj. Anzahl der Freiheitsgrade

broj, topografički

Broj katastarske čestice kako je nazivan u austrijskom i mađarskom katastru zemljišta XIX. st. Danas više nije u uporabi.

Vidi: čestica, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

broj, transcendentni

Realni broj koji ne može biti rješenje algebarske jednadžbe s cjelobrojnim koeficijentima (za razliku od algebarskih brojeva). Npr. Eulerov broj e , Ludolfov broj π . Svaki transcendentni broj je i iracionalni, ali obratno ne vrijedi, tj. postoje iracionalni brojevi koji nisu transcendentni

($\sqrt{2}$, $\sqrt{3}$, ...).

Područje: matematika

En. number, transcendental

Fr. nombre transcendant

Nj. Zahl, transzendente

broj zadnjeg upisa u EOP zemljišnoj knjizi

Broj iz kojeg je vidljivo koji je upis posljednji proveden u EOP zemljišnu knjigu; broj posljednjeg upisa u pojedini zemljišnoknjižni uložak.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

broj zemljišnoknjižnog uložka

Redni broj uložka u zemljišnoj knjizi.

Vidi: uložak, zemljišnoknjižni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

brzina

Omjer puta s i potrebnog vremena t pri

jednolikom gibanju: $v = \frac{s}{t}$. Općenito je

$$v = \frac{ds}{dt}$$

Područje: fizika

En. velocity

Fr. vélocité

Nj. Geschwindigkeit

brzina svjetlosti

Brzina prostiranja svjetlosti u određenom optičkom sredstvu. Ovisna je o gustoći optičkog sredstva, tj. indeksu loma sredstva (znak: n). Prema preporuci XV. generalne konferencije za mjere i utege (1975) brzina prostiranja svjetlosti u vakuumu:

$$c_0 = 299\,792\,458(1 \pm 4 \cdot 10^{-9}) \text{ms}^{-1}$$

Brzina svjetlosti u zraku

$$c = \frac{c_0}{n}$$

gdje je n indeks loma zraka, ovisan o temperaturi zraka, tlaku zraka i parcijalnom tlaku vodene pare.

Vidi: indeks loma; tlak zraka; tlak vodene pare, parcijalni

Područje: fizika (optika)

En. velocity of light

Fr. vitesse de la lumière

Nj. Lichtgeschwindigkeit

B-splajn

Skup splajnova koji se, zajedno nizno usklađeni, primjenjuju za aproksimiranje i izgladivanje linija koje spajaju niz točaka.

Rabe se za izgladivanje digitaliziranih linija da se poboljša njihov grafički prikaz.

Vidi: splajn

Područje: matematika, kartografija

En. B-spline

Fr. B-spline

BSQ

Format spremanja podataka u kojem je svaki kanal spremljen u zasebnoj datoteci.

Vidi: kanal

Područje: informatika
En. Band Sequential

busola, cijevna

Također: cijevni kompas
Busola cijevnog oblika koja se pomoću adaptera pričvršćuje na alhidadu teodolita, a služi za orijentaciju horizontalnoga kruga prema magnetskom sjevernom polu i time mjerenje magnetskih azimuta.
Područje: mjerni instrumenti
En. compass, tubular
Fr. boussole cylindrique
Nj. Röhrenbussole

BZP

Vidi: baza zemljišnih podataka Republike Hrvatske

CAD

Vidi: dizajniranje, računalom podržano

C/A-kod

Kod dostupan svim korisnicima, efektivne valne duljine približno 300 m, moduliran na L1-nosaču.
Vidi: P-kod; SPS; L1-nosač
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. C/A-code (coarse acquisition)

CARIN

Navigacijski sustav motornih vozila tvrtke Phillips. Temelji se na digitalnim kartama gradova i kartama koje se čuvaju na CD-ROM-u.
Vidi: CD-ROM; karta, digitalna
Područje: geoinformatika
En. CARIN (Car Information System)

CARNet

Hrvatska akademska i istraživačka mreža. Hrvatski nekomercijalni dio interneta namijenjen prije svega akademskim i istraživačkim institucijama u Hrvatskoj.
Vidi: internet
Područje: informatika
En. CARNet (Croatian Academic and Research Network)

CCD-kamera

Vidi: kamera, optoelektronička

CCD-senzor

Radi na principu vezanog naboja, koji se pod utjecajem svjetla više ili manje prazni. Količina preostalog naboja očitava se u određenom vremenskom trenutku i pomoću A/D-pretvarača pretvara u digitalni oblik.
Vidi: senzor; A/D-pretvarač
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. CCD (Charge Coupled Device)

CCD (sklop s prijenosom naboja)

Zatvoreni sklop elektroničkih elemenata (čip) koji ulazno zračenje (svjetlost) pretvara u proporcionalne električne napone. Napomena: CCD-kamera je prijamnik slike svjetlosno označene točke. Teodolit s integriranim CCD-kamerom uz digitalnu obradu slike omogućuje automatsko viziranje na osnovi okretanja dalekozora i alhidade pomoću motora (motorizirani ili video-teodolit).
Vidi: kamera, optoelektronička
Područje: mjerni instrumenti
En. CCD (Charged Coupled Devices)
Fr. cellules couplées détectrices
Nj. Elemente, ladungsgekoppelte

CD

Vidi: disk, kompaktni

CD-ROM

CD ispisan digitalnim podacima. Korisnik te podatke može samo čitati, ne može ih mijenjati ili brisati i po CD-ROM-u ne može sam pisati. Na jedan takav disk stane oko 650 MB.
Vidi: disk, kompaktni
Područje: informatika
En. CD-ROM (Compact Disk Read Only Memory)

CD-RW

Kompaktni disk na kojem se upisani podaci mogu zamijeniti drugim podacima.
Vidi: disk, kompaktni

Područje: informatika
En. CD-RW (Compact Disk Rewritable)

CEN

Kratice od Comité Européen de Normalisation – Europsko povjerenstvo za normizaciju. CEN su 1961. osnovala nacionalna tijela za normizaciju Europske ekonomske zajednice i zemalja EFTA-e. Dobrovoljnim tehničkim normama koje promiču slobodnu trgovinu, sigurnost radnika i potrošača, interoperabilnost mreža, zaštitu okoliša i iskorištavanje programa za istraživanje i razvoj CEN danas pridonosi ciljevima Europske unije i europskog gospodarskog područja. CEN djeluje u suradnji s Europskim povjerenstvom za normizaciju elektrotehnike (European Committee for Electrotechnical Standardization – CENELEC), Europskim institutom za normizaciju telekomunikacija (European Telecommunications Standards Institute – ETSI) i Međunarodnom organizacijom za normizaciju (International Organization for Standardization – ISO). CEN također surađuje s europskim trgovačkim i stručnim organizacijama.
Područje: metrologija
En. European Committee for Standardization
Fr. Comité Européen de Normalisation
Nj. Europäisches Komitee für Normung

centar

Vidi: središte
Područje: matematika

centar mase

Točka materijalnog tijela koja se kreće kao da je cijela masa tijela u toj točki i kao da sve vanjske sile djeluju na tu točku.
Područje: fizika
En. barycenter; centre of mass
Nj. Barycenter

centar, perspektivni

Točka koordinatnog sustava snimke definirana pomoću koordinata x , y glavnih točaka snimke i žarišne duljine senzora.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. centre, perspective
Fr. centre de perspective
Nj. Zentrum, perspektivisches

centar projekcije

Točka u ravnini projekcije u kojoj nema deformacije dužina, kutova i površina; obično se podudara s početkom koordinatnog sustava, a najčešće se nalazi u središtu područja preslikavanja, npr. dodirna točka kod perspektivnih azimutalnih projekcija.
Područje: kartografija
En. point of zero distortion
Fr. point central
Nj. Kartenhauptpunkt

centriranje instrumenta

Postupak mjeritelja pri dovođenju vertikalne (glavne) osi instrumenta u takav položaj da ona prolazi stajališnom točkom koja je posebno označena.
Vidi: visak, obični; visak, optički; visak, kruti; uređaj za prisilno centriranje; stajalište; točka, stalna
Područje: mjerni instrumenti
En. centring an instrument
Fr. mise en station d'un instrument; center un instrument
Nj. Zentrierung; Zentrieren des Instrumentes

centriranje, prisilno

Vidi: uređaj za prisilno centriranje

centroid

Položaj centra jednodimenzionalnog ili dvodimenzionalnog (2D) entiteta. Centroidi se često upotrebljavaju kao referentne točke za poligone u GIS-u.
Vidi: entitet
Područje: GIS
En. centroid
Nj. Zentroid

CERCO

Europsko povjerenstvo rukovoditelja službenih nacionalnih agencija za kartografiju (kao npr. Ordnance Survey iz Velike Britanije ili francuski Institut Géographique National) koje djeluje pod okriljem Vijeća Europe. U rujnu 2000.

CERCO i MEGRIN ujedinili su se u EuroGeographics.
 Vidi: MEGRIN; EuroGeographics
 Područje: kartografija
 Fr. CERCO (Comité Européen des Responsables de la Cartographie Officielle)

CERN

Akronim od francuskog naziva za Europski centar za nuklearna istraživanja. Tu je 1989. stvoren World Wide Web s namjerom da omogući znanstvenicima objavljivanje hipertekstualnih dokumenata.
 Vidi: World Wide Web
 Područje: informatika
 Fr. CERN (Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire)

cikloida

Krivulja koju opiše točka kružnice kad se ona kotrlja (bez klizanja) po pravcu ili po drugoj kružnici. Jednadžba cikloide u parametarskom obliku:

$$x = a(t - \sin t), \quad y = a(1 - \cos t).$$

Kotrlja li se kružnica po drugoj kružnici izvana, opisuje epicikloidu (specijalni slučaj je kardioida). Kotrlja li se kružnica po drugoj kružnici iznutra, opisuje hipocikloidu (specijalni slučaj je asteroida).

Područje: matematika
 En. cycloid
 Fr. cycloïde
 Nj. Zykloide

ciklus, životni

U kontekstu informacijskih sustava, opisan je generalnim planom razvitka informacijskog sustava, koji čini skup aktivnosti kojima se obavlja razvitak sustava. Njegova je svrha definirati aktivnosti koje treba obaviti prilikom razvitka informacijskog sustava; uvesti konzistentni i standardni način razvitka informacijskog sustava; osigurati "kontrolne točke" za praćenje napredovanja razvitka informacijskog sustava i donošenje odluka o njegovu daljnjem razvitku.
 Područje: informatika
 En. cycle, life

cilindar

Vidi: valjak
 Područje: matematika

cilj

Termin za sve elemente Zemljine površine u polju vida senzora.
 Vidi: senzor
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. target
 Fr. cible
 Nj. Ziel

cjelina, objektna

U CROTIS-u, najviši stupanj u hijerarhijskoj klasifikaciji topografskih objekata. Po modelu podataka CROTIS-a topografski objekti se na temelju zajedničkih karakteristika svrstavaju u objektivne vrste. One se dalje ujedinjuju u objektivne grupe, a objektivne grupe u objektivne cjeline. U CROTIS-u postoji devet objektivnih cjelina: 1000 Stalne geodetske točke, 2000 Građevine, gospodarski i javni objekti, 3000 Vodovi, 4000 Promet, 5000 Vegetacija i vrste zemljišta, 6000 Vode, 7000 Reljef, 8000 Administrativna i teritorijalna podjela i 9000 Zemljopisna imena (toponimi).
 Vidi: CROTIS; grupa, objektna; vrsta, objektna; imena, geografska
 Područje: GIS
 Nj. Objektbereich

cjelina, zemljopisna

U CROTIS-u, zajednički naziv za područje (regiju), polje i rudinu. Imena zemljopisnih cjelina čine posebnu objektivnu grupu u objektivnoj cjelini 9000 Zemljopisna imena (toponimi).
 Vidi: CROTIS; grupa, objektna
 Područje: GIS

clustering

Vidi: grupiranje

CMYK

Akronim od engleskih naziva osnovnih boja u suptraktivnom miješanju boja: Cyan (plavozelena), Magenta (purpurna) i Yellow

(žuta) te Key Black (crna) koja se dodaje za pojačanje kontrasta.

Vidi: miješanje boja, suptraktivno; RGB

Područje: informatika, kartografija

En. CMYK (Cyan, Magenta, Yellow, Key Black)

CoreDRAW

Softver za vektorsku grafiku što ga je razvila tvrtka Corel Corporation iz Kanade.

Postepeno su razvijene dodatne komponente i priključene CoreDRAW-u. Paket programa Corel's Graphics Suite iz 2006. godine je verzija nazvana X3, koja je inače 13. verzija poredu toga softvera.

Područje: informatika

En. CoreDRAW

CORINE

Europski projekt za koordiniranje suradnje na području brige o okolišu.

En. CORINE (Coordinated Information on the European Environment)

Područje: geoinformatika

CRONOGIP

Bilateralni projekti Hrvatske i Norveške, s ciljem unaprjeđivanja STOKIS-a i drugih geodetskih aktivnosti koje će Hrvatsku infrastrukturu prostornih podataka približiti europskim zahtjevima

Vidi: STOKIS; infrastruktura prostornih podataka, nacionalna

Područje: geoinformatika

En. CRONOGIP

CROTIS

Kratice za Topografski informacijski sustav Republike Hrvatske (od engleskog Croatian Topographic Information System). CROTIS je model organizacije topografskih podataka kojim je propisana klasifikacija topografskih podataka pri njihovu prikupljanju, obradi, točnosti, načinu prikazivanja i prijenosu.

Stupio je na snagu 2002, odlukom ravnatelja Državne geodetske uprave Republike Hrvatske.

Vidi: STOKIS

Područje: GIS

En. System, Croatian Topographic

Information

Nj. Informationssystem der Republik Kroatien, Topographisches

crta niske vode

Crta do koje se morska razina spusti za oseke (periodičnog spuštanja morske razine) u fazi najniže razine, nakon koje ponovo počinje lagano dizanje morske razine (plima).

Područje: pomorstvo

En. line, low water

crta, normalna polazna

Crta niskih voda uzduž obale, kako je prikazana na službenim pomorskim kartama krupnog mjerila.

Područje: pomorstvo

En. line, low water

Fr. laisse de basse mer

Nj. Niedrigwasserlinie

crta, obalna

Crta određena srednjom razinom visokih voda, dijeli topografski dio od hidrografskog dijela karte. Detaljno pokazuje obilježja obale.

Područje: pomorstvo

En. line, coast

Nj. Küstenlinie

crta, osnovna

Vidi: crta, polazna

crta, polazna

Crta od čijih se točaka u smjeru otvorenog mora mjeri širina teritorijalnog mora, vanjskog pojasa, gospodarskog pojasa i epikontinentalnog pojasa. Može biti normalna polazna crta i ravna polazna crta.

Područje: pomorstvo

En. baseline

crta, ravna polazna

Crta koja nastaje spajanjem prikladnih (najizbočenijih) točaka kontinentalnih dijelova kopna i (ili) otoka za to posebno određenom metodom. Dobivena crta je vanjska granica unutrašnjih morskih voda, odnosno polazna crta od koje se mjeri širina teritorijalnog mora.

Vidi: more, teritorijalno

Područje: pomorstvo

En. baseline, straight

crta sredine

Crta na kojoj je svaka točka jednako udaljena od najbližih točaka polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora dviju susjednih (sučelišnih) država. Razgraničuje teritorijalna mora od 12 M (milja) i njihova podmorja, podmorja otvorenih mora od 20 M širine te podmorja ribolovnih i epikontinentalnog pojasa.

Područje: pomorstvo

En. line, median

crta, središnja

Crta koja dijeli srednje visoke vode od srednjih niskih voda.

Područje: pomorstvo

En. line, mean

crta srednje niske vode

Crta prosječne visine svih niskih voda na nekom području određena 19-godišnjim mjerenjima.

Vidi: voda, niska

Područje: pomorstvo

En. line, mean low water

crta srednje visoke vode

Crta prosječne visine svih visokih voda na nekom području određena 19-godišnjim mjerenjima.

Vidi: voda, visoka

Područje: pomorstvo

En. line, mean high water

crta srednjih viših visokih voda

Crta prosječne visine viših visokih voda na nekom području određena 19-godišnjim mjerenjima.

Vidi: voda, viša visoka

Područje: pomorstvo

En. line, mean higher high waters

crta teritorijalnog mora, vanjska

Crta koja označuje prestanak morskog prostora koji se naziva teritorijalno more.

Posebna joj je važnost u tome što je

istodobno i crta koja čini državnu granicu odnosno obalne države. Preko te crte (prema pučini) više se ne proteže puna teritorijalna suverenost obalne države te, osobito, nikakva njezina isključiva prava koja se temelje na općem međunarodnom pravu.

Područje: pomorstvo

En. line of the territorial sea, outer

crta visoke vode

Crta koju ostavlja plima pri visokoj vodi. Dostignuta crta ili razina, posebno najviša crta ikad dostignuta.

Vidi: voda, visoka

Područje: pomorstvo

En. line, high water

Fr. laisse de haute mer

Nj. Tidehochwasserlinie

crtež

Grafički elementi izrađeni odgovarajućim spravama i sredstvima za crtanje (olovka, pero ili kist i tuš i dr.) na odgovarajućoj podlozi (papir, folija). U širem smislu i graviranje i lijepljenje elemenata prikaza. Grafički elementi, sastavni dijelovi crteža, su točke, crte i površine, te slova i brojke za objašnjenja. Tehnički crtež je prikaz tehničkih objekata ili njihovih sastavnica, a prema području razlikuju se građevinski, strojarski, elektrotehnički, kartografski i dr. Svaki od njih ima posebno normirane grafičke elemente i načine prikazivanja. Kartografski crtež je rezultat crtanja ili graviranja, nastao pri izradi karte. U novije se doba sve više crta računalno uz pomoć miša i odgovarajućih programa, a slika promatra na zaslonu monitora. Gotovi se crteži iscrtavaju na podlogu pisačem ili crtalom (ploterom).

Vidi: kartografija

Područje: informatika, kartografija

En. drawing

Fr. dessin

Nj. Zeichnung

crteži, unaprijed pripremljeni

Zbirka crteža (dijagrama, karata, fotografija i drugih grafičkih elemenata) iz koje se može uzeti pojedini crtež i ugraditi u vlastitu

datoteku.

Područje: informatika

En. clip art

crtež stijena

Prikaz crtežom strmih, ogoljelih, stjenovitih zemljišnih oblika.

Područje: kartografija

En. drawing, rock

Fr. figuré de roche

Nj. Felszeichnung; Felssignatur

cum privilegio

Jedan od načina kojima se izražavalo dopuštenje nadležnih vlasti XVI-XVII. st. da se neko kartografsko djelo (slično je i s drugim intelektualnim tvorevinama) može tiskati. Poslije se naziva imprimatur.

Napomena: Od lat. *privus* – pojedinac + lat. *lex* – zakon, došlo je *privilegium*, u značenju isključivo pravo, povlastica, pogodnost, sloboda.

Vidi: imprimatur

Područje: kartografija

cycle slip

Privremeni prekid u mjerenju faze nosača GPS-signala u GPS-prijamniku.

Vidi: mjerenja, fazna

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. cycle slip

časopis, elektronički

Periodična publikacija u digitalnom obliku dostupna putem weba.

Vidi: World Wide Web

Područje: informatika

En. magazine, electronic; e-zine

čemus

Mali stolni koordinatograf kojim se na planove kartiralo snimljene detaljne točke ortogonalnom metodom.

Vidi: metoda izmjere, ortogonalna

Područje: praktična geodezija

čestica, građevinska

Dio građevinskog zemljišta oblikovan u skladu s dokumentima prostornog uređenja.

Vidi: zemljište, građevinsko

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. estate, building; site, building; plot, building

Fr. terrain à bâtir; lot à bâtir; parcelle à bâtir

Nj. Bauplatz

čestica, katastarska

Također: parcela

Osnovna prostorna jedinica katastra nekretnina. Dio je područja katastarske općine, odnosno katastarskog područja na moru, određen brojem katastarske čestice i njezinim granicama. Jedinstveni identifikator katastarske čestice sastoji se od matičnog broja katastarske općine, odnosno katastarskog područja na moru i broja katastarske čestice. Granice katastarske čestice mogu biti međe ili druge granice koje određuju pravni odnosi na Zemljinoj površini uređeni posebnim propisima. Unutar granica građevnog područja i na građevinskom zemljištu izvan granica toga područja granice katastarske čestice mogu biti i granice građevne čestice, a na morskoj obali i granica koju čini crta srednjih viših visokih voda, odnosno druga crta koja služi za određivanje granice pomorskoga dobra.

Vidi: katastar nekretnina; općina, katastarska; zemljište, građevinsko; crta srednjih viših visokih voda

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. parcel

Fr. parcelle; parcelle cadastrale

Nj. Flurstück

čestica, obilježena katastarska

Katastarska čestica kojoj su međe materijalizirane međnim oznakama.

Vidi: čestica, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

čestica, temeljna katastarska

Katastarska čestica diobom koje su nastale nove katastarske čestice.

Vidi: čestica, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

čestica zemljišta

Dio Zemljine površine.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

čestoća

Vidi: frekvencija

četverokut

Poligon koji ima četiri vrha. Može biti konveksan ili nekonveksan. Konveksni četverokuti su npr. kvadrat, pravokutnik, romb, paralelogram.

Područje: matematika

En. quadrangle; tetragon

Fr. quadrilatère

Nj. Viereck

četverokut, geodetski

Četverokut kojem su uz duljine stranica izmjerene i duljine dijagonala.

Područje: praktična geodezija

En. quadrilateral, complete

Nj. Viereck, vollständiges

čip

Tanka pločica monokristala poluvodiča obično od silicija u kojoj se nalazi jedna ili više elektroničkih sastavnica (npr. dioda, tranzistor, otpornik, kondenzator).

Područje: fizika

En. chip

Fr. puce; circuit intégré

Nj. Chip

čunjosječnica

Vidi: konika

Područje: matematika

čuvanje međnih oznaka

Zakonska obveza posjednika zemljišta i drugih osoba da ne uništavaju, oštećuju ili premještaju međne oznake.

Vidi: posjednik

Područje: katastar i zemljišna knjiga

čuvanje mjernih instrumenata

Opis postupaka za zaštitu mjernih instrumenata prilikom prijenosa i njihovo čuvanje i održavanje dok nisu u upotrebi.

Područje: mjerni instrumenti

čuvanje (mjernog) etalona

Skup postupaka nužnih da bi se metrolozijske značajke mjernog etalona

održale unutar odgovarajućih granica.

Vidi: etalon, mjerni

Područje: metrologija

En. conservation of a (measurement) standard

čvor

(1) Bilo koji uređaj povezan u mrežu. (2) Krajnja točka veze u mreži. (3) Točka u kojoj se sastaju dvije ili više linija. (4) U CROTIS-u, 0-dimenzionalni topološki primitiv.

Vidi: linija; CROTIS; primitiv

Područje: GIS

En. node

Nj. Knoten

ćelija

(1) (Otvorena) k-dimenzionalna ćelija (ili k-ćelija) je topološki prostor homeomorfan otvorenom krugu u R^k . Primjeri 0-, 1-, 2- i 3-dimenzionalne ćelije jesu točka, linija, krug i sfera. Svaka točka, segment linije, zatvoreni poligon i tijelo mogu se preslikati u ćeliju odgovarajuće dimenzije pomoću homeomorfizma. (2) Osnovni prostorni element prostornih informacija u rasterskom modelu podataka koji opisuju prostorne entitete. Obično je kvadratnog ili pravokutnog oblika iako mogu biti korištene šesterokutne i kružne površine.

Vidi: homeomorfizam; model podataka, rasterski

Područje: (1) matematika; (2) GIS

En. cell

Nj. Zelle

dalekozor

Također: durbin

Optički instrument koji se sastoji od dvaju osnovnih optičkih dijelova: objektiva i okulara. Objektiv je sabirni optički sustav sastavljen od leća (refraktor) ili udubljenog zrcala (reflektor). Okular je povećalo kojim se promatra realna slika koju stvara objektiv. Jedino je u Galilejevu dalekozoru okular rastresna leća i ne primjenjuje se kao mjerni dalekozor.

Vidi: dalekozor, analaktički; dalekozor, astronomski; dalekozor, terestrički;

dalekozor, mjerni; dalekozor, zrcalni;
teleskop
Područje: fizika (optika)
En. telescope
Fr. lunette
Nj. Fernrohr

dalekozor, analaktički

Dalekozor kojemu se analaktička točka nalazi u vertikalnoj okretnoj osi pri optičkom mjerenju duljina.
Vidi: točka, analaktička; dalekozor;
povećanje dalekozora
Područje: mjerni instrumenti
En. telescope, anallactic
Fr. lunette anallactique
Nj. Fernrohr, anallaktisches

dalekozor, astronomski

Također: Keplerov dalekozor
Dalekozor s preokrenutom slikom.
Vidi: dalekozor
Područje: fizika (optika)
En. telescope, astronomical
Fr. lunette astronomique
Nj. Fernrohr, astronomisches

dalekozor, Keplerov

Vidi: dalekozor, astronomski

dalekozor, mjerni

Dalekozor koji ima ispred sabirnog okulara pločicu s nitnim križem za viziranje.
Osnovni su mu sastavni dijelovi uređaj za izoštravanje i prilagodljivi okular za dioptriranje.
Vidi: namještanje mjernog dalekozora; viziranje; linija, geodetska vizurna
Područje: mjerni instrumenti
En. telescope, measuring
Fr. lunette de mesurage
Nj. Meßfernrohr

dalekozor, terestrički

Dalekozor s uspravnom slikom.
Napomene: (1) U tu svrhu potrebni su preokretni sustavi, koji mogu biti leće ili prizme. (2) Većina mjernih dalekozora ima uspravnu sliku. Kod nivelira se u tu svrhu rabe kompenzatori.

Vidi: dalekozor; nivelir, digitalni
Područje: fizika (optika), mjerni instrumenti
En. telescope, terrestrial
Fr. lunette terrestre
Nj. Fernrohr, terrestrisches

dalekozor, zrcalni

Dalekozor s objektivom – zrcalom.
Kombinacijom optičke građe zrcala i leća omogućena je velika žarišna daljina objektivna uz kraću mehaničku daljinu dalekozora.
Vidi: dalekozor
Područje: fizika (optika)
En. telescope, mirror; telescope, reflecting
Fr. lunette catadioptrique
Nj. Spiegellinsenfernrohr

daljina izoštravanja

Udaljenost između vertikalne osi mjernog instrumenta i ciljne točke koja se izoštravanjem slike dalekozora dovodi preslikavanjem u ravninu nitnoga križa.
Napomena: Najkraća daljina izoštravanja je udaljenost najbliže ciljne točke od mjernog instrumenta koju je moguće izoštriti u dalekozoru.
Vidi: izoštravanje slike
Područje: mjerni instrumenti
En. distance, focusing
Fr. distance de mise au point
Nj. Zielweite; Fokussierweite

daljina jasnog vida

Najkraća daljina objekta pri kojoj oko promatra oštru sliku bez naprezanja, a to znači uz dovoljnu akomodacijsku pričuvu.
Oštrina slike postoji u čitavom području akomodacije oka.
Napomena: Budući da je daljina jasnog vida individualno različita, a ovisi i o starosti zbog smanjenja moći akomodacije, to se za račun povećanja povećala ili mikroskopa uzima dogovorena vrijednost 250 mm (referentna daljina jasnog vida).
Područje: fizika (optika)
En. distance, clear viewing
Fr. distance de vue distincte
Nj. Sehweite, deutliche

daljina objekta

Pri optičkom preslikavanju, udaljenost točke objekta od odgovarajuće glavne ravnine optičkog sustava.

Područje: fizika (optika)

En. distance, object

Fr. distance d'object

Nj. Gegenstandweite; Dingweite

Fr. distance frontale image

Nj. Schnittweite im Bildraum

daljina, vidna

Udaljenost objekta od oka opažača kad je objekt oštro preslikan na mrežnicu oka.

Napomena: Uz djelovanje akomodacije oka, oko normalne refrakcije vidi oštro objekte od najbliže točke (maksimalna akomodacija) do neizmjernosti.

Vidi: refrakcija oka

Područje: fizika (optika)

En. distance of observation

Fr. distance visuelle

Nj. Sehweite; Sehentfernung

daljina slike

Pri optičkom preslikavanju, udaljenost točke slike od odgovarajuće glavne ravnine optičkog sustava.

Vidi: jednadžba preslikavanja leće

Područje: fizika (optika)

En. distance, image

Fr. distance d'image

Nj. Bildweite

daljina, zenitna

Vidi: kut, zenitni

daljina, slikovna

Udaljenost slikovne ravnine od stražnje glavne ravnine objektiva. Ako je objekt u optičkoj neizmjernosti, slikovna daljina se poklapa sa žarišnom daljinom.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

daljina, žarišna

Udaljenost žarišta do odgovarajuće glavne ravnine (znak f). Po definiciji, granična vrijednost odnosa linearne veličine slike oštro preslikanog dalekog predmeta prema tangensu njegova kuta u prostoru predmeta i ispravnom položaju zaslona kod određene valne duljine svjetlosti. Razlikuju se žarišna daljina (u prostoru) slike (znak f') i žarišna daljina (u prostoru) predmeta (znak \bar{f}), koje su suprotnog predznaka.

Napomena: Za optičko sredstvo s indeksom loma $n \neq 1$ uveden je pojam reducirane žarišne duljine: f/n . Reducirane žarišne duljine uvijek su jednake, no suprotnog predznaka.

Vidi: žarište; ravnina, glavna

Područje: fizika (optika)

En. length, focal

Fr. longueur focale

Nj. Brennweite

daljina (u prostoru) predmeta, tjemena

Udaljenost od tjemena objektiva do ravnine objekta.

Napomena: Udaljenost žarišta predmeta od tjemena leće ili objektiva naziva se tjemena žarišna daljina predmeta.

Područje: fizika (optika)

En. distance, front focal

Fr. distance frontale objet

Nj. Schnittweite im Dingraum

daljinomjer

Instrument za izravno mjerenje udaljenosti između vertikalne osi instrumenta i ciljne točke.

Vidi: daljinomjer, elektronički; daljinomjer, elektrooptički; daljinomjer, impulsni; daljinomjer, optički; daljinomjer, mikrovalni; teodolit, daljinomjerni

Područje: mjerni instrumenti

daljina (u prostoru) slike, tjemena

Udaljenost od tjemena objektiva u prostoru slike do ravnine slike. Udaljenost žarišta slike od tjemena leće naziva se tjemena žarišna daljina slike.

Napomena: Ta udaljenost ima posebno značenje pri adaptaciji naočalne leće, jer se njezine jakosti izražavaju u dioptrijama tjemene žarišne daljine.

Područje: fizika (optika)

En. distance, back frontal

En. meter, distance; instrument, distance measuring; finder, range
Fr. télémètre; instrument de mesure de distance; stadimètre
Nj. Distanzmesser; Entfernungsmesser; Streckenmesser

daljinomjer, elektronički

Instrument za izravno elektroničko mjerenje duljina između vertikalne osi instrumenta i ciljne točke. Fizikalni princip zasniva se na mjerenju vremena prolaza (t) koje je potrebno elektromagnetskom valu za prijelaz mjerene duljine (D) u oba smjera: $D = \frac{1}{2}ct$ (c brzina svjetlosti). Glavne sastavnice instrumenta su odašiljač valova i prijammnik. Na ciljnoj točki nalazi se optički ili elektronički uređaj koji val vraća instrumentu (reflektor).

Vidi: brzina svjetlosti; daljinomjer, elektrooptički; reflektor; daljinomjer, mikrovalni; vrijeme prolaska
Područje: mjerni instrumenti
En. distance meter, electronic; EDM instrument
Fr. télémètre électronique; instrument MED; télémètre électromagnétique
Nj. Distanzmesser, elektronischer; EDM-Gerät

daljinomjer, elektrooptički

Elektronički daljinomjer koji duljinu mjeri emisijom svjetlosti ili nevidljivog infracrvenog zračenja. Na cilju se zbog male divergencije snopova postavlja pasivni reflektor. Za mjerenja svjetlosni valovi se moduliraju.

Vidi: daljinomjer, elektronički; modulacija valova; daljinomjer, impulсни; reflektor; svjetlost; zračenje, infracrveno
Područje: mjerni instrumenti
En. distance meter, electro-optical; range finder, electro-optical
Fr. télémètre électro-optique; distancemètre électro-optique
Nj. Distanzmesser, elektrooptischer

daljinomjer, impulсни

Elektronički daljinomjer kod kojeg odašiljač u vrlo kratkom vremenu – trajanju impulsa –

emitira elektromagnetski val do reflektora na cilju koji ga vraća prijammniku. Radi povećanja točnosti odašilje se slijed moduliranih impulsa, a mjerilo vremenskog intervala posredno određuje put signala, tj. duljinu.

Vidi: daljinomjer, elektronički
Područje: mjerni instrumenti
En. distance meter, impulse
Fr. télémètre à impulsion
Nj. Impulsdistanzmesser

daljinomjer, laserski

Elektronički daljinomjer s emisijom laserskog osnovnog snopa za mjerenje duljine. Omogućuje mjerenje velikog dosega, a pri kraćim duljinama, mjerenja bez reflektora na cilju.

Napomena: Posebne je konstrukcije laserski telemetar za mjerenja duljina impulsnim načinom između stanica na Zemlji i satelita s reflektorima. Sastoji se od teleskopa koji odašilje laserske impulse prema satelitu. Teleskop se pokreće automatski pomoću servomotora.

Vidi: daljinomjer, elektronički; daljinomjer, ručni laserski
Područje: mjerni instrumenti
En. meter, laser distance; finder, laser range
Fr. laser télémètre; distancemètre à laser
Nj. Laserentfernungsmesser; Laserdistanzmesser

daljinomjer, mikrovalni

Elektronički daljinomjer koji mjeri duljinu emisijom moduliranih mikrovalova (u području valnih duljina osnovnog vala od 0,8 cm do 10 cm). Dvije jednake mjerne jedinice postavljaju se na početku (glavna stanica) i na kraju mjerne duljine (pomoćna stanica), a mjeri se metodom usporedbe faza moduliranog vala. Pomoćna stanica odašilje primljeni signal glavnoj stanici s malo promijenjenom frekvencijom. Zbog manje apsorpcije mikrovalova doseg je znatno veći, a moguće je mjeriti i pri magli ili kiši, no točnost mjerenja je manja.

Vidi: daljinomjer, elektronički
Područje: mjerni instrumenti
En. meter, microwave distance

Fr. télémètre à micro-ondes
Nj. Mikrowellendistanzmesser

daljinomjer, optički

Instrument za mjerenje duljine optičkom metodom. Princip je zasnovan na rješavanju paralaktičkog trokuta u kojem je jedna stranica poznata, a kut suprotan toj bazi naziva se paralaktičkim ili daljinomjernim kutom. Već prema tomu gdje se nalazi baza, optički daljinomjeri dijele se na dvije skupine: daljinomjere s bazom na cilju i daljinomjere s bazom na stajalištu instrumenta. Daljinomjeri s bazom na cilju, koji se većinom primjenjuju u geodetskim mjerenjima, dijele se na: daljinomjere s promjenljivom bazom na cilju uz konstantan paralaktički kut i daljinomjere s konstantnom bazom na cilju s kojima se paralaktički kut mjeri izravno.

Vidi: daljinomjer s konstantnim paralaktičkim kutom; daljinomjer s konstantnom bazom na cilju
Područje: mjerni instrumenti
En. distance meter, optical
Fr. télémètre optique
Nj. Distanzmesser, optisches

daljinomjer, ručni laserski

Mali laserski elektronički daljinomjer, koji mjeritelj drži u ruci, sa snagom lasera < 1 mW i dosegom bez ciljne ploče do 30 m, uz milimetarsku točnost mjerenja duljine. Zamjenjuje mjerenje geodetskom mjernom vrpcom i vrlo je pogodan za mjerenja na građevinskim objektima i pri snimanju prostorija u zgradama uz mogućnost priključka na automatski zapisni uređaj i grafički prikaz. Moguća je primjena i kao modula elektroničkog teodolita.

Vidi: daljinomjer, laserski; modul
Područje: mjerni instrumenti
En. distance meter, hand laser
Nj. Freihandlasermeter

daljinomjer s dvostrukom slikom

Daljinomjer kojim se duljina mjeri na osnovi razmaka pomaknute i nepomaknute optičke slike mjerne letve. Pomaknuta slika dobiva se optičkim djelovanjem posebnog optičkog

elementa ispred objektivna dalekozora (najčešće optički klin). Posebne su konstrukcije autoredukcijski daljinomjeri s klinovima kojima se izravno mjeri reducirana duljina.

Vidi: daljinomjer; tahimetar, autoredukcijski; redukcija kose duljine na horizont; klin, rotacijski
Područje: mjerni instrumenti
En. double-image tacheometer; double-image distance meter
Fr. tachéomètre à double image; stadimètre à double image
Nj. Doppelbildentfernungsmesser; Doppelbilddistanzmesser

daljinomjer s konstantnim paralaktičkim kutom

Daljinomjer kojim se duljina mjeri očitavanjem promjenljive veličine odsječka (baze) daljinomjerne letve postavljene na ciljnoj točki. Baza je promjenljiva ovisno o duljini.

Vidi: niti, daljinomjerne; daljinomjer s dvostrukom slikom
Područje: mjerni instrumenti
En. distance measuring equipment with constant stadia angle, optical
Fr. stadimètre à angle constant
Nj. Entfernungsmesser mit veränderlicher Zielbasis

daljinomjer s konstantnom bazom na cilju

Daljinomjer kojim se duljina određuje na osnovi mjerenja paralaktičkoga kuta α pomoću teodolita viziranjem na marke bazisne letve, konstantnog razmaka.

Vidi: letva, bazisna; teodolit s bazisnom letvom
Područje: mjerni instrumenti
En. distance measuring equipment with subtense bar, optical
Fr. stadimètre à base stadimétrique constante
Nj. Entfernungsmesser mit konstanter Basis

daljinomjer s nitima

Daljinomjer s daljinomjernim nitima.
Vidi: daljinomjer; niti, daljinomjerne
Područje: mjerni instrumenti
En. tacheometer, stadia

Fr. stadimètre à traits parallèles
Nj. Fadendistanzmesser;
Strichentfernungsmesser

daljinomjer, stereoskopski

Optički daljinomjer s konstantnom bazom na stajalištu instrumenta. Udaljenost se mjeri na osnovi stereoskopskog efekta, a primijenjena su dva okulara.

Vidi: efekt, stereoskopski; daljinomjer, optički

Područje: mjerni instrumenti

En. distance meter, stereoscopic

Fr. télémètre stéréoscopique

Nj. Raumbildentfernungsmesser;

Stereotelemeter

dan, Mjesečev

Razdoblje između dvaju uzastopnih gornjih prolazaka Mjeseca kroz određeni meridijan.

Područje: geodezija

En. day, lunar

Nj. Montag

dan otvaranja zemljišne knjige

Dan od kojeg je određeno da će se sa svim zemljišnoknjižnim ulošcima osnovanima za određenu katastarsku općinu postupati kao sa zemljišnom knjigom; prema hrvatskim propisima određuje ga ministar pravosuđa.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

datoteka

Organizirani skup podataka koji se obrađuje kao cjelina; skup međusobno povezanih zapisa u memoriji računala (ili na bilo kojem mediju za spremanje podataka); posebno obrađen i za računalnu obradu pogodan skup podataka; bilo koji imenovani i u memoriji spremljeni skup podataka. Datoteke se dijele na izvedbene, konfiguracijske, sistemske i datoteke podataka.

Područje: informatika

En. file

Fr. fichier

Nj. Datei

datoteka, sekvencijalna

Datoteka organizirana tako da se zapisi redaju jedan za drugim (serijski).

Područje: informatika

En. data set, sequential; file, sequential

Fr. fichier séquentiel

Nj. Datei, sequentielle

datoteka, slikovna

Datoteka koja sadrži rasterske slikovne podatke.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. file, image

Nj. Bilddatei

datoteka, tekstualna

Datoteka koja sadrži obavijesti prikazane u obliku teksta; obično je spremljena u ASCII (što vrijedi za operacijski sustav DOS) ili ANSI (za grafičku okolinu Windows) formatu za datoteke; sastoji se samo od znakova, praznih mjesta i kodova za prijelaz u novi red, tj. bez posebnih kodova što ih u tekst umeće program za računalnu obradu teksta.

Vidi: ASCII; ANSI

Područje: informatika

En. text file

Nj. Textdatei

datum

Skup osnovnih parametara koji zajedno služe kao referenca za definiranje drugih parametara.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. datum

Nj. Datum

datum, dvodimenzionalni

Također: 2-dimenzionalni datum, horizontalni datum

Datum koji služi kao referenca za definiranje 2-dimenzionalnih koordinata na plohi.

Napomena: Ploha može biti referentni elipsoid ili bilo koja ploha koja se može smatrati nivoplohom. Regionalni datumi poput ED50 smatraju se dvodimenzionalnima.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. datum, bidimensional; datum, 2 (two)-

dimensional; datum, horizontal

Nj. Datum, zweidimensionales

datum, geodetski

Datum koji opisuje odnos ishodišta i orijentaciju osi koordinatnog sustava koji se odnosi na Zemlju.

Napomene: (1) Najmanje osam parametara nužno je za definiciju globalnog datuma: tri za određivanje ishodišta koordinatnog sustava, tri za određivanje orijentacije koordinatnog sustava i dva za određivanje dimenzija geodetskog elipsoida. (2) Lokalni datum obično se definirao s pet parametara: širinom i dužinom fundamentalne točke, azimutom od fundamentalne točke prema jednoj stranici i dva parametra elipsoida. Dodatno su se zadavali elementi otklona težišnice u fundamentalnoj točki, ili uvjet da je mala os elipsoida paralelna s osi rotacije Zemlje.

Vidi: datum; datum, dvodimenzionalni; datum, trodimenzionalni; datum, jednodimenzionalni; datum, globalni; datum, lokalni; točka, fundamentalna
Područje: geodezija, geoinformatika
En. datum, geodetic
Nj. Datum, geodätisches

datum, globalni

Datum koji služi kao referenca za definiranje globalnih Kartezijevih koordinata.

En. datum, global
Nj. Datum, globales

datum, hibridni trodimenzionalni geodetski

Trodimenzionalni geodetski datum koji se sastoji od horizontalnog i vertikalnog datuma koji su definirani s pomoću dviju različitih ploha.

Područje: geodezija, geoinformatika
En. datum, hybrid tridimensional geodetic
Nj. Datum, hybrides dreidimensionales geodätisches

datum, hrvatski geodetski

Lokalni datum kojemu je fundamentalna točka Hermannskögel blizu Beča. Usvojeni elipsoid je Besselov iz 1841. godine. U službenoj upotrebi do 2010. godine.

Napomena: U literaturi i softveru može se naći pod imenom fundamentalne točke

Hermannskögel ili pod oznakom MGI (Militärgeographisches Institut).

Vidi: datum, geodetski; datum, lokalni; točka, fundamentalna; datum Republike Hrvatske, položajni; datum Republike Hrvatske, visinski; datum Republike Hrvatske, gravimetrijski
Područje: geodezija, geoinformatika
En. datum, Croatian geodetic
Nj. Datum, kroatisches geodätisches

datum izmjere

Vrijeme (mjesec, odnosno godina) do kojega su pri izradi karte uzimani u obzir novi podaci o njezinu sadržaju iz izmjere.

Područje: kartografija
Fr. date du lever
Nj. Kartenaufnahmestand

datum izrade karte

Vremenski trenutak (dan, mjesec, godina) u kojem je završena izrada sadržaja karte.

Područje: kartografija
Nj. (Karten)bearbeitungsstand

datum, jednodimenzionalni

Vidi: datum, visinski

datum, Julijanski

Broj dana od 1. siječnja 4713. godine pr. Kr. prema Julijanskom kalendaru.

Vidi: GPS-vrijeme, nulto
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. date, Julian
Fr. jour julien
Nj. Datum, Julianisches

datum, lokalni

Datum koji služi kao referenca za definiranje lokalnih Kartezijevih koordinata.

En. datum, local
Nj. Datum, lokales

datum, položajni

Vidi: datum, dvodimenzionalni

datum Republike Hrvatske, gravimetrijski

1) Referentni sustav za određivanje ubrzanja sile teže čiju osnovu čini Međunarodna gravimetrijska standardna mreža

(*International Gravity Standardisation Network 1971*) – skraćeno IGSN71 gravimetrijski je referentni sustav Republike Hrvatske. 2) Referentni nivo-elipsoid za određivanje normalnog polja ubrzanja sile teže u Republici Hrvatskoj je elipsoid GRS 80 s pripadajućim fizikalnim parametrima: geocentričnom gravitacijskom konstantom $GM = 3\,986\,005 \times 10^8 \text{ m}^3 \text{ s}^{-2}$ i kutnom brzinom Zemljine rotacije $\omega = 7\,292\,115 \times 10^{-11} \text{ rad s}^{-1}$. 3) Osnovna gravimetrijska mreža koju čini 6 trajno stabiliziranih točaka apsolutne gravimetrijske mreže i 36 trajno stabiliziranih gravimetrijskih točaka gravimetrijske mreže I. reda, na kojima je ubrzanje sile teže određeno u IGSN71 osnova je gravimetrijskog referentnog sustava Republike Hrvatske. 4) Gravimetrijskom referentnom sustavu Republike Hrvatske u kojem je ubrzanje sile teže na 42 točke osnovne gravimetrijske mreže određeno 2003. godine, naziva se Hrvatski gravimetrijski referentni sustav 2003 – skraćeno HGRS03.
Vidi: datum; gravimetrija
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. datum of the Republic of Croatia, gravimetric

datum Republike Hrvatske, položajni

1) Europski terestrički referentni sustav za epohu 1989,0 (European Terrestrial Reference System 1989) – skraćeno ETRS89, službeni je nepromjenjivi i o vremenu neovisni položajni referentni koordinatni sustav za Republiku Hrvatsku. 2) Elipsoid GRS 80 s veličinom velike poluosi $a = 6\,378\,137,00 \text{ m}$ i spljoštenošću $f = 1/298,257222101$ službeni je matematički model Zemljina tijela u Republici Hrvatskoj. 3) Položajna mreža koju čini 78 osnovnih trajno stabiliziranih geodetskih točaka čije su koordinate određene u ETRS89, osnova je položajnog referentnoga koordinatnog sustava Republike Hrvatske. 4) Položajni referentni koordinatni sustav Republike Hrvatske u kojem su koordinate 78 osnovnih geodetskih točaka određene 1996. godine naziva se Hrvatski terestrički referentni

sustav za epohu 1995.55 – skraćeno HTRS96.

Vidi: datum, dvodimenzionalni
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. datum of the Republic of Croatia, horizontal

datum Republike Hrvatske, visinski

1) Ploha geoida koja je određena srednjom razinom mora na mareografima u Dubrovniku, Splitu, Bakru, Rovinju i Kopru u epohi 1971.5 referentna je ploha za računanje visina u Republici Hrvatskoj. 2) Visinska mreža koju čine trajno stabilizirani reperi II. nivelmana visoke točnosti čije su visine određene u sustavu (normalnog) Zemljina polja sile teže, osnova je visinskoga referentnog sustava Republike Hrvatske. 3) Visinski referentni sustav Republike Hrvatske određen na temelju srednje razine mora naziva se Hrvatski visinski referentni sustav za epohu 1971.5 – skraćeno HVRS71.
Vidi: datum, visinski
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. datum of the Republic of Croatia, vertical

datum, trodimenzionalni

Također: 3-dimenzionalni datum
Datum koji služi kao referenca za definiranje 3-dimenzionalnih koordinata.
Napomena: Danas se geocentrični geodetski datumi poput WGS 84 smatraju trodimenzionalnima.
Područje: geodezija, geoinformatika
En. datum, tridimensional; datum, 3-dimensional
Nj. Datum, dreidimensionales

datum, visinski

Također: 1-dimenzionalni datum, jednodimenzionalni datum
Datum koji služi kao osnova za definiranje visina. Često je u nekom odnosu prema srednjoj razini mora.
Područje: geodezija, geoinformatika
En. datum, vertical; datum, 1-dimensional; datum, unidimensional
Nj. Datum, vertikales

davatelj usluga

Organizacija ili tvrtka koja pojedincima i drugim organizacijama daje pristup na internet.

Područje: informatika

En. provider, service

Nj. Diensteanbieter

DBMS

Sustav za upravljanje bazom podataka.

Vidi: baza podataka

Područje: informatika

En. DBMS (Data Base Management System)

DCW

Digitalna karta svijeta koju je izradila američka Defense Mapping Agency; vektorizirana DNC, uključujući korisnički program za osobno računalo.

Vidi: DMA; DNC

Područje: geoinformatika

En. DCW (Digital Chart of the World)

debljina leće

Razmak tjemena leće, tj. točaka u kojima optička os presijeca leću.

Područje: fizika (optika)

En. thickness of a lens

Fr. épaisseur d'un lentille

Nj. Linsendicke

debljina papira

Srednja debljina lista papira ili trake papira izražena u mm.

Područje: kartografija

En. thickness, paper

Fr. épaisseur du papier

Nj. Papierdicke

Decca-karte

Pomoćne karte u Mercatorovoj projekciji s ucrtanim Decca-crtama položaja u boji.

Karte u načelu izdaju hidrografski instituti država koje na svojem području imaju Decca-sustav.

Područje: geoinformatika, pomorstvo

En. Decca chart

decimale

Jedan od brojeva d_1, d_2, d_3, \dots iz skupa

$\{0, 1, 2, \dots, 9\}$ u decimalnom prikazu $a=d,$

$d_1 d_2 d_3 \dots$ realnog broja $a.$

Područje: matematika

En. decimal

Nj. Dezimale

decimeter

Deseti dio metra.

Područje: matematika

En. decimeter

Nj. Dezimeter

dedukcija

Način mišljenja kojim se iz zadanih tvrdnja logičkim zaključivanjem dolazi do novih tvrdnja. Još se češće dedukcijom naziva strogo matematičko rasuđivanje kojim se iz aksioma dolazi do teorema.

Područje: matematika

En. deduction

Nj. Deduktion

definicija

Uvođenje nekog novog pojma pomoću pojmova koji se smatraju poznatima. Postoje pojmovi koji se ne definiraju. To su npr.

točka, pravac, ravnina.

Područje: matematika

En. definition

Fr. définition

Nj. Definition; Bestimmung

deformacija dužina

Vidi: deformacija dužina, relativna

deformacija dužina, relativna

Također: linearna deformacija
Neimenovani broj koji predstavlja deformaciju na jedinicu mjere. Dobije se kao razlika između mjerila dužina i jedinice u nekoj točki u zadanom pravcu.

Napomena: Umjesto relativna deformacija dužina često se govori i piše deformacija dužina.

Područje: kartografija

En. error, scale

Fr. altération linéaire

Nj. Längenverzerrung

deformacija filma

Promjena dimenzija filma pod utjecajem temperature, vlage i starenja.

Područje: kartografija

En. distortion, film

Fr. instabilité dimensionnelle du film

Nj. Filmverzerrung

deformacija kuta

Razlika između kuta što ga zatvaraju dvije krivulje na plohi elipsoida ili kugle i kuta između tih dviju krivulja u projekciji.

Područje: kartografija

En. distortion, angular; alteration, angular; change, angular; deformation, angular

Fr. altération angulaire

Nj. Winkelverzerrung

deformacija kuta, maksimalna

Najveća deformacija kuta u danoj točki.

Vidi: deformacija kuta

Područje: kartografija

En. distortion, maximum angular

Nj. Winkelverzerrung, maximale

deformacija površina

Neimenovani broj koji predstavlja deformaciju površina na jedinicu mjere.

Dobije se kao razlika između mjerila površina i jedinice.

Vidi: mjerilo površina

Područje: kartografija

En. distortion, area; deformation, area; exaggeration, area

Fr. altération des surfaces

Nj. Flächenverzerrung

deformacije projekcije

Promjene dužina, površina, kutova i oblika likova koje nastaju pri preslikavanju plohe elipsoida ili kugle na ravninu.

Područje: kartografija

En. distortion

Fr. altération d'une projection

Nj. (Netz)verzerrung

deklinacija

Kutna udaljenost od ekvatora do satelita mjerena pozitivno prema sjeveru i negativno prema jugu.

Vidi: satelit

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. declination

Fr. déclination

Nj. Deklination

deklinacija, magnetska

Kut između pravca magnetskog sjevera i geografskog sjevera, tj. kut što ga magnetski meridijan (sjeverni kraj magnetske igle) zatvara s geografskim meridijanom.

Vidi: sjever, magnetski; sjever, geografski

Područje: kartografija

En. declination, magnetic; variation, magnetic

Fr. déclination magnétique

Nj. Missweisung

deltoid

Konveksan četverokut kojemu su dijagonale okomite, a jedna od njih raspolovljuje drugu. Deltoid kojemu se dijagonale raspolovljuju je romb.

Područje: matematika

En. deltoid

Nj. Deltoid; Drachenviereck

demo

Inačica programa za iskušavanja koja potencijalnim kupcima omogućuje pregled programskih mogućnosti prije kupnje cjelovite inačice.

Područje: informatika

En. demo

demodulacija

Proces odvajanja modulacijskog signala od moduliranog vala radi daljnje tehničke obrade pri elektroničkom mjerenju duljina.

Vidi: modulacija valova

Područje: fizika (optika), mjerni instrumenti

En. demodulation

Nj. Demodulation

demodulator

Uređaj za demodulaciju valova. Razlikuju se AM i FM demodulatori.

Vidi: demodulacija; modulacija valova

Područje: mjerni instrumenti

En. demodulator
Nj. Demodulator

derivacija

Derivacija funkcije f u točki x_0 je broj $f'(x_0)$
 $= \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0}$. Geometrijski, $f'(x_0)$ je

koeficijent smjera tangente na graf funkcije f u točki $(x_0, f(x_0))$. Derivacija funkcije f je funkcija s uobičajenim oznakama: f' , $f'(x)$, $D_x f$, df/dx , $d f(x)/x$. Druga derivacija je derivacija prve derivacije. Označuje se oznakom f'' . Analogno se, za svaki prirodni broj n , definira n -ta derivacija funkcije f i označuje oznakom $f^{(n)}$.

Područje: matematika

En. derivative

Fr. dérivée

Nj. Derivierte; Ableitung

derivacija, parcijalna

Obična derivacija funkcije dviju ili više varijabli u odnosu na jednu varijablu, pri čem se ostale smatraju konstantama.

Parcijalne derivacije funkcije $f(x,y)$ u odnosu na varijable x i y zapisuju se:

$$\frac{\partial f}{\partial x} \text{ i } \frac{\partial f}{\partial y} \text{ ili } f_x(x,y) \text{ i } f_y(x,y) \text{ ili } D_x(x,y) \text{ i } D_y(x,y).$$

Npr. ako je $f(x,y) = xy^3$, parcijalna

derivacija funkcije po x , $\frac{\partial f}{\partial x} = y^3$, parcijalna

derivacija funkcije f po y , $\frac{\partial f}{\partial y} = 3xy^2$.

Područje: matematika

En. derivative, partial

Fr. dérivée partielle

Nj. Ableitung, partielle

derivacija višega reda

Derivacija derivacije, gdje je potonja shvaćena kao funkcija nezavisne varijable poput funkcije kojoj se računala prva derivacija. Npr. funkcija $y=x^3$ ima prvu derivaciju $y'=3x^2$, drugu derivaciju $y''=6x$, koja se dobije deriviranjem $3x^2$, treću derivaciju $y'''=6$ i $y^{IV}=0$.

Područje: matematika

En. derivative of higher order

Fr. dérivée d'ordre supérieur

Nj. Ableitung, höhere

dešifraža, fotogrametrijska

Prikupljanje podataka radi dopunjavanja sadržaja koji je predmet fotogrametrijske izmjere, a ne može se neposredno interpretirati sa snimaka.

Vidi: izmjera, fotogrametrijska

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

detalj

Zemljište obuhvaćeno detaljnom izmjerom i njegov kartografski prikaz na katastarskom planu.

Vidi: izmjera, detaljna; plan, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

detektor faze

Elektronički uređaj elektroničkog daljinomjera koji se koristi za usporedbu razlike faza između prijemnog signala koji prelazi mjerenu duljinu u oba smjera i referencijskog signala instrumenta.

Vidi: daljinomjer, elektronički

Područje: mjerni instrumenti

En. phase detector

Fr. détecteur de phases

Nj. Phasendetektor

detektor, infracrveni i mikrovalni

Uređaj za plošno prihvaćanje toplinskog zračenja u daljnjem (termičkom) IR-području i pretvaranje u električne signale.

Vidi: zračenje, infracrveno

Područje: mjerni instrumenti

En. detector, infrared and microwave

Fr. détecteur d'onde infrarouges et d'ondes micrométriques

Nj. Detektor, Infrarot und Mikrowellen

determinanta

Algebarski izraz u obliku kvadratne sheme. Zapis i izračunavanje (razvoj) determinante drugog reda:

$$\begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} \\ a_{21} & a_{22} \end{vmatrix} = a_{11}a_{22} - a_{12}a_{21}.$$

Zapis i izračunavanje (razvoj) determinante

trećeg reda:

$$\begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} = a_{11} \begin{vmatrix} a_{22} & a_{23} \\ a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} - \\ - a_{12} \begin{vmatrix} a_{21} & a_{23} \\ a_{31} & a_{33} \end{vmatrix} + a_{13} \begin{vmatrix} a_{21} & a_{22} \\ a_{31} & a_{32} \end{vmatrix}, \text{ itd.}$$

Područje: matematika

En. determinant

Fr. détermination

Nj. Determinante

devijacija, standardna

Takoder: standardno odstupanje

Standardna devijacija brojeva x_1, x_2, \dots, x_n je

broj

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{i=n} (x_i - \bar{x})^2}{n}},$$

gdje je $\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n}$, aritmetička

sredina brojeva x_1, x_2, \dots, x_n . Važnu ulogu

ima u statistici i teoriji pogrešaka.

Područje: matematika

En. deviation, standard

Fr. écart-type; écart quadratique (type);

dispersion standard

Nj. Standardabweichung

DGIWG

Kratica za Digital Geographic Information Working Group – Radna skupina za digitalne geografske podatke. Osnovana je 1983.

godine s namjenom razvijanja norme za podržavanje prijenosa digitalnih geografskih informacija među zemljama članicama NATO-a. Ciljevi DGIWG-a su što veći stupanj operacionalizacije i suradnje među državama. Njezine norme mogu se rabiti u vojne svrhe, ali su isto tako dostupne i cjelokupnom civilnom društvu. DGIWG je razvila i održava DIGEST, normu za omogućavanje prijenosa digitalnih geoinformacija i poboljšanje međusobne operacionalizacije i razmjene podataka među državama.

Vidi: DIGEST

Područje: geoinformatika

En. DGIWG (Digital Geographic Information Working Group)

DGU

Kratica od Državna geodetska uprava.

Hrvatska državna upravna organizacija koja u svrhu sustavne izmjere države i izradbe njezina temeljnog informacijskog sustava nadzire i obavlja upravne i stručne poslove koji se odnose na: (1) uspostavljanje i održavanje osnovne mreže astronomsko-geodetskih, trigonometrijskih, nivelmanskih i gravimetrijskih točaka, (2) geodetsku izmjeru i njezine oblike – katastarsku i topografsku izmjeru, (3) izradu topografskih i drugih karata, (4) izradu katastra, (5) osnivanje jedinstvene državne evidencije prostornih jedinica, (6) katastar vodova i (7) izradu prijedloga zakonskih propisa i pravilnika u skladu s razvojem tehnologije i znanosti primjenljivih u geodeziji.

Vidi: izmjera, geodetska; katastar

Područje: katastar i zemljišna knjiga;

kartografija

En. State Geodetic Administration (SGA)

Nj. Landesvermessungsbehörde

diedar

Prostorna tvorevina koju čine dvije poluravnine sa zajedničkim rubnim pravcem. Rubni pravac naziva se i brid diedra. Kut diedra je kut između dviju ravnina.

Područje: matematika

En. dihedron; dihedral angle

Fr. dièdre

Nj. Dieder; Zweiflächner

diferencijal

Za funkciju jedne nezavisne varijable $y = f(x)$, je: (1) dx diferencijal nezavisne varijable, koji je jednak prirastu nezavisne varijable, $dx = \Delta x$; (2) dy diferencijal funkcije, koji je jednak umnošku derivacije funkcije i diferencijala nezavisne varijable, $dy = f'(x)dx$. Za relativno male priraste Δx je prirast funkcije Δy približno jednak diferencijalu funkcije dy ; to se svojstvo upotrebljava pri ocjenjivanju funkcijskih

vrijednosti.

Područje: matematika

En. differential

Fr. différentiel

Nj. Differential

diferenciranje

Računanje diferencijala funkcije.

Područje: matematika

En. differentiation

Fr. différentiation

Nj. Differentiation

difrakcija svjetlosti

Vidi: ogib svjetlosti

difuzija svjetlosti

Također: rasipanje svjetlosti

Slabljenje usmjerenog toka svjetlosti odbijanjem na graničnoj plohi, ili unutar nehomogenog optičkog sredstva otklonom dijela toka od upadnog smjera u svim smjerovima. Ako prevladava usmjereno odbijanje svjetlosti, plohe se nazivaju sjajnim, ako prevladava difuzno odbijanje – matiranim. Ako pri prolasku svjetlosti kroz sredstvo prevladava usmjereni dio, sredstvo je prozirno, a ako prevladava difuzni dio – sredstvo je mutno.

Napomena: Prozirnost atmosfere, a time i vidljivost, ovisi o koncentraciji anorganskih i organskih čestica i sadržaju vodene pare, što uzrokuje apsorpciju i difuziju svjetlosti.

Rasipanjem svjetlosti na česticama manjim od valne duljine svjetlosnog zračenja, intenzitet difuzne svjetlosti obrnuto je proporcionalan četvrtoj potenciji valne duljine (Rayleigh).

Vidi: vidljivost; apsorpcija svjetlosti

Područje: fizika (optika)

En. scattering, light

Nj. Lichtstreung; Diffusion

DIGEST

Jedna od normi za prijenos digitalnih geoinformacija.

Područje: geoinformatika, kartografija

En. DIGEST (Digital Geographic

Information Exchange Standard)

digitalan

Brojčan, izražen pomoću znamenki. Način prikazivanja i obrade podataka pomoću diskretnih znakova, posebice brojeva; primjerice digitalno zadavanje visina zemljišta kotama. U računalstvu, digitalno je gotovo istoznačnica s binarnim jer računala obrađuju podatke pretvorene u binarni oblik. Vrlo često se podaci u digitalnom obliku registriraju na medije pogodne za računalnu obradu. Riječ dolazi od latinskog *digitus* – prst. Na engleskom imenica *digit* ima više značenja, među kojima i bilo koji od arapskih brojeva od 1 do 9 i 0 ili bilo koji od znakova nekog drugog brojevnog sustava, primjerice 0 i 1 u binarnom sustavu.

Područje: informatika

En. digital

Nj. digital

digitalizacija

(1) Postupak pretvaranja grafičkih izvornika u digitalni oblik. S obzirom na vrstu digitalizatora koji se pritom koriste, digitalizacija može biti ručna ili vektorska i automatska ili rasterska, tj. skeniranje. (2) Pretvaranje kontinuiranog signala ili podatka iz analognog oblika u brojčane vrijednosti koje prikazuju signal ili podatak.

Vidi: digitalizator

Područje: kartografija, informatika

En. digitizing; digitization

Fr. numérisation

Nj. Digitalisierung

digitalizacija, interaktivna

Način digitalizacije u kojem je moguća dvosmjerna komunikacija između operatora i računala. Učitani podaci odmah su i prikazani na ekranu računala, omogućujući operatoru da vidi što je već prikupljeno od podataka. Većina softvera za digitalizaciju podržava taj način rada.

Područje: kartografija

En. digitizing, interactive

Fr. numérisation interactive

Nj. Digitalisierung, interaktive

digitalizacija, poluautomatska

Metoda digitaliziranja karte u kojoj je većina

postupaka praćenja linije kontrolirana softverom, ali koja zahtijeva da operator bude konstantno pri ruci i da pomaže u identificiranju objekata i otklanjanju anomalija.

Područje: kartografija

En. digitizing, semi-automated

Fr. numérisation semi-automatique

Nj. Digitalisierung, halbautomatische

digitalizator

Elektronički uređaj za pretvaranje analognih signala u digitalne, diskretne signale.

Napomena: U kartografiji služi za pretvaranje grafičkih (analognih) prikaza u digitalni oblik.

Vidi: digitalizator, vektorski; digitalizator, rasterski

Područje: informatika

En. digitizer

Fr. numérisateur

Nj. Digitalisiergerät; Koordinaten-

Erfassungsgerät

digitalizator, rasterski

Također: skener

Uređaj za potpuno automatsko pretvaranje analognoga grafičkog predloška u digitalne rasterske podatke. Pritom se grafika, npr. karta, iskazuje kao niz slikovnih elemenata (piksela) skeniranih po redcima ili stupcima. Za svaki se piksel registrira i spremi vrijednost sive i ostalih boja.

Vidi: digitalizator; podaci, rasterski; piksel

Područje: informatika

En. scanner; raster-digitizer

Fr. numérisateur à balayage

Nj. Farbauszug-Scanner; Farbscanner

digitalizator, vektorski

Također: ručni digitalizator

Uređaj za pretvaranje analogne grafike, npr. karte, u digitalne vektorske podatke.

Korisnik prati elemente predloška pomoću pokazivača. Pritom se registriraju i spremaju pravokutne koordinate grafičkih objekata. Digitaliziranje se odvija točku po točku ili u kontinuiranom načinu rada (praćenje linija); za kartografsku primjenu potrebna je točnost od $\pm 0,12$ mm pri rezoluciji od 0,025 mm.

Digitalizator malog formata naziva se (1) grafička pločica.

Vidi: digitalizator; digitalizator, rasterski

Područje: informatika

En. digitizer; (1) tablet

Nj. Vektor-Digitizer

dijagonala

Dužina koja spaja dva nesusjedna vrha poligona. Broj dijagonala poligona računa se

po formuli $\frac{n(n-3)}{2}$, gdje je n broj kutova.

Područje: matematika

En. diagonal

Fr. diagonale

Nj. Diagonale; Ecklinie

dijagram

Grafički način prikazivanja zavisnosti među veličinama u koordinatnom sustavu. U kartografiji se najčešće upotrebljavaju stupčasti i kružni dijagrami. Na stupčastim dijagramima visina svakog stupca uzima se proporcionalno veličini koja se prikazuje. Na kružnim dijagramima kružni sektori uzimaju se proporcionalno veličinama koje se prikazuju.

Područje: kartografija

En. diagram

Fr. diagramme (ou graphique)

Nj. Schaubild; Diagramm

dijagram na karti

Kartografski znak u obliku dijagrama; postavlja se približno u sredini područja za koje pruža neke količinske (kvantitativne) podatke. Prema dimenzijama mogu biti točkasti, linijski, površinski i tjelesni, a po koordinatnom sustavu pravokutni i polarni.

Vidi: znak, kartografski

Područje: kartografija

En. cartogram

Nj. (Karten)diagramm

dijagram-tahimetar

Optički tahimetar s posebnim krivuljama ili dijagramom preslikanim u vidno polje dalekozora kojima se očitava odgovarajući odsječak na mjernoj letvi, postavljenoj na cilju, radi mjerenja horizontalne duljine i

visinske razlike.

Područje: mjerni instrumenti

En. diagram reduction tacheometer; stadia,

self reducing; tacheometer, autoreducing

Fr. tachéomètre à diagraphes; tachéomètre auto-réducteur

Nj. Diagrammtachymeter

dijametar

Vidi: promjer

Područje: matematika

dijelovi nekretnine, sporedni

Dijelovi nekretnine na kojoj postoje utvrđeni posebni dijelovi nekretnine koja je u suvlasništvu, na njih se može protezati vlasništvo posebnog dijela ako su jasno razgraničeni od ostalih dijelova cijele nekretnine, ili mogu biti u zajedničkom vlasništvu ako služe kao zajednički ili im se namjena protiv isključivoj upotrebi u korist određenog posebnog dijela nekretnine.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

dijeljenje

Jedna od četiriju osnovnih računskih operacija. Podijeliti realan broj a realnim brojem b različitim od nule znači naći realan broj c tako da je $a = b \cdot c$. Operacija dijeljenja definira se i u općenitijim okolnostima (dijeljenje kompleksnih brojeva, polinoma, funkcija itd.).

Područje: matematika

En. division

Fr. division

Nj. Dividieren; Teilung

dijeljenje dužine u zadanom omjeru

Podijeliti dužinu a u omjeru $b:c$ znači naći dužinu x tako da bude $x:(a-x) = b:c$.

Područje: matematika

DIME

U SAD-u razvijena struktura i format za čuvanje kartografskih podataka. Primijenjen je na čuvanje digitalnih planova gradova, npr. za navigacijske sustave motornih vozila.

Područje: geoinformatika

En. DIME (Dual Independent Map

Encoding)

dimenzija

(1) Broj koordinata potreban za prikaz točke na krivulji, plohi ili u tijelu. To je apstrakcija intuitivne predodžbe da je dužina jednodimenzionalna, kvadrat dvodimenzionalan, kocka trodimenzionalna itd. Dimenziju proučava matematička grana topologija. (2) Veličina lika u ravnini ili tijela u prostoru. Dimenzije pravokutnika su njegova dužina i širina. Dimenzije kvadra su dužina, širina i visina. (3) Jedna od osnovnih fizikalnih veličina koja se može upotrijebiti za izražavanje drugih veličina.

Područje: matematika

En. dimension

Fr. dimension

Nj. Dimension

dimenzija veličine

Izraz koji prikazuje veličinu sustava veličina kao umnožak potencija faktora koji čine osnovne veličine tog sustava.

Primjer: U sustavu kojemu su osnovne veličine duljina, masa i vrijeme, čije se osnovne dimenzije označuju redom s L, M i T, LMT^{-2} dimenzija je sile.

Napomena: Faktori koji čine osnovne veličine nazivaju se "dimenzijama" tih osnovnih veličina.

Područje: metrologija

En. dimension of a quantity

Fr. dimension d'une grandeur

DIN

Njemački institut za norme.

Područje: metrologija

Nj. DIN (Deutsches Institut für Normung)

dioba

Dijeljenje jedne ili više katastarskih čestica u smislu katastarskih i zemljišnoknjižnih propisa.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. splitting up of a parcel on application of the owner

Fr. division d'une parcelle à la demande du propriétaire

Nj. Teilung eines Flurstücks;

Flurstücksteilung; Flurstückszerlegung

dioba komasacijske gromade

Javna rasprava o nadjeli novih posjeda uz sudjelovanje svih zainteresiranih.

Područje: inženjerska geodezija

Vidi: područje, komasacijsko

dioba zemljišnih zajednica

Pravo diobe skupnog vlasništva zemljišne zajednice pojedinim vlasnicima (utvrđeno "Zakonom ob uređenju zemljišnih zajednicah" iz 1894. godine)

Područje: inženjerska geodezija

dio, donji

Također: podnožni dio; podnožje
Sastavljena cjelina dijelova teodolita koja je tijekom mjerenja nepomična i čvrsto povezana s tronošcem. U donjem dijelu ležište je vertikalne osovine oko koje se okreće alhidada. Limb i alhidada leže na tom dijelu teodolita.

Vidi: alhidada; limb; tronožac

Područje: mjerni instrumenti

En. part, base; part, lower; part, bottom

Fr. partie inférieure

Nj. Unterteil

dio elektromagnetskog spektra, bliski infracrveni

Uzak dio infracrvenog elektromagnetskog spektra (0,7 do 2,5 μm), koji se nastavlja na vidljivi dio spektra.

Vidi: spektar, elektromagnetski

Područje: fizika

En. infrared, near; NIR

Fr. proche infrarouge

Nj. Infrarot, nahes

dio, idealni

Pravni dio neke stvari koja je u suvlasništvu, neodvojiv od suvlasničkog dijela koji ga određuje, a koji se u pravnom prometu uzima kao samostalna stvar.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

dio katastarske čestice

Dio katastarske čestice koji se zbog različitog načina iskorištavanja odvaja na katastarskom planu linijom od ostalog dijela katastarske čestice kojem se ne dodjeljuje

posebni katastarski broj, ali se znakom pripadnosti veže za katastarsku česticu.

Vidi: čestica, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Flurstücksabschnitt; Abschnitt eines Flurstücks

dio katastarskog operata, knjižni

Pisana dokumentacija o zemljištu katastarske općine.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

dio katastarskog operata, tehnički

Dokumentacija za katastarsku općinu izrađena iz podataka katastarske izmjere i sastavljena od zapisnika o njezinoj međi, skice omeđivanja, katastarskog plana, indikacijskih skica, podataka o mreži stalnih geodetskih točaka i iskaza računanja površina.

Vidi: operat, katastarski; izmjera, katastarska; plan, katastarski; skica, indikacijska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

dio male vrijednosti

Dio koji ne prelazi stoti dio površine neprekinutog dijela zemljišnoknjižnog tijela, a čijim se otpisom vrijednost dijela zemljišnoknjižnog tijela samo neznatno umanjuje; prema hrvatskim propisima, da je riječ o dijelu male vrijednosti dokazuje se potvrdom tijela nadležnog za katastar.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

dio nekretnine, posebni

Etažni dio nekretnine, dio nekretnine povezan s odgovarajućim suvlasničkim (idealnim) dijelom nekretnine.

Vidi: nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

dio nivelira, gornji

Mehanička cjelina dijelova nivelira koji se okreće iznad donjeg dijela. Glavni dijelovi su kućište s nosačem dalekozora, dalekozor i nivelacijska libela u nivelira s libelom. U nivelira s kompenzatorom nema cijevne nivelacijske libele, a kompenzator je ugrađen

u optički sustav dalekozora.
 Vidi: alhidada; kompenzator nagiba
 Područje: mjerni instrumenti
 En. part, level upper
 Fr. partie supérieure de niveau
 Nj. Oberteil des Nivelliers

dio, podnožni

Vidi: dio, donji

dio pomorske karte, hidrografski

Sadrži podatke o pomorskim svjetlima i oznakama za plovidbu, o oblicima morskog dna (brojke dubina, izobate i sl.) i njegovim morfološkim karakteristikama, o sidrištima, morskim strujama i dr. Precizno su dane opasne pličine, grebeni i hridi, te sve podvodne i nadvodne opasnosti za plovidbu.
 Područje: kartografija, pomorstvo
 En. part of the chart, hydrographic

dio pomorske karte, topografski

Dio pomorske karte koji sadrži podatke kopna, i to samo obalnog pojasa koji se vidi s mora i na njemu karakteristične oblike i objekte za raspoznavanje obale, orijentaciju i određivanje pozicije broda.
 Područje: kartografija, pomorstvo
 En. part of the chart, topographic

dioptrar

Dva izotropna optička sredstva odijeljena prijelomnom ili dioptričkom plohom. Prema obliku dioptričke plohe razlikuju se ravni i sferni dioptrar. Skup dioptara naziva se dioptrički sustav.
 Vidi: sustav, optički
 Područje: fizika (optika)
 Fr. dioptre
 Nj. Diopter

dioptrar

Također: vizer; uređaj za viziranje
 Optički ili mehanički uređaj za približno usmjeravanje na ciljnu točku. U geodetskih i astronomskih dalekozora pomoćni dalekozor malog povećanja, a velikog vidnog polja.
 Područje: mjerni instrumenti
 En. diopter; device, sighting; viewfinder; peep sight; gun sight

Fr. dioptre; viseur; chercheur
 Nj. Diopter; Sucherfernrohr

dioptrijska

Jedinica optičke jakosti ili prijelomne snage optičkog sustava. Znak jedinice: $1/m = m^{-1}$. Jediničnu jakost ima optički sustav žarišne daljine 1 m u optičkom sredstvu indeksa loma $n = 1$.

Napomena: Dioptrijska je jedinica izvan SI sustava dopuštena za primjenu uz SI. Također je znak te dopuštene jedinice i: dpt = m^{-1} .

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni; jakost, optička

Područje: fizika (optika)

En. dioptre

Fr. dioptrie

Nj. Dioptrie

dioptriranje

Također: namještanje okulara
 Postupak postavljanja okulara mjernog instrumenta u ispravan položaj prije početka mjerenja. Optimalan položaj okulara isključuje akomodaciju oka pri mjerenju, koja je uzrokom pogreške paralakse nitnoga križa pri decentriranom položaju oka.
 Vidi: akomodacija oka; paralaksa nitnoga križa; položaj okulara, optimalni; namještanje mjernog dalekozora
 Područje: mjerni instrumenti
 Nj. Dioptrieren

dio, srednji

Sastavljena cjelina optičkog teodolita koja se sastoji od horizontalnoga kruga i dijelova koji su s njim povezani. Ti dijelovi omogućuju da se horizontalni krug okreće oko vertikalne osovine.

Napomena: Prilikom mjerenja taj je dio čvrsto povezan s donjim dijelom teodolita.

Vidi: dio, donji; uređaj za okretanje horizontalnoga kruga

Područje: mjerni instrumenti

En. part, middle; part, central; part, center (SAD)

Fr. limbe

Nj. Mittelteil

dio, suvlasnički

Dio prava vlasništva računski izražen razmjerom prema cijelom pravu vlasništva neke stvari.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

dio teodolita, gornji

Vidi: alhidada

diralište

Točka u kojoj tangenta krivulje dodiruje krivulju ili točka u kojoj tangenta ili tangencijalna ravnina plohe dodiruju plohu.

Područje: matematika

En. point of tangency; point of contact

Nj. Berühr(ungs)punkt

direktrisa

Vidi: ravnalica

Područje: matematika

disjunktnost

Topološka relacija. Dva objekta a i b su disjunktna ako i samo ako im je presjek prazan skup.

Vidi: relacija, topološka

Područje: matematika; GIS

En. disjunction

Fr. disjonction

Nj. Disjunktion

disk, kompaktni

Optička ploča za čuvanje podataka, prvobitno u audioindustriji.

Vidi: CD-ROM

Područje: informatika

En. disk, compact; CD

diskontinuitet, Konradov

Granica između slojeva Zemljina plašta.

Vidi: diskontinuitet, Mohorovičićev

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. discontinuity, Konrad's

Nj. Diskontinuität, Konrads

diskontinuitet, Mohorovičićev

Granica između Zemljine kore i gornjeg plašta karakteristična po skoku gustoće Zemljinih masa.

Vidi: diskontinuitet, Konradov

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. discontinuity, Mohorovičić

Fr. discontinuité de Mohorovicic; moho

Nj. Diskontinuität, Mohorovičić

diskretizacija

Postupak dijeljenja grupe entiteta unutar područja u zasebne jedinice. To je osobito važno ako se radi s neprekidnim pojavama koje se ne mogu prikazati izravno u računalu.

Vidi: entitet

Područje: GIS

En. discretization

Nj. Diskretisierung

diskriminanta

Izraz koji se kod algebarskih jednadžbi dobiva iz koeficijenata jednadžbe i koji određuje narav rješenja. Diskriminanta

kvadratne jednadžbe $ax^2 + bx + c = 0$ s

realnim koeficijentima je broj $D = b^2 - 4ac$.

Kvadratna jednadžba ima dva realna različita

rješenja ako je $D > 0$, jedno realno

(dvostruko) rješenje ako je $D = 0$, dva

konjugirano kompleksna rješenja ako je

$D < 0$.

Područje: matematika

En. discriminant

Fr. discriminant

Nj. Diskriminante

disperzija

Mjera veličine područja u kojem su raspršeni podaci oko svoje srednje vrijednosti. Jedna od takvih mjera je raspon, odnosno razlika između najveće i najmanje vrijednosti.

Područje: matematika

En. dispersion

Fr. dispersion

Nj. Streuung

disperzija, mjerna

Rasipanje mjernih vrijednosti dobivenih u nizu mjerenja jedne mjerne veličine.

Uzrokom je mjerne nesigurnosti.

Vidi: nesigurnost, mjerna; niz, mjerni;

odstupanje, empirijsko standardno

Područje: statistika

En. dispersion
Fr. dispersion
Nj. Streuung

disperzija svjetlosti

Također: rasap svjetlosti
Pojava različitog loma svjetlosti različitih valnih duljina pri prelasku iz jednog optičkog sredstva u drugo. U vidljivom spektru najjače se lomi svjetlost najkraće valne duljine (ljubičasta), a najmanje svjetlost najveće valne duljine (crvena). Glavna disperzija $n_F - n_C$ mjera je veličine disperzije (C i F su oznake za valne duljine Fraunhoferova sustava linija). Indeks loma n funkcija je, dakle, valne duljine. Vidi: spektar, elektromagnetski; indeks loma
Područje: fizika (optika)
En. dispersion of light
Fr. dispersion de la lumière
Nj. Dispersion des Lichtes

distorzija

Pogreška u preslikavanju zbog promjene poprečnog mjerila preslikavanja ovisno o udaljenosti točke od optičke osi u istoj ravnini slike. Ravne linije predmeta koje ne prolaze optičkom osi su djelovanjem distorzije zakrivljene – slika predmeta više nije slična predmetu. Razlikuju se pozitivna distorzija (jastučasti oblik slike kvadrata) i negativna distorzija (bačvasti oblik).
Područje: fizika (optika)
En. distortion
Fr. distorsion
Nj. Verzerrung

distributer karata

Organizacija koja se bavi prodajom službenih izdanja karata i drugih kartografskih proizvoda.
Područje: kartografija
En. map agency, official
Fr. depot de cartes (officielles)
Nj. Kartenvertriebsstelle

distributivnost

Pretpostavi li se da su \circ i $*$ binarne operacije na skupu S. Operacija \circ je distributivna s obzirom na $*$ ako za svaki a ,

b i c iz S vrijedi
 $a \circ (b * c) = (a \circ b) * (a \circ c)$ i
 $(a * b) \circ c = (a \circ c) * (b \circ c)$.

U slučaju operacija zbrajanja i množenja, kaže se da je operacija množenja distributivna s obzirom na operaciju zbrajanja.
Područje: matematika

divit bočica

Tintarnica.
Područje: praktična geodezija

divizor

Vidi: djelitelj
Područje: matematika

dizajniranje, računalom podržano

Također: oblikovanje pomoću računala; CAD
Pojam koji se primjenjuje na programe upotrebljavane pri oblikovanju tehničkih, arhitektonskih i znanstvenih modela. Različite aplikacije za CAD stvaraju objekte u dvije ili tri dimenzije.
Područje: informatika
En. CAD (Computer Aided Design)
Fr. CAO (Conception Assistée par Ordinateur)
Nj. Konstruktion, computergestützte

djedovina

Vidi: baština

djelbenik

Zastarjela riječ za osobu čija se katastarska čestica dijeli ili parcelira ili osoba koja dobiva dio podijeljene ili parcelirane katastarske čestice.
Vidi: čestica, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

djelitelj

Također: divizor, faktor
(1) Broj kojim se pri operaciji dijeljenja dijeli. (2) Prirodni broj b djelitelj je prirodnog broja a ako pri dijeljenju $a:b$ nema ostatka; u tom je slučaju broj a višekratnik broja b i b je mjera broja a ; broj a je moguće zapisati u obliku $a = mb$, gdje je m prirodni

broj.

Vidi: dijeljenje

Područje: matematika

En. divisor

Fr. diviseur

Nj. Divisor; Teiler

djelitelj nule

Postoje li u prstenu ne-nul elementi a i b takvi da je $ab=0$, a i b su djelitelji nule. Na primjer, u prstenu 2×2 realnih matrica,

$$\begin{bmatrix} 0 & 1 \\ 0 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{bmatrix},$$

svaka od matrica s lijeve strane je djelitelj nule.

Područje: matematika

dKart Inspector

Softver za kontrolu kvalitete ENC-ova na osnovi S-57. Izradila ga je tvrtka HydroService AS, a prva verzija izašla je 1996. godine.

Područje: pomorstvo

Vidi: ENC; S-57

DLG

Format podataka digitalnih karata. Razvio ga je US Geological Survey (USGS).

Područje: geoinformatika, kartografija

En. DLG (Digital Line Graph)

DMA

Kartografska agencija Ministarstva obrane SAD-a od koje je, zajedno s još nekoliko institucija, 1. X. 1996. stvorena Nacionalna agencija za snimke i kartografiju (NIMA).

Vidi: NIMA

Područje: kartografija, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. DMA (Defense Mapping Agency)

DMR

Kratica za digitalni model reljefa.

Vidi: model reljefa, digitalni

DMR-kote

Također: kote DMR-a

U CROTIS-u: visine pojedinačnih markantnih točaka; najviših točaka (vrh brda,

glavica), najnižih točaka (korito, vrtača), sedla, križanja prometnica i drugih karakterističnih točaka. Elementi su DMR-a. Vidi: DMR; CROTIS

Područje: GIS

DNC

Karta svijeta izrađena u Nacionalnoj agenciji za snimke i kartografiju (National Imagery and Mapping Agency) u SAD-u, koja se sastoji od približno 5000 pomorskih karata u vektorskom formatu.

Vidi: NIMA

Područje: kartografija

En. DNC (Digital Nautical Chart)

dnevnik zemljišnoknjižnih podnesaka

Poslovna evidencija uz zemljišnu knjigu; u njoj se vodi redosljed pristizanja zemljišnoknjižnih podnesaka; vodi ju zemljišnoknjižni odjel općinskog suda; može se voditi u elektroničkoj obradi podataka i u slučaju ako se zemljišna knjiga ne vodi kao EOP zemljišna knjiga; na osnovi te evidencije podnesci se označuju brojem iz urudžbenog brojevnik zemljišnoknjižnih podnesaka.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

dobro čovječanstva, opće

U pomorstvu, dno i podzemlje mora i oceana, zajedno s njegovim rudnim bogatstvima, podložno posebnom pravnom režimu.

Područje: pomorstvo

En. heritage of mankind, common

dobro, opće

Dio prirode koji po svojim obilježjima ne može biti u vlasti ni jedne fizičke ili pravne osobe pojedinačno, nego je u uporabi svih; može se upisati u glavnu knjigu ako to zatraži osoba koja za to ima pravni interes.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. heritage, common

dobro, poljoprivredno

Poljoprivredno gospodarstvo koje je gospodarski i organizacijski jedna cjelina. Naziv za farmu, poljoprivrednu zadrugu,

ekonomiju, individualno seljačko gospodarstvo i poljoprivredno poduzeće.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

dobro, pomorsko

Morska obala, luke, lukobrani, nasipi, prudovi, hridi, grebeni, ušća rijeka koje utječu u more, kanali spojeni s morem te ostali dijelovi obalnog mora, njihovo podmorje (morsko dno i podzemlje) i u njima živa i neživa prirodna bogatstva (ribe, rude i dr.). Pomorsko dobro je dobro u društvenom vlasništvu u općoj uporabi, pa se pravo vlasništva i druga stvarna prava nad njim ne mogu steći. Njime upravlja općina.
Područje: pomorstvo
En. demesne, maritime

dobro, povlasno

Povlasna stvar, povlasna nekretnina, zemljišna čestica za koju je osnovana neka služnost.
Vidi: služnost
Područje: katastar i zemljišna knjiga

dobro u javnoj uporabi, javno

Stvar u vlasništvu Republike Hrvatske ili jedinica lokalne samouprave i uprave namijenjena neposrednom izvršavanju prava i dužnosti države odnosno jedinice lokalne samouprave i uprave te njihovih tijela i ustanova.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

dobro u općoj uporabi, javno

Stvar u vlasništvu Republike Hrvatske ili jedinica lokalne samouprave i uprave namijenjena uporabi svih; daje se na upravljanje određenom tijelu ili ustanovi i svatko se može njime služiti u skladu s utvrđenom namjenom; na javno dobro u općoj uporabi uglavnom se primjenjuju pravila koja vrijede za opća dobra.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

dodatak listu katastarskog plana

Dodatak listu uz postojeći list katastarskog plana: (1) na kojem je prikazan u krupnijem mjerilu dio zemljišta s malim katastarskim česticama koje se ne mogu čitljivo prikazati

u izvornom mjerilu ili (2) prikaz dijela zemljišta koji se ne može uklopiti u izvorni plan zbog njegovih deformacija.
Vidi: plan, katastarski
Područje: katastar i zemljišna knjiga

dodatak popisu katastarskih čestica

Popis novonastalih katastarskih čestica tijekom kalendarske godine. Izrađuje se za svaku katastarsku općinu posebno.
Vidi: popis katastarskih čestica; općina, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

dodatak popisu površina

Popis svih katastarskih čestica koje su promijenile površine tijekom izlaganja. Brojevi katastarskih čestica upisani su od najmanjeg do najvećeg broja. Za svaku katastarsku česticu upisana je njezina stara i nova površina i broj popisnog lista u kojem se nalazi.
Vidi: čestica, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

dodekaedar

Jedno od 5 pravilnih (Platonovih) tijela omeđeno s 12 pravilnih peterokuta. Ima 20 vrhova i 30 bridova.
Područje: matematika
En. dodecahedron
Fr. dodécaèdre
Nj. Dodekaeder; Zwölfflach

dodirivanje

Topološka relacija koja nije definirana za par čvor-čvor. Objekt *a* dodiruje objekt *b* ako i samo ako ta dva objekta nisu disjunktna, a njihove unutrašnjosti jesu.
Vidi: relacija, topološka; čvor; disjunktnost
Područje: matematika; GIS
En. touch
Fr. toucher

dojam, prostorni

Psihološko-fiziološki tok koji pri binokularnom promatranju predmeta ili stereopara slika stvara prostorni dojam.
Područje: fizika (optika)
En. stereovision; view, stereo(scopic)

Fr. vision stéréoscopique

Nj. Raumwahrnehmung

dokaz

Utvrđivanje istinitosti neke matematičke činjenice uz pomoć nekih drugih, dokazanih matematičkih činjenica, zaključivanjem po određenim pravilima. Dokazi se dijele na izravne (direktne), kod kojih se izjava izvodi iz danih pretpostavki, i neizravne (indirektne), koji pokazuju da dolazi do proturječja (kontradikcije) ako se krene od pretpostavke da izjava nije istinita.

Područje: matematika

En. proof

Fr. démonstration; preuve

Nj. Beweis

dokumentacija katastarskog operata

Originalni podaci o zemljištu prikupljeni izmjerom, katastarski planovi i pisani dokumenti.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

dokument, normativni

Isprava koja određuje pravila, odrednice ili značajke za djelatnosti i njihove rezultate.

Napomena: Naziv normativni dokument opći je naziv za isprave poput normâ, tehničkih specifikacija, praktičnih naputaka i propisa.

Područje: metrologija

En. document, normative

Fr. document, normatif

Nj. Dokument, normatives

domena

(1) Skup na kojem je funkcija definirana.

Područje definicija funkcije. (2) Dio naziva računala koji određuje organizacijsku pripadnost računala. Na internetu su domene organizirane hijerarhijski. Npr. računalo www.geof.hr pripada domeni hr (Hrvatska).

(3) Pri stvaranju i upravljanju bazama podataka, domena je skup važećih vrijednosti zadanog atributa.

Područje: (1) matematika; (2), (3) informatika

En. domain

Nj. Domäne

DOP

Bezdimenzionalna vrijednost koja označava utjecaj geometrijske konfiguracije satelita i prijannika na prirast pogrešaka pozicioniranja.

Vidi: GDOP; HDOP; PDOP; TDOP; VDOP

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. DOP (Dilution of Precision)

Doppler

Vidi: princip, dopplerski

dopuna zemljišne knjige

Dopuna koja nastaje zbog toga što je zemljišnu knjigu potrebno dopuniti određenim zemljišnim česticama (npr. zbog promjene područja i granica katastarske općine); provodi se po pravilima koja vrijede za osnivanje i ispravljanje zemljišnih knjiga, a po službenoj dužnosti.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

dopune, djelomične

Prerada karte s obzirom na (1) pojedinačne novonastale objekte ili (2) samo dijelova polja karte. Npr. (1) ispravci samo neke rekonstruirane ceste, a ne i cijele putne mreže ili (2) cjelovite dopune samo dijela jednog lista karte.

Dopune izvedene neposredno pred tisak naklade nazivaju se posljednje dopune.

Područje: kartografija

En. (1) revision, selective; (2) revision, partial

Fr. mise à jour

Nj. Nachträge, einzelne

dosljednost

Vidi: konzistentnost

dostava

Zakonom propisani način uručivanja odluke (zemljišnoknjižnog suda) stranci; o osobama kojima se rješenje mora uručiti odlučuje se naredbom o dostavi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. delivery

dostupnost, selektivna

Kvarenje podataka sata satelita i

manipuliranje efemerida satelita radi ograničenja točnosti rezultata mjerenja C/A-kodom, aktivirano 25. III. 1991., deaktivirano 1. V. 2000.

Vidi: C/A-kod; SPS

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. availability, selective; SA

Nj. Verfügbarkeit, selektive

doticanje

Termin koji opisuje dodirivanje prostornih entiteta, obično poligona. Mnogi GIS-ovi omogućavaju analizu koja određuje koji entiteti dodiruju određenu prostornu jedinicu.

Područje: GIS

En. contiguity

dražba, javna

Javna prodaja određene nekretnine koju provodi ovlašteno tijelo.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

društvo, Međunarodno kartografsko

Vidi: ICA

društvo za geodeziju, Međunarodno

Vidi: IAG

drvorez

Grafički postupak u kojem se crtež prenosi na ravnu i glatku drvenu ploču. Oštrim nožem i uskim dlijetima izrezuju se i izdubljuju suvišni dijelovi površine, dok na kraju ne preostanu samo oštro ograničeni dijelovi crteža. Ploča se zatim pomoću tampona ili valjka premazuje bojom i otiskuje u preši. Drvorez se pojavio u XIV. st.

Vidi: tisak, visoki

Područje: kartografija

En. woodcut

Fr. gravure en taille d'épargne

Nj. Holzschnitt

država, arhipelaška

Država teritorij koje tvori jedan ili više arhipelaga i drugih otoka.

Područje: pomorstvo

En. state, archipelagic

DTP

Stolno izdavaštvo.

Vidi: izdavaštvo, stolno

Područje: informatika

En. DTP (Desk Top Publishing)

dubina

Vertikalna udaljenost od dane razine vode do dna.

Područje: pomorstvo

En. depth, water

Nj. Wassertiefe

dubina boja

Broj različitih boja koje se mogu prikazati na nekom hardveru ili pomoću nekog softvera. Ponekad se naziva dubinom bitova jer je izravno povezana s brojem bitova koji se koriste za prikaz pojedinog piksela. Npr. 24-bitni video prilagodnik ima dubinu boja od 2^{24} (oko 16,7 milijuna boja). Kaže se da taj prilagodnik ima dubinu boje 24 bita.

Vidi: boja

Područje: informatika

En. depth, colour

Fr. profondeur des couleurs

Nj. Farbtiefe

dubina na karti

Vertikalna udaljenost od hidrografske nule do dna.

Vidi: nula, hidrografska

Područje: kartografija

En. depth, chart

dubina oštine

Razlika dalje i bliže granice oštrog preslikavanja.

Vidi: granica oštrog preslikavanja, bliža;

granica oštrog preslikavanja, dalja

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. depth of field

Fr. profondeur de netteté

Nj. Schärfentiefe

dubinomjer

Uređaj za mjerenje dubina mora, jezera ili rijeka. Najjednostavniji dubinomjer je uže ili žica s utegom. Ultrazvučni dubinomjer ili

eholot (ehosauder, ehosonder) mjeri dubinu s pomoću ultrazvučnih valova.
Područje: mjerni instrumenti

duljina dužine

Duljina dužine je udaljenost krajnjih točaka te dužine.
Područje: matematika
En. length
Nj. Länge

duljina, kosa

Duljina stvarne veličine mjerene na terenu koja nije reducirana na horizontalnu ravninu.
Vidi: redukcija kose duljine na horizont
Područje: praktična geodezija
En. distance, slope
Fr. distance oblique
Nj. Schrägentfernung

duljina ljestvice

Duljina crte između prve i posljednje oznake na ljestvici koja prolazi središtem svih najkraćih ljestvičnih oznaka. Iskazuje se jedinicama duljine bez obzira na jedinice označene na ljestvici.
Područje: mjerni instrumenti
En. length, scale
Fr. longueur d'échelle
Nj. Skalenlänge

duljina podjeljka na ljestvici

Razmak između dviju uzastopnih oznaka na ljestvici mjeren uzduž iste crte kao i duljina ljestvice.
Vidi: duljina ljestvice; vrijednost podjeljka
Područje: mjerni instrumenti
En. spacing, scale
Fr. longueur d'une division; échalon
Nj. Skalenintervallänge

duljina, reducirana

Uz odgovarajuće ispravke preračunana duljina na referencijsku plohu ili plohu preslikavanja.
Područje: geodezija
En. distance, reduced
Fr. distance réduite
Nj. Strecke, reduzierte

duljina, valna

Pri širenju vala razmak uzastopnih točaka koje titraju u fazi. Put koji val prođe za vrijeme jednog perioda. U recipročnom je odnosu s frekvencijom.
Vidi: frekvencija (2)
Područje: fizika (optika)
En. length, wave
Fr. longueur d'onde
Nj. Welenlänge

durbin

Vidi: dalekozor

dužina

Dužina određena točkama A i B nekog pravca je skup svih točaka tog pravca koje se nalaze između A i B , uključujući i njih.
Označuje se oznakom \overline{AB} .
Područje: matematika
En. line segment
Nj. Strecke

dužina, astronomska

Kut od ravnine početnog meridijana do ravnine nebeskog meridijana zadane točke, istočno se smatra pozitivnim. Oznaka Λ .
Napomena: Ravnina nebeskog meridijana je ravnina koja sadrži smjer polarne osi i smjer sile teže kroz zadanu točku.
Područje: geodezija, geoinformatika
En. longitude, astronomical
Fr. longitude astronomique
Nj. Länge, astronomische

dužina, geodetska

Kut od ravnine početnog meridijana do ravnine geodetskog meridijana zadane točke, istočno se smatra pozitivnim. Oznaka λ .
Vidi: meridijan, geodetski
Područje: geodezija, geoinformatika
En. longitude, geodetic
Fr. longitude géodésique
Nj. Länge, geodätische

dužina, geografska

(1) Generički (opći) pojam za geodetsku ili astronomsku dužinu. (2) Kut između ravnine početnog meridijana i ravnine meridijana kroz danu točku.

Vidi: meridijan; dužina, astronomska; dužina, geodetska
 Područje: geodezija, geoinformatika
 En. longitude, geographic
 Fr. longitude géographique
 Nj. Länge, geographische

dužina, valna

Vidi: duljina, valna

dužnik, založni

Vlasnik založene nekretnine.
 Vidi: nekretnina
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

dvogled

Dvostruki ručni dalekozor za istodobno promatranje s oba oka, većinom s većim razmakom objektiva od razmaka okulara (dvogled s prizmama). Koristi se za promatranje terena, posebno pri rekognosciranju.
 Vidi: dalekozor
 Područje: fizika (optika)
 En. binocular(s)
 Fr. jumelles
 Nj. Fernglas

dvolom

Pojava diobe zrake svjetlosti pri lomu na pločici dvolomnoga kristala na dvije zrake – redovitu i izvanrednu (npr. islandski dvolomac, mineral kaleita). Zbog anizotropnosti kristala za redovitu zraku indeks loma je konstantan, a za izvanrednu promjenljiv i ovisan o kutu upada zrake. Dvolom je maksimalan kad zrake upadaju okomito na optičku os kristala. Ako se isključi jedan od oba dvolomom polarizirana snopa, dobit će se potpuno polarizirana svjetlost.
 Napomena: Pojava dvoloma i dobivanje polarizirane svjetlosti rabi se u nekim elektrooptičkim daljinomjerima za polarizacijsku modulaciju.
 Područje: fizika (optika)
 En. refraction, double
 Fr. double-réfraction
 Nj. Doppelbrechung

DXF

Format za prijenos vektorskih podataka grafičke datoteke, proizvod tvrtke Autodesk.
 Vidi: format prijenosa
 Područje: informatika
 En. DXF (Drawing eXchange Format)

džul

Znak J, jedinica rada, energije i količine topline, izvedena SI-jedinica, definiran je umnoškom sile jednog njutna i puta jednog metra za koji se pomakne hvatište sile u smjeru sile, dakle džul je njutnmetar.
 Vidi: sustav jedinica, Međunarodni; njutn
 Područje: metrologija
 En. joule
 Fr. joule
 Nj. Joule

e

(1) U matematici, $e = \lim_{n \rightarrow \infty} \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n$, naziva

se bazom prirodnih logaritama ili Napierovim brojem. Iznosi približno 2,71828. (2) U matematici, e je oznaka za linearni ekscentricitet konike. Npr. za elipsu s poluosima a i b ($a > b$), $e = \sqrt{a^2 - b^2}$. (3)

U geodeziji, $e = \sqrt{\frac{a^2 - b^2}{a^2}}$, gdje su a i b

($a > b$) poluosi elipse ili elipsoida, a naziva se prvim ekscentricitetom. Drugi

ekscentricitet je $e' = \sqrt{\frac{a^2 - b^2}{b^2}}$.

Vidi: ekscentricitet, numerički; ekscentricitet, linearni
 Područje: matematika, geodezija
 En. (3) eccentricity, first
 Nj. (3) Exzentrizität, erste

ECDB

Glavna baza podataka za bazu podataka elektroničke pomorske navigacijske karte (ENCN), koju u digitalnom obliku posjeduje nacionalni hidrografski ovlaštenik, a sadrži informacije s pomorske karte, te druge nautičke i hidrografske informacije.

Područje: pomorstvo, kartografija
En. ECDB (Electronic Chart Data Base)

ECDIS

Informacijski sustav s prikazom elektroničkih pomorskih karata. Navigacijski informacijski sustav koji, s odgovarajućim rezervnim postupkom (*back-up arrangements*), može biti prihvaćen kao sustav koji zadovoljava zahtjevima koji se postavljaju na ažurne pomorske karte kako je zadano odredbom konvencije V/20 SOLAS iz 1974. godine. ECDIS prikazuje odabrane informacije iz SENC-a s položajnim informacijama dobivenim navigacijskim sensorima kako bi se pomoglo pomorcu pri planiranju i nadgledanju rute, te prikazuje, ako je to potrebno, i dodatne informacije u vezi s navigacijom.

Vidi: SOLAS; SENC

Područje: pomorstvo, geoinformatika
En. ECDIS (Electronic Chart Display and Information System)
Nj. Elektronisches Kartendarstellungs- und Informations-System

ECEF

Za Zemlju centriran i za Zemlju fiksiran.
Vidi: okvir, referentni terestrički; datum, geodetski

Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. ECEF (Earth Centered, Earth Fixed)

ECS

Opći je pojam za opremu koja prikazuje podatke pomorske karte, ali čija namjera nije da se podudara s IMO-ovim *Izvedbenim normama za ECDIS* i nema namjeru zadovoljiti poglavlje V SOLAS-a sa zahtjevima koji se postavljaju na pomorske navigacijske karte.

Vidi: IMO; ECDIS; SOLAS

Područje: pomorstvo
En. ECS (Electronic Chart Systems)

EDM

Vidi: daljinomjer, elektronički

efekt, fotoelektrični

Izbijanje elektrona vezanih uz materiju,

pojavljuje se kad na materiju djeluju fotoni dovoljno visoke energije. U električnom polju u vakuumu ubrzani oslobođeni elektroni daju električnu struju (fotostruja) kojoj je jakost proporcionalna upadnoj snazi svjetlosnog zračenja. Pri najjednostavnijoj građi fotodioda se sastoji od dviju elektroda u vakuumu – fotokatode, na koju djeluju fotoni, i anode. Osjetljivost efekta povećava se uređajem nazvanim fotomultiplikator. Napomena: U elektroničkim daljinomjerima često su kao izvor zračenja primijenjene diode s poluvodičima, npr. galijevim arsenidom (GaAs-dioda, koja emitira u području infracrvenog zračenja).

Vidi: optika, fizikalna

Područje: fizika (optika)

En. effect, photoelectric

Nj. Effekt, photoelektrischer

efekt, stereoskopski

Fiziološko stapanje dviju slika stereopara u prostornu sliku.

Područje: fizika (optika)

En. impression, stereoscopic; effect, stereoscopic

Fr. effet stéréoscopique

Nj. Stereoeffekt

efekt, topografski

Distorzija na snimkama planinskog područja; nastaje zbog razlika u osvjetljavanju zbog različitoga kuta upada Sunčeve svjetlosti i nagiba terena.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. effect, topographic

Fr. effet topographique

Nj. Effekt, topographischer

efemeride

Skup parametara koji omogućuje određivanje položaja svemirskih objekata kao funkcije vremena.

Vidi: efemeride, odaslane; efemeride, precizne

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. ephemerides

Nj. Ephemeriden

efemeride, odaslane

Dio navigacijske poruke koji sadrži parametre za predikciju položaja i pogreške sata GPS-satelita koji šalje navigacijsku poruku.

Vidi: poruka, navigacijska; efemeride, precizne

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. ephemerides, broadcast

efemeride, precizne

Naknadno određeni, visokotočni parametri položaja i satova svih GPS-satelita.

Vidi: efemeride, odaslane

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. ephemerides, precise

efikasnost dalekozora

Omjer između moći razlučivanja pri promatranju istog testa kroz dalekozor i golim okom u jednakim uvjetima. U idealnom slučaju jednaka je povećanju dalekozora, realno je manja zbog ovisnosti o kontrastu, promjeru izlazne pupile dalekozora i zjenice oka.

Područje: fizika (optika)

En. efficiency (of a telescope)

Fr. efficacité d'une lunette

Nj. Fernrohrleistung

ehosonder

Hidroakustički uređaj koji radi na principu ultrazvučnog dubinomjera. Radna frekvencija od 30 do 180 kHz, domet do 3500 m.

Područje: mjerni instrumenti

En. echosounder

Nj. Echolot

ekologija

Multidisciplinarna znanost koja istražuje i proučava odnose i međutjecaje živih bića međusobno i u odnosu na prirodnu i ljudskim radom stvorenu sredinu (okoliš), tj. međuodnos priroda – tehnika – društvo.

En. ecology

Fr. écologie

Nj. Ökologie

ekscentricitet

Vidi: ekscentricitet, numerički;

ekscentricitet, linearni

Područje: matematika

ekscentricitet, linearni

Veličina $e = \sqrt{a^2 - b^2}$ naziva se linearnim ekscentricitetom elipse. Za hiperbolu je

$$e = \sqrt{a^2 + b^2} .$$

Vidi: elipsa; hiperbola

Područje: matematika

En. eccentricity, linear

Nj. Exzentrizität, lineare

ekscentricitet, numerički

Broj koji karakterizira oblik konike, a jednak je omjeru udaljenosti r bilo koje točke konike do fokusa i udaljenosti d te točke do

ravnalice: $\varepsilon = \frac{r}{d}$. Numerički ekscentricitet

za konike: kružnica $\varepsilon = 0$, elipsa $0 < \varepsilon < 1$, parabola $\varepsilon = 1$, hiperbola $\varepsilon > 1$.

Vidi: konika; fokus; ravnalica

Područje: matematika

En. eccentricity, numeric

Nj. Exzentrizität, numerische

ekscentričnost (geodetske) vizurne osi

Također: ekscentričnost vizurne ravnine (Geodetska) vizurna os ne presijeca vertikalnu os instrumenta, već je od nje odmaknuta za iznos ekscentričnosti.

Napomena: Utjecaj ekscentričnosti uklanja se mjerenjem u dvama položajima dalekozora instrumenta.

Vidi: os, geodetska vizurna; ravnina, vizurna

Područje: mjerni instrumenti

En. eccentricity, collimation axis;

eccentricity, sighting axis

Fr. excentricité d'axe de collimation;

excentricité d'axe de visée

Nj. Exzentrizität der Zielachse

ekscentričnost horizontalnoga kruga

Odstupanje središta kružne podjele kao geometrijski definirane točke horizontalnog limba od vertikalne osi instrumenta.

Napomene: (1) Utjecaj ekscentričnosti uklanja se očitavanjem na dvama dijametralnim mjestima kružne podjele uz uzimanje srednje vrijednosti. (2) Pri zakretu kruga oko vlastite osi može doći do promjene položaja središta limba (utjecaj ekscentričnosti okretne osi limba), a time i do promjene parametara ekscentričnosti.

Područje: mjerni instrumenti

En. eccentricity, horizontal circle

Fr. excentricité de cercle horizontal

Nj. Teilkreisexzentrizität

eksces, sferni

Razlika sume unutarnjih kutova u sfernom trokutu i 180° .

Područje: matematika

En. excess, spherical

Fr. excès sphérique

Nj. Exceß, sphärischer

eksponent

(1) Broj a u potenciji x^a . (2) U prikazu realnih brojeva u obliku $m \cdot 10^n$, gdje je $0,1 \leq m < 1$, a n cijeli broj, m se naziva mantisom, a n eksponentom.

Područje: matematika

En. exponent

Nj. Exponent; Höchzahl

eksproprijacija

Vidi: izvlaštenje

Područje: inženjerska geodezija

ekstenzija

Tri slova iza točke u nazivu datoteke koja obično identificiraju tip datoteke.

Područje: informatika

En. extension

ekstenzometar

Instrument za mjerenje promjena udaljenosti. Podatak mjerenja ekstenzometrom odnosi se uvijek na promjenu udaljenosti između dviju točaka, pri čemu nije strogo određeno koja točka je pritom pretrpjela pomak. Zbog toga je potrebno odabrati jednu točku ekstenzometra tamo gdje se deformacije ne dešavaju ili mjeriti samo relativne pomake odabranih točaka. Princip mjerenja

ekstenzometrom je da se mjerna duljina L između točaka A i B uspoređuje s nekom unaprijed određenom duljinom L_0 . Kod ekstenzometara koji se upotrebljavaju u mjernom području relativnih pomaka $\leq 10^{-6}$ primjenjuju se dva sustava: laserski i mehanički. Za mjerno područje $\geq 10^{-6}$ upotrebljavaju se mali laserski doplerinterferometri ili jednostavni mehanički ekstenzometri. Ekstenzometrima se mogu mjeriti deformacije Zemljine kore koje nastaju kao posljedica Zemljinih plimnih valova ili deformacije Zemljine kore prije nastanka zemljotresa, kao i deformacije raznih građevinskih objekata (brane, mostovi, tuneli, nuklearne elektrane i dr.).

Područje: mjerni instrumenti

En. extensometer

Nj. Extensometer

ekstinkcija

Slabljenje zračenja prolazom kroz atmosferu zbog apsorpcije, ogiba i rasipa.

Vidi: koeficijent ekstinkcije

Područje: fizika (optika)

En. extinction; attenuation

Fr. atténuation

Nj. Extinktion

ekstrados

Uzvodna ploha brane.

Vidi: brana

Područje: inženjerska geodezija

En. extrados

Nj. Bogenrücken; Gewölbertücken

ekstrapolacija

Približno izračunavanje vrijednosti funkcije za vrijednost argumenta koja je veća ili manja od svih vrijednosti argumenata koji su upotrebljavani pri aproksimaciji funkcije.

Npr. ekstrapolacijom se može pronaći

približna vrijednost za $\log 3,1$

upotrebljavajući poznate vrijednosti $\log 2$ i $\log 3$

$$\log 3,1 = \log 3 + \frac{1}{10}(\log 3 - \log 2).$$

Područje: matematika

En. extrapolation

Nj. Extrapolation

ekstravilan

Područje izvan naselja u postupku komasacije.
Područje: inženjerska geodezija
Fr. extravilan
Nj. extravilan

ekstrem

Maksimum ili minimum.
Područje: matematika
En. extremum; value, extreme
Fr. extremum
Nj. Extremum; Extremwert

ekumena

Naziv za poznate i naseljene prostore na Zemlji u doba starih Grka. Obično je to Sredozemlje s dijelom Azije.
En. ecumene
Fr. écoumène
Nj. Ökumene

ekvator

Najveća kružnica Zemljine sfere okomita na njezinu os ili najveća kružnica Zemljina elipsoida okomita na njegovu os.
Vidi: sfera, Zemljina; elipsoid, Zemljin
Područje: geodezija
En. equator
Fr. Équateur
Nj. Äquator

ekvidistancija

Visinska razlika između dviju susjednih osnovnih izohipsa.
Vidi: izohipsa, osnovna
Područje: kartografija
Fr. équidistance
Nj. Höhenstufe, konstante

ekvidistantno

Na istoj udaljenosti.
Područje: matematika
En. equidistant
Nj. äquidistant

ekvinocij

Također: ravnodnevica
Trenutak kada tijekom 24 sata noć i dan traju jednako – po 12 sati. Razlikuju se proljetni

ekvinocij, 21. ili 22. ožujka, i jesenski ekvinocij, 22. ili 23. rujna.
Napomena: Dolazi od lat. *aequus* – jednak + *nox* ili *noctis* – noć.
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. equinox
Nj. Äquinoktium

ekvivalencija

(1) U algebri izjava: Izjave A i B su ekvivalentne ako vrijede implikacije $A \Rightarrow B$ i $A \Leftarrow B$. (2) Ekvivalentne jednadžbe (odnosno nejednadžbe) su jednadžbe (nejednadžbe) koje imaju jednak skup rješenja. Npr. $\frac{2x}{3} + 5 = 7$, $x + 2 = 5$ su ekvivalentne jednadžbe jer imaju isto rješenje $x = 3$.
Područje: matematika
En. equivalence, (logical)
Fr. équivalence; égalité logique
Nj. Äquivalenz; Gleichwertigkeit, logische

elaborat, geodetski

Stručna obrada i prikaz podataka o zemljištu značajnih za katastar koji su radi osnivanja ili promjene podataka katastarskog operata pripremljeni za pregled i ovjeru.
Vidi: katastar; operat, katastarski
Područje: katastar i zemljišna knjiga
Nj. Elaborat, geodätisches

elaborat katastarske izmjere

Izrađuje se na temelju katastarske izmjere. Uz ostale dijelove obvezatno sadrži katastarski plan, preglednu katastarsku kartu i popisne listove. Potvrđuje se prije njegovog izlaganja na javni uvid. O potvrđenome elaboratu katastarske izmjere obavještava se ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa i nadležni općinski sud.
Vidi: izmjera, katastarska; plan, katastarski
Područje: katastar i zemljišna knjiga

elektronika

Znanost koja obuhvaća proučavanje i primjenu pojava povezanih s gibanjem slobodnih elektrona i električki nabijenih čestica u vakuumu, plinovima, tekućinama i

poluvodičima koje se ostvaruju u elementima elektroničkih uređaja. Tehnička (primijenjena) elektronika bavi se teorijom i praktičnom primjenom elektroničkih sastavnih dijelova, sklopova, aparata, naprava, sustava, uređaja i instrumenata.

Područje: fizika

En. electronics

Fr. électronique

Nj. Elektronik

element

Pojedini predmet koji pripada skupu ili je član skupa naziva se elementom toga skupa. Npr. "veljača" je element skupa svih mjeseca u godini. Broj 5 je element skupa svih prirodnih brojeva. Da je x element skupa A intuitivno znači da x pripada skupu A i označuje se $x \in A$. Ako x nije element skupa A označuje se $x \notin A$.

Područje: matematika

En. element

Nj. Element

elementi, grafički

Dio crteža: točka, linija, površina ili tekst.

Područje: kartografija

En. symbol, (cartographic)

Fr. graphisme

Nj. Darstellungselemente; Elemente, graphische

elementi iskolčenja

Brojevni podaci o dimenzijama i položaju objekta koji treba iskolčiti, u nekom koordinatnom sustavu.

Vidi: iskolčenje

Područje: inženjerska geodezija

En. setting out elements

Nj. Absteckelemente

elementi karte

Sastavni dijelovi karte. Razlikuju se unutarnji i vanjski elementi sadržaja karte. Unutarnji elementi su: kartografska mreža, prikazani zemljišni (terenski) oblici, hidrografija, prikazana naseljena mjesta, prometna mreža, prikazana vegetacija, različite granične linije i imena. Vanjski elementi su: okvir karte, različiti natpisi i

opis karte, podaci i objašnjenja izvan okvira karte.

Vidi: mreža, kartografska

Područje: kartografija

En. parts, map

Nj. Kartenbestandteile

elementi, tipografski

Elementi koji skladno razmješteni daju slovima pri otisku karakterističan izgled. To mogu biti ukras, vinjeta, tonska ploha, sjena, šrafe i sl.

Vidi: tipografija

Područje: kartografija

En. elements, typographical

Fr. élément typographique; élément de la composition

Nj. Satzelemente

element, primitivni grafički

U CROTIS-u: točka, linija i površina.

Vidi: elementi, grafički; CROTIS

Područje: GIS

element, slikovni

Vidi: piksel

elevacija

Kut u vertikalnoj ravnini između horizonta i pravca na objekt (točku). Redovito je pozitivan. U obalnoj navigaciji odgovara vertikalnom kutu objekta.

Područje: pomorstvo

En. elevation

elipsa

Skup svih točaka ravnine čiji je zbroj udaljenosti od fokusa F_1, F_2 stalan. Važniji pojmovi: središte, tjemena (vrhovi) elipse, velika i mala poluos (a, b), linearni ekscentricitet, numerički ekscentricitet. Elipsi sa središtem u ishodištu i poluosima a, b na koordinatnim osima x odnosno y , u Kartezijevim koordinatama odgovara jednadžba:

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1,$$

odnosno u parametarskom obliku:

$$x = a \cos t, \quad y = b \sin t; \quad 0 \leq t < 2\pi.$$

Područje: matematika

En. ellipse

Fr. ellipse

Nj. Ellipse

elipsa deformacija

Također: Tissotova indikatrixa

Elipsa dobivena preslikavanjem na ravninu beskonačno male kružnice s ploe elipsoida ili kugle koja pokazuje kako se mijenja mjerilo dužina u jednoj točki u različitim smjerovima.

Vidi: mjerilo dužina

Područje: kartografija

En. ellipse of distortion; indicatrix, Tissot's

Fr. indicatrice de Tissot

Nj. Verzerrungselipse; Indikatrix,

Tissot'sche

elipsa, meridijanska

Elipsa koja prolazi polovima Zemljina elipsoida.

Područje: geodezija

En. ellipse, meridian

Nj. Meridianellipse

elipsa pogrešaka

Geometrijsko mjesto svih točaka jednake gustoće vjerojatnosti po dvodimenzionalnoj slučajnoj razdiobi pogrešaka. Prema vjerojatnosti da neka točka pada unutar elipse pogrešaka razlikuju se: Helmertova srednja elipsa pogrešaka, $p=0,39348$; vjerojatna elipsa pogrešaka (centralna elipsa), $p=0,50000$; srednja elipsa pogrešaka, $p=0,57506$; Andrä-Möhleova srednja elipsa pogrešaka, $p=0,63212$; Wellischova srednja elipsa pogrešaka, $p=0,68268$.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. ellipse, error

Fr. ellipse d'erreurs

Nj. Fehlerellipse

elipsoid

Ploha drugog reda (kvadraka), na kojoj su svi ravninski presjeci elipse ili kružnice.

Simetričan je u odnosu na tri međusobno

okomita pravca i u odnosu na tri ravnine određene tim pravcima. Standardna jednadžba elipsoida sa središtem u ishodištu i poluosima a , b , c na koordinatnim osima x , y odnosno z , u Kartezijevim koordinatama glasi:

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} + \frac{z^2}{c^2} = 1.$$

Područje: matematika

En. ellipsoid

Fr. ellipsoïde

Nj. Ellipsoid

elipsoid, geodetski

Također: referentni elipsoid, normalni elipsoid; Zemljin elipsoid
Spljošteni rotacijski elipsoid, koji se obično izabire tako da je prilagođen geoidu koliko je to moguće, lokalno ili globalno.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. ellipsoid, geodetic

Nj. Ellipsoid, geodätisches

elipsoid pogrešaka

Geometrijsko mjesto svih točaka jednake gustoće vjerojatnosti za zadanu trodimenzionalnu raspodjelu slučajnih pogrešaka. Prema vjerojatnosti da neka točka padne unutar elipsoida razlikuju se: srednji elipsoid pogrešaka po Helmertu, $p=0,19874$; vjerojatni elipsoid pogrešaka, $p=0,50000$; prosječni elipsoid pogrešaka, $p=0,57506$; srednji elipsoid pogrešaka po Möhleu i Reissmannu $p=0,60837$; srednji elipsoid pogrešaka po Wellischu, $p=0,68268$.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. ellipsoid, error

Fr. ellipsoïde d'erreurs

Nj. Fehlerellipsoid

elipsoid, referentni

Rotacijski elipsoid koji služi kao osnovna ploha za geodetska računanja.

Vidi: elipsoid, rotacijski

Područje: geodezija

En. ellipsoid, reference

Nj. Referenzellipsoid

elipsoid, rotacijski

Elipsoid koji nastaje rotacijom elipse oko jedne njezine osi. Ta se os naziva os rotacije. Presjeci ravninama okomitima na os rotacije su kružnice.

Vidi: elipsoid

Područje: matematika

En. ellipsoid of revolution

Nj. Rotationsellipsoid

elipsoid, rotacijski (Zemljin)

Geometrijska aproksimacija Zemljina tijela koja nastaje rotacijom meridijanske elipse oko male osi.

Vidi: elipsoid, referentni

Područje: geodezija

En. ellipsoid of revolution, Earth's

Nj. Rotationsellipsoid der Erde

elipsoid, srednji Zemljin

Nivoelipsoid s parametrima koji odgovaraju stvarnim vrijednostima na Zemlji.

Vidi: nivoelipsoid

Područje: geodezija

En. ellipsoid, mean Earth

Nj. Erdellipsoid, mittleres

elipsoid WGS 84

Rotacijski elipsoid kojim se aproksimira geoid na cijeloj njegovoj površini.

Upotrebljava se prilikom određivanja geografskih koordinata GPS-om.

Vidi: WGS 84; GPS; geoid

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. WGS 84 ellipsoid

Fr. ellipsoïde WGS 84

Nj. WGS 84 Ellipsoid

elipsoid, Zemljin

Vidi: elipsoid, geodetski

elongacija

Elongacija (e) je $e = \lim_{l \rightarrow 0} \frac{\Delta l}{l}$, gdje je Δl

promjena duljine l vektora koji povezuje dvije točke tijela (promjena uzrokovana podvrgavanjem tijela deformaciji) i nedeformirane duljine l .

Područje: matematika

En. elongation

Fr. élongation

Nj. Elongation

emetropija

Vidi: pravovidnost oka

emisija

Postupak kojim tijelo zrači elektromagnetsku energiju.

Područje: fizika

En. emission

Fr. émission

Nj. Emission

ENC

Elektronička pomorska navigacijska karta.

Baza podataka kojoj su normirani sadržaj,

struktura i format, koju za upotrebu s

ECDIS-om izdaju službeni i ovlašteni

hidrografski uredi. ENC sadrži sve

informacije pomorske karte nužne za sigurnu

navigaciju; može sadržati i dodatne

informacije osim onih što ih sadrži papirnata

karta (npr. smjerovi plovidbe), a mogu se

smatrati nužnima za sigurnu navigaciju.

Vidi: ECDIS

Područje: kartografija, pomorstvo

En. ENC (Electronic Navigational Chart)

ENC Analyzer

Softver za kontrolu kvalitete ENC-ova.

Skeniranjem digitalnih karata u formatu S-57

pronalazi različite vrste pogrešaka koje mogu nastati tijekom proizvodnje ENC-ova.

Vidi: ENC; S-57

Područje: pomorstvo

En. ENC Analyzer

enklava

Dio posjeda odvojen od matičnoga i sa svih strana okružen posjedom drugog posjednika.

Vidi: posjednik

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. enclave

Fr. enclave

Nj. Enklave

entitet

Nešto što postoji i što se u stvarnom svijetu može identificirati. Entitet je stvaran ili

apstraktan predmet ili događaj o kojem se u informacijskom sustavu prikupljaju podaci. Entitet je konkretna ili apstraktna posebnost, koncept ili objekt od interesa. On se po svojim obilježjima razlučuje od okolice.

Područje: informatika

En. entity

Fr. entité

Nj. Entität

envelopa

Također: anvelopa

Envelopa jednoparametarske familije krivulja (ploha) je krivulja (ploha) koja je tangenta na svaku krivulju (plohu) te familije.

Područje: matematika

En. envelope

Fr. enveloppe

Nj. Enveloppe; Einhüllende

EOSAT

Ustanova koja upravlja Landsat satelitima i distribuira Landsatove snimke.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. EOSAT (Earth Observation Satellite)

e-pošta

Vidi: pošta, elektronička

EPS

Vrsta PostScripta.

Vidi: PostScript

Područje: informatika

En. EPS (Encapsulated PostScript)

ERDAS

Kratice od Earth Resources Data Analysis System. Tvrtka i njezin sustav za digitalnu obradu slike, posebno za obradu satelitskih snimaka.

Područje: geoinformatika, kartografija

Vidi: obrada slike; GIS

ERS

Satelit za istraživanje Zemljinih resursa.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. ERS (Earth Resources Satellite)

ESA

Europska svemirska agencija – konzorcij europskih država za razvoj svemirskih znanosti, uključujući lansiranje satelita za daljinska istraživanja.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. ESA (European Space Agency)

ESDI

Kratice za European Spatial Data Infrastructure – europska infrastruktura prostornih podataka. Skup mjera, normi, specifikacija, tehnologija, podataka i ljudi koji omogućavaju učinkovitu upotrebu prostornih podataka na europskoj razini.

Vidi: infrastruktura prostornih podataka

Područje: geoinformatika

En. ESDI (European Spatial Data

Infrastructure)

ESRI

Tvrtka specijalizirana za organiziranje i analizu geografskih informacija, osnovana 1969. godine sa sjedištem u Redlandsu, Kalifornija. Najpoznatiji softverski paketi tvrtke su ArcInfo, ArcView i ArcCAD.

Područje: GIS

En. ESRI (Environmental Systems Research Institute, Inc.)

estakada

Građevina na stupovima u obliku mosta ili nadvožnjaka. Služi za prelazak cjevovoda preko neke zapreke.

Područje: inženjerska geodezija

En. track, elevated

Nj. Estakada; Fahrbahn, aufgeständerte

etalon

Mjera, mjerilo ili mjerni sustav namijenjeni definiranju, ostvarenju, čuvanju ili obnavljanju jedinice, odnosno jedne ili više poznatih vrijednosti fizikalne veličine radi prenošenja usporedbom tih vrijednosti na druga mjerila.

Vidi: etalon, primarni; etalon, sekundarni; etalon, međunarodni; etalon, državni; etalon, radni; sljedivost

Područje: metrologija

En. standard, measurement; etalon; standard, reference

Fr. étalon; étalon de référence

Nj. Normal; Normalgerät; Standard;

Eichnormal; Etalon

etalon, državni (mjerni)

Etalon prihvaćen državnom odlukom za temelj određivanja vrijednosti svih drugih etalona neke fizikalne veličine u državi.

Područje: metrologija

En. standard, national (measurement)

Fr. étalon national

Nj. Normal, nationales

etalon, međunarodni

Etalon priznat međunarodnim dogovorom da bi služio kao međunarodna osnova za dodjeljivanje vrijednosti drugim etalonima određene veličine.

Vidi: etalon

Područje: metrologija

En. standard, international

Fr. étalon international

Nj. Normal, internationales

etalon, mjerni

Materijalna mjera, mjerilo, referencijska tvar ili mjerni sustav namijenjen za određivanje, ostvarivanje, čuvanje ili obnavljanje jedinice jedne ili više vrijednosti veličine da bi služio kao referencija.

Vidi: sljedivost

Područje: metrologija

En. standard, measurement; etalon

Fr. étalon de mesure

Nj. Meßnormal

etalon, primarni

Etalon najviše mjeriteljske kakvoće u određenom području.

Napomena: Pojam primarnog etalona jednako vrijedi i za osnovne i izvedene jedinice.

Vidi: etalon

Područje: metrologija

En. standard, primary

Fr. étalon primaire

Nj. Primärnormal

etalon, radni

Etalon, obično umjeren referencijskim etalom, koji se upotrebljava za umjeravanje ili provjeravanje mjera ili mjerila.

Vidi: umjeravanje; etalon, referencijski

Područje: metrologija

En. standard, working

Fr. étalon de travail

Nj. Gebrauchsnormal

etalon, referencijski

Etalon koji općenito ima najveću metrolozijsku kakvoću na danome mjestu, iz kojeg se izvode mjerenja koja se tu provode.

Područje: metrologija

En. standard, reference

Fr. étalon de référence

etalon, sekundarni

Etalon kojemu je vrijednost dodijeljena usporedbom s primarnim etalom iste veličine.

Vidi: etalon, primarni

Područje: metrologija

En. standard, secondary

Fr. étalon secondaire

ETF

Format za prijenos topografskih podataka što ga je predložio CERCO.

Vidi: CERCO

Područje: geoinformatika, kartografija

En. ETF (European Transfer Format)

EUREF

Potkomisija Međunarodne unije za geodeziju, osnovana radi uspostave jedinstvenoga visokotočnog trodimenzionalnoga koordinatnog sustava za Europu.

Vidi: datum, geodetski

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. EUREF (European Reference Frame)

EuroGeographics

Udruženje europskih nacionalnih organizacija za geodeziju i kartografiju osnovano u rujnu 2000. spajanjem CERCO-a i MEGRIN-a. Glavni zadatak

EuroGeographica je stvaranje europske infrastrukture prostornih podataka.

Vidi: CERCO; MEGRIN

Područje: geodezija; kartografija

En. EuroGeographics

EUROGI

Europska krovna organizacija za geografske informacije. Svrha joj je da potiče, ohrabruje i podupire razvoj i uporabu geografskih informacija na europskoj razini.

Područje: GIS

En. EUROGI (European Umbrella

Organization for Geographic Information)

EuroSpec

Glavni program Eurogeographicsa nastao 2004. godine. Unutar njega razvijaju se dvije glavne vrste projekata: razvojni projekti i projekti implementacije i održavanja.

EuroSpec je i kolektivni prilog nacionalnih kartografskih i katastarskih organizacija za izgradnju ESDI-a u obliku kako ga definiraju napuci INSPIRE-a. Služi za implementaciju INSPIRE-a, a da bi se postiglo međudjelovanje referentnih informacija kao kralježnice ESDI-a. Unutar EuroSpeca temeljem analize korisnika, tržišta i nacionalnih normi razvit će se niz specifikacija podijeljenih u dvije razine. Prva će se baviti definicijama, pravilima i smjernicama za sve proizvode i usluge EuroGeographicsa u okviru normi ISO/CEN. Razvit će se u uskoj vezi s INSPIRE-om.

Drugu razinu činit će specifikacije za proizvodnju informacija i podataka. U okviru nje bit će izrađen katalog objekata koji će se temeljiti na normi ISO 19110. Zasnivat će se na postojećim katalozima kao što su FACC i nacionalni katalozi.

Vidi: EuroGeographics; ESDI; INSPIRE; ISO; CEN; FACC

Područje: geoinformatika

EVA

Navigacijski sustav motornih vozila tvrtke R. Bosch GmbH. Zasnovan je na digitalnim planovima gradova odnosno cestovnim kartama, koje su spremljene na CD-ROM-ovima. Struktura podataka digitalnih karata

odgovara DIME-strukturi podataka: cestovne osi, križanja i prilazi spremljeni su kao čvorovi i lukovi, te uz to imena ulica, kućni brojevi, smjerovi vožnje i dr.

Vidi: CD-ROM; DIME

Područje: geoinformatika

Nj. EVA (Elektronischer Verkehrslotse für Autofahrer)

evidencija, katastarska

Podaci o zemljištu sadržani u katastarskim operatima pojedinog ureda za katastar.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

evoluta

Evoluta ravninske krivulje je geometrijsko mjesto svih središta zakrivljenosti te krivulje.

Vidi: zakrivljenost

Područje: matematika

En. evolute

Fr. évolute

Nj. Evolute

evolventa

Evolventa ravninske krivulje je svaka krivulja kojoj je ta krivulja evoluta.

Vidi: evoluta

Područje: matematika

En. evolvent

Fr. évolute; involute

Nj. Evolvente; Involute

Express

Jezik definiran normom ISO 10303-11: 1994 koji omogućuje nedvosmisleni definiciju podataka i relacija među njima. Također definira grafičke prikaze (Express-G) za podskup konstrukcija u jeziku Express. To nije jezik za programiranje. Ne sadrži jezične elemente koji omogućuju ulaz/izlaz, obradu informacija ili rukovanje iznimkama. Express je konceptijski shematski jezik. Definiran je posebno za rad s informacijama koje se upotrebljavaju ili proizvode tijekom izrade proizvoda. U žarištu Expressa je naglasak na definiranju entiteta koji se sastoje od podataka i relacija. Podaci prikazuju svojstva pomoću kojih se neki entitet realizira, a odnosi su prikazani

pomoću uvjeta i operacija. Express nije predviđen za modeliranje dinamike. Shema u Expressu opisuje populaciju univerzuma koji se razmatra, ali ne definira način transformacije te populacije u neku drugu. Express definira područje informacija pomoću entiteta (klasa objekata sa zajedničkim karakteristikama). Entitetima su pridruženi atributi i uvjeti koji prikazuju te zajedničke karakteristike. Uvjeti se zapisuju s pomoću mješavine deklarativnog i proceduralnog jezika na vrlo opsežan način. Vidi: ISO; entitet
Područje: informatika
En. Express

FACC

Kratica za Feature and Attribute Coding Catalogue. Rječnik objektnih vrsta i atributa koji je dio norme DIGEST. Omogućuje dekodiranje objektnih vrsta realnog svijeta, uključujući i one koji nisu nužno vidljivi ili nemaju opipljiv fizički oblik (npr. zračni prostor). Opisuje svijet pomoću objektnih vrsta, atributa i atributnih vrijednosti. Vidi: DIGEST
Područje: geoinformatika
En. FACC (Feature and Attribute Coding)

faksimil karte

Stara karta umnožena tako da kopija bude što vjernija izvorniku.
Područje: kartografija
En. fascimile map
Fr. fac-similé
Nj. Faksimilekarte

faktor

Također: djeljitelj, čimbenik
Faktor neke veličine je svaka veličina koja ju dijeli. Na primjer, faktori broja 6 su brojevi 1, 2, 3 i 6.
Područje: matematika
En. factor
Fr. facteur (multiplicateur)
Nj. Faktor

faktorijel

Za prirodni broj n , n faktorijela je umnožak svih prirodnih brojeva od 1 do n . Označuje

se s $n!$. Dogovorom se uzima da je $0!=1$.

Područje: matematika

En. factorial

Fr. factorielle

Nj. Faktorielle; Fakultät

faktor proširenja

Brojčani faktor (obično između 2 i 3) koji se upotrebljava kao množitelj sastavljene standardne nesigurnosti da bi se dobila proširena nesigurnost. Vidi: nesigurnost, sastavljena standardna; nesigurnost, proširena
Područje: statistika
En. factor, coverage

fakultet, Geodetski

Jedina visokoškolska geodetska institucija u Hrvatskoj, jedna od sastavnica Sveučilišta u Zagrebu. Visokoškolsko obrazovanje geodeta u Hrvatskoj neprekidno se razvija od 1908. kad je u Zagrebu pri Šumarskoj akademiji osnovan Geodetski tečaj, preko Tehničke visoke škole, Tehničkog fakulteta, Arhitektonsko-građevinsko-geodetskog fakulteta (AGG), do samostalnog Geodetskog fakulteta. Službeno ime mu je Sveučilište u Zagrebu, Geodetski fakultet. En. Faculty of Geodesy
Nj. Fakultät, Geodätische

faza

Trenutačno stanje titraja ili oscilacije.
Vidi: titranje
Područje: fizika
En. phase
Fr. phase
Nj. Phase

faza nosećeg vala

Veličina koja karakterizira stanje titrajnog procesa na nekome mjestu ili u određenom trenutku.
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. phase, carrier

Ferro

Sada Hierro, najzapadniji vulkanski otok u Kanarskom otočju (Španjolska). Do XVII. st. upotrebljavani su različiti meridijani za

početni meridijan. God. 1634. na konferenciji matematičara, kartografa i astronoma u Parizu za početni meridijan prihvaćen je meridijan koji prolazi kroz Ferro. God. 1884. na Međunarodnoj geografskoj konferenciji u Washingtonu odlučeno je da se za početni meridijan prihvati greenwichki.
Područje: kartografija

FIG

Međunarodna udruga geodeta.
Područje: geodezija
En. International Federation of Surveyors
Fr. FIG (Fédération Internationale des Géomètres)
Nj. Internationale Vereinigung der Vermessungsingenieure

figurant

Pomoćnik pri terenskim radovima u primijenjenoj geodeziji.
Područje: praktična geodezija
Fr. aide
Nj. Meßgehilfe

film

Proziran list plastične mase (folije) s fotografskim slojem.
Vidi: fotosloj
Područje: kartografija
En. film, photographic
Fr. film photographique
Nj. Film, photographischer

film, pankromatski

Crno-bijeli film osjetljiv na vidljivi dio elektromagnetskog spektra.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. film, panchromatic
Fr. film panchromatique
Nj. Film, panchromatischer

film, preobratni

Film s posebnim fotoslojem, od kojega se, nakon fotografske obrade, od pozitivna ponovno dobiva pozitiv.
Vidi: film
Područje: kartografija

En. film, reversal
Fr. film inversibile
Nj. Umkehrfilm

filtar

(1) Pomoćno sredstvo, npr. pločica ili folija, koje apsorpcijom mijenja svjetlosni tok ili spektralnu razdiobu zračenja (optika). (2) Elektronički uređaj za izdvajanje određenog područja valnih duljina primjenom otpora ovisnih o frekvenciji zračenja (elektronika).
Vidi: apsorpcija svjetlosti
Područje: fizika
En. filter; light-filter; filter, optical; filter, electronic
Fr. filtre de lumière; filtre optique; filtre électronique
Nj. Filter; Lichtfilter; Filter, optisches; Absorptionsfilter

filtar, Kalmanov

Numerička metoda za praćenje vremenski ovisnog signala u prisutnosti šuma.
Vidi: GPS-signal
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. filter, Kalman
Nj. Kalman-Filter

filtar, medijan

Vrsta niskopropusnog filtra koji se upotrebljava za izračunavanje srednje vrijednosti susjednih piksela.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. filter, median
Nj. Medianfilter

filtar, niskopropusni

Filtar kojim se naglašavaju značajke niskih frekvencija snimke, a suzbijaju visoke.
Naziva se *izgladujuć* filtari.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. filter, low-pass
Nj. Tiefpassfilter

filtar, polarizacijski

Filtar koji propušta linearno polariziranu svjetlost.
Vidi: svjetlost, polarizirana

Područje: fizika (optika)
En. filter, polarizing
Fr. filtre polarisant; filtre de polarisation
Nj. Polarisationsfilter

filtrar, sivi

Filtar u obliku folije ili optičkog stakla s neutralnom apsorpcijom (neovisna o valnoj duljini) za slabljenje zračenja.
Područje: fizika (optika)
En. filter, grey
Fr. filtre gris
Nj. Graufilter

filtrar, visokopropusni

Filtar koji selektivno poboljšava promjene kontrasta visokih prostornih frekvencija na snimci, tj. poboljšava oštrinu snimke.
Vidi: frekvencija, prostorna
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. filter, high-pass

filtrar za infracrveno zračenje

Također: IR-filtar
Folija ili optičko staklo koje propušta samo zračenje infracrvenog područja, tj. uklanja spektralno područje valnih duljina manjih od 700 nm.
Vidi: filtrar; spektar, elektromagnetski
Područje: fizika (optika)
En. filter, infrared; IR-filter
Fr. filtre infrarouge; filtre IR
Nj. Infrarotfilter; IR-Filter

filtrar za Sunce

Tamno staklo (na kružnom prstenu) koje se stavlja na okular dalekozora te omogućuje opažanje Sunca ili mjerenja pri prejakom osvjetljenju.
Područje: fizika (optika)
En. filter, sunglasses (of theodolite eyepiece)
Fr. écran solaires (d'un théodolite)
Nj. Sonnenfilter

filtrar, žuti

Propusni filtrar za svjetlost valne duljine veće od 500 nm.
Područje: fizika (optika)
En. filter, yellow

Fr. filter jaune
Nj. Gelbfilter

filtriranje

Mijenjanje spektralnih značajki snimke matematičkim postupcima u svrhu poboljšavanja interpretativne vrijednosti snimke.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. filtering
Fr. filtrage
Nj. Filtration

filtriranje, konvolucijsko

Postupak usrednjavanja malog niza piksela snimke. Upotrebljava se za promjenu karakteristika prostorne frekvencije snimke.
Vidi: frekvencija, prostorna
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. filtering, convolution

FINGIS

Softver koji kao osnovu za proizvodnju karata rabi Hidrografski odjel finskog nacionalnog odbora za navigaciju (The Hydrographic Department of the Finnish National Board of Navigation).
Područje: GIS, pomorstvo
En. FINGIS (Finnish Geographic Information System)

fokus

Također: žarište
Točka F u ravnini konike koja ima svojstvo da je omjer udaljenosti bilo koje točke konike do F i udaljenosti točke konike do ravnalice jednak linearnom ekscentricitetu konike. Elipsa i hiperbola imaju dva, a parabola jedan fokus.
Napomena: U geometrijskoj optici, vidi žarište
Vidi: konika; ravnalica; ekscentricitet, linearni
Područje: matematika
En. point, spiral; focus
Fr. foyer; point focal
Nj. Strudelpunkt

fokusiranje

Izoštavanje slike u žarištu optičkog sustava za točku predmeta u optičkoj neizmjernosti (za snopove paralelnih zraka svjetlosti).

Napomena: U stranoj stručnoj literaturi često se naziv upotrebljava i općenito za svako izoštravanje slike, tj. promjenu konvergencije snopa zraka.

Vidi: izoštravanje slike

Područje: fizika (optika)

En. focussing; focusing (SAD)

Fr. mise au point

Nj. Fokussieren; Fokussierung

format

Propisani način raspoređivanja podataka pri spremanju na medij za čuvanje podataka ili prikazivanje na zaslonu.

Područje: informatika

En. format

Nj. Format

format, digitalni

Oblik prikaza podataka diskretnim signalom.

Podatak u takvom obliku može se unijeti u računalo ili na neki od nositelja pogodnih za računalnu obradu.

Područje: informatika

En. format, digital

Nj. Format, digitales

forma, tiskovna

Zajednički naziv za sve prikladno uobičajene materijale (metalne ploče i sl.) na kojima se nalazi sadržaj koji treba tiskati. Tiskovna forma tako je pripremljena da u procesu tiskanja tiskovni elementi (slovo, crtež, slika) preuzimaju na sebe tiskarsku boju i zatim pod pritiskom ostavljaju tu boju u obliku otiska na papiru ili drugom nositelju tiska.

Područje: kartografija

En. printing, forme

Fr. support imprimant

Nj. Druckform

format karte

Veličina lista karte (u centimetrima). Prvo se daje podatak o veličini po južnom rubu.

Područje: kartografija

En. format, (map)

Fr. format

Nj. Kartenformat

format papira

Veličina (duljina i širina) pravokutnog obrezanog lista papira ili širina kotura za papire u koturima. Formati papira normirani su na međunarodnoj osnovi. Standardni formati obuhvaćaju glavni red A i dopunske redove B, C, D. Svaki red podijeljen je na razrede od 0 do 12, pri čem je svaki novi razred dobiven poprečnim dijeljenjem prethodnog formata na polovine. Za oznaku formata navodi se samo njegov red i razred, npr. A4 ili B5 ili C3 ili D2. Za pojedine redove osnovne su dimenzije: A0 841×1189 mm; B0 1000×1414 mm; C0 917×1297 mm; D0 771×1090 mm.

Format A0 ima površinu od jednoga kvadratnog metra. Izrađuju se i formati veći od razreda 0, i označuju se s 00, a najveći je 000.

Područje: kartografija

En. size, paper

Fr. format du papier

Nj. Papierformat

format podataka

Specifikacija koja definira kako su podaci strukturirani u datoteci te definira takve aspekte kao što su poredak podataka, njihova duljina i potrebni podaci u zaglavlju.

Područje: GIS

En. format, data

Nj. Datenformat

format prijenosa

Format za prijenos digitalnih podataka između uređaja ili softvera. U općoj uporabi to se može odnositi ne samo na organizaciju podataka, već također i na pridružene informacije, kao što su atributi koda, što se zahtijeva da bi prijenos bio uspješno obavljen.

Područje: informatika

En. format, transfer

Fr. format de transfert

Nj. Transferformat

format, rasterski

Digitalni grafički format čiji se prikaz zasniva na površinama. Osnovni geometrijski element rasterskih formata je piksel.

Vidi: piksel
 Područje: informatika
 En. format, raster
 Fr. format raster
 Nj. Rasterformat

format, razmjenski

Vidi: format prijenosa

format, vektorski

Digitalni grafički format čiji je nositelj geometrijske informacije točka, a linije i površine promatraju se kao nizovi karakterističnih točaka. Nositelj topološke informacije je luk.

Vidi: topologija; luk (3)
 Područje: informatika
 En. format, vector
 Fr. format vectoriel
 Nj. Vektorformat

formula

Matematičko pravilo (tvrdnja ili činjenica) zapisano pomoću matematičkih znakova. Područje: matematika

En. formula
 Fr. formule
 Nj. Formel

formula, binomna

Formula

$$(a+b)^n = a + na^{n-1}b + \frac{n(n-1)}{2}a^{n-2}b^2 + \dots + \frac{n(n-1)\dots(n-k+1)}{1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot k}a^{n-k}b^k + \dots + b^n,$$

gdje su a i b bilo koji brojevi, a n prirodni broj.

Područje: matematika
 En. formula, binomial; theorem, binomial
 Fr. théorème du binôme
 Nj. Binomialformel; Satz, binomischer

formula, Heronova

Formula kojom se površina trokuta P

iskazuje njegovim stranicama a, b, c :

$$P = \sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)}, \text{ gdje je}$$

$$s = \frac{1}{2}(a+b+c).$$

Područje: matematika
 En. Heron's formula
 Fr. formule de Héron
 Nj. Formel, Heronische

formula, Leibniz-Newtonova

Formula $\int_a^b f(x)dx = F(b) - F(a)$, gdje je F

bilo koja primitivna funkcija funkcije f . Naziva se i osnovnim teoremom integralnog računa.

Područje: matematika
 En. formula, Leibniz-Newton

formula normalne gravitacije

Matematički opis referentne plohe za određivanje vrijednosti normalne gravitacije.

Područje: geodezija, geoinformatika
 En. formula, normal gravity

formula, približna

Formula koja približno određuje neku matematičku veličinu. Javile su se na samom početku razvoja matematike, a u upotrebi su

i danas. Na primjer, $\sqrt{a^2+h} \approx a + \frac{h}{2a}$ je

približna formula s dobrom aproksimacijom ako je h "malen" u usporedbi s a .

Područje: matematika
 En. formula, approximate
 Nj. Näherungsformel

formula, Taylorova

Također: Taylorov teorem, Taylorov red
 Formula Taylorova teorema. Za funkciju f jedne varijable, Taylorov se teorem može zapisati u obliku

$$f(x) = f(a) + f'(a)(x-a) + f''(a)\frac{(x-a)^2}{2!} +$$

$$+ f'''(a)\frac{(x-a)^3}{3!} + \dots + f^{[n-1]}(a)\frac{(x-a)^{n-1}}{(n-1)!} + R_n$$

gdje je R_n ostatak. Ostatak se može zapisati u različitim oblicima pri čem upotreba pojedinog oblika ovisi o samoj funkciji f koja se razvija.

Taylorov red je red potencija

$$f(a) + f'(a)(x-a) + f''(a)\frac{(x-a)^2}{2!} + f'''(a)\frac{(x-a)^3}{3!} + \dots$$

Ako je $a = 0$, Taylorov se red naziva Maclaurinovim redom. Uz neke uvjete koje mora zadovoljavati funkcija f u okolini točke a funkcija je jednaka funkciji koju definira njezin Taylorov red. Na primjer:

$$\sin x = x - \frac{x^3}{3!} + \frac{x^5}{5!} - \frac{x^7}{7!} + \dots, \text{ za sve } x;$$

$$e^x = 1 + x + \frac{x^2}{2!} + \frac{x^3}{3!} + \dots, \text{ za sve } x.$$

Područje: matematika
En. formula, Taylor
Fr. formule de Taylor
Nj. Formel, Taylorische

formula, trapezna

Formula za približno izračunavanje određenog integrala:

$$\int_a^b f(x) dx \approx \frac{b-a}{2} [f(a) + f(b)].$$

Formula se obično primjenjuje općenitije.

Interval $[a, b]$ podijeli se na n ($n \in \mathbb{N}$)

jednakih dijelova točkama

$a = x_0 < x_1 < x_2 < \dots < x_n = b$. Trapezna formula

tada glasi:

$$\int_a^b f(x) dx \approx \frac{b-a}{n} \left[\frac{f(x_0) + f(x_n)}{2} + \sum_{i=1}^{n-1} f(x_i) \right].$$

Područje: matematika
En. rule, trapezoid(al)
Fr. formule trapèzes
Nj. Trapezregel

formule, Viètove

Relacije koje povezuju rješenja algebarske jednadžbe s koeficijentima jednadžbe. U slučaju kvadratne jednadžbe

$$ax^2 + bx + c = 0, \text{ za rješenja } x_1, x_2 \text{ vrijedi:}$$

$$x_1 + x_2 = -\frac{b}{a}; \quad x_1 \cdot x_2 = \frac{c}{a}.$$

U slučaju kubne jednadžbe

$$ax^3 + bx^2 + cx + d = 0 \text{ vrijedi:}$$

$$x_1 + x_2 + x_3 = -\frac{b}{a};$$

$$x_1 \cdot x_2 + x_2 \cdot x_3 + x_3 \cdot x_1 = \frac{c}{a}; \quad x_1 \cdot x_2 \cdot x_3 = -\frac{d}{a}.$$

Područje: matematika
En. formulas, Viète

FORTAN

Viši, problemski orijentiran, programski jezik za matematičke i tehničke upotrebe.

Vidi: jezik, programski

Područje: informatika

En. FORTRAN (Formula Translation)

fotoanaliza

Opći izraz kojim se označuje promatranje snimaka bilo za potrebe fotointerpretacije, ili za fotogrametrijsku primjenu.

Vidi: fotointerpretacija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. photoanalysis

Nj. Photoanalyse

fotoaparat

Vidi: kamera

fotoaparat, digitalni

Vidi: kamera, digitalna

fotobaza

Veličina baze snimanja svedena na mjerilo snimanja.

Vidi: baza snimanja

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

fotočelija

Optičko-električni pretvornik koji pri danom naponu daje električnu struju proporcionalnu upadajućem svjetlosnom toku.

Područje: fizika

En. photocell

Fr. cellule photo-électrique

Nj. Fotozelle

fotodiode

Poluvodička dioda koja djelovanjem svjetlosti znatno mijenja svoja električna svojstva. Primjenjuje se u svjetlotehničkim mjerenjima te u elektroničkim mjernim uređajima.

Područje: fizika

En. photodiode

Fr. photodiode

Nj. Fotodiode

fotografija

Vidi: snimka

En. photography

Fr. photographie

Nj. Fotografie

fotografija, digitalna

Vidi: snimka, digitalna

fotografija, reprodukcijaska

Fotografski postupci u sklopu umnožavanja nekog predloška (izvornika). Obuhvaćaju fotografiju (snimanje, izradu negativa i pozitiva) u istom ili promijenjenom mjerilu, uključujući i uklanjanje deformacija sastavljачkih izvornika i višetonskih predložaka, rastriranje i izradu izvadaka boja.

Područje: kartografija

En. photography, reproduction

Fr. reproduction photographique

Nj. Reproduktionsphotographie

fotogrametrija

Vještina, znanost i tehnologija dobivanja pouzdanih kvantitativnih informacija o fizičkim objektima i okolišu procesom zabilježbe, mjerenja i interpretacije fotografija i scena elektromagnetskog zračenja dobivenih senzorskim sustavima.

Vidi: zračenje, elektromagnetsko; senzor

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. photogrammetry

Fr. photogrammétrie

Nj. Photogrammetrie

fotogrametrija, analitička

Fotogrametrija u kojoj je cjelokupna izmjera

fotografija podržana računalom.

Vidi: fotogrametrija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. photogrammetry, analytical

Fr. photogrammétrie analytique

Nj. Photogrammetrie, analytische

fotogrametrija, analogna

Fotogrametrija u kojoj se izmjera fotografija provodi optičko-mehaničkim uređajima.

Vidi: fotogrametrija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. photogrammetry, analog

Fr. photogrammétrie analogique

Nj. Photogrammetrie, analoge

fotogrametrija, arhitektonska

Fotogrametrija primijenjena u izradi dokumentacije o veličini i obliku povijesno vrijednih zgrada i spomenika.

Vidi: fotogrametrija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. photogrammetry, architectural

Fr. photogrammétrie d'architecture

Nj. Architekturphotogrammetrie

fotogrametrija, blizupredmetna

Fotogrametrija kod koje udaljenosti od objekta do kamere ne premašuju 300 m.

Dijeli se na arhitektonsku fotogrametriju, biostereometriju i industrijsku fotogrametriju.

Vidi: fotogrametrija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. photogrammetry, close-range

Fr. photogrammétrie à courte distance

Nj. Nachbereichphotogrammetrie

fotogrametrija, digitalna

Fotogrametrija u kojoj je izmjera digitalnih slika podržana računalom.

Vidi: fotogrametrija; slika, digitalna

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. photogrammetry, digital

Fr. photogrammétrie numérique
Nj. Photogrammetrie, digitale

fotogrametrija, industrijska

Fotogrametrija primijenjena u konstrukciji građevina, rudarstvu, konstrukciji vozila i strojeva, metalnoj industriji, gradnji brodova, prometu, u fazama istraživanja, planiranja, proizvodnje, testiranja, praćenja, popravaka i rekonstrukcije.

Vidi: fotogrametrija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. photogrammetry, industrial

Fr. photogrammétrie d'industrie

Nj. Industriephogrammetrie

fotointerpretacija

Promatranje snimaka u svrhu identifikacije sadržaja na njima i ustanovljavanja njihova značenja.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. photo interpretation

Fr. photo-interprétation

Nj. Photointerpretation; Bildinterpretation

fotokarta

Fotoplan na kojem je dio sadržaja dodatno istaknut kartografskim znakovima, zemljišni oblici prikazani izohipsama, a objekti objašnjeni imenima.

Vidi: fotoplan; znak, kartografski; izohipsa

Područje: kartografija

En. photomap

Fr. photocarte

Nj. Luftbildkarte

fotometrija

Mjerna tehnika za određivanje svjetlotehničkih ili fotometrijskih veličina, koja se temelji na spektralnoj osjetljivosti oka.

Vidi: osjetljivost oka, spektralna; svjetlost

Područje: fizika (optika)

En. photometry

Fr. photométrie

Nj. Photometrie

fotomozaik

Niz okomitih aerosnimaka približno istog mjerila koje su obrezane i lijepljenjem o čvrstu podlogu montirane u cjelinu.

Vidi: aerosnimka

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. photomosaic

Fr. mosaïque (photographique) non contrôlée

Nj. Luftbildmosaik

fotopapir

Papir, prethodno premazan slojem barita, na koji je nanesen fotosloj. Razlikuju se klorosrebrni i klorbromsrebrni papiri.

Vidi: fotosloj

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja; kartografija

En. paper, photographic

Fr. papier photographique

Nj. Papier, photographisches

fotoplan

List plana (karte) sastavljen od redresiranih okomitih aerosnimaka jedinstvenog mjerila, s nanesenom pravokutnom koordinatnom mrežom, opremljen imenima, kotama i podacima izvan okvira.

Vidi: aerosnimka; mreža, pravokutna koordinatna; imena, geografska; kota

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja, kartografija

En. photomap

Fr. photoplan

Nj. (Luft)bildplan

fotoploter

Visokotočni rasterski ploteri rezolucije iznad 750 toč/inču ili 30 lin/mm. Kvalitetni reprodukcijски originali mogu se izraditi jedino fotoploterima, koji se nazivaju fotoosvjetljivačima ili osvjetljivačkim jedinicama kada su manjeg formata. Rezolucija tih plotera može biti i više od 2000 toč/inču.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja, kartografija

En. photoplotter

Nj. Photoplotter

fotosloj

Emulzivni sloj želatine i halogenida srebra osjetljiv na svjetlo koji se primjenjuje za izradu fotografija. Prema spektralnom području osjetljivosti razlikuju se: hiperpankromatski fotoslojevi s osjetljivošću od ultraljubičastog do infracrvenog; ortokromatski fotoslojevi s osjetljivošću od ultraljubičastog do žutog (200 do 500 m μ); ortopankromatski fotoslojevi s osjetljivošću od ultraljubičastog do narančastog (200 do 650 m μ) i pankromatski fotoslojevi s osjetljivošću od ultraljubičastog do crvenog (200 do 700 m μ) dijela spektra.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja; kartografija

En. coating, photographic

Fr. couche photosensible

Nj. Schicht, photographische

fraktal

Entitet koji ima promjene unutar sebe da bi bio sličan u svim mjerilima, svojstvo poznato kao samosličnost. Prema tomu, u svim mjerilima, entitet pokazuje isti iznos složenosti. Najbolji primjer je obalna linija koja pokazuje nove razine složenosti kad ju se zumira.

Područje: matematika

En. fractal

Fr. fractale

Nj. Fraktal

F-razdioba

Vidi: razdioba, Fisherova

freeware

Također: slobodan softver

Programska podrška koja se slobodno može nabaviti i distribuirati, a njezina se upotreba ne naplaćuje.

Područje: informatika

En. freeware

Fr. graticiel

Nj. Freeware

frekvencija

Također: čestoća; učestalost

(1) Broj posebnih vrijednosti (npr. mjernog niza), ili vrijednosti koje se svrstavaju u

razrede. (2) Broj titraja (oscilacija) u sekundi (u hercima, Hz).

Napomena: Pri širenju elektromagnetskog vala frekvencija je broj cikličnih izmjena jakosti električnog odnosno magnetskog polja u sekundi. Brzinu širenja vala karakterizira umnožak valne duljine i frekvencije: $c = \lambda \cdot f$. Što je frekvencija viša, valna duljina je manja.

Vidi: titranje; period

Područje: fizika

En. frequency

Fr. fréquence

Nj. Frequenz; Häufigkeit

frekvencija, apsolutna

Broj g pojavljivanja nekog određenog rezultata, učestalost pojavljivanja neke određene vrijednosti x u n mjerenja.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. frequency, absolute

Fr. fréquence absolue

Nj. Frequenz, absolute; Häufigkeit, absolute

frekvencija, modulacijska

Također: mjerna frekvencija

Frekvencija moduliranog elektromagnetskog vala koja se koristi za mjerenje.

Područje: fizika

En. frequency, modulation

Fr. fréquence de modulation

Nj. Meßfrequenz; Modulationsfrequenz

frekvencija, osnovna mjerna

Najviša mjerna frekvencija moduliranog vala pri elektroničkom mjerenju duljine o kojoj ovisi točnost mjerenja (tzv. fino mjerenje).

Vidi: višeznačnost mjerne duljine; modulacija valova

Područje: mjerni instrumenti

Nj. Modulationsfrequenz

frekvencija, prostorna

Razlika između najveće i najmanje vrijednosti susjednog niza piksela.

Područje: informatika, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. frequency, spatial

Nj. Raumfrequenz

frekvencija, relativna

Također: relativna čestota; relativna učestalost
 Odnos broja posebnih vrijednosti (ili vrijednosti koje pripadaju danom razredu) koje su opažane prema ukupnom broju opažanja.
 Vidi: frekvencija
 Područje: statistika
 En. frequency, relative
 Fr. fréquence relative
 Nj. Frequenz, relative

front

Dužina izmjerena po međi između dviju međnih točaka ili između dviju točaka objekta koje spojene linijom na katastarskom planu prikazuju jednu obrisnu liniju tlocrta objekta.
 Vidi: plan, katastarski
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

F-test

Statistički test u kojem se pod nul-hipotezom pretpostavlja da statistika ima *F*-razdiobu. Napomene: Primjenjuje se npr. na ove probleme: (1) na testu jednakosti između srednje vrijednosti normalne populacije i specificirane vrijednosti, statistika testa temelji se na prosječnoj vrijednosti i varijanci uzorka; (2) na testu jednakosti između srednjih vrijednosti normalnih populacija koje imaju iste varijance, statistika testa temelji se na prosječnim vrijednostima i varijancama uzoraka; (3) na testu koji se primjenjuje na vrijednost linearne regresije ili koeficijent korelacije; (4) na testu jednakosti varijanci dviju normalnih populacija na osnovi procijenjenih varijanci dvaju neovisnih uzoraka uzetih iz tih populacija; (5) na testovima za analizu varijance.
 Vidi: *F*-razdioba
 Područje: statistika
 En. *F*-test
 Fr. test *F*
 Nj. *F*-Test

FTP

Također: protokol za prijenos datoteka

Skup pravila za prijenos datoteke s jednog računala na drugo preko Interneta.
 Vidi: TCP; protokol; klijent; poslužitelj
 Područje: informatika
 En. FTP (File Transfer Protocol)

FTP, anonimni

Način na koji korisnik kojem nije dano mrežno korisničko ime učitava datoteke s udaljena računala.
 Područje: informatika
 En. FTP, anonymous

funkcija

Također: preslikavanje
 Pravilo po kojem se svakom elementu prvog skupa, koji se naziva područjem definicije, pridružuje element drugog skupa, koji se naziva područjem vrijednosti funkcije. Funkcije jedne nezavisne varijable zapisuju se ovako: $y = f(x)$, odnosno $f : x \rightarrow f(x)$. Vrijednost *x* naziva se originalom, argumentom ili nezavisnom varijablom, dok se $f(x)$ naziva slikom, vrijednošću funkcije ili zavisnom varijablom. Funkcija može biti zadana: formulom (analitički), grafom ili tablicom. Zadavanje formulom može biti: eksplicitno, implicitno, parametarski.
 Područje: matematika
 En. function
 Fr. fonction
 Nj. Funktion

funkcija, algebarska

Funkcija generirana algebarskim operacijama (zbrajanjem, oduzimanjem, množenjem, dijeljenjem, potenciranjem, korjenovanjem).
 Područje: matematika
 En. function, algebraic
 Fr. fonction algébrique
 Nj. Funktion, algebraische

funkcija, bin

Matematička funkcija koja uređuje odnose među vrijednostima podataka u datoteci i redova u opisnoj tablici.
 Područje: matematika, informatika
 En. *bin* function
 Nj. *bin* Funktion

funkcija, eksponencijalna

Funkcija kod koje se nezavisna varijabla nalazi u eksponentu. Eksponencijalna funkcija s bazom a , ($a > 0$, $a \neq 1$) je funkcija

$f(x) = a^x$. Ako je $a > 1$, funkcija je strogo rastuća, a ako je $0 < a < 1$, strogo je padajuća. Svaka se eksponencijalna funkcija dađe napisati pomoću eksponencijalne funkcije s bazom e (Eulerov broj):

$a^x = e^{x \ln a}$. Vrijedi:

$$e^x = 1 + x + \frac{x^2}{2!} + \frac{x^3}{3!} + \dots$$

Područje: matematika

En. function, exponential

Fr. fonction exponentielle

Nj. Exponentialfunktion

funkcija, elementarna

Funkcija koja se može dobiti iz racionalnih, trigonometrijskih, logaritamskih i eksponencijalnih funkcija ili funkcija oblika

$f(x) = x^{m/n}$ (gdje su m i n cijeli brojevi

različiti od nule) pomoću konačnog broja operacija zbrajanja, oduzimanja, množenja, dijeljenja, kompozicije tih funkcija i njihovih inverznih funkcija.

Područje: matematika

En. function, elementary

Fr. fonction élémentaire

Nj. Elementarfunktion

funkcija gustoće vjerojatnosti (neprekinute slučajne varijable)

Derivacija (kad ona postoji) funkcije razdiobe

$$f(x) = \frac{dF(x)}{dx}$$

Napomena: $f(x)dx$ je "element vjerojatnosti"

$$f(x)dx = P(x < X < x + dx),$$

gdje je P vjerojatnost događaja.

Vidi: varijabla, slučajna; vjerojatnost

Područje: statistika

En. function, probability density (for a continuous random variable)

Fr. densité de probabilité (pour une variable aléatoire continue)

funkcija, inverzna

Također: inverz

Za funkciju $f : A \rightarrow B$ to je funkcija

$f^{-1} : B \rightarrow A$ sa svojstvom:

za svaki $x \in A (\forall x \in A)(f^{-1}(f(x)) = x)$ i

za svaki $x \in B (\forall x \in B)(f(f^{-1}(x)) = x)$.

Gornji uvjet možemo zapisati u obliku:

$f^{-1} \circ f = 1_A$ i $f \circ f^{-1} = 1_B$, gdje su 1_A

odnosno 1_B identiteti na A , odnosno B . Da bi

funkcija $f : A \rightarrow B$ imala inverznu funkciju, nužno je i dovoljno da f bude bijekcija.

Ako f ima inverz, onda i f^{-1} ima inverz i

vrijedi $(f^{-1})^{-1} = f$. Grafovi funkcija f i

f^{-1} su simetrični s obzirom na pravac s

jednadžbom $y=x$. Osim toga

$$(g \circ f)^{-1} = f^{-1} \circ g^{-1}.$$

Područje: matematika

En. function, inverse; inverse of a function

Fr. fonction inverse

Nj. Funktion, inverse; Umkehrfunktion

funkcija, kovarijancna

Matematički model ovisnosti vrijednosti neke fizikalne veličine o udaljenosti između točaka.

Vidi: predikcija

Područje: matematika

En. function, covariance

Fr. fonction de covariance

Nj. Kovarianzfunktion

funkcija, kvadratna

Funkcija $f : R \rightarrow R$, $f(x) = ax^2 + bx + c$,

gdje su $a, b, c \in R$ i $a \neq 0$. Graf funkcije f je parabola s osi simetrije koja je paralelna s osi y .

Područje: matematika

En. function, quadratic

Fr. fonction quadratique

Nj. Funktion, quadratische

funkcija, linearna

Funkcija $f : R \rightarrow R$, $f(x) = ax + b$, gdje su a, b realni brojevi. Graf linearne funkcije je pravac.

Područje: matematika
 En. function, linear
 Fr. fonction linéaire
 Nj. Funktion, lineare

funkcija, logaritamska

Funkcija inverzna eksponencijalnoj funkciji. Logaritamska funkcija s bazom a , ($a > 0$, $a \neq 1$) je funkcija $f(x) = \log_a x$. Ako je $a > 1$, funkcija je strogo rastuća, a ako je $0 < a < 1$, strogo je padajuća. Posebno, za $a = e$, logaritamska funkcija $\ln x$ inverzna je funkciji e^x .
 Područje: matematika
 En. function, logarithmic
 Fr. fonction logarithmique
 Nj. Logarithmusfunktion

funkcija, neparna

Funkcija f za koju je $f(-x) = -f(x)$, za sve x iz domene od f . Neparne funkcije su npr. x^3 i $\sin x$ jer je $-(x)^3 = -x^3$ i $\sin(-x) = -\sin x$. Graf neparne funkcije simetričan je s obzirom na ishodište koordinatnog sustava.
 Područje: matematika
 En. function, odd
 Fr. fonction impaire
 Nj. Funktion, ungerade

funkcija, neprekidna

Realna funkcija f jedne varijable je neprekidna u točki a ako $f(x)$ teži $f(a)$ kada x teži prema a . Drugim riječima, u blizini a , funkcija poprima vrijednosti koje su bliske $f(a)$, odnosno nema iznenadnih skokova.
 Vidi: limes
 Područje: matematika
 En. function, continuous
 Fr. fonction continue
 Nj. Funktion, stetige

funkcija, padajuća

Funkcija kojoj vrijednosti padaju dok nezavisna varijabla raste, tj. za svaki x_1, x_2 iz domene funkcije za koje je $x_1 < x_2$ slijedi

$$f(x_1) > f(x_2) .$$

Područje: matematika
 En. function, decreasing
 Fr. fonction décroissante
 Nj. Funktion, monoton fallende

funkcija, parna

Funkcija f za koju je $f(-x) = f(x)$, za sve x iz domene od f . Parne funkcije su npr. x^2 i $\cos(x)$ jer je $-(x)^2 = x^2$ i $\cos(-x) = \cos(x)$. Graf parne funkcije simetričan je s obzirom na os ordinata.
 Područje: matematika
 En. function, even
 Fr. fonction paire
 Nj. Funktion, gerade

funkcija, periodska

Periodska funkcija perioda $p \neq 0$ je funkcija sa svojstvom $f(x+p) = f(x)$, za sve x iz domene funkcije f . Takve su npr. trigonometrijske funkcije (2π je najmanji ili osnovni period funkcija \sin i \cos , a π funkcija \tan i \cot).
 Područje: matematika
 En. function, periodic
 Fr. fonction périodique
 Nj. Funktion, periodische

funkcija, primitivna

Svaki element skupa $\int f(x)dx = \{F(x) + c \mid c \in R\}$ naziva se primitivnom funkcijom funkcije f . Piše se: $\int f(x)dx = F(x) + c$.
 Vidi: integral, neodređeni
 Područje: matematika
 En. primitive (function); antiderivative
 Fr. fonction primitive
 Nj. Funktion, primitive

funkcija, racionalna

Funkcija oblika $f(x) = \frac{g(x)}{h(x)}$, gdje su g i h polinomi (h nije nul-polinom), za koje se uzima da su do kraja skraćeni.
 Područje: matematika

En. function, rational
Fr. fonction rationnelle
Nj. Funktion, rationale

funkcija, rastuća

Funkcija kojoj vrijednosti rastu dok nezavisna varijabla raste, tj. za svaki x_1, x_2 iz domene funkcije za koje je $x_1 < x_2$ slijedi $f(x_1) < f(x_2)$.

Područje: matematika
En. function, increasing
Fr. fonction croissante
Nj. Funktion, wachsende

funkcija razdiobe

Funkcija koja za svaku vrijednost x daje vjerojatnost da će slučajna varijabla X biti manja ili jednaka x
 $F(x) = P(X \leq x)$.

Područje: statistika
En. function, distribution
Fr. fonction de répartition
Nj. Verteilungsfunktion

funkcija, transcendentna

Funkcija čija jednadžba nije algebarska. Npr. eksponencijalna funkcija, logaritamska funkcija, itd.
Područje: matematika
En. function, transcendental
Fr. fonction transcendante
Nj. Funktion, transzendente

funkcija vjerojatnosti pogreške

Diferencijalna vjerojatnost pogreške $f(x)dx$ daje vjerojatnost nastajanja pogreške u intervalu x do $x+dx$, pri čemu je $f(x)$ gustoća vjerojatnosti.
Integralna funkcija vjerojatnosti pogreške

$$F(x) = \int_{-\infty}^x f(x)dx \text{ daje vjerojatnost}$$

pojavljivanja pogreške manje od x .
Područje: matematička obrada geodetskih podataka
En. function, error probability
Fr. probabilité des erreurs
Nj. Fehlerwahrscheinlichkeitsfunktion

funkcije, area

Funkcije Arsh x , Arch x , Arth x , Arcth x , inverzne hiperbolnim funkcijama. Vrijedi:

$$\text{Arsh } x = \ln \left(x + \sqrt{x^2 + 1} \right),$$

$$\text{Arch } x = \ln \left(x \pm \sqrt{x^2 + 1} \right),$$

$$\text{Arth } x = \frac{1}{2} \ln \frac{1+x}{1-x},$$

$$\text{Arcth } x = \frac{1}{2} \ln \frac{x+1}{x-1}.$$

Područje: matematika
En. functions, inverse hyperbolic; functions, area-hyperbolic
Fr. fonctions hyperbolique inverse
Nj. Areafunktionen

funkcije, arkus

Također: ciklotetrijske funkcije
Funkcije arcsin x , arccos x , arctg x , arctc x , inverzne trigonometrijskim funkcijama. Zbog periodičnosti trigonometrijskih funkcija uzimaju se inverzi njihovih restrikcija i na taj način izbjegava višeznačnost.
Područje: matematika
En. functions, inverse trigonometric
Fr. fonctions trigonométrique inverse
Nj. Funktionen, inverse trigonometrische; Arkusfunktionen; Funktionen, zyklometrische

funkcije, hiperbolne

Funkcije sinus hiperbolni (sh), kosinus hiperbolni (ch), tangens hiperbolni (th) i kotangens hiperbolni (cth). Definirane su relacijama:

$$\text{sh}(x) = \frac{e^x - e^{-x}}{2}; \text{ch}(x) = \frac{e^x + e^{-x}}{2};$$

$$\text{th}(x) = \frac{\text{sh}(x)}{\text{ch}(x)}; \text{cth}(x) = \frac{\text{ch}(x)}{\text{sh}(x)}.$$

Područje: matematika
En. functions, hyperbolic
Fr. fonction hyperbolique
Nj. Hyperbelfunktionen

funkcije, trigonometrijske

Također: goniometrijske funkcije, cirkularne funkcije

Funkcije sinus, kosinus, tangens i kotangens. Za šiljaste kutove, trigonometrijske funkcije kuta su određeni omjeri stranica pravokutnog trokuta koji sadrži taj kut. Mogu se definirati pomoću jedinične kružnice sa središtem u ishodištu pravokutnoga koordinatnog sustava u ravnini, a mogu se prikazati i pomoću redova:

$$\sin x = x - \frac{x^3}{3!} + \frac{x^5}{5!} - \frac{x^7}{7!} + \frac{x^9}{9!} - \dots; x \in R,$$

$$\cos x = 1 - \frac{x^2}{2!} + \frac{x^4}{4!} - \frac{x^6}{6!} + \frac{x^8}{8!} - \dots; x \in R,$$

$$\operatorname{tg} x = \frac{\sin x}{\cos x}; |x| < \frac{\pi}{2},$$

$$\operatorname{ctg} x = \frac{\cos x}{\sin x}; 0 < |x| < \pi.$$

Osnovne relacije među trigonometrijskim funkcijama:

$$\sin^2 x + \cos^2 x = 1 \quad \operatorname{tg} x \cdot \operatorname{ctg} x = 1$$

$$\operatorname{tg} x = \frac{\sin x}{\cos x} = \frac{1}{\operatorname{ctg} x} \quad \operatorname{ctg} x = \frac{\cos x}{\sin x} = \frac{1}{\operatorname{tg} x}$$

$$1 + \operatorname{tg}^2 x = \frac{1}{\cos^2 x} \quad 1 + \operatorname{ctg}^2 x = \frac{1}{\sin^2 x}$$

Područje: matematika

En. functions, trigonometric

Fr. fonctions trigonométrique (circulaire)

Nj. Funktionen, trigonometrische;

Winkelfunktionen; Kreisfunktionen

fuzija snimaka

Izrada slika postupkom kombiniranja relevantnih informacija iz dviju ili više snimaka. Rezultirajuća slika sadrži više informacija od pojedinih polaznih snimaka. U nekim slučajevima pri obradi slika potrebna je vrlo velika prostorna i spektralna rezolucija pojedinih snimaka. Većina dostupnih uređaja ne može dati na zadovoljavajući način takve podatke, pa se koriste tehnike fuzije koje omogućuju integraciju informacija iz različitih izvora (npr. fuzija pankromatskih i multispektralnih snimaka). Postoji više metoda za izvođenje fuzije snimaka. Slika dobivena fuzijom može

imati dodatna dobra svojstva prostorne i spektralne rezolucije. Međutim, treba pripaziti jer standardne tehnike fuzije snimaka mogu deformirati spektralne informacije multispektralnih podataka. Vidi: rezolucija, prostorna; rezolucija, spektralna
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

fuzija, stereoskopska

Mentalni proces pri kojem se dvije perspektivne slike na očnoj mrežnici spajaju u svijesti tako da opažač ima dojam trodimenzionalnog modela.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
Nj. Fusion, stereoskopsische

gama-razdioba

Razdioba vjerojatnosti neprekinute slučajne varijable X koja može poprimiti bilo koju vrijednost od 0 do $+\infty$ i čija je funkcija razdiobe vjerojatnosti jednaka

$$f(x) = \frac{x^{m-1} \exp(-x/\alpha)}{\alpha^m \Gamma(m)}$$

s $x \geq 0$ i parametrima $m > 0$, $\alpha > 0$.

Gama-funkcija $\Gamma(m)$ jednaka je:

$$\Gamma(m) = \int_0^{\infty} e^{-x} x^{m-1} dx.$$

Napomene: (1) Kad je m cio broj, tada je $\Gamma(m) = (m-1)!$. (2) Parametar m određuje oblik razdiobe. Za $m = 1$ gama-razdioba postaje eksponencijalna razdioba. (3) Zbroj m neovisnih slučajnih varijabli koje slijede eksponencijalnu razdiobu s parametrom $\lambda = 1/\alpha$ je gama-razdioba s parametrima m i α .
Područje: statistika
En. gamma distribution
Fr. distribution gamma
Nj. Gammaverteilung

GB

Gigabajt, jedinica za količinu podataka, kapacitet memorije računala ili prostora na disku, iznosi 2^{30} ili približno 10^9 bajtova.
Područje: informatika
En. GB (Gigabyte)

GCP (ground-control point)

Vidi: točka, kontrolna

GDOP

Utjecaj geometrijske konfiguracije na prirast svih pogrešaka pozicioniranja (kombinirani efekt triju položajnih dimenzija i vremena).

Vidi: DOP

Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. GDOP (Geometric Dilution of Precision)

generalizacija, kartografska

Također: kartografsko uopćavanje
Obuhvaća sve vrste uopćavanja sadržaja karte prilagođene mjerilu karte i (ili) svrsi karte, tj. izabiranje, pojednostavnjivanje, sažimanje, pomicanje i pojmovnu pretvorbu. Generalizacija je vrsta apstrakcije slična klasifikaciji. Kod nje se tipovi entiteta niže razine uopćuju tipom entiteta više razine. Napomena: Kada ne može doći do zabune, govori se i piše samo generalizacija ili uopćavanje.

Područje: kartografija, geoinformatika
En. generalisation, cartographic
Fr. généralisation cartographique
Nj. Generalisierung, kartographische

generalizacija modela

Kontrolirano reduciranje podataka u modelu. Time se ostvaruje ušteda prostora za čuvanje i ubrzavanje prijenosa podataka komunikacijskim kanalima. Može se smatrati predprocesnim korakom ka kartografskoj generalizaciji. Pri tome treba imati u vidu da je to potpuno formaliziran proces koji ne pruža mogućnost za subjektivne grafičke odluke.

Vidi: generalizacija, kartografska
Područje: geoinformatika, kartografija
En. generalisation, model
Nj. Modellgeneralisierung

generalizacija, objektna

Proces mentalnog uopćavanja (u smislu apstrakcije i odabira) iz realnosti u podatke koje izrađuje osoba koja prikuplja podatke (mjernik, restitutor ili osoba koja analizira podatke).

Područje: geodezija, fotogrametrija i

daljinska istraživanja
En. generalization, object
Nj. Objektgeneralisierung

generatrisa
Vidi: izvodnica

geo-
U složenicama označuje odnos tih riječi prema Zemlji i zemljištu. Npr. geodezija, geoinformatika.

geoantiklinala
Ispupčeno područje nadsvođa Zemljine kore.
Vidi: kora, Zemljina
Područje: geodezija

geobiologija
Znanost o životu na Zemlji.
En. geobiology
Fr. géobiologie
Nj. Geobiologie

geobotanika
Znanost o rasprostriranju bilja; biljna geografija.
En. floristics
Fr. phytogéographie
Nj. Geobotanik

geocentrizam
Učenje starih Grka o Zemlji kao nepomičnom središtu svemira oko koje se okreću nebeska tijela. Pridjev geocentričan može se odnositi na geocentrizam ili na središte (centar) Zemlje. Npr. geocentrične koordinate.

geodet
Stručnjak za geodeziju s akademskom kvalifikacijom i tehničkim iskustvom.
Vidi: geodezija; mjernik; geometar
Područje: geodezija
En. geodesist; surveyor
Fr. géodésien
Nj. Geodät

geodetska točka, posebno postavljena
Točka oslonjena na medne točke, mede ili druge objekte kojima je položajna točnost

provjerena.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

geodezija

Tehnika i znanost koja se bavi izmjerom i prikazom Zemljine površine, određivanjem oblika Zemlje i njezina polja sile teže.

Glavni predmet istraživanja u geodeziji je geodetska izmjera zemljišta i Zemlje.

Osnovne grane geodezije su kartografija, fotogrametrija i daljinska istraživanja, primijenjena geodezija, satelitska i fizikalna geodezija te geomatika.

Vidi: izmjera, geodetska

Područje: geodezija

En. geodesy

Fr. géodésie

Nj. Geodäsie

geodezija, fizikalna

Dio geodezije koji se bavi Zemljinim poljem sile teže i njegovim utjecajem na geodetska mjerenja. Geometrijska geodezija bavi se geometrijskim određivanjem veličine i oblika Zemlje i preciznog određivanja položaja pojedinih njezinih dijelova. To se ostvaruje različitim geodetskim metodama izmjere: triangulacijom, trilateracijom i dr. Fizikalna geodezija na temelju mjerenja i svojstava Zemljina gravitacijskog polja, tj. polja sile teže i teorija o tome polju prvenstveno određuje oblik geoida (nivoplohe konstantnog potencijala kojom se aproksimira oblik Zemlje). U kombinaciji s mjerenjima lukova meridijana ili paralela određuje se i veličina Zemljina elipsoida, geometrijske aproksimacije Zemlje. S dovoljnim poznavanjem podataka o polju sile teže moguće je odrediti geoidne undulacije, tj. razlike u visini između geoida i elipsoida, zatim otklone vertikale – kutove između smjera ubrzanja sile teže (g) i smjera normale (n) na elipsoid u promatranoj točki na fizičkoj površini Zemlje, te Zemljinu spljoštenost koja nastaje zbog razlike duljina velike (a) i male (b) poluosi Zemljina elipsoida.

En. geodesy, physical

Fr. géodésie physique

Nj. Geodäsie, physikalische

geodezija, inženjerska

Također: primijenjena geodezija
Grana geodezije koja se bavi projektiranjem, izvodenjem, preuzimanjem i nadgledanjem građevina i drugih objekata.

Područje: inženjerska geodezija

En. surveying, engineering

Nj. Ingenieurvermessung; Ingenieurgeodäsie

geodezija, niža

Stariji naziv za geodetsku izmjeru zemljišta.

Vidi: izmjera zemljišta

En. geodesy, lower; surveying

Fr. topographie

Nj. Geodäsie, niedere

geodezija, praktična

Vidi: izmjera zemljišta

En. surveying

geodezija, primijenjena

Grana geodezije koja obuhvaća izmjeru zemljišta, inženjersku geodeziju i upravljanje prostornim informacijama.

Vidi: izmjera zemljišta; geodezija, inženjerska; upravljanje prostornim informacijama

En. geodesy, applied

Nj. Geodäsie, angewandte

geodezija, satelitska

Dio geodezije koji za mjerenja upotrebljava satelite. Pripada širem području svemirske geodezije koja se bavi još i dugobazisnom interferometrijom (VLBI – Very Long Baseline Interferometry) i laserskim određivanjem udaljenosti mjeseca (lunar laser ranging). Tradicionalna astronomska geodezija koja se bavi atronomskim određivanjem položaja, ne smatra se uobičajenim dijelom satelitske geodezije. Mjerne tehnike satelitske geodezije su: geodetska upotreba položajnih satelitskih sustava (GPS, GLONASS, Galileo); određivanje udaljenosti do satelita (SLR); primjena sintetičkog interferometrijskog radara (InSAR) na zemljištu; satelitska radarska altimetrija (uglavnom na moru) Seasat, Geosat, TOPEX/Poseidon, ERS-1, ERS-2, Jason-1, Envisat; satelitska radarska

altimetrija (na kopnu) ICESat; satelitsko određivanje Zemljina polja sile teže, npr. CHAMP; satelitska gradiometrija (mjerjenje gravitacijskog gradijenta iz orbita), GOCE; praćenje satelita iz satelita, GRACE.

Vidi: GPS; GLONASS

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. geodesy, satellite

Fr. géodésie satellite

Nj. Satellitengeodäsie

geodezija, viša

Stariji naziv za geodetsku izmjeru većih područja pri čemu je potrebno uzimati u obzir Zemljinu zakrivljenost. Određivanje oblika i dimenzija Zemlje.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. geodesy, higher; geodesy

Fr. géodésie supérieure

Nj. Geodäsie, höhere; Erdmessung

geodinamika

Znanost o pojavama koje se u geološkom pogledu danas događaju na Zemlji.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. geodynamics

Nj. Geodynamik

geoelektricitet

Elektricitet koji se pojavljuje u stijenama. Stijene imaju prema sastavu, strukturi i uvjetima zalijeganja, različita električna svojstva, kao što su otpornost, dielektričnost i polariziranost. Dielektričnost se primjenjuje samo u radiovalnim geoelektričnim metodama, a polariziranost stijene važna je pri ispitivanju metodom inducirane polarizacije. U geofizici je otpornost najvažnije električno svojstvo stijena.

Otpornost stijena mijenja se u dosta širokim granicama. Na njezin iznos utječe niz faktora, kao što su otpornost minerala stijene i otopina u njezinim porama i pukotinama, poroznost, vlažnost, struktura stijene.

Područje: fizika

En. geoelectricity

Fr. géoélectricité

Nj. Erdelektrizität

geofizika

Znanost koja proučava fizikalne pojave na Zemlji – kombinacija fizike i geologije.

Može biti opća i primijenjena. Općom geofizikom naziva se skupina znanosti kao što su meteorologija, oceanografija, vulkanologija i dr. Primijenjena geofizika obuhvaća fizikalna mjerenja kojima se proučavaju geološki objekti pod zemljom, u prvom redu ležišta čvrstih mineralnih sirovina, strukture povoljne za akumulaciju nafte, vodonosni slojevi i sl.

Područje: fizika, satelitska i fizikalna geodezija

En. geophysics

Fr. géophysique

Nj. Geophysik

GEOGIS

Geografski informacijski sustav Bavarskog zavoda za izmjeru zemljišta na osnovi topografske karte 1:25 000, prvi stupanj ATKISA.

Vidi: ATKIS

Područje: GIS

Nj. GEOGIS (Geographisches

Grundinformationssystem)

geografija

Prirodno-društvena znanost o predmetima (objektima), pojavama i procesima u geosferi i njihovoj međuovisnosti te o funkcionalnom uređenju prostora i odnosu čovjeka i okoliša.

Vidi: geosfera

Područje: kartografija

En. geography

Fr. géographie

Nj. Geographie

geohidrologija

Znanost o Zemlji i vodama na njoj.

En. geohydrology

Nj. Geohydrologie

geoid

Nivoploha potencijala vanjskog polja sile teže koja najbolje aproksimira srednju razinu mora.

Vidi: nivoploha; polje sile teže, realno

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. geoid

Fr. géoïde

Nj. Geoid

geoinformacija

Informacija koja se odnosi na fenomene koji su izravno ili neizravno pridruženi položaju u odnosu na Zemlju.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. information, geographic

Fr. géoinformation

Nj. Geoinformation

geoinformatika

Takoder: geoinformacijska znanost
Znanstvena disciplina koja je temelj geoinformacijskih sustava. Obuhvaća znanstvene temelje suvremenih digitalnih metoda prikupljanja prostornih podataka, modeliranje prostornih informacija, metode apstrakcije i generalizacije geopodataka, specifičnosti prostornih i prostorno-vremenskih baza podataka, matematičko-statističku obradu geopodataka, osmišljavanje usluga baziranih na lokaciji korisnika. Temelj geoinformatike čine geodetski datumi i kartografske projekcije, bez kojih bi jednoznačno smještanje objekata u prostoru bilo nemoguće.

Vidi: sustav, geoinformacijski; geopodaci;

datum, geodetski; projekcija, kartografska

Područje: geodezija, informatika

En. geoinformatics; science, geographical information

Nj. Geoinformatik

geoizoterme

Crte ili plohe koje spajaju mjesta jednake temperature tla ili unutrašnjosti Zemlje.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

Nj. Geoisotherme

geokemija

Znanost koja proučava razmještaj kemijskih elemenata u Zemljinoj kori.

En. geochemistry

Fr. géochimie

Nj. Geochemie

geokod

Kod povezan s prostornim elementom koji opisuje njegov položaj. Geokod može biti npr. koordinata ili poštanski kod.

Područje: GIS

En. geocode

Nj. Geokode

geokodiranje

(1) Pridruživanje lokacije nekom objektu pomoću poštanske adrese (država, grad, ulica, kućni broj). (2) Pridruživanje koordinata objektu.

Napomena: Za neke su autore geokodiranje i georeferenciranje sinonimi.

Vidi: georeferenciranje

Područje: kartografija, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. geocoding

Fr. géocodage

Nj. Geokodierung

geokronologija

Proučavanje Zemljine starosti.

Područje satelitska i fizikalna geodezija

En. geochronology

Fr. géochronologie

Nj. Geochronologie

geologija

Znanost o planetu Zemlji, njezinoj građi i procesima koji su odgovorni za tu građu te povijesti planeta i života na njemu. Bavi se proučavanjem fizičkih sila koje djeluju na Zemlji, kemijom tvari koje sudjeluju u njezinoj građi te biologijom izumrlih organizama koji se pojavljuju u obliku fosila. Spoznaje o problematici postanka i razvitka Zemlje mogu se primijeniti i u istraživanjima Mjeseca te drugih planeta.

En. geology

Fr. géologie

Nj. Geologie

geomagnetizam

Vidi: polje, Zemljino magnetsko

geomatika

Suvremeni naziv, nastao u Kanadi, za integrirani pristup prikupljanju i analizi

prostornih podataka te upravljaju njima i njihovu prikazu. Znači integraciju matematičko-fizikalne geodezije s fotogrametrijom, daljinskim istraživanjima, kartografijom, geografskim i zemljišnim informacijskim sustavima te multimedijском komunikacijom.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. geomatics

Fr. géomatique

Nj. Geomatik

geomehanika

Proučavanje tla u svrhu izvođenja zemljanih radova.

Područje: inženjerska geodezija

En. geomechanics

Nj. Geomechanik

geometar

Nekada, osoba s položenim mjerničkim ispitom, koja je u tijeku izmjere potrebne za izradbu austrijskog i mađarskog katastra zemljišta XIX. st. obavljala detaljnu izmjeru, neposredno kartiranje (mapiranje), iscertavanje i opis katastarskih planova (mapa) te računanje površina katastarskih čestica. Danas je geometar osoba sa završenom srednjom geodetskom školom. Područje: katastar i zemljišna knjiga

geometrija

(1) Grana matematike koja se bavi prostornim odnosima i oblicima. Proučava invarijantna svojstva danih elemenata pri određenim grupama transformacija. Osnovni geometrijski pojmovi su točka, pravac, ravnina, prostor. Neki podskupovi ravnine ili prostora smatraju se geometrijskima: geometrijski likovi (trokut, četverokut, krug, kružni vijenac,...), geometrijska tijela (kocka, stožac, kugla,...), zatim dužina, kružnica, sfera, ... (2) Način na koji je objekt stvarnoga svijeta geometrijski prikazan u bazi podataka. Oblik objekta može biti opisan pomoću njegovih spremljenih koordinata i linija između tih koordinata. Npr. geometrija sustava autocesta može biti opisana kao mreža ili skup linija i presjecišta ili čvorova. Prema *OpenGIS Simple Features*

Specifications for SQL geometrija je apstraktan pojam i najviši u hijerarhiji. Sastoji se od točaka, krivulja, ploha i od njihovih složenih objekata.

Vidi: GIS

Područje: matematika, informatika, GIS

En. geometry

Fr. géométrie

Nj. Geometrie

geometrija, analitička

Grana matematike koja geometrijske probleme rješava algebarski upotrebom koordinatnog sustava.

Područje: matematika

En. geometry, analytic

Fr. géométrie analytique

Nj. Geometrie, analytische

geometrija, diferencijalna

Dio geometrije koji upotrebljava metode diferencijalnog računa pri rješavanju geometrijskih problema.

Vidi: račun, diferencijalni

Područje: matematika

En. geometry, differential

Fr. géométrie différentielle

Nj. Differentialgeometrie

geometrija, euklidska

Geometrija zasnovana na Euklidovim aksiomima, a u skladu je s našom intuitivnom predodžbom o prostoru. Euklidovi "Elementi" napisani su oko 300. god. pr. Kr., a potpun skup aksioma te geometrije dao je Hilbert tek 1899. Euklidska geometrija uči se od prvih razreda osnovne škole.

Područje: matematika

En. geometry, Euclidean

Fr. géométrie euclidienne

Nj. Geometrie, Euklidische

geometrija, nacrtna

Također: deskriptivna geometrija, Mongeova geometrija

Grana geometrije koja proučava metode prikazivanja prostornih figura u ravnini, a također i metode rješavanja prostornih zadaća pomoću takvih prikazivanja, služeći

se pritom ravnalom i šestarom, a u novije doba i računalom.

Područje: matematika

En. geometry, descriptive

Fr. géométrie descriptive

Nj. Geometrie, darstellende

geometrija, projektivna

Geometrija koja proučava ona svojstva geometrijskih figura koja ostaju invarijantna prilikom projiciranja. Nastala u XVII. st. u vezi s problemom perspektive.

Područje: matematika

En. geometry, projective

Fr. géométrie projective

Nj. Geometrie, projektive

geometrija, sferna

Geometrija na sferi.

Područje: matematika

En. spherics; geometry, spherical

Fr. géométrie sphérique

Nj. Geometrie, sphärische

geomontografija

Umijeće prikazivanja Zemljine površine na reljefan način, najčešće od papirne mase i u bojama.

Područje: kartografija

geomorfologija

Znanost o zemljišnim oblicima i silama koje ih mijenjaju.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. geomorphology

Fr. géomorphologie

Nj. Geomorphologie

geoplastika

Prikazivanje Zemljine površine u reljefu.

Područje: kartografija

Nj. Geoplastik

geopodaci

Podaci koji se odnose na fenomene što su izravno ili neizravno pridruženi položaju u odnosu na Zemlju.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. data, geographic

Nj. Geodaten

geopotencijal

Rad potreban da se jedinična masa od jednoga kilograma u Zemljinu polju sile teže podigne od geoida do određene visine.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. geopotential

Nj. Geopotenzial

geoprostor

Prostor koji obuhvaća dio Zemljine površine s dijelom litosfere do dubine isplativa iskorištavanja, hidrosfere do određene dubine iskorištavanja i troposfere do visine u kojoj se zbivaju klimatsko-meteorološki procesi i koji se može gospodarski vrednovati.

Vidi: prostor

En. geospace

Nj. Georaum

georama

Gorostasni reljefni globus Zemlje.

Područje: kartografija

GEOREF

Kratica od The World Geographic Reference System. Sustav za određivanje položaja na karti pomoću kartografske mreže označene slovima i brojkama.

Vidi: mreža, kartografska

Područje: kartografija

En. GEOREF

georeferenciranje

Pridruživanje geografskih koordinata ili pravokutnih koordinata u određenoj kartografskoj projekciji pojedinim točkama određenog objekta.

Vidi: georektifikacija; geokodiranje

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja, kartografija

En. georeferencing

Fr. géoréférencement

Nj. Georeferenzierung

georektifikacija

Transformacija prostornih podataka (vektorskih i rasterskih) iz jednog oblika u drugi sa svrhom uklanjanja pogrešaka (npr. utjecaj reljefa na perspektivnu snimku,

utjecaj procesa vektorizacije ili digitalizacije), poboljšanja ili dovođenja u željeno stanje (npr. prelazak iz perspektivne snimke u zadanu kartografsku projekciju, prelazak iz jedne kartografske projekcije u drugu). Ta transformacija može zahtijevati i preuzorkovanje.

Vidi: georeferenciranje; preuzorkovanje
Područje: kartografija, fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. georectification

geosfera

Životni prostor Zemlje u kojem se tijesno isprepleću i utječu jedni na druge zračni omotač (atmosfera), voda na Zemlji, stjenovita Zemljina kora i živi svijet.

Vidi: atmosfera
Područje: kartografija

geosinklinala

Labilan, udubljen i morem pokriven prostor Zemljine kore između kontinentskih blokova.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

geoskopija

Promatranje, proučavanje Zemlje.

geostatika

Znanost o ravnoteži čvrstih tijela. U graditeljstvu, znanost o nosivosti tla

Područje: inženjerska geodezija

En. geostatics
Nj. Geostatik

geostatistika

Skup statističkih tehnika koje se oslanjaju na analize prostornih kovarijanci, ili na to kako se vrijednosti atributa mijenjaju kroz prostor.

Krigiranje, iako samo jedan aspekt geostatistike, često se upotrebljava kao njezin sinonim.

Vidi: krigiranje
Područje: GIS
En. geostatistics
Fr. géostatistique
Nj. Geostatistik

geotehnika

Također: geotehničko inženjerstvo
Dio građevinarstva koje se bavi tlom, stijenama i podzemnim vodama, te njihovom vezom u projektiranju, izvođenju i održavanju građevina.

Područje: inženjerska geodezija

En. geotechnics
Nj. Geotechnik

geotermika

Dio geologije koji proučava toplinsku problematiku unutrašnjosti Zemlje.

Nj. Geothermik

geoznanosti

Pojam koji općenito obuhvaća sve znanosti koje se bave Zemljom, primjerice geologiju, geografiju, geodeziju, fiziku, kemiju, meteorologiju i dr. Međutim, u Hrvatskoj, prema važećem Pravilniku o znanstvenim i umjetničkim područjima i granama, geoznanosti su polje u području prirodnih znanosti, koje se sastoji od ovih grana: fizička geografija, geofizika, geologija, mineralogija i oceanologija. Prema spomenutom Pravilniku, geodezija nije geoznanost, nego polje u području tehničkih znanosti.

En. Earth science; geoscience

Fr. sciences de la Terre

Nj. Geowissenschaften

GIF

Grafički format zapisa čiji je standard postavila udruga CompuServe, a koji je uz JPEG jedan od širokoprihvaćenih formata za razmjenu i prikaz slika na webu.

Područje: informatika

En. GIF (Graphics Interchange Format)

GIF, animirani

Vrsta slike koja je animirana kombiniranjem nekoliko slika u jednu GIF datoteku.

Programi koji podržavaju animirani GIF standard, kruže kroz svaku sliku stvarajući animirani prikaz. Postao je izuzetno popularan zahvaljujući tome što ga podržavaju gotovo svi web preglednici. Uz to, animirani GIF zauzima manje memorijskog prostora od animacija u drugim

formatima, kao što su npr. Java apleti.

Područje: informatika

En. GIF, animated

giga

Predmetak u nazivu decimalne jedinice sa značenjem 10^9 .

Područje: metrologija

En. giga

Fr. giga

Nj. Giga

GiMoDig

Projekt za potrebe izgradnje službe lokacijskih usluga na kojem surađuju Švedska, Danska, Finska i Njemačka.

Vidi: usluge, lokacijske

Područje: geoinformatika

En. GiMoDig (Geospatial Info-Mobility Service by Real-Time Data-Integration and Generalisation)

giroskop

Uređaj koji sadrži kruto tijelo, ovješeno kardanskim zglobom, koje se okreće tako brzo da njegova okretajna os može slobodno mijenjati položaj u bilo kojem smjeru održavajući istu orijentaciju u prostoru bez obzira na kretanje okolišne strukture.

Područje: mjerni instrumenti

En. gyroscope; gyro

Fr. gyroscope

Nj. Kreisel

girus

Mjerenje pravca teodolitom s iste mjerne točke u odnosu na početni referentni pravac tako da se nakon jednog mjernog niza u prvom položaju dalekozora (krug lijevo) obavi jednako mjerenje drugoga niza u drugom položaju (krug desno).

Napomene: (1) Mjerenje jednog niza naziva se polugirus. (2) Mjerena vrijednost pravca bit će srednja vrijednost mjerenja obaju položaja dalekozora. (3) Prije mjerenja novoga girusa horizontalni krug se u optičkog teodolita okrene za određeni iznos radi uklanjanja utjecaja pogrešaka kružne podjele.

Vidi: pravac, geodetski

Područje: mjerni instrumenti

En. measurement in both faces; (1) observation in one face

Fr. paire de séquences; (1) séquence

Nj. Satz; (1) Halbsatz

GIS

Vidi: sustav, geoinformacijski

globus

Kartografski prikaz Zemlje, nekog svemirskog tijela ili prividne nebeske sfere na umanjenom modelu u obliku sfere (kugle).

Područje: kartografija

En. globe

Fr. globe

Nj. (Karten)globus

GLONASS

Sustav satelita sličan GPS-u, razvijen u bivšem Sovjetskom Savezu.

Vidi: GPS

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. GLONASS (Global Orbiting Navigation Satellite System)

GMDSS

Svjetski pomorski sustav za pogibelj i sigurnost. Služba za globalnu komunikaciju zasnovana na automatskim sustavima, i satelitskim i terestričkim, za upozoravanje na opasnost i oglašavanje pomorskih sigurnosnih informacija pomorcima.

Područje: pomorstvo

En. GMDSS (Global Maritime Distress and Safety System)

GML

Jezik za označivanje geografskih objekata, temeljen na XML-u. Određuje geometriju i svojstva objekata koji čine geografsku informaciju. GML je praktična aplikacija za prijenos kartografskih informacija putem weba.

Vidi: XML; web

Područje: informatika; kartografija

En. GML (Geography Markup Language)

gnomon

Prvi astronomski i geodetski instrument koji se pojavio se u Mezopotamiji. To je štap zaboden u ravnu podlogu. Njegova najkraća sjena određuje smjer meridijana, a kut između sjene i meridijana daje u svakom trenutku azimut nebeskog tijela. Omjer između visine gnomona i duljine njegove sjene daje kutnu visinu Sunca. Eratosten je uz pomoć gnomona odredio veličinu Zemlje. Nadalje, pomoću gnomona određivane su geografske koordinate mjesta koje su nešto kasnije upotrijebljene za izradu prvih geografskih karata.

Vidi: meridijan; azimut; koordinate, geografske

Područje: mjerni instrumenti

En. gnomon

Fr. gnomon

Nj. Gnomon

GNSS

Opći izraz za sve oblike globalne satelitske navigacije i pozicioniranja.

Vidi: NAVSTAR; GPS; GLONASS

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. GNSS (Global Navigation Satellite System)

godina objavljivanja karte

Godina u kojoj je karta postala pristupačna javnosti (prodajom, javnim izlaganjem ili besplatnom podjelom).

Područje: kartografija

En. year of publication

Fr. date de parution

Nj. Kartenveröffentlichungsjahr

goniometar

Također: kutomjer

Naziv za različite uređaje ili instrumente koji služe za mjerenje kutova. Upotrebljava se u geodeziji, vojnoj inženjeriji, artiljeriji, kristalografiji, medicini, biologiji, fotogrametriji, šumarstvu, rudarstvu, navigaciji, hidroakustici i dr. U geodeziji je goniometar općenit i relativno malo upotrebljavan naziv za instrumente za mjerenje horizontalnih kutova. Jedan od njih, upotrebljavao se pri grafičkoj izmjeri

zemljišta za određivanje magnetskih azimuta i mjerenje kutova, poznat je pod nazivom *goniometar busola* ili *busolni teodolit*. Spada u skupinu busolnih instrumenata, a osnovni su mu dijelovi busola i naprava za viziranje. Pri mjerenju takvim instrumentom treba paziti na to da se instrumentu ne približi kakav željezni predmet; mjerenje će biti nemoguće u blizini električnih vodova istosmjerne struje. Na točnost mjerenja nepovoljno djeluju mjesne i vremenske promjene magnetske deklinacije, pa ih je korisno prije mjerenja ispitati. Drugi geodetski goniometri su: grafometar ili astrolab s diopterima, pantometar, kutni valjak ili kutni bubanj, tahimetar, teodolit, geodetski krug i dr. U novije vrijeme i za vojne potrebe izrađuju se *digitalni goniometri*. Jedan od njih je LEICA SG12, uređaj za mjerenje kuteva koji može nositi na sebi druge uređaje do ukupne mase od 10 kg. Ugrađeni digitalni magnetski kompas omogućuje orijentaciju i mjerenje horizontalnih i vertikalnih kutova, kompenzaciju nagiba instrumenta, autonomnu orijentaciju i kalibriranje bez utjecaja magnetskih poremećaja. Vidi: teodolit; tahimetar; busola
Područje: mjerni instrumenti
En. goniometer
Nj. Winkelmessinstrument

Gopher

Distribuirani mrežni informacijski servis ostvaren na načelu klijent-poslužitelj. Omogućava spremanje, pretraživanje i dobavljanje informacija.

Vidi: klijent; poslužitelj

Područje: informatika

En. gopher

GPRS

Standard bežične komunikacije koji radi pri brzini od 115 kilobita u sekundi, što je mnogo brže u usporedbi s trenutnim brzinama GSM-a, koje iznose 9,6 kilobita u sekundi.

Vidi: GSM

Područje: informatika

En. GPRS (General Packet Radio Service)

GPS

Sustav satelita i zemaljskih stanica Ministarstva obrane SAD-a koji uz pomoć radiovalova omogućuje neprekidno pozicioniranje na cijeloj Zemlji i u njezinoj blizini.

Vidi: GLONASS; NAVSTAR

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. GPS (Global Positioning System)

Nj. Positionierungssystem, globales

GPS-prijamnik

Uređaj za prijam i obradu GPS-signala; sastoji se od antene, radiofrekvencijskog pretvarača, mikroprocesora, kontrolne jedinice, memorije, izvora napajanja.

Vidi: segment, korisnički; GPS-sateliti

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. GPS receiver

Nj. GPS Empfänger

GPS-sateliti

Sateliti koji se gibaju u gotovo kružnoj orbiti na visini od 20 200 km iznad Zemlje s periodom rotacije od približno 12 zvjezdanih sati, opremljeni atomskim satovima visoke preciznosti, odašilju navigacijske poruke preko GPS-signala.

Vidi: segment, svemirski; poruka,

navigacijska; sat, atomski; GPS-signal

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. GPS satellites

GPS-signal

Bifazno modulirani, cirkularno polarizirani elektromagnetski val koji odašilju GPS-sateliti.

Vidi: L1-nosač; L2-nosač

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. GPS signal

GPS-tjedan

Cijeli broj tjedana od nultog GPS-vremena.

Vidi: GPS-vrijeme, nulto

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. GPS week

GPS-vektor

Prostorni (trodimenzionalni) vektor između dvaju stajališta na kojima je istodobno

opažano GPS-prijamnicima.

Vidi: linija, bazna

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. baseline

GPS-vrijeme

Vrijeme od ponoći sa subote na nedjelju, 6. siječnja 1980. godine.

Vidi: vrijeme, atomsko; vrijeme, univerzalno koordinirano

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. GPS time

Nj. GPS-Zeit

GPS-vrijeme, nulto

Ponoć sa subote na nedjelju, 6. siječnja 1980. godine, Julijanski datum: 2444244,5.

Vidi: datum, Julijanski

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. GPS time zero

gradijent

Gradijent skalarnog polja $f(\text{grad } f)$ je vektorski operator čije komponente u smjeru koordinatnih osi odgovaraju parcijalnim derivacijama polja f po varijablama.

Gradijent polja često se upotrebljava u fizici za opisivanje prostorne varijacije veličine sile, npr. magnetskog ili gravitacijskog polja.

U Zemljinu gravitacijskom polju smjer gradijenta je prema središtu Zemlje. U magnetskom polju smjer gradijenta je u smjeru magnetskih silnica.

Područje: matematika

En. gradient

Fr. gradient

Nj. Gradient

gradijent sile teže, horizontalni

Maksimalna promjena ubrzanja sile teže u horizontalnoj ravnini.

Vidi: sila teža

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. gradient, horizontal gravity

Nj. Schweregradient, horizontales

gradijent sile teže, vertikalni

Maksimalna promjena ubrzanja sile teže u smjeru težišnice.

Vidi: sila teža; težišnica

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. gradient, vertical gravity

Nj. Schweregradient, vertikales

gradijent, temperaturni

Diferencijalna promjena temperature zraka dt/dh . Praktično se uzima kvocijent razlika temperatura $\Delta t/\Delta h$ po vertikali (vertikalni temperaturni gradijent) ili horizontali (horizontalni temperaturni gradijent). Prema višegodišnjim istraživanjima dobivena je empirijska formula (Brocks):

$$\frac{dt}{dh} = (c-1)bh^{c-1} = b_1h^{c-1},$$

gdje je h visina iznad tla, b i c konstante određene iz mjerenja temperature na različitim visinama. Eksponent $c-1$ nalazi se većinom između $-0,7$ i $-1,3$. Prema Bahertu, vrlo pojednostavnjena formula za vertikalni temperaturni gradijent glasi

$$\tau = \frac{\tau_1}{h},$$

gdje je τ_1 vertikalni temperaturni gradijent za $h=1$ m.

Područje: metrologija

En. gradient, temperature

Nj. Temperaturgradient

građevina

Umjetni objekt izgrađen od građevnih materijala i građevnih dijelova koji je povezan s tlom, a nalazi se na tlu ili pod njim.

Područje: inženjerska geodezija

En. structure; building; facility

Nj. Bauwerk; Bau; Bauobjekt

graf

Također: dijagram

Slika funkcije $y = f(x)$ u koordinatnom sustavu. Graf funkcije f kojoj je domena A i kodomena B je skup $G_f = \{(x, f(x)) : x \in A\}$.

Drugim riječima, graf je skup svih uređenih parova kojima je prva koordinata iz domene, a druga je odgovarajuća vrijednost funkcije.

Područje: matematika

En. graph

Fr. graphe

Nj. Graph; Schaubild

grafika

(1) Umijeće ili tehnika kojom se tiskaju kopije, npr. drvorez, bakrorez, litografija i dr. Također, naziv za tako dobiveni otisak. (2)

Umijeće crtanja, slikanja i tiskanja. (3) Vještina crtanja posebno u matematici, inženjerstvu itd. Također, naziv za izradeni crtež, grafički prikaz.

Vidi: drvorez; bakrorez; litografija

Područje: kartografija

En. graphics; arts, graphic

Nj. Grafik

grafika, objektno orijentirana

Vidi: grafika, vektorska

grafika, računalna

(1) Prikazivanje slika na računalnom zaslonu. Pojam obuhvaća različite načine stvaranja, prikazivanja i spremanja slika uz pomoć računala. (2) Ponekad označuje stvaranje poslovnih dijagrama i tablica.

Područje: informatika

En. graphics, computer

Nj. Computergraphik

grafika, rasterska

Također: grafika bitmapa

Pojam koji obuhvaća sve što je u vezi s rasterskim podacima: njihovu obradu, spremanje, rasterske slike, odgovarajući hardver, softver itd.

Vidi: podaci, rasterski; slika, rasterska

Područje: informatika

En. graphics, raster

Nj. Rastergraphik; Pixelgraphik

grafika, trodimenzionalna

Svaka slika koja predmet ili predmete prikazuje s tri dimenzije – duljinom, visinom i dubinom. Trodimenzionalna grafika crta se na mediju s dvije dimenzije, a treća se dimenzija – dubina – prikazuje perspektivom ili tehnikama kao što su sjenčanje ili višetonski prijelaz boje.

Vidi: perspektiva; sjenčanje

Područje: informatika

En. graphics, three-dimensional; 3-D graphics

Nj. 3-D Graphik

grafika, vektorska

Također: objektno orijentirana grafika
Pojam koji obuhvaća sve što je u vezi s vektorskim podacima: njihovu obradu, spremanje, vektorske slike, odgovarajući hardver, softver itd.

Vidi: podaci, vektorski

Područje: informatika

En. graphics, vector

Nj. Vektorgraphik

grafikon

Prikaz brojčanih veličina i međusobnih odnosa među prirodnim ili društvenim pojavama i procesima u koordinatnom sustavu s pomoću točaka, krivulja ili znakova. Obično se upotrebljava za prikazivanje statističkih podataka.

Područje: matematika

En. graph

Nj. Graph

gram

Znak g, decimalna jedinica osnovne SI-jedinice mase, u značenju 10^{-3} kilograma. Kako je naziv kilogram nastao kao naziv za decimalnu jedinicu tisuću grama, to se od kilograma ne mogu tvoriti decimalne jedinice, jer bi se dva puta uzastopno primjenjivao predmetak. Zato se jedinice manje od kilograma tvore od grama (dekagram, miligram, mikrogram).

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. gram

Fr. gramme

Nj. Gramm

granica

Vidi: međa

Područje: katastar i zemljišna knjiga

granica, državna

Crta koja označuje gdje prestaje državno područje jedne i počinje državno područje druge države. Granica razgraničuje, odvaja, dijeli područja dviju susjednih država; ona obilježava doseg nadležnosti države, razdvaja prostore u kojima vrijede različiti državni poreci. Tehnički napredak i

ograničenost prostora doveli su do toga da granicu između država (i između država i otvorenog mora) čine zamišljene plohe koje poput zastora padaju okomito na tlo (ili vodenu površinu) i nastavljaju se u dubinu zemlje. Time granica, kao ploha koja se spušta na graničnu crtu na tlu (ili na vodi), razgraničuje između država ne samo tlo i vodenu površinu nego i zrak (zračni stup) i prostor zemljine unutrašnjosti. Na površini Zemlje (kopnenom dijelu državnog područja) granične se točke redovito obilježavaju posebnim znacima. Državnu granicu pomorskih država prema pučini čini vanjska crta teritorijalnog mora.

Područje: geodezija, pomorstvo

En. border, state

Nj. Staatsgrenze

granica epikontinentalnog pojasa, vanjska

Točka gdje dubina mora nad podmorjem dopušta iskorištavanje prirodnih bogatstava kontinentalne ravnine prema Konvenciji o epikontinentalnom pojasu iz 1958.

Područje: pomorstvo

En. limits of the continental shelf, outer

granica gradnje

Linija određena u nekom planu izgradnje koju građevine i dijelovi građevina ne smiju prijeći.

Područje: inženjerska geodezija

En. boundary, building plot; boundary, plot

Nj. Baugrenze

granica oštrog preslikavanja, bliža

Minimalna udaljenost prednjeg plana od objektivna kamere, uz konstantno fokusiranje, pri kojoj je neoštrina u slici unutar dopuštenih tolerancija.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

granica oštrog preslikavanja, dalja

Maksimalna udaljenost stražnjeg plana od objektivna kamere, uz konstantno fokusiranje, pri kojoj je neoštrina u slici unutar dopuštenih tolerancija.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

granica teritorijalnog mora

Polazna crta, normalna i ravna, od koje se mjeri širina teritorijalnog mora i njegova vanjska granica, udaljena najviše 12 M od polazne crte.

Vidi: crta, polazna; more, teritorijalno

Područje: pomorstvo

En. limits of the territorial sea

granica teritorijalnog mora, vanjska

Crta kojoj je udaljenost svake točke od najbliže točke polazne crte jednaka širini teritorijalnog mora obalne države. Vanjska granica teritorijalnog mora ujedno je i državna granica na moru. Ondje gdje prestaje teritorijalno more prestaje i suverenost obalne države.

Vidi: crta, polazna; more, teritorijalno

Područje: pomorstvo

En. limits of the territorial sea, outer

granica tolerancije

Granična vrijednost (donja ili gornja) jedne količinske značajke. Ako postoji samo jedna granična vrijednost ona se naziva jednostrana granica tolerancije. Kada postoje dvije granične vrijednosti, gornja i donja, onda se one nazivaju gornja granica tolerancije i donja granica tolerancije.

Vidi: odstupanje, dopušteno

Područje: statistika

En. limit, tolerance

Fr. limite de tolérance

Nj. Toleranzgränze

granice služnosti, prostorne

Granice koje je potrebno točno odrediti u slučaju da ih neka služnost prostorno ograničava; ako se služnost odnosi na cijele katastarske čestice, prostorne granice služnosti su granice katastarske čestice, a ako se služnost ograničava na dio katastarske čestice, prostorne granice služnosti se izmjerom trebaju precizno i točno odrediti te prikazati na nacrtu koji se prilaže ispravi na temelju koje se zahtijeva upis služnosti.

Vidi: služnost

Područje: katastar i zemljišna knjiga

graver

Radnik koji urezuje slike ili slova u bakar, kamen, drvo i slične materijale. U povijesti kartografije on je na takve materijale prenosio kartu u zrcalnoj varijanti kako bi na otisku raspored elemenata bio ispravan.

Vidi: graviranje

Područje: kartografija

Fr. graveur

gravimetar

Instrument za mjerenje ubrzanja sile teže odnosno razlika njezinih vrijednosti. Princip mjerenja sastoji se u kompenzaciji promjena ubrzanja sile teže djelovanjem na malu masu gravimetra silama neovisnim o djelovanju sile teže. Npr. primjena elastičnog pera koje održava ravnotežu sa silom teže, te se promjena njegove duljine koristi za mjerenje (statički gravimetar).

Područje: mjerni instrumenti

En. gravimeter; gravity meter; gravity instrument

Fr. gravimètre

Nj. Gravimeter

gravimetrija

Geofizička metoda kojom se proučava ubrzanje i mjeri sila teža.

Vidi: sila teža

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. gravimetry

Fr. gravimétrie

Nj. Gravimetrie

graviranje

Manualni, mehanički ili fotoelektrični postupak urezivanja crteža ili pisma u metalnu, kamenu, staklenu ili plastičnu ploču pomoću prikladnoga gravirnog alata.

Vidi: graver

Područje: kartografija

En. engraving

Nj. gravieren

gravitacija

Općenita pojava međusobnog privlačenja između materijalnih tijela, proporcionalna produktu njihovih masa i obrnuto

proporcionalna kvadratu njihove međusobne udaljenosti.

Vidi: sila teža

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. gravitation

Fr. gravitation

Nj. Gravitation

gravitacija, normalna

Apsolutna vrijednost teorijske sile gravitacije, definirana ekvipotencijalnim rotacijskim elipsoidom, u pojedinoj točki.

Oznaka γ .

Područje: geodezija, geoinformatika

En. gravity, normal (γ)

Nj. Gravitation, normale

greben

Osamljeni stjenoviti ostaci klifa razorenog abrazijskim djelovanjem. Može biti u razini, ispod ili iznad (za niske vode) morske razine.

Uočljiv je, jer izaziva rušenje valova. Na navigacijskoj karti je označen posebnim znakom. Abrazijom poluotoka nastaje niz otočića koji se često nazivaju grebenima (npr. Grebeni kraj Dubrovnika).

Područje: pomorstvo

En. reef

Fr. récif

Nj. Riff

griva

Uski dio zemlje obrastao travom, najčešće međa dviju oranica ili dvaju vinograda.

Sudbeni zapisnici iz prošlosti Zagreba često spominju prisegu na grivu.

Vidi: međa

Područje: katastar i zemljišna knjiga

grlo serpentine

Najuži dio serpentine.

Vidi: serpentina

Područje: inženjerska geodezija

groma

Sprava za isključavanje okomica u doba starih Rimljana. Po njoj su mjernici toga doba dobili naziv gromatici.

Područje: mjerni instrumenti

En. groma surveying

gromača

Također: suhozid, mocira

Suhi zid od netesana kamena, vrlo često međa katastarskih čestica.

Vidi: međa

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. masonry wall, dry

Nj. Trockenmauerwerk

gromada, komasacijska

Vidi: područje, komasacijsko

gromatik

Vidi: agrimensor

GRS 80

Geodetski temeljni (referentni) sustav utemeljen je na teoriji geocentričkog ekvipotencijalnog elipsoida definiranog sljedećim prihvaćenim (konvencijskim) konstantama: ekvatorijalni radijus Zemlje $a = 6\,378\,137$ m, geocentrička gravitacijska konstanta Zemlje (uključujući i atmosferu) $GM = 3\,986\,005 \times 10^8$ m³ s⁻², dinamička spljoštenost Zemlje, isključujući trajnu plimnu deformaciju $J_2 = 108\,263 \times 10^{-8}$, kutna brzina Zemlje $\omega = 7\,292\,115 \times 10^{-11}$ rad s⁻¹.

Iste su formule za računanje kao i za Geodetski referentni sustav 1967, usvojen na XV. generalnoj skupštini Međunarodne unije za geodeziju i geofiziku (International Union of Geodesy and Geophysics – IUGG) u Moskvi 1971. i koje je objavila Međunarodna asocijacija za geodeziju (International Association of Geodesy – IAG).

Orijentiran je na takav način da je mala os referentnog elipsoida, kako je gore definiran, paralelna sa smjerom definiranim Konvencionalnim međunarodnim ishodištem (Conventional International Origin), a početni meridijan je paralelan s početnim meridijanom za geografske dužine kako je prihvatio Međunarodni ured za vrijeme (Bureau International de l'Heure – BIH). Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. GRS 80 (Geodetic Reference System 1980)

gruntovnica

Vidi: knjiga, zemljišna

grupa

Algebarska struktura koja se sastoji od skupa G i binarne operacije \circ na G sa svojstvima:

- (1) $x \circ y \in G$, za svaka dva elementa $x, y \in G$, (2) $x \circ (y \circ z) = (x \circ y) \circ z$, za sve $x, y, z \in G$, (3) Postoji $e \in G$ tako da je $x \circ e = e \circ x = x$, za sve $x \in G$, (4) Za svaki $x \in G$ postoji $y \in G$ tako da vrijedi $x \circ y = y \circ x = e$.

Područje: matematika

En. group

Fr. groupe

Nj. Gruppe

grupa, objektna

U CROTIS-u, drugi stupanj u hijerarhijskoj klasifikaciji topografskih objekata. Po modelu podataka CROTIS-a topografski objekti se na temelju zajedničkih karakteristika svrstavaju u objektne vrste, koje se objedinjuju u objektne grupe, a objektne grupe u objektne cjeline. Npr. objektna cjelina 6000 Vode sastoji se od dviju objektnih grupa: 6100 Kopnene vode i 6200 More.

Vidi: CROTIS; vrsta, objektna; cjelina, objektna

Područje: GIS

Nj. Objektgruppe

grupiranje

(1) Stvaranje novog entiteta iz skupa sličnih entiteta. U nekim procesima GIS-a, grupe susjednih područja povezane su u veće područje, često kao dio hijerarhije prostornih jedinica. (2) Nenadzirani trening; postupak generiranja signatura zasnovanih na prirodnom grupiranju piksela slikovnih podataka iscertanih u spektralnom prostoru. Vidi: entitet; trening, nenadzirani; signatura; prostor, spektralni

Područje: (1) GIS, (2) fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. (1) aggregation; (2) clustering

Nj. (1) Gruppieren

GSDI

Kratice za Global Spatial Data Infrastructure – globalna infrastruktura prostornih podataka. Krovna udruga koja se bavi infrastrukturom prostornih podataka. To je neprofitna globalna organizacija koja okuplja agencije, tvrtke, različite organizacije i pojedince diljem svijeta. Njena svrha je promicanje međunarodne suradnje i podrška u razvoju lokalne, regionalne, nacionalne i međunarodne infrastrukture prostornih podataka. U svojem članstvu okuplja više od 50 zemalja širom svijeta.

Vidi: infrastruktura prostornih podataka

Područje: geoinformatika

En. GSDI (Global Spatial Data

Infrastructure)

GSM

Globalni sustav za mobilne komunikacije.

Područje: informatika

En. GSM (Global System for Mobile Communication)

gustoća

- (1) Broj bitova po inču na magnetskoj traci.
(2) Tehnika analize susjedstva (okoline) koja daje izlazni broj piksela iste vrijednosti kao analizirani piksel u određenom korisničkom prozoru.

Vidi: analiza susjedstva; piksel

Područje: informatika, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. density

Nj. Dichte

gustoća rastera

Također: finoća rastera

Broj linija ili redova točkica na jedinicu duljine.

Područje: kartografija

En. density, screen

Fr. pas

Nj. Rasterweite

hardver

Fizički elektronički dijelovi računala; skupni naziv za sve materijalne dijelove računala i prateće uređaje (kućište, čipovi, elektronički sklopovi, kabeli, međusklopovi, tipkovnica,

monitor i sl.).

Područje: informatika

En. hardware

harmonija boja

Poredak boja koji stvara ugodan osjećaj osjetilu vida i daje estetski izgled obojenom grafičkom djelu.

Područje: kartografija

En. harmony, colour

Fr. harmonie des couleurs

Nj. Farbharmonie

harpedon

U starome vijeku, uže sa čvorovima za mjerenje duljina. Po njemu su mjernici toga doba dobili ime harpedonapti.

Područje: praktična geodezija

harpedonapt

Mjernik u Egiptu i staroj Grčkoj.

Vidi: harpedon

Područje: praktična geodezija

HATZ

Skraćeni naziv Akademije tehničkih znanosti Hrvatske. Udruga odabranih istaknutih znanstvenika s područja tehničkih i biotehničkih znanosti koja se bavi promicanjem tehničkih i biotehničkih znanosti, okupljanjem i poticanjem suradnje znanstvenika različitih tehničkih, biotehničkih i drugih struka zbog podupiranja djelotvornoga znanstvenog i gospodarskog razvoja Hrvatske bez namjere stjecanja dobiti. Akademija tehničkih znanosti Hrvatske osnovana je 1993. godine u Zagrebu pod nazivom Hrvatska akademija tehničkih znanosti.

En. Academy of Engineering, Croatian

HDOP

Utjecaj geometrijske konfiguracije na prirast pogreške horizontalnih komponenti kod pozicioniranja.

Vidi: DOP

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. HDOP (Horizontal Dilution of Precision)

heksaedar

Poliedar koji ima šest strana. Pravilni heksaedar je kocka.

Vidi: poliedar

Područje: matematika

En. hexahedron; hexaeder

Fr. hexaèdre

Nj. Hexaeder; Sechsfächner

hektar

Iznimno dopuštena jedinica za površinu, iznosi 10 000 m², odnosno 100 ara, označava se s "ha".

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni; ar

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Hektar

heliostat

Uređaj koji služi za stalno usmjeravanje Sunčevih zraka u određenom smjeru.

Pokreće se pomoću satnog mehanizma.

Područje: mjerni instrumenti

En. heliostat

Fr. héliostat

Nj. Heliostat

heliotrop

Uređaj za optičku signalizaciju vrlo udaljene ciljne točke pomoću kojeg se odbijanjem Sunčevih zraka pomoću zrcala usmjeruje svjetlosni snop prema stajalištu mjernog instrumenta.

Područje: mjerni instrumenti

En. heliotrope

Fr. heliotrope

Nj. Heliotrop

hemisfera

Polovica sfere ograničena glavnom kružnicom.

Područje: matematika

En. Hemisphere

Fr. hémisphère

Nj. Hemisphäre

herc

Znak Hz, jedinica frekvencije, izvedena SI-jedinica, definiran je brojem perioda u jednoj sekundi, dakle herc je jedan od posebnih

naziva za recipročnu sekundu ($\text{Hz} = \text{s}^{-1}$).

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. hertz

Fr. hertz

Nj. Hertz

Hermannskögel

Fundamentalna točka naslijeđenog položajnog datuma u Republici Hrvatskoj, koji se temelji na astrogeodetskim radovima Vojnogografskog instituta Austro-Ugarske Monarhije iz druge polovice XVIII. st. Njezin položaj $\varphi_0 = 48^\circ 16' 15,29''$, $\lambda_0 = 33^\circ 57' 41,06''$ (od Ferra) bio je određen astronomskim mjerenjima, kao i orijentacija trigonometrijske mreže, koja je definirana astronomskim azimutom $A = 107^\circ 31' 41,70''$ prema susjednoj točki triangulacijske mreže Hundesheimer Berg. Za matematički model Zemlje odabran je tada Besselov elipsoid iz 1841. godine ($a = 6377397,155 \text{ m}$, $f = 1/299,15281285$). Triangulacijska mreža dobro je pokrila područje današnje Hrvatske. Bila je izjednačena po uvjetnim mjerenjima u 7 blokova.

Vidi: datum, položajni

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

Nj. Hermannskögel

HGD

Kratica za Hrvatsko geodetsko društvo. Strukovna je zajednica geodetskih udruga koje djeluju na području Republike Hrvatske, a čine ju županijske geodetske udruge koje okupljaju inženjere i tehničare geodezije, te znanstvene, upravne i druge djelatnike koji se bave geodetskim i drugim srodnim poslovima. Hrvatsko geodetsko društvo nastavlja kontinuitet djelovanja i postojanja svih strukovnih organizacijskih oblika geodetskih udruživanja koji su od 1919. godine do danas bili prisutni i zastupani na području Republike Hrvatske. Pod nazivom Hrvatskoga geodetskog društva djeluje od 1993. godine. Objavljuje časopis koji od 1947. neprekidno izlazi u Zagrebu pod nazivom Geodetski list.

En. Society, Croatian Geodetic

Nj. Gesellschaft, Kroatische geodätische

HGI

Kratica za Hrvatski geodetski institut. Obavlja stručne, istraživačke i razvojne poslove državne izmjere i katastra nekretnina za Državnu geodetsku upravu sukladno godišnjim programima, a posebno: sudjeluje u planiranju i izvedbi osnovnih geodetskih radova, provodi razvojno-istraživačke projekte, nadzire kakvoću prikupljanja i obradbe prostornih podataka te izradbe proizvoda Državne geodetske uprave, pruža stručnu pomoć pri uspostavi baza prostornih podataka Državne geodetske uprave, osniva i vodi evidenciju geografskih imena, radi na standardizaciji i normiranju geodetskih radova i postupaka.

Vidi: izmjera, državna; katastar nekretnina; radovi, osnovni geodetski; imena, geografska

Područje: geodezija

En. Institute, Croatian Geodetic

HGRS03

Kratica za Hrvatski gravimetrijski referentni sustav 2003.

Vidi: datum Republike Hrvatske, gravimetrijski

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

HHI

Kratica za Hrvatski hidrografski institut. Obavlja znanstvenoistraživačke, razvojne i stručne radove vezane uz sigurnost plovidbe Jadranom, hidrografsko-geodetsku izmjeru Jadrana, marinsku geodeziju, projektiranje i izradu pomorskih i drugih karata i nautičkih publikacija i pomagala, oceanološka istraživanja, istraživanje geologije podmorja te izdavačko-tiskarske poslove. Sjedište mu je u Splitu.

Područje: pomorstvo

En. Hydrographic Institute of the Republic of Croatia

hidrografija

(1) Znanost koja se bavi izmjerom dna mora, jezera i rijeka te priležeg dijela kopnene obale. (2) U kartografiji, prikaz voda i hidrotehničkih objekata. Općenito, opis voda i pripadajućih objekata.

Područje: inženjerska geodezija

En. hydrography
Fr. hydrographie
Nj. Hydrographie

hidronim

Ime rijeke, potoka, močvare, jezera, mora i općenito svih vrsta voda koje su nastale prirodnim putem ili čovjekovom intervencijom u prirodi.

Napomena: Dolazi od grč. *hýdōr* i *hýdatos* – voda + *ónoma* – ime, naziv.

Područje: kartografija

hidrotehnika

Vještina građenja objekata kao što su kanali, brane i sl.

Napomena: Dolazi od grč. *hýgrós* – mokar, voden, vlažan i *téchnē* – umjetnost, vještina.

Područje: kartografija

En. engineering, hydraulic

Nj. Hydrotechnik; Wasserbautechnik

χ^2 -test

Vidi: test, χ^2 -

hiperbola

Skup svih točaka ravnine čija je razlika udaljenosti od fokusa F_1, F_2 stalna. Važniji pojmovi: središte, tjemena (vrhovi) hiperbole, realna i imaginarna (konjugirana) poluos (a, b), linearni ekscentricitet, asimptote hiperbole. Hiperboli sa središtem u ishodištu i poluosima a, b na koordinatnim osima x odnosno y , u Kartezijevim koordinatama odgovara jednadžba:

$$\frac{x^2}{a^2} - \frac{y^2}{b^2} = 1,$$

odnosno parametarske jednadžbe:

$$x = a \operatorname{sect} t, \quad y = b \operatorname{tgt} t; \quad 0 \leq t < 2\pi.$$

Područje: matematika

En. hyperbola

Fr. hyperbole

Nj. Hyperbel

hiperboloid

Centralna ploha drugog reda (kvadratika).

Ravninski presjeci su elipse, kružnice, parabole ili hiperbole (uključujući i njihove degeneracije). Simetričan je u odnosu na tri

međusobno okomita pravca i u odnosu na tri ravnine određene tim pravcima. Razlikuju se jednoplošni i dvoplošni hiperboloid.

Standardna jednadžba hiperboloida sa središtem u ishodištu i poluosima a, b, c na koordinatnim osima x, y odnosno z , u Kartezijevim koordinatama glasi:

za jednoplošni hiperboloid

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} - \frac{z^2}{c^2} = 1,$$

za dvoplošni hiperboloid

$$-\frac{x^2}{a^2} - \frac{y^2}{b^2} + \frac{z^2}{c^2} = 1.$$

Područje: matematika

En. hyperboloid

Fr. hyperboloïde

Nj. Hyperboloid

hipermedija

Programska oprema u kojoj se hiperveze upotrebljavaju za međusobno povezivanje datoteka s računalnom animacijom grafičkim, video ili zvukovnim podacima.

Vidi: multimedija

Područje: informatika

En. hypermedia

Nj. Hypermedia; Hipermedialität

hiperstereoskopija

Stereoskopsko promatranje pri kojem je mjerilo (obično vertikalno) uzduž pravca gledanja preuveličano u usporedbi s mjerilom okomitim na pravac gledanja.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

hipertekst

Dokument čiji pojedini dijelovi predstavljaju vezu s drugim dokumentima, koji svojim sadržajem proširuju informaciju iz početnog dokumenta. Hipertekst je koncept na kojem se temelji World Wide Web.

Vidi: World Wide Web

Područje: informatika

En. hypertext

Nj. Hypertext

hipoteka

Založno pravo; može se upisati u korist

cijelog zemljišnoknjižnog tijela ili u korist idealnog dijela nekog suvlasnika.

Vidi: pravo, založno

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. mortgage

Fr. hypothèque

Nj. Hypothek

hipoteka, simultana

Zajednička hipoteka; upis hipotekarne tražbine na više zemljišnoknjižnih tijela.

Vidi: tražbina, hipotekarna; tijelo, zemljišnoknjižno

Područje: katastar i zemljišna knjiga

hipoteku, skinuti

Vidi: prestanak hipoteke

hipotenuza

Stranica pravokutnog trokuta koja leži nasuprot pravome kutu.

Područje: matematika

En. hypotenuse

Fr. hypothénuse

Nj. Hypotenuse

hipoteza

Matematička tvrdnja koja nije dokazana, ali postoji dovoljno razloga za pretpostavku da je istinita.

Područje: matematika

En. hypothesis

Fr. hypothèse

Nj. Hypothese

hipoteza, alternativna

Hipoteza koja se suprotstavlja nul-hipotezi i označuje se s H_1 .

Vidi: nul-hipoteza; pogreška prve vrste; pogreška druge vrste

Područje: statistika

En. hypothesis, alternative

Fr. hypothèse alternative

Nj. Hypothese, alternative

hipoteza, ništična

Vidi: nul-hipoteza

hipsometrija

Mjerenje visina. Hipsometar je pribor kojim

se može mjeriti visina nekog mjesta određivanjem temperature vrenja vode na tom mjestu. Naime, temperatura vrenja vode mijenja se s tlakom zraka koji se smanjuje s nadmorskom visinom. *Hipsometrijska skala boja* je skala boja sastavljena po određenim načelima od više boja i njihovih nijansi, kojima se prikazuju visinski odnosi zemljišnih oblika.

Podučje: praktična geodezija, kartografija

En. hysometry

Fr. hypsométrie

Nj. Hypsometrie

histereza

Također: nepovrativost

Svojtvo mjerila zbog kojega njegov odziv na određeni poticaj ovisi o slijedu prethodnih poticaja. Pokretni mjerni element ne vraća se i ne nalazi se u ishodišnom položaju.

Područje: metrologija

En. hysteresis

Fr. hystérésis

Nj. Hysterese

histogram

Grafički prikaz razdiobe frekvencija diskretne varijable. Razredi su prikazani pravokutnicima visine jednake frekvenciji dotičnog razreda (ili relativnoj frekvenciji), a osnovica je odabrana veličina razreda (širina razreda).

Vidi: frekvencija; frekvencija, relativna

Područje: statistika

En. histogram

Fr. histogramme

Nj. Histogramm

HKD

Kratica za Hrvatsko kartografsko društvo. Strukovna je udruga kartografa i drugih osoba koje pokazuju posebno zanimanje za kartografiju i srodna područja. Osnovano je 2001. godine u Zagrebu. Organizira savjetovanja i objavljuje znanstveno-stručno-informativni časopis *Kartografija i Geoinformacije*.

En. Society, Croatian Cartographic

Nj. Gesellschaft, Kroatische kartographische

hod, mrtvi

Malen slobodan hod u mehaničkom prijenosu, npr. kod mikrometerskog vijka, vretena, zupčanika. Njegov utjecaj na točnost mjerenja može se znatno smanjiti ako se pri mjerenju zakretanje izvodi uvijek u istom smjeru.

Vidi: vijak, mikrometerski
Područje: mjerni instrumenti
En. motion, lost
Fr. jeu (dans un mécanisme)
Nj. Gang, toter

hodonim

Ime prometnice.
Napomena: Dolazi od grč. *hodos* – put.
Područje: kartografija

hod zraka, (telecentrični)

Hod osnovnih zraka svjetlosnog snopa paralelan s optičkom osi objektiva pri postavljanju zaslona s malim otvorom u žarište slike objektiva (npr. povećalo, objektiv mikroskopa, objektiv projektor). Telecentričkim hodom mogu se ukloniti pogreške mjerenja zbog razlike poprečnih mjerila preslikavanja malih razlika udaljenosti mjernih veličina objekta, odnosno paralakse (npr. pri komparaciji vrpce).

Vidi: komparator za mjernu vrpce
Područje: fizika (optika), mjerni instrumenti
Nj. Strahlengang, telezentrischer

HOK

Vidi: karta, Hrvatska osnovna

holografija

Optički postupak za zabilježbu trodimenzionalnih grafičkih prikaza kao holograma, tj. trodimenzionalne slike predmeta.

Područje: informatika, kartografija
En. holography
Fr. holographie
Nj. Holographie

homeomorfizam

Preslikavanje jedan-na-jedan između dvaju topoloških prostora koje je neprekinuto u

obama smjerovima. To znači, ako su dva lika homeomorfna, jedan se može neprekidno transformirati u drugi bez trganja. Npr. svake dvije sfere bilo koje veličine su homeomorfne, dok sfera i torus to nisu. Homeomorfizmi su elastične transformacije koje zadržavaju nepromijenjene topološke odnose. Slikovit način za pojašnjenje topologije je pomoću balona. Na balonu se nalaze linije i kružnice. Kad se balon ispuhuje njihov oblik se mijenja, ali topološka svojstva, kao što je zatvorenost linije, ostaju nepromijenjena (invarijantna).
Područje: matematika
En. homeomorphism
Fr. homéomorphisme
Nj. Homöomorphismus

homogenizacija

Stvaranje međususjedskih odnosa između točaka karte različitog podrijetla. Pritom vezne točke služe za izračunavanje parametara transformacije i interpolacije za uklanjanje deformacije mreže. Riječ je o identičnim točkama u obama koordinatnim sustavima.
Područje: informatika, kartografija
En. homogenization
Nj. Homogenisierung

homogenost

Također: jednorodnost
(1) Homogena funkcija je funkcija koja zadovoljava jednakost

$$f(tx, ty, tz, \dots) = t^n f(x, y, z, \dots), \text{ pri čem je } n$$

stupanj homogenosti. (2) Homogena linearna diferencijalna jednačnja je jednačnja tipa $f_n(x)y^{(n)} + \dots + f_1(x)y' + f_0(x)y = g(x)$, gdje je funkcija $g(x)$ na desnoj strani jednaka nuli. (3) Homogen sustav linearnih jednačnji je sustav linearnih jednačnji oblika

$$a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + \dots + a_nx_n = 0$$

$$b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + \dots + b_nx_n = 0$$

$$c_1x_1 + c_2x_2 + c_3x_3 + \dots + c_nx_n = 0$$

.....

(4) Svojstvo onoga što je homogeno, tj. iste ili slične naravi ili vrste; istorodnost. Svojstvo jedinstvenog postanka ili strukture.

Područje: matematika, informatika, GIS

En. homogeneity

Nj. Homogenität; Gleichartigkeit

homogenost podataka

Istovrsnost ili istorodnost podataka. Podaci jedinstvenog postanka ili strukture.

Područje: informatika, GIS

En. homogeneity, data

homotetija

Homotetija sa središtem u točki O ravnine i s koeficijentom homotetije $k \neq 0$ je

preslikavanje ravnine kod kojega su po volji odabrana točka ravnine A , njezina slika A' i O na jednom pravcu i $d(O,A') = k d(O,A)$, gdje je d oznaka udaljenosti točaka ravnine.

Ako je $k > 0$, A i A' su s iste strane, a ako je $k < 0$, onda su s različitih strana točke O .

Područje: matematika

En. homothety

Fr. homothétie

Nj. Homothetic

horizont

Vidi: obzor

horizontala

Pravac u danoj točki okomit na vertikalu (težišnicu). Može se odrediti s pomoću libele.

Vidi: težišnica

Područje: praktična geodezija

En. horizontal

Fr. horizontal

Nj. Waagerechte

horizontiranje instrumenta

Postupak kojim mjeritelj dovodi vertikalnu (glavnu) os instrumenta u vertikalni položaj pomoću položajnih vijaka uz kontrolu libelom ili kompenzatorom.

Napomena: Kod optičkih nivelira s elevacijskim vijkom konačno horizontiranje vizurne linije izvest će se tim vijkom uz vrhunjenje nivelacijske libele, a kod nivelira s kompenzatorom to će se izvesti automatski, dok je za horizontiranje tog nivelira dovoljna upotreba dozne libele.

Vidi: nivelir, digitalni; kompenzator nagiba;

libela, alhidadna; horizontiranje instrumenta, digitalno

Područje: mjerni instrumenti

En. levelling of an instrument

Fr. calage horizontal; calage de l'axe principal

Nj. Horizontierung des Instrumentes;

Horizontierung

horizontiranje instrumenta, digitalno

Precizno horizontiranje instrumenta pomoću kompenzatora digitalnim očitavanjima sastavnica nagiba vertikalne osi u dva karakteristična smjera – u smjeru dalekozora, tj. u vizurnoj ravnini, i u smjeru horizontalne osi, tj. okomito na vizurnu ravninu.

Vidi: horizontiranje instrumenta;

kompenzator, optički

Područje: mjerni instrumenti

En. levelling an instrument, digital

Fr. calage horizontal à affichage numérique d'un instrument

Nj. Horizontierung des Instrumentes, digitale

horizontkamera

Kamera koja se upotrebljava zajedno s aerokamerom radi fotografiranja horizonta u trenutku ekspozicije aerokamere. Snimke horizontkamerom služe za određivanje nagiba aerokamere u trenutku ekspozicije.

Vidi: kamera; aerokamera

En. horizon camera

Fr. chambre photographiant l'horizon

Nj. Horizont(bild)kamera

horizont, pravi

Vidi: obzor, pravi

horizont snimke

Presječnica horizontalne ravnine položene kroz projekcijsko središte i slikovne ravnine.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. horizon, image

Fr. horizon de l'image

Nj. Bildhorizont

HRV

Senzori ugrađeni u SPOT-satelite.

Vidi: senzor; SPOT

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. HRV (High Resolution Visible)

Hrvatska osnovna karta

Vidi: karta, Hrvatska osnovna

HTML

Simbolički jezik za kreiranje hipertekstualnih dokumenata.
Područje: informatika
En. HTML (HyperText Markup Language)

HTRS96

Kratica za Hrvatski terestrički referentni sustav za epohu 1995.55.
Vidi: datum Republike Hrvatske, položajni
Područje: satelitska i fizikalna geodezija

HTRS96/LCC

Kratica za koordinatni sustav upravne Lambertove konformne konusne projekcije sa standardnim paralelama $43^{\circ}05'$ i $45^{\circ}55'$ uz HTRS96. To je projekcijski koordinatni sustav Republike Hrvatske za područje pregledne državne kartografije.
Vidi: projekcije Republike Hrvatske, kartografske
Područje: kartografija

HTRS96/TM

Kratica za koordinatni sustav poprečne Mercatorove (Gauss-Krügerove) projekcije sa srednjim meridijanom $16^{\circ}00'$ i linearnim mjerilom na srednjem meridijanu 0,9999 uz HTRS96. To je projekcijski koordinatni sustav Republike Hrvatske za područje katastra i detaljne državne topografske kartografije.
Vidi: projekcije Republike Hrvatske, kartografske
Područje: kartografija

HTTP

Protokol na kojem se temelji komunikacija između www poslužitelja i klijenta.
Vidi: protokol; World Wide Web
Područje: informatika
En. HTTP (HyperText Transfer Protocol)

humka

Hrpa zemlje složena u obliku stošca, najčešća međa oznaka u šumama.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

hvat, bečki

Također: bečki klafter
Jedinica za duljinu u bečkom hvatnom sustavu. Jedan hvat (1^0) ima šest stopa ($6'$) ili 72 palca ($72''$) ili 864 linije ($864'''$), odnosno 1,896484 metra.
Vidi: sustav, bečki hvatni
Područje: katastar i zemljišna knjiga
Nj. Klafter, Wiener

hvat, četvorni

Jedinica za površinu bečkog hvatnog sustava, iznosi $3,596652 \text{ m}^2$, označuje se kraticom "čhv".
Vidi: sustav, bečki hvatni
Područje: katastar i zemljišna knjiga
Nj. Quadrat-Klafter

HVRS71

Kratica za Hrvatski visinski referentni sustav za epohu 1971.5.
Vidi: datum Republike Hrvatske, visinski
Područje: satelitska i fizikalna geodezija

IAG

Međunarodno društvo za geodeziju, jedno od sedam društava Međunarodne unije za geodeziju i geofiziku. Osnovano 1864., a današnje ime International Association for Geodesy (IAG) dobilo je 1930. Društvo promiče proučavanja svih problema u geodeziji kroz geodetska istraživanja, posebno stimulirajući međunarodnu suradnju i aktivnosti u zemljama u razvoju. Glavna stalna aktivnost posvećena je nadziranju položaja točaka na Zemljinoj površini metodom globalnog satelitskog pozicioniranja.
Vidi: IUGG
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. IAG (International Association for Geodesy)

ICA

Međunarodno kartografsko društvo,

osnovano 1959. u Bernu.
Područje: kartografija
En. ICA (International Cartographic Association)

IC, termalno

Infracrveni dio elektromagnetskog spektra od 3,5 μm do 14 μm primijenjen u daljinskim istraživanjima. U tom dijelu spektra odvija se termalno zračenje Zemljine površine.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja, fizika
En. IR, thermal

identifikacija katastarske čestice

Pronalaženje i pokazivanje katastarske čestice na katastarskom planu ili na zemljištu.
Vidi: čestica, katastarska; plan, katastarski
Područje: katastar i zemljišna knjiga

identitet

(1) Jednakost koja je istinita za sve vrijednosti varijabla koje sudjeluju u toj jednakosti. Uobičajeno je rabiti znak identične jednakosti \equiv . (2) Funkcija f sa skupa S na skup S definirana sa $f(x)=x$, za sve x iz S . Naziva se i identičnom funkcijom. Na primjer, identična funkcija na skupu realnih brojeva je funkcija kojoj je graf pravac $y=x$.
Područje: matematika
En. identity; identity function
Fr. identité
Nj. Identität

IEC

Međunarodna elektrotehnička komisija. Nevladina organizacija za normiranje, koja obuhvaća sve nacionalne elektrotehničke odbore (IEC nacionalni odbori) radi promicanja međunarodne suradnje na svim pitanjima normiranja u području elektrotehnike i elektronike.
Područje: fizika
En. IEC (International Electrotechnical Commission)

IERS

Kratice od International Earth Rotation Service. Međunarodna služba za rotaciju

Zemlje.
Vidi: ITRF
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. IERS (International Earth Rotation Service)

IfAG

Kratice od Institut für Angewandte Geodäsie. Institut za primijenjenu geodeziju u Frankfurtu na Majni. Preimenovan u Bundesamt für Kartographie und Geodäsie – BKG.
Vidi: BKG
Područje: geodezija
Nj. IfAG (Institut für Angewandte Geodäsie)

IFOV

Trenutačno polje pogleda; polje pogleda satelitskoga skenirajućeg detektora u danom trenutku.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. IFOV (Instantaneous Field Of View)

igla, magnetska

Tanka poluga od magnetiziranog čelika u obliku jako razvučenog romba; poduprta u svom težištu orijentira se u smjeru Zemljinih magnetskih polova.
Vidi: pol, Zemljin magnetski
Područje: fizika
En. needle, magnetic
Fr. aiguille aimantée
Nj. Magnetnadel

IGS

Kratice od International GPS Service for Geodynamics. Međunarodna GPS-služba za geodinamiku.
Vidi: segment, kontrolni
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. IGS (International GPS Service for Geodynamics)

IHB

Kratice od International Hydrographic Bureau. Međunarodni hidrografski ured. Glavno sjedište Međunarodne hidrografske organizacije, smješteno u Kneževini Monako.

Vidi: IHO

Područje: pomorstvo

En. IHB (International Hydrographic Bureau)

Fr. Bureau hydrographique international

IHO

Kratica od International Hydrographic Organization – Međunarodna hidrografska organizacija. Međuvladina konzultativna i tehnička organizacija osnovana 1921. za podržavanje sigurnosti navigacije i zaštitu morskog okoliša. Koordinira aktivnosti nacionalnih hidrografskih ureda; promiče norme i savjetuje zemlje u razvoju na području hidrografske izmjere i proizvodnje pomorskih karata i publikacija.

Vidi: IHB

Područje: pomorstvo

En. IHO (International Hydrographic Organization)

Fr. Organisation hydrographique internationale (OHI)

IHS

Sustav intenziteta, nijanse i zasićenosti boje.

Područje: informatika

En. IHS (Intensity, Hue, Saturation)

ikona

Grafički simbol prikazan na ekranu koji korisnik može označiti pomoću uređaja, kao što je miš, da bi odabrao pojedinu funkciju ili softversku aplikaciju.

Područje: informatika

En. icon

Fr. icône

Nj. Ikone

ikosaedar

Pravilno tijelo omeđeno s 20 jednakostraničnih trokuta. Ima 12 vrhova i 30 bridova. U svakom se vrhu sastaje 5 trokuta i 5 bridova.

Vidi: tijela, Platonova

Područje: matematika

En. icosahedron; icosaeader

Fr. icosaèdre

Nj. Ikosaeder; Zwanzigflächner

iluminacija

Vidi: osvjetljenost

ILWIS

Softver za daljinska istraživanja i GIS. Povezuje snimke, vektorske i tematske podatke u jedinstvenom paketu za osobna računala. Ima veliki raspon mogućnosti: unošenje i izdavanje, digitalizacija, uređivanje, analiziranje i prikazivanje podataka te izrada karata. Izrađen je na ITC-u u Nizozemskoj. Prva inačica pojavila se 1988. godine.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja; geoinformatika

En. ILWIS (Integrated Land and Water Information System)

imena, geografska

Imena dodijeljena objektima na Zemlji; poseban slučaj topografskih imena, toponima.

Napomene: (1) U CROTIS-u postoji objektna cjelina 9000 Zemljopisna imena (toponimi). (2) Ime i naziv ponekad su sinonimi. Međutim, osnovno je značenje imena da je to riječ koja služi za označivanje pojedinačnog bića, stvari ili skupine.

Istodobno, naziv je čini se širi pojam, tj. riječ kojom se što imenuje ili označuje. Postoji Imenik naselja Hrvatske, Imenik zagrebačkih ulica, Povjerenstvo za imenovanje ulica itd.

U tom smislu bolje je reći geografska imena nego geografski nazivi.

Vidi: toponimi; CROTIS

Područje: kartografija

En. names, geographical

Fr. nom géographique

Nj. Namen, geographische

imena, topografska

Vidi: toponimi

imena, zemljopisna

Vidi: imena, geografska

imenik zemljišne knjige, abecedni

Jedan od pomoćnih popisa u zemljišnoj knjizi; abecedni imenik osoba čije se pravo

upisuje (podnositelji prijedloga za zemljišnoknjižni upis) ili je već upisano u zemljišnoj knjizi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. list of owners, alphabetical

Fr. index alphabétique des propriétaires

Nj. Namenverzeichnis, alphabetisches;

Namenregister; Namenverzeichnis

ime uz okvir lista

Ime, natpis ili njihove kratice uz unutarnji okvir lista. U dužih imena početni ili završni dio može biti unutar okvira lista. Obično označuje mjesto prema kojem ili od kojeg vodi neka komunikacija ili vodotok.

Područje: kartografija

Fr. écriture débordant l'orle

Nj. Abgangsschrift; Zugangsschrift

IMO

Kratice od International Maritime Organization – Međunarodna pomorska organizacija. Specijalizirana agencija Ujedinjenih naroda odgovorna za osiguravanje oblika suradnje među vladama na području vladinih pravila i prakse vezane uz tehnička pitanja svih vrsta, a koja se odnose na ulogu brodova uključenih u međunarodnu trgovinu; poticanje i olakšavanje općeg prihvaćanja najviših mogućih normi za sigurnost plovidbe, efikasnost navigacije te prevenciju i kontrolu zagađivanja mora brodovima. IMO je također ovlašten za rješavanje administrativnih i pravnih pitanja vezanih uz navedenu djelatnost.

Područje: pomorstvo

En. IMO (International Maritime Organization)

implikacija

Složena izjava $A \Rightarrow B$ (ako je A onda je B), gdje je A pretpostavka, a B posljedica. Implikacija je lažna ako i samo ako je A istinita, a B lažna izjava.

Područje: matematika

En. implication

Fr. implication

Nj. Implikation

impresum o karti

Zakonski obvezni ili uobičajeni podaci o izradi i tisku karte. To su podaci o organizaciji koja je radila na karti, o podrijetlu i stanju kartografskog materijala, datumi o izmjeri ili prikupljanju podataka, o sastavljanju i tisku karte, nakladi, povjerljivosti itd.

Područje: kartografija

En. imprint

Nj. Kartenimpressum

imprimatur

Konačno autorovo dopuštenje kojim njegovo djelo može biti objavljeno i predano u tisak.

Vidi: cum privilegio

Područje: kartografija

En. permission to print

inch

Također: inč

Jedinica za duljinu u sustavu jedinica UK i SAD-a, iznosi približno 25,4 mm.

Područje: metrologija

En. inch

Fr. pouce

Nj. Zoll

indeks

Znak (broj) uz neku veličinu kojim se obilježava mjesto, npr. članova niza a_1, a_2, a_3, \dots . Veličine se indeksiraju na različite načine, npr. $a_n, a^m, a_{m,n}, a_n^m$ itd.

Područje: matematika

En. index (subscript, superscript)

Fr. indice; index

Nj. Index; Zeiger

indeks, automatski visinski

Također: automatski vertikalni indeks

Uređaj za automatsko ispravljanje položaja vertikalnog indeksa pri očitavanju vertikalnoga kruga teodolita ili tahimetra, kad vertikalna os instrumenta nije vertikalna. Automatska kompenzacija pogreške vertikalne osi pri mjerenju vertikalnoga kuta.

Vidi: uređaj za pomicanje indeksa vertikalnoga kruga; kompenzator

Područje: mjerni instrumenti

En. index, automatic vertical

Fr: index de collimation vertical
automatique, index vertical automatique
Nj. Höhenindex, automatischer

indeksi

Matematičke kombinacije DN (digitalnog broja) vrijednosti različitih kanala u svrhu kreiranja novih izlaznih vrijednosti snimaka vrijednih za geološka istraživanja te definiranje vegetacije.

Vidi: kanal

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. indices

indeks loma

Također: indeks refrakcije; prijelomni broj
Omjer sinusa kuta upadanja zrake i sinusa kuta loma je konstantan za danu duljinu vala svjetlosti i za dana optička sredstva i naziva se relativnim indeksom loma. Mjeri li se relativni indeks loma nekog sredstva prema zraku, označuje se malim slovom n uz naznaku spektralne linije za monokromatsku svjetlost i naziva se indeksom loma. Glavni indeks loma odgovara živinoj spektralnoj liniji e .

Napomena: Kako je lom svjetlosti posljedica promjene brzine svjetlosti na graničnoj plohi dvaju sredstava, indeks loma određen je i omjerom brzina širenja svjetlosti određene frekvencije u oba optička sredstva.

Vidi: lom svjetlosti; brzina svjetlosti

Područje: fizika (optika)

En. index of refraction; refraction exponent

Fr. indice de réfraction; index de réfraction

Nj. Brechzahl; Brechungsindex (zastarjeli izraz)

indeks vertikalni

Vidi: indeks, visinski

indeks, visinski

Također: vertikalni indeks

Indeks za očitavanje vertikalnoga kruga.

Napomene: (1) Libela vertikalnoga kruga optičkoga teodolita čvrsto je povezana s visinskim indeksom. Prije očitavanja ta se libela mora vrhuniti. (2) Umjesto libele

primijenjen je automatski visinski indeks.

Vidi: uređaj za pomicanje indeksa vertikalnoga kruga; pogreška visinskog indeksa; indeks, automatski visinski; krug, vertikalni; kut, vertikalni

Područje: mjerni instrumenti

En. index, vertical

Fr. index vertical

Nj. Höhenindex

indikatriša, Tissotova

Vidi: elipsa deformacije

indukcija

Logički postupak kojim se iz pojedinačnih tvrdnja dolazi do slutnja o općoj tvrdnji.

Područje: matematika

En. induction

Fr. induction

Nj. Induktion

indukcija, matematička

Metoda dokazivanja tvrdnja koje ovise o prirodnim brojevima, a sastoji se u sljedećem: ako neka tvrdnja vrijedi za $n = 1$ i ako iz pretpostavke da tvrdnja vrijedi za $n = k$ slijedi da tvrdnja vrijedi za $n = k + 1$, onda tvrdnja vrijedi za sve prirodne brojeve n .

Metoda se zasniva na Peanovu petom aksiomu skupa prirodnih brojeva. Naziva se i principom matematičke indukcije.

Područje: matematika

En. induction, mathematical

Fr. raisonnement par récurrence

Nj. Induktion (mathematik)

infleksija

Također: točka infleksije, prijevojna točka, točka prijevoja

Točka krivulje u kojoj krivulja prelazi iz konkavnosti u konveksnost ili obratno.

Krivulja $y=f(x)$ ima točku infleksije u $x=a$ ako je druga derivacija f'' neprekidna u a , $f''(a)=0$ i $f''(x)$ prelazom kroz a mijenja predznak.

Područje: matematika

En. inflection; point of inflexion

Fr. point d'inflexion

Nj. Wendung; Wendepunkt

informacija, kartografska

Informacija o položaju objekata, stanja ili pojava na površini Zemlje i na nekom drugom nebeskom tijelu, dobivena kartografskim metodama.

Područje: kartografija

En. information, cartographic

Fr. information cartographique

Nj. Aussage, kartographische

informacije, pomorske sigurnosne

Vidi: MSI

informatika

Znanost o prikazu, prijenosu i obradi informacija, posebno njihova obrada s pomoću računala.

Područje: informatika

En. informatics; science, information

Fr. informatique

Nj. Informatik

infrastruktura

(1) Sve ono što je osnova ili temelj (nekog objekta, djelatnosti i sl.). (2) Osnovne pogodnosti, preduvjeti, olakšice za funkcioniranje nekog sustava.

infrastruktura prostornih podataka

Skup mjera, normi, specifikacija, tehnologija, podataka i ljudi koji omogućavaju učinkovitu upotrebu prostornih podataka.

Vidi: podaci, prostorni

Područje: geoinformatika

En. data infrastructure, spatial; SDI

infrastruktura prostornih podataka, nacionalna

Također: NIPP

Skup mjera, norma, specifikacija i servisa koji imaju za cilj, u okviru uspostave e-vlade, omogućiti učinkovito prikupljanje, vođenje, razmjenu i korištenje georeferenciranih prostornih podataka određenih Zakonom o državnoj izmjeri i katastru nekretnina. NIPP obuhvaća uspostavu: sustava metapodataka, skupova prostornih podataka, servisa prostornih podataka, servisa i tehnologija umreženja,

sporazume o razmjeni, pristupu i korištenju prostornih podataka, mehanizme koordinacije i nadzora te procese i procedure. Prostorni podaci obuhvaćeni NIPP-om svi su podaci državne izmjere i katastra nekretnina, a uz njih i prostorno određeni hidrografski podaci, podaci o prometnicama, podaci o zaštićenim i šticećenim područjima ili objektima, prostorno-planski podaci, podaci o zaštiti okoliša, podaci iz georeferenciranih registara ("katastara") koji se vode po posebnim propisima, georeferencirani statistički podaci, geološki, pedološki i drugi specijalizirani georeferencirani podaci, zemljišno-knjižni podaci.

Vidi: geokodiranje; metapodaci; izmjera, državna; katastar nekretnina

Područje: geoinformatika

En. Data Infrastructure, National Spatial; NSDI

inklinacija

Kut između ekvatorijalne ravnine i orbitalne ravnine satelita, mjereno obrnuto od smjera kazaljke na satu uzdižući se od presjecišta.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. inclination

Fr. inclination

Nj. Inklination

inklinacija, magnetska

Kut što ga magnetska igla zatvara s horizontalnom ravninom u bilo kojoj točki na Zemlji. Magnetska inklinacija je 0° na magnetskom ekvatoru, a 90° na magnetskim polovima.

Vidi: igla, magnetska

Područje: fizika

En. dip, magnetic; inclination, magnetic

Fr. inclinaison magnétique

Nj. Inklination, magnetische

inkomenzurabilan

Vidi: nesumjerljiv

inkunabula

Naziv za najstarije tiskane knjige, tj. one do kraja XVI. st.

Napomena: Dolazi od lat. *incunabula* – pelene, kolijevka, začetak.

Područje: kartografija

En. incunabulum

INMARSAT

Međunarodna pomorska satelitska organizacija, odnosno konzorcij koji omogućava svjetske satelitske komunikacijske veze brodovima na moru.

Područje: pomorstvo

En. INMARSAT

INSPIRE

Kratica za INfrastructure for SPatial InfoRmation in Europe – infrastruktura prostornih podataka u Europi. Inicijativa pokrenuta za uspostavljanje jedinstvene europske infrastrukture prostornih podataka (ESDI). Poslužit će za primjenu tehničkih normi i protokola, organiziranje i koordinaciju izdavanja podataka, kreiranje politike izdavanja podataka, uključujući pristup podacima i održavanje prostornih informacija. Njime će se stvoriti upotrebljivi, usklađeni izvori geoprostornih informacija koje će se prikupiti na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Vidi: infrastruktura prostornih podataka; ESDI

Područje: geoinformatika

En. INSPIRE (INfrastructure for SPatial InfoRmation in Europe)

institut, Hrvatski geodetski

Vidi: HGI

institut, Hrvatski hidrografski

Vidi: HHI

instrument, analogni

Uređaj koji numeričke veličine reprezentira fizikalnima, npr. translacija, rotacija kod mehaničkog sustava, napon i struja u analognim mrežama gdje se upotrebljavaju otpornici kao trošila energije, a zavojnice i kondenzatori služe za skladištenje energije. Analogno je pojmovno komplementarno digitalnomu. Primjer analognih fotogrametrijskih instrumenata su mehanički

stereorestitucijski instrumenti.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. instrument, analog

Fr. instrument analogique

Nj. Analog-Instrument

instrument, mjerni

Također: mjerilo

Uređaj namijenjen za mjerenja, samostalno ili u vezi s dodatnim mjernim dijelovima i opremom.

Napomena: Složenije mjerne instrumente koji su i neprenosivi nazivamo mjernim uređajima.

Vidi: sustav, mjerni

Područje: mjerni instrumenti

En. instrument, measurement; device,

measuring; instrument, survey

Fr. instrument de mesure; appareil de mesure

Nj. Meßinstrument; Meßgerät

instrument, optički

Uređaj koji se sastoji od mehaničkih, optičkih i elektroničkih dijelova, kojem je osnovna funkcija u primjeni optička.

Napomene: (1) Optički sustav instrumenta može se sastojati od skupine optičkih elemenata ili zasebnih optičkih sustava. Npr. dalekozor se sastoji od dvaju dijelova (s različitim optičkim funkcijama) – objektivna i okulara. (2) Optički instrument može biti subjektivni ili vizualni, pri kojem oko neprekidno sudjeluje u opažanju te se konačna slika nalazi na mrežnici oka uz znatan utjecaj opažačeva oka na mjerni proces (npr. dalekozor), i objektivni, kad optički sustav instrumenta stvara realnu sliku koju oko samo promatra (npr. projektor). (3) Ako su za funkciju instrumenta jednako značajni optički ili elektronički sustavi, takav se instrument naziva optoelektroničkim ili elektrooptičkim (npr. elektrooptički daljinomjer).

Vidi: objektiv; dalekozor; kamera, optoelektronička

Područje: mjerni instrumenti

En. instrument, optical

Fr. instrument d'optique

Nj. Instrument, optisches

instrument za aliniranje

Instrument s dalekozorom velikog povećanja koji se upotrebljava za viziranje čvrste ciljne značke smještene na kraju pravca. Njime se mogu iskolčiti međutočke u vertikalnoj ravnini. Instrument nema ni horizontalnog ni vertikalnoga kruga.

Napomena: Vizurna linija se kod laserskog instrumenta uspostavlja pomoću laserske zrake.

Vidi: aliniranje; uređaj za usmjeravanje

Područje: mjerni instrumenti

En. instrument, alignment

Fr. cercle d'alignement; instrument d'alignement

Nj. Alignierinstrument; Richtgerät;

Fluchtungsgesät

integracija, numerička

Metoda integracije koja se upotrebljava za dobivanje približnih vrijednosti određenog integrala. Među elementarne metode numeričke integracije ubrajaju se trapezno i Simpsonovo pravilo.

Vidi: integral, određeni

Područje: matematika

En. integration, numerical

Fr. intégration numérique

Nj. Quadratur, numerische; integration, numerische

integracija, parcijalna

Primjena formule

$$\int f(x)g'(x)dx = f(x)g(x) - \int g(x)f'(x)dx,$$

koja slijedi iz pravila za derivaciju produkta $f(x)g(x)$, a upotrebljava se u slučajevima kada je jednostavnije odrediti integral s desne strane od onoga s lijeve. Na primjer,

$$\int fx \cos x dx = x \sin x -$$

$$- \int \sin x dx = x \sin x + \cos x + C$$

Područje: matematika

En. integration by parts

Fr. intégration par parties

Nj. Integration, partielle

integral

Razlikuju se neodređeni i određeni integral.

Neodređenim integralom (ili samo

integralom) funkcije $f(x)$ naziva se funkcija $F(x)+c$, za koju je $f(x)dx$ diferencijal, a c proizvoljna konstanta. Funkcija F naziva se primitivnom funkcijom funkcije f i zapisuje

$$\int f(x)dx = F(x) + c. \text{ Određeni integral}$$

funkcije f na intervalu $[a, b]$ označuje se

$$\int_a^b f(x)dx. \text{ Ako } f \text{ ima primitivnu funkciju } F$$

na $[a, b]$, onda je $\int_a^b f(x)dx = F(b) - F(a)$.

Područje: matematika

En. integral

Fr. intégrale

Nj. Integral

integral, eliptički

Svaki integral oblika $\int R(x, \sqrt{S})dx$, pri čemu

polinom $S = a_0x^4 + a_1x^3 + a_2x^2 + a_3x + a_4$

nema dvostrukih korijena, a_0 i a_1 nisu

istodobno nule i $R(x, \sqrt{S})$ je racionalna

funkcija od x i \sqrt{S} .

Područje: matematika

En. integral, elliptic

Fr. intégrale elliptique

Nj. Integral, elliptisches

integral, neodređeni

Vidi: integral

Područje: matematika

En. integral, indefinite

Fr. intégrale indéfinie

Nj. Integral, unbestimmtes

integral, nepravi

Određeni integral s beskonačnim granicama ili integral koji poprima vrijednost beskonačno unutar granica integracije. Na primjer

$$\int_a^{+\infty} f(x) dx = \lim_{a \rightarrow +\infty} \int_a^b f(x) dx,$$

$$\int_{-\infty}^b f(x) dx = \lim_{a \rightarrow -\infty} \int_a^b f(x) dx$$

$$\int_{-\infty}^{+\infty} f(x) dx = \lim_{\substack{a \rightarrow -\infty \\ b \rightarrow +\infty}} \int_a^b f(x) dx ,$$

$$\int_a^b f(x) dx = \lim_{\varepsilon \rightarrow 0} \int_a^{b-\varepsilon} f(x) dx , \text{ gdje je}$$

$$\lim_{x \rightarrow b} f(x) = \infty .$$

Područje: matematika
En. integral, improper
Fr. intégrale impropre
Nj. Integral, uneigentliches

integral, određeni

Vidi: integral
Područje: matematika
En. integral, definite

integriranje

Računanje integrala ili rješavanje diferencijalne jednadžbe.
Područje: matematika
En. integration
Fr. intégration
Nj. Integration; Integrieren

integritet

Takoder: cjelovitost
Stanje u kojem postoje svi dijelovi; ukupnost; neokrnjenost, besprijeekornost, potpunost.
Područje: kartografija, informatika
En. integrity
Nj. Integrität

inteligencija, umjetna

Simulacija ljudske inteligencije putem hardvera i softvera, npr. programi koji imaju sposobnost učenja, programi za prepoznavanje jezika i slikovnog uzorka te ekspertni sustavi pri kojima se simuliraju posebna znanja.
Vidi: simulacija; sustav, ekspertni
Područje: informatika
En. intelligence, artificial; AI
Fr. intelligence artificielle; IA
Nj. Intelligenz, künstliche; KI

intenzitet

U IHS-u, svjetlina opsega od crne do bijele

boje.

Vidi: IHS
Područje: informatika
En. intensity
Fr. intensité
Nj. Intensität

intenzitet svjetlosti

Vidi: jakost, svjetlosna

interaktivan

U neposrednoj međuovisnosti, djelotvorno međusobno povezan.
Područje: informatika
En. interactive
Nj. interaktiv

interferencija (svjetlosti)

Sastavljanje dvaju koherentnih slijedova valova ili valnih polja u prostoru u rezultirajući val odnosno valno polje uz znatnu promjenu raspodjele zračene energije. Rezultat interferencije ovisan je o razlici optičkih putova, amplitudi valova i valnim duljinama.
Vidi: svjetlost, koherentna
Područje: fizika (optika)
En. interference (of the light)
Fr. interférence (de la lumieré)
Nj. Interferenz (des Lichtes)

interferometar

Mjerni instrument kojemu je mjerenje zasnovano na pojavi interferencije svjetlosti. Različiti modeli u geodeziji primjenjuju se za ispitivanje preciznih mjerila i komparaciju te za najpreciznija ispitivanja pravaca (alimiranje) i kutnih promjena, a uz odgovarajuću adaptaciju i ispitivanje limbova (laserski interferometar).
Vidi: interferencija (svjetlosti)
Područje: mjerni instrumenti
En. interferometer
Fr. interférometre
Nj. Interferometer

interferometrija

Znanost i tehnika mjerenja interferometrom.
Vidi: interferometar
Područje: fizika

En. interferometry
Fr. interférométrie
Nj. Interferometrie

Intergraph

Softverska tvrtka s više od 3000 zaposlenih diljem svijeta (2007). Ima korisnike u industriji, vladama i vojskama u više od 60 zemalja. Pod imenom M&S Computing osnovali su ga 1969. godine inženjeri koji su prije toga radili u IBM-u na programima Saturn rocket i Apollo. Godine 1980. M&S Computing mijenja ime u Intergraph Corporation, tvrtku koja se bavi interaktivnom grafikom. Prvi interaktivni CAD sustav, Intergraph Graphics Design System brzo je postao poznat i temelj je za MicroStationov format datoteka, proizvoda za CAD na osobnim računalima u vlasništvu tvrtke Bentley Systems, a čiji je vlasnik djelomično bio i Intergraph. Tvrtka se bavi izradom softvera za elektroničko objavljivanje, kartografiju, GIS, rukovanje tehničkim informacijama, arhitekturu, obradu slika, fotogrametriju i dr.
Područje: informatika
En. Intergraph

internet

Svjetska računalna mreža kojom se međusobno povezuje velik broj korisnika i drugih računalnih mreža iz različitih dijelova svijeta; korisnici te mreže mogu biti pojedinci, tvrtke, sveučilišta, znanstvene institucije itd. Neke su od njezinih mogućnosti razmjena elektroničke pošte, elektroničke konferencije, izravan razgovor s drugim korisnicima, pristup drugim računalima na mreži, pregled dokumenata i učitavanje datoteka.
Područje: informatika
En. Internet
Fr. Internet
Nj. Internet

Internet Explorer, Microsoft

Najpoznatiji www preglednik. Usporedno s objavljivanjem Windowsa 95, Microsoft je objavio i prvu verziju Internet Explorera.
Vidi: preglednik; www

Područje: informatika
En. Microsoft Internet Explorer

interpolacija

Također: umetanje
Postupak kojim se pronalazi vrijednost funkcije između dviju poznatih vrijednosti.
Područje: matematika
En. interpolation
Fr. interpolation
Nj. Interpolierung; Zwischenschaltung

interpolacija, bilinearna

Tehnika često rabljena u digitalnoj obradi snimaka za preuzorkovanje rasterske satelitske snimke. Vrijednost piksela računa se pomoću vrijednosti četiriju susjednih piksela; postupak se ponavlja dok cijela snimka ne bude preuzorkovana.
Vidi: obrada snimaka; preuzorkovanje
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. interpolation, bilinear
Nj. Interpolation, bilineare

interpolacija, kubična

Tehnika koja određuje nove vrijednosti za ćeliju unutar sustava pravokutne mreže zasnovanog na prilagođavanju polinomske plohe trećeg reda na području u susjedstvu 3 x 3 ćelije.
Područje: GIS
En. interpolation, cubic
Nj. Interpolation, kubische

interpolacija, linearna

Približno računanje vrijednosti funkcije pomoću formule:

$$f(x) \approx f(x_0) + \frac{f(x_1) - f(x_0)}{x_1 - x_0}(x - x_0),$$

$$x_0 < x < x_1,$$

pri čem se pretpostavlja da je $f(x_0)$ i $f(x_1)$ poznato. Naziv dolazi odatle što se tom formulom vrijednost funkcije između x_0 i x_1 zamjenjuje vrijednostima linearne funkcije.
Područje: matematika

En. interpolation, linear
Nj. Interpolation, lineare

interpretacija

Određivanje naravi i značajki objekata na kvalitativnoj bazi sa zračnih ili satelitskih snimaka.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. interpretation
Nj. Interpretation

interpretacija snimke

Postupak u kojem osoba izvaja i analizira informacije iz snimke.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. image interpretation
Nj. Bildinterpretation

interval

(1) Podskup skupa realnih brojeva. Razlikuju se:

(i) otvoreni interval
 $\langle a, b \rangle = \{x \in R \mid a < x < b\}$,

(ii) zatvoreni interval,
 $[a, b] = \{x \in R \mid a \leq x \leq b\}$

(iii) poluotvoreni interval
 $\langle a, b] = \{x \in R \mid a < x \leq b\}$,

(iv) poluotvoreni interval
 $[a, b) = \{x \in R \mid a \leq x < b\}$,

te beskonačni intervali:

(v) $\langle a, +\infty \rangle = \{x \in R \mid x > a\}$

(vi) $[a, +\infty) = \{x \in R \mid x \geq a\}$

(vii) $\langle -\infty, b \rangle = \{x \in R \mid x < b\}$

(viii) $\langle -\infty, b] = \{x \in R \mid x \leq b\}$

(2) Vrijeme koje protekne između dvaju događaja; prostor između dvaju predmeta. Intervalna mjerna skala je ona u kojoj razlike između brojeva te skale čine smisao (npr. Celzijusova skala je intervalna jer su razlike između stupnjeva jednake.

Područje: (1) matematika, (2) kartografija, informatika

En. interval
Nj. Intervall

interval pouzdanosti

Vidi: pouzdanost
Područje koje sa zadanom vjerojatnošću i njezinom statističkom sigurnošću sadrži vrijednost očekivane slučajne varijable.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. interval, confidence
Fr. intervalle de confiance; intervalle de certitude
Nj. Vertrauensintervall

interval pouzdanosti, dvostrani

Također: dvostrani interval povjerenja
Kada je Θ parametar populacije koji treba procijeniti i kada su T_1 i T_2 dvije funkcije mjerenjem dobivenih vrijednosti, takve da je vjerojatnost $P(T_1 \leq \Theta \leq T_2)$ jednaka najmanje $1-\alpha$, gdje je $1-\alpha$ nepromjenljiv broj, pozitivan i manji od 1, interval između T_1 i T_2 dvostrani je $1-\alpha$ interval pouzdanosti

za Θ .
Vidi: razina pouzdanosti; procjenjivanje;
Područje: statistika
En. interval, two-sided confidence
Fr. intervalle de confiance bilatéral
Nj. Vertrauensbereich, zweiseitiges;
Konfidenzintervall, zweiseitiges

interval pouzdanosti, jednostrani

Također: jednostrani interval povjerenja
Kada je Θ parametar populacije koji treba procijeniti, a T funkcija mjerenih vrijednosti, takva da je vjerojatnost $P(T \geq \Theta)$ (ili vjerojatnost $P(T \leq \Theta)$) jednaka najmanje $1-\alpha$ (gdje je $1-\alpha$ nepromjenljiv broj, pozitivan i manji od 1), tada je interval od najmanje moguće vrijednosti parametra Θ do T (ili interval od T do najveće moguće vrijednosti parametra Θ) jednostrani $1-\alpha$ interval pouzdanosti za Θ .

Vidi: razina pouzdanosti; procjenjivanje;
interval pouzdanosti
Područje: statistika
En. interval, one-sided confidence
Fr. intervalle de confiance unilatéral
Nj. Vertrauensbereich, einseitiges;
Konfidenzintervall, einseitiges

interval pouzdanosti, statistički

Interval za koji se s danom razinom pouzdanosti može tvrditi da sadrži barem određeni udio populacije.

Napomena: Kada su obje granice određene statistikama, taj interval je dvostrani. Kada jedna od dviju granica nije konačna ili se sastoji od apsolutne granice varijable, taj interval je jednostrani.

Vidi: interval pouzdanosti, jednostrani;

interval pouzdanosti, dvostrani

Područje: statistika, metrologija

En. interval, statistical tolerance

Fr. intervalle statistique de dispersion

Nj. Vertrauensbereich, statistischer

INT-karte

Međunarodna serija INT-karata izrađena je strogo po preporukama IHO-a (*Chart Specifications of the IHO and Regulation of the IHO for International (INT) Charts*, 1988, Monaco). Zemlja autor karte dužna je zemlji izdavaču karte ustupiti reproduksijske originale.

Područje: pomorstvo

En. INT chart

intrados

Nizvodna ploha brane.

Vidi: brana

Područje: inženjerska geodezija

intranet

Unutarnja računalna mreža tvrtke ili koje druge organizacije s ograničenim pristupom mrežnim resursima.

Područje: informatika

En. intranet

intravilan

Područje naselja u komasacijskom postupku.

Područje: inženjerska geodezija

invar

Slitina čelika s 0,3% ugljika i nikla (35,5%).

Slitina ima vrlo malen koeficijent toplinskog širenja, približno 0,2 do $0,5 \cdot 10^{-6}$, koji u nekim slučajevima može biti i negativan.

Vidi: letva, invarna nivelmanska; uređaji s

invarnim žicama i vrpcama, mjerni

Područje: mjerni instrumenti, fizika

En. invar

Fr. invar

Nj. Invar

inverzija, temperaturna

Promjena predznaka temperaturnoga gradijenta.

Napomena: U prizemnom sloju atmosfere za vedrih sunčanih dana u razdoblju 2 sata nakon izlaska sunca do oko 2 sata prije zalaska, temperaturni gradijent je negativan, što znači da se povećanjem visine od tla temperatura zraka smanjuje. Krivulja refrakcije okrenuta je konkavnom stranom prema gušćim slojevima, a to znači prema gore. U kasno popodne i tijekom cijele noći do ranog jutra temperatura u zračnim slojevima bližim tlu je niža, temperaturni gradijent je pozitivan. Krivulja refrakcije je konkavnom stranom okrenuta prema tlu.

Vidi: atmosfera; krivulja refrakcije;

gradijent, temperaturni

Područje: fizika

En. inversion, temperature

Nj. Inversion

inženjer

Osoba s višom školskom spremom u području inženjerstva. Npr. inženjer geodezije, inženjer šumarstva, inženjer informatike itd. Kratica je *ing.* i stavlja se iza imena.

Vidi: inženjerstvo

Nj. Ingenieur

inženjer, diplomirani

Osoba s visokom školskom spremom u području inženjerstva. Npr. diplomirani inženjer geodezije, diplomirani inženjer matematike. Kratica je *dipl. ing.* i stavlja se iza imena.

Vidi: inženjerstvo

Nj. Diplom-Ingenieur

inženjer geodezije

Zvanje geodetskog stručnjaka sa završenim VI. stupnjem (VŠS) studija na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Takav je studij obično trajao 5 semestara. Kratica *ing.*

geod. stavlja se nakon prezimena. Po novoj nomenklaturi akademskih i stručnih zvanja takav stručnjak je stručni prvostupnik (*baccalaureus*) inženjer geodezije. Kratica *bacc. ing. geod.* stavlja se nakon prezimena. Područje: geodezija
Nj. Vermessungsingenieur

inženjer geodezije, diplomirani

Zvanje geodetskog stručnjaka sa završenim VII. stupnjem (VSS) studija na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Takav je studij trajao 9 semestara. Kratica *dipl. ing. geod.* stavlja se nakon prezimena. Po novoj nomenklaturi akademskih i stručnih zvanja takav stručnjak je magistar inženjer geodezije. Kratica *mag. ing. geod.* stavlja se nakon prezimena. Područje: geodezija
Nj. Diplom-Ingenieur des Vermessungswesens

inženjer geodezije, ovlašteni

Diplomirani inženjer geodezije upisan u Imenik ovlaštenih arhitekata i ovlaštenih inženjera koji se vodi pri Hrvatskoj komori arhitekata i inženjera u graditeljstvu. U taj imenik može biti upisana osoba koja ispunjava ove uvjete: 1. da je hrvatski državljanin, 2. da je potpuno poslovno sposobna, 3. da je zdravstveno sposobna za obavljanje poslova, 4. da je diplomirala na odgovarajućem tehničkom fakultetu u Republici Hrvatskoj te stekla zvanje diplomiranog inženjera (arhitekture, građevinarstva, geodezije, strojarstva, elektrotehnike), 5. da je po završenom studiju najmanje tri godine radila pod nadzorom ovlaštenog arhitekta ili ovlaštenog inženjera, 6. da je položila stručni ispit za obavljanje poslova u izgradnji objekata, odnosno drugi odgovarajući stručni ispit, 7. da protiv nje nije pokrenuta istraga, odnosno da se protiv nje ne vodi kazneni postupak zbog kaznenog djela koji se vodi po službenoj dužnosti, 8. da je dostojna za obavljanje arhitektonske i inženjerske djelatnosti, 9. da ne obavlja poslove koji su nespojivi s arhitektonskom i inženjerskom djelatnošću.

Vidi: inženjer geodezije; inženjer geodezije, diplomirani
Područje: geodezija

inženjering

(1) Organizirana uslužna djelatnost za pružanje savjeta za razumno i svrsishodno projektiranje tehničko-industrijskih uređaja ili građevina razne namjene. (2) Svaka djelatnost koja se temelji na znanju i umijeću inženjera pojedinih struka i profila.

Vidi: inženjerstvo

En. engineering

inženjering, softverski

Sustavna primjena znanstvenog i tehnološkog znanja, metoda i iskustava u oblikovanju, primjeni, testiranju i dokumentiranju softvera za optimiziranje njegove proizvodnje, podrške i kvalitete.

Područje: informatika

En. engineering, software

Nj. Softwaretechnik

inženjerka geodezije

Zvanje ženske osobe koje odgovara zvanju inženjera geodezije.

Vidi: inženjer geodezije

Područje: geodezija

inženjerka geodezije, diplomirana

Zvanje ženske osobe koje odgovara zvanju diplomiranog inženjera geodezije.

Vidi: inženjer geodezije, diplomirani

Područje: geodezija

Nj. Diplom-Ingenieurin des

Vermessungswesens

inženjerstvo

Djelatnost koja se temelji na znanju i vještini inženjera. Inženjer je stručno zvanje koje se stiče završetkom studija na odgovarajućem fakultetu. Ovisno o završenom studijskom programu, razlikuju se inženjer i diplomirani inženjer. Grane inženjerstva su geodezija, građevinarstvo, strojarstvo, elektrotehnika i mnoge druge.

En. engineering

Fr. ingénierie

Nj. Ingenieurwesen

injekcija

Preslikavanje $f: X \rightarrow Y$ je injektivno (injekcija, 1–1) preslikavanje ako za sve $x_1, x_2 \in X$, iz $x_1 \neq x_2$ slijedi $f(x_1) \neq f(x_2)$.

Npr. $f(x)=x$ i $g(x)=2^x$ jesu injekcije, a $h(x)=x^2$ nije injekcija.

Područje: matematika

En. injection; one-to-one mapping

Fr. injection

Nj. Injektion

ionosfera

Gornji dio Zemljine atmosfere koji se proteže od 60 do 800–1000 km iznad Zemlje.

Vidi: kašnjenje, ionosfersko

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. ionosphere

Fr. ionosphère

Nj. Ionosphäre

IP

Kratica od Internet Protocol. Temeljni protokol iz skupa protokola TPC/IP koji definira pravila prijenosa podataka između umreženih računala.

Područje: informatika

En. IP (Internet Protocol)

IP-adresa

Numerička adresa kojom je na jedinstven način označeno svako računalo na internetu. Obično se zapisuje kao niz od 4 decimalna broja međusobno odvojena točkama.

Vidi: IP

Područje: informatika

En. IP address

Fr. adresse IP

Nj. IP-Adresse

IR

Infracrveni dio elektromagnetskog spektra koji uključuje valne duljine od 0,7 μm do 1 mm.

Područje: fizika

En. infrared

Fr. infrarouge

Nj. Infrarot

iradijacija

Pojava pri kojoj oku svijetle plohe izgledaju veće negoli tamne. Uzrok tomu je izvjesna neoština preslikavanja u oku, budući da su osvijetljeni ne samo receptori oštre slike, već i susjedni receptori, a također i uz to neizbježni mali zakreti oka (nystagmus) tako da slika točke ne pada samo na jedno mjesto mrežnice. Zbog toga tamne figure na svijetloj pozadini izgledaju manje, negoli svijetle na tamnoj pozadini. Tamni znakovi na svijetloj pozadini stoga izgledaju oku pri srednjoj osvijetljenosti oštiri i čitljiviji. Zbog neoštine preslikavanja iradijacija se može pojaviti i na osvijetljenom sloju fotografske slike.

Područje: fizika (optika)

En. irradiation

Fr. irradiation

Nj. Irradiation; Überstrahlung

IR-filtar

Vidi: filtar za infracrveno zračenje

irigacija

Navodnjavanje, umjetno natapanje polja, ali i povišenje vodostaja u kanalima.

Napomena: Dolazi od lat. *irrigare* – navratiti vodu, natapati.

Područje: kartografija

En. irrigation

Nj. Bewässerung

IRS

Indijski sateliti. Prvi su konstruirani sredinom 1980-ih. Sateliti IRS-1C (1995) i IRS-1D (1997) pripadaju drugoj generaciji.

Nose multispektralne i pankromatske senzore. Prostorna rezolucija u pankromatskom kanalu iznosi 5,8 m.

Vidi: senzor

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. IRS (Indian Remote Sensing Satellite)

ishodište

Također: polazište

Točka u koordinatnom sustavu koja služi kao polazišna točka za računanje elemenata u

sustavu ili za određivanje primjene tog sustava. Kako bi ishodište bilo određeno mora se navesti njegov položaj u sustavu i pripadajuće brojčane vrijednosti njegovih koordinata. (1) Ishodište koordinata je točka presjeka koordinatnih osi od kojih se koordinate bilježe. U matematici, ishodište obično ima koordinate (0,0); u geodeziji je uobičajeno dati ishodištu velike pozitivne vrijednosti kako bi se izbjegle negativne koordinate. (2) Ishodište koordinata je točka koja ima koordinate (0,0) bez obzira na njegov položaj u odnosu na osi. (3) Ishodište koordinata je točka od koje se računaju elementi koordinatnog sustava.

Područje: matematika, kartografija

En. origin

Fr. origine

Nj. Ursprung

ishodište koordinatnog sustava

Čvrsta točka u koordinatnom sustavu u kojoj su sve vrijednosti koordinata nula.

Područje: matematika

En. origin of coordinates

Fr. origine des coordonnées

Nj. Koordinatenursprung

ishodište pravokutnoga koordinatnog sustava

Točka u presjeku koordinatnih osi (osi apscise i osi ordinate) koja je zajednički početak obiju osi.

Vidi: apscisa; ordinata

Područje: kartografija

En. origin, true

Fr. origin des coordonnées rectangulaires

Nj. Gitternull(punkt)

ishodište pravokutnoga koordinatnog sustava, uvjetno

Točka u koju je uvjetno pomaknuto ishodište koordinatnog sustava kako bi sve koordinate zadanog područja imale pozitivne vrijednosti.

Napomena: U koordinatnim sustavima (zonama) Gauss-Krügerove projekcije uobičajeno je uvjetno koordinatno ishodište postaviti 500 000 m zapadno od srednjeg meridijana.

Vidi: projekcija, Gauss-Krügerova

Područje: kartografija

En. origin, false

Nj. Gitternull, fiktives

isječak karte

Posebno izrađen ili izdvojen (isječen) dio jednog lista karte.

Područje: kartografija

En. extract, map

Fr. extrait de carte

Nj. Kartenausschnitt

isječak, kružni

Dio kruga između dvaju polumjera. Površina

mu je jednaka $P = \frac{r^2 l}{2}$, gdje je r polumjer

kruga, a l duljina luka kružnice koja pripada kružnom isječku. Duljina luka kružnog

isječka jednaka je $l = \frac{r\pi\alpha}{180}$.

Područje: matematika

En. sector, circular

Fr. secteur circulaire

Nj. Kreisausschnitt; Kreissektor

isječak, kuglin

Tijelo koje nastaje rotacijom kružnog isječka oko njegove osi simetrije.

Područje: matematika

En. sector, spherical; cone, spherical

Fr. secteur sphérique

Nj. Kugelausschnitt; Kugelsektor

isječak, vremenski

U kontekstu geografskih informacija odnosi se na prikupljanje podataka u kratkim vremenskim intervalima (fotogrametrija i daljinska istraživanja). Najčešće se takva metoda prikupljanja podataka upotrebljava za pojave koje se brzo mijenjaju (npr. praćenje hurikana), ali se može odnositi i na redovito prikupljanje podataka o nekom području (npr. satelitske snimke za neko područje dobivaju se nakon svakog prolaska satelita iznad istog mjesta).

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. slice, time

iskaz, poslovni

Pomoćni poslovni popis u kojem se evidentira stanje rješavanja predmeta u zemljišnim knjigama i neke činjenice koje treba evidentirati u svezi upisa; evidencija o kretanju spisa predmeta, načinu rješavanja, vrstama upisa i prava na zemljištima.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

iskaz zemljišta

Tiskanica za komasacijski postupak, obilježena rednim brojem i rednim brojevima ostalih iskaza s kojima čini posjed jednog domaćinstva, a sadrži tehničkom reambulacijom i zemljišnoknjižnim postupkom utvrđene podatke o parcelama u posjedu jednog sudionika komasacije te podatke o načinu korištenja i vrijednosti tih parcela po komasacijskim klasama, zatim ukupnu vrijednost posjeda s postotkom odbitaka kao i sve te podatke nakon dodjele novog posjeda.
Područje: inženjerska geodezija

iskolčenje

Prenošenje na teren projektiranog objekta, tj. obilježavanje na terenu i stabiliziranje s potrebnom točnošću niza točaka koje označuju osi i oblik projektiranog objekta prema položaju i dimenzijama što ih daje projekt.
Područje: inženjerska geodezija
En. laying out; setting out; staking out
Fr. implantation; jalonnage
Nj. Absteckung

iskolčenje komasacijske osnove

Iskolčenje glavnog projekta putne i kanalske mreže te projekta gospodarskih tabli u postupku komasacije.
Područje: inženjerska geodezija

iskolčenje presjekom linija

Način iskolčenja točke pomoću linija koje su na gradilištu prethodno iskolčene i stabilizirane.
Vidi: iskolčenje
Područje: inženjerska geodezija

iskolčenje presjekom lukova

Način iskolčenja točke pomoću dviju ili više dužina, što označuju udaljenosti tražene točke od točaka geodetske osnove.
Vidi: iskolčenje
Područje: inženjerska geodezija

iskolčenje presjekom pravaca

Način iskolčenja točke pomoću dvaju ili više pravaca koji predstavljaju smjerove od točaka geodetske osnove prema traženoj točki.
Vidi: iskolčenje
Područje: inženjerska geodezija

iskolčenje regulacijske osnove

Iskolčenje projekta reguliranih i novoosnovanih granica, građevinskih parcela i objekata infrastrukture u gradovima i naseljima.
Područje: inženjerska geodezija

iskolčenje vertikale

Postavljanje točaka u pravcu vertikale ili mjerenje u točki presjeka pravca vertikale stajališne točke i specifične horizontalne ravnine.
Napomena: U engleskom jeziku izraz *plumbing* u mjerenjima znači i postavljanje odnosno ispitivanje vertikalnog položaja sastavnice građevinskog objekta.
Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija
En. plumbing
Fr. projection suivant la verticale
Nj. Lotung

iskop

Količina uklonjenog tla kod nekih radova.
Područje: inženjerska geodezija
En. material, excavated; cut; excavation
Nj. Aushub; Ausgrabung; Auschachtung

ISO

Oznaka za Međunarodnu organizaciju za normizaciju. Dolazi od grčke riječi *isos* što znači jednako. ISO je mreža nacionalnih zavoda za normizaciju iz 148 država, u pravilu s po jednim zavodom po državi, i sa Središnjim tajništvom u Ženevi (Švicarska),

koje koordinira sustav. ISO je nevladina organizacija; njezini članovi nisu, kao što su u Ujedinjenim narodima, predstavnici vlada država. Ipak, ISO zauzima poseban položaj između javnog i privatnog sektora.
Područje: metrologija, informatika
En. International Organization for Standardization
Fr. Organisation internationale de normalisation
Nj. Internatonale Vereinigung der Standardisierungsgremien

ISO 9000

International quality standard (ISO), međunarodne norme kvalitete. Njihova značajka je promijenjeni pristup kvaliteti koji se može ukratko opisati s "ne daj korisniku ni manje ni više kvalitete nego što je on zahtijeva".
Područje: metrologija
En. ISO 9000

ispis čestica

Podaci o svim katastarskim česticama komasacijske gromade. Podaci za svaku katastarsku česticu su njezin broj, katastarska kultura, površina i vlasnik, broj lista katastarskog plana na kojem je prikazana, broj zemljišnoknjižnog uloška u koji je upisana i naziv rudine u kojoj leži.
Vidi: čestica, katastarska; gromada, komasacijska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

ispis iz BZP

Ispis iz EOP zemljišne knjige, bilo iz EOP glavne knjige, pomoćnih popisa ili dnevnika zemljišnoknjižnih podnesaka; zemljišnoknjižni izvadak iz EOP zemljišne knjige; izdaju ga zemljišnoknjižni sudovi i tijela nadležna za katastar.
Vidi: baza zemljišnih podataka Republike Hrvatske; knjiga, EOP zemljišna; knjiga, EOP glavna
Područje: katastar i zemljišna knjiga

ispit

Tehnička operacija kojom se prema utvrđenom postupku određuje jedna ili više

značajki određenog proizvoda ili njegove funkcije (npr. mjerilo, mjerni uređaj).
Područje: metrologija
En. test
Fr. essai
Nj. Prüfung

ispitivalište

Također: ispitni laboratorij, mjerilište
Mjesto gdje se obavljaju ispiti.
Napomena: Naziv ispitivalište može se upotrebljavati za različite oblike praktične primjene pri ispitivanju. Pri geodetskim ispitivanjima na terenu to su ispitne jedinice koje se mogu razlikovati npr. izmjenom mjeritelja i/ili instrumenta i opreme, ili mjerenjima istom opremom u različito doba dana, ili u različitim danima u približno istim uvjetima, u znatnijem vremenskom odmaku, ili različitim metodama mjerenja u istim uvjetima.
Vidi: ispit; mjerenja, usporedbena; ponovljivost, mjerna; obnovljivost, mjerna
Područje: metrologija
En. laboratory, testing
Fr. laboratoire d'essai
Nj. Prüflaboratorium

ispitivanje

Djelatnost kojom se obavlja jedan ili više ispita.
Područje: metrologija
En. testing
Fr. vérification; contrôle
Nj. Prüfung

ispitivanje mjernih instrumenata

Također: ispit mjernih instrumenata
Postupci za provjeru mjernog instrumenta s obzirom na zadovoljavanje specifičnih zahtjeva u definiranim uvjetima.
Napomena: Ispit svih mjernih instrumenata (mjerila) u određenim razdobljima reguliran je zakonskim propisima (Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo).
Područje: mjerni instrumenti
En. testing of measuring instruments
Fr. vérification des instruments de mesure
Nj. Überprüfung der Messgeräte

ispit, mjernički

Ispit za stjecanje naziva mjernik ili geometar u doba izmjere potrebne za izradu austrijskog i mađarskog katastra zemljišta u XIX. st. Sastojao se više iz provjere praktičnog nego teorijskoga geodetskog znanja.

Vidi: mjernik; geometar

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ispit, zemljišnoknjižni

Ispit kojim se provjerava sposobnost obavljanja poslova na vođenju zemljišnih knjiga i stječe ovlast za taj posao.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

isprava, javna

Isprava na temelju koje se može dopustiti neki zemljišnoknjižni upis, predbilježba ili zabilježba, a koju je sastavilo za to nadležno tijelo ili javni bilježnik, odnosno koju je izdao sud ili drugo nadležno tijelo.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. deed drawn by a competent authority, formal

Fr. acte authentique

Nj. Urkunde, öffentliche

ispravak

Također: korekcija

Vrijednost algebarski pribrojena neispravljenom mjernom rezultatu radi kompenzacije odstupanja.

Napomena: Budući da se sustavno odstupanje ne može točno znati, ispravak ima također nesigurnost.

Vidi: nesigurnost, mjerna; rezultat, ispravljeni

Područje: metrologija

En. correction

Fr. correction

Nj. Korrektion; Verbesserung

ispravak međe

Sudsko uređenje međe katastarskih čestica koja na zemljištu nije vidljiva ili koja je sporna.

Vidi: međa; međa, sporna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ispravak površine

Usklađivanje površine katastarske čestice prema katastarskom operatu s njezinom površinom na zemljištu i u zemljišnoj knjizi.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ispravak rješenja o upisu

Donošenje rješenja o ispravku rješenja o upisu koje se provodi po službenoj dužnosti ako se utvrdi da nalog za upis nije moguće provesti u zemljišnim knjigama.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ispravak, temperaturni

Ispravak mjerne vrijednosti zbog odstupanja temperature (kao utjecajne veličine) mjernog uređaja u trenutku mjerenja od određene referencijske vrijednosti.

Vidi: veličina, utjecajna; temperatura, referencijska; temperatura umjeravanja

Područje: metrologija

En. correction, temperature

Fr. correction de temperature

Nj. Temperaturkorrektion

ispravak upisa

Ispravak nastao zbog pogreške u upisivanju; upisuje se na kraju pogrešno upisanog teksta ako je pogreška uočena za vrijeme samog upisivanja, ili na temelju rješenja o ispravku pogrešnog upisa.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

isprava, privatna

Isprava na temelju koje se dopušta neki zemljišnoknjižni upis, a na kojoj je na zakonom propisani način ovjerovljena istinitost potpisa; može biti potpisana od strane knjižnog prednika ili njegova opunomoćenika.

Vidi: prednik, knjižni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. contract, simple; contract, informal;

agreement, private

Fr. acte sous seing privé

Nj. Rechtsgeschäft, privatschriftliches

isprava, zemljišnoknjižna

Isprava na temelju koje je dopušten

zemljišnoknjižni upis, npr. kupoprodajni ugovor, rješenje o nasljeđivanju itd.; isprava sastavljena u obliku propisanom za njezinu valjanost.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

isprave

Knjižne isprave; zemljišnoknjižne isprave.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

ispravnost mjerila

Svojestvo mjerila (mjernog instrumenta) da daje pokazivanja oslobođena sustavnog odstupanja.

Vidi: rektifikacija

Područje: mjerni instrumenti

En. freedom from bias (of a measuring instrument)

Fr. justesse (d'un instrument de mesure)

Nj. Richtigkeit (eines Instrumentes)

ispravnost (rezultata)

Kvalitativna oznaka za mjeru približenja rezultata referencijskoj vrijednosti pri čem, već prema utvrđenoj ili dogovorenoj, ta vrijednost može biti istinita, ispravna ili očekivana.

Napomena: Kvantitativne podatke te mjere približenja ne treba iskazivati nazivom "točnost". Za kvantitativne podatke mjernih rezultata vrijedi pojam mjerna nesigurnost.

Vidi: vrijednost, referencijska; nesigurnost, mjerna

Područje: metrologija

En. trueness

Fr. justesse

Nj. Richtigkeit

ISPRS

Međunarodno društvo za fotogrametriju i daljinska istraživanja, nevladina organizacija koja se bavi razvojem međunarodne suradnje radi unaprijeđenja fotogrametrije i daljinskih istraživanja i njihovih primjena. Osnovano je 1910. pod vodstvom prvoga predsjednika, Eduarda Doležala. Hrvatska je članica ISPRS-a od 1996.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. ISPRS (International Society for

Photogrammetry and Remote Sensing)

Fr. Société Internationale de

Photogrammétrie et de Télédétection

Nj. Gesellschaft für Photogrammetrie und

Fernerkundung, Internationale

istinitost

Bliskost slaganja između prosječne vrijednosti dobivene iz velikog skupa rezultata i prihvaćene referentne vrijednosti. Mjera istinitosti obično se iskazuje s pomoću pristranosti. Istinitost se nazivala "točnost srednje vrijednosti", ali se uporaba toga naziva ne preporučuje.

Područje: statistika

En. trueness

Nj. Richtigkeit; Wahrhaftigkeit; Wirklichkeit

istinitost u označivanju

Način izvješćivanja o kvaliteti podataka koji se sastoji od navođenja svih činjenica o skupu podataka od strane proizvođača, a na korisniku je da sam procijeni odgovara li taj skup podataka njegovim zahtjevima.

Područje: informatika; kartografija

En. truth in labelling

istočno (E)

Istočna koordinata u ravnini kartografske projekcije.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. easting (E)

istraživanja, daljinska

Metodski postupci prikupljanja i interpretacije podataka o objektima iz daljine, pri čem mjerni instrumenti ne dolaze u dodir s objektima istraživanja (najčešće se izvode iz zračnih i svemirskih letjelica).

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. remote sensing

Fr. télédétection

Nj. Fernerkundung

iteracija

Također: opetovanje, ponavljanje
Uzastopno izvođenje nekog postupka tako da se u svakom koraku primjenjuju rezultati iz prethodnoga. Npr. približno rješavanje

jednadžbi metodom iteracije provodi se tako da se jednadžba $f(x) = 0$ napiše u obliku

$\varphi(x) = x$, odabere se početna vrijednost x_0 i definira niz

$x_1 = \varphi(x_0), x_2 = \varphi(x_1), \dots, x_{n+1} = \varphi(x_n), \dots$. Uz

određene uvjete niz (x_n) teži prema rješenju jednadžbe $f(x) = 0$.

Područje: matematika

En. iteration; iteration process

Fr. procédé d'itération

Nj. Iteration; Iterierung; Iterationprozeß

itinerar

(1) Plan i program putovanja s naznakom udaljenosti, mjesta zaustavljanja te vremenima dolaska i odlaska. (2) Putni vodič s kartom i svim značajnijim podacima o području kojim se putuje (opis kraja, ceste, luke, hoteli itd.).

Područje: kartografija

En. route

Fr. itinéraire

Nj. Itinerar

ITRF

Realizacija međunarodnog terestričkog referentnog sustava za određenu vremensku epohu, npr. ITRF94.

Vidi: datum, geodetski; okvir, referentni terestrički

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. ITRF (IERS Terrestrial Reference Frame)

IUGG

Kratice od International Union for Geodesy and Geophysics – Međunarodna unija za geodeziju i geofiziku. Znanstvena organizacija posvećena promociji i koordinaciji istraživanja Zemlje i njezina okoliša u prostoru. Prikupljeni podaci, dobiveni rezultati i saznanja stečena pod okriljem Unije dostupni su cijeloj znanstvenoj zajednici i namijenjeni dobrobiti društva. Kako bi unaprijedila znanost o Zemlji, Unija djeluje kroz svoja društva i povjerenstva. Jedno od sedam njezinih društava je Međunarodno društvo za geodeziju (International Association of

Geodesy – IAG).

Vidi: IAG

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. IUGG (International Union for Geodesy and Geophysics)

Fr. Union Géodésique et Géophysique

Internationale

izdavač karte

Pravna osoba odgovorna za objavljivanje karte (kartografskog proizvoda).

Područje: kartografija

En. publisher, map

Fr. éditeur cartographique

Nj. (Karten)herausgeber

izdavaštvo, stolno

Unos podataka i priprema za tisak tekstova i slika uz pomoć osobnog računala i softvera kao što je npr. Pagemaker. Izlazak tiskovnih originala može se ostvariti na laserskom pisaču, koji radi pomoću jezika opisa stranice, npr. PostScripta, koji omogućuje i elektronsko rastriranje.

Vidi: PostScript

Područje: informatika

En. publishing, desk top

izdvajanje značajki

Postupak proučavanja i lociranja područja i objekata na Zemlji i dolaženje do korisnih informacija iz snimaka.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. feature extraction

Nj. Merkmalsbestimmung

izgladivanje linije

Postupak koji uklanja nepravilnosti i grubosti s neke linije unutar zadane tolerancije.

Područje: kartografija

En. smoothing, line

Nj. Linienglättung

izgrađenost katastarske čestice

Podatak koji se odnosi na iskazivanje postojanja zgrada i drugih građevina koje trajno leže na zemljištu ili ispod njegove površine (oznaka zgrade ili druge građevine i površina zemljišta pod tom građevinom);

pod izgrađenosti katastarske čestice može se smatrati i određena kategorija koja je u funkciji iskazivanja strukture načina iskorištavanja zemljišta.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

izjednačenje

Određivanje vrijednosti nepoznanica na temelju prekobrojnih mjerenja, a prema određenim principima. Na taj način dobivaju se izjednačene vrijednosti koje su u nekom smislu oslobođene utjecaja pogrešaka.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. adjustment

Fr. compensation; ajustement

Nj. Ausgleichung

izjednačenje bloka

Izjednačenje koordinata novih točaka na osnovi mjerenja snimaka dvaju ili više povezanih nizova snimaka. Rezultat su koordinate novih točaka u referentnom koordinatnom sustavu i elementi vanjske orijentacije svih snimaka.

Vidi: orijentacija, vanjska

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. block adjustment

Nj. Blockausgleichung

izjednačenje direktnih mjerenja

Određivanje jedne ili više izjednačenih veličina koje se mogu direktno mjeriti i za koje postoje mjerene vrijednosti.

Vidi: izjednačenje

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. adjustment of direct observations

Fr. compensation des observations directes

Nj. Ausgleichung direkter Beobachtungen

izjednačenje koordinata

Izjednačenje nekih mjerenja s koordinatama kao nepoznanicama.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. adjustment of coordinates

Fr. compensation des coordonnées

Nj. Koordinatenausgleichung

izjednačenje koreliranih mjerenja

Izjednačenje metodom najmanjih kvadrata pri čem se uzima u obzir korelacija između mjerenja.

Vidi: korelacija

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. adjustment of correlated observations

Fr. compensation des observations corrélées

Nj. Ausgleichung korrelierter

Beobachtungen

izjednačenje metodom najmanjih kvadrata

Izjednačenje pri kojem zbroj težinskih suma kvadrata popravaka ima minimalnu vrijednost. Ako postoji korelacija između mjerenja, treba minimizirati kvadratnu formu koja se sastoji od vektora popravaka i inverzne korelacijske matrice.

Vidi: izjednačenje; korelacija

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. adjustment by the least squares method

Fr. compensation par la méthode des moindres carrés

Nj. Ausgleichungsrechnung nach der Methode der kleinsten Quadrate

izjednačenje mreže

Izjednačenje neke geodetske mreže, npr. triangulacijske, trilateracijske, nivelmanske, astronomske, gravitacijske.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. adjustment, net

Fr. compensation de réseau

Nj. Netzausgleichung

izjednačenje posrednih mjerenja (opažanja) s uvjetnim jednadžbama

Izjednačenje prema jednadžbama popravaka i uvjetnim jednadžbama između nepoznanica.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. adjustment of observation equations with condition equations

Fr. compensation des observations indirectes avec des équations de condition

Nj. Ausgleichung vermittelnder
Beobachtungen mit Bedingungsgleichungen

izjednačenje posrednih opažanja

Izjednačenje prema jednadžbama popravaka.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. adjustment of observation equations

Fr. compensation des observations

Nj. Ausgleichung vermittelnder

Beobachtungen

izjednačenje površina

(1) Pri izradbi i/ili obnovi katastarskog operata izjednačenje novoizračunatih površina katastarskih čestica na unaprijed teorijski određenu površinu. (2) Pri održavanju katastarskog operata raspoređivanje razlike u površini između površine skupine novonastalih katastarskih čestica i ukupne površine katastarskih čestica te skupine iz katastarskog operata, proporcionalno površini svake novonastale katastarske čestice. Izjednačenje se može provesti ako je razlika u površini tih skupina manja ili jednaka od unaprijed zadanog dopuštenog površinskog odstupanja.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

izjednačenje uvjetnih jednadžbi

Izjednačenje prema uvjetnim jednadžbama koje izjednačena mjerenja moraju zadovoljiti.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. adjustment of condition equations

Fr. compensation des équations de condition

Nj. Ausgleichung bedingter Beobachtungen

izjednačenje uvjetnih jednadžbi s nepoznicama

Izjednačenje prema uvjetnim jednadžbama, kada se uz najmanje dva izjednačena opažanja pojavljuju i nepoznalice.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. adjustment of condition equations with unknowns

Fr. compensation des équations de condition

avec des inconnues

Nj. Ausgleichung bedingter Beobachtungen mit Unbekanten

izlaganje

Ispunjenje zakonske obveze ureda za katastar da poziva stranke u svoj privremeno otvoreni ured na području obavljene katastarske izmjere, radi priopćavanja, provjeravanja i otklanjanja mogućih pogrešaka u podacima katastarske izmjere.

Vidi: izmjera, katastarska; klasiranje, katastarsko

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. inspection of cadastral documents, public

Fr. reconnaissance des documents cadastraux

Nj. Öffnenlegung des Liegenschaftskataster

izlaganje na javni uvid

Ispunjenje zakonske obveze komasacijskih organa da pozivanjem ili javnim oglašavanjem predoči sudionicima komasacije podatke: komasacijske procjene zemljišta, iskaze zemljišta po stanju prije komasacije, idejne projekte komasacijske osnove te rješenja o komasaciji novih posjeda.

Vidi: komasacija

Područje: inženjerska geodezija

En. notice, public

Fr. enquête de commodo et incommodo

Nj. Auslegung, öffentliche

izmjena

Također: transakcija

Niz operacija koje se izvode zajedno. U pravilu, izmjene prevode bazu podataka iz jednoga konzistentnog stanja u drugo. Svaka izmjena može biti uspješno završena ili se od nje može odustati. Do odustajanja može doći na zahtjev korisnika, zbog pogreške u sustavu ili zbog posljedica kršenja ograničenja konzistentnosti. Samo u slučaju uspješnog završetka izmjene one su potvrđene i dostupne na uvid korisnicima.

Vidi: ograničenja konzistentnosti; potvrđivati

Područje: informatika

En. transaction

Nj. Transaktion

izmjera

Općeniti i kraći naziv za geodetsku izmjeru i njezine oblike: izmjeru Zemlje, osnovnu izmjeru, detaljnu (katastarsku, topografsku, hidrografsku) i posebnu izmjeru.

Područje: geodezija

En. survey; survey, land

Fr. levé

Nj. Aufnahme; Vermessung

izmjera, detaljna

Vidi: izmjera zemljišta

izmjera, državna

Geodetska izmjera kojoj je svrha određivanje elemenata za izradu suvremenog geoinformacijskog sustava države za cjelinu njezina teritorija do pojedine katastarske čestice i objekata na njoj. Poslovi državne izmjere obuhvaćaju osnovne geodetske radove, topografsku izmjeru i izradu državnih karata, izmjeru i označivanje državne granice na kopnu.

Vidi: izmjera, geodetska

Područje: geodezija

Nj. Landesaufnahme

izmjera, fotogrametrijska

Metoda izmjere fotografskih snimaka, snimljenih iz zraka ili sa Zemlje.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. survey, photogrammetric

Fr. levé photogrammétrie

Nj. Vermessung, photogrammetrische

izmjera, geodetska

Prikupljanje, obrada i prikazivanje podataka geodetskim metodama.

Područje: geodezija

En. survey, geodetic

Fr. levé géodésique

Nj. Vermessung, geodätische

izmjera, građevna

Sva geodetska mjerenja vezana uz iskolčenje, nadgledanje, preuzimanje i obračunavanje građevine.

Područje: inženjerska geodezija

izmjera, grafička

Također: mapiranje

Određivanje položaja zemljišta i izabranih točaka objekata na zemljištu mjerenjem geodetskim stolom i gledačom ili kipregelom, te istodobno, neposredno na terenu, grafička izradba njihova kartografskog prikaza. Katastarski planovi austrijskog i mađarskog katastra zemljišta iz XIX. st. izrađeni su na taj način. Danas se zbog suvremenije tehnologije izmjere grafička izmjera vrlo rijetko upotrebljava.

Vidi: stol, geodetski; kipregel

Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija

En. survey, plane table

Fr. levé a la planchette

Nj. Meßtischaufnahme

izmjera, gravimetrijska

Određivanje ubrzanja sile teže na pojedinim točkama na Zemlji. Prije početka gravimetrijskih radova izrađuje se projekt mreže – odabire se skupina točaka na kojima treba odrediti ubrzanje sile teže.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. survey, gravimetric

Nj. Vermessung, gravimetrische

izmjera, hidrografska

Izmjera kojoj je osnovna svrha određivanje podataka vezanih uz dno mora i kopnenih voda. Može se sastojati od određivanja jednog ili više sljedećih skupova podataka: dubina voda, konfiguracije i vrste dna, smjera i jakosti struja, visine i vremena morskih mijena, položaja topografskih oblika te nepokretnih objekata za potrebe navigacije.

Područje: pomorstvo, geodezija

En. survey, hydrographic

Fr. levé hydrographique

Nj. Vermessung, hydrographische

izmjera, industrijska

Različite izmjere i geometrijska mjerenja primijenjena u proizvodnji.

Područje: praktična geodezija

En. survey, industrial

Fr. mesures appliquées aux travaux de

l'industrie
Nj. Industrievermessung

izmjera, inženjerska

Takoder: inženjerska geodezija
Sve metode geometrijske izmjere koje su potrebne za zamisao, planiranje, proračun, izvedbu, izmjeru i naknadna ispitivanja inženjerskog projekta ili građevine.
Napomena: Inženjerska izmjera je općenit pojam, a obuhvaća iskolčenje, izmjeru na gradilištu, industrijsku izmjeru, ispitna mjerenja, mjerenja i ispitivanja deformacija itd.

Vidi: mjerenje, geometrijsko
Područje: inženjerska geodezija
En. survey, engineering
Fr. topométrie industrielle et de génie civil
Nj. Ingenieurvermessung; Ingenieurgeodäsie

izmjera, katastarska

Geodetska izmjera kojoj je svrha osnivanje katastarskih čestica, evidentiranje zgrada i drugih građevina, evidentiranje posebnih pravnih režima na zemljištu i načina uporabe zemljišta te izrada katastarskog operata katastra nekretnina.

Vidi: izmjera, geodetska; čestica, katastarska; operat, katastarski; katastar nekretnina
Područje: katastar i zemljišna knjiga
En. survey, cadastral
Fr. levé cadastral
Nj. Katastervermessung

izmjera katastarske čestice

Detaljna izmjera međa katastarske čestice i pripadajućih objekata.
Vidi: izmjera, detaljna; čestica, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

izmjera na gradilištu

Sve metode geometrijskog mjerenja primijenjene na mjestu izvedbe objekta te ispitna mjerenja, mjerenja za usklađivanje i izmjera detalja prije izvedbe.
Vidi: mjerenje, geometrijsko; mjerenje za usklađivanje; iskolčenje
Područje: praktična geodezija, inženjerska

geodezija
En. survey, site
Fr. mesure sur le chantier
Nj. Bauvermessung

izmjera, naknadna detaljna

Provjera mjerenjem postojećih podataka katastarske izmjere na koje je dan prigovor.
Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija

izmjera na mrežu

Detaljna izmjera od mreže stalnih geodetskih točaka.
Vidi: izmjera, detaljna; mreža stalnih geodetskih točaka
Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija

izmjera, ortogonalna

Vidi: metoda izmjere, ortogonalna

izmjera, osnovna

Određivanje položajnih koordinata, visina i sile teže pojedinih u krajoliku posebno označenih točaka, radi izrade državnog položajnog i visinskog sustava točaka, odnosno mreže stalnih geodetskih točaka. Obavlja se na temelju prethodno određenih globalnih geometrijskih i gravimetrijskih parametara Zemlje kao planeta.
Područje: geodezija

izmjera, polarna

Vidi: metoda izmjere, polarna

izmjera, posebna

Oblik geodetske izmjere radi projektiranja i neposredne gradnje građevina, drugih objekata i strojeva, te nadzora njihove stabilnosti.
Vidi: izmjera, geodetska
Područje: inženjerska geodezija

izmjera, postojeća katastarska

Katastarska izmjera zemljišta na temelju koje je izrađen važeći katastarski operat.
Vidi: izmjera, katastarska; operat, katastarski
Područje: katastar i zemljišna knjiga

izmjera postojećeg stanja

Dužnost ureda za katastar da, na temelju prijave o promjeni, izmjeri propisno obilježene međe katastarskih čestica, utvrđeno stanje provede u katastarskom operatu i prijavi za provedbu u zemljišnoj knjizi.

Vidi: međa; operat, katastarski; knjiga, zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

izmjera, prvobitna katastarska

Katastarska izmjera prema rezultatima koje su katastarske čestice prvi put prikazane na katastarskom planu i nakon koje je prvi put izrađen katastar zemljišta.

Vidi: izmjera, katastarska; katastar zemljišta

Područje: katastar i zemljišna knjiga

izmjera, stereoskopska

Također: stereoizmjera

Izmjera stereoparova na stereoinstrumentu.

Vidi: stereopar; stereoinstrument

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. stereocompilation; restitution, stereoscopic

Fr. évaluation stéréoscopique

Nj. Stereoauswertung; Auswertung, stereoskopische; Stereobildauswertung

izmjera, topografska

Geodetska izmjera topografskih objekata, koji se mogu pridružiti nekoj objektnoj cjelini (naselja, prometnice, vode, vegetacija, reljef i područja), prostorno ih geometrijski jednoznačno odrediti, atributima

kvantitativno i kvalitativno pobliže opisati i imenovati. Svrha je te izmjere izrada topografskih karata i baza podataka.

Vidi: izmjera, geodetska; objekt, topografski

Područje: praktična geodezija

En. survey, topographic

Fr. levé topographique

Nj. Aufnahme, topographische

izmjera, visinska

Određivanje visina točaka geodetskim metodama, npr. geometrijski nivelman, trigonometrijski nivelman, tahimetrija,

barometarsko mjerenje visina.

Vidi: nivelman, geometrijski; mjerenje visinskih razlika, trigonometrijsko

Područje: praktična geodezija

En. measurement of heights

Fr. mesurage des hauters

Nj. Höhenmessung

izmjera Zemlje

Istraživanje i određivanje oblika i veličine

Zemlje kao planeta iz njezinih globalnih geometrijskih i gravimetrijskih parametara.

Područje: geodezija

Nj. Erdmessung

izmjera zemljišta

Također: detaljna izmjera, zemljomjerstvo, niža geodezija, praktična geodezija

Geodetska izmjera kojom se određuju elementi položaja, oblika, veličine i drugih svojstava zemljišta i objekata na zemljištu.

Rezultati takve izmjere obično se prikazuju na planovima ili kartama krupnijeg mjerila.

Vidi: izmjera, geodetska

Područje: praktična geodezija

En. survey, land

izmjera zemljišta, katastarska

Utvrđivanje katastarskih čestica (položaja, oblika i veličine), načina iskorištavanja čestica (i izgrađenosti) te posjednika katastarskih čestica u propisanom postupku.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. survey, cadastral

Fr. levé cadastral

Nj. Katastervermessung

izobata

Linija koja spaja točke istih dubina ili negativnih nadmorskih visina s obzirom na nultu nivoplohu.

Područje: kartografija

En. contour, depth

Fr. isobathe

Nj. Tiefenlinie

izogonalan

(1) Koji ima jednake kutove. (2) Onaj koji čuva kutove.

Područje: matematika
En. isogonal

izohipsa

Linija koja spaja točke istih nadmorskih visina.

Područje: kartografija
En. contour; contour line; isohypse
Fr. courbe de niveau; isohypse
Nj. Höhenlinie; Isohypse

izohipsa, dopunska

Izohipsa koja se interpolira između (susjednih) osnovnih izohipsa kako bi se prikazale lokalne karakteristike zemljišnih oblika.

Područje: kartografija
Fr. courbe auxiliaire
Nj. Hilfshöhenlinie

izohipsa, glavna

Određena, svaka n -ta izohipsa, deblje izvučena, najčešće s kotom.

Područje: kartografija
En. contour line, index
Fr. courbe maitresse; courbe de niveau maitresse
Nj. Zählhöhenlinie; Zählisohypse

izohipsa, osnovna

Linija koja spaja točke istih nadmorskih visina na odabranoj ekvidistanciji.

Vidi: ekvidistancija
Područje: kartografija
En. contour, principal
Fr. courbe normale; courbe de niveau normale
Nj. Haupthöhenlinie

izohipsa, pomoćna

Izohipsa koja se interpolacijom umeće na polovini ili četrtini prihvaćene ekvidistancije kako bi se prikazali detalji zemljišnih oblika koji se nalaze unutar prihvaćene ekvidistancije ili kako bi se dobile gušće izohipse, obično u ravninama.

Vidi: ekvidistancija
Područje: kartografija
En. contour, auxiliary; contour, intermediate

Fr. courbe intercalaire; courbe auxiliaire
Nj. Zwischenhöhenlinie; Hilfshöhenlinie

izokola

Linija na karti koja spaja točke istih deformacija.

Vidi: deformacije projekcije
Područje: kartografija
En. isogram, distortion
Fr. ligne d'égalé alteration
Nj. Äquideformate

izokrona

Izolinja koja spaja točke jednakog vremenskog puta od pojedine točke. Obično se koristi u aplikacijama za planiranje trase ceste.

Vidi: izolinija
Područje: GIS
En. isochrone

izolar

Zbirka karata u kojoj dominiraju prikazi otoka. Prvi izolar hrvatskih otoka tiskan je u prvoj polovici XVI. st.

Područje: kartografija

izolinija

Linija na karti koja spaja točke istih ili pretpostavljeno istih iznosa nekih veličina.

Vidi: prikaz srodan karti
Područje: kartografija
En. isolinie; isogram
Fr. isoligne
Nj. Isolinie

izometrija

Svako preslikavanje koje čuva udaljenost.

Područje: matematika
En. isometry
Fr. isométrie
Nj. Abbildung, isometrische

izostazija

Kompenzacija topografskih masa odgovarajućim rasporedom masa različite gustoće ispod njih.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. isostasy
Nj. Isostazie

izoštavanje slike

Postupak kojim se postiže oštrina optičke slike pri promatranju slike okom (i okularom instrumenta).

Napomena: U mjernih instrumenata taj postupak ima posebno značenje radi nužnosti uklanjanja paralakse.

Vidi: metoda izoštavanja slike; paralaksa nitnoga križa; daljina izoštavanja; fokusiranje

Područje: fizika (optika)

En. focussing; focusing (SAD)

Fr. mise au point, mouvement de mise au point

Nj. Einstellung der Bildschärfe; Scharfeinstellen des Zielbildes

izoštavanje, unutrašnje

Postupak izoštavanja slike mjernog objekta pri namještanju dalekozora za mjerenje kod kojeg se pomiče optički član objektiva unutar cijevi dalekozora. Tim se postupkom mijenja žarišna daljina objektiva i slika objekta dovodi u ravninu nitnoga križa.

Napomena: Rijetke su konstrukcije kod kojih se za izoštavanje slike koristi pomak nekog drugog optičkog elementa (npr. pomak kompenzatora nivelira s kompenzatorom).

Vidi: izoštavanje slike; teleobjektiv; paralaksa nitnoga križa; namještanje mjernog dalekozora

Područje: mjerni instrumenti

En. focussing, internal

Fr. mise au point interne

Nj. Innenfokussierung; Fokussieren mit Fokussierlinse

izoštavanje, vanjsko

Postupak izoštavanja slike dalekozora pomakom okularne cijevi s nitnim križem unutar objektivne cijevi kojim se dovodi ravnina nitnoga križa u ravninu mjernog objekta. Primijenjeno je u starijih konstrukcija dalekozora.

Vidi: izoštavanje, unutrašnje; izoštavanje slike; paralaksa nitnoga križa; namještanje mjernog dalekozora

Područje: mjerni instrumenti

En. focussing, external

Fr. commande du tube porte réticule

Nj. Fokussieren, ausseres; Fokussieren mit Okulartrieb

izrada karte

Cjelokupnost svih postupaka u izradi karata – od zamisli do umnožavanja. Glavniji su postupci: kartografska priprema, izrada projekta karte, oblikovanje karte, izrada originala i umnožavanje karte.

Vidi: priprema, kartografska; sastavljanje karte; original, izdavački

Područje: kartografija

En. production, map

Nj. Kartenherstellung

izrada katastarskog operata

Također: osnivanje katastarskog operata
Uspostava katastarske evidencije za katastarsku općinu temeljem geodetskog elaborata izrađenog i ovjerenog za tu svrhu.
Vidi: operat, katastarski; elaborat, geodetski
Područje: katastar i zemljišna knjiga

izrada katastra zemljišta

Poslovi koji se sastoje od utvrđivanja katastarskih prostornih jedinica, katastarske izmjere zemljišta, katastarskoga klasiranja i bonitiranja zemljišta, izlaganja, izrade katastarskih operata.

Vidi: katastar zemljišta; izmjera, katastarska; klasiranje, katastarsko; operat, katastarski; bonitiranje

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Aufstellung eines Grundkatasters

izravanje međe

Pojednostavnjenje međne linije zamjenom dijelova susjednih katastarskih čestica.

Vidi: međa

Područje: katastar i zemljišna knjiga

izraz, neodređeni

Izraz oblika $\frac{0}{0}$, 0^0 , ∞^0 , $\frac{\infty}{\infty}$, 1^∞ , $0 \cdot \infty$ ili

$\infty - \infty$.

Područje: matematika

En. form, indeterminate

Fr. indétermination

Nj. Form, unbestimmte

izrezati i umetnuti

Svojstvo u aplikacijskom softverskom paketu koje izrezuje (briše) dio ili cijeli objekt ili tekst iz nekog dokumenta i smješta ga u međumemoriju, odakle se može umetnuti u isti ili drugi dokument.

Područje: informatika

En. cut and paste

izvadak iz sudskog registra

Javna isprava kojom se dokazuje da je pravna osoba registrirana za obavljanje određene djelatnosti, za koje je djelatnosti registrirana, tko je ovlaštena osoba pravne osobe itd.

Vidi: isprava, javna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

izvadak, opći

Izvadak s prikazom stanja cijelog zemljišnoknjižnog tijela.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

izvadak, posebni

Izvadak za posebni dio zemljišnoknjižnog tijela ili hipotekarnu tražbinu.

Vidi: tijelo, zemljišnoknjižno; tražbina, hipotekarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

izvadak, zajednički

Izvadak za više zemljišnoknjižnih tijela koji se sastavlja samo ako su vlasništvo i tereti glede svih zemljišnoknjižnih tijela jednaki.

Vidi: tijelo, zemljišnoknjižno

Područje: katastar i zemljišna knjiga

izvadak, zemljišnoknjižni

Javna isprava koja se izdaje prijepisom podataka sadržanih u zemljišnoj knjizi; iz EOP zemljišne knjige izdaje se ispis koji ga zamjenjuje.

Vidi: knjiga, EOP zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

izvješće o kvaliteti

Izvješće o kvaliteti skupa podataka; to je ili pisani dokument koji prati skup podataka ili je dio baze podataka, tj. postoji normirani format u koji se mogu upisati procijenjene

vrijednosti pojedinih elemenata kvalitete.

Takvo je digitalno izvješće o kvaliteti poželjnije jer je moguća usporedba kvalitete između pojedinih skupova kao i prijenos tih informacija zajedno sa skupom podataka.

Područje: kartografija

En. report, quality

izvještaj, ispitni

Isprava koja sadrži ispitne rezultate i druge podatke u vezi s ispitom.

Napomena: Pri ispitivanju mjernih instrumenta, ispitni izvještaj je mjeriteljska informacija uz sve druge podatke koji se zahtijevaju ovisno o razredu točnosti.

Vidi: ispit

Područje: metrologija

En. report, test

Fr. rapport d'essai

Nj. Prüfbereich

izvještaj o knjižnom stanju

Izvještaj koji izrađuje ovlaštena osoba u kojem se uspoređuje stanje upisano u zemljišnim knjigama s prijedlogom iz podneska i dostavlja zemljišnoknjižnom sucu na odlučivanje o prijedlogu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

izvještaj o umjeravanju

Vidi: umjeravanje

izvlaštenje

Također: eksproprijacija

Zakonska mjera oduzimanja ili ograničenja vlasničkih prava na nekretnini uz pravednu naknadu i davanje tih prava drugom subjektu (fizičkoj ili pravnoj osobi) kada je to u interesu Republike Hrvatske i od veće koristi nego dosadašnji način korištenja te nekretnine.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. purchase, compulsory; acquisition for public purposes; expropriation

Fr. emprise

Nj. Bodenenteignung

izvod iz katastarskog operata

Općeniti naziv za prijepis iz dokumentacije katastarskog operata na propisanom obrascu.

Izvod može sadržavati samo jedan ili više određenih podataka i ima dokaznu snagu javne isprave.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. extract of land registry

Fr. extrait du cadastre des biens-fonds;

extrait du cadastre parcellaire

Nj. Auszug aus dem Liegenschaftskataster

izvodnica

Također: generatrisa

Izvodnica pravčaste plohe je pravac koji tvori plohu gibajući se po određenom pravilu. Izvodnica stošca je dužina koja spaja vrh stošca s nekom točkom na obodu baze stošca.

Područje: matematika

En. generatrix

Fr. génératrice

Nj. Erzeugende; Generatrix

izvor

U kontekstu digitalnih prostornih podataka pojam se najčešće odnosi na izvor podataka, koji može značiti organizaciju od koje su podaci preuzeti ili način na koji su podaci dobiveni (karta, fotogrametrija, primanje signala sa satelita itd.). U analizama pogrešaka izvor se najčešće odnosi na izvore pogrešaka i nesigurnosti.

Područje: kartografija

En. source

Nj. Quelle

izvornik

Originalni dokument; treba ga predočiti sudu u slučaju da je kao prilog podnesku priložen ovjereni prijepis.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. original minute

Fr. original

Nj. Original; Urschrift

izvor svjetlosti

Odašiljač elektromagnetskog zračenja u spektralnom području svjetlosti kod mogućeg istodobnog zračenja u ultraljubičastom i infracrvenom području.

Napomena: Izvor svjetlosti može biti

primarni i sekundarni. Sekundarni izvor je npr. osvijetljeni predmet.

Vidi: spektar, elektromagnetski

Područje: fizika (optika)

En. source, light

Fr. source lumineuse; source de lumière

Nj. Lichtquelle

izvor (svjetlosti), točkasti

Izvor svjetlosti kojemu se pri preslikavanju mogu zanemariti dimenzije.

Vidi: izvor svjetlosti

Područje: fizika (optika)

En. source, point light

Fr. source ponctuelle

Nj. Lichtquelle, punktuelle

jakost ispita

Vjerojatnost da se ne učini pogreška druge vrste. Ona je jednaka $1-\beta$. To je, dakle, vjerojatnost odbacivanja nul-hipoteze, kad je ona neispravna (vjerojatnost pravilnog odbacivanja H_0).

Vidi: pogreška prve vrste; nul-hipoteza;

pogreška druge vrste

Područje: statistika

En. power of test

Fr. puissance du test

jakost, optička

Također: prijelomna vrijednost; znak: D

Značajka snage loma optičkog sustava.

Recipročna je vrijednost reducirane žarišne

daljine slike ili žarišne daljine predmeta

izraženih u metrima. Jedinica optičke jakosti

u SI-sustavu je m^{-1} , a dopušteni naziv

dioptrija (znak dpt).

Vidi: dioptrija

Područje: fizika (optika)

En. power, equivalent refracting

Nj. Brechwert

jakost, svjetlosna

Također: intenzitet svjetlosti

Kvocijent emitiranog toka svjetlosti Φ

točkastog izvora svjetlosti u određenom

smjeru i zračenog prostornoga kuta ω . U

diferencijalnom obliku definicija svjetlosne

jakosti I glasi:

$$I = \frac{d\Phi}{d\omega}.$$

Osnovna jedinica je kandela (znak cd).

Jedinica svjetlosne jakosti SI =

$$\frac{\text{lumen}}{\text{steradian}} = \frac{\text{lm}}{\text{sr}} = \text{candela} = \text{cd}.$$

Kandela je jedna od osnovnih jedinica SI i definira se na sljedeći način. Kandela je svjetlosna jakost, u okomitom smjeru, površine 1/600 000 kvadratnog metra crnog tijela na temperaturi skrućivanja platine pri tlaku 101 325 njutna na kvadratni metar (rezolucija 5. generalne konferencije za mjere i utege, 1967).

Napomena: Uzme li se pri konstantnom svjetlosnom toku Φ :

$$I = \frac{\Phi}{\omega}$$

i prema definiciji prostornoga kuta $\omega = \frac{S}{r^2}$,

to će biti

$$I = \frac{r^2 \Phi}{S} = E r^2, \quad E = \frac{I}{r^2}.$$

Osvjetljenost plohe od približno točkastog izvora (fotometrijski) obrnuto je razmjerna kvadratu udaljenosti plohe od izvora.

Vidi: tok, svjetlosni; osvjetljenost; sustav jedinica, Međunarodni

Područje: fizika (optika)

En. intensity, luminous; intensity, light

Fr. intensité lumineuse

Nj. Lichtstärke; Intensität

Java

Višenamjenski programski jezik koji se može upotrebljavati na različitim web platformama.

Područje: informatika

En. Java

jedinica, imaginarna

Kompleksni broj $i = \sqrt{-1}$.

Područje: matematika

En. unit, imaginary

Fr. unité imaginaire

Nj. Einheit, imaginäre

jedinica, izvansustavna (mjerna)

Mjerna jedinica koja ne pripada danom sustavu jedinica.

Primjer: U odnosu prema SI zakonite izvansustavne jedinice su stupanj, kutna minuta, kutna sekunda, gon, dan, sat, minuta, čvor, bar.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. unit (of measurement), off-system

Fr. unité (de mesure) hors système

jedinica, izvedena (mjerna)

Mjerna jedinica za izvedenu veličinu u određenom sustavu veličina.

Napomena: Neke izvedene jedinice imaju posebne nazive i znakove, npr. u SI: njutn (N) jedinica sile, džul (J) jedinica energije.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. unit (of measurement), derived

Fr. unité (de mesure dérivée)

Nj. Meßeinheit

jedinica, koherentna (mjerna)

Također: jedinica, suvisla (mjerna)

Izvedena mjerna jedinica koja se može prikazati osnovnim jedinicama s pomoću formule u kojoj je faktor proporcionalnosti jednak jedan.

Primjer: Njutn je koherentna jedinica u SI: $N = \text{kgms}^{-2}$.

Vidi: sustav (mjernih) jedinica, koherentni

Područje: metrologija

En. unit (of measurement), coherent

Fr. unité (de mesure) cohérente

jedinica, mjerna

Posebna veličina, točno određena i prihvaćena dogovorom, s kojom se uspoređuju druge veličine iste vrste kako bi se izrazio njihov kvantitativni odnos na tu veličinu.

Napomena: Mjernim su jedinicama dogovorno dodijeljeni nazivi i znakovi.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. unit of measurement

Fr. unité de mesure

Nj. Meßeinheit

jedinica, osnovna mjerna

Mjerna jedinica za osnovnu veličinu u određenom sustavu veličina.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. unit (of measurement), base

Fr. unité (de mesure) de base

Nj. Grundeinheit

jedinica temperature

Termodinamička temperatura osnovna je mjerna veličina (znak T). Zakonita je mjerna jedinica kelvin (znak K). Na jedinicu kelvin smiju se primijeniti svi zakoniti jedinični predmeci. Mjerna veličina Celzijeva temperatura (znak t) definira se jednadžbom $t = T - 273,15 \text{ K}$. Zakonito se iskazuje jedinicom Celzijev stupanj (znak °C).

Prigodom preračunavanja pomoću definicijske jednadžbe upotrebljava se jednakost $^{\circ}\text{C} = \text{K}$. Na jedinicu Celzijev stupanj ne smije se primijeniti nijedan jedinični predmetak.

Područje: metrologija

En. unit, temperature

Fr. unité du temperature

Nj. Temperatureinheit

jedinica, teritorijalna

Ograničeno područje koje ima neko zajedničko obilježje; na primjer, površina iste kulture, administrativno-upravna cjelina itd.

Područje: kartografija

En. area, statistical; unit, enumeration

Nj. Gebietseinheit

jedinica za mjerenje duljine

Vidi: metar

Područje: metrologija

En. length measuring unit

Fr. unité (de mesure) du longueur

Nj. Distanzmessungseinheit

jedinica za mjerenje vremena

Vidi: sekunda

jedinice Međunarodnog sustava (SI)

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

jedinice za mjerenje kuta

Jedinice kuta u Međunarodnom sustavu jedinica (SI) jesu: radijan i steradian, i decimalne jedinice tvorene s pomoću svih zakonskih predmetaka. Radijan (znak jedinice: rad) je kut između dvaju polumjera koji na kružnici odrezuju luk čija je duljina jednaka polumjeru. Steradian (znak jedinice: sr) je prostorni kut čiji se vrh nalazi u središtu kugle, a na njezinoj plohi omeđuje površinu jednaku kvadratu polumjera kugle. Zakonite jedinice kuta su gon ili grad (g), stupanj (°), kutna minuta (') i kutna sekunda ("). Vrijedi: $400 \text{ g} = 2\pi \text{ rad} = 360^{\circ}$.

Vidi: podjela, centezimalna; podjela, seksagezimalna

Područje: metrologija

En. units, angular

Fr. unité angulaire

Nj. Winkeleinheiten

jednadžba

Zapis problema nalaženja onih vrijednosti argumenata za koje su dvije funkcije jednake. Te vrijednosti argumenata nazivaju se rješenjem jednadžbe. Argumenti koji sudjeluju u jednadžbi nazivaju se nepoznicama. Postoje jednadžbe s jednom, dvije ili više nepoznanica. Jednadžbama su se bavili matematičari u svim razdobljima.

Područje: matematika

En. equation

Fr. équation

Nj. Gleichung

jednadžba, algebarska

Jednadžba $a_n x^n + \dots + a_1 x + a_0 = 0$, gdje su a_0, a_1, \dots, a_n realni brojevi (koeficijenti jednadžbe) i $a_n \neq 0$. Prirodni broj n naziva se stupnjem jednadžbe. Za $n=1$ dobiva se linearna, za $n=2$ kvadratna, za $n=3$ kubna jednadžba itd.

Područje: matematika

En. equation, algebraic

Fr. équation algébrique

Nj. Gleichung, algebraische

jednadžba, diferencijalna

Jednadžba koja sadrži zavisne varijable,

nezavisne varijable i derivacije zavisnih varijabli po nezavisnima. Stupanj (red) diferencijalne jednadžbe jednak je stupnju (redu) najviše derivacije koja se u jednadžbi pojavljuje. Dijeje se na obične i parcijalne. Vidi: derivacija; jednadžba; varijabla
Područje: matematika
En. equation, differential
Fr. équation différentielle
Nj. Differentialgleichung

jednadžba, implicitna

Jednadžba funkcije dviju ili više varijabli koje međusobno nisu nezavisne. Npr. odabere li se y kao zavisna varijabla, kaže se da je s $F(x, y) = 0$ definiran y kao implicitna funkcija od x . Ako postoji funkcija f tako da je $y=f(x)$, y se naziva eksplicitnom funkcijom od x .
Područje: matematika
En. equation (function), implicit
Fr. fonction implicite
Nj. Funktion, implizite

jednadžba, korelatna

Prikaz popravaka ili produkta popravaka s pripadnim težinama kao linearne funkcije korelata.
Vidi: korelate
Područje: matematička obrada geodetskih podataka
En. equation, correlative; equation, correlate
Fr. équation corrélatve
Nj. Korrelatengleichung

jednadžba, kubna

Vidi: jednadžba, algebarska
Područje: matematika
En. equation, cubic
Fr. équation cubique
Nj. Gleichung, kubische

jednadžba, kvadratna

Jednadžba
 $ax^2 + bx + c = 0$; $a, b, c \in R$; $a \neq 0$.
Rješenja te jednadžbe su
 $x_{1,2} = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$. Ako je diskriminanta

$D = b^2 - 4ac$ pozitivna, oba su rješenja realna, ako je $D = 0$, postoji jedno realno (dvostruko) rješenje, ako je $D < 0$, rješenja su konjugirano kompleksni brojevi.
Vidi: jednadžba, algebarska
Područje: matematika
En. equation, quadratic
Fr. équation quadratique
Nj. Gleichung, quadratische

jednadžba, linearna

Algebarska jednadžba prvog stupnja u svim varijablama. Npr. $x + 2 = 0$ i $x + y + 5 = 0$ su linearne jednadžbe. Jednadžba je linearna po pojedinoj varijabli ako je po toj varijabli prvog stupnja. Jednadžba $x + y^2 = 0$ je linearna po x , ali nije po y .
Područje: matematika
En. equation, linear; equation, first-degree
Fr. équation linéaire
Nj. Lineargleichung

jednadžba, parcijalna diferencijalna

Diferencijalna jednadžba koja sadrži parcijalne derivacije. Npr.
 $\frac{\partial^2 x}{\partial t^2} + \frac{\partial^2 y}{\partial t^2} + \frac{\partial^2 z}{\partial t^2} + xyz = 0$.
Vidi: jednadžba, diferencijalna
Područje: matematika
En. equation, partial differential
Fr. équation aux dérivées partielles
Nj. Differentialgleichung, partielle

jednadžba, polarna

Jednadžba u polarnim koordinatama. Jednadžba krivulje u polarnim koordinatama (r, θ) obično se zapisuje u obliku $r=f(\theta)$.
Područje: matematika
En. equation, polar
Fr. équation polaire
Nj. Gleichung, polare

jednadžba popravaka

Također: jednadžba opažanja, jednadžba pogrešaka
Jednadžba kojom se popravak određenog opažanja prikazuje kao funkcija nepoznanice. Kod općih funkcija i bez uvođenja približnih vrijednosti za

nepoznanice, riječ je o izvornim (prvotnim) jednadžbama popravaka. Kod linearnih funkcija kod kojih je nužno prethodno uvesti približne vrijednosti riječ je o lineariziranim jednadžbama popravaka.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. equation, observation

Fr. relation d'observation

Nj. Verbesserungsgleichung

jednadžba preslikavanja leće ili optičkog sustava

U obliku

$$-\frac{1}{a} + \frac{1}{a'} = \frac{1}{f} \text{ (Gaussova jednadžba), ili}$$

$$xx' = -f^2 \text{ (Newtonova jednadžba),}$$

daje odnos udaljenosti ravnine predmeta, udaljenosti ravnine slike i žarišne daljine, gdje su: a udaljenost ravnine predmeta od glavne ravnine (predmeta), a' udaljenost ravnine slike od glavne ravnine (slike), x udaljenost ravnine predmeta od žarišta (predmeta), x' udaljenost ravnine slike od žarišta (slike), f žarišna daljina.

Napomena: Kao pozitivan smjer uzima se smjer širenja svjetlosti.

Vidi: ravnina, glavna; daljina, žarišna; preslikavanje, optičko

Područje: fizika (optika)

En. equation, lens

Fr. équation de lentilles

Nj. Linsengleichung

jednadžbe, normalne

Linearni sustav jednadžbi za određivanje nepoznanica, odnosno korelata pri izjednačenju po metodi najmanjih kvadrata.

Vidi: korelate

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. equations, normal

Fr. équations normales

Nj. Normalgleichungen

jednadžbe, parametarske

Jednadžbe krivulja kod kojih je svaka koordinata izražena pomoću veličina koje se nazivaju parametrima. Npr. parametarska

jednadžba pravca u ravnini glasi:

$$x = x_0 + at, \quad y = y_0 + bt, \quad t \in R.$$

Vidi: elipsa; hiperbola; parabola

Područje: matematika

En. equations, parametric

Fr. équation parametric

Nj. Parametergleichungen

jednadžbe težina

Jednadžbe za izračunavanje težinskih koeficijenata.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. equations, weight

Fr. équations aux poids

Nj. Gewichtsgleichungen

jednakost

(1) Relacija među elementima nekog skupa.

Ako su a i b u toj relaciji, piše se $a=b$.

Jednakost je relacija ekvivalencije. (2) Zapis činjenice da su dvije veličine jednake. (3)

Jednakost "po definiciji". Na primjer, jednakost u izrazu $f(x) = 2x$ znači da je f

funkcija koja svakom realnom broju

pridružuje njegovu dvostruku vrijednost.

Oznaka jednakosti po definiciji je: $=$. (4)

Jednakost jednadžbi.

Područje: matematika

En. equality

Fr. égalité

Nj. Gleichheit

jednorodnost

Vidi: homogenost

JERS-1

Japanski satelit, lansiran 1992. godine. Prvi u seriji satelita za istraživanje Zemlje koji istodobno snima optičkim i mikrovalnim sensorima.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. JERS-1 (Japanese Earth Resources Satellite-1)

jezgra

Dvodimenzionalni niz digitalnih vrijednosti piksela koji se upotrebljava u digitalnom

filtriranju.

Vidi: filtriranje

Područje: informatika

En. kernel

Nj. Kern

jezgra, konvolucijska

Matrica brojeva koja se upotrebljava za usrednjavanje vrijednosti svakog piksela s vrijednostima okolnih piksela.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. kernel, convolution

jezgra, visokofrekvencijska

Također: visokopropusna jezgra

Konvolucijska jezgra koja povećava prostornu frekvenciju snimke.

Vidi: jezgra, konvolucijska; frekvencija, prostorna

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. kernel, high-frequency

jezgra, Zemljina

Središnji dio Zemljina tijela (dubina od 2900 km do središta).

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

Nj. Erdkern

jezik, programski

Jezik na kojem se piše računalni program.

Područje: informatika

En. language, programming

Nj. Programmiersprache

jezik prostornog modeliranja

Također: SML

Pisani jezik koji se upotrebljava unutar Model Makers (Spatial Modeller) za izvođenje operacija određenih u grafičkim modelima koji se kreiraju. SML također se upotrebljava za pisanje aplikacija za specifične modele.

Područje: informatika

En. Language, Spatial Modeller

jezik, skriptni

Programski jezik za pisanje programa kojima se upravlja izvođenjem namjenskog

programa ili skupine namjenskih programa.

Područje: informatika

En. language, script

jezik za pretraživanje

Računalni jezik koji se upotrebljava u sustavima za upravljanje bazama podataka za pronalaženje, modificiranje, dodavanje ili brisanje podataka. Primjer je SQL (Structured Query Language – Strukturni jezik za pretraživanje).

Vidi: SQL

Područje: informatika

En. language, query.

JOG

Kratice od Joint Operations Graphic.

Standardno mjerilo 1:250 000 kartografskih proizvoda Odjela za obranu (Department of Defense) NATO-a.

Područje: kartografija

En. JOG (Joint Operations Graphic)

JPEG

Kratice od Joint Photographics Experts Group. Način zapisivanja slika u digitalnom obliku uz sažimanje koje smanjuje kvalitetu slike kako bi se uštedio prostor na disku. Uz manje stupnjeve sažimanja promjene nisu uočljive ljudskim okom.

Područje: informatika

En. JPEG (Joint Photographic Experts Group)

jutro, bečko

Također: ral

Jedinica za površinu bečkoga hvatnog sustava, ima 1600 četvornih hvati (čhv).

Označava se kraticom "j".

Vidi: sustav, bečki hvatni; hvat, četvorni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Joch, Wiener

jutro, donjoaustrijsko

Vidi: jutro, bečko

kalendar, gregorijanski

Tzv. "Novi kalendar", nastao preuređenjem starijega julijanskoga kalendara. U odnosu na julijanski kalendar uvodi se još jedna

dodatna korekcija. Naime, one stoljetne godine koje nisu djeljive sa 400 nisu prijestupne, iako bi to trebale biti po računu tri obične pa jedna prijestupna godina. Taj je reformirani kalendar nastao u doba pape Grgura XIII. godine 1582., pa se stoga naziva gregorijanskim. Naime, primijećeno je da je do kraja XVI. st. prethodni julijanski kalendar kasnio 10 dana. Uvođenjem gregorijanskoga kalendara tih je deset dana odmah nadoknađeno te, 1582. godine.

Vidi: kalendar, julijanski

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. calendar, Gregorian

Fr. calendrier grégorien

Nj. Kalender, gregorianischer

kalendar, julijanski

Kalendar nazvan po rimskom državniku Gaju Juliju Cezaru, koji ga je preuzeo od starih Egipćana i uveo u Rimsko Carstvo. U njemu se godine mjere kao Sunčeve. Pritom se uzimalo da jedna godina traje 365 i $\frac{1}{4}$ dana. Stoga su se tri uzastopne godine mjerile s 365, a četvrta s 366 dana. Međutim, Sunčeva je godina nešto kraća od tih 365 i $\frac{1}{4}$ dana (365 dana, 5 sati i 48 minuta), pa se s vremenom nakupila razlika od čak deset dana. Ta je razlika otklonjena reformom toga kalendara u doba pape Grgura XIII.

Vidi: kalendar, gregorijanski

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. calendar, Julian

Fr. calendrier julien

Nj. Kalender, Julianischer

kalendar, poslovni

Pomoćni poslovni popis u kojem se evidentiraju ročišta i njihovi rokovi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

kalibracija

(1) Postupak utvrđivanja specifičnih veličina i odnosa u kameri, nekom drugom instrumentu ili uređaju radi uklanjanja utjecaja nesavršenosti izvedbe instrumenta na kvalitetu mjerenja. Terenska kalibracija je kombinacija terenskih i uredskih tehnika dostupnih u svakidašnjoj operaterskoj praksi radi provjere kvalitete instrumenta. Tijekom

te kalibracije mogu se izvoditi podešavanja instrumentarija, što je operateru dopušteno obavljati samostalno. (2) Baždarenje, ugađanje, npr. boja na zaslonu.

Vidi: kamera

Područje: (1) fotogrametrija i daljinska istraživanja, (2) informatika

En. calibration

Fr. calibrage

Nj. Kalibrierung

kalibracija kamere

Postupak utvrđivanja elemenata unutarnje orijentacije provođenjem eksperimentalnih ispitivanja.

Vidi: kamera; orijentacija, unutarnja

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. calibration (of a camera)

Fr. calibrage de caméra

Nj. Kamerakalibrierung

kalibracija (mjerila)

Postupak utvrđivanja oznaka na ljestvici mjerila (u određenim slučajevima samo glavnih oznaka) s obzirom na odgovarajuće vrijednosti mjernih veličina.

Napomena: Ne treba brkati "kalibraciju" i "umjeravanje".

Vidi: umjeravanje

Područje: metrologija

En. gauging (of a measuring instrument); calibration of a measuring instrument

Fr. calibrage (d'un appareil de mesure)

Nj. Skalierung

kalota

Također: kuglina kapica

Dio sfere koji se dobije presjekom sfere ravninom; zakrivljena ploha određena kuglinim odsječkom.

Područje: matematika

En. cap, spherical

Nj. Kugelkalotte; Kugelhaube

kamera

Uređaj kojim se unutar svjetlonepropusnoga kućišta pomoću jednog otvora projicira slika vanjskog objekta na svjetloosjetljivu ploču ili film (*camera obscura*). Ispred otvora kojim

se projicira svjetlo s vanjskog objekta najčešće dolaze leća, odnosno sustav leća, zatvarač i zaslon. Prema mjernim svojstvima kamere se dijele na mjerne, djelomično mjerne i nemjerne.

Vidi: kamera; kamera, mjerna; kamera, djelomično mjerna; kamera, nemjerna

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. camera

Fr. caméra

Nj. Kamera

kamera, balistička

Precizna terestrička kamera, obično snima na fotoploče, služi za noćna snimanja umjetnih objekata na zvjezdanom nebu, poput raketa i satelita.

Vidi: kamera, terestrička

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. camera, ballistic

Fr. chambre ballistique; caméra ballistique

Nj. Kamera, ballistische

kamera, digitalna

Kamera koja u slikovnoj ravnini objektiva ima smješteno dvodimenzionalno polje detektora. Danas se kao detektor najčešće upotrebljava CCD-senzor, pa se i digitalne kamere često zovu CCD-kamere.

Vidi: CCD-senzor

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. camera, digital

Fr. appareil photographique numérique

Nj. Digitalkamera

kamera, djelomično mjerna

Kamera za mjerne svrhe razvijena na temelju kamere koja izvorno nije bila predviđena za fotogrametrijsko snimanje. Zbog toga nisu svi elementi unutarnje orijentacije na optimalan način stabilizirani i poznati s dovoljnom točnošću.

Vidi: kamera

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

kamera, fotogrametrijska

Vidi: kamera, mjerna

kamera, mjerna

Također: fotogrametrijska kamera
Specijalna kamera razvijena u fotogrametrijske svrhe. Odlikuje ju iznimna robustnost i kompaktnost, kvaliteta objektiva posebno korigiranih na distorziju, sfernu i kromatsku aberaciju, te visoka stabilnost elemenata unutarnje orijentacije.

Vidi: kamera

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. camera, metric; camera, photogrammetric

Fr. chambre métrique; chambre photogrammétrique

Nj. Meßkamera

kamera, nemjerna

Kamera koja nije prvenstveno mjerne namjene. U fotogrametriji se upotrebljava samo kod manjih zahtjeva s obzirom na točnost i za izmjeru objekata koje nije moguće snimiti kamerama kvalitetnijih mjernih svojstava. Zbog velike raširenosti tih kamera i iznimno velikog skupa informacija sadržanih na snimkama snimljenim upravo tim kamerama, one su vrlo važne i u fotogrametrijskoj praksi.

Vidi: kamera

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. camera, non metric

Fr. chambre non-métrique

Nj. Nichtmeßkamera

kamera, optoelektronička

Također: CCD-kamera

Kamera kod koje se u ravnini slike umjesto fotografskog sloja nalaze senzori koji informacije projicirane optičke slike pretvaraju u električne signale, što omogućuje digitalnu obradu slike. Npr. primjena dalekozora teodolita uz posebnu građu s integriranom CCD-kamerom omogućila je automatsko viziranje (pozicioniranje).

Vidi: CCD

Područje: mjerni instrumenti

En. camera, opto-electronic; CCD-camera

Fr. camera opto-électronique

Nj. Kamera, optoelektronische

kamera, panoramska

Kamera namijenjena snimanju djelomične ili potpune panorame terena. Kod nekih konstrukcija objektiv se pomiče oko vertikalne osi, dok kod drugih rotira cijela kamera pomoću satnog mehanizma, kako bi se obuhvatila cjelokupna panorama s određenog snimališta.

Vidi: kamera

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja

En. camera, panoramic

Fr. chambre panoramique

Nj. Kamera, panoramische

kamera, reproduksijska

Također: reprokamera

Uređaj za snimanje i izradu slika velikog formata i točnog odnosa preslikavanja, povećanja ili smanjenja. Sastoji se od kamere i stakla za predloške (originale) smještenoga na nosaču. Prema položaju nosača razlikuju se horizontalna i vertikalna reproduksijska kamera.

Područje: kartografija

En. camera, process

Fr. appareil de reproduction photographique

Nj. Reproduktionskamera

kamera, terestrička

Kamera namijenjena snimanju sa Zemlje.

Vidi: kamera

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja

En. camera, terrestrial

Fr. chambre terrestre

Nj. Kamera, terrestrische

kamera, zenitna

Specijalna kamera konstruirana tako da se os snimanja može vrlo precizno postaviti u smjer zenita. Upotrebljava se za određivanje položaja astronomskim metodama.

Vidi: kamera

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja

En. camera, zenith

Fr. chambre zénithale

Nj. Zenithkamera

kampanja

Vremenski interval između početka i kraja mjerenja, koji može trajati više dana.

Vidi: sesija

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. campaign

kanal

Uski dio elektromagnetskog spektra koji se snima nekim senzorom.

Vidi: spektar, elektromagnetski; senzor

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja

En. band

Fr. bande

Nj. Kanal

kanal, derivacijski

Kanal koji služi za dovod vode do turbine hidrocentrale.

Područje: inženjerska geodezija

En. channel, diversion

Nj. Triebwasserkanal

kanal, irigacijski

Kanal koji služi za navodnjavanje.

Područje: inženjerska geodezija

En. channel, irrigation

Nj. Bewässerungskanal

kanal, Ka

Oznaka za radarski kanal valnih duljina od 0,8 do 1,1 cm.

Vidi: kanal

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja

En. band, Ka

Fr. Ka bande

Nj. Kanal, Ka

kanal, L

Oznaka za radarski kanal valnih duljina od 15 do 30 cm.

Vidi: kanal

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. band, L
Fr. L. bande
Nj. Kanal, L

kanal, spektralni

Ograničeni (uži) dio elektromagnetskog spektra koji se snima senzorom.

Vidi: senzor

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. band, spectral

Fr. bande spectrale

Nj. Kanal, spektraler

kanal, X

Oznaka za radarske valne duljine u području od 2,4 do 3,8 cm.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. X band

Fr. X bande

Nj. X Kanal

kantogram

Blokdijagram na kojem je na vertikalnim ploham reza vidljiva geološka struktura slojeva.

Vidi: blokdijagram

Područje: kartografija

En. block diagram, kantographic

Nj. Kantogram

κ, kapa

Statistički pokazatelj ispravno klasificiranih objekata. Izvodi se iz matrice pogrešnog klasificiranja i može poprimiti vrijednosti od 0 do 1; 0 znači da nema ispravno klasificiranih objekata, a 1 da su svi objekti ispravno klasificirani.

Područje: informatika

En. Kappa

karakteristika

Vidi: logaritam

Područje: matematika

kardioida

Ravninska krivulja četvrtog reda koja nastaje

kotrljanjem (bez klizanja) kružnice polumjera a po isto takvoj, ali fiksnoj, kružnici. Jednadžba u parametarskom obliku glasi:

$$x = a(2 \cos t - \cos 2t), \quad y = a(2 \sin t - 2t);$$

u polarnom obliku: $r = a(1 - \cos \varphi)$;

u Kartezijevim koordinatama:

$$(x^2 + y^2 - rx)^2 = r^2(x^2 + y^2).$$

Područje: matematika

En. cardioid

Fr. cardioïde

Nj. Kardioida

karta

Kodirana slika geografske stvarnosti koja prikazuje odabrane objekte ili svojstva, nastaje stvaralačkim autorskim izborom, a upotrebljava se onda kad su prostorni odnosi od prvorazredne važnosti.

Područje: kartografija

En. map

Fr. carte

Nj. Karte

karta, anaglifna

Vidi: karta, stereoskopska (1)

Područje: kartografija

En. map, anaglyphic

Nj. Anaglyphenkarte

karta, analitička (tematska)

Tematska karta na kojoj je prikazana samo jedna tema u raščlanjenom i po obilježjima izoliranom obliku, npr. karta temperatura.

Vidi: karta, tematska

Područje: kartografija

Fr. carte analytique (carte d'analyse)

Nj. (Thema)karte, analytische

karta, animirana

Karta kojom se vizualiziraju dinamički procesi, tj. karta izrađena primjenom kartografske animacije. Povijest izrade animiranih karata obuhvaća tri razdoblja, koja se međusobno preklapaju: razdoblje ručne, računalno podržane i računalne izrade. U ručnoj izradi svaka sličica animiranog prikaza (npr. karta) crtala se ručno. U računalno podržanoj izradi (od kasnih 1960-

ih do sredine 1980-ih) računala se primjenjuju za izradu pojedinih sličica, ali je animacija dobivena primjenom tradicionalnoga kinematografskog postupka. U računalnoj izradi cijeli proces od kreacije do distribucije događa se digitalno. Vidi: animacija; animacija, kartografska
Područje: kartografija
En. map, animated
Nj. Karte, animierte

karta, ažurirana pomorska

Karta sa svim unesenim promjenama i dopunama objavljenim u *Oglasima za pomorce* nakon datuma tiskanja karte. Područje: kartografija
En. chart, updated

karta, batimetrijska

Karta na kojoj je prikazan podvodni reljef hipsometrijskom skalom, najčešće u bojama ili tonovima jedne boje (plave). Vidi: skala boja, hipsometrijska
Područje: kartografija
En. chart, layered
Fr. carte en teintes bathymétriques
Nj. Tiefenschichtenkarte

karta, bijela

Karta na kojoj je osim okvira ucrtana samo mreža paralela ili meridijana. Ta kartografska mreža nije građirana, tako da se može upotrijebiti na bilo kojem dijelu Zemlje. Docrtavanje nedostajućih elemenata obavlja sam korisnik pri njezinoj uporabi. Na taj način sam izrađuje potrebnu radnu kartu za bilo koje područje na Zemlji. Područje: kartografija
En. sheet, plotting

karta, civilna

Do osamostaljenja Hrvatske, naziv za tiskani primjerk vojne karte s reduciranim sadržajem. Nakon osamostaljenja, to su karte koje u Hrvatskoj proizvodi Državna geodetska uprava, a izrađuju se neovisno o vojnim topografskim kartama. Vidi: karta, topografska
Područje: kartografija

karta, detaljna topografska

Topografska karta mjerila 1:100 000 ili krupnijeg. Detaljne topografske karte u mjerilima od 1:25 000 do 1:100 000 označuju se s TK 25 do TK 100. Vidi: karta, topografska
Područje: kartografija

karta, digitalna

Karta na nositelju pogodnom za računalnu obradu u vektorskom ili rasterskom zapisu sa svim naredbama i atributima potrebnim za analogni prikaz karte na zaslonu ili ploteru prema kartografskom ključu, uključujući tekst na karti. Područje: kartografija
En. map, digital
Fr. carte numérique
Nj. Digitalkarte

karta, digitalna rasterska

Karta u rasterskom formatu spremljena na nositelje pogodne za računalnu obradu. Vidi: format, rasterski
Područje: kartografija
En. map, digital raster
Nj. Rasterkarte, digitale

karta, dopunska

Jedna ili više karata koje dopunjavaju ili uvećano prikazuju dio sadržaja glavne karte; mogu biti unutar okvira lista glavne karte ili izvan njega. Područje: kartografija
En. inset
Fr. carton (annexe d'une carte)
Nj. Nebenkarte

karta, elektronička

Interaktivni kartografski sustav za pretraživanje i pokazivanje informacija. Sastoji se od jedne ili više karata spremljenih u rasterskom ili vektorskom formatu i baze podataka s opisnim podacima o pojedinim objektima. Sadrži i softver za pretraživanje i prikazivanje karata i opisnih podataka na ekranu osobnog računala ili radne stanice. Osim karata i teksta elektronička karta može sadržavati zvuk i pokretne i nepokretne slike. Područje: kartografija

En. map, electronic
Fr. carte électronique
Nj. Karte, elektronische

karta, elektronička pomorska

Vrlo općenit pojam koji obuhvaća podatke, softver i elektronički sustav koji služi za prikazivanje pomorske karte. Elektronička pomorska karta ne mora ispunjavati zahtjeve određene međunarodnom konvencijom *Safety of Life at Sea* – SOLAS.

Vidi: SOLAS; ENC

Područje: kartografija

En. chart, electronic

Nj. Seekarte, elektronische

karta, elektronička pomorska navigacijska

Vidi: ENC

karta, faksimilna

Stara karta umnožena na način koji osigurava izgled vjeran izvorniku.

Područje: kartografija

En. map, facsimile

Fr. fac-similé

Nj. Faksimielkarte

karta, generalna

Karta koja prikazuje cijele oceane i mora s pripadnim dijelovima obale, ili njihove veće površine, pa su to obično karte najsitnijega mjerila. Sadrže obalnu crtu i sve otoke, a od podvodnih opasnosti samo one osamljene usred pučine; obalne opasnosti su generalizirane. Obično se upotrebljava u astronomskoj navigaciji, za ucrtavanje generalne rute i za planiranje putovanja.

Područje: kartografija

En. chart, general

karta, geografska

Takoder: zemljovid; zemljopisna karta
Karta na kojoj je matematički određen, generaliziran prikaz u ravnini položaja, stanja i ovisnosti različitih prirodnih i društvenih pojava na površini Zemlje, izabраниh u skladu s namjenom karte.

Područje: kartografija

En. map, geographic

Fr. carte géographique
Nj. Karte, geographische

karta, geomorfološka

Tematska karta na kojoj su prikazani zemljišni oblici s obzirom na njihov postanak i daljnji razvoj do sadašnjeg njihova stanja.

Vidi: karta, tematska

Područje: kartografija

Fr. carte geomorphologique

Nj. Karte, geomorfologische

karta, hidrografska

Karta na kojoj su prikazane sve vode, i tekućice i stajačice. Od te karte treba razlikovati tematsku hidrološku kartu, koja sadrži tematske informacije o površinskim i podzemnim vodama.

Područje: kartografija

En. map, hydrologic

Fr. carte hydrographique

Nj. Gewässerkarte

karta, hipsometrijska

Karta zemljišnih oblika prikazanih pomoću hipsometrijske skale, najčešće bojama koje stvaraju dojam prostornosti.

Vidi: skala boja, hipsometrijska

Područje: kartografija

En. map, layered (relief)

Fr. carte en teintes hypsométrique

Nj. Höhenschichtenkarte

karta, Hrvatska osnovna

Osnovna topografska karta u mjerilu 1:5000 ili 1:10 000 (HOK 5 ili HOK 10). Prethodni naziv ODK (Osnovna državna karta).

Područje: kartografija

karta, informativna

Karta koja sadrži jednu ili više prigodnih informacija. Izrađuje se najčešće brzim postupcima, ne vodeći računa o estetskom izgledu, potpunosti i visokoj točnosti.

Područje: kartografija

karta inkunabula

Karta tiskana tehnikom drvoreza ili bakroreza u doba kada su se počele primjenjivati te tiskarske tehnike, općenito

prije 1550. godine.
Vidi: inkunabula; drvorez; bakrorez
Područje: kartografija
Fr. carte, incunable
Nj. Kartenfrühdruck

karta izolinija

Također: izopletna karta
Karta s plošnim objektima prikazanim kao niz linija koje spajaju točke jednakih vrijednosti. Česti primjer je karta izohipsa, na kojoj linije spajaju točke jednakih visina.
Područje: GIS
En. map, isoline
Fr. carte d'isolignes
Nj. Isolinkarte

karta, izopletna

Vidi: karta izolinija

karta, katastarska

Karta krupnijeg mjerila s prikazom situacije, s granicama vlasništva koje idu nekim granicama zemljišnih čestica, njihovim brojevima, nazivima naselja i poteza, te s oznakom vegetacije. Takve karte rijetko imaju vertikalni prikaz zemljišnih oblika. Po potrebi ta karta može sadržavati i druge informacije. Na hrvatskom jezičnom području udomačeni su stari nazivi "katastarska mapa" i "katastarski plan".
Vidi: klase mjerila
Područje: kartografija
Fr. plan parcellaire
Nj. Flurkarte

karta, korografska

Karta veće umanjenosti (sitnijeg mjerila), na kojoj su prikazani veći dijelovi Zemljine površine ili dijela Zemlje bez posebnog isticanja pojedinih elemenata sadržaja. Za korografske karte bitno je da se kartografskim prikazom istaknu cjelovite karakteristike prikazanih područja.
Vidi: klase mjerila
Područje: kartografija
En. map, chorographic
Fr. carte chorographique
Nj. Karte, chorographische

karta, kursna

Karta koja služi za vođenje broda ili zrakoplova. Na njoj se označuju smjerovi kretanja broda ili zrakoplova i njegov položaj u nekom vremenskom trenutku.
Područje: kartografija
En. chart, route
Nj. Kurskarte

karta, multimedijnska

Karta povezana tekstem, grafikonima, fotografijama, slikama, satelitskim ili zračnim snimkama, drugim kartama, zvukom ili pokretnim slikama itd. u multimediju radi pružanja dodatne razine informacija i potpunijeg pogleda na stvarnost.
Vidi: multimedija
Područje: kartografija, geoinformatika
En. map, multimedia

karta, nautička

Vidi: karta, pomorska

karta, navigacijska

Opći naziv za karte koje se upotrebljavaju pri vođenju broda ili zrakoplova. Dije se na pomorske navigacijske karte i zrakoplovne navigacijske karte.
Vidi: karta, zrakoplovna navigacijska
Područje: kartografija
En. chart, navigational
Fr. carte de navigation
Nj. Navigationskarte

karta, obalna pomorska

Pomorska karta za navigacijske svrhe pri plovidbi u blizini kopna; najčešće mjerila od 1:40 000 do 1:50 000.
Vidi: karta, pomorska; karta, navigacijska
Područje: kartografija
En. chart, coastal
Fr. carte (nautique) côtière
Nj. Küstenkarte

karta, obalna pomorska navigacijska

Pomorska karta za navigacijske svrhe pri plovidbi u blizini kopna. Najčešće je mjerila od 1:40 000 do 1:150 000.
Područje: kartografija
En. chart, coastal

karta, oceanografska

Tematska karta na kojoj su prikazane pojave ili stanja vezana uz oceane i mora.

Vidi: karta, tematska

Područje: kartografija

En. chart, oceanographic; map,

oceanographic

Fr. carte oceanographique

Nj. Meereskarte

karta okosnica

Karta sadržaja poput navigacijske karte, tiskana na tanku papiru. Pogodna za nastavu u pomorskim školama i kao pomoćna karta.

Područje: kartografija

En. chart, skeleton

karta, orijentacijska

Primijenjena topografska karta na kojoj su grafički istaknuti elementi sadržaja karte koji olakšavaju snalaženje (orijentaciju) na zemljištu i pronalaženje željenog objekta.

Zbog toga se na karti nalazi kvadratna mreža čije se odgovarajuće oznake nalaze uz popis objekata, koji je obično otisnut na poleđini karte.

Vidi: karta, topografska

Područje: kartografija

Fr. carte d'orientation

Nj. Orientierungskarte

karta, peljarska

Karta koja daje sve meteorološke, navigacijske i hidrografske podatke potrebne za sigurnost plovidbe uopće, a posebno za izbor najpovoljnije rute. Na tim su kartama unesene preporučene rute za jedrenjake i brodove na mehanički pogon, ortodrome, oluje u postocima, tišine, magle i dr. Na raznim dijelovima karte opisane su i klimatske prilike prikazanog područja za određeni mjesec.

Područje: kartografija, pomorstvo

En. chart, pilot

karta plovidbenih linija

Karta na kojoj su prikazane linije pomorskog i riječnog prometa sa svim pratećim objektima i podacima o udaljenostima između pojedinih pristaništa.

Područje: kartografija

En. map, shipping-line

karta, politička

Tematska karta na kojoj je prikazana državna ili administrativna podjela. Pojedine administrativne jedinice prikazane su različito obojenim površinama.

Vidi: karta, tematska

Područje: kartografija

En. map, political

Fr. carte politique

Nj. Karte, politische

karta, pomoćna

List papira s nanesenim meridijanima i paralelama (na istim udaljenostima i s istim ishodištem kao navigacijska karta), priložen uz navigacijsku kartu; na njoj se izvode konstrukcije potrebne za navigaciju, tj. linije koje se ne nanose na navigacijsku kartu pomoću točaka sjecišta meridijana i paralela.

Područje: kartografija

En. chart, aid

karta, pomorska

Karta na kojoj je prikazano neko pomorsko područje i pripadni dio obale s podacima značajnim za plovidbu na tom području.

Kopno je prikazano samo u onom obliku u kojem je to potrebno za plovidbu. Karta je obično izrađena u Mercatorovoj projekciji.

Klasificira se prema mjerilu, sadržaju i namjeni. Pomorske karte dijele se na navigacijske (generalne, kursne, obalne karte i lučke planove te posebne karte), pomoćne i informativne karte.

Vidi: projekcija, Mercatorova

Područje: kartografija

En. chart, hydrographic; chart; chart, marine

Fr. carte nautique (ou de navigation

maritime)

Nj. Seekarte

karta, pomorska kursna

Pomorska karta za navigacijske svrhe.

Obuhvaća veća prostranstva, po mogućnosti zahvaća čitav predio plovidbenog puta.

Najčešće su mjerila 1:150 000 do 1:300 000.

Vidi: karta, pomorska; karta, navigacijska

Područje: kartografija
En. chart, course; chart, coastal
Fr. carte (nautique) d'atterrissage
Nj. Segelkarte

karta, pomorska navigacijska

Karta koja služi za ucrtavanje kursova i pozicija broda. Mogu se podijeliti na opće i posebne. Opće služe za neposrednu orijentaciju i vođenje broda, a u posebne pomorske navigacijske karte ubrajaju se one za radionavigaciju (Loran, Omega i druge).
Područje: kartografija, pomorstvo
En. chart, navigational
Fr. carte de navigation

karta, posebna

Pomorska karta za navigacijske svrhe, najčešće mjerila 1:500 do 1:40 000.
Područje: kartografija, pomorstvo
En. map, special

karta, pregledna

Karta izrađena obično u više listova i u mjerilima 1:200 000 do 1:1 000 000, koja vjerno prikazuje veća područja.
Područje: kartografija
Nj. Übersichtskartenwerk

karta, pregledna topografska

Topografska karta mjerila 1:200 000 i sitnijega. Označuje se s TK 200, PTK 300 (1:300 000), PTK 500 (1:500 000).
Vidi: karta, topografska
Područje: kartografija
Nj. Übersichtskarte, topographische

karta, prilazna

Svaka karta koju navigator rabi za prilaženje obali brodom. Obično je mjerila 1:150 000 ili krupnija.
Vidi: navigator
Područje: kartografija, pomorstvo
En. chart, approach

karta, radarska

Karta oblikovana ponajprije za rad s radarom.
Područje: kartografija
En. chart, radar

karta, radionavigacijska

Karta s dodatnim detaljima za određivanje položaja plovila pomoću radionavigacijskog sustava.
Područje: kartografija
En. chart, radio-navigational

karta, rasterska pomorska navigacijska

Vidi: RNC

karta, realna

Konvencionalni kartografski proizvodi, npr. listovi karata, atlas i globusi, koji imaju čvrstu, opipljivu realnost i izravno su vidljivi kao kartografske slike.
Područje: kartografija
En. map, real

karta, reljefna

Karta na kojoj su zemljišni oblici izrađeni prostorno (trodimenzionalno). Danas se reljefne karte izrađuju od listova plastične mase na kojima je prethodno otisnuta karta, a reljef se oblikuje vakuumom uz pomoć topline.
Područje: kartografija
En. map, plastic relief
Fr. relief habillé
Nj. Kartenrelief

karta, sedimentološka

Karta koja primarno prikazuje informacije o vrsti i obilježjima morskog dna.
Područje: kartografija

karta, sinoptička (tematska)

Kompleksna tematska karta na kojoj je prikazano više pojava, u pravilu istovrsnih, ali promatranih i obuhvaćenih na različitim mjestima, kako bi se moglo zaključivati o njihovu međusobnom djelovanju. Npr. sinoptička meteorološka karta.
Vidi: karta, tematska
Fr. carte synoptique
Nj. (Thema)karte, synoptische

karta, sintetska (tematska)

Tematska karta na kojoj su prikazana raznovrsna stanja i pojave kao cjelina na osnovi niza elemenata koji ih određuju, ali

koji nisu prikazani zasebno. Pri izradi karte uzeti su u obzir i uzročni odnosi, međusobne isprepletenosti i ovisnosti prikazanih stanja i pojava.

Vidi: karta, tematska

Područje: kartografija

Fr. carte synthétique

(carte de synthèse)

Nj. (Thema)karte, synthetische

karta, službena

Karta čija izrada i izdavanje ulaze u djelokrug rada određenih javnih institucija.

Područje: kartografija

En. map, official

Fr. carte officielle

Nj. Karte, amtliche

karta, specijalna

(1) Pomorska karta za navigacijske svrhe; najčešće mjerila od 1:500 do 1:40 000. (2) Na hrvatskom jezičnom području uvriježen naziv ("specijalka") za topografske karte mjerila od 1:50 000 do 1:100 000.

Vidi: karta, pomorska; karta, navigacijska

Područje: kartografija

En. (1) chart, large-scale

Fr. carte de détail

Nj. Sonderkarte

karta, statistička

Tematska karta na kojoj su prikazane pojave ili stanja obuhvaćena statističkim popisima ili istraživanjima. Najčešće se prikazani podaci odnose na administrativne jedinice.

Vidi: karta, tematska

Područje: kartografija

En. map, statistical

Fr. carte statistique

Nj. Karte, statistische

karta, stereoskopska

Karta koja je tako izrađena da se pomoću stereoskopskog efekta pri promatranju stereoskopskim priborom dobiva dojam prostornosti. Razlikuju se:

(1) anaglifna karta, koja je izrađena anaglifnim tiskom. Obje pripadne slike karte koje čine stereopar izvedene su kao stereocrtži i otisnute na istom listu papira,

unutar istog okvira, jedna preko druge, ali svaka u drugoj boji, koje moraju biti komplementarne. Najčešće su to crvena i zelenoplava. Kako bi se pri promatranju anaglifne karte dobio dojam prostornosti, mora se pred svako oko staviti filtar u jednoj od izabраниh komplementarnih boja. Taj filtar isključuje jednu od otisnutih boja, a drugu predočava kao tamnu boju. Filtri su izrađeni u obliku naočala. Pri promatranju kroz filtre svako oko vidi samo jednu, njemu pripadnu sliku stereopara. Te se komplementarne slike, zapažene lijevim i desnim okom, fiziološki zbrajaju u crno-bijelu stereosliku.

(2) polarizacijska karta, izrađena slično kao i anaglifna, samo drugom tehnikom: polarizacijskim tiskom. Za dobivanje prostornog dojma promatra se kroz polarizacijske naočale.

Područje: kartografija

En. map, anaglyph(ic)

Fr. carte stéréoscopique

Nj. Raumbildkarte

karta svijeta, Međunarodna

Međunarodna karta svijeta u mjerilu 1:1 000 000, izrađuje se za cijelu Zemlju po utvrđenim tehničkim uvjetima, prihvaćenima višekratnim međunarodnim dogovorima.

Područje: kartografija

En. International Map of the World; I.M.W.

Fr. carte internationale du monde

Nj. Weltkarte, Internationale

karta, tematska

Kartografski prikaz najrazličitijih tema iz prirodnog i društvenog područja koje su neposredno vezane uz prostor. To je karta na kojoj su jedan ili više općegeografskih objekata (naselja, prometnice, reljef, vode, vegetacija i područja) ili neki drugi objekti posebno kartografski istaknuti i prikazani s posebnom važnošću.

Vidi: karta, temeljna

Područje: kartografija

En. map, thematic

Fr. carte thématique

Nj. Karte, thematische

karta, temeljna

Geografska karta koja služi kao osnova za izradu i upotrebu glavnog sadržaja tematske karte. Najčešće pojednostavnjena topografska karta.

Vidi: karta, tematska

Područje: kartografija

En. base, topographic

Fr. fond de carte

Nj. Karten(unter)grund

karta, topografska

Opća geografska karta s velikim brojem informacija o mjesnim prilikama prikazanog područja, koje se odnose na naselja, prometnice, vode, zemljišne oblike, vegetaciju i niz drugih pojava potrebnih za opću orijentaciju, sve dopunjeno opisom karte. Svi navedeni objekti prikazuju se s jednakom važnošću.

Vidi: opis karte

Područje: kartografija

En. map, topographic

Fr. carte (ou plan) topographique

Nj. Karte, topographische

karta u više listova

Niz listova karte koji prikazuju neko područje koje se nije moglo prikazati na jednom listu u tom mjerilu. Značajke su te karte: da ima jedinstvenu podjelu i oznake listova, da su svi listovi izrađeni u istome mjerilu i istoj projekciji, pomoću istih kartografskih znakova.

Područje: kartografija

En. series, (map)

Fr. couverture cartographique

Nj. Grundkartenwerk

karta, virtualna

Svi kartografski proizvodi koji se ne ubrajaju u realne karte, ali se mogu u njihov transformirati ako je to potrebno. Njima nedostaju jedno ili oba svojstva – opipljivost i vidljivost.

Vidi: karta, realna

Područje: kartografija

En. map, virtual

Nj. Karte, virtuelle

karta zemljišnog pokrova

Karta vidljivih zemljišnih značajki snimke, kao što je vegetacija, ogoljelo zemljište, pašnjaci, urbana područja i slično.

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja; kartografija

En. map, land cover

Nj. Landbedeckungskarte

karta, zemljopisna

Vidi: karta, geografska

karta, zrakoplovna navigacijska

Navigacijska karta za vođenje zrakoplova.

Izdavanje (1) Međunarodne zrakoplovne karte mjerila 1:1 000 000 organizirala je Međunarodna organizacija civilne avijacije (ICAO, što je kratica od International Civil Aviation Organization).

Vidi: karta, navigacijska

Područje: kartografija

En. chart, aeronautical; (1) chart, world aeronautical (W.A.C)

Fr. carte aéronautique; (1) carte aéronautique du monde

Nj. Luftnavigationskarte; (1)

Weltluftfahrtskarte

karta, zvjezdana

Karta koja prikazuje zvjezdano nebo na način kako ga vidi motritelj sa Zemlje.

Sadrži zvijezda s glavnim zvijezdama, neke zvijezde slabijeg sjaja te najsajnije galaktike, skupove i maglice. Radi lakše orijentacije najsajnije zvijezde povezane su linijama koje dočaravaju nazive pojedinih zvijezda.

Područje: kartografija, satelitska i fizikalna geodezija

karta zvjezdanog neba

Prikaz zvjezdanog neba u ravnini pomoću neke od kartografskih projekcija. Služi za identifikaciju zvijezda i drugih svemirskih objekata.

Područje: kartografija

En. chart, star

Fr. carte du ciel

Nj. Himmelskarte

kartiranje

Točna grafička konstrukcija i dosljedan grafički prikaz izmjerenih ili na drugi način određenih objekata pomoću kartografskih znakova.

Vidi: izmjera, topografska; objekt sadržaja karte

Područje: kartografija

En. mapping

Fr. lever

Nj. Kartieren

kartodijagram

Tematska karta na kojoj su pojave ili stanja prikazani dijagramima smještenima na odgovarajuće površine karte. Prema mjestu na kojem je dijagram postavljen i prema njegovu obliku, razlikuju se: pozicijski kartodijagram, koji je postavljen geografski točno; površinski kartodijagram, koji je postavljen u središte područja na koje se odnosi; linijski i trakasti kartodijagram, odnosno kartogram koji prikazuje linearno rasprostranjenu pojavu ili stanje u proporcionalnoj raščlanjenosti pomoću diferencirane širine trake; vektorski kartodijagram, koji proporcionalnim vektorima prikazuje smjer i kretanje neke pojave ili stanja.

Vidi: karta, tematska; dijagram

Područje: kartografija

En. map, diagram

Fr. carte-diagramme

Nj. Diagrammkarte

kartograf

Osoba koja se bavi kartografijom.

Područje: kartografija

En. cartographer

Fr. cartographe

Nj. Kartograph

kartografija

Disciplina koja se bavi zasnivanjem, izradom, promicanjem i proučavanjem karata.

Vidi: karta

Područje: kartografija

En. cartography

Fr. cartographie

Nj. Kartographie

kartografija, digitalna

Primjena računalne tehnologije u kartografiji.

Područje: kartografija

En. cartography, digital

Fr. cartographie numérique

Nj. Kartographie, digitale;

Digitalkartographie

kartografija, katastarska

Dio kartografije koji se bavi izradom, upotrebom i održavanjem katastarskih planova i mapa.

Vidi: plan, katastarski

Područje: kartografija

En. mapping, cadastral

Fr. cartographie cadastrale

Nj. Katasterkartographie

kartografija, pomorska

Dio kartografije koji se bavi izradom, upotrebom i održavanjem pomorskih karata.

Vidi: karta, pomorska

Područje: kartografija

En. charting, hydrographic; cartography, maritime

Fr. cartographie hydrographique

Nj. Seekartographie

kartografija, računalno podržana

Također: računalna kartografija, digitalna kartografija, kompjutorski podržana kartografija

Dio kartografije u kojem se radi uz pomoć računala.

Područje: geoinformatika, kartografija

En. cartography, computer assisted

Nj. Kartographie, rechnergestützte

kartografija, službena

Izrada državnih (službenih) karata u službenim državnim kartografskim organizacijama.

Vidi: karta, službena

Područje: kartografija

En. cartography, official

Fr. cartographie officielle
Nj. Kartographie, amtliche

kartografija, stolna

Unos podataka i priprema tiska slika i karata uz pomoć osobnog računala, npr. softverom kao što je CorelDRAW. Izlaz može biti na laserskom pisaču ili na osvjetljivaču filma s elektronskim tiskovnim rastriranjem.
Područje: geoinformatika, kartografija
Vidi: izdavaštvo, stolno
En. mapping, desk top

kartografija, sveprisutna

Dio kartografije koji omogućava korisniku pristup preko informatičke mreže bilo kojoj karti i bilo kada.
Područje: kartografija
En. cartography, ubiquitous

kartografija, tematska

Dio kartografije koji proučava podjelu, načine izrade, upotrebe i održavanja tematskih karata.
Vidi: karta, tematska
Područje: kartografija
En. cartography, thematic
Fr. cartographie thématique
Nj. Kartographie, tematische

kartografija, topografska

Dio kartografije koji proučava načine izrade, upotrebe i održavanja topografskih karata.
Vidi: karta, topografska
Područje: kartografija
En. cartography, topographic
Fr. cartographie topographique
Nj. Kartographie, topographische

kartografija, vojna

Dio kartografije koji se bavi kartama namijenjenima vojnim potrebama (izradom, upotrebom i održavanjem).
Područje: kartografija
En. cartography, military
Fr. cartographie militaire
Nj. Militärkartographie

kartografika

Također: sredstva kartografskog izražavanja

Poseban način prikazivanja prostornih objekata. To je znakovni sustav koji se sastoji od kartografskih znakova i međusobnog odnosa znakova (sintaktička dimenzija), odnosa znakova prema prikazanim objektima (semantička dimenzija) te odnosa korisnika prema znakovima (pragmatička dimenzija). Sastavni su dijelovi kartografike: osnovni geometrijsko-grafički elementi (točka, linija i površina), kartografski znakovi (signature i dijagrami), rasteri (višeton), boja i pismo.
Vidi: znak, kartografski; signatura; dijagram; raster; boja
Područje: kartografija
En. map graphics
Nj. Kartengraphik

kartogram

Uobičajeni naziv za tematske karte na kojima su primijenjene samo površinske signature unutar određenih teritorijalnih, najčešće administrativnih, jedinica.
Područje: kartografija
En. map, diagram
Fr. cartogramme
Nj. Kartogram

kartogram, površinski

Tematska karta, odnosno kartogram na kojem su pojave ili stanja prikazani unutar raznih teritorijalnih, najčešće administrativnih, jedinica u relativnom odnosu, pomoću stupnjevito diferenciranih tonova jedne boje, pomoću više boja ili pomoću površinskih uzoraka.
Vidi: karta, tematska
Područje: kartografija
En. chorogram
Fr. carte selon la méthode des aires colorées (ou en grisé)
Nj. Gebietsstufenkarte

kartometrija

Dio kartografije koji se bavi proučavanjem načina izmjere na kartama različitih geografskih objekata i izračunavanjem njihovih kvantitativnih karakteristika iz izmjerenih podataka. Mjerenje na kartama uključuje: mjerenje dužina ravnih i

zakrivljenih linija, mjerenje površina, mjerenje kutova, određivanje geografskih i pravokutnih koordinata, mjerenje visina i visinskih razlika, određivanje nagiba i slično.

Vidi: kartografija

Područje: kartografija

En. cartometry

Fr. cartométrie

Nj. Kartometrie

karton zemljišta

Evidencija u kojoj se vode podaci o položenim ispravama; vodi se za svako zemljište za koje je podnesen prijedlog za polaganje isprave, dakle za zemljišta koja nisu upisana ni u jednu zemljišnu knjigu; kartoni zemljišta sistematiziraju se u kartoteke po katastarskim općinama.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

kartuša

Ukras oko naslova karte, katkad u obliku razvijenog lista papira. Često se primjenjuje za ukras plemičkih i državnih grbova.

Napomena: Dolazi od francuske riječi *le cartouche* – barokni ornament.

Područje: kartografija

En. cartouche

Fr. cartouche

Nj. Kartusche

kasinoida

Također: Cassinijevi ovali

Ravninska krivulja četvrtog reda.

Geometrijsko mjesto točaka u ravnini za koje je produkt udaljenosti od dviju fiksnih točaka (fokusa) konstantan. Označi li se konstantu s k^2 , a udaljenost fokusa s $2a$, jednadžba u Kartezijevim koordinatama ima oblik:

$$\left[(x+a)^2 + y^2 \right] \left[(x-a)^2 + y^2 \right] = k^4.$$

Za $k^2 = a^2$ dobiva se lemniskata. Ime prema francuskom astronomu, geografu i geometru J. D. Cassiniju (1625–1712).

Vidi: lemniskata

Područje: matematika

En. oval, Cassinian; oval of Cassini

Fr. ovale de Cassini

Nj. Kurve, Cassinische

kaširanje

Naljepljivanje karata na neku podlogu radi postizanja veće trajnosti ili prilikom sastavljanja dijelova jedne karte u cjelinu, odnosno sastavljanja mozaika od više karata.

Područje: kartografija

En. mounting

Fr. entoilage

Nj. Aufziehen

kašnjenje, ionosfersko

Promjena brzine širenja radiovalova zbog prolaska kroz ionosferu.

Vidi: ionosfera

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. delay, ionospheric

kašnjenje, troposfersko

Usporavanje radiovalova prouzročeno troposferskim utjecajem.

Vidi: troposfera

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. delay, tropospheric

kaštel

Utvrđeni dvorac, grad, tvrđava, kula, bedem.

Napomena: Dolazi od lat *castellum*.

Područje: kartografija

En. castle; citadel; fortalice

Nj. Kastell; Burg, befestigte

katalog karata

(1) Popis naslova karata kojima raspolaže neka zbirka karata. (2) Popis karata izašlih u izdanju nekog nakladnika ili distributera karata; katkad su priloženi i isječci nekih karata.

Vidi: nakladnik karata; distributer karata; isječak karte

Područje: kartografija

En. catalogue, map

Fr. catalogue de cartes

Nj. Kartenkatalog

katalog kartiranja

Opis strukture topografskih podataka pri njihovu spremanju u bazu podataka digitalnog topografskog modela.

Upotrebljava se pri prikupljanju, odnosno kartiranju podataka

Vidi: STOKIS; model, digitalni topografski
Područje: geoinformatika

katalog minimalnih veličina

Katalog koji sadrži jasno definiran prag minimalnih veličina objekata i njihove međusobne minimalne udaljenosti poštujući zadano mjerilo.

Vidi: STOKIS

Područje: geoinformatika

katalog objekata

Katalog koji ima zadaću posložiti krajolik u topografske objekte, klasificirati ih i time utvrditi sadržaj digitalnog topografskog modela.

Vidi: STOKIS; model, digitalni topografski

Područje: geoinformatika

Nj. Objektkatalog

katalog, objektni

Shema koja definira prihvatljive tipove objekata i atributa.

Područje: informatika

katalog signatura

Katalog koji ima zadaću preinačiti topografske objektne vrste u kartografske objektne vrste, opisati djelovanje kartografske generalizacije na kartografske objekte i kartografskim objektima vrstama dodijeliti signaturu.

Vidi: STOKIS; generalizacija, kartografska; signatura (1)

Područje: kartografija

Nj. Signaturenkatalog

katastar

Zajednički naziv za popise i kartografske prikaze istovrsnih objekata krajolika. Postoje različite vrste katastra, npr. katastar zemljišta, katastar nekretnina, katastar prostornih jedinica, katastar vodova; katastar šuma, katastar cesta, katastar zgrada, katastar pomorskoga dobra.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. cadaster; cadastre

Fr. cadastre

Nj. Kataster

katastar, franciskanski

Vidi: katastar, stabilni

katastar, grafički

Katastar u kojem se međne točke i izabrane točke objekata određuju grafički, mjerenjem geodetskim stolom i gledačem ili kipregelom, a katastarski plan nastaje neposredno na terenu. Austrijski i mađarski katastar zemljišta iz XIX. st. izveden je na taj način.

Vidi: katastar zemljišta

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Kataster, graphischer

katastar, jozefinski

Katastar zemljišta Habsburške Monarhije izrađivan na temelju naredbe cara Josipa II. iz 1785. godine. Zbog tehničkih nedostataka jozefinski je katastar 1817. godine zamijenjen franciskanskim ili stabilnim katastrom zemljišta.

Vidi: katastar zemljišta; katastar, stabilni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. cadaster established by Emperor Joseph II

Nj. Kataster, Josephinischer

katastar, klasični europski

Katastar nastao na modelu Napoleonova katastra na početku XIX. st., prihvaćen tijekom XIX. i XX. st. u gotovo svim europskim i mnogim izvaneuropskim zemljama.

Vidi: katastar

Područje: katastar i zemljišna knjiga

katastar, koordinatni

Katastar u kojem su za međne točke i izabrane točke objekata određene položajne koordinate u izabranoj kartografskoj projekciji s primjerenom točnošću i pouzdanošću, te se (zajedno s ostalim podacima) čuvaju u obliku pogodnom za računalnu obradu podataka.

Vidi: katastar

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. cadaster, coordinate

Nj. Koordinatenkataster

katastar, međni

Suvremeni austrijski katastar, sadržajno sličan koordinatnom katastru.

Vidi: katastar, koordinatni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Grenzkataster

katastar nekretnina

Evidencija o česticama zemljine površine, zgradama i drugim građevinama koje trajno leže na zemljinoj površini ili ispod nje te o posebnim pravnim režimima na zemljinoj površini, ako zakonom nije drukčije određeno. Poslovi katastra nekretnina obuhvaćaju: određivanje katastarskih prostornih jedinica, katastarsku izmjeru i tehničku reambulaciju, izradbu i održavanje katastarskih operata katastra nekretnina, održavanje katastra zemljišta i njegovo postupno prilagođivanje katastru nekretnina, pojedinačno prevođenje katastarskih čestica u katastar nekretnina.

Vidi: izmjera, katastarska; reambulacija, tehnička; operat, katastarski; katastar zemljišta

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. cadaster of real estates

Nj. Liegenschaftskataster

katastar, numerički

Katastar u kojem su među katastarskih čestica određene mjerama ili koordinatama.

Vidi: katastar

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. cadaster, numerical

Fr. cadastre numérique

Nj. Zahlenkataster

katastar, pomorski

Katastar koji sadrži podatke o moru, morskom dnu i morskom podmorju. Sadrži podatke o korisnicima, načinu i opsegu korištenja mora, morskoga dna i podmorja, kao i evidenciju objekata, radova, pojava i sl. značajnih za sigurnost plovidbe, a prema područjima jedinica lokalne uprave.

Vidi: katastar

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. cadastre, maritime

Fr. cadastre maritime

Nj. Seekataster

katastar, popisni

Katastar uspostavljen na osnovi približnih površina i jednostavnog opisa položaja katastarskih čestica. Taj katastar nema katastarski plan. Mogućnost njegove uporabe vrlo je ograničena, ali ipak služi za utvrđivanje poreza na zemljište, za uređenje imovinsko-pravnih odnosa i za grublje statističke procjene.

Vidi: katastar

Područje: katastar i zemljišna knjiga

katastar, porezni

Katastar zemljišta osnovan radi razreza poreza i drugih davanja vlasnika ili posjednika zemljišta. Taj katastar stavlja posebno težište, uz točnu površinu, na utvrđivanje plodnosti i proizvodne sposobnosti svake katastarske čestice zemljišta.

Vidi: katastar zemljišta

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Steuerkataster

katastar, pravni

Katastar kojem je osnovna zadaća pružiti dokaz o vlasništvu i drugim stvarnim pravima na zemljištu. Podacima iz pravnoga katastra izdanim u obliku javnih isprava dokazuje se pravo na nekretninama.

Vidi: katastar; nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Rechtskataster

katastar, stabilni

Također: franciskanski katastar
Austrijski katastar zemljišta iz XIX. st. izrađen na temelju Zakona (patenta) o poreznom katastru što ga je car i kralj Franjo I. proglasio 23. XII. 1817. godine, pa se po njemu naziva i franciskanski katastar. Katastarska izmjera za njegovu izradu trajala je u Hrvatskoj od 1823. do 1876. godine.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. cadaster of 19th century in Austrian Empire, stable

Nj. Kataster, stabiler

katastar, tehnički

Katastar koji raspolaže takvim podacima o zemljištu da se na zemljištu mogu obavljati sigurna tehnička projektiranja. Katastarski plan, osim prikaza položaja katastarskih čestica, sadrži prikaz oblika reljefa s kotama pojedinih točaka zemljišta.

Vidi: katastar

Područje: katastar i zemljišna knjiga

katastar, Torrensov

Katastar uveden 1858. godine u Australiji i Novom Zelandu, a poslije u mnogim azijskim i afričkim zemljama

Vidi: katastar

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. title, Torrens

katastar, višenamjenski

Katastar čija evidencija o zemljištu, zbog višestruke namjene, udovoljava različitim zahtjevima. Dokumentacija toga katastra može se iskoristiti u više svrha, jer za svaku katastarsku česticu sadrži podatke gospodarskog, tehničkog, pravnog, fiskalnog i drugog značenja.

Vidi: katastar

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. cadaster, multi purpose

Fr. cadastre polyvalent

Nj. Mehrzweckkataster

katastar zemljišta

Evidencija o katastarskim česticama – zemljištima – dijelovima Zemljine površine; evidencija o zemljištu namijenjena gospodarskim, pravnim, upravnim i statističkim potrebama. Sadrži podatke o položaju, obliku, površini, načinu iskorištavanja, proizvodnoj sposobnosti, katastarskom prihodu i korisniku zemljišta.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. cadaster of lands

Nj. Grundkataster

kateta

Jedna od stranica uz pravi kut u pravokutnom trokutu.

Područje: matematika

En. cathetus

Nj. Kathete

kazalo

Također: indeks

Nepomični ili pomični dio pokaznog uređaja čiji položaj u odnosu na oznake na ljestvici omogućuje da se odredi pokazna vrijednost.

Primjeri: kazaljka, svjetleća točkica.

Vidi: uređaj, pokazni

Područje: mjerni instrumenti

En. index

Fr. index

Nj. Index

KB

Kilobajt, jedinica za količinu podataka, kapacitet memorije računala ili prostora na disku, iznosi 2^{10} ili približno 10^3 bajtova.

Vidi: bajt

Područje: informatika

En. KB (Kilobyte)

kelvin

Znak K, jedinica termodinamičke temperature, osnovna SI-jedinica, definiran je kao 273,16-i dio termodinamičke temperature trojne točke vode. Trojno stanje znači ravnotežu svih triju agregatnih stanja tvari, za čiste tvari ovisno je samo o temperaturi.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. kelvin

Fr. kelvin

Nj. Kelvin

keson

Također: pomični bunar

Gore pokrivena, a dolje otvorena komora koja se pri izgradnji stupova mosta u dubokim i brzim rijekama spušta na dno. U nju ulaze radnici koji kopaju rupu u koju će se poslije postaviti stup.

Područje: inženjerska geodezija

En. caisson

Nj. Senkkasten; Caisson

kibernetika

Matematička teorija koja proučava

zajednička obilježja različitih pojava i živih organizama, živčanih sustava, automata itd. radi uspostavljanja komunikacije među njima te njihove kontrole. Teoriju je zasnovao 1948. američki matematičar N. Wiener.

Područje: matematika

En. cybernetics

Fr. cybernétique

Nj. Kybernetik

kilo

Predmetak u nazivu decimalne jedinice sa značenjem 10^3 .

Područje: metrologija

En. kilo

Fr. kilo

Nj. kilo

kilogram

Znak kg, jedinica mase, osnovna SI-jedinica, definiran je međunarodnom pramjerom koja se čuva u Međunarodnom uredu za utege i mjere u Sèvresu kraj Pariza. Kilogram je nastao kao naziv za tisuću grama, pa se od njega ne mogu tvoriti decimalne jedinice. Decimalne jedinice mase tvore se od jedinice gram.

Vidi: gram; sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. kilogram; kilogramme

Fr. kilogramme

Nj. Kilogramm

kipregel

Instrument koji je u prošlosti uz geodetski stol i odgovarajući pribor (libela, magnetska igla, šestar s dva šiljka, logaritamsko računalo i pribor za crtanje i brisanje) služio za grafičku izmjeru. Glavni su mu dijelovi mjerni dalekozor, vertikalni limb, stup i lineal. Stup služi za držanje i pomicanje kipregela, a brid ravnala za grafičko ostvarivanje vizura.

Vidi: stol, geodetski; izmjera, grafička;

dalekozor, mjerni; limb

Područje: praktična geodezija

En. alidade

Fr. alidade

Nj. Kippregel

klasa

Skup entiteta koji posjeduju određene zajedničke atributne vrijednosti.

Napomena: U CROTIS-u, vrsta ili tip objekta.

Vidi: entitet; vrijednost, atributna; CROTIS

Područje: GIS, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. class

Nj. Klasse

klasa, bonitetna

Rezultat bonitiranja; može ih biti osam, od kojih je prva klasa najplodnije zemljište.

Svaka klasa može imati dvije potklase.

Vidi: bonitiranje

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Bonitierungsklasse

klasa entiteta

Specificirana skupina objekata stvarnoga svijeta, npr. cestovna mreža.

Područje: GIS

En. class, entity

klasa, katastarska

Rezultat katastarskoga klasiranja plodnog zemljišta. Može ih biti najviše osam, od kojih je prva klasa najbolje zemljište određene kulture.

Vidi: klasiranje, katastarsko

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Katasterklasse

klase mjerila

Skupina mjerila karata dobivena klasifikacijom mjerila. Najčešće su klase: krupna, srednja i sitna mjerila. Granice između tih triju klasa nisu strogo određene. Napomena: U skupini topografskih karata uobičajena je sljedeća podjela:

(1) karte krupnih mjerila (do 1:50 000)

(2) karte srednjih mjerila (od 1:100 000 do 1:200 000),

(3) karte sitnih mjerila (manje od 1:200 000).

Vidi: klasifikacija mjerila

Područje: kartografija

En. class, scale

(1) maps, large-scale

(2) maps, medium-scale

- (3) maps, small-scale
 Nj. Maßstabklasse
 (1) Maßstab, grosser
 (2) Maßstab, mittlerer
 (3) Maßstab, kleiner

klasifikacija

(1) Složeni sustav u kojem je cijelo jedno područje ljudskog znanja uređeno pomoću niza podjela, supodjela i potpodjela; raspoređivanje predmeta, pojava i pojmova po klasama, odjelima i razredima, u svezi s njihovim općim svojstvima; klasifikacija je viši zakon, koji objašnjava veći broj trajnih, nužnih i bitnih veza među pojavama i postupcima; sadržaj klasifikacije su predmeti, pojave, pojmovi i sl., a područja mogu biti kartografija, geografija, informatika, psihologija, sociologija, biologija, umjetnost, kemija itd. Sustavne su kategorije u klasifikacijama odjeljak, pododjeljak, serija, koljeno, potkoljeno, razred, red, podred, natporodica, porodica, potporodica, rod, vrsta, podvrsta, rasa, podrasa, odlika. Tri su koraka u postupku klasificiranja: a) analiza dokumenata (sadržaj, oblik, namjena i ostali važni aspekti), b) utvrđivanje glavnih aspekata koji određuju mjesto danog dokumenta, c) indeksiranje, tj. klasificiranje. (2) Grupiranje entiteta u skup klasa prema određenim zajedničkim atributnim vrijednostima. (3) Postupak izdvajanja klasa na snimkama. Vidi: entitet; vrijednost, atributna
 Područje: (1) informatika; (2) GIS; (3) fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. classification
 Fr. classification
 Nj. Klassifikation; Klassifizierung

klasifikacija mjerila

Klasifikacija raznih mjerila određenih skupina i vrsta karata prema njihovim brojčanim vrijednostima.
 Područje: kartografija
 En. classification, scale
 Nj. Maßstabklassifizierung

klasifikacija, multispektralna

Svrstavanje cjelokupnog sadržaja

multispektralne scene u klase s obzirom na intenzitet reflektiranog i emitiranog elektromagnetskog zračenja sa snimljenog objekta u dijelovima spektra elektromagnetskog zračenja detektiranog multispektralnim senzorom. Svrstavanje u klase obavlja se na temelju ranijih spoznaja o intenzitetu refleksije i emisije elektromagnetskog zračenja u pojedinim dijelovima elektromagnetskog spektra objekata interesantnih za klasifikaciju. Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. classification, multispectral
 Fr. classification multispectrale
 Nj. Klassifikation, multispektrale

klasifikacija, nadzirana

Digitalna tehnika kojom operater odabire reprezentativna trening-područja poznatog sadržaja za doznačivanje klasa pikselima. Vidi: klasa; trening-područje
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. classification, supervised
 Fr. classification supervisée
 Nj. Klassifikation, überwachte

klasifikacija, nenadzirana

Računalno automatizirana metoda klasifikacije kojom računalo svrstava piksele u klase bez instrukcija operatera. Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. classification, unsupervised
 Fr. classification non supervisée
 Nj. Klassifikation, unüberwachte

klasiranje, katastarsko

Utvrđivanje katastarske kulture i katastarske klase svake katastarske čestice plodnog zemljišta, pri čemu se uzimaju u obzir prirodni i gospodarski uvjeti za biljnu proizvodnju. Izvodi se na temelju kotarskih uzornih zemljišta, odnosno uzornih zemljišta katastarske općine, radi izrade katastra zemljišta ili obnove katastarskog operata. Vidi: kultura, katastarska; klasa, katastarska; katastar zemljišta
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

klijent

Program ili računalo koje traži podatke (usluge) od drugog računala ili programa – poslužitelja.

Vidi: poslužitelj

Područje: informatika

En. client

klijent/poslužitelj

Model interakcije između računala, koji se uobičajeno koristi na internetu.

Vidi: kljent; poslužitelj; TCP/IP

Područje: informatika

En. client/server

klin, objektivni

Optički klin ispred objektivna dalekozora. Primjenjuje se kao daljinomjerni klin i u nekih mjernih instrumenata za rektifikaciju vizurne osi (na osnovi rotacije klina).

Vidi: prizma, optička; klin, optički; daljinomjer s dvostrukom slikom; klin, rotacijski

Područje: mjerni instrumenti

En. prism, objective; prism, wedge

Fr. prisme séparateur; coin séparateur

Nj. Vorsatzkeil

klinometar

Također: mjerilo nagiba

Uređaj za mjerenje odklona ili kuta u odnosu na horizontalnu ili vertikalnu ravninu.

Napomena: Klinometri mogu biti jednostavni, ali i vrlo složeni mjerni instrumenti.

Područje: mjerni instrumenti

En. clinometer

Fr. clinomètre

Nj. Klinometer; Neigungsmesser

klin, optički

Optička prizma malog prijelomnoga kuta.

Vidi: klin, objektivni; klin, rotacijski;

prizma, optička

Područje: mjerni instrumenti

En. prism, wedge

Fr. coin optique

Nj. Keil, optisches

klin, rotacijski

Optički klin ispred objektivna dalekozora koji se može okretati oko osi paralelne s vizurnom osi. Koristi se za rektifikaciju vizurne osi. Par klinova koji se okreću u suprotnom smjeru upotrebljava se kod daljinomjera s dvostrukom slikom za automatsku redukciju mjerene duljine (Boškovićevi klinovi).

Vidi: klin, objektivni; daljinomjer s dvostrukom slikom

Područje: mjerni instrumenti

En. wedge, rotating

Fr. coin rotatif

Nj. Drehkeil

klistron

Elektronska cijev (mikrovalni oscilator) za stvaranje, pojačanje i modulaciju mikrovalova, a dio je titrajnog sustava.

Vidi: daljinomjer, mikrovalni; dalekozor, astronomski

Područje: fizika

En. klystron

Fr. klystron

Nj. Klystron

klizanje

Vidi: slabljenje metroloških značajki

klon

Oznaka za kopiju originalnih uređaja; jeftini su, a podjednako djelotvorni.

Područje: informatika

En. clone

Nj. Klon

klotoida

Vrsta spirale kod koje se zakrivljenost mijenja konstantno. Upotrebljava se pri projektiranju prometnica kao prelazna krivina.

Vidi: krivina, prelazna

Područje: matematika, inženjerska geodezija

En. clothoid; Cornu (Euler) spiral

Fr. clothoïde; courbe de Cornu

Nj. Klothoide; Spinnlinie

klotoida, košarasta

Također: klotoidni niz

Niz od dviju ili više klotoida koje u dodirnim točkama imaju zajedničku tangentu i jednak polumjer zakrivljenosti.

Vidi: klotoida

Područje: inženjerska geodezija

En. clothoid, compound

Fr. clothoïdes formant anse de panier

Nj. Korbklothoide

ključ, interpretacijski

Karakteristika ili kombinacije karakteristika koje omogućuju interpretatoru da prepozna objekt na snimci.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. interpretation key

Fr. clé d'interprétation

Nj. Interpretationschlüssel

ključ, kartografski

Uzorna zbirka objašnjenih kartografskih znakova primijenjenih pri izradi karte.

Vidi: znak, kartografski

Područje: kartografija

Fr. tableau de signes conventionnels

Nj. (Karten)zeichenschlüssel

ključ za proračunavanje čistog prihoda

Tablice pomoću kojih se određivao čisti prihod pojedine katastarske čestice.

Vidi: prihod, katastarski čisti

Područje: katastar i zemljišna knjiga

knjiga, EOP glavna

Dio EOP zemljišne knjige; glavna knjiga zemljišne knjige vođene elektroničkom obradom podataka; sastoji se od popisa upisa i popisa izbrisanih upisa.

Vidi: knjiga, EOP zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

knjiga, EOP zemljišna

Zemljišna knjiga vođena elektroničkom obradom podataka; evidencija o pravnom stanju nekretnina, mjerodavnom za pravni promet, vođena elektroničkom obradom podataka za pojedinu katastarsku općinu. Sastoji se od katastarskih podataka o obliku, površini i izgrađenosti zemljišta, te od podataka zemljišnoknjižnog suda o pravnom

stanju zemljišta koji su zajedno pohranjeni u bazu zemljišnih podataka (BZP).

Vidi: baza zemljišnih podataka Republike Hrvatske

Područje: katastar i zemljišna knjiga

knjiga EOP zemljišne knjige, glavna

Dio zemljišne knjige vođene elektroničkom obradom podataka koji se sastoji od popisa upisa i popisa izbrisanih upisa.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

knjiga, glavna

Dio zemljišne knjige u kojem se vode podaci o zemljištima jedne katastarske općine i u kojoj se provode zemljišnoknjižni upisi. U glavnu knjigu upisuje se bitni sadržaj prava za koja je zakonom određeno da mogu biti predmet zemljišnoknjižnoga upisa (knjižna prava); za svaku glavnu knjigu vodi se zbirka katastarskih planova i potrebni pomoćni popisi. Glavna knjiga zemljišne knjige sastoji se od zemljišnoknjižnih uložaka, a glavna knjiga EOP zemljišne knjige od popisa upisa i popisa izbrisanih upisa; u slučaju potrebe mogu se osnivati dopunski svesci glavne knjige.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. ledger

Fr. grand-livre

Nj. Hauptbuch

knjiga položenih ugovora

Knjiga vođena za svaku katastarsku općinu u kojoj su se polagali ugovori o kupoprodaji stanova u slučajevima kada nekretnine nisu bile upisane u zemljišnu knjigu; sastavni je dio zemljišne knjige do trenutka njezina novog osnivanja, obnavljanja ili preoblikovanja.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

knjiga, ručno vođena zemljišna

Pojedinačni ručno vođeni registar o pravnom stanju nekretnina, mjerodavnom za pravni promet koji se vodi za svaku katastarsku općinu odvojeno; sastoji se glavne knjige i zbirke isprava.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

knjiga ručno vođene zemljišne knjige, glavna

Dio ručno vođene zemljišne knjige koji se sastoji od zemljišnoknjižnih uložaka; u slučaju potrebe mogu se osnivati dopunski svesci ručno vođene glavne knjige.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

knjiga, zemljišna

Također: gruntovnica

Pojedinačni registar o pravnom stanju nekretnina, mjerodavnom za pravni promet, koji se vodi za svaku katastarsku općinu odvojeno.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. land register

Fr. grand-livre

Nj. Grundbuch

knjige, zemljišne

Sustav javnih registara (evidencija) o pravnom stanju nekretnina, mjerodavnom za pravni promet; sustav registara koji omogućuje evidentiranje nekretnina, zakonom predviđeni način stjecanja stvarnih prava na nekretninama, te omogućuje i pruža pravnu sigurnost u prometu nekretnina; sustav koji čini svima dostupnim i svima vidljivim pravno stanje nekretnina mjerodavno za pravni promet; sustav javnih registara koji se sastoji od pojedinih ručno vođenih zemljišnih knjiga i zemljišnih knjiga vođenih elektroničkom obradom podataka (EOP zemljišna knjiga).

Vidi: knjiga, EOP zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

K.O.

Uobičajena kratica za katastarsku općinu.

Vidi: općina, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

koeka

Pravilno (Platonovo) tijelo omeđeno kvadratima. Ima 8 vrhova, 12 bridova i 6 strana.

Područje: matematika

En. cube

Fr. cube

Nj. Würfel

kod

(1) Sustav ugovorenih znakova za uspostavljanje komunikacije; signal. (2) Sustav u kojem su nekim informacijama (slovima, riječima, brojevima, simbolima) pridružene dogovorene vrijednosti (kako bi se zadržala tajnost ili pak omogućila jednostavnost rukovanja), šifra, ključ. (3) Programske naredbe u informatici. (4) Knjiga za kodiranje i dekodiranje poruka.

Područje: informatika

En. code

Fr. code

Nj. Kode

kodiranje

Postupak kojim se podaci zabilježeni jednim skupom znakova izražavaju nekim drugim skupom znakova; svrha je da se podaci prikažu u obliku prikladnom za obradu ili prijenos.

Područje: informatika

En. coding

Nj. Codierung; Kodierung

kodiranje, duljine niza

Postupak kodiranja niza numeričkih vrijednosti pomoću broja sukcesivnih elemenata digitalnih podataka koji imaju iste vrijednosti. Primjenjuje se kod rasterskih podataka za smanjivanje potrebnog prostora za njihovo čuvanje.

Područje: informatika

En. encoding, run-length

kod, lančani

Tehnika sažimanja rasterskih podataka.

Područje: informatika

En. code, chain

kodomena

Skup u kojem funkcija prima vrijednosti.

Vidi: funkcija

Područje: matematika

En. codomain

Fr. l'ensemble d'arrivée; codomaine

Nj. Wertemenge; Wertebereich

kod, poštanski

Niz slova i/ili broji pridružen poštanskoj

adresi u svrhu sortiranja poštanskih pošiljki.

Područje: informatika

En. code, postal

Fr. code postal

Nj. Postleitzahl (PLZ)

kod, pseudoslučajni

Dio navigacijske poruke GPS-satelita koji omogućuje jednoznačnu identifikaciju satelita.

Vidi: GPS-sateliti; poruka, navigacijska

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

koeficijent, binomni

Koeficijent u razvoju izraza $(a + b)^n$.

Vidi: formula, binomna

Područje: matematika

En. coefficient, binomial

Fr. coefficient binomial

Nj. Binomialkoeffizient

koeficijent ekstinkcije

Mjera za ekstinkciju određena omjerom početnog intenziteta zračenja i njegova intenziteta nakon pređenog puta u atmosferi.

Vidi: ekstinkcija; apsorpcija svjetlosti

Područje: fizika (optika)

En. coefficient, extinction

Fr. coefficient d'atténuation

Nj. Extinktionskoeffizient

koeficijenti, težinski

Također: kofaktori

Elementi inverzne matrice N^{-1} normalnih jednadžbi nepoznanica x ; izjednačenja po metodi najmanjih kvadrata. Matrica težinskih koeficijenata linearne funkcije $f = Fx$

nepoznatog vektora x je $FN^{-1}F^T$.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. coefficients, weighting

Fr. coefficients de poids

Nj. Gewichtskoeffizienten

koeficijent korelacije

Vidi: korelacija

Područje: matematika

En. coefficient of correlation

Fr. coefficient de corrélation

Nj. Korrelationskoeffizient

koeficijent refrakcije

Omjer k polumjera zakrivljenosti Zemlje R i polumjera krivulje refrakcije r . Primjenjuje se u formuli za korekciju računane visinske razlike zbog atmosferske refrakcije kod trigonometrijskog mjerenja visinskih razlika. Iznosi približno $k=0,13$ za mjerenja u podnevnom razdoblju.

Vidi: refrakcija, atmosferska; krivulja refrakcije; mjerenje visinskih razlika, trigonometrijsko

Područje: praktična geodezija

En. coefficient, refraction

Fr. coefficient de réfraction

Nj. Refraktionskoeffizient

koeficijent varijacije

Odnos standardnog odstupanja i očekivane srednje vrijednosti, odnosno njezine procjene, apsolutne vrijednosti aritmetičke sredine.

Vidi: vrijednost, očekivana; odstupanje, standardno

Područje: statistika

En. coefficient of variation

Fr. coefficient de variation

Nj. Variationskoeffizient

kofaktori

Vidi: koeficijenti, težinski

kogeoid

Nivoploha koja nakon redukcije mjerenih vrijednosti ubrzanja sile teže zadržava početnu vrijednost potencijala geoida.

Vidi: geoid

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. geoid, compensated

Nj. Cogeoid

kolac, hektometarski

Kolac kojim se na trasi označuje svaka cijela stotina metara udaljenosti od početka trase.

Područje: inženjerska geodezija

kolacioniranje

Uspoređivanje izvornih podataka s prijepisom.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. collation
Nj. Kollationierung

kolac, kilometarski

Kolac kojim se na trasi označuje svaka cijela tisuća metara udaljenosti od početka trase.
Područje: inženjerska geodezija

količina svjetlosti

Umnožak svjetlosnog toka i trajanja zračenja. U diferencijalnom obliku: $dQ = \Phi dt$. Jedinica količine svjetlosti SI = lumen sekunda = lm s.
Napomena: S fizikalne strane količini svjetlosti odgovara energija, odnosno rad. No osjet svjetlosti koju oko registrira nije posljedica količine svjetlosti već svjetlosnog toka. Svjetlosni izvor koji odašilje konstantni tok svjetlosti pri opažanju okom uvijek je jednako svijetao. To je specifično svojstvo oka. Na fotografskoj ploči, kao i kod biološkog djelovanja elektromagnetskog zračenja, bitna je količina svjetlosti, a ne svjetlosni tok.

Vidi: tok, svjetlosni
Područje: fizika (optika)
En. quantity of light
Fr. quantité de lumière
Nj. Lichtmenge

kolimacija

Vidi: os, kolimacijska; autokolimacija

kolimator

Optički uređaj koji se sastoji od sabirnog objektivna s osvijetljenom pločicom nitnoga križa ili markom smještenom u njegovu žarišnu ravninu tako da se dobivaju izlazni snopovi međusobno paralelnih zraka svjetlosti. Vizurna marka je optički u neizmjenjivosti.

Napomena: Kolimatori se primjenjuju u mjernim laboratorijima za ispitivanje i ugađanje mjernih dalekozora i za specijalna mjerenja i ispitivanja.
Područje: mjerni instrumenti
En. collimator
Fr. collimateur
Nj. Kolimator

kolinearnost

(1) Pripadanje točaka istom pravcu. (2) Paralelnost vektora. Nul-vektor je kolinearan sa svakim vektorom.
Područje: matematika
En. collinearity
Nj. Kollinearität

kolnik

Učvršćeni dio ceste koji služi za promet (motornih) vozila.
Područje: inženjerska geodezija
En. roadway; carriageway; pavement
Nj. Fahrbahn

kolokacija

Kombinacija filtriranja, izjednačenja i predikcije kojom se omogućuje pronalaženje optimalnih vrijednosti neke veličine kako za točke mjerenja, tako i za predicirane točke.
Vidi: predikcija
Područje: matematika
En. collocation
Nj. Kollokation

kolo, Napierovo

Pet elemenata (hipotenuza, komplementi kateta i kutovi nasuprot katetama pravokutnoga sfernog trokuta) raspoređenih na kružnici kao vrhovi pravilnog peterokuta. Služi za lakše pamćenje formula pri rješavanju pravokutnih sfernih trokuta. Nazvano prema škotskome matematičaru Johnu Napieru (1550–1617).
Područje: matematika

koma

Pogreška preslikavanja skošenoga širokog snopa. Ako glavna zraka snopa nije paralelna s optičkom osi već je nagnuta prema njoj, kaustična krivulja je nesimetrična. Na mjestu slike, tj. najmanjeg rasipanja svjetlosti, nastaje razvučena figura poput kometa, što uzrokuje neoštrinu slike točke. Za nastajanje i izgled kome značajni su osim veličine relativnog otvora objektivna i položaj zaslona kao i točke objekta i slike u vidnom polju.
Područje: fizika (optika)
En. coma

Fr. coma
Nj. Koma

komasacija

Agrarno-tehnička operacija (uređenja zemljišta) kojoj je glavna svrha sakupljanje razbacanog posjeda, na kojem poljoprivrednu proizvodnju obavlja ista pravna osoba, a koja ujedno ima i pravo raspolaganja, u jednu ili nekoliko zaokruženih cjelina, sa svrhom racionalizacije poljoprivredne proizvodnje. Složena agrotehnička mjera kod koje, među ostalim, dolazi i do promjene sastava zemljišnoknjižnih tijela.
Vidi: tijeelo, zemljišnoknjižno
Područje: inženjerska geodezija
En. rememberment; land consolidation; land redistribution
Fr. remembrement
Nj. Flurbereinigung

kombinacija

Kombinacija k -tog reda skupa od n elemenata je bilo koji podskup tog skupa od k elemenata. Broj takvih kombinacija jednak

$$\text{je } \binom{n}{k} = \frac{n!}{(n-k)!k!}.$$

Područje: matematika
En. combination
Fr. combinaison
Nj. Kombination

kombinatorij

Izrada rasporeda novih posjeda u komasaciji
Vidi: komasacija
Područje: inženjerska geodezija

kombinatorika

Grana matematike koja se bavi konačnim skupovima i njihovim podskupovima. Osnovni pojmovi kombinatorike su varijacije, permutacije, kombinacije.
Područje: matematika
En. analysis, combinatorial
Fr. analyse combinatoire
Nj. Kombinatorik

komparator

Instrument za precizno mjerenje jedne veličine njezinim uspoređivanjem s nekim (primarnim ili sekundarnim) etalomom.
Vidi: etalon; etalon, primarni; etalon, sekundarni
Područje: mjerni instrumenti
En. comparator
Fr. comparateur
Nj. Komparator

komparator, interferencijski

Uređaj za optičko mjerenje duljine na osnovi interferencije svjetlosti (relativna interferometrija) visokom točnosti. Relativna interferometrija zasnovana je na principu optičke multiplikacije poznate duljine – etalona (kremeni štap duljine 1 m) koja se prethodno odredi u metrološkom laboratoriju. Najdulja osnovica izmjerena je u Finskoj (864 m) s mjernom nesigurnošću 0,05 do 0,08 mm.
Područje: mjerni instrumenti
En. comparator, interference
Fr. comparateur interférenciel; comparateur à interféromètre
Nj. Interferenzkomparator

komparator za invarne nivelmanske letve

Komparator za umjeravanje invarnih nivelmanskih letava. Danas se najviše primjenjuju laserski interferometar te komparator s inkrementalnom mjernom letvom kao etalomom. Viziranje se obavlja mikroskopom, a očitavanje mjerne letve automatski ulazi u računalo.
Vidi: komparator; umjeravanje; interferometar; pogreška podjele mjerne letve
Područje: mjerni instrumenti
En. comparator, invar levelling staff
Fr. comparateur de mire de nivellement en invar
Nj. Nivellierlattenkomparator

komparator za mjernu vrpce

Komparator za umjeravanje mjerne vrpce na osnovi usporedbe s invarnom vrpcom kao etalomom. Obje vrpce položene su horizontalno i napete odgovarajućom silom,

a položaj crtica mjeri se mikrometarskim uređajem uz viziranje pomoću povećala s telecentričnim hodom zraka (optički komparator).

Vidi: komparator; umjeravanje; vrpca, mjerna; hod zraka, (telecentrični); vijak, mikrometarski; ispravak, temperaturni; temperatura, referencijska; komparator za invarne nivelmanske letve

Područje: mjerni instrumenti

En. comparator, steel band

Fr. comparateur pour ruben d'acier

Nj. Meßbandkomparator

kompas

Također: busola

Instrument koji pokazuje smjer sjevera i smjer drugih točaka u odnosu na sjever.

Vidi: busola, cijevna

Područje: fizika

En. compass

Fr. compas

Nj. Kompass

kompas, žiroskopski

Navigacijski kompas stabiliziran žiroskopom kako bi se oslobodio utjecaja kratkoperiodičnih kolebanja.

Područje: fizika

En. compass, gyroscopic

Fr. compas gyroscopique

Nj. Kreiselkompass

kompatibilan

Pojam kojim se označuje da proizvod može surađivati ili je poveziv ili podudaran s nekim drugim proizvodom. Npr. pislač i računalo su kompatibilni ako se mogu međusobno priključiti. Softverski proizvodi su kompatibilni ako koriste isti format podataka.

Područje: informatika

En. compatible

Nj. kompatibel

kompenzator nagiba

Uređaj koji automatski uklanja utjecaj pogreške horizontiranja mjernog instrumenta, tj. nagiba vertikalne osi instrumenta, odnosno vizurne linije

dalekozora kod nivelira.

Vidi: horizontiranje instrumenta; nivelir s kompenzatorom; kompenzator, optički

Područje: mjerni instrumenti

En. compensator, inclination; compensator, tilt

Fr. compensateur d'inclinaison

Nj. Neigungskompensator

kompenzator, optički

Pomični optički element na njihalu (ili tekućina) koji pod utjecajem sile teže svojim pomakom omogućuje: automatsku stabilizaciju indeksa vertikalnoga kruga, automatsko horizontiranje geodetske vizurne linije u nivelira s kompenzatorom.

Napomena: Posebna je primjena kompenzatora u elektroničkih teodolita, gdje uz primjenu mikroračunala omogućuje automatsku korekciju ne samo vertikalnoga kuta već i horizontalnog pravca zbog nagiba vertikalne osi. Kompenzacijski element je samo dio elektroničkog sustava sa senzorom, odnosno položajnim detektorom kojim se mjere dvije karakteristične sastavnice nagiba vertikalne osi – u smjeru vizurne ravnine (za kompenzaciju vertikalnoga kuta) i u smjeru horizontalne osi teodolita (za kompenzaciju horizontalnoga kuta). Ti se kompenzatori zbog toga nazivaju dvoosni kompenzatori.

Vidi: indeks, visinski

Područje: mjerni instrumenti

En. compensator, optical

Fr. compensateur optique

Nj. Kompensator, optischer

kompilator

Poseban program namijenjen preoblikovanju naredaba programskih jezika visoke razine u oblik pogodan za izravno komuniciranje sa sklopovljem.

Područje: informatika

En. compiler

Fr. compilateur

Nj. Compiler; Übersetzer

komplanarnost

(1) Pripadanje točaka istoj ravnini. (2)

Paralelnost vektora s istom ravninom. Nul-vektor je komplanaran sa svakom ravninom.

Područje: matematika
En. coplanar

kompleks, ćelijski

Konačni skup ćelija ako su ispunjeni sljedeći uvjeti: elementi ćelijskoga kompleksa imaju razdvojene interiore; za svaku ćeliju u kompleksu granica je unija elemenata kompleksa; ako se dvije ćelije sijeku onda je presjek ponovno ćelija kompleksa.
Područje: matematika
En. complex, cell

kompleks, simplicijalni

Konačni skup simpleksa ako su ispunjeni sljedeći uvjeti: ako se simpleks nalazi u skupu, tada se u skupu nalazi i svaka njegova stranica; ako se dva simpleksa u skupu sijeku, oni to čine u zajedničkoj stranici.
Područje: matematika
En. simplicial complex

komplement

Za šiljasti kut α to je kut $90^\circ - \alpha$.
Područje: matematika
En. complement
Fr. complément
Nj. Komplement

komponenta, prostorna

Komponenta geografskih podataka uz vremensku i tematsku komponentu. Određuje položaj objekata u prostoru.
Područje: kartografija
En. component, spatial

kompozicija funkcija

Formiranje funkcije h iz funkcija g i f po pravilu $h(x) = g[f(x)]$, za svaki x iz domene od f za koji je $f(x)$ u domeni od g . Na primjer, ako je $g(x) = \sqrt{x}$, za $x \geq 0$ i $f(x) = x + 3$, za sve realne brojeve, onda je kompozicija $h(x) = g[f(x)] = \sqrt{x + 3}$, za $x \geq -3$. Oznaka: $h = g \circ f$.
Područje: matematika
En. composition of functions

kompozicija snimke u boji

Snimka u boji nastala superponiranjem

pojedinačnih snimaka iz različitih spektralnih kanala.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. colour composite image
Fr. composition couleur d' image
Nj. Farbbildkomposition

komunikacija, bežična

Komunikacija između računala i ostalih elektroničkih uređaja bez kablova i žica. Za prijenos podataka najčešće se rabe radijski i infracrveni valovi.
Područje: informatika
En. communication, wireless
Fr. transmission sans fil
Nj. Kommunikation, drahtlose

komunikacija, kartografska

Kretanje informacija između kartografa i korisnika kartografskog prikaza.
Vidi: informacija, kartografska; prikaz, kartografski
Područje: kartografija
En. communication, cartographic
Nj. Kommunikation, kartographische

komunikacije

Prijenos informacija između prostorno udaljenih pošiljatelja i primatelja uz upotrebu odgovarajuće prijenosne infrastrukture, odnosno arhitekture. Npr. prijenos podataka s jednog na drugo udaljeno računalo ili s jednog uređaja na drugi udaljeni uređaj.
Područje: informatika
En. communications
Fr. communications
Nj. Kommunikationen

komutativnost

Svojstvo binarnih operacija koje u slučaju zbrajanja realnih brojeva glasi: $a + b = b + a$, a u slučaju množenja: $ab = ba$. Unija i presjek skupova također su komutativne operacije. Neke operacije nisu komutativne, npr. oduzimanje brojeva, množenje matrica itd.
Područje: matematika
En. commutativity
Nj. Kommutativität; Vertauschbarkeit

koncesija

Pravo gospodarskoga korištenja prirodnih bogatstava te drugih dobara za koje je zakonom određeno da su od interesa za državu, pravo obavljanja djelatnosti od interesa za državu te izgradnja i korištenje objekata i postrojenja potrebnih za obavljanje tih djelatnosti.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. concession

Nj. Konzession

končanica

Vidi: križ, nitni

kondenzor

Sabirni optički element ili sustav za koncentraciju zraka svjetlosti na predmet za vizualno promatranje (npr. pri optičkom mikroskopu) ili projekciju.

Područje: fizika (optika)

En. condenser

Fr. condenseur

Nj. Kondensor

konfiguracija

U geografiji i kartografiji, oblik terena.

Napomena: Dolazi od lat. *con* – s, sa, su + *figura* – lik, oblik, slika, prilika, crtež.

Područje: kartografija

En. configuration

Nj. Konfiguration

konformnost

Slaganje po obliku, prirodi ili karakteru.

Sukladnost, usklađenost, sličnost.

Vidi: projekcija, konformna

En. conformity

Nj. Konformität

konika

Također: čunjosečnica; krivulja drugog reda
Krivulja (geometrijsko mjesto točaka) u ravnini sa svojstvom da je kvocijent udaljenosti od čvrste točke i udaljenosti od čvrstog pravca konstantan. Kvocijent se naziva numeričkim ekscentricitetom (ε), čvrsti pravac ravnalicom, a čvrsta točka fokusom krivulje. Tip konike ovisi o ε : za $\varepsilon < 1$ to je elipsa, za $\varepsilon = 1$ to je parabola, za

$\varepsilon > 1$ to je hiperbola. Kružnica je poseban slučaj elipse za $\varepsilon = 0$.

Područje: matematika

En. conic; curve, quadratic

Fr. courbe de deuxième ordre; conique

Nj. Kurve zweiter Ordnung; Kegelschnitt

konike, konfokalne

Konike ili krivulje drugog reda kojima se fokusi (žarišta) podudaraju.

Područje: matematika

En. conics, confocal

konstanta

Veličina koja se ne mijenja, nego ima čvrstu vrijednost. Konstantom se naziva i bilo koja funkcija koja postiže samo jednu vrijednost.

Područje: matematika

En. constant

Fr. constante

Nj. Konstante; Unveränderliche

konstanta, adicijska

Veličina koja je određena razlikom udaljenosti između vertikalne osi instrumenta na stajalištu i ciljne točke i udaljenosti referentnih točaka stvarno izmjerene duljine, a koja se mora pribrojiti izmjerenoj veličini.

Vidi: konstanta mjerila

Područje: mjerni instrumenti

En. constant, additive

Fr. constante additionnelle; constante

d'addition; constante additive

Nj. Additionskonstante

konstanta mjerila

Također: stalnica mjerila

Konstantna vrijednost svojstvena instrumentu kojom se mora promijeniti izravno očitavanje (mjerila) kako bi se dobila vrijednost neke mjerene veličine koja se upotrebljava za izračunavanje vrijednosti te mjerene veličine.

Vidi: konstanta, adicijska; konstanta, multiplikacijska

Područje: mjerni instrumenti

En. constant, instrument

Fr. constante d'un instrument

Nj. Gerätekonstante

konstanta, multiplikacijska

Koeficijent kojim se mora pomnožiti izravno očitavanje kako bi se dobila vrijednost neke mjerene veličine, npr. očitavanje odsječka mjerne letve pomoću daljinomjernih niti. Vidi: konstanta mjerila; niti, daljinomjerne Područje: mjerni instrumenti
En. constant, multiplication; constant, stadia
Fr. constante stadimétrique
Nj. Multiplikationskonstante

konstante, kalibracijske

Rezultati kalibracije kamere, kojima je utvrđena kalibrirana žarišna udaljenost objektiva kamere i odnos glavne točke s obzirom na slikovni koordinatni sustav. Vidi: kalibracija kamere
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. constants, calibration
Nj. Kalibrationskonstanten

kontradikcija

Proturječje, pojam koji se koristi u matematičkoj logici i pri izvođenju dokaza. Dokaz po kontradikciji sastoji se u zaključivanju prema kojem neka tvrdnja i njezina negacija ne mogu istodobno biti istinite. Područje: matematika
En. contradiction
Fr. contradiction
Nj. Widerspruch

kontrast, fiziološki

Fiziološko-psihička reakcija oka pri kojoj okolišna mjesta veće jakosti osvjjetljenja mrežnice postaju neosjetljivija na svjetlo. Reakcijom fiziološkoga kontrasta isključuju se iz osjeta periferni neoštri dijelovi slike točke, pa unatoč aberacija optičkog sustava oka slika izgleda oštror. Područje: fizika (optika)
En. contrast, physiologic
Nj. Kontrast, physiologischer

kontrast, (fotometrijski)

Razlika sjajnosti ili boje promatranog objekta i njegova okoliša. U subjektivnom smislu kontrast je ocjena razlike viđenja

dvaju područja vidnog polja koje oko promatra istodobno ili uzastopno (prividni kontrast). Objektivno, kontrast sjajnosti (fotometrijski kontrast) definiran je prema H. Schoberu relativnim razlikama sjajnosti objekta (unutarnja sjajnost L_1) i pozadine (vanjska sjajnost L_2)

$$K = \frac{L_2 - L_1}{L_1 + L_2}$$

Ako je $L_1 = L_2$, onda je $K = 0$, ako je $L_1 = 0$, $K = 1$, a ako je $L_2 = 0$, $K = -1$. Ako je unutarnja sjajnost veća od vanjske ($L_1 > L_2$), K je negativan. Formule za fotometrijski kontrast primjenjuju se i u pojednostavnjenom obliku

$$L_c = \frac{L_2 - L_1}{L_1}$$

$$L_c = \frac{L_2 - L_1}{0,5(L_1 + L_2)}$$

Napomena: Moć razlučivanja razlika sjajnosti, tj. prag osjetljivosti ovisi ne samo o svjetlotehničkim i fiziološkim uvjetima, već i o psihološkom stanju vidnog organa (prividni kontrast). O kontrastu ovisi vidljivost objekta što je uvjetovano i stanjem u atmosferi te udaljenošću. Odnos između kontrasta objekta k i opažanoga kontrasta k_d na udaljenosti d približno se izražava formulom prema Duntleyu

$$k_d = k e^{-dq}$$

gdje je q koeficijent ekstinkcije. Vidi: sjajnost; osjetljivost, kontrastna; ekstinkcija; koeficijent ekstinkcije
Područje: fizika (optika)
En. contrast, photometric
Nj. Kontrast, photometrischer

konus

Vidi: stožac

konveksnost

(1) Podskup ravnine ili prostora je konveksan ako iz pretpostavke da sadrži dvije točke sadrži i dužinu koja spaja te dvije točke. Tako su krug i trokut konveksni, a četverokut, peterokut itd. mogu biti konveksni, ali ne moraju. (2) Realna funkcija f čija domena sadrži interval I je konveksna

na I ako svaka tetiva koja spaja dvije točke grafa funkcije f leži iznad grafa ili na grafu od f . U protivnom je funkcija konkavna na I. Nužan i dovoljan uvjet da bi funkcija f bila konveksna na I je ako za svaka dva elementa x, y iz I i svaki realni broj $\lambda, 0 < \lambda < 1$, vrijedi $f(\lambda x + (1 - \lambda)y) \leq \lambda f(x) + (1 - \lambda)f(y)$. Osim toga, funkcija je konveksna na I ako je $f''(x) \geq 0$ za sve x iz I (ako je $f''(x) \leq 0$, funkcija je konkavna).

Područje: matematika

En. convexity

Nj. Konvexität

konvergencija meridijana

Kut što ga u danoj točki na karti zatvara projekcija meridijana i paralela s osi x .

Područje: kartografija

En. convergence, grid; USA: declination, grid

Fr. convergence des méridiens

Nj. Meridiankonvergenz

konverzija

Također: pretvaranje, mijenjanje

Pretvorba podataka ili programa u drugi format.

Područje: informatika

En. conversion

konverzija podataka

Pretvorba podataka iz izvornog oblika (papirnog ili elektronskog) u oblik pogodan za posebnu uporabu u digitalnom obliku kompatibilan s računalnim sustavom, softverom i drugim korištenim podacima.

Područje: GIS

En. conversion, data

Nj. Datenkonversion

konvolucija, kubična

Metoda transformacije koja rabi vrijednosti šesnaest piksela u prozoru 4×4 za izračunavanje izlaznih podataka pomoću kubične funkcije.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. convolution, cubic

konzistentnost

Također: dosljednost

Jedan od triju zahtjeva koje sustav aksioma mora ispuniti; sustav aksioma je konzistentan ako se iz njega ne mogu izvesti ni sud ni negacija tog suda; sustav u kojem se kao istinit prikazuje neki sud, ali i njegova negacija, pogodan je za dokazivanje bilo kojeg suda.

Područje: informatika

En. consistency

Fr. non-contradiction

Nj. Konsistenz; Widerspruchsfreiheit

konzistentnost domene

Konzistentnost domene osigurava da sve vrijednosti ulaznih podataka budu unutar definirane domene za taj tip ulaznog podatka i na taj način održava konzistentnost baze podataka. Pravila konzistentnosti domene ugrađena su u sustav za upravljanje bazom podataka.

Vidi: domena

Područje: informatika

En. consistency, domain

konzistentnost, logička

Jedan od elemenata kvalitete podataka, a obrađuje logička pravila strukture i pravila o atributima za prostorne podatke te opisuje usklađenost jednog podatka s ostalim podacima u skupu.

Područje: informatika

En. consistency, logical

Nj. Konsistenz, logische

konzistentnost scene

Također: konzistentnost prikaza

Znači da među elementima scene postoje poredbene relacije koje zadovoljavaju uvjete koji definiraju parcijalno uređene skupove. Određuje se pomoću matrice povezanosti ili pomoću presjeka svih mogućih parova između dvaju elemenata.

Područje: matematika

En. consistency, scene

konzistentnost, topološka

Topološka konzistentnost prostorne baze podataka odnosi se na zadovoljavanje uvjeta

za definiranje ćelijskoga kompleksa. Kada su zadovoljeni svi uvjeti za definiranje ćelijskoga kompleksa, tada je baza podataka topološki konzistentna.

Vidi: kompleks, ćelijski

Područje: matematika, informatika

En. consistency, topological

Nj. Konsistenz, topologische

konjugiranje, kompleksno

Konjugiranje kompleksnih brojeva.

Operacija kojom se kompleksnom broju

$z = a + bi$ pridružuje njegov konjugirano

kompleksni broj $\bar{z} = a - bi$. Brojevi z i \bar{z}

nazivaju se kompleksno konjugiranim

parovima i kaže se da su međusobno

kompleksno konjugirani.

Vidi: broj, konjugirano kompleksni

Područje: matematika

koordinata u ravnini

Koordinata na karti.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. coordinate, plane

koordinate

Brojevi koji uzeti u određenom redosljedu

određuju položaj točke na pravcu, na krivulji, u ravnini, na plohi ili u prostoru.

Osim koordinata točaka, razmatraju se

također koordinate pravca, ravnina i drugih geometrijskih objekata.

Područje: matematika

En. coordinates

Fr. coordonnées

Nj. Koordinaten

koordinate, astronomske

Astronomska širina i astronomska dužina zadane točke, s visinom ili bez nje. Oznake

(Φ, Λ, H) ili (Φ, Λ) .

Vidi: širina, astronomska; dužina,

astronomska

Područje: geodezija, geoinformatika

En. coordinates, astronomical

Fr. coordonnées astronomique

Nj. Koordinaten, astronomische

koordinate datoteke

Smještaj piksela u datoteci označen

koordinatama x, y . Obično je gornji lijevi ugao ishodište 0,0.

Vidi: datoteka

Područje: geoinformatika

En. file coordinates

Nj. Dateikoordinaten

koordinate, eliptičke

Koordinate točke u ravnini određene

konfokalnim konikama (elipsama i

hiperbolama), a u prostoru konfokalnim

kvadrikama (potonje se često nazivaju

elipsoidalne koordinate).

Vidi: koordinate

Područje: matematika

En. coordinates, elliptical

Fr. coordonnées elliptique

Nj. Koordinaten, elliptische

koordinate, geodetske

Geodetska širina i geodetska dužina s

visinom ili bez nje. Oznake (φ, λ, h) ili $(\varphi, \lambda,$

$H)$ ili (φ, λ) .

Vidi: širina, geodetska; dužina, geodetska

Područje: geodezija, geoinformatika

En. coordinates, geodetic

Nj. Koordinaten, geodätische

koordinate, geografske

Geografska širina i geografska dužina, s

visinom ili bez nje.

Vidi: širina, geografska; dužina, geografska

Područje: geodezija, geoinformatika

En. coordinates, geographic

Fr. coordonnées géographiques

Nj. Koordinaten, geographische

koordinate, Kartezijeve

Pravocrtne koordinate u euklidskom

prostoru. Sustav Kartezijevih koordinata

može biti pravokutan ili kosokutan, lijevi ili

desni, ravninski ili prostorni. Koordinate se u

Kartezijevu koordinatnom sustavu u ravnini

obično označuju s x i y i nazivaju se

apscisom i *ordinatom*. U prostornom

Kartezijevu sustavu navedenim

koordinatama pridružuje se i treća, *aplikata*,

koja se obično označava sa z . Kartezijev

koordinatni sustav obično se zadaje

ishodištem i koordinatnim osima na kojima

su označeni jedinični vektori. Koordinatne osi određuju koordinatnu ravninu. U matematici se redovito upotrebljavaju desni koordinatni sustavi, ali i lijevi imaju svoju primjenu, npr. u geodeziji i kartografiji. Položaj jednog pravokutnoga Kartezijeva koordinatnog sustava u prostoru u odnosu na drugi takav koordinatni sustav sa zajedničkim ishodištem i iste orijentacije može se definirati pomoću tri Eulerova kuta.

Vidi: koordinate

Područje: matematika

En. coordinates, Cartesian

Fr. coordonnées cartésiennes

Nj. Koordinaten, kartesische

koordinate, lokalne Kartezijeve

Kartezijeve koordinate koje se odnose na osi čije ishodište je točka na Zemljinoj površini.

Oznaka (u, v, w) ili (u, v).

Područje: geodezija, geoinformatika

En. coordinates, local Cartesian

Nj. Koordinaten, lokale kartesische

koordinate, nereducirane

Koordinate \bar{x} , \bar{y} u Gauss-Krügerovoj projekciji u kojoj je linearno mjerilo na srednjem meridijanu jednako 1.

Vidi: projekcija, Gauss-Krügerova; mjerilo, linearno; koordinate, reducirane

Područje: kartografija

koordinate, polarne

Koordinate u ravnini pomoću kojih se položaj točke određuje udaljenošću od fiksne točke i kutom što ga pravac kroz tu točku i danu točku zatvara s fiksnim pravcem.

Fiksna točka naziva se pol (O); fiksni pravac polarna os (Ox); udaljenost ($|OP| = r$) od pola do dane točke polarna udaljenost; kut (θ , $0 \leq \theta < 2\pi$), čiji je pozitivni smjer obrnut od kazaljke na satu, polarni kut. Polarne koordinate točke P zapisuju se (r, θ).

Odabere li se pravokutni Kartezijev koordinatni sustav tako da se ishodište podudara s polom, a os apscisa s polarnom osi, veza između pravokutnih Kartezijevih koordinata i polarnih koordinata dana je sa: $x = r \cos\theta$, $y = r \sin\theta$, odnosno

$$r = \sqrt{x^2 + y^2}, \quad \cos \theta = \frac{x}{\sqrt{x^2 + y^2}},$$

$$\sin \theta = \frac{y}{\sqrt{x^2 + y^2}}.$$

Područje: matematika

En. coordinates, polar

Fr. coordonnées polaires

Nj. Polarkoordinaten

koordinate, pravokutne

Vidi: koordinate, Kartezijeve

Područje: matematika

En. coordinates, rectangular

Fr. coordonnées rectangulaires

Nj. Koordinaten, rechtwinklige

koordinate, prostorne

Vidi: koordinate, Kartezijeve; koordinate, sferne

Područje: matematika

En. coordinate in space; coordinates, space

Fr. coordonnées spatiales

Nj. Raumkoordinaten

koordinate, prostorne polarne

Vidi: koordinate, sferne

Područje: matematika

En. coordinates, spherical

koordinate, reducirane

Koordinate x, y u Gauss-Krügerovoj projekciji, u kojoj je linearno mjerilo na srednjem meridijanu manje od 1; u Hrvatskoj je jednako 0,9999.

Vidi: projekcija, Gauss-Krügerova; mjerilo, linearno; koordinate, nereducirane

Područje: kartografija

koordinate, referentne

Koordinate karte ili referentne snimke na koju je izvorna snimka registrirana.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. coordinates, reference

koordinate, rektificirane

Koordinate piksela u datoteci koja je rektificirana, tj. koordinate koje su izvedene

iz kontrolnih točaka.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. coordinates, rectified

koordinate, sferne

Vidi: koordinate

koordinate, sferne pravokutne

Koordinatni sustav na sferi u kojem se za os apscisu uzima proizvoljna velika kružnica, a za ishodište koordinatnog sustava određena točka na toj kružnici. Apscisa zadane točke mjeri se duž osi apscise od koordinatnog ishodišta do presjeka s lukom velike kružnice koja prolazi danom točkom i okomita je na os apscisu. Ta okomica ujedno je ordinata dane točke.

Napomena: Kad se Zemlja smatra kuglom, za os apscisu obično se uzima srednji meridijan zadanog područja, a za ishodište koordinatnog sustava točka na tom meridijanu u središtu zadanog područja.

Područje: kartografija

En. coordinates, rectangular spherical
Fr. coordonnées polaires spatiales
Nj. Koordinaten, rechtwinklige sphärische

koordinate u ravnini, pravokutne

Koordinatni sustav u ravnini kod kojega su koordinatne osi dva uzajamno okomita pravca, tj. os x ili apscisa os i os y ili ordinatna os. U presjeku koordinatnih osi je ishodište koordinatnog sustava. Položaj točke određen je apscisom x i ordinatom y .

Napomena: U geodeziji i kartografiji podudara se os x obično s projekcijom srednjeg meridijana područja preslikavanja, a os y s određenom okomicom na taj meridijan, tj. os y ima u ravnini projekcije horizontalan položaj.

Vidi: apscisa; ordinata

Područje: kartografija
En. coordinates, grid
Fr. coordonnées rectangulaires
Nj. Gitterkoordinaten

koordinatograf

Sprava za nanošenje (kartiranje) točaka zadanih koordinata ili za očitavanje

koordinata točaka.

Područje: kartografija
En. coordinatograph
Fr. coordinatographe
Nj. Koordinatograph

kopija

Duplikat nekog crteža, koji je u svakom pogledu jednak izvorniku.

Područje: kartografija
En. copy
Fr. copie
Nj. Kopie

kopija katastarskog plana

Pre crt ili preslika na prozirnom nositelju sadržaja katastarskog plana koje ured za katastar izdaje zainteresiranim strankama uz naplaćenu upravnu pristojbu.

Vidi: plan, katastarski
Područje: katastar i zemljišna knjiga

kopija, tvrda

Ispis sadržaja zaslona na papir ili foliju. Na angloameričkom govornom području opća oznaka za kopije, tisak itd.

Područje: informatika
En. copy, hard
Nj. Bildschirmkopie

kora, Zemljina

Pokrovni dio Zemljina tijela (dubina od oko 10 do 70 km).

Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. crust, Earth
Nj. Erdkruste

korekcija

Vidi: ispravak

korekcija, geometrijska

Korekcija pogreške nastale zbog zakrivljenosti, rotacije i perspektive izvornog podatka daljinskog istraživanja.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. correction, geometric
Fr. correction géométrique
Nj. Korrektion, geometrische

korekcija, radiometrijska

Korekcija promjena u podacima nastalih zbog pogrešaka skenera i atmosfere interferencije.

Vidi: skener

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. correction, radiometric

Fr. correction radiometrique

Nj. Korrektion, radiometrische

korekcije, kalibracijske

Vrijednosti koje treba dodati ili oduzeti od očitavanja na instrumentu kako bi se dobila korektna očitavanja.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

Vidi: kalibracija

En. corrections, calibration

korelacija

(1) Linearna transformacija koja u ravnini prevodi točke u pravce, a pravce u točke, dok u prostoru prevodi točke u ravnine, a ravnine u točke. (2) U statistici: zavisnost dviju slučajnih varijabli ili skupova brojeva. Uobičajeno ju je mjeriti koeficijentom korelacije. Za dva skupa točaka (x_1, x_2, \dots, x_n) i (y_1, y_2, \dots, y_n) koeficijent korelacije je vrijednost

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}, \quad -1 \leq r \leq 1,$$

gdje su \bar{x} i \bar{y} odgovarajuće srednje vrijednosti. Mjeri odstupanje točaka $(x_1, y_1), (x_2, y_2), \dots, (x_n, y_n)$ od pravca. Za $r = 1$ točke leže na pravcu.

Područje: matematika

En. correlation

Fr. corrélation

Nj. Korrelation

korelacija, prostorna

Mjera stupnja do kojeg relativni položaj određuje snagu odnosa između različitih prostornih elemenata.

Vidi: korelacija

Područje: GIS

En. correlation, spatial

Nj. Raumkorrelation

korelate

Veličine proporcionalne Lagrangeovim multiplikatorima pri rješavanju problema izjednačenja s uvjetnim jednadžbama.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. correlates

Fr. corrélatifs

Nj. Korrelaten

koridor

Područje točno određene širine oko točke, linije ili površine. Primjenjuje se pri analizama blizine što ih podržava većina GIS-ova.

Područje: GIS

En. buffer

korijen

(1) Rezultat korjenovanja. Ako je a pozitivan realni broj, a n prirodni broj, onda je n -ti korijen iz a pozitivan broj čija je n -ta potencija jednaka a . Označuje se $\sqrt[n]{a}$.

Vrijedi: $\sqrt[n]{a} \cdot \sqrt[n]{b} = \sqrt[n]{ab}$, $\sqrt[n]{\frac{a}{b}} = \frac{\sqrt[n]{a}}{\sqrt[n]{b}}$,

$\sqrt[n]{\sqrt[m]{a}} = \sqrt[nm]{a}$. Također je $\sqrt[n]{0} = 0$. Ako je n neparan, postoji n -ti korijen iz negativnih brojeva. Drugi korijen $\sqrt{}$ označuje se samo

$\sqrt{}$. (2) Rješenje jednadžbe.

Vidi: korjenovanje

Područje: matematika

En. radical; root

Fr. racine

Nj. Wurzel

korisnik

Osoba koja posjeduje stvar, bilo kao vlasnik ili kao osoba koja je na drugi način uspostavila svoju vlast glede neke stvari.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

korisnik izvlaštenja

Pravna ili fizička osoba u čiju se korist može provesti postupak izvlaštenja nekretnine.

Vidi: izvlaštenje

Područje: inženjerska geodezija

korisnik karte

Osoba koja upotrebljava kartu iz određenog razloga.

Područje: kartografija

En. user, map

korjenovanje

Operacija inverzna operaciji potenciranja.

Ako je $a^b = c$, onda je $\sqrt[b]{c} = a$.

Vidi: potenciranje

Područje: matematika

En. rooting; extraction of a root

korolar

Tvrdnja čija se istinitost lako utvrđuje iz istinitosti tvrdnje nekog teorema.

Područje: matematika

En. corollary

Nj. Korollar; Folgesatz

kosinus

(1) Jedna od trigonometrijskih funkcija. (2)

Kosinus kuta α pravokutnog trokuta je

kvocijent $\cos \alpha = \frac{b}{c}$, gdje je b duljina katete

uz kut α , a c duljina hipotenuze.

Vidi: funkcije, trigonometrijske

Područje: matematika

En. cosine

Fr. cosinus

Nj. Kosinus

kota

Broj koji označuje visinu točke terena iznad ili ispod neke nivoplohe.

Napomena: Ako se mjeri okomito prema dolje, odnosno ispod neke posebne ishodišne plohe, npr. površine mora ili jezera, riječ je o koti dubina. Upisivanje kota naziva se kotiranje.

Vidi: nivoploha

Područje: kartografija

En. altitude

Fr. cote

Nj. Höhenzahl; Höhenkote

kota, geopotencijalna

Razlika između geopotencijala geoida i geopotencijala u stajališnoj točki.

Vidi: geopotencijal; geoid

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. number, geopotential

Nj. Kote, geopotentielle

kota izohipse

Broj koji označuje nadmorsku visinu izohipse.

Područje: kartografija

En. value, contour

Fr. cote de courbe

Nj. Höhenlinienzahl

kotangens

(1) Jedna od trigonometrijskih funkcija. (2)

Kotangens šiljasta kuta α pravokutnog

trokuta je kvocijent $\operatorname{ctg} \alpha = \frac{b}{a}$, gdje je b

kateta uz kut, a a kateta nasuprot kuta.

Vidi: funkcije, trigonometrijske

Područje: matematika

En. cotangent

Fr. cotangente

Nj. Kotangens

kotar

Teritorijalna jedinica koja je obuhvaćala nekoliko općina.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

kovarijanca

Zbroj umnožaka odstupanja opaženih vrijednosti x i y od njihovih pripadnih prosječnih vrijednosti podijeljen s brojem opažanjem dobivenih parova umanjnim za jedan:

$$s_{xy} = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y}),$$

gdje je n broj opažanjem dobivenih parova vrijednosti.

Područje: statistika

En. covariance

Fr. covariance
Nj. Kovarianz

kratica za katastarske kulture

Propisana slovna oznaka za svaku katastarsku kulturu, dobivena kraćenjem njezina punog naziva. To su: or (oranica), vr (vrt), vč (voćnjak), msl (maslinik), vg (vinograd), l (livada), pš (pašnjak), š (šuma), tr (trstik). Hmeljninci i rižišta svrstani su u katastarsku kulturu oranice i imaju oznaku: orhm (hmeljnjak) i orrz (rižište).

Vidi: kultura, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

kriging

Vidi: krigranje

krigranje

Metoda interpolacije imenovana po južnoafričkom rudarskom inženjeru D. G. Krigeu. Temelji se na pretpostavci da bliske točke imaju određeni stupanj prostorne korelacije, dok su udaljene točke statistički neovisne. Često se upotrebljava za određivanje visine plohe u odnosu na skup poznatih točaka.

Vidi: geostatistika

Područje: statistika

En. kriging

Nj. kriging

kriterij obuhvata

Prag vrijednosti za prikazivanje u skupu podataka. Njime se postavljaju ograničenja pri prijenosu podataka iz realnog svijeta u bazu podataka digitalnog topografskog modela.

Vidi: STOKIS; model, digitalni topografski

Područje: geoinformatika

krivina, prelazna

Takoder: prelaznica

Krivulja kojoj se polumjer zakrivljenosti smanjuje počevši od točke u kojoj dira pravac, dok u određenoj točki ne prijeđe u kružnicu.

Područje: inženjerska geodezija, matematika

En. curve, transition

Fr. courbe de transition

Nj. Übergangsbogen

krivulja

Intuitivno to je jednodimenzionalan skup u ravnini ili prostoru, definiran kao: (1) geometrijsko mjesto točaka koje zadovoljavaju određeno svojstvo, (2) putanja po kojoj se giba neka točka, (3) presječna dviju ploha, (4) preslikavanje segmenta u ravninu ili prostor. Ravninske krivulje zadane su obično jednadžbom u eksplisitivnom, implicitnom ili parametarskom obliku. Mogu biti algebarske (npr.

$$2x - y - 1 = 0, \quad x^2 - y^2 - 4 = 0,$$

$$x - y^3 - 2 = 0, \dots) \text{ ili transcendentne (npr.}$$

$$y = \cos x, \quad e^{x^2-x} + e^{y^2-y} - 1 = 0, \dots).$$

Područje: matematika

En. curve

Fr. courbe

Nj. Kurve

krivulja, Bézierova

Točnije Bézierova kubična krivulja definirana je s četiri kontrolne točke ili vrha. Naziv kontrolne točke dolazi odatle što njihovo pomicanje utječe na oblik krivulje. Poligon koji spaja kontrolne točke naziva se karakterističnim ili kontrolnim poligonom. Položaj kontrolnih točaka u izravnoj je vezi s položajem tangenata na krivulju u krajnjim točkama. Nazvano po francuskom matematičaru Bézieru.

Područje: informatika

En. curve, Bezier

Fr. courbe de Bézier

Nj. Bezier-Kurve

krivulja, Gaussova

Graf funkcije $\varphi(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{x^2}{2}}$. Naziva se

po Gaussu, koji je (1809) primijenio sličnu krivulju za obradu pogrešaka. Nekada se Gaussovom krivuljom naziva i graf funkcije

$$f(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi\sigma}} e^{-\frac{1}{2}\left(\frac{x-\mu}{\sigma}\right)^2}; \sigma > 0, \mu \in R$$

(funkcija φ dobije se za $\sigma = 1$ i $\mu = 0$). Te krivulje imaju veliku važnost u teoriji vjerojatnosti i matematičkoj statistici. Graf normalne razdiobe.

Vidi: razdioba, normalna

Područje: matematika

En. curve, Gaussian

Fr. courbe de Gauss

Nj. Kurve, Gaußsche

krivulja, geodetska

Također: geodetska linija

Krivulja na plohi koja ima svojstvo da se glavna normala u svakoj njezinoj točki podudara s normalom plohe.

Područje: matematika

En. line, geodesic; curve, geodesic

Fr. géodésique; ligne géodésique

Nj. Linie, geodätische

krivulja, meridijanska

Presječna rotacijske plohe i meridijanske ravnine.

Područje: matematika

En. meridian

Nj. Meridiankurve

krivulja normalne razdiobe

Također: krivulja gustoće vjerojatnosti normalne slučajne varijable
Graf funkcije

$$f(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi\sigma}} e^{-\frac{1}{2}\left(\frac{x-\mu}{\sigma}\right)^2}; \sigma > 0, \mu \in R. \text{ Za}$$

$\sigma = 1$ i $\mu = 0$ dobije se Gaussova krivulja.

Vidi: krivulja, Gaussova; razdioba, normalna

Područje: matematika

En. normal frequency distribution; curve, normal frequency distribution

Nj. Kurve der Normalverteilung

krivulja refrakcije

Prostorna krivulja toka svjetlosnog vala od točke cilja do objektiva dalekozora mjernog instrumenta, uzrokovana lomom svjetlosti kroz slojeve atmosfere različite gustoće.

Napomena: Krivulja refrakcije često se aproksimira kružnim lukom. Za svjetlost polumjer iznosi približno 50 000 km u

podnevnom razdoblju, a za mikrovalove 25 000 km.

Vidi: koeficijent refrakcije

Područje: fizika (optika)

Nj. Refraktionskurve

krivulja, refrakcijska

Vidi: krivulja refrakcije

krivulja regresije

Za dvije slučajne varijable X i Y krivulja regresije (empirijska) prikazuje za svaku vrijednost x_i varijable X odgovarajuću srednju vrijednost varijable Y . Regresija je linearna kad se krivulja regresije može smatrati pravcem. U tom je slučaju koeficijent regresije koeficijent od x u jednadžbi pravca regresije.

Vidi: regresija

Područje: statistika

En. curve, regression

Fr. courbe de régression

Nj. Regressionskurve

križ, nitni

Križ označen na staklenoj pločici nitnoga križa dalekozora, a služi za viziranje.

Presjecište niti osnovna je točka vizurne osi, odnosno geodetske vizurne linije.

Napomena: Nekad su to bile fine niti paučine, danas se nitni križ izrađuje specijalnim postupkom na staklenoj pločici često do polovice vidnog polja s parom crtica radi točnijeg viziranja (obuhvaćanjem ciljne točke). Uz horizontalnu i vertikalnu nit nitnoga križa mogu se nalaziti i druge oznake, kao npr. kratke daljinomjerne crtice (vidi niti, daljinomjerne), pa je nitni križ figura crtica.

Vidi: položaj okulara, optimalni; linija, geodetska vizurna; os, kolimacijska; pločica nitnoga križa; viziranje

Područje: mjerni instrumenti

En. reticule; cross-hairs

Fr. croisé du réticule; croisé des fils

Nj. Strichkreutz; Fadenkreuz

kroki

Vidi: skica izmjere

krug

Dio ravnine omeđen kružnicom. Krug sa središtem u točki S i polumjerom r je skup svih točaka ravnine kojima je udaljenost od S manja ili jednaka r . Opseg kruga $O = 2r\pi$, a površina $P = r^2\pi$.

Vidi: kružnica

Područje: matematika

En. disc, (circular)

Fr. cercle

Nj. Kreis; Kreisfläche; Kreisscheibe

krug boja

Kružni poredak spektralnih boja, koji omogućava smišljen i harmoničan izbor boja pri izradi karata.

Područje: kartografija

En. circle, colour

Fr. gamme de couleurs

Nj. Farbkreis

krug, horizontalni

Kružna ploča ili kružni vijenac s kružnom seksagezimalnom podjelom u stupnjevima ili gradusnom podjelom (gon) postavljeni okomito i centrično u odnosu na vertikalnu os instrumenta u svrhu očitavanja horizontalnih pravaca odnosno kutova. Posebne je izvedbe pri elektroničkom očitavanju kruga. Graduirani stakleni dio kruga naziva se i limbom.

Kružna ploča (limb) posebnim je ljepilom pričvršćena na metalnu ploču kruga nakon preciznog centriranja primjenom uređaja s mikroskopima.

Napomena: Horizontalni krug u optičkog teodolita moguće je okretati oko vertikalne osovine prije ponavljanja mjerenja kuta.

Vidi: teodolit, elektronički; girus; dio, srednji

Područje: mjerni instrumenti

En. circle, horizontal

Fr. cercle horizontal

Nj. Horizontalkreis

krug s podjelom

Kružna ploča ili kružni vijenac s kružnom seksagezimalnom (stupanj) ili centezimalnom (gon) podjelom, najčešće izrađeni od stakla.

Područje: mjerni instrumenti

En. circle, graduated

Fr. cercle gradué

Nj. Teilkreis

krug, vertikalni

Kružna ploča ili kružni vijenac s kružnom podjelom u stupnjevima ili gonima postavljeni okomito i centrično u odnosu na horizontalnu os instrumenta u svrhu mjerenja vertikalnih kutova.

Napomene: (1) Ovisno o izvedbi i numeraciji mjere se visinski kutovi ili zenitni kutovi. (2) Pri mjerenju vertikalnoga kuta samo se jednom očitava krug, jer je drugi krak kuta u horizontalni (visinski kut) ili vertikalni (zenitni kut). Zbog toga je važan ispravan položaj kruga, određen njegovom orijentacijom u odnosu na visinski indeks, te je prije mjerenja kuta potrebno obaviti rektifikaciju indeksa. Kod optičkog teodolita prije očitavanja dovodi se indeks za očitavanje u ispravan položaj ručno vrhunjenjem libele vertikalnoga kruga ili automatski pomoću kompenzatora. (3) Vertikalni krug elektroničkog teodolita posebne je građe uz digitalno pokazivanje.

Vidi: kut, vertikalni; indeks, visinski; pogreška visinskog indeksa; orijentacija vertikalnoga kruga

Područje: mjerni instrumenti

En. circle, vertical

Fr. cercle vertical

Nj. Vertikalkreis

kruna brane

Gornja granična ploha brane.

Vidi: brana

Područje: inženjerska geodezija

En. crest, dam; crest, weir

Nj. Wehrkrone

kružnica

Skup svih točaka ravnine kojima je udaljenost od središta S jednaka polumjeru r . U ravnini jednadžba kružnice sa središtem u točki $S(p, q)$ i polumjerom r glasi

$$(x - p)^2 + (y - q)^2 = r^2.$$

Posebno, $x^2 + y^2 = r^2$ je jednadžba kružnice sa središtem u ishodištu koordinatnog sustava. Područje: matematika

En. circle; circumference
Fr. cercle; circonférence
Nj. Kreis; Kreislinie

kružnica, mala

Kružnica na plohi kugle koja se dobije presjekom kugle ravninom koja ne prolazi središtem kugle.
Područje: kartografija
En. circle, small
Fr. cercle petit
Nj. Kleinkreis

kružnica, opisana

Za poligon to je kružnica koja prolazi kroz sve njegove vrhove. Središte opisane kružnice je sjecište simetrale stranica poligona. Svaki trokut ima opisanu kružnicu, dok ju poligoni s četiri ili više vrhova ne moraju imati.
Područje: matematika
En. circumcircle; circle, circumscribed
Fr. cercle circonscrit; circonférence circonscrite
Nj. Kreis, umgeschriebenes; Umkreis

kružnica, upisana

Za poligon to je kružnica koja dodiruje sve njegove stranice. Središte upisane kružnice je sjecište simetrala kutova poligona. Svaki trokut ima upisanu kružnicu, dok ju poligoni s četiri ili više stranica ne moraju imati. Poligon u koji se može upisati kružnica je konveksan.
Područje: matematika
En. incircle; circle, inscribed
Fr. cercle inscrit; circonférence inscrite
Nj. Kreis, eingeschriebener; Innkreis

kružnica, velika

Kružnica koja se dobije kao presjek sfere ravninom koja prolazi središtem sfere.
Područje: matematika
En. circle, great
Fr. cercle grand
Nj. Grosskreis

kub

(1) Kocka. (2) Treća potencija.

Područje: matematika
En. cube

kugla

Skup svih točaka prostora čija je udaljenost od središta S manja ili jednaka polumjeru R . Omeđena je sferom polumjera R , tj. skupom točaka prostora čija je udaljenost od središta jednaka R . Među svim tijelima danog obujma kugla ima najmanje oplošje.

Obujam $V = \frac{4}{3}R^3\pi$; oplošje $O = 4R^2\pi$.

Jednadžba kugle polumjera R sa središtem u točki $S(a, b, c)$:

$$(x - a)^2 + (y - b)^2 + (z - c)^2 \leq R^2.$$

Područje: matematika
En. ball; sphere, solid
Fr. boule
Nj. Kugel

kugla, Zemljina

Svaka kugla kojom se aproksimira geoid.
Vidi: geoid
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. sphere, terrestrial
Nj. Erdkugel

kultura, katastarska

Vrsta plodnog zemljišta prema načinu iskorištavanja. To su oranica, vrt, voćnjak, vinograd, livada, pašnjak, šuma, maslinik i trstik.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

kurs broda

Kut između smjera u kojem brod plovi i meridijana.
Područje: pomorstvo
En. course, ship's

kurvimetar

Instrument za približno mjerenje duljina krivulja na kartama.
Područje: kartografija
En. curvimeter; map-measurer
Fr. curvimètre
Nj. Kurvenmesser; Kurvimeter

kut

Uređen par zraka (p , q) koje imaju zajednički početak u točki O . Točka O naziva se vrhom, a zrake p i q krakovima kuta. Kut se predočuje dijelom ravnine što ga čine krakovi kuta, s tim da se vodi računa o tome koji je krak prvi, a koji drugi.

Područje: matematika

En. angle

Fr. angle

Nj. Winkel

kut, depresijski

Vidi: kut, visinski

kut, elevacijski

Vidi: kut, visinski

kut, horizontalni

Kut između dvaju pravaca projiciranih u horizontalnu ravninu.

Napomena: Pri mjerenju pravci prolaze ciljnom točkom i vertikalnom osi instrumenta centriranog na stajališnoj točki.

Vidi: centriranje instrumenta; pravac, mjerni

Područje: mjerni instrumenti

En. angle, horizontal

Fr. angle horizontal

Nj. Horizontalwinkel

kut, obodni

Kut koji ima vrh na obodu kruga, a krakovi sijeku kružnicu u dvjema točkama. Te dvije točke dijele kružnicu na dva luka. Obodni kutovi nad istim lukom međusobno su jednaki i jednaki su polovici pripadnog središnjega kuta.

Područje: matematika

En. angle, peripheral; angle, inscribed

Fr. angle inscrit

Nj. Peripheriewinkel; Umfangswinkel

kutomjer

Sprava za mjernje kutova.

Vidi: goniometar

Područje: mjerni instrumenti

En. protractor, circular

Fr. rapporteur circulaire

Nj. Kreiswinkelmesser

kut, osni

Kut što ga os snimanja zatvara s pojedinom (glavnom) zrakom.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

kut, oštri

Kut veći od nule, a manji od 90° .

Područje: matematika

En. angle, acute

kut, paralaktički

(1) Daljinomjerni kut paralaktičkog ili daljinomjernog trokuta pri optičkom mjerenju duljina. (2) Kut pod kojim se vidi kratka duljina (baza).

Vidi: daljinomjer, optički

Područje: mjerni instrumenti

En. angle, parallactic

Fr. angle parallactique

Nj. Winkel, parallaktischer

kut, pozicijski

Kut u proizvoljno položenoj ravnini.

Područje: geodezija

Nj. Positionswinkel

kut, pravi

Kut od 90° .

Područje: matematika

En. angle, right

Fr. angle droit

Nj. Winkel, rechter; Rechter

kut, prikloni

Također: kut između pravca i ravnine
Kut između pravca i ortogonalne projekcije pravca na ravninu, ako je ortogonalna projekcija pravac, a pravi kut ako je ortogonalna projekcija pravca na ravninu točka.

Područje: matematika

kut, puni

Naziv kuta od 360° .

Područje: matematika

En. angle, full

Nj. Vollwinkel

kut, smjerni

Kut u ravnini projekcije između paralele s apscisnom osi (os x) u zadanoj točki i pravca prema nekoj drugoj točki. Mjeri se od sjevernog dijela paralele u smjeru kretanja kazaljke na satu.

Vidi: apscisa

Područje: kartografija

En. bearing grid

Fr. gisement

Nj. Azimut, topographischer; Gitterazimut; Richtungswinkel

kut, središnji

Kut kojemu je vrh u središtu kruga, a krakovi sijeku kružnicu u dvjema točkama. Te dvije točke dijele kružnicu na dva luka. Središnji kut jednak je dvostrukom obodnom kutu nad istim lukom.

Područje: matematika

En. angle, central

Fr. angle au centre

Nj. Zentriwinkel; Mittelpunktswinkel

kut, tupi

Kut veći od 90° , a manji od 180° .

Područje: matematika

En. angle, obtuse

Fr. angle obtus

Nj. Winkel, stumpfer

kut, upadni

Kut koji upadna zraka zatvara s okomicom na graničnu plohu u točki upadanja pri lomu ili odbijanju svjetlosti, ili s optičkom osi kod preslikavanja

Vidi: zraka, upadna

Područje: fizika (optika)

En. angle of incidence

Fr. angle d'incidence

Nj. Einfallswinkel

kut, vertikalni

U geodeziji, kut kojem krakovi leže u vertikalnoj ravnini tako da je jedan krak položen vertikalno prema zenitu (zenitni kut) ili horizontalno (visinski kut), a drugi krak je ciljna zraka. Vrh kuta je u horizontalnoj osi instrumenta.

Napomene: (1) Za razliku od mjerenja horizontalnoga kuta, pri mjerenju vertikalnoga kuta zajedno s dalekozorom okreće se oko horizontalne osi vertikalni krug, a indeks za očitavanje (odnosno optički sustav koji prenosi sliku kruga na indeks) miruje. Zbog toga je za ispravnu orijentaciju kruga važan položaj visinskog indeksa. (2) Pri horizontalnom položaju vizurne osi očitavanje kruga pri mjerenju zenitnoga kuta mora biti 90° ili 100 gon, a pri mjerenju visinskoga kuta ništica. (3) Suvremeni teodoliti građeni su za mjerenje zenitnih kutova.

Vidi: krug, vertikalni; indeks, visinski; kut, visinski; kut, zenitni; orijentacija vertikalnoga kruga

Područje: mjerni instrumenti

En. angle, vertical

Fr. angle vertical

Nj. Vertikalwinkel

kut, vidni

Kut pod kojim oko vidi predmet ili njegovu optičku sliku. Zatvaraju ga osnovne zrake koje prolaze dijametralnim točkama predmeta, a vrh kuta je u ulaznoj pupili oka. O veličini vidnoga kuta ovisi veličina slike na mrežnici oka.

Vidi: pupila, ulazna; povećanje optičkog instrumenta

Područje: fizika (optika)

En. angle of view

Fr. angle visuel d'object

Nj. Sehwinkel

kut, visinski

U vertikalnoj ravnini vertikalni kut između horizontalne ravnine i vizurnog pravca. Taj kut može biti pozitivan i negativan.

Napomena: U nas se pozitivni visinski kut naziva elevacijskim, a negativni depresijskim kutom.

Vidi: kut, vertikalni; pravac, vizurni

Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija

En. angle of elevation

Fr. angle d'élévation

Nj. Höhenwinkel

kut, zenitni

Također: zenitna daljina

U vertikalnoj ravnini mjeren vertikalni kut između pravca prema zenitu i vizurnog pravca.

Napomena: Za razliku od zenitnoga kuta vertikalni kut između pravca prema nadiru i vizurnog pravca naziva se (1) nadirni kut.

Vidi: kut, vertikalni

Područje: mjerni instrumenti

En. angle, zenith(al); distance, zenith(al); (1) angle, nadir

Fr. angle zénithal; distance zénithal

Nj. Zenitwinkel

kvadar

Također: pravokutni paralelepiped, četverostrana uspravna prizma

Uspravna prizma kojoj je baza pravokutnik. Ako su a i b stranice baze i c visina, volumen je $V = abc$, a oplošje $O = 2(ab+bc+ac)$. Ako je $a = b = c$ kvadar je kocka.

Područje: matematika

En. parallelepiped, rectangular

Fr. parallélépipède droit

Nj. Quader

kvadrant

Jedan od četiriju dijelova ravnine što ga određuju dva okomita pravca u ravnini. U pravokutnoj koordinatnoj ravnini riječ je o ovim skupovima: I. kvadrant $x > 0, y > 0$; II. kvadrant $x < 0, y > 0$, III. kvadrant $x < 0, y < 0$; IV. kvadrant $x > 0, y < 0$. Točke na koordinatnim osima ne pripadaju ni jednom kvadrantu.

Područje: matematika

En. quadrant

Fr. quadrant

Nj. Quadrant; Viertelebene

kvadrat

(1) Četverokut s jednakim stranicama i jednakim kutovima. Površina kvadrata stranice a je $P = a^2$, a opseg $O = 4a$. (2) Rezultat množenja neke veličine same sa sobom.

Područje: matematika

En. square

Fr. carrè

Nj. Quadrat

kvantifikator

Izrazi "za svaki" ili "postoji" nazivaju se kvantifikatorima (univerzalni, odnosno egzistencijalni). Upotrebljavaju se npr. u obliku $(\forall x)(P(x))$, što se čita "za svaki x , $P(x)$ ", i $(\exists x)(P(x))$, što se čita "postoji x , $P(x)$ ". Kvantifikatori se mogu međusobno kombinirati. Npr. rečenica "od svakog broja postoji veći broj" može se zapisati:

$$(\forall x)(\exists y)(y > x)$$

Područje: matematika

En. quantifier

Fr. quantificateur; quantifieur

Nj. Quantifikator

kvazigeoid

Referentna ploha za normalne visine koja nastaje ako se normalne visine nanesu od Zemljine fizičke površine prema dolje (nema fizikalnog značenja).

Vidi: teluroid; visina, normalna

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. quasigeoid

Nj. Quasigeoid

kvocijent

Rezultat dijeljenja dvaju brojeva. Ako rezultat nije cijeli broj, riječ je o kvocijentu (najveći cijeli dio) i ostatku ili jednostavno o kvocijentu, shvaćenom kao cijeli broj i ostatak (u obliku razlomka) zajedno. Npr. kvocijent pri dijeljenju broja 7 brojem 2 je 3

s ostatkom 1, ili je kvocijent $3\frac{1}{2}$.

Područje: matematika

En. quotient

Fr. quotient

Nj. Quotient

L1-nosač

GPS-signal generiran cjelobrojnim multipliciranjem osnovne frekvencije f_0 , približna valna duljina 19,0 cm.

Vidi: L2-nosač

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

L2-nosač

GPS-signal generiran cjelobrojnim multipliciranjem osnovne frekvencije f_0 , približna valna duljina 24,4 cm

Vidi: L1-nosač

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. L2

lakat

Stara mjera za duljinu.

Područje: metrologija

En. ell

Nj. Elle

lanac

Stariji naziv za čeličnu mjernu vrpcu.

Vidi: vrpca, mjerna

Područje: mjerni instrumenti

lanac, mjerni

Niz elemenata mjerila ili sustava koji tvori put mjernog signala od ulaza do izlaza.

Područje: mjerni instrumenti

En. chain, measuring

Fr. chaîne de mesure

Nj. Meßkette

lančanica

Transcendentna krivulja kojoj teži homogena žica koja je savitljiva, neistegljiva i ima težinu, i koja je obješena svojim krajevima na dvije utvrđene točke.

Područje: fizika, matematika

En. catenary

Fr. chaînette

Nj. Kettenlinie

Landsat

Seriya američkih satelita za istraživanje

Zemlje. Do sada su uspješno lansirani

Landsat 1 (1972), Landsat 2 (1975), Landsat

3 (1978), Landsat 4 (1982), Landsat 5

(1984), Landsat 7 (1999). Prva tri satelita

imala su multispektralni MSS-skener s

prostornom rezolucijom od 80 m. Sateliti

Landsat 4 i Landsat 5 nose senzor Thematic

Mapper (TM) s prostornom rezolucijom od

30 m, a satelit Landsat 7 usavršeni senzor

TM (Enhanced Thematic Mapper Plus –

ETM+) s prostornom rezolucijom od 15 m u

pankromatskom kanalu.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. Landsat

Landsat-MSS

Skener satelita Landsat 1–5. Šalje MSS-podatke u 4 spektralna kanala s veličinom piksela 80×80 m.

Vidi: Landsat

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. Landsat Multispectral Scanner

Landsat-TM

Skener satelita Landsat 4–5 sa 7 spektralnih kanala, od toga 3 u vidljivom području (crveno, zeleno, plavo) i 3 u nevidljivom, blizom infracrvenom području, s veličinom piksela 30×30 m, te jedan kanal u termičkom infracrvenom području s veličinom piksela 120×120 m.

Vidi: Landsat-MSS

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. Landsat Thematic Mapper

laser

Izvorno znači: pojačavanje svjetlosti stimuliranom emisijom zračenja. Uređaj za stvaranje i pojačavanje vrlo usmjerenog snopa koherentnih valova svjetlosti, u širem smislu elektromagnetskog zračenja. Uski usmjereni snop laserske svjetlosti naziva se i "laserskom zrakom".

Vidi: svjetlost, koherentna

Područje: fizika (optika)

En. laser (Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation)

Fr. laser

Nj. Laser

laser, rotirajući

Rotirajuća laserska zraka. Pomoću glave instrumenta sa sustavom prizmi koja rotira moguće je ostvariti horizontalnu, vertikalnu ili nagnutu referentnu ravninu koju opisuje laserska zraka. Odgovarajućim prijamnim sustavom na mjernoj letvi moguće je ostvariti automatsko niveliranje.

Vidi: nivelir, laserski
 Područje: mjerni instrumenti
 En. laser, rotating; laser, rotary
 Fr. laser rotatif
 Nj. Rotationslaser

laser za aliniranje

Instrument za aliniranje koji dalekozorom odašilje laserski snop. Na taj se način na svakoj međutočki može izoštriti slika laserske točke.
 Napomena: Upotrebom cilindrične leće slika laserske točke se razvlači u liniju okomitu na os cilindrične leće. Uz primjenu dviju cilindričnih leća s osima pod pravim kutom može se na ciljnu točku projicirati križ kao transformirana slika točke, koji se može rabiti za npr. viziranje na nepristupačnu točku cilja.
 Vidi: instrument za aliniranje; uređaj za usmjeravanje
 Područje: mjerni instrumenti
 En. laser, alignment
 Fr. laser d'alignement
 Nj. Alignmentlaser; Laserfluchtungsgerät

leća

Optički element s dvije granične plohe. Postoje različiti oblici leća. Sferna leća ima sferne ili ravne granične plohe. Astigmatične leće imaju cilindrične ili torične plohe, a rabe se kao naočalne leće za korekciju astigmatizma oka.
 Područje: fizika (optika)
 En. lens
 Fr. lentille
 Nj. Linse

leća oka

Elastično prozirno tijelo optičkog sustava oka bikonveksnog oblika slojevite građe. Povezana je ekvatorijalno s okolnim tkivima samo preko finih niti debljine oko 0,04 mm. Djelovanjem mišića te niti olabave i leća mijenja oblik, što omogućuje akomodaciju oka i široko područje oštrog vida. Akomodaciju oka treba izbjeći pri mjerenjima vizualnim optičkim instrumentima.
 Područje: fizika (optika)

En. lens of the eye
 Fr. lentille d'oeil
 Nj. Augenlinse

leća za izoštravanje (slike dalekozora)

Leća ili sustav kao dio teleobjektiva dalekozora koji se može pomicati unutar cijevi dalekozora između objektivna i nitnoga križa u svrhu izoštravanja slike i dovođenja u ravninu nitnoga križa.
 Vidi: izoštravanje slike; teleobjektiv;
 izoštravanje, unutrašnje
 Područje: fizika (optika)
 En. lens, focusing
 Fr. lentille intérieure mobile
 Nj. Einstellinse; Fokussierlinse

legenda

Grafički prikaz prihvaćenih kartografskih znakova s objašnjenjem njihova značenja; značenje primijenjenih boja za obojene površine; objašnjenje za ekvidistanciju izohipsa i natpise na karti.
 Vidi: opis karte
 Područje: kartografija
 En. legend
 Fr. légende
 Nj. Zeichenerklärung

lema

Teorem koji se dokazuje da bi se mogao upotrijebiti u dokazu drugog teorema.
 Područje: matematika
 En. lemma
 Fr. lemme
 Nj. Lemma

lemniskata

Skup točaka u ravnini koje imaju svojstvo da je produkt njihovih udaljenosti od n zadanih točaka (fokusa) konstantan. Lemniskata s jednim fokusom je kružnica. Lemniskata s dva fokusa je Cassinijev oval. Upotrebljava se kao prelazna krivina.
 Vidi: krivina, prelazna
 Područje: inženjerska geodezija
 En. lemniscate
 Fr. lemniscate
 Nj. Lemniskate

leno

Zemljišni posjed što ga je feudalac zemljoposjednik u srednjem vijeku davao na korištenje seljacima uz određene uvjete.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

letva, bazisna

Mjerna letva s vizurnim markama obično na razmaku 2 m. Postavlja se na stativ na cilju horizontalno i okomito na mjerenu duljinu. Na početnoj točki duljine postavlja se teodolit kojim se mjeri paralaktički kut viziranjem na marke.
Vidi: daljinomjer s konstantnom bazom na cilju; teodolit s bazisnom letvom
Područje: mjerni instrumenti
En. bar, subtense; stadia, horizontal
Fr. stadia horizontale
Nj. Basislatte

letva, daljinomjerna

Mjerna letva s podjelom postavljena u horizontalni ili vertikalni položaj na ciljnoj točki u svrhu optičkog mjerenja duljina.
Vidi: daljinomjer, optički; dijagram-tahimeter
Područje: mjerni instrumenti
En. rod, stadia
Fr. mire parlante; stadia topographique
Nj. Distanzlatte; Tachymeterlatte

letva, invarna laserska

Invarna nivelmanska letva s vrlo preciznom podjelom invarne vrpce markirane pomoću laserskih impulsa.
Vidi: letva, invarna nivelmanska
Područje: mjerni instrumenti
En. staff, laser precise levelling
Fr. laser mire de nivellement précis
Nj. Laserinvarlatte

letva, invarna nivelmanska

Takoder: precizna nivelmanska letva
Mjerna letva s upetom invarnom vrpcom s podjelom za precizna mjerenja visinskih razlika. Postavlja se na metalnu papuču.
Vidi: invar
Područje: mjerni instrumenti
En. staff, invar levelling; rod, invar (SAD); rod, precise levelling

Fr. mire en invar; mire de nivellement précis
Nj. Invarlatte

letva, mjerna

Najčešće uspravno postavljena letva s podjelom ili kodom u mjerne svrhe.
Napomena: Neko se upotrebljavala i u paru kao (utjelovljena) mjera duljine 3 m ili 5 m, s mjernim plohamo odnosno oštricama na krajevima. Zamijenjena je mjernom vrpcom.
Vidi: letva, daljinomjerna; letva, nivelmanska
Područje: mjerni instrumenti
En. rod, measuring
Fr. perche en bois
Nj. Meßlatte

letva, nivelmanska

Drvena ili metalna letva s podjelom na ravnoj plohi duljine većinom 3 ili 4 m. Nulta ili ishodišna točka podjele nalazi se na donjoj, postavnoj plohi letve koja se stavlja vertikalno na točku, odnosno podnožnu željeznu papuču. Letva se drži rukom ili posebnim podupiračima.
Napomena: Za precizno niveliranje upotrebljava se posebna invarna nivelmanska letva, a uz digitalne nivelire kodirana nivelmanska letva.
Vidi: letva, invarna nivelmanska; papuča za mjernu letvu; nivelir; nivelman, geometrijski
Područje: mjerni instrumenti
En. staff, levelling; rod, levelling; rod, level (SAD)
Fr. mire de nivellement
Nj. Nivellierlatte

letva, nivelmanska kodirana

Nivelmanska letva s kodiranom podjelom (binarni kôd) za mjerenja visinskih razlika digitalnim nivelirom. Optoelektronička obrada signala, tj. preslikanog isječka letve omogućuje "automatsko" očitavanje letve digitalnom registracijom i spremanjem uz mogućnost računalne obrade podataka.
Područje: mjerni instrumenti
En. staff, coded levelling
Fr. mire de nivellement codée
Nj. Nivellierlatte, codierte

letva, precizna nivelmanska

Vidi: letva, invarna nivelmanska

letva, tahimetarska

Ravna letva s podjelom (u horizontalnom ili vertikalnom položaju) koja se upotrebljava s tahimetrima (optičkim) za mjerenje duljine, a postavlja se na krajnju točku dužine.

Vidi: tahimetar

Područje: mjerni instrumenti

En. rod, stadia

Fr. stadia topographique; mire parlante

Nj. Tachymeterlatte

letva, vodomjerna

Vidi: vodomjer

letvica, mjerna

Pravocrtna letvica od odgovarajućeg materijala kojoj je na jednom bridu precizna podjela za mjerenje duljine.

Područje: mjerni instrumenti

En. rod, measuring

Fr. règle graduée

Nj. Meßlatte

libela

Zatvorena staklena posudica gotovo potpuno ispunjena tekućinom (npr. alkohol) s ostatkom zračnog prostora – mjehurom libele. Unutarnja ploha je pravilno brušena i po njoj klizi mjehur uvijek prema najvišoj točki pri svakom nagibu libele. Kada se sredina mjehura nalazi u tjemenu libele – libela vrhuni. Libela se upotrebljava za horizontiranje instrumenta, dijelova instrumenta i/ili pribora, te za mjerenja nagiba. Izrađuje se kao cijevna libela, dozna libela, a posebne je konstrukcije koincidentna libela. Za najviše točnosti mjerenja nagiba može se primijeniti poseban elektronički uređaj (vidi: libela, elektronička).

Vidi: os libele; tjeme libele; libela, cijevna; libela, dozna

Područje: mjerni instrumenti

En. level; level, spirit

Fr. nivelle

Nj. Libelle

libela, alhidadna

Cijevna libela koja se nalazi na alhidadi teodolita i tahimetra, a služi za horizontiranje, tj. postavljanje glavne okretajne osi u vertikalni položaj.

Vidi: libela, cijevna

Područje: mjerni instrumenti

En. level, alidade; level, plate

Fr. nivelle d'alidade; niveau de verticalité

Nj. Stehachsenlibelle; Alhidadenlibelle

libela, cijevna

Staklena cijev u unutrašnjosti brušena u bačvastom obliku, ispunjena tekućinom vrlo niskog ledišta, a učvršćena u zaštitnom metalnom omotaču s otvorom za promatranje mjehura libele. Za promatranje položaja mjehura libele na vanjskoj strani staklene cijevi nalazi se podjela s jedinicom koja se naziva pars libele.

Vidi: libela; marka libele; os libele; pars libele

Područje: mjerni instrumenti

En. level, tubular

Fr. nivelle cylindrique; nivelle tubulaire

Nj. Röhrenlibelle

libela dalekozora

Vidi: libela, nivelacijska

libela, dozna

Također: kružna libela

Staklena posudica oblika valjka kojoj je unutarnja gornja ploha dio kugline plohe, a ispunjena je eterom ili alkoholom. Na vanjskoj ravnoj plohi nalazi se jedan ili više koncentričnih kružica za promatranje položaja mjehurića libele, tj. vrhunjenje libele. Središte tih kružica je marka libele. Manje je preciznosti od cijevne libele.

Vidi: tjeme libele

Područje: mjerni instrumenti

En. level, circular; level, bull's eye; bubble, box; bubble, circular

Fr. nivelle sphérique; nivelle circulaire; bulle-boîte; bulle-circulaire

Nj. Dosenlibelle

libela, elektronička

Uređaj visoke preciznosti za ispitivanje

nagiba ili horizontalnog položaja objekta uz analogno ili digitalno pokazivanje.

Područje: fizika (optika), mjerni instrumenti
En. level, electronic
Fr. nivelle électronique
Nj. Libelle, elektronische

libela indeksa vertikalnoga kruga

Također: visinska libela

Libela čvrsto povezana s indeksom za očitavanje vertikalnoga kruga, odnosno s dijelom optičkog sustava koji prenosi sliku vertikalnoga kruga u vidno polje okulara mikroskopa optičkih teodolita (gdje se nalazi čvrst indeks). Najviše se primjenjuje koincidentna libela.

Vidi: indeks, visinski; teodolit, optički; libela, koincidentna; uređaj za pomicanje indeksa vertikalnoga kruga
Područje: mjerni instrumenti
En. level, index; level, altitude; level, upper
Fr. nivelle de collimation vertical; nivelle d'index
Nj. Höhenindexlibelle

libela, koincidentna

Također: libela s koincidencijom mjehura, libela s dvostrukim mjehurom
Cijevna libela s posebnim sustavom prizama koje prenose polovice slike mjehura libele u vidno polje povećala. Libela se vrhuni koincidencijom slika mjehura, što omogućuje višu točnost postupka.
Napomena: Primjenjuje se kao libela indeksa vertikalnoga kruga optičkog teodolita i libela dalekozora nivelira.

Vidi: libela indeksa vertikalnoga kruga; libela dalekozora
Područje: mjerni instrumenti
En. level, coincidence; level, split bubble
Fr. nivelle à buble dédoublée
Nj. Koinzidenzlibelle

libela, kružna

Vidi: libela, dozna

libela, nivelacijska

Cijevna libela položena duž osi dalekozora s kojim je čvrsto povezana. Njezin položaj može se ispraviti pomoću korekcijskih

vijaka.

Napomena: Glavni uvjet nivelira s libelom je paralelnost osi libele s vizurnom osi.

Vidi: nivelir s libelom; osi nivelira s libelom
Područje: mjerni instrumenti
En. level, surveyor's; level, telescope
Fr. nivelle de lunette
Nj. Fernrohrlibelle; Nivellierlibelle

libela, reverzijska

Cijevna libela dalekozora optičkih nivelira brušena s obje strane tako da se može vrhuniti elevacijskim vijkom u dva položaja dalekozora. Objе osi libele moraju biti međusobno paralelne.

Vidi: libela, cijevna
Područje: mjerni instrumenti
En. level, reversible
Fr. nivelle réversible; nivelle à double courbure
Nj. Wendelibelle; Doppelibelle; Reversionslibelle

libela s koincidencijom mjehura

Vidi: libela, koincidentna

libela, visinska

Vidi: libela indeksa vertikalnoga kruga

licenca

U svakidašnjoj uporabi softvera, licenca je zakonski dogovor između softverske kompanije i korisnika koji određuje kako se taj softver može koristiti. Licence obično ograničavaju broj računala na kojima pojedini softverski paket može biti upotrijebljen.

Područje: informatika; GIS
En. licence
Nj. Lizenz

lijek, pravni

Priziv; žalba; u zakonom određenim slučajevima dopušteni priziv na odluku nekog tijela.

Područje: katastar i zemljišna knjiga
En. remedy
Fr. remède
Nj. Rechtsmittel

lik, geometrijski

Bilo koja kombinacija točaka, pravaca ravnina, kružnica itd.
Područje: matematika
En. figure, geometric
Nj. Figur, geometrische

limb

Staklena kružna ploča ili kružni vijenac horizontalnoga kruga teodolita s kružnom podjelom.
Područje: mjerni instrumenti
En. limb; limb
Fr. limbe
Nj. Limbus

limes

Takoder: granična vrijednost, granica
(1) Limes niza (a_n) , $n \in N$ realnih brojeva je realni broj a koji u svakoj svojoj okolini sadrži gotovo sve članove tog niza. Piše se: $\lim_{n \rightarrow \infty} a_n = a$ ili $a_n \rightarrow a$, kada $n \rightarrow \infty$. Ako niz ima limes, kaže se da je konvergentan. U protivnom je divergentan. (2) Limes funkcije je broj kojemu se funkcija približava kada je izvršena odgovarajuća restrikcija nezavisne varijable. Približavanje funkcijske vrijednosti broju a kada se x približava broju x_0 zapisuje se: $\lim_{x \rightarrow x_0} f(x) = a$.

Područje: matematika
En. limit
Fr. limite
Nj. Grenzwert; Limes

limnigraf

Naprava koja automatski očitava i registrira promjene razine vode, a daje točnije podatke od vodokaza.
Vidi: vodokaz
Područje: inženjerska geodezija
En. recorder, water-level
Nj. Wasserstandschreiber

linearan

(1) Onaj koji ima samo jednu dimenziju. (2) Funkcija izražena jednadžbom u kojoj se varijable javljaju aditivno u najviše prvog potenciji je linearna.

Područje: matematika

En. linear
Fr. linéaire
Nj. linear

linearizacija funkcije

Aproksimacija funkcije pomoću Taylorova reda uz ograničenje na linearne članove.
Područje: matematička obrada geodetskih podataka
En. linearization of functions
Fr. linéarisation de fonctions
Nj. Linearisierung von Funktionen

linija

(1) Krivulja, (2) pravac. (3) Niz povezanih koordinata točaka koje formiraju jednostavni linijski objekt. To je temeljna prostorna jedinica u vektorskom modelu podataka. Upotrebljava se za prikazivanje objekata kao što su rijeke i ceste, ili za formiranje granice poligona. Katkad se naziva luk.
Vidi: luk; model podataka, vektorski
Područje: (1), (2) matematika, (3) GIS
En. line
Fr. ligne
Nj. Linie

linija, bazna

Sinonim za GPS-vektor.
Vidi: GPS-vektor
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. baseline

linija bez deformacija

Linija na karti duž koje nema deformacija dužina, površina i kutova, odnosno linija duž koje je glavno mjerilo sačuvano u svim točkama u svim smjerovima. Kod perspektivnih projekcija, linije po kojima pomoćna ploha ili projekcijska ravnina dodiruju, npr. dodirna paralela, dodirni meridijan, ili sijeku plohu kugle ili elipsoida, npr. presječna paralela, presječni meridijan.
Napomene: (1) Za liniju bez deformacija upotrebljava se i termin standardna linija, npr. standardna paralela. (2) Točka u kojoj projekcijska ravnina tangira (dodiruje) plohu kugle ili elipsoida naziva se dodirna točka.
Vidi: projekcija, azimutalna

Područje: kartografija
En. line, standard
Nj. Berührungslinie

linija, centralna

Digitalizirana linija uzduž sredine linijskog objekta. Rijeke i putovi često su prikazani na taj način.
Područje: kartografija, GIS
En. line, centre

linija, epipolarna

Presječna ravnine položene bazom snimanja koja sadrži točku objekta P s ravninom lijeve (e') odnosno desne (e'') snimke.
Vidi: baza snimanja
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

linija, geodetska

Geometrijski interpretirano najkraća spojnica dviju točaka nekog ne suviše velikog područja bilo koje plohe.
Napomena: Najkraća spojnica dviju točaka na sferi naziva se ortodroma. Na sferi su ortodrome lukovi velikih kružnica.
Područje: kartografija
En. geodesic, line; geodesic
Fr. ligne géodésique
Nj. Linie, geodätische

linija, geodetska vizurna

Skup točaka u prostoru predmeta u kojima je pomoću objektiva mjernog dalekozora preslikano presjecište nitnoga križa pri izoštravanju uz nepokretni dalekozor. Kod dalekozora s unutrašnjim izoštravanjem teleobjektivom geodetska vizurna linija je u općenitom slučaju grana hiperbole.
Vidi: izoštravanje, unutrašnje
Područje: mjerni instrumenti
En. line of sight
Fr. ligne de visée geodesique
Nj. Ziellinie, geodätische

linija, građevna

Linija određena na nekom planu izgradnje na kojoj moraju ležati uglovi građevina.
Područje: inženjerska geodezija

En. line, building
Nj. Baufluchtlinie; Fluchtlinie

linija, izlomljena

Geometrijski lik koji se sastoji od dužina spojenih na krajevima jedna za drugom.
Područje: matematika
En. line, broken; line, polygonal
Fr. ligne polygonale
Nj. Polygonzug

linija izmjere

Linija između geodetskih točaka postavljena radi detaljne izmjere. Kod ortogonalne metode izmjere to je apscisa os .
Vidi: izmjera, detaljna
Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija

linija kao kartografski znak

Grafički element koji nastaje pomicanjem točke.
Područje: kartografija
En. line as cartographic symbol

linija, mjerna

Ravna linija označena ili vizirana mjernim dalekozorom s koje se mogu iskolčiti ili izmjeriti točke (npr. točke detalja).
Napomena: Mjerna linija je i stranica poligona pri ortogonalnoj izmjeri detalja, ali i linija koja spaja umjerene točke na stranicama poligona (tzv. male točke). Skup mjernih linija naziva se linijska mreža.
Vidi: metoda izmjere, ortogonalna
Područje: praktična geodezija
En. line, survey
Fr. alignment; base
Nj. Meßlinie

linija, obalna

Linija koja pokazuje dokle voda prodire u kopno pri srednjem vodostaju.
Vidi: crta, obalna
Područje: kartografija
Nj. Uferlinie

linija pravokutne koordinatne mreže

Linija apscisa ili ordinata pravokutne koordinatne mreže na karti.

Napomena: Ako su te linije međusobno udaljene za jednak broj kilometara, onda su to linije kilometarske mreže.

Vidi: apscisa; ordinata; mreža, pravokutna koordinatna

Područje: kartografija

En. line, grid

Fr. ligne de quadrillage

Nj. Gitterlinie

linija u poligonu

Postupak u GIS-u, upotrebljavan da utvrdi koje su linije skupa podataka sadržane u pojedinom poligonu drugog skupa podataka. Npr. može se odrediti koje su ceste sadržane u pojedinom administrativnom području.

Područje: GIS

En. operation, line-in-polygon

linija, vizurna

Vidi: linija, geodetska vizurna

LIS

Vidi: sustav, zemljišni informacijski

list A

Vidi: posjedovnica

list B

Vidi: vlastovnica

list C

Vidi: teretovnica

list karte

Dio karte u više listova, otisnut na jednom listu.

Područje: kartografija

En. sheet, (map)

Fr. coupure

Nj. (Karten)blatt

list katastarskog plana

Sastavni dio katastarskog plana, dobiven njegovom sustavnom podjelom na listove, u pravilu jednakih dimenzija.

Vidi: plan, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

list, pregledni

Pregledna shema listova jedne karte ili niza mjerila karata koja prikazuje međusobni položaj i oznake listova ili pojedinih nizova mjerila karata.

Područje: kartografija

En. sheet index

Fr. carte-index

Nj. (Karten)blattübersicht

list, prijavni

Standardizirana tiskanica (formular) kojom se katastru i zemljišnoj knjizi prijavljuje promjena podataka o zemljištu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

litografija

Klasični predstavnik plošnog tiska. Prvotno je to bio tisak pomoću kamenih ploča, koje su u novije doba zamijenjene cinkovim i aluminijevim pločama.

Vidi: tisak, plošni

Područje: kartografija

En. lithography

Fr. lithographie

Nj. Lithographie

logaritam

Logaritam pozitivnog broja a je eksponent kojim treba potencirati dani pozitivni realni broj b različit od nule da se dobije sam broj a , tj. $b^{\log_b a} = a$. Broj b naziva se bazom logaritma. Logaritam s bazom 10 naziva se dekadskim ili Briggsom i piše se $\log a$

(umjesto $\log_{10} a$). Logaritam s bazom e naziva se prirodnim ili Napierovim i piše $\ln a$ (umjesto $\log_e a$). Na primjer:

$\log_2 16 = 4$ jer je $2^4 = 16$; $\log_{\frac{1}{3}} 9 = -2$ jer je

$$\left(\frac{1}{3}\right)^{-2} = 9; \log_{10} 10 = 1 \text{ jer je } 10^1 = 10 \text{ itd.}$$

Svojstva logaritma:

$$\log_b(xy) = \log_b x + \log_b y$$

$$\log_b\left(\frac{x}{y}\right) = \log_b x - \log_b y$$

$$\log_b(x^y) = y \cdot \log_b x$$

Za dekadske logaritme vrijedi jednakost

$$\log(10^n \cdot K) = \log 10^n + \log K = n + \log K.$$

Cijeli broj n iz prethodne jednakosti naziva se karakteristikom, a pozitivni decimalni broj $\log K$ mantisom logaritma.

Područje: matematika

En. logarithm

Fr. logarithme

Nj. Logarithmus

logaritmar

Vidi: rehnšiber

logaritmi, prirodni

Također: Napierovi logaritmi

Logaritmi s logaritamskom bazom e .

Vidi: e

Područje: matematika

En. logarithm, natural; logarithm, Napierian (hyperbolic)

Fr. logarithme népérien (naturel)

Nj. Logarithmus, natürlicher

logika, Booleova

Logika nazvana po Georgeu Booleu, engleskom matematičaru iz XIX. st. Booleova logika je oblik algebre u kojoj se sve vrijednosti i operacije reduciraju na "točno" i "netočno". Posebno je važna za informatiku i računalne znanosti zato što je usuglašena s binarnim brojevnim sustavom u kojem svaki bit može poprimiti jednu od dvije moguće vrijednosti, 1 ili 0, što odgovara vrijednostima "točno" i "netočno".

Područje: matematika, informatika

En. logic, Boolean

Fr. logique de Boole

Nj. Logik, boolesche

logika, matematička

Jedna od najvažnijih matematičkih disciplina, bavi se izjavama i operacijama s njima, matematičkim dokazima, proučava osnovne matematičke pojmove i dr.

Područje: matematika

En. logic, mathematical

logika, neizrazita

Vrsta logike koja prepoznaje više od

osnovnih vrijednosti "istina" ili "laž".

Uporabom neizrazite logike pretpostavke se mogu predočiti određenom razinom pouzdanosti (vjerojatnosti) ispunjenja (ili neispunjenja). Pokazala se osobito korisnom u ekspertnim sustavima.

Vidi: sustav, ekspertni

Područje: informatika

En. logic, fuzzy

Fr. logique floue

Nj. Fuzzy-Logik

loksodroma

Krivulja na rotacijskoj plohi koja siječe meridijane pod istom kutom.

Napomena: Brod plovi po loksodromi kada na putu između dviju pozicija plovi stalno u istom kursu.

Vidi: meridijan

Područje: matematika, pomorstvo

En. line, rhumb; line of constant bearing; loxodrome

Fr. loxodromie

Nj. Loxodrome

lom svjetlosti

Također: refrakcija svjetlosti

Promjena smjera zrake svjetlosti na graničnoj (dioptričkoj) plohi dvaju optičkih sredstava. Lomljena i upadna zraka leže u istoj ravnini, a odnos upadnoga kuta i kuta loma, odnosno brzina svjetlosti u oba sredstva, određen je indeksom loma.

Vidi: indeks loma

Područje: fizika (optika)

En. refraction of light

Fr. réfraction de la lumière

Nj. Lichtbrechnung

Loran-A karte

Karte izrađene u Mercatorovoj projekciji, a služe za uctavanje položaja dobivenog upotrebom parova sustava Loran-A.

Područje: pomorstvo

En. Loran-A charts

Loran-C karte

Karte vrlo slične Loran-A kartama. Rabe se kada brod ima običan Loran-C prijammnik, pa je nužan grafički postupak određivanja

položaja broda i drugih navigacijskih elemenata.

Vidi: Loran-A karte

Područje: pomorstvo

En. Loran-C charts

L-pojas

Raspon radiofrekvencija od 390 MHz do 1550 MHz.

Vidi: L1-nosač; L2-nosač

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. L-band

LSB

Vidi: usluge, lokacijske

luk

(1) Luk kružnice (kružni luk) je dio kružnice omeđen dvjema točkama. Jednoznačno je određen pripadnim kutom. Duljina luka koji

odgovara kutu α je $\frac{r\pi\alpha}{180}$, gdje je r

polumjer kružnice. (2) Dio krivulje. Duljina

luka s neke krivulje parametarski zadane s

$x = f(t), y = g(t), z = h(t), a \leq t \leq b$, gdje su

f, g i h diferencijabilne na intervalu $[a, b]$, a

f', g' i h' ograničene i neprekidne na $[a, b]$,

iznosi

$$\int_a^b \sqrt{f'(t)^2 + g'(t)^2 + h'(t)^2} dt .$$

Ako je ravninska krivulja zadana

jednadžbom $y = f(x), x_1 \leq x \leq x_2$, duljina

luka s , uz uvjet da je dy/dx neprekidno,

iznosi

$$\int_{x_1}^{x_2} \left[1 + \left(\frac{dy}{dx} \right)^2 \right]^{1/2} dx .$$

U polarnim koordinatama, duljina luka iznosi

$$\int_{\theta_1}^{\theta_2} \left[r^2 + \left(\frac{dr}{d\theta} \right)^2 \right]^{1/2} d\theta .$$

(3) Linija opisana uređenim nizom točaka.

To je temeljni koncept u vektorskom

modelu podataka. Dva ili više lukova

povezuju se čvorovima, a nekoliko lukova

može biti povezano u petlju da oblikuju

područje ili poligon.

Vidi: model podataka, vektorski

Područje: (1), (2) matematika; (3) GIS

En. arc

Fr. arc

Nj. Bogen

luka

Prirodno ili umjetno zaštićen, dovoljno

dubok vodeni i s vodom povezan kopneni

prostor s izgrađenim i neizgrađenim

obalama, lukobranima, uređajima,

postrojenjima i drugim objektima

namijenjenima za pristajanje, sidrenje,

popravak i zaštitu brodova, ukrcavanje i

iskrcavanje tereta i putnika, uskladištavanje

tereta i manipuliranje njime, te odmor

posade.

Područje: pomorstvo

En. harbour

Fr. port

Nj. Hafen

luk, košarasti

Niz od dvaju ili više kružnih lukova različitih

polumjera koji u dodirnoj točki imaju

zajedničku tangentu.

Područje: inženjerska geodezija

En. curve, compound; arch, basket; arch,

multicentered

Nj. Korbbogen

lukovi, reverzni

Također: kontrakrivine

Dva kružna luka postavljena na suprotnim

stranama zajedničke tangente.

Područje: inženjerska geodezija

luminancija

Vidi: sjajnost

lupa

Vidi: povećalo

LUT

Datoteka u kojoj su sadržane informacije o

prezentaciji atributa svakoga pojedinog

piksela na nekoj grafičkoj izlaznoj jedinici

(monitor, pisač, ...). Te su informacije

zadane u pravilu u obliku četverostupčane

tablice, gdje je prvi stupac vrijednost atributa

piksela, a ostala tri stupca definiraju intenzitet pojedinih boja, i to crvene, zelene i plave.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. LUT (Look Up Table)

ljestvica (mjerila)

Takoder: skala

Uređen skup oznaka sa svim pridruženim brojevima koji tvori dio pokaznog uređaja mjerila.

Vidi: uređaj, pokazni

Područje: mjerni instrumenti

En. scale (of measuring instrument)

Fr. échelle (d'un appareil de mesure)

Nj. Scale

M

Oznaka za nautičku (morsku) milju.

Vidi: milja, nautička

Područje: metrologija, pomorstvo

magistar inženjer geodezije

Zvanje osobe sa završenim dodiplomskim studijem geodezije (VII. stupanj, VSS) na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Kratice *mag. ing. geod.* stavlja se nakon prezimena. Odgovara starom zvanju diplomiranog inženjera geodezije.

magistar inženjer geodezije i geoinformatike

Zvanje osobe sa završenim diplomskim studijem geodezije i geoinformatike na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Takav studij traje 2 godine, a u načelu se upisuje nakon završenog preddiplomskog studija geodezije i geoinformatike. Kratice *mag. ing. geod. i geoinf.* stavlja se nakon prezimena.

magistrica inženjerka geodezije

Zvanje ženske osobe koje odgovara magistru inženjeru geodezije.

Vidi: magistar inženjer geodezije

magistrica inženjerka geodezije i geoinformatike

Zvanje ženske osobe koje odgovara magistru

inženjeru geodezije i geoinformatike.

Vidi: magistar inženjer geodezije i geoinformatike

magnet

Tijelo koje oko sebe stvara magnetsko polje, privlači željezo.

Vidi: magnetizam; polje, magnetsko

Područje: fizika

En. magnet

Fr. aimant

Nj. Magnet

magnetizam

(1) Dio fizike koji proučava svojstva magneta i magnetskih polja. (2) Sila privlačenja ili odbijanja između određenih supstancija u magnetskom polju.

Vidi: magnet; polje, magnetsko

Područje: fizika

En. magnetism

Fr. magnétisme

Nj. Magnetismus

magnetizam, Zemljin

Vidi: polje, Zemljinno magnetsko

maketa

Vidi: model

maksimum

(1) Funkcija $f(x)$ poprima u točki x_0 maksimum $f(x_0)$ ako za svaki $x \neq x_0$ vrijedi $f(x_0) \geq f(x)$. $f(x_0)$ je lokalni ili relativni maksimum ako postoji okolina točke x_0 tako da za svaki $x \neq x_0$ iz te okoline vrijedi gornja nejednakost. (2) Tehnika analize susjedstva koja daje najveće izlazne vrijednosti podataka u korisnički određenom prozoru.

Vidi: analiza susjedstva; minimum

Područje: (1) matematika, (2) fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. maximum; peak

Fr. maximum

Nj. Maximum; Höchstwert

maksimum, zemljišni

Najveća površina obradivog zemljišta koje

je, prema Zakonu o poljoprivrednom zemljištu iz prethodnog državnog uređenja, moglo biti u vlasništvu jednog domaćinstva.
Područje: inženjerska geodezija

mantisa

Decimalni dio logaritma.

Vidi: logaritam

Područje: matematika

En. mantissa

Fr. mantisse

Nj. Mantisse

mapa

Stari naziv za katastarski plan koji se rabi katkad i danas.

Područje: katastar i zemljišna knjiga, kartografija

Nj. Mappe

mareograf

Instrument koji automatski registrira razinu mora radi određivanja srednje razine.

Neosjetljiv je na neprekidna mala kolebanja mora.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. tide gauge, (automatic)

Fr. maréographe

Nj. Schreibpegel

marka, ciljna

Također: vizurna, marka

Simetrična figura na ploči na ciljnoj točki koja određuje točku pri viziranju.

Vidi: viziranje; značka

Područje: mjerni instrumenti

En. target, fixed; beacon; target, sighting

Fr. marque de voyant; figure de cible; repère de pointe

Nj. Zielzeichen; Zieltafel

marka libele

Srednja točka podjele cijevne libele, odnosno središte kružića dozne libele.

Područje: mjerni instrumenti

En. centre of level vial graduation

Fr. centre des graduations (de la nivelle)

Nj. Normalpunkt

marka, vizurna

Vidi: marka, ciljna

markica, prostorna mjerna

Markica koja se vidi kada zauzima određeni položaj u prostoru trodimenzionalnog stereomodela, a koji se stvara stereoskopskom fuzijom para snimaka. Služi za mjerenje i ispitivanje nastalog stereomodela.

Vidi: stereomodel; fuzija, stereoskopska

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. mark, measuring

Fr. repère de mesure

Nj. Meßmarke

markice, rubne

Oznake (ima ih četiri ili osam) na slikovnom okviru mjerne kamere, s poznatim slikovnim koordinatama te na taj način čvrsto povezane s projekcijskim središtem kamere. Rubne su markice jedan od elemenata unutarnje orijentacije.

Vidi: kamera, mjerna; orijentacija, unutarnja

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. markers, fiducial; marks, fiducial

Fr. repères de collimation; repères de cadre

Nj. Rahmenmarken

masa

Količina tvari nekog tijela. Jedinica mase, jedne od osnovnih jedinica SI, je kilogram, znak: kg.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: fizika

En. mass

Fr. masse

Nj. Masse

masa, komasacijska

Ukupna vrijednost svih zemljišta koja su predmet jednoga komasacijskog postupka, utvrđena posebnom komasacijskom procjenom, iz koje se u postupku komasacije, prema vrijednosti pojedinog posjeda prije komasacije, nadjeljuju novi posjedi sudionicima.

Područje: inženjerska geodezija
Nj. Flurbereinigungsmasse

maska, elevacijska

Najniža za daljnju obradu prihvatljiva kutna vrijednost visine satelita iznad horizonta.
Vidi: GPS-sateliti
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. mask, elevation

matematika

Znanost koja proučava strukture, forme, odnose i količine među apstraktnim objektima. Često se dijeli na tri polja (grane): algebra, analiza i geometrija, premda se jasna podjela među njima ne može odrediti. Grubo rečeno, algebra se bavi brojevima i njihovim apstrakcijama, analiza neprekidnošću i limesima, a geometrija proučava prostor i srodne pojmove.
Područje: matematika
En. mathematics
Fr. mathématique
Nj. Mathematik

matematika, elementarna

Dio matematike u kojem se ne koristi infinitezimalni račun. Takva se matematika obrađuje u osnovnoj i u većem dijelu srednje škole.
Područje: matematika
En. mathematics, elementary
Fr. mathématiques élémentaires
Nj. Elementarmathematik

matrica

Pravokutna ili kvadratna shema brojeva. Matrica tipa $m \times n$ sadrži $m \cdot n$ brojeva smještenih u m redaka i n stupaca. Brojevi koji čine matricu nazivaju se elementima matrice. Položaj elementa određen je dvama indeksima i i j . a_{ij} je element matrice A koji se nalazi u i -tom retku i j -tom stupcu. Oznaka $A = (a_{ij})$. Matrice jednakih tipova mogu se zbrajati po pravilu $(a_{ij}) + (b_{ij}) = (c_{ij})$, gdje je $c_{ij} = a_{ij} + b_{ij}$. Matrica A tipa $m \times k$ i matrica B tipa $k \times n$ mogu se pomnožiti; rezultat je matrica C tipa $m \times n$, gdje je

$$c_{ij} = \sum_{l=1}^k a_{il} \cdot b_{lj}.$$

Područje: matematika
En. matrix
Fr. matrice
Nj. Matrix

matrica, inverzna

Neka je A kvadratna matrica. Matrica A' za koju vrijedi $A'A = AA' = I$, gdje je I jedinična matrica, naziva se inverzna matrica matrice A . Obično se označuje s A^{-1} . Za kvadratnu matricu A kaže se da je regularna ako postoji njezina inverzna matrica.
Područje: matematika
En. matrix, inverse
Fr. matrice inverse
Nj. Matrix, inverse

matrica kovarijanci

Također: kovarijancijska matrica
Za razdiobu vjerojatnosti s više varijabla matrica s elementima jednakim varijancama i kovarijancama tih varijabla. Dijagonalni elementi matrice kovarijanci su varijance, a izvandijagonalni elementi su kovarijance.
Vidi: varijanca; kovarijanca
Područje: statistika
En. matrix, covarianc
Fr. matrice des covariances
Nj. Kovarianzmatrix

matrica pogrešaka

U procjeni točnosti klasifikacije, kvadratna matrica pokazuje broj referentnih piksela koji imaju iste vrijednosti kao stvarne klasificirane točke.
Vidi: pikseli, referentni; klasifikacija
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. matrix, error
Nj. Matrixfehler

matrica pogrešne klasifikacije

Matrica kojoj se na jednoj dimenziji nalaze klase kakve su na terenu, tj. stvarne klase ili klase iz izvora više točnosti, a u drugoj klase u promatranom skupu podataka. Dijagonalni elementi označuju broj ispravno

klasificiranih objekata, a ostali broj pogrešno pridijeljenih objekata između pojedinih klasa.

Područje: informatika

En. matrix, misclassification

matrica presjeka

Matrica čiji su elementi pokazatelji međusobnih presjeka unutrašnjosti, ruba i vanjštine dvaju objekata. Primjer takve matrice je *dimensionally extended nine-intersection matrix* (DE-9IM).

Vidi: matrica

Područje: GIS

En. matrix, intersection

matrica procjene

Služi za procjenu kvalitete podataka. Komponente kvalitete podataka pridružene su redcima matrice, a dimenzije geografskih podataka stupcima. Svaki element matrice odnosi se na pojedinu dimenziju podataka i pojedinu komponentu kvalitete. Na taj je način dobivena logička struktura za mjerenje, dokumentiranje i prijenos informacija o kvaliteti prostornih podataka.

Područje: informatika

En. matrix, evaluation

MB

Megabajt, jedinica za količinu podataka, kapacitet memorije računala ili prostora na disku, iznosi 2^{20} ili približno 10^6 bajtova.

Vidi: bajt

Područje: informatika

En. MB (Megabyte)

medijan

(1) Krivulja koja raspolovljuje sve tetive neke ravninske figure paralelne s istim pravcem. Težišnica trokuta je dužina koja spaja vrh trokuta sa središtem nasuprotne stranice. (2) Srednji broj u skupu poredanih brojeva. Ako je broj brojeva paran, medijan je aritmetička sredina dvaju srednjih brojeva. Napomena: Za razliku od aritmetičke sredine kao srednje vrijednosti pri kojoj u izračunavanju sudjeluju svi članovi mjernog niza sa svojom brojčanom vrijednosti, u izračunavanju medijana svaki član sudjeluje

samo po svom položaju u nizu. Medijan je stoga srednja vrijednost neosjetljivija od aritmetičke sredine.

Vidi: težišnica

Područje: matematika

En. median; median value

Fr. médiane

Nj. Seitenhalbierende; Median; Zentralwert

mediji

(1) Objekti na koje mogu biti spremljeni podaci, npr. tvrdi diskovi, diskete, CD-ROM-ovi i dr. (2) Tehnologija koja se primjenjuje za prijenos informacija. Multimedijске prezentacije, npr., kombiniraju zvuk, slike i video, što su različite vrste medija.

Područje: informatika

En. media

Fr. médias

Nj. Medien

Mediteran

Također: Sredozemlje

Područje oko Sredozemnog mora. Antički su Grci i Rimljani shvaćali to područje kao središte svijeta.

Napomena. Dolazi od lat. *medius* (srednji) + *terra* (zemlja).

Područje: kartografija

En. Mediterranean (Sea)

medvjed, Veliki

Također: Velika kola

Cirkumpolarno zviježđe koje se na sjevernoj Zemljinoj hemisferi vidi cijele godine.

Važno je zbog orijentacije, kao i zviježđe

Maloga medvjeda.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. Ursa Mayor

Fr. Ourse, Grande

Nj. Bär, Grosser

međa

Na terenu materijalizirana granica između čestica zemljišta.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. boundary, parcel

Nj. Flurstückgrenze

međa, čvrsta

Vidi: međa, sigurna

međa katastarske općine

Linija koja dijeli područje jedne katastarske općine od drugih. Prolazi karakterističnim linijama prirodnih i izgrađenih objekata i međama katastarskih čestica.

Vidi: općina, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

međa, nesigurna

Međa kojoj se položajna točnost ne podudara s dokumentacijom tehničkog dijela katastarskog operata i koja se ne može sa sigurnošću definirati na zemljištu.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

međa, netočno obilježena

Međa kojoj je položaj na zemljištu određen različito od dokumentacije tehničkog dijela katastarskog operata.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

međa, sigurna

Također: čvrsta međa

Međa kojoj se položajna točnost podudara s dokumentacijom tehničkog dijela katastarskog operata i koja se može sa sigurnošću definirati na zemljištu.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

međa, sporna

Međa oko čijeg se položaja susjedi ne mogu složiti.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. boundary, disputed

Fr. limite litigieuse

Nj. Grenze, streitige; Grenze, strittige

Međunarodni sustav jedinica

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

mega

Predmetak u nazivu decimalne jedinice sa značenjem 10^6 .

Područje: metrologija

En. mega

Fr. méga

Nj. Mega

megapiksel

Milijun piksela. Upotrebljava se kao mjera razlučivosti grafičkih uređaja, poput skenera, digitalnih kamera ili monitora.

Vidi: piksel

Područje: informatika

En. megapixel

Fr. mégapixel

Nj. Megapixel

MEGRIN

Konzorcij europskih nacionalnih kartografskih agencija, pod okriljem CERCO-a, omogućava da geografski podaci koje su proizvele te kartografske agencije budu šire dostupni. Projekti uključuju povezivanje zajedničkih topografskih podataka kao što su nacionalne i administrativne granice. U rujnu 2000. CERCO i MEGRIN ujedinili su se u EuroGeographics.

Vidi: CERCO; EuroGeographics

Područje: GIS

En. MEGRIN (Multi-Purpose European Ground Related Information Network)

mehanika

Dio fizike koji se bavi djelovanjem sila na tijela i njihovim gibanjima. Sastoji se od kinetike, statike i kinematike.

Područje: fizika

En. mechanics

Fr. mécanique

Nj. Mechanik

mehanika, nebeska

Grana astronomije koja proučava gibanja nebeskih tijela. S pomoću matematičkih metoda i Newtonova zakona gravitacije pruža teorijsku osnovu za utvrđivanje položaja nebeskih tijela i smjerova njihovih kretanja. Najiscrpnije se proučavaju zbivanja u Sunčevu sustavu, a otkrića i spoznaje se primjenjuju i na skupine drugih nebeskih tijela, npr. na skupine zvijezda ili galaktika, za određivanje putanja umjetnih satelita i dr.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. mechanics, celestial

Fr. mécanique céleste

Nj. Himmelsmechanik

melioracije

Metode poboljšavanja produktivnosti tla.

Dijele se na agrotehničke i hidrotehničke melioracije.

Vidi: melioracije, agrotehničke; melioracije, hidrotehničke

Područje: inženjerska geodezija

En. land improvement; melioration

Fr. améliorations foncières

Nj. Melioration

melioracije, agrotehničke

Poboljšavanje produktivnosti tla primjenom fizikalnih i kemijsko-bioloških mjera (poravnavanje i podrivanje tla i sl., odnosno poboljšanje biljno-hranidbene komponente kemizacijom).

Područje: inženjerska geodezija

Nj. Bodenmelioration

melioracije, hidrotehničke

Mjere uređenja vodnog režima u tlu radi poboljšanja njegove produktivnosti.

Područje: inženjerska geodezija

Nj. Hydromelioration

menadžment

Također: menedžment

(1) Znanstvena disciplina čija je svrha postizanje najracionalnijeg načina upravljanja društvenim, odnosno privatnim sredstvima u okviru specifičnoga društveno-političkog uređenja i ekonomskog položaja neke zemlje. (2) Praksa i proces vođenja poduzeća, organizacije i sl. (3) Svi oni koji vode poduzeće, upravljački tim.

En. management

Fr. administration

Nj. Management

meridijan

(1) Generički (opći) pojam za astronomski i geodetski meridijan. (2) Linija na Zemljinoj sferi dobivena presjekom sfere ravninom koja prolazi obrtnom osi.

Vidi: dužina, geografska

Područje: geodezija

En. meridian

Fr. méridien

Nj. Meridian

meridijan, astronomski

Linija na Zemljinoj površini uzduž koje sve točke imaju istu astronomsku dužinu.

Vidi: dužina, astronomska

Područje: geodezija

En. meridian, astronomic

Fr. méridien astronomique

Nj. Meridian, astronomischer

meridijan, geodetski

Linija na plohi geodetskog elipsoida dobivena presjekom elipsoida ravninom koja prolazi normalom na elipsoid u danoj točki i malom osi.

Vidi: elipsoid, geodetski; dužina, geodetska

Područje: geodezija

En. meridian, geodetic

Fr. méridien géodésique

Nj. Meridian, geodätischer

meridijan, granični

Meridijan koji s istočne ili zapadne strane omeđuje meridijansku zonu.

Vidi: zona, meridijanska

Područje: kartografija

En. meridian, bounding

Fr. méridien limite d'un fuseau

Nj. Grenzmeridian

meridijan, greenwichki

Meridijan koji je međunarodno prihvaćen kao početni (nulti – 0°). Od njega se računaju geografske dužine od 0° do 360° u smjeru od zapada na istok ili na obje strane od 0° do 180° s oznakom “istočna” ili +, te “zapadna” ili –, Naziv je dobio po jugoistočnom dijelu *Velikog Londona*, u kojem je 1675. godine podignuta zvjezdarnica kroz koju prolazi početni meridijan.

Vidi: dužina, geografska; meridijan, početni

Područje: kartografija

En. meridian, Greenwich

Fr. méridien de Greenwich

Nj. Meridian von Greenwich

meridijan, početni

Meridijan od kojeg se određuju geografske dužine.

Vidi: meridijan, greenwichki; dužina, geografska

Područje: kartografija

En. Meridian, Prime; meridian, initial

Fr. meridiem origine; meridiem international

Nj. Nullmeridian

meridijan, srednji

Meridijan koji prolazi približno sredinom zadanog područja preslikavanja, preslikava se kao pravac i obično uzima za os x pravokutnoga koordinatnog sustava u ravnini.

Vidi: meridijan

Područje: kartografija

En. meridian of origin

Fr. méridien central d'une projection

Nj. Hauptmeridian

meta

U računalnim znanostima i informatici, uobičajeni predmetak sa značenjem "o". Npr. metapodaci su podaci o podacima, metajezik je jezik o jezicima, metadatoteka je datoteka koja sadrži podatke o ostalim datotekama.

Područje: informatika

En. meta

Fr. méta

Nj. Meta

metapodaci

Podaci o podacima. U kontekstu kvalitete podataka, metapodaci mogu biti dokumentacija o životnom ciklusu skupa podataka. Opisuju skupove i servise prostornih podataka i omogućuju njihovo otkrivanje, pregled i uporabu.

Područje: informatika

En. metadata

Fr. métadonnée

Nj. Metadaten; Metainformationen

metar

Jedinica za mjerenje duljine, osnovna jedinica SI-sustava. Duljina puta koji svjetlost prijeđe u vakuumu za vrijeme

299 792 458-og dijela sekunde (prema rezoluciji XVII. generalne konferencije za mjere i utege, 1983). Znak jedinice: m.

Zakonite jedinice za mjerenje duljine su i decimalne jedinice tvorene od metra s pomoću zakonitih predmetaka.

Vidi: brzina svjetlosti; sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. meter

Fr. mètre

Nj. Meter

metar, kvadratni

U SI-sustavu, jedinica za površinu, označuje se s m^2 .

Područje: metrologija

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

En. metre, square

Fr. mètre carré

Nj. Quadratmeter

metar, normalni

Također: etalon-metar

Etalon za duljinu 1 m.

Vidi: etalon

Područje: metrologija

En. metre, standard

Fr. mètre étalon

Nj. Normalmeter

metar, valni

Definicija duljine štapnog prametra na osnovi valne duljine zračenja monokromatske svjetlosti.

Napomena: Definicija metra na osnovi valne duljine prihvaćena je Rezolucijom Generalne konferencije za mjere i utege 1960. Novom definicijom metra na osnovi brzine širenja svjetlosti, donesenom 1983, ukinuta je definicija iz 1960.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni; pramjera; jedinica za mjerenje duljine

Područje: metrologija

metoda aditamenata

Postupak računanja sfernih trokutova po formulama ravne trigonometrije s korigiranim sfernim duljinama i

nepromijenjenim sfernim kutovima.

Područje: matematika

En. method, additamento

Fr. méthode des appoints

Nj. Additamentenmethode

metoda četvrtina

Postupak približenja kod iskolčenja međutočaka kružnog luka.

Vidi: iskolčenje

Područje: inženjerska geodezija

En. quartering; interpolation, quadrisection

Nj. Viertelsmethode

metoda, diferencijska mjerna

Mjerna metoda u kojoj se mjerena veličina uspoređuje s istovrsnom veličinom poznate vrijednosti, a mjeri se razlika tih dviju vrijednosti. Diferencijska mjerenja obuhvaćaju i mjerenja promjena duljine, tj. mjerenja relativnih pomaka (npr. ispitivanje deformacija objekta). Za mjerenja s najvišom točnosti primjenjuje se diferencijska interferometrija.

Područje: mjerni instrumenti

En. method of measurement, differential

Fr. méthode de mesure différentielle

Nj. Differenzmessmethode

metoda dijagrama

Kartografski prikaz sadržaja tematskih karata pomoću dijagrama.

Vidi: prikaz, kartografski; dijagram

Područje: kartografija

Fr. méthode des diagrammes

Nj. Diagrammethode

metoda, Eggertova

Način strogog izjednačenja poligonskog vlaka upotrebom uvjetnih opažanja.

Područje: inženjerska geodezija

Nj. Verfahren, Eggert'sche

metoda eliminacije, Gaussova

Naziv algoritma za rješavanje sustava linearnih jednadžbi što ga je opisao Gauss 1849. godine. Provodi se upotrebom elementarnih transformacija nad redcima pridružene matrice (proširene matrice)

$$\begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} & b_1 \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} & b_2 \\ \vdots & & & & \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} & b_m \end{bmatrix}$$

sustava m jednadžbi s n nepoznanica:

$$a_{11}x_1 + \cdots + a_{1n}x_n = b_1$$

$$a_{21}x_1 + \cdots + a_{2n}x_n = b_2$$

⋮

$$a_{m1}x_1 + \cdots + a_{mn}x_n = b_n.$$

Time se sustav svodi na njemu ekvivalentni sustav (ekvivalentni sustavi imaju isti skup rješenja), iz kojega se može pročitati rješenje.

Vidi: algoritam

Područje: matematika

En. elimination, Gaussian

metoda, Förstnerova

Način izjednačenja poligonskog vlaka osnovan na Eggertovoj metodi, ali uzimanjem u obzir sistematskih pogrešaka.

Vidi: metoda, Eggertova

Područje: inženjerska geodezija

metoda iskolčenja, ortogonalna

Način iskolčenja točke pomoću apscise (x), ordinate (y) i pravoga kuta.

Vidi: iskolčenje

Područje: inženjerska geodezija

Nj. Absteckung, orthogonale

metoda iskolčenja, polarna

Način iskolčenja točke pomoću orijentacije i dužine.

Vidi: iskolčenje; orijentacija

Područje: inženjerska geodezija

Nj. Absteckung, polare

metoda, ispitna

Utvrđeni tehnički postupak za obavljanje ispita.

Područje: metrologija

En. method, test

Fr. méthode d'essai

Nj. Prüfverfahren

metoda izmjere, ortogonalna

Određivanje položaja točke ili iskolčenje njezina položaja mjerenjem ili iskolčenjem dviju duljina, jedne uzduž danog pravca izmjere (npr. poligonske stranice) i druge okomite na dani pravac.

Vidi: točka, detaljna; prizma, pentagonalna

Područje: praktična geodezija

En. method, offset

Fr. levé par perpendiculaires; implantation par perpendiculaires

Nj. Orthogonalmethode;

Rechtwinkelfverfahren

metoda izmjere, polarna

Određivanje položaja točke ili iskolčenje njezina položaja mjerenjem ili iskolčenjem pravca u odnosu na referencijski smjer i duljine s prethodno određene stajališne točke.

Vidi: mreža, poligonska; točka, detaljna

Područje: praktična geodezija

En. method, polar; survey, polar

Fr. levé par rayonnements, levé polaire

Nj. Polarmethode; Polaraufnahme

metoda izoštravanja slike

U vizualnim (okularnim) instrumentima primjenjuju se dvije metode: metoda optimalne oštine slike i metoda poništavanja paralakse. Druga metoda je u povoljnijim uvjetima točnija. Prema konstrukciji dalekozora razlikuju se vanjsko i unutrašnje izoštravanje.

Napomene: (1) Prije postupka izoštravanja potrebno je izvesti ispravno dioptriranje. (2)

Svrha izoštravanja slike u mjernom dalekozoru nije samo oštra slika mjernog objekta već i njezino dovođenje u ravninu nitnoga križa.

Vidi: izoštravanje slike; namještanje mjernog dalekozora; dioptriranje; izoštravanje, unutrašnje; paralaksa nitnoga križa

Područje: mjerni instrumenti

En. methode, focusing

Fr. méthode de mise au point

Nj. Methode der Bildschärfereinstellung

metoda, izravna mjerna

Mjerna metoda kojom se vrijednost mjerene

veliĉine određuje izravno, bez mjerenja drugih veliĉina funkcijski povezanih s mjenom veliĉinom.

Područje: metrologija

En. method of measurement, direct

Fr. méthode de mesure directe

Nj. Meßmethode, direkte

metoda, izravna usporedbena mjerna

Mjerna metoda u kojoj se mjerena veliĉina izravno uspoređuje s istovrsnom veliĉinom poznate vrijednosti.

Vidi: komparator za mjernu vrpcu

Područje: metrologija

En. method of measurement, direct-comparison

Fr. méthode de mesure par comparaison directe

Nj. Vergleichsmethode, direkte

metoda, mjerna

Niz postupaka koji se primjenjuju za provođenje mjerenja prema danom mjernom načelu.

Napomena: Mjerna metoda planirana je unaprijed kako bi se osigurala prihvatljiva toĉnost mjerenja.

Vidi: postupak, mjerni; načelo, mjerno

Područje: metrologija

En. method of measurement

Fr. méthode de mesure

Nj. Meßmethode

metoda, Monte Carlo

Vidi: simulacija Monte Carlo

metoda, posredna mjerna

Mjerna metoda u kojoj se vrijednost mjerene veliĉine određuje mjerenjem drugih veliĉina što su s njom funkcijski povezane.

Područje: metrologija

En. method of measurement, indirect

Fr. méthode de mesure indirecte

Nj. Meßmethode, indirekte

metoda, rekurzivna

Također: rekurzivna formula

Metoda ili formula koja omogućuje da se u nekom nizu odredi $n+1$ -vi član kada se poznaje n -ti član.

Područje: matematika
En. method, recursive
Fr. l'approche récursive

metoda točaka

Kartografski prikaz sadržaja karata pomoću točaka iste veličine i značenja, obično na tematskim kartama.
Vidi: prikaz, kartografski
Područje: kartografija
En. method, dot
Fr. méthode des points
Nj. Punktmethode

metoda, Weisbachova

Način orijentiranja podzemne poligonometrije pomoću priključnog trokuta formiranog uz pomoć dvaju viskova.
Područje: inženjerska geodezija
En. method, double plumbing; method, Weisbach triangle
Nj. Doppellotverfahren

metode, astrogeodetske

Postupci određivanja parametara Zemljina polja sile teže iz mjerenja astronomskih koordinata, astronomskog azimuta i udaljenosti.
Vidi: metode, astrogravimetrijske; metode, gravimetrijske
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. methods, astrogeodetic
Nj. Methoden, astrogeodätische

metode, astrogravimetrijske

Postupci određivanja parametara Zemljina polja sile teže iz kombinacije gravimetrijskih i astrogeodetskih mjerenja.
Vidi: gravimetrija; metode, astrogeodetske
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. methods, astrogravimetric
Nj. Methoden, astrogravimetrische

metode, gravimetrijske

Postupci određivanja parametara Zemljina polja sile teže samo iz gravimetrijskih mjerenja.
Vidi: gravimetrija; metode, astrogravimetrijske
Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. methods, gravimetric
Fr. méthodes gravimétrique
Nj. Methoden, gravimetrische

metode prepoznavanja uzoraka i objekata

Skup računalnih algoritama koji omogućuju izdvajanje određene klase objekata s obzirom na svojstva prepoznatljiva na snimci ili sceni, a po kojima se oni razlikuju od ostalih okolnih objekata.
Vidi: algoritam; scena
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. pattern recognition
Fr. reconnaissance du dessin
Nj. Mustererkennung

metrologija

Također: mjeriteljstvo
Znanost o mjerenju.
Napomena: Metrologija obuhvaća teorijski i praktično sve pojavnne oblike što se odnose na mjerenje, bez obzira na razinu točnosti, odnosno područja znanosti i tehnike.
Područje: metrologija
En. metrology
Fr. métrologie
Nj. Metrologie

Microsoft Corporation

Također: Microsoft
Najveća softverska kompanija koju su 1975. osnovali Paul Allen i Bill Gates. Svojim softverskim rješenjima postala je s vremenom jedna od najvećih i najutjecajnijih kompanija u cjelokupnoj industriji osobnih računala. Uz razvoj općeprimjenjivih, običajnih standarda za operacijske sustave, kao što su DOS i sustavi obitelji Windows, Micorsoft je snažno prisutan na gotovo svim područjima računalnog softvera, od ponude programerskih alata i okruženja do korisničkih aplikacija. U novije doba, jedan je od velikih promotora koncepta web usluga.
Područje: informatika
En. Microsoft Corporation

Microsoft Office

Programski paket namijenjen uredskoj obradi

podataka. Prva inačica paketa stigla je na tržište 1997. godine pod nazivom Office 97, a obuhvaćala je četiri glavna programa: MS Word za obradu teksta, MS Excel za tablične proračune, MS Access za rad s bazama podataka i MS Outlook za pomoć pri obavljanju administrativnih poslova i rad s internetom. Suvremena inačica paketa Office integrira u sebi 11 programa različitih namjena. Svi su oni u velikoj mjeri nezavisni jedan o drugome, pa se mogu bez ikakvih prilagodbi upotrebljavati pojedinačno. No, važno im je svojstvo to što su razvijani u skladu s unaprijed utvrđenim zajedničkim ciljevima, sličnim stilom, s gotovo sasvim ujednačenim korisničkim sučeljima i uravnoteženim mogućnostima. Time je ostvarena kompatibilnost svih programa.
Područje: informatika
En. Microsoft Office

MicroStation

Paket softverskih proizvoda za računalom podržano projektiranje (CAD) i crtanje u 2D i 3D. Razvila ga je tvrtka Bentley Systems, Inc. Njegov izvorni format datoteka je DGN (DesiGN file), premda može čitati i pisati veći broj standardnih CAD formata, kao što su npr. DWG i DXF. Razvijao se kroz nekoliko verzija i sadrži napredne tehnike za modeliranje i prikazivanje, sjenčanje i izradu animacija. Postoje verzije za arhitekturu, građevinarstvo, kartografiju i dr.
Područje: informatika
En. MicroStation

mijenjanje

Neželjeni vizualni efekt uzrokovan nedovoljnom rezolucijom ili neodgovarajućim filtriranjem kako bi se definirao objekt u potpunosti. To se najčešće vidi kao linija sa zupcima uzduž granice objekta ili uzduž njegove linije.
Područje: informatika
En. aliasing

miješanje boja, aditivno

Način miješanja tzv. fizioloških boja (obojenog svjetla) pri kojem se svjetloće pojedinih boja zbrajaju. Do aditivnog

miješanja boja dolazi projiciranjem obojenog svjetla na zastor. Tim načinom nastaju i boje na ekranu televizora ili monitora. Primarne boje su plava, zelena i crvena.

Vidi: boje, osnovne; RGB
Područje: kartografija
En. mixing, additive colour
Fr. synthèse additive
Nj. Farbmischung, additive

miješanje boja, suptraktivno

Način miješanja boja pri kojem jedna boja apsorbira (upija, oduzima) drugu boju i djeluje kao obojeni filtar. Tim načinom miješanja boja nastaju boje u ofsetnom tisku i tintnim pisačima. Primarne boje su žuta, purpurna (magenta) i cijan (plavozelena).

Vidi: boje, osnovne; CMYK
Područje: kartografija
En. mixing, subtractive colour
Fr. synthèse soustractive
Nj. Farbmischung, subtraktive

mikro

U Međunarodnom sustavu jedinica predmetak u nazivu sa značenjem 10^{-6} . Znak μ .
Područje: metrologija
En. micro
Fr. micro
Nj. Mikro; Micro

mikrometar

(1) Mjerni uređaj instrumenta koji omogućuje točnije očitavanje. (2) Mjerilo za mjerenje duljine s dvije mjerne plohe od kojih je jedna čvrsta, a druga pomična. Na ljestvici mikrometra očitava se njihov razmak. (3) Mjerna jedinica. Znak μm ; $\mu\text{m}=10^{-6}$ m.
Područje: mjerni instrumenti
En. micrometer
Fr. micromètre
Nj. Mikrometer

mikrometar, optički

Dio mjernog instrumenta koji omogućuje točnije očitavanje na osnovi optičkog pomaka slike zakretanjem ili pomakom (translacijom) optičkog elementa.

Vidi: mikrometar s planparalelnom pločom;
mikrometar s koincidencijom
Područje: mjerni instrumenti
En. micrometer, optical
Fr. micromètre optique; micromètre à
coincidence
Nj. Mikrometer, optisches

mikrometar s koincidencijom

Mikrometar u optičkim teodolitima za
precizna očitavanja kruga uz preslikavanja
dijametralnih mjesta limba i istodobnim
očitanjem aritmetičke sredine. Osnovne su
konstrukcije: optički mikrometar s klinovima
(translacija klinova) i optički mikrometar s
parom planparalelnih ploča (rotacija
planparalelnih ploča).
Vidi: mikrometar
Područje: mjerni instrumenti
En. micrometer, coincidence
Fr. micromètre à coincidence
Nj. Koinzidenzmikrometer

mikrometar s planparalelnom pločom

(1) Jednostavni optički mikrometar za
očitanje kruga optičkog teodolita. (2) Optički
mikrometar ispred objektiva dalekozora
preciznog nivelira. Ovisno o veličini
intervala podjele invarne letve mjerno
područje iznosi 5 mm ili 10 mm.
Vidi: ploča, planparalelna
Područje: mjerni instrumenti
En. micrometer, parallel plate
Fr. micromètre à lame à faces parallèles
Nj. Planplattenmikrometer

mikroskop

Optički instrument koji se sastoji od dvaju
osnovnih dijelova: objektiva i okulara, a
koristi se za promatranje sitnih blizih
predmeta. Objektivu mogu biti složene građe
(ovisno o povećanju), a okular je povećalo.
Napomena: Mjerni mikroskop u geodetskih
instrumenata služi za optičko očitavanje
horizontalnog i vertikalnoga kruga.
Vidi: teodolit, optički
Područje: fizika (optika)
En. microscope
Fr. microscope
Nj. Mikroskop

mikroskop s indeksom

Objektiv mikroskopa stvara sliku podjele
kruga na staklenoj pločici s indeksom za
očitanje ispred okulara mikroskopa.
Najjednostavniji je način optičkog očitavanja.
Vidi: mikroskop
Područje: mjerni instrumenti
En. microscope, line
Fr. microscope à reticule
Nj. Strichmikroskop

mikroskop s ljestvicom

Također: mikroskop sa skalom
Objektiv mikroskopa stvara sliku podjele
kruga na staklenoj pločici s ljestvicom ispred
okulara mikroskopa.
Vidi: mikroskop; ljestvica (mjerila)
Područje: mjerni instrumenti
En. microscope, scale
Fr. microscope à micromètre
Nj. Skalenmikroskop

mikroval

Elektromagnetsko zračenje u spektralnom
području od 1 do 100 mm.
Područje: fizika (optika)
En. microwave
Fr. micro-onde
Nj. Mikrowelle

mili

Predmetak u nazivu decimalne jedinice sa
značenjem 10^{-3} .
Područje: metrologija
En. milli
Fr. milli
Nj. milli

milijarda

Broj 10^9 .
En. thousand million; billion

milijun

Broj 10^6 .
En. million
Fr. million
Nj. Million

milja

Dužina duljine 4000 bečkih hvati u bečkom

hvatnom sustavu.

Vidi: sustav, bečki hvatni; hvat, bečki

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Postmeile

milja, četvorna

Površina od 16 000 000 čhv u bečkom hvatnom sustavu.

Vidi: hvat, četvorni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Quadrat-Meile

milja, morska

Vidi: milja, nautička

milja, nautička

Također: morska milja

Iznimno dopuštena jedinica duljine u pomorskom i zračnom prometu međunarodno prihvaćena 1928. godine.

Iznosi 1852 m. Oznaka M.

Područje: metrologija

En. mile, nautical

Fr. mille marin; mille nautique

Nj. Seemeile; Meile, nautische

minimum

(1) Funkcija $f(x)$ poprima u točki x_0

minimum $f(x_0)$ ako za svaki $x \neq x_0$ vrijedi

$f(x_0) \leq f(x)$. $f(x_0)$ je lokalni ili relativni

minimum ako postoji okolina točke x_0 tako

da za svaki $x \neq x_0$ iz te okoline vrijedi

gornja nejednakost. (2) Tehnika analize

susjedstva koja daje najmanje izlazne vrijednosti podataka u korisnički određenom prozoru.

Vidi: maksimum; analiza susjedstva

Područje: (1) matematika; (2) fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. minimum

Fr. minimum

Nj. Minimum; Kleinwert

minuta

(1) Jedinica mjere vremena jednaka 60

sekundi. (2) Jedinica mjere kuta jednaka

šezdesetom dijelu stupnja, odnosno 60

sekundi u seksagezimalnom sustavu mjerenja

kutova.

Vidi: podjela, seksagezimalna

Područje: matematika

En. minute

Fr. minute

Nj. Minute

miš

Mali ulazni uređaj koji kontrolira položaj pokazivača na zaslonu. Upotrebljavaju se dvije vrste: elektromehanički miš, koji ima ugrađenu kuglu na svojoj donjoj strani, i optički miš, koji upotrebljava svjetlosne zrake za označivanje svojega položaja.

Područje: informatika

En. mouse

mjera

Broj dobiven u usporedbi s jedinicom koja je prihvaćena kao standard.

Područje: matematika

En. measure

Fr. mesure

Nj. Maß

mjera, kutna

Mjera kojom se mjere kutovi.

Vidi: radijan; stupanj

Područje: matematika

mjera, originalna

Izvorno izmjerena jedna veličina objekta, npr. duljina dužine, kut i sl.

Područje: praktična geodezija

mjera, utjelovljena

Uređaj koji za vrijeme upotrebe stalno daje ili dobavlja jednu ili više poznatih vrijednosti određene veličine. Primjeri: uteg, čvrsta duljinska mjera, granična mjerka.

Vidi: etalon

Područje: mjerni instrumenti

En. measure, material; measure, standard; master

Fr. mesure matérialisée

Nj. Massverkörperung

mjerenja, apsolutna gravimetrijska

Mjerenja ubrzanja sile teže iz mjerenja udaljenosti i vremena.

Vidi: gravimetrija; mjerenja, relativna gravimetrijska
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. measurements, absolute gravimetric
 Nj. Schweremessungen, absolute

mjerenja, dopplerska

Mjerenja koja se temelje na Dopplerovu efektu. Ako satelit u orbiti kontinuirano šalje radiosignal konstantne frekvencije, on će se na Zemlji primiti s višom ili nižom frekvencijom ovisno o kretanju satelita u odnosu prema prijammiku signala. Ako se odašiljač približuje prijammiku, primljeni signal će imati višu frekvenciju i obratno. Na osnovi razlike između emitirane frekvencije i primljene frekvencije u određenom vremenskom intervalu može se izračunati brzina kretanja satelita u odnosu prema prijammiku, odnosno promjena radijalne udaljenosti satelit-prijammik. Ako je u času mjerenja poznata staza satelita, može se izračunati položaj prijamnika u istom koordinatnom sustavu.
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. measurements, Doppler
 Fr. mesure Doppler
 Nj. Doppler-Messungen

mjerenja, fazna

Određivanje razlike faza između primljenog i u prijammiku generiranog signala (cijeli broj punih valnih duljina je neodređen).
 Vidi: mjerenja, kodna; cycle slip
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. measurement, phase

mjerenja, fiktivna

Slučajna funkcija izvornih mjerenih veličina, kojima se ne mora dodijeliti status ekvivalentnih opažanja.
 Vidi: opažanja, ekvivalentna
 Područje: matematička obrada geodetskih podataka
 En. observations, fictitious
 Fr. mesure fictives
 Nj. Beobachtungen, fingierte

mjerenja, ispitna

Također: kontrolna mjerenja

Neovisna mjerenja za provjeru ispravnosti i točnosti izvedbe objekta kao i prethodnih mjerenja. Ta se mjerenja mogu odnositi i na vremenske promjene dimenzija i oblika.
 Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija
 En. measurement, check
 Fr. mesurage de vérification
 Nj. Kontrollmessung

mjerenja, kodna

Određivanje pseudoudaljenosti iz razlike vremena odašiljanja i vremena primanja signala.
 Vidi: mjerenja, fazna
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. measurement, code

mjerenja, kontrolna

Vidi: mjerenja, ispitna

mjerenja pod kontrolom

Mjerenja kod kojih srednja vrijednost i mjerna nesigurnost ostaju stabilne. Kontrola se obavlja tijekom mjernog procesa ispitivanjem mjerne ponovljivosti i mjerne obnovljivosti.
 Vidi: ponovljivost, mjerna; obnovljivost, mjerna; nesigurnost, mjerna
 Područje: metrologija
 En. measurement under control
 Fr. mesurage sous controle
 Nj. Messung unter Kontrolle

mjerenja pod opterećenjem

Mjerno opažanje promjena oblika građevine pod opterećenjem.
 Područje: inženjerska geodezija
 En. measurement, load; survey of deformation under load
 Nj. Belastungsmessung

mjerenja, relativna gravimetrijska

Mjerenja razlike ubrzanja sile teže.
 Vidi: gravimetrija; mjerenja, apsolutna gravimetrijska
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. measurements, relative gravimetric
 Nj. Schweremessungen, relative

mjerenja, usporedbena

Također: međuispitivališne usporedbe
Organizacija, izvršenje i vrednovanje ispita na istim ili sličnim predmetima u dva ili više ispitivališta u skladu s prethodno određenim uvjetima (uvjeti ponovljivosti, uvjeti obnovljivosti).

Napomene: (1) Mjerenja različitim mjernim instrumentima ili uređajima i opremom moraju biti usklađena na svakoj razini točnosti, a standardna nesigurnost treba biti u određenim granicama. To znači da mjerenje iste mjerne veličine istom preciznošću, bez obzira na ispitivalište ili mjeritelja i/ili opremu, mora dati jednake mjeriteljske informacije. (2) U tu se svrhu pri usporedbenim mjerenjima određuju kao mjere preciznosti mjerne vrijednosti ponovljivosti r i obnovljivosti R po propisanim postupcima, i to: (a) između ispitivališta (mjernih laboratorija, ispitnih jedinica); (b) unutar ispitivališta za stalnu kontrolu mjernih instrumenata i opreme u duljem vremenskom razdoblju te za kontrolu preciznosti mjerenja pri ispitivanjima tijekom cijelog razdoblja ispita. (3) Pri geodetskim mjerenjima u terenskim uvjetima ispitivanja utvrđene mjere preciznosti imaju značenje radi ispita i kontrole djelovanja utjecajnih veličina u promjenljivim okolišnim uvjetima mjerenja.

Vidi: ponovljivost, mjerna; obnovljivost, mjerna; razlika ponovljivosti, kritična; ispitivanje; ispitivalište; nesigurnost, standardna; slabljenje metroloških značajki
Područje: metrologija
En. comparisons, (interlaboratory) test
Fr. essais interlaboratoires
Nj. Vergleichsmessungen (durch Prüflaboratorien)

mjerenje

Skup postupaka kojima se određuje vrijednost veličine. Mjerenje je praktični (eksperimentalni) postupak kojim se određuje posebna vrijednost jedne fizikalne veličine (posebna veličina) kao višekratnik jedinice ili usporedbene vrijednosti.
Napomene: (1) Općenito mjerenje uključuje pripremu, proračune i obradu mjernih

vrijednosti sve do iskazivanja mjeriteljske informacije. Međutim, daljnji tok obrade rezultata ne pripada mjerenju. (2)

Automatizirano mjerenje pripada mjerenju.
(3) U nekim područjima mjeriteljstva upotrebljavao se i izraz "opažanje" umjesto "mjerenje" i "opažana veličina" umjesto "mjerena veličina", no pojam mjerenje ima šire značenje.

Vidi: veličina, mjerena; veličina, mjerljiva; mjerenje, dinamičko; mjeritelj; opažanje
Područje: metrologija
En. measurement
Fr. mesure
Nj. Messung

mjerenje, apscisno

Određivanje položaja međnih ili drugih detaljnih točaka na pravcu između dviju poznatih već ranije određenih točaka, a očitavajući na lancu za mjerenje vrijednost apscise za točke na pravcu između početne i završne točke u oba smjera.

Vidi: apscisa
Područje: praktična geodezija

mjerenje deformacija

Mjerenje za utvrđivanje trodimenzionalnih promjena na građevinama.

Područje: inženjerska geodezija
En. measurement, deformation; survey, deformation
Nj. Deformationsmessung

mjerenje, dinamičko

Određivanje trenutačne vrijednosti veličine i, ako je potrebno, njezine vremenske promjene.

Napomena: Pridjev "dinamičko" odnosi se na mjerenu veličinu, a ne na mjernu metodu.

Područje: metrologija
En. measurement, dynamic
Fr. mesure dynamique

mjerenje duljina usporedbom faza

Pri električkom mjerenju duljina posredan način mjerenja vremenskog intervala na osnovi mjerenja fazne razlike odaslanog i primljenog signala. Kako je ukupna fazna razlika rezultat svih faznih promjena na

prijednom putu za cijeli broj perioda moduliranog vala i neposredno mjerene fazne razlike (ostatka puta), to je potrebno riješiti i problem višeznačnosti duljine. Zbog toga se za mjerenja primjenjuje osim osnovne mjerne frekvencije moduliranog vala i jedna ili više pomoćnih frekvencija. Vidi: daljinomjer, elektronički; modulacija valova; razlika, fazna; višeznačnost mjerne duljine

Područje: mjerni instrumenti

En. procedure, phase measurement

Fr. procédé de la mesure du déphasage

Nj. Phasenmessverfahren

mjerenje duljine

Također: mjerenje udaljenosti

Određivanje razmaka između dviju danih točaka.

Napomena: U geodetskim mjerenjima duljine se mogu mjeriti mjernim ltvama, mjernim vrpčama i žicama, optičkim i elektroničkim instrumentima i uređajima, te komparacijom.

Vidi: vrpca, mjerna; uređaji s invarnim žicama i vrpčama, mjerni; daljinomjer, optički; daljinomjer, elektronički; komparator

Područje: metrologija

En. measurement, distance

Fr. mesure de distance

Nj. Streckenmessung; Entfernungsmessung;

Distanzmessung

mjerenje, geometrijsko

Mjerenje oblika i dimenzija, a to znači duljine, površine, volumena i kuta.

Napomena: Geometrijsko mjerenje pokriva, uz zemljomjerstvo, i mjerenja drugim instrumentima i mjernim uređajima.

Područje: metrologija

En. measurement, geometric

Fr. mesurage géométrique

Nj. Messung, geometrische

mjerenje kuta

U geodetskim mjerenjima, određivanje vrijednosti kuta između dvaju vizurnih pravaca s dane ishodišne točke, npr. viziranjem dalekozorom instrumenta na

označene ciljne točke.

Napomena: Kut se mjeri kao horizontalni, odnosno vertikalni kut. Mjerenje kuta može biti optičko (optički teodolit) i elektroničko uz digitalni pokaz i zapis. Mjerenje kuta može biti potpuno automatizirano uz automatsko viziranje (CCD-kamera) (pozicioniranje) ili pomoću daljinskog upravljanja.

Vidi: kamera, optoelektronička

Područje: metrologija

En. measurement, angular

Fr. mesure des angles; mesure angulaire

Nj. Winkelmessung

mjerenje nagiba

Određivanje položaja pravca u odnosu na horizontalnu ili vertikalnu ravninu.

Vidi: klinometar; libela

Područje: metrologija

En. measurement, inclination

Fr. mesure d'inclinaison

Nj. Neigungsmessung

mjerenje, ponovljeno

Dodatno mjerenje koje se izvodi radi kontrole rezultata i ispitivanja pogrešaka ili za povećanje točnosti.

Vidi: mjerenja, ispitna; ponovljivost, mjerna

Područje: metrologija

En. measurement, repeated

Fr. mesure répétée

Nj. Wiederholungsmessung

mjerenje površine, grafičko

Mjerenje katastarske čestice na katastarskom planu po pravilima planimetrije radi dobivanja elemenata za računanje njezine površine, pri čem se uzimaju u obzir mjerilo katastarskog plana i promjene dimenzija katastarskog plana.

Vidi: čestica, katastarska; plan, katastarski; planimetrija

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Flächenmessung, graphische

mjerenje površine, mehaničko

Mjerenje obrisa tlocrta katastarske čestice na katastarskom planu pomoću posebnih sprava za mjerenje površina ili planimetara radi

dobivanja elemenata za računanje njezine površine, pri čem se uzimaju u obzir mjerilo katastarskog plana i promjene dimenzija katastarskog plana.

Područje: katastar i zemljišna knjiga
En. measurement of area, mechanical
Fr. superficie mécanique
Nj. Flächenmessung, mechanische

mjerenje površine, terensko

Detaljna izmjera međa katastarske čestice i drugih elemenata radi računanja njezine površine.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

mjerenje profila

Izmjera karakterističnih točaka uzduž određenog profila prema položaju i visini. Mjere se uzdužni i poprečni profili, rjeđe i pod nekim kutom prema uzdužnoj osi.

Područje: inženjerska geodezija
En. measurement, profile
Fr. mesure des profils
Nj. Profilmessung

mjerenje, relativno

Mjerenje radi utvrđivanja deformacija nadgledanog objekta ili pojedinih točaka objekta u odnosu na druge objekte ili točke objekata.

Područje: inženjerska geodezija
En. measurement, relative; measurement, relative deformation
Nj. Relativmessung

mjerenje visinskih razlika, trigonometrijsko

Određivanje visinske razlike između dviju točaka s obostrano (često i istodobno) mjerenim zenitnim kutovima i poznatoj ili izmjerenoj duljini.

Napomene: (1) Primjenjuje se za određivanje visinskih razlika i nadmorskih visina trigonometrijskih točaka, poligonih točaka, detaljnih točaka (elektronička tahimetrija), pri prijelazu vodenih tokova i površina te pri različitim mjerenjima u inženjerskoj geodeziji. (2) Treba uzeti u obzir ispravke zbog zakrivljenosti Zemlje i terestričke refrakcije.

Područje: geodezija
En. heighting, trigonometric; levelling, trigonometric
Fr. nivellement trigonométrique; nivellement indirect
Nj. Höhenmessung, trigonometrische

mjerenje za usklađivanje

Mjerenja koja se izvode u svrhu verifikacije dopuštenih odstupanja građevnog objekta tijekom izvedbe (npr. sastavnica objekta ili cijelog objekta).

Vidi: mjerenja, ispitna
Područje: metrologija
En. measurement, compliance; (SAD, construction survey)
Fr. mesurage de conformité
Nj. Kontrollmessung

mjere točnosti

Podaci o točnosti opažanih i izvedenih veličina.

Vidi: točnost
Područje: matematička obrada geodetskih podataka
En. measures of accuracy
Fr. mesures de précision
Nj. Genauigkeitsmaße

mjerila, najkrupnija

Mjerila krupnija od 1:10 000.
Područje: kartografija

mjerilo

(1) Odnos duljina na karti, globusu, modelu reljefa prema odgovarajućim duljinama na plohi elipsoida ili kugle, kojima se aproksimiraju Zemlja, ostala nebeska tijela i nebeski svod. (2) Mjerni instrument. Napomena: Općenito odnos dviju veličina izraženih istim mjernim jedinicama.

Vidi: karta; globus; reljef; instrument, mjerni
Područje: (1) kartografija; (2) mjerni instrumenti
En. scale
Fr. échelle cartographique
Nj. Maßstab

mjerilo, analogno

Mjerilo kojem je izlaz ili pokazivanje

neprekinuta funkcija mjerne veličine ili ulaznog signala.
 Vidi: uređaj, pokazni
 Područje: mjerni instrumenti
 En. instrument, analogue measuring; device, analogue indicating
 Fr. appareil de mesure analogique
 Nj. Meßeinrichtung, analoge

mjerilo, brojčano

Podatak o mjerilu karte dan u obliku omjera (npr. 1:50 000) ili u obliku razlomka.
 Vidi: mjerilo karte
 Područje: kartografija
 En. fraction, representative; scale, natural
 Fr. échelle numerique
 Nj. Maßstab, numerischer

mjerilo, digitalno

Mjerilo koje ima brojčani iskaz ili pokazivanje.
 Vidi: mjerilo (2)
 Područje: mjerni instrumenti
 En. instrument, digital measuring
 Nj. Meßeinstrument, digitales

mjerilo dužina

Takoder: linearno mjerilo
 Odnos beskonačno male dužine u projekciji prema beskonačno maloj podudarnoj dužini na plohi elipsoida ili kugle kojima se aproksimiraju Zemlja, ostala nebeska tijela i nebeski svod.
 Napomena: Mjerilo dužina mijenja se na karti od točke do točke, a u danoj točki mijenja se promjenom azimuta, pa se razlikuju: mjerilo po meridijanima, mjerilo po paralelama, mjerilo po glavnim pravcima. Ako u nekoj točki u određenom pravcu nema deformacija, mjerilo dužina jednako je jedinici.
 Područje: kartografija
 En. scale, particular
 Fr. échelle locale
 Nj. Sondermaßstab

mjerilo, glavno

Mjerilo prema kojem se Zemljin elipsoid smanjuje pri preslikavanju na ravninu. Obično je naznačeno na kartama jer određuje

opći stupanj umanjenosti dužina na karti. Vrijedi točno u točkama ili na linijama gdje nema deformacija projekcije.
 Napomena: Na kartama se umjesto "glavno mjerilo" obično piše samo "mjerilo".
 Vidi: mjerilo; deformacije projekcije
 Područje: kartografija
 En. scale, principal
 Nj. Globusmaßstab

mjerilo, grafičko

Grafički predočeno mjerilo karte. Obično je predočeno na dva načina: pojedini dijelovi jedne linije (obično horizontalne) označeni su dužinama izraženima u nekim jedinicama za mjerenje dužina, koje odgovaraju stvarnim horizontalnim dužinama u prirodi; ili više paralelnih linija različitih dužina, koje odgovaraju stvarnim dužinama u prirodi, na raznim mjestima karte, npr. na raznim geografskim širinama.
 Područje: kartografija
 En. scale, graphic
 Fr. échelle graphique
 Nj. Maßstab, graphischer

mjerilo karte

Odnos bilo koje duljine na karti i njoj odgovarajuće duljine na plohi elipsoida ili kugle kojima se aproksimiraju Zemlja, ostala nebeska tijela i nebeski svod.
 Napomena: Takva definicija mjerila vrijedi samo za listove karata krupnih mjerila, gdje su deformacije projekcije manje od grafičke točnosti sastavljanja karata. Umjesto "mjerilo karte" najčešće se govori i piše samo "mjerilo".
 Vidi: deformacije projekcije; mjerilo dužina; mjerilo, glavno
 Područje: kartografija
 En. scale
 Fr. échelle des longuers
 Nj. (Karten)maßstab

mjerilo, linearno

Vidi: mjerilo dužina

mjerilo nagiba

Vidi: klinometar

mjerilo, pokazno

Mjerilo koje pokazuje vrijednost mjerene veličine ili s njome povezanu vrijednost.

Mjerilo s pokaznim uređajem.

Područje: mjerni instrumenti

En. instrument, displaying (measuring);

indicating (measuring instrument)

Fr. appareil (de mesure) indicateur

Nj. Anzeigemessgerät

mjerilo površina

Odnos između površine diferencijala površine u projekciji i njemu odgovarajućeg diferencijala površine na elipsoidu.

Područje: kartografija

En. area scale

Nj. Flächenmaßstab

mjerilo preslikavanja

Omjer konjugiranih veličina u prostoru optičke slike i prostoru predmeta. Razlikuju se linearno uzdužno, linearno poprečno i kutno mjerilo preslikavanja optičkog sustava.

Vidi: mjerilo preslikavanja, poprečno

Područje: fizika (optika)

En. magnification

Fr. grandissement

Nj. Abbildungsmaßstab

mjerilo preslikavanja, poprečno (linearno)

Omjer linearne veličine optičke slike i predmeta u konjugiranim ravninama.

Napomena: Za taj pojam nije ispravno primijeniti izraz "povećanje".

Vidi: mjerilo preslikavanja; povećanje

Područje: fizika (optika)

En. magnification, lateral; magnification, transverse

Fr. grandissement frontal

Nj. Abbildungsmaßstab

mjerilo, sitno

Mjerilo koje je relativno malo. U kartografiji to je npr. 1:10 000 000 itd. Karta sitnog mjerila pokriva veliko područje. Suprotnost sitnom mjerilu je krupno mjerilo.

Područje: kartografija

En. scale, small

Fr. échelle petite

Nj. Maßstab, kleiner

mjerilo snimanja

Prosječni odnos duljina elementarnih dužina na objektu i njima pripadnih dužina na snimci. Općenito, mjerilo snimanja nije jedinstveno na cijeloj snimci. Ako se cijeli objekt nalazi u jednoj ravnini koja je paralelna s ravninom snimke u trenutku ekspozicije, mjerilo snimanja je konstantno diljem cijele snimke i jednako je odnosu konstante kamere prema udaljenosti snimljenog objekta od projekcijskog središta kamere.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. scale, picture; scale, photo

Fr. échelle du cliché

Nj. Bildmaßstab; Aufnahmemaßstab

mjerilo, transversalno

Grafičko precizno mjerilo kojim se može odrediti dužina mjerenjem s točnošću od 0,01 podjele glavne skale, a procjenom s točnošću od 0,001 podjele glavne skale.

Vidi: mjerilo, grafičko

Područje: kartografija

En. scale, diagonal

Nj. Transversalmaßstab

mjerilo visina

Odnos dužine vertikalnog odsjeka na karti srodnim prikazima, npr. presjek, blokdijagram, model reljefa, reljefna karta, prema odgovarajućoj dužini u prirodi.

Vidi: prikaz srodan karti; blokdijagram;

reljef; karta, reljefna

Područje: kartografija

En. scale, vertical

Fr. échelle des hauteurs

Nj. Höhenmaßstab

mjerilo vrijednosti

Tabelarni i grafički prikaz odnosa vrijednosti bonitetnih jedinica u katastarskoj općini dobiven klasiranjem zemljišta za potrebe komasacije.

Vidi: bonitiranje; komasacija

Područje: inženjerska geodezija

mjerilo, zapisno

Također: zapisni mjerni uređaj

Mjerilo koje trajno ili polutrajno zapisuje vrijednost mjerene veličine ili s njome povezanu vrijednost.

Vidi: uređaj, zapisni; mjerilo, pokazno

Područje: mjerni instrumenti

En. instrument, recording (measuring)

Fr. appareil (de mesure) enregistreur

Nj. Meßgerät, registrierendes

mjerilo, zbrojno

Takoder: mjerno brojilo

Mjerilo koje određuje vrijednost mjerene veličine zbrajanjem dijelnih vrijednosti mjerene veličine dobivenih istodobno ili uzastopno iz jednog ili više izvora. Kod elektroničkih daljinomjera služi za zbrajanje električnih impulsa.

Područje: metrologija, mjerni instrumenti

En. instrument, totalizing (measuring)

Fr. appareil (de mesure) totalisateur

mjeritelj

Stručna osoba koja organizira mjerenje, izabire mjernu metodu, mjerni postupak, instrument ili uređaj i pribor uz provjeru i rektifikaciju, mjeri, obrađuje i analizira mjerne podatke sve do iskaza potpune mjeriteljske informacije, koja nužno obuhvaća mjerni rezultat i mjernu nesigurnost.

Vidi: mjerenje; rezultat, mjerni; nesigurnost, mjerna

Područje: metrologija

mjeriteljstvo

Vidi: metrologija

mjeriteljstvo, zakonsko

Sveukupnost legislative, administrativnih i tehničkih postupaka koje je izdala javna vlast ili tijelo u vezi s njom, te se primjenjuje na njezin zahtjev kako bi se specificirala i osigurala na regularni i ugovoreni način prikladna kakvoća i vjerodostojnost mjerenja koja se odnose na službenu kontrolu, trgovinu, zdravlje, sigurnost i okoliš.

Područje: metrologija

En. metrology, legal

Fr. métrologie légale

mjernik

Osoba s položenim mjerničkim ispitom koja je u doba izrade austrijskog i mađarskog katastra zemljišta u XIX. st. za dodijeljenu joj poreznu općinu na području Gradanske Hrvatske izvodila detaljnu izmjeru, neposredno kartiranje (mapiranje), iscertavanje i opis katastarskih planova (mapa), te obračun površina katastarskih čestica.

Vidi: ispit, mjernički; izmjera, detaljna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

mjerništvo

Stariji naziv za geodetsku izmjeru.

Vidi: izmjera

Područje: praktična geodezija

mjerstvo

Stariji naziv za mjerenje ili izmjeru. U sintagmi "opisno mjerstvo" u prošlosti se susretalo kao inačica za deskriptivnu, odnosno nacrtnu geometriju.

Vidi: izmjera

Područje: praktična geodezija

mjesto

Naseljeno mjesto, dio naselja poznat po određenom posebnom imenu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

mjesto, nedostupno

Mjesto na zemljištu s kojega, zbog nepristupačnosti, nije moguća neposredna izmjera (rijeka, strmina i sl.).

Područje: praktična geodezija

moare

Optički efekt ili neželjeni uzorak koji nastaje kada se dva točkasta ili linijska rastera stave jedan iznad drugoga pod nepovoljnim kutom, odnosno kada se nepravilno primijene u višebojnom tisku.

Područje: kartografija

En. moiré effect

Fr. moirage

Nj. Moiré-Effekt

moć razlučivanja

Sposobnost oka, fotografskog sloja ili

optičkog sustava da vidi, odnosno odvoji susjedne strukture objekta (npr. linije objekta). Mjera moći razlučivanja je broj odvojenih parova linija/mm, odnosno vidni kut pod kojim se susjedni detalji (linije) vide odvojeno. Kod oka je moć razlučivanja kriterij za određivanje optičke korekcije oka (pri ametropiji oka). Kako se za razlučivanje normalnog oka uzima kutni iznos $1'$, to se oštrina vida mjeri recipročnom vrijednosti kuta (izraženog u minutama) pod kojim oko vidi odvojeno detalje udaljenog objekta (5 ili 6 m) i naziva se vizus. Oko normalne refrakcije ima vizus 1.

Područje: fizika (optika)

En. power, resolving

Fr. pouvoir séparateur; pouvoir résolvante

Nj. Auflösungsvermögen

mod

Vrijednost(i) slučajne varijable u lokalnom maksimumu funkcije vjerojatnosti masovnosti diskretne slučajne varijable ili u lokalnom maksimumu funkcije gustoće vjerojatnosti neprekinute slučajne varijable. Napomene: (1) Ako postoji jedan mod, u razdiobi vjerojatnosti slučajne varijable kaže se da je "jednomodalna"; ako postoji više modova, u razdiobi vjerojatnosti kaže se da je "višemodalna" (dvomodalna ako postoje dva moda). (2) U slučaju simetrične razdiobe, kao što je normalna razdioba, aritmetička sredina, medijan i mod padaju zajedno. Odstupanja od tog položaja pokazuju prisutnost nepoznatih sustavnih odstupanja. (3) Pri velikom broju ponovljenih mjerenja potrebno je posebno ispitati razlog znatnijeg odstupanja moda od aritmetičke sredine.

Područje: statistika

En. mode

Fr. mode

Nj. Mode

model

(1) Umanjena reprodukcija ili shema nekog objekta, građevine, stroja, broda itd.; maketa. (2) Plastično izrađen lik prirodnog ili geometrijskog tijela. (3) Matematički ili grafički prikaz stanja ili objekta iz stvarnog

svijeta (matematički model raspodjele tvari u svemiru i sl.). (4) U geoinformatici to je apstrakcija realnog svijeta.

Vidi: model podataka; model reljefa, digitalni

Područje: matematika, geoinformatika

En. model

Fr. modèle

Nj. Modell

model, digitalni kartografski

Digitalni model nastao kartografskim modeliranjem digitalnoga topografskog modela.

Vidi: model, digitalni topografski

Područje: kartografija

En. model, digital cartographic

Nj. Modell, digitales kartographisches

model, digitalni topografski

Također: digitalni model terena
Prikaz reljefa prostornim koordinatama određenog broja točaka pri čemu je svakoj točki pridružen i podatak o vrsti terena (krajolika), npr. šuma.

Područje: kartografija

En. terrain model, digital (DTM)

Fr. modèle numérique de terre (MNT)

Nj. Geländemodell, digitales (DGM)

model geoida

Matematička funkcija koja definira plohu koja prikazuje geoid lokalno ili globalno.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. model, geoid

Fr. modèle de géoïde

Nj. Geoidmodell

model, geometrijsko-topološki

Model koji obuhvaća geometrijske i topološke podatke o prostornim objektima.

Vidi: model; geometrija; topologija

Područje: geoinformatika

Nj. Modell, geometrisch-topologisches

modeliranje

Oblikovanje; opisivanje ili prikazivanje određenih dijelova sustava ili postupaka u matematičkom obliku. Modeliranje i simuliranje osnovni su alati u svim

znanostima.

Vidi: model podataka

Područje: matematika, informatika

En. modelling

Nj. Modellieren

modeliranje podataka

Formalno određivanje strukture prikazivanja podataka.

Područje: informatika

En. modelling, data

Nj. Datenmodellierung

model podataka

Apstrakcija stvarnog svijeta koja sadrži samo one vrijednosti za koje se smatra da su važne za razmatranu primjenu. CROTIS je model topografskih podataka u Hrvatskoj.

Vidi: apstrakcija; model podataka, vektorski; model podataka, rasterski; CROTIS

Područje: GIS

En. model, data

Nj. Datenmodell

model podataka, konceptualni

Omogućuje organizaciju informacija i formalizaciju opisa sadržaja skupa podataka.

Područje: informatika

En. data model, conceptual

model podataka, objektni

Model podataka kao zbirka zasebnih elemenata, samostojećih skupova ustroja podataka i rutina (jednom riječju objekata) što surađuju s drugim objektima. Ustroj podataka i rutine objekata određuje njihov razred; objekt je primjer razreda. Objekti mogu reagirati i na poruke koje su osnovno sredstvo komuniciranja.

Područje: informatika

En. model, object data

Nj. Objekt-datenmodell

model podataka, rasterski

Model podataka u obliku matrice piksela koja sadrži vrijednosti atributa. Prostorni položaj elementa implicitno je sadržan u poretku piksela u matrici.

Vidi: model podataka; piksel

Područje: geoinformatika; GIS

En. model, raster data

Fr. modèle de donnée raster

Nj. Rasterdatenmodell

model podataka, relacijski

Model podataka u kojem se geometrija i atributi kartografskih objekata čuvaju u obliku tablica. Točke, linije, poligoni itd. čuvaju se kao odnosi (relacije) sa svojim identifikatorima, isto tako i pripadajući atributi s odgovarajućim identifikatorima. Relacijska baza podataka ima tabličnu strukturu.

Vidi: model podataka; baza podataka; atribut

Područje: geoinformatika, kartografija

En. model, relational data

Nj. Datenmodell, relationales

model podataka, vektorski

Model podataka u kojem su prostorni elementi prikazani u obliku točaka, linija i poligona.

Vidi: model podataka

Područje: geoinformatika, kartografija

En. model, vector data

Nj. Vektordatenmodell

model reljefa, digitalni

Također: DMR

Skup položajno (i visinski) određenih točaka i geometrijskih elemenata (prijelomnica, linija oblika i površina isključenja) koji prikazuju površinu zemljišta i iz njih izračunan matematički model te plohe.

Napomena: Reljef je skupni naziv za sve oblike na Zemljinoj površini koji su nastali djelovanjem prirodnih sila. Taj termin ne obuhvaća sve elemente digitalnog modela reljefa, pa je zbog toga digitalni model reljefa neodgovarajući termin.

Vidi: prijelomnica

Područje: kartografija

En. model, digital elevation (DEM); model, digital terrain (DTM)

Fr. modèle numérique d'élévation (MNE)

Nj. Höhenmodell, digitales (DHM)

modem

Uređaj koji pretvara digitalni signal iz računala u analogni i obratno. Služi za

povezivanje računala ili mreža preko telefonske linije.

Područje: informatika

En. modem (modulator/demodulator)

Fr. modem

Nj. Modem

modul

Funkcijska jedinica. Kombinira se u sustave, npr. u mjerne modularne sustave, računalne sustave ili u programske (softverske) sustave.

Područje: mjerni instrumenti

En. module

Fr. module

Nj. Modul

modulacija amplitude

Također: amplitudna modulacija; AM

Modulacija elektromagnetskog vala pri kojoj je amplituda periodična funkcija vremena.

Modulirani osnovni val nosi signal nove valne duljine i frekvencije.

Vidi: modulacija valova; amplituda

Područje: mjerni instrumenti

En. amplitude modulation

Fr. modulation d'amplitude

Nj. Amplitudenmodulation

modulacija, bifazna

Fazni pomak nosećeg vala za 180° pri svakoj promjeni stanja koda.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. modulation, bi-phase

modulacija, frekventna

Također: FM

Modulacija elektromagnetskog vala pri kojoj se mijenja frekvencija kao periodična funkcija vremena, a amplituda vala ostaje konstantna.

Vidi: frekvencija

Područje: fizika, mjerni instrumenti

En. modulation, frequency

Fr. modulation de fréquence

Nj. Frequenzmodulation

modulacija valova

Postupak kojim se periodično mijenja jedan od osnovnih parametara vala (amplituda,

frekvencija i osnovna faza). Time val nosi novi mjerni signal prikladan za daljnju tehničku obradu, dok je osnovni val, prijenosnik signala, prikladan za prolaz kroz okolni medij. Modulacija svjetlosnih valova nužna je već i zbog toga što svjetlost nije monokromatska, a bilo bi nemoguće mjeriti npr. fazne razlike s tako kratkim valnim duljinama, uz poseban problem višeznačnosti mjerene duljine. Napomena: Modulirani val ima novu frekvenciju cikličnih promjena koja se naziva modulacijskom, odnosno mjernom frekvencijom.

Vidi: modulacija amplitude; modulacija, frekventna; titranje; val prijenosnik; mjerenje duljina usporedbom faza; višeznačnost

mjerne duljine; frekvencija, modulacijska

Područje: fizika (optika), mjerni instrumenti

En. modulation

Fr. modulation

Nj. Modulation

modulator

Elektronički uređaj elektroničkog daljinomjera koji modulira val prijenosnik.

Vidi: modulacija valova; oscilator; val prijenosnik

Područje: mjerni instrumenti

En. modulator

Fr. modulateur

Nj. Modulator

MOHO

Vidi: diskontinuitet, Mohorovičićev

molba, zemljišnoknjižna

Prijedlog za upis u zemljišnu knjigu dan zemljišnoknjižnom sudu u pisanom obliku ili usmeno na zapisnik.

Vidi: knjiga, zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

MOMS

Njemački senzor, nošen na Space Shuttle, koji zapisuje podatke u dva kanala.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. MOMS (Modular Optoelectric Multispectral Scanner)

monitor

Vanjska jedinica računalnog sustava koja podatke prikazuje u čitljivom obliku na zaslonu. Najčešće sadrži katodnu cijev ugrađenu u kućište monitora kućnog računala ili tekuće kristale, koji se ugrađuju u prijenosna računala.

Područje: informatika

En. monitor

Nj. Monitor; Bildschirm

monitor u boji

Računalni zaslon predviđen za rad s videokarticom ili prilagodnikom za stvaranje teksta ili slika u boji. Monitor u boji, za razliku od monokromatskoga (jednobojnoga), ima zaslon presvučen iznutra s tri vrste fosfora – po jedan za crvenu, zelenu i plavu svjetlost – postavljenih u vrpčama ili skupinama.

Vidi: zaslon

Područje: informatika

En. monitor, colour

Nj. Farbenmonitor

more

Najveći dio Zemljine hidrosfere prosječno jednakih fizikalno-kemijskih svojstava koji svojom fizikalnom jedinstvenošću čini cjelinu. U užem smislu morem se smatraju oni dijelovi koji su odvojeni od oceana, a nalaze se između otoka i kontinenata, te veliki zaljevi.

Područje: pomorstvo

En. sea

Fr. mer

Nj. Meer

more, arhipelaško

Dijelovi mora unutar arhipelaške države.

Vidi: država, arhipelaška

Područje: pomorstvo

En. sea, archipelagic

Fr. mer archipelagique

more, obalno

Morski pojas uz obalu koji obuhvaća teritorijalno more i unutrašnje morske vode. Uz obalu Hrvatske iznosi 12 M. U tom području država ima sva suverena prava,

ograničena pravom neškodljivog prolaska stranih brodova.

Vidi: more, teritorijalno; vode, unutrašnje morske

Područje: pomorstvo

En. sea, coastal

Fr. mer côtière

more, otvoreno

Područje izvan isključive ekonomske zone, teritorijalnog mora i arhipelaških voda neke države. To su i zatvorena mora čije obale pripadaju barem dvjema državama (Crno more, Jadransko more). Pravo slobodne plovidbe otvorenim morem imaju brodovi svih zastava. Sve države imaju pravo polaganja podmorskih kabela i cjevovoda, podizanja umjetnih otoka, uređaja i naprava, pravo ribolova i znanstvenog istraživanja. Brodovi na otvorenome moru podvrgnuti su isključivo jurisdikciji države čiju zastavu viju.

Vidi: zona, isključiva ekonomska; more, teritorijalno; vode, arhipelaške

Područje: pomorstvo

En. seas, high

Fr. haute mer

more, teritorijalno

Morski pojas određene širine. Računa se od polazne crte niske vode duž obale ili od vanjske granice unutrašnjih morskih voda. Širina se izražavala dometom topa obalne baterije, a zatim geografskim mjerilima. U novije doba većina država prihvatila je širinu teritorijalnog mora od 12 M. Teritorijalno more dio je državnog područja i obalna država ima na njemu punu suverenost, ograničenu pravom neškodljivog prolaza inozemnih brodova.

Područje: pomorstvo

En. sea, territorial; waters, territorial

Fr. mer territoriale; eaux territoriales

more, unutrašnje

Golemi vođeni prostori koji su u cijelosti okruženi kopnom. Ako su sve obale unutrašnjeg mora pod suverenomšću jedne države (npr. Aralsko more), pravni režim uređuje obalna država svojim internopravnim

propisima. Ako su, pak, obale pod suverenostu dviju ili više država, pravni režim uređuje se sporazumom između obalnih država ili običajima (npr. Kaspijsko more).

Područje: pomorstvo

En. sea, internal; waters, internal

Fr. eaux intérieures

more, zatvoreno

Dio oceana okružen rtovima, npr. unutar uskih tjesnaca, odnosno dio oceana pod teritorijalnom jurisdikcijom države.

Područje: pomorstvo

En. sea, closed

motka, hidrografska

Također: sondna motka

Okruglasta drvena motka duljine 5 do 10 m, i promjera 4 do 6 cm, koja na sebi ima decimetarsku podjelu. Služi za mjerenje dubine vode.

Područje: inženjerska geodezija

mozaik

Slikovni prikaz nekog područja sastavljen od više pojedinačnih snimaka koje ne moraju biti dobivene samo fotografskim postupkom.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. mosaic

Fr. mosaïque

Nj. Mosaik

MPEG

Kratice od Motion Picture Experts Group.

Skup normi za digitalno sažimanje audiopodataka i videopodataka, predložen od ISO-a.

Područje: informatika

En. MPEG (Motion Picture Experts Group)

mreža

Sustav različitih međusobno povezanih komponenti, npr. točaka, linija, poligona.

Vidi: sustav; mreža, trigonometrijska; mreža, geografska; mreža, trokutna nepravilna

Područje: geodezija; kartografija; informatika

En. network

Fr. réseau

Nj. Netzwerk

mreža, bazisna

Mreža trokuta koja omogućuje da se s bazisa (osnovice) prijeđe na trokute triangulacije prvoga reda s relativno dugačkim stranicama. Za razvijanje takve mreže trokuta postoje različite metode, kao što su npr. metoda lanaca i metoda romba. Kako su bazisi koji se izravno mjere dugački u prosjeku od 5 do 8 km, a stranice osnovne triangulacijske mreže su od 30 do 50 km, izmjereni je bazis premalen da bi se s njega mjerenjem kutova u trokutu moglo prijeći na tako dugačke stranice jer bi točnost takvoga određivanja stranica bila mala. Kako bi se to izbjeglo na terenu se postavlja oblikom posebna mreža trokuta, sa svrhom da se na temelju izmjerenog bazisa i izmjerenih kutova što točnije odredi početna stranica triangulacije.

Vidi: bazis

Područje: geodezija

En. base extension figure; base extension net

Nj. Basisvergrößerungsnetz; Basisnetz

mreža, dopunska

Poligonske i male točke dopunski postavljene u postojeću mrežu stalnih geodetskih točaka za uspješniju izvedbu detaljne izmjere.

Vidi: mreža; mreža stalnih geodetskih točaka; izmjera, detaljna

Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija

mreža, geografska

Mreža meridijana i paralela na plohi elipsoida ili kugle kojima se u geodeziji i kartografiji aproksimiraju Zemlja i ostala nebeska tijela.

Vidi: mreža; meridijan; paralela

Područje: kartografija

En. graticule

Fr. réseau géographique

Nj. Gradnetz (geographisches)

mreža, kartografska

Predodžba (slika) u ravnini u nekoj projekciji koordinatnih linija kojima se na plohi

elipsoida ili kugle određuje položaj točke.
Napomena: Kartografska mreža predočena linijama meridijana i paralela naziva se osnovna kartografska mreža.

Vidi: mreža

Područje: kartografija

En. graticule

Fr. canevas cartographique

Nj. Kartennetz

mreža, lokalna

Mreža što povezuje računala koja se nalaze na maloj udaljenosti.

Vidi: mreža

Područje: informatika

En. LAN (Local Area Network)

mreža, neuronska

Također: neuralna mreža

Vrsta umjetne inteligencije koja pokušava oponašati način rada ljudskog mozga.

Vidi: inteligencija, umjetna

Područje: informatika

En. network, neural

mreža, nivelmanska

Skup učvorenih nivelmanskih vlakova i nivelmanskih poligona koji služi za sustavno određivanje visina cijelog niza repera koji su postavljeni na određenom većem području – u regiji ili državi.

Vidi: mreža; vlak, nivelmanski; poligon, nivelmanski

Područje: praktična geodezija

En. network, levelling; net, levelling

Fr. réseau (du nivellement)

Nj. Nivellementnetz

mreža, normalna kartografska

Kartografska mreža koja je u danoj projekciji po obliku linija jednostavnija od bilo koje druge kartografske mreže.

Napomena: Normalnu kartografsku mrežu na kugli čini sustav vertikalna i almukantarata.

Pol se toga sustava s obzirom na prostiranje područja preslikavanja podudara s geografskim polom, nalazi se na ekvatoru ili zauzima bilo koji položaj između geografskog pola i ekvatora.

Vidi: mreža, kartografska; vertikal;

almukantarat

Područje: kartografija

En. grid, normal (cartographic)

mreža, osnovna

Skup geodetskih točaka na koje se oslanja izmjera zemljišta. Njihove koordinate i visine izračunane su u jedinstvenom sustavu i označene kao stalne točke.

Vidi: mreža; izmjera zemljišta

Područje: geodezija

En. network, general control

Fr. canevas d'ensemble

Nj. Festpunktnetz

mreža, osnovna kartografska

Vidi: mreža, kartografska

mreža, poligonska

Mreža poligona ili skup poligonskih točaka određenih u poligonskim vlakovima u svrhu izmjere zemljišta.

Vidi: mreža; vlak, poligonski; metoda izmjere, ortogonalna; metoda izmjere, polarna

Područje: praktična geodezija

En. net(work), traverse

Fr. réseau polygonal

Nj. Polygonnetz

mreža, pravilna

Razdioba točaka koja definira pravilan uzorak. Na karti se najčešće odnosi na pravokutnu koordinatnu mrežu.

Vidi: mreža

Područje: geodezija, geoinformatika

En. grid

Nj. Gitter

mreža, pravokutna koordinatna

Sustav međusobno okomitih linija na karti, paralelnih s koordinatnim osima na izabranim međusobno jednakim udaljenostima. Služi za lakše kartiranje točaka po koordinatama, odnosno čitanje koordinata s karte.

Područje: kartografija

En. grid

Fr. quadrillage de la projection

Nj. (Karten)gitter

mreža stalnih geodetskih točaka

Jedinstvena osnova stalnih geodetskih točaka s koje se izvodi geodetska izmjera. Sastoji se od osnovne i dopunske mreže.

Vidi: mreža; izmjera, geodetska

Područje: geodezija

mreža širokog područja

Mreža za velike udaljenosti, koja može povezivati različite dijelove neke zemlje ili kontinenta.

Vidi: mreža, lokalna

Područje: informatika

En. WAN (Wide Area Network)

mreža (točaka), detaljna

Skup točaka određenih na osnovi točaka višeg reda kako bi se povećala gustoća poznatih geodetskih točaka u svrhu izmjere detalja.

Vidi: mreža

Područje: praktična geodezija

En. network of lower order control points

Fr. canevas de détail

Nj. Aufnahmenetz

mreža, trigonometrijska

Skup međusobno umreženih i stabiliziranih točaka na Zemljinoj površini s određenim horizontalnim i visinskim položajem u jedinstvenom koordinatnom sustavu. Točke služe kao oslonac za izmjeru topografsko-katastarskih planova i karata, te kao koordinatni sustav za ostvarivanje mnogobrojnih inženjerskih radova i za različite znanstvene potrebe (npr. određivanje oblika Zemlje).

Trigonometrijska mreža uspostavlja se terestričkim i satelitskim metodama, odnosno pomoću klasične i satelitske triangulacije, trilateracije i poligonometrije.

Napomene: (1) Na području države razlikuju se trigonometrijska mreža višeg reda (koordinate točaka računaju se s obzirom na zakrivljenost Zemlje) i mreža nižeg reda. (2) Primjenom suvremenih satelitskih metoda za uspostavljanje geodetskih mreža točke se često određuju samostalno, te je u budućnosti realnije govoriti o polju točaka negoli o mreži izravno povezanih točaka.

Vidi: mreža; triangulacija; trilateracija

Područje: geodezija

En. network, trigonometric; network of triangles

Fr. canevas trigonometrique; réseau de triangles

Nj. Netz, trigonometrisches; Dreiecknetz

mreža, trokutna nepravilna

Također: TIN

Oblik neregularne teselacije koja se temelji na trokutima i koja se upotrebljava za prikaz neprekidnih prostornih podataka koji dolaze kao nepravilno smještene točke. Za razliku od pravilne mreže TIN omogućava gušće podatke za kompleksnija područja i rjeđe informacije u jednostavnijim ili homogenijim područjima. TIN se često upotrebljava za prikaz neprekidnih visinskih ploha.

Vidi: mreža; teselacija

Područje: kartografija, GIS

En. TIN (Triangulated Irregular Network)

mrežnica oka

Sa stajališta geometrijske optike, zastor na kojem optički sustav oka stvara realnu i obrnutu sliku vanjskih predmeta. Optički dio mrežnice ima posebnu histološki veoma složenu višeslojnu strukturu, debljine 0,3 do 0,4 mm. Vidne stanice posljednjeg sloja su čunjići i štapići. Čunjići su koncentrirani u središnjem području mrežnice i imaju temeljnu funkciju za oštrinu vida i promatranje boja. Područje promjera 0,4 mm i vidnoga kuta $1^{\circ}20'$ je područje oštrog vida i naziva se foveola. Središnji dio foveole posebno je značajan za mjerne procese pri mjerenju vizualnim instrumentima. Štapići su, međutim, znatno osjetljiviji na svjetlosne podražaje i posebno preuzimaju vidnu funkciju u sumrak i noću. Od mrežnice oka ide vrlo složen put do primarnoga vidnog središta "vidnosenzorične sfere", gdje se registrira osjet, i zatim "vidnopsihičke sfere", mozga u konačnom stvaranju shvaćanja vanjskog svijeta, doživljaja i memorije.

Vidi: oko – organ vida

Područje: fizika (optika)

En. retina

Fr. retine
Nj. Netzhaut

MSI

Kratice od Maritime Safety Information. Pomorske sigurnosne informacije. Navigacijska i meteorološka upozorenja, meteorološke prognoze, upozorenja za opasnosti i druge hitne poruke vezane uz sigurnost emitirane brodovima na moru. Područje: pomorstvo
En. MSI (Maritime Safety Information)

multimedija

Programska oprema koja na različite izlazne uređaje (npr. zvučnici, zaslon) može istodobno poslati različite vrste podataka (tekst, grafiku, računalnu animaciju, televiziju, zvuk); računalni način prikazivanja informacija spajanjem audiosastavnica i videosastavnica (teksta, grafičkog prikaza podataka, televizije, zvuka, računalne animacije i digitalizirane filmske slike); spoj teksta, zvuka, slike, videa i animacije. Područje: informatika
En. multimedia
Fr. multimédia
Nj. Multimedia

nacionalizacija

Zakonom utvrđen prinudni prijenos privatnih dobara i sredstava za proizvodnju u državno vlasništvo (u prijašnjem socijalističkom sustavu u društveno vlasništvo). Područje: inženjerska geodezija
En. nationalization
Fr. nationalisation
Nj. Verstaatlichung

nacionalizacija nekretnina zemljišta (zgrada)

Podruštvoavljenje određenih nekretnina. Vidi: nacionalizacija
Područje: inženjerska geodezija
Nj. Verstaatlichung der Liegenschaften

nacrt

(1) Crtež objekta izrađen u određenome mjerilu koji predstavlja projekciju na

vertikalnu ravninu ili presjek i s kojeg se mogu čitati radne dimenzije (mjere). (2) U nacrtnoj geometriji, ortogonalna projekcija prostorne figure u ravninu nacрта. Područje: matematika
En. view, front
Fr. projection frontale
Nj. Aufriß

nacrt iskolčenja

Također: plan iskolčenja
Grafički prikaz, u određenome mjerilu, izabranih točaka i linija nekog projekta opskrbljenog mjerama kao osnova za iskolčenje. Vidi: iskolčenje
Područje: inženjerska geodezija
En. plan, layout; plan, setting out
Nj. Absteckplan

nacrt rješenja

Nacrt rješenja o zemljišnoknjižnoj stvari koji izrađuje ovlaštena osoba, a donosi ga zemljišnoknjižni sudac. Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo dobrovoljnosti upisa u zemljišnu knjigu

Načelo po kojem je upis u vlastovnicu i teretovnicu zemljišne knjige dobrovoljan. Vidi: vlastovnica; teretovnica
Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo javnosti zemljišnih knjiga

Načelo po kojem je zemljišna knjiga javna pa svatko može zahtijevati uvid u zemljišnu knjigu i sve pomoćne popise u nazočnosti voditelja zemljišne knjige i iz nje dobiti izvatke odnosno ispise i prijepise. Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo konstitutivnosti upisa

Načelo po kojem se stvarna prava stječu odnosno osnivaju upisom u zemljišne knjige; kad je upis u zemljišne knjige pretpostavka stjecanja, promjene, ograničenja i prestanka prava na zemljištima, određuje se zakonom. Vidi: prava, stvarna
Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo legaliteta

Načelo po kojem se upis u zemljišnu knjigu može dopustiti samo na osnovi izvorne, zakonom priznate, isprave.

Vidi: knjiga, zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo, mjerno

Znanstvena osnova mjerenja.

Područje: metrologija

En. principle of measurement

Fr. principe de mesure

Nj. Prinzip der Messung

načelo povjerenja u točnost zemljišnoknjižnog upisa

Načelo po kojem se stanje upisano u zemljišnoj knjizi, za sve treće osobe, smatra pravim pravnim stanjem odnosno nekretnine.

Vidi: upis, zemljišnoknjižni; nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo pravnog jedinstva nekretnine

Jedno od temeljnih načela stvarnopravnog uređenja po kojem sve što je sa zemljištem trajno spojeno na površini ili ispod nje u pravnom je smislu sastavni dio zemljišta i ako zakonom nije drukčije određeno, dijeli njegovu pravnu sudbinu.

Vidi: nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo preglednosti

Načelo po kojem se iz zemljišne knjige može brzo i lako saznati cjelovito vlasničko stanje i prava na nekretninama.

Vidi: knjiga, zemljišna; nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo privole

Načelo po kojem se ne mogu dopustiti upisi u zemljišnu knjigu bez zahtjeva ili prijedloga stranaka, odnosno nadležnih tijela.

Vidi: knjiga, zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo prvenstva

Načelo kojim se određuje da se prvenstveni red upisa u zemljišnu knjigu određuje prema trenutku kada je prijedlog za neki upis

zaprmljen.

Vidi: knjiga, zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo specijaliteta

Načelo po kojem svaki upis u zemljišnu knjigu mora biti točno određen.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo stvarnosti

Načelo po kojem su predmet zemljišnih knjiga nekretnine i prava za koja je određeno da mogu biti predmetom upisa.

Vidi: knjiga, zemljišna; nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo temeljenja zemljišnih knjiga na podacima katastra nekretnina

Načelo po kojem se zemljišne knjige temelje na podacima katastarske izmjere; to se načelo na odgovarajući način primjenjuje i na sve katastre (dakle i one koji će se u budućnosti uspostaviti) ako su podaci iz njih mjerodavni za zemljišne knjige.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

načelo zaštite povjerenja u zemljišne knjige

Načelo po kojem se smatra da zemljišna knjiga istinito i potpuno odražava činjenično i pravno stanje zemljišta, pa tko je u dobroj vjeri postupao s povjerenjem u zemljišne knjige uživa pravnu zaštitu i ne može trpjeti posljedice koje proizlaze iz netočnih podataka u zemljišnoj knjizi; zemljišne knjige, izvaci, odnosno ispisi i prijepisi iz zemljišne knjige uživaju javnu vjeru i imaju dokaznu snagu javnih isprava.

Vidi: isprava, javna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

način rada, multispektralni

Također: multispektralni mod

Način rada senzora, kod kojeg on detektira intenzitet elektromagnetskog zračenja odvojeno po pojedinim pojasevima (kanalima) elektromagnetskog spektra. Najčešće se upotrebljavaju tri osnovna kanala u vidljivom dijelu spektra, i to crveni kanal (R), zeleni kanal (G) i plavi kanal (B)

te bliski infracrveni kanal (IC).

Vidi: senzor

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. mode, multi-spectral

Nj. Modus, multispektral

način rada, pankromatski

Također: pankromatski mod

Način rada senzora, pri kojem on detektira intenzitet cjelokupnog elektromagnetskog zračenja u vidljivom dijelu spektra.

Vidi: zračenje, elektromagnetsko; senzor

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. mode, panchromatic

Nj. Modus, panchromatischer

nadhipoteka

Podzaložno pravo, dopušteno glede cijele hipotekarne tražbine ili određenog dijela hipotekarne tražbine.

Vidi: pravo, podzaložno; tražbina, hipotekarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

nadir

Zamišljena točka u kojoj vertikala kroz motriteljevo stajalište probada nebesku sferu ispod motriteljeva stajališta.

Vidi: sfera, nebeska

Područje: geodezija

nadležnost, mjesna

Nadležnost za mjesto; područje (teritorij) za koje i na kojem je neko tijelo nadležno donositi odluke; za općinske sudove propisana zakonom; mjesno je nadležan onaj zemljišnoknjižni sud koji vodi zemljišnu knjigu u koju je upisano zemljište.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. jurisdiction, territorial

nadležnost, stvarna

Nadležnost za obavljanje određenih poslova propisana materijalnim zakonom.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. jurisdiction razione materiae

nadležnost zemljišnoknjižnog suda

Mjesna nadležnost i stvarna nadležnost.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

nadogradnja

Nova inačica softverskog ili hardverskog proizvoda oblikovana zato da bi zamijenila stariju inačicu istog proizvoda.

Područje: informatika

En. upgrade

Nj. Upgrade

nagib

Otklon od vertikale ili od horizontalne ravnine. Katkad se izražava u postocima, a katkad u kutnoj mjeri.

Područje: geodezija

En. slope

nagib pisma

Kut između osi pojedinog slova i pravca u kojem se proteže natpis. Razlikuju se: naprijed (udesno) nagnuto pismo; uspravno (okomito) pismo; unazad (ulijevo) nagnuto pismo.

Područje: kartografija

Fr. pente d'un caratére

Nj. Schriftlage

naklada karte

Broj primjeraka karata određenog izdanja (tiraža).

Područje: kartografija

En. order, print

Fr. chiffre de tirage

Nj. Kartenauflage

nakladnik karata

Izdavačka organizacija koja se bavi izradom karata i (ili) njihovom prodajom.

Područje: kartografija

En. house, map publishing

Fr. maison d'éditions cartographique

Nj. Kartenverlag

naknada za uvid

Naknada za uvid u EOP zemljišnu knjigu elektroničkim putem koja se naplaćuje na temelju Zakona o zemljišnim knjigama i pravilnika koji u tu svrhu donosi ministar

pravosuda.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

nalog za provođenje upisa

Sastavni dio rješenja o upisu koji sadrži točno određeni sadržaj upisa.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

namještanje mjernog dalekozora

Postupak kojim se mjerni dalekozor priprema za mjerenje. Sastoji se od dioptriranja (namještanja okulara) i izoštravanja slike mjernog objekta.

Vidi: dioptriranje; izoštravanje slike; metoda izoštravanja slike

Područje: mjerni instrumenti

namještanje okulara

Vidi: dioptriranje

namještenik, zemljišnoknjižni

Osoba koja radi na vođenju zemljišnih knjiga.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

nano

U Međunarodnom sustavu jedinica predmetak u nazivu sa značenjem 10^{-9} . Znak *n*.

Područje: metrologija

En. nano

Fr. nano

Nj. Nano

naplavina

Zemljište nastalo naplavlivanjem.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

naredba o dostavi

Sastavni dio rješenja o upisu u kojem se navodi kojim strankama i na kojim adresama je potrebno dostaviti rješenje o upisu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

NASA

Kratice od National Aeronautical and Space Administration. Američka svemirska agencija za zrakoplovna i svemirska istraživanja osnovana 1958. godine.

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja

En. NASA (National Aeronautical and Space Administration)

naselje

Naseljeno mjesto s pripadajućim zemljištem koje se sastoji od građevinskog područja i područja druge namjene; prostorna cjelina unutar koje se razvija sustav ulica i trgova ili sustav kućnih brojeva.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

naslov karte

Podaci koji označuju osnovne karakteristike karte: područje koje prikazuje, vrstu, namjenu, mjerilo itd.

Područje: kartografija

En. title, map

Fr. titre de la carte

Nj. Kartentitel

nasljednik

Osoba koja stječe pravo nasljeđivanjem.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

nasljeđivanje

Izraz koji opisuje prijenos značajki iz jedne razine podataka ili načina predstavljanja u drugu razinu nižeg stupnja. To je pojam široko upotrebljavan u objektivno orijentiranom programiranju i prikazivanju prostora.

Područje: informatika

En. inheritance

natpis u EOP zemljišnoj knjizi

Stavljanje plombe na onaj zemljišnoknjižni uložak za koji se predlaže upis; podatak iz kojeg je vidljiv datum i broj dnevnika pod kojim je proveden zadnji upis.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

nautika

Znanost koja se bavi vođenjem broda. U novije doba upotrebljava se i izraz navigacija, koji obuhvaća i vođenje aviona.

Područje: pomorstvo

En. nautics

Fr. nautique

Nj. Nautik

navigacija

Usmjeravati kretanje ili upravljati njime.
Npr. voditi automobil, brod, zrakoplov ili svemirsku letjelicu, ili surfati internetom.
Područje: pomorstvo; satelitska i fizikalna geodezija; informatika
En. navigation
Fr. navigation
Nj. Navigation

navigacija, elektronička

Navigacija uz pomoć elektroničke opreme.
Pojam elektronička navigacija širi je od pojma radionavigacija, budući da uključuje navigaciju pomoću bilo kojeg elektroničkog aparata ili instrumenta.
Područje: pomorstvo
En. navigation, electronic
Fr. navigation électronique
Nj. Navigation, elektronische

navigacija, satelitska

Određivanje navigacijskih parametara uz pomoć radiosignala upućenih s umjetnih Zemljinih satelita.
Vidi: navigacija
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. navigation, satellite
Nj. Satellitennavigation

navigacija, terestrička

Sustav obalne plovidbe u kojem se metode određivanja pozicije broda i upravljanja brodom (orijentacija) temelje na vizualnom opažanju istaknutih terestričkih objekata (terestrička linija pozicija) ili na mjerenju dubine mora (izobata).
Područje: pomorstvo
En. navigation, terrestrial
Fr. navigation terrestre
Nj. Navigation, terrestrische

navigators

Osoba koja upravlja ili je direktno odgovorna za upravljanje vozilom, odnosno plovidlom.
Područje: pomorstvo
En. navigator
Nj. Navigator

NAVSTAR

Kratica od Navigation Satellite Timing and Ranging. Mjerenje vremena i udaljenosti do navigacijskih satelita; navigacija uz pomoć satelita.
Vidi: GPS
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. NAVSTAR (Navigation Satellite Timing and Ranging)

naziv katastarske općine

Ime područja koje obuhvaća katastarska općina, a određuje ga nadležno tijelo u propisanom postupku.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

naziv zemljišnoknjižnog tijela, općepoznati

Ime pod kojim je zemljišnoknjižno tijelo poznato; obično je to ime kojim vlasnici tradicionalno zovu sve zemljišne čestice u sastavu zemljišnoknjižnog tijela.
Vidi: tijelo, zemljišnoknjižno
Područje: katastar i zemljišna knjiga

nedogled

Slika točke prema kojoj konvergiraju slike skupa paralelnih pravaca u području objekta.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. point, vanishing
Fr. point de fuite
Nj. Fluchtpunkt

nedoglednica

Pravac na snimci na kojem leže nedogledi svih skupova paralelnih pravaca koji su paralelni s nekom ravninom. Za sve skupove horizontalnih pravaca, paralelnih u području objekta, nedoglednica je pravi horizont snimke.
Vidi: nedogled; horizont snimke
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

negativ

Razvijena i fiksirana slika na fotografskoj ploči ili filmu na kojoj su tamna i svijetla mjesta raspoređena obratno rasporedu u prirodi.

Vidi: pozitiv
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. negative; negative, photographic
 Nj. Negativbild

nekretnina

Nepokretna stvar; zemljišna čestica (dio zemljišne površine), zajedno sa svime što je s njom trajno spojeno na površini ili ispod nje; određene vrste prava koje su zakonom proglašene nekretninama (npr. pravo građenja).
 Područje: katastar i zemljišna knjiga
 En. real estate
 Fr. immeuble; biens immeuble
 Nj. Liegenschaft

neoštrina (slike)

Nedostatna oštrina optičke slike uzrokovana različitim utjecajima.
 Vidi: izoštravanje slike; slika, optička
 Područje: fizika (optika)
 En. unsharpness
 Fr. flou
 Nj. Unschärfe

nepovrativost

Vidi: histereza

nepoznanica

Veličina koja se pojavljuje u jednadžbama, a čija numerička vrijednost kroz matematički proces (izjednačenje metodom najmanjih kvadrata) poprima najvjerodostojniju vrijednost.
 Vidi: izjednačenje metodom najmanjih kvadrata
 Područje: matematička obrada geodetskih podataka, matematika
 En. unknown
 Fr. inconnue
 Nj. Unbekannte

nepoznanica orijentacije

Nepoznanica u jednadžbama popravaka koja određuje orijentaciju mjerenih pravaca (smjerova).
 Vidi: jednadžba popravaka
 Područje: matematička obrada geodetskih

podataka
 En. unknown, orientation
 Fr. inconnue d'orientation
 Nj. Orientierungsunbekannte

nesigurnost

Definira se kao mjera raspona vrijednosti atributa, a koja se može dobiti kao rezultat ponovljenih mjerenja, mjerenja alternativnim instrumentima ili metodama, ili kao rezultat ponovljenih interpretacija raznih opažanja, alternativnih interpretacija, obrade alternativnim algoritmima, itd.
 Područje: kartografija, informatika
 En. uncertainty

nesigurnost, mjerna

Opći pojam koji izražava pomanjkanje točnog znanja vrijednosti mjerene veličine. Za posebnu veličinu mjerna nesigurnost je parametar pridružen mjernom rezultatu koji opisuje rasipanje vrijednosti koje bi se opravdano moglo pripisati mjerenoj veličini. Napomene: (1) Taj parametar može biti npr. standardno odstupanje (ili njegova višestrukost) ili poluširina kojeg intervala s navedenom razinom povjerenja. (2) Mjerna nesigurnost sastoji se općenito od više sastavnica ovisno o načinu proračuna.
 Vidi: sastavnica nesigurnosti; nesigurnost, standardna; rezultat, mjerni
 Područje: metrologija
 En. uncertainty of measurement
 Fr. incertitude de mesure
 Nj. Meßunsicherheit

nesigurnost, proširena

Veličina koja određuje interval oko mjernog rezultata za koji se može očekivati da obuhvaća velik dio razdiobe vrijednosti što bi se razumno mogle pripisati mjerenoj veličini.
 Napomena: Proširena nesigurnost U dobiva se množenjem sastavljene standardne nesigurnosti $u_c(y)$ s faktorom proširenja k :

$$U = k u_c(y),$$
 a mjerni rezultat se dogovorno izražava kao:

$$Y = y \pm U,$$
 gdje je y najbolja procjena vrijednosti

mjerene veličine, a $y - U$ do $y + U$ područje koje prema očekivanju obuhvaća velik dio razdiobe vjerojatnosti, a naziva se interval pouzdanosti kojem je pridružena razina pouzdanosti.

Vidi: nesigurnost, sastavljena standardna; faktor proširenja; razina pouzdanosti; interval pouzdanosti, statistički
Područje: metrologija
En. uncertainty, expanded
Fr. incertitude globale

nesigurnost, sastavljena standardna

Također: složena standardna nesigurnost
Standardna nesigurnost mjernog rezultata, kada se taj rezultat dobiva iz vrijednosti više drugih veličina, jednaka je pozitivnom drugom korijenu zbroja članova koji čine varijance i kovarijance tih drugih veličina (ako su korelirane) pomnožene težinskim faktorima koji odražavaju odnos promjene mjernog rezultata prema promjeni tih veličina.

Napomene: (1) Zakon prijenosa nesigurnosti pokazuje kako se nesigurnosti ulaznih veličina (uzete su jednake standardnim odstupanjima razdioba vjerojatnosti tih veličina) sastavljaju kako bi dale nesigurnost izlazne veličine (ako se uzme nesigurnost jednaka standardnom odstupanju razdiobe vjerojatnosti izlazne veličine). (2)

Standardna nesigurnost mjernog rezultata općenito se dobiva primjenom metode sastavljanja varijanci sastavnica nesigurnosti A-vrste i B-vrste.

Vidi: odstupanje, standardno; nesigurnost, standardna; proračun standardne nesigurnosti A-vrste; proračun standardne nesigurnosti B-vrste

Područje: statistika, metrologija
En. uncertainty, combined
Fr. incertitude composée

nesigurnost, složena standardna

Vidi: nesigurnost, sastavljena standardna

nesigurnost, standardna

Mjerna nesigurnost rezultata izražena standardnim odstupanjem. Primjer:

Standardno odstupanje srednje vrijednosti niza ponovljenih mjerenja u uvjetima ponovljivosti može se izraziti kao standardna nesigurnost rezultata (u ovom slučaju zbog slučajnih djelovanja). Kako je riječ o statističkom proračunu, to je standardna nesigurnost A-vrste.

Vidi: nesigurnost, mjerna; proračun standardne nesigurnosti A-vrste; proračun standardne nesigurnosti B-vrste; odstupanje, empirijsko standardno; nesigurnost, sastavljena standardna; nesigurnost, proširena

Područje: statistika, metrologija
En. uncertainty, standard
Nj. Standardunsicherheit

nesuglasica

Odstupanje vrijednosti funkcije opažanja ili mjerenja od njezine prave ili zadane vrijednosti.

Kod izjednačenja uvjetnih mjerenja, odstupanje matematičkog modela zadanog uvjeta od onoga dobivenog mjerenjima (zatvaranje trokuta, nivelmana itd.).

Područje: matematička obrada geodetskih podataka
En. discrepancy; contradiction
Fr. écart; contradiction
Nj. Widerspruch

nesumjerljiv

Također: inkomenzurabilan

Dva su broja nesumjerljiva ako njihov omjer nije racionalan broj. Takvi brojevi nemaju zajedničku mjeru. Npr. stranica i dijagonala kvadrata.

Područje: matematika
En. incommensurable
Nj. inkommensurabel

nezamjetljivost (utjecaja na mjerenu veličinu)

Također: neopažljivost
Sposobnost mjerila da ne mijenja mjerenu veličinu.

Područje: metrologija
En. transparency
Fr. discrétion

nijansa

U IHS-u, dominantna valna duljina boje ili tona.

Vidi: IHS

Područje: informatika

En. hue

Fr. nuance

Nj. Färbung

NIMA

Nacionalna agencija za snimke i kartografiju.

Agencija u SAD-u koja čini dostupnima pravodobne, relevantne i točne slikovne prikaze, inteligentne slikovne prikaze i geoprostorne informacije, te time podržava nacionalne sigurnosne operacije.

Područje: kartografija, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. NIMA (National Imagery and Mapping Agency)

NIPP

Vidi: infrastruktura prostornih podataka, nacionalna

niskop

Privremena građevina koja se rabi pri izgradnji tunela, ima otvor samo na jednom kraju, a postavljena je pod nagibom.

Područje: inženjerska geodezija

niti, daljinomjerne

Također: daljinomjerne crtice

Niti na staklenoj pločici nitnoga križa dalekozora paralelne sa srednjom crticom nitnoga križa i na istoj udaljenosti od te crtice. Koriste se za optičko mjerenje duljine očitanjem odsječka daljinomjerne letve uz množenje s multiplikacijskom konstantom daljinomjera.

Vidi: letva, daljinomjerna; daljinomjer; daljinomjer s konstantnim paralaktičkim kutom

Područje: mjerni instrumenti

En. lines (hairs), stadia

Fr. fils stadimétrique; traits stadimétrique

Nj. Distanzfaden; Distanzstriche

niveleta

Prikaz trase u visinskom smislu, tj. uzdužni

profil trase.

Vidi: trasa

Područje: inženjerska geodezija

En. alinement, vertical; line, level reference

Nj. Gradiente; Nivelette

nivelir

Instrument za mjerenje visinskih razlika pomoću horizontalne vizurne linije dalekozora. Glavni dio nivelira je dalekozor koji se može okretati oko vertikalne osi, te sustav kojim se vizurna linija postavlja horizontalno. Može imati horizontalni krug za jednostavna očitavanja kuta. Precizni optički niveliri imaju optički mikrometar (planparalelna ploča ispred objektivna dalekozora), libelu sa sustavom prizama za promatranje koincidencije mjehura libele, elevacijski vijak, nitni križ u obliku klina, a za očitavanje se primjenjuje invarna letva. Na nitnom križu obično se nalaze i daljinomjerne crtice. Za približno horizontiranje nivelir ima kružnu libelu. Prema načinu horizontiranja vizurne linije niveliri se dijele na nivelire s libelama i nivelire s kompenzatorom.

Napomena: Naziv automatski nivelir za nivelire s kompenzatorom danas treba izbjegavati zbog toga što se taj naziv primjenjuje za digitalne nivelire s automatskim zapisom podataka.

Vidi: nivelir s kompenzatorom; nivelir, digitalni; nivelir s libelom

Područje: mjerni instrumenti

En. level; instrument, level

Fr. niveau

Nj. Nivellier; Nivellierinstrument

niveliranje

(1) Postupak dovođenja pravca ili plohe u horizontalni položaj; (2) mjerenja visinskih razlika.

Vidi: nivelir; niveliranje, optičko

Područje: praktična geodezija

En. levelling

Fr. nivellement

Nj. (1) Einwägen; (2) Nivellieren

niveliranje, optičko

Niveliranje promatranjem kroz dalekozor

optičkog instrumenta uz horizontalnu vizurnu liniju, najčešće uz primjenu nivelira i nivelmanske letve koja je postavljena vertikalno i na kojoj opažać očitava položaj vizurne linije izravno ili pomoću optičkog mikrometra.

Vidi: niveliranje; nivelman, geometrijski
Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija
En. levelling, optical
Fr. nivellement direct
Nj. Nivellement (mit optischen Instrumenten)

nivelir, digitalni

Nivelir s digitalnim pokazivanjem uz primjenu posebne mjerne letve s kodiranom podjelom za automatsko mjerenje i zapis podataka. Mehanička građa i dalekozor jednaki su optičkim nivelirima s kompenzatorom pomoću kojeg se dobiva automatski horizontalna vizurna linija.

Vidi: nivelir s kompenzatorom; pokazivanje, digitalno; letva, nivelmanska kodirana
Područje: mjerni instrumenti
En. level, digital
Fr. niveau électronique
Nj. Digitalnivellier

nivelir, kompenzacijski

Vidi: nivelir s kompenzatorom

nivelir, laserski

Nivelir s rotirajućom laserskom zrakom kojom se ostvaruje horizontalna referencijska ravnina. Fotoelektrični detektor ima prijammnik koji se pomiče po mjernoj letvi u referencijsku ravninu.

Napomena: Primjena laserskog nivelira omogućuje potpunu automatizaciju mjernog procesa niveliranja.

Vidi: laser, rotirajući
Područje: mjerni instrumenti
En. level, laser
Fr. niveau à laser
Nj. Lasernivellier

nivelir, precizni

Često primijenjen naziv za nivelir visoke

točnosti, kod kojeg je standardna nesigurnost visinske razlike manja od 1 mm po 1 km dvostrukog nivelmana. Pri mjerenju tim nivelrom uvijek se primjenjuju invarne nivelmanske letve.

Vidi: nivelir; letva, invarna nivelmanska; nesigurnost, standardna
Područje: mjerni instrumenti
En. level, precise
Fr. niveau de précision
Nj. Präzisionsnivellier; Feinnivellier

nivelir s kompenzatorom

Također: kompenzacijski nivelir
Nivelir s automatskim postavljanjem horizontalne vizurne linije pomoću kompenzatora, uz prethodno horizontiranje pomoću kružne libele. Danas se automatskim nivelrom naziva onaj koji ima i automatski zapis mjernih podataka, npr. digitalni nivelir. Napomena: Glavni uvjet tog nivelira je horizontalni položaj geodetske vizurne linije pri verikalnom položaju vertikalne osi.

Vidi: nivelir, digitalni; kompenzator
Područje: mjerni instrumenti
En. level, automatic; level, self-levelling; level, pendulum
Fr. niveau automatique; niveau à compensateur
Nj. Nivellier, automatisches; Kompensatornivellier

nivelir s libelom

Optički nivelir koji uz dalekozor ima cijevnu libelu, koja se naziva nivelacijskom libelom, a služi za postavljanje geodetske vizurne osi u horizontalni položaj. Nivelacijska libela vrhuni se pomoću podnožnih vijaka i/ili pomoću elevacijskog vijka.

Vidi: os, geodetska vizurna; nivelir; osi nivelira s libelom; libela, nivelacijska; vijak, elevacijski; niveliranje, optičko
Područje: mjerni instrumenti
En. level, spirit; level, bubble
Fr. niveau à bulle; niveau de basculement
Nj. Libellennivellier

nivelir s njihalom

Vidi: nivelir, digitalni

nivelman

Geodetska mjerna metoda za određivanje visinskih razlika i visina točaka.
 Vidi: nivelman, generalni; nivelman, geometrijski; nivelman visoke točnosti; nivelman, trigonometrijski; izmjera, visinska
 Područje: praktična geodezija
 En. leveling; levelling
 Fr. nivellement
 Nj. Nivellement

nivelman, detaljni

Nivelman kojim se s repera generalnog nivelmana neposredno određuju visine karakterističnih točaka terena u svrhu njegova visinskog prikaza. Primjenjuje se za visinsku izmjeru približno ravnog terena. Dijeli se na plošni nivelman i nivelman profila.
 Vidi: reper; nivelman, generalni; nivelman, plošni; nivelman profila
 Područje: praktična geodezija

nivelman, generalni

Nivelman kojem je svrha određivanje visina repera.
 Vidi: nivelman; reper
 Područje: praktična geodezija
 En. levelling, general
 Nj. Nivellement, allgemeines

nivelman, geometrijski

Nivelman na osnovi djelovanja sile teže. Najčešće se izvodi primjenom nivelira s pomoću kratkih horizontalnih vizurnih linija (primjenom libela, odnosno kompenzatora) prema vertikalno postavljenim nivelmanskim letvama, a rjeđe očitanjem razine površina tekućine na principu spojenih posuda (hidrostatski nivelman).
 Vidi: nivelman; nivelir; vaga, hidrostatska; letva, nivelmanska; niveliranje, optičko; izmjera, visinska
 Područje: praktična geodezija
 En. levelling, differential; levelling, spirit; levelling, geometric
 Fr. nivellement direct; nivellment géométrique
 Nj. Nivellement, geometrisches

nivelman, hidrostatički

Nivelman pomoću instrumentarija koji radi na načelu spojenih posuda.
 Vidi: nivelman
 Područje: inženjerska geodezija
 En. levelling, hydrostatic
 Nj. Nivellement, hydrostatisches

nivelman I. reda

Vidi: nivelman visoke točnosti
 En. levelling, first-order

nivelman II. reda

Vidi: nivelman, precizni
 En. levelling, second-order

nivelman III. reda

Vidi: nivelman povećane točnosti, tehnički
 En. levelling, third-order

nivelman IV. reda

Vidi: nivelman, tehnički
 En. levelling, fourth-order

nivelman, motorizirani

Geometrijski ili trigonometrijski nivelman koji se izvodi primjenom posebno uređenih vozila za prijenos instrumenata i pribora. Primjena tog nivelmana bila je moguća pojavom instrumenta s kompenzatorima.
 Vidi: nivelman, geometrijski; nivelir; mjerenje visinskih razlika, trigonometrijsko
 Područje: praktična geodezija
 En. levelling, motorized
 Fr. nivellment motorisé
 Nj. Nivellement, motorisiertes

nivelman, plošni

Vrsta detaljnog nivelmana za područja gdje se traži veća točnost visinskih podataka. Plošnim nivelmanom snimat će se veće ili manje zatvorene (grupirane) površine, npr. za potrebe raznih melioracijskih vodogradnja (navodnjavanja i odvodnje), u izgradnji zračnih luka itd.
 Vidi: nivelman, detaljni
 Područje: praktična geodezija
 En. levelling grid
 Nj. Flächennivellement

nivelman povećane točnosti, tehnički

Također: nivelman III. reda
 Vrsta generalnog nivelmana u kojem vjerojatna slučajna pogreška smije iznositi najviše ± 5 mm na km duljine nivelmanskog vlaka.
 Vidi: nivelman, generalni
 Područje: praktična geodezija
 En. levelling, higher accuracy technical

nivelman, precizni

Također: nivelman II. reda
 Vrsta generalnog nivelmana u kojem vjerojatna slučajna pogreška smije iznositi najviše ± 2 mm na km duljine nivelmanskog vlaka.
 Vidi: nivelman, generalni
 Područje: praktična geodezija
 En. levelling, precise
 Fr. nivellement du précision
 Nj. Präzisionsnivellement

nivelman profila

Vrsta detaljnog nivelmana u kojem treba detaljno visinski snimiti samo uzak pojas terena uzduž osi neke postojeće ili projektirane komunikacije (ceste, željeznice) ili vodotoka ili dati vertikalni presjek terena po toj osi.
 Vidi: nivelman, detaljni
 Područje: praktična geodezija
 En. levelling, profile

nivelman, tehnički

Također: nivelman IV. reda
 Vrsta generalnog nivelmana u kojem vjerojatna slučajna pogreška smije iznositi najviše ± 8 mm na km duljine nivelmanskog vlaka.
 Vidi: nivelman, generalni
 En. levelling, technical

nivelman, trigonometrijski

Nivelman u kojem se visinske razlike dviju točaka određuju na osnovi izmjerenog vertikalnoga kuta i izmjerenih ili poznatih udaljenosti između tih točaka. Obično se primjenjuje za određivanje visinskih razlika točaka na velikim udaljenostima pomoću teodolita. Manje je točnosti od geometrijskog

nivelmana.
 Vidi: nivelman; nivelman, geometrijski; teodolit
 Područje: praktična geodezija
 En. levelling, trigonometric; levelling, trig
 Fr. nivellement indirect
 Nj. Höhenmessung, trigonometrische

nivelman visoke točnosti

Također: nivelman I. reda
 Vrsta generalnog nivelmana u kojem vjerojatna slučajna pogreška smije iznositi najviše ± 1 mm na km duljine nivelmanskog vlaka. Izvodi se nivelirima visoke točnosti s kratkim duljinama vizure i primjenom invarnih letava, koje se postavljaju na željezne papuče.
 Vidi: nivelman, generalni; letva, nivelmanska
 Područje: praktična geodezija
 En. levelling, high accuracy

nivoelipsoid

Fizikalna aproksimacija Zemljina tijela – rotacijski elipsoid s poznatom ukupnom masom i kutnom brzinom rotacije, koje rezultiraju normalnim poljem sile teže.
 Vidi: elipsoid, rotacijski; polje sile teže, normalno
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. ellipsoid, level
 Nj. Niveauellipsoid

nivoploha

Ploha konstantnoga geopotencijala.
 Vidi: geopotencijal
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. surface, level; surface, equipotential
 Fr. surface de niveau
 Nj. Niveaufläche

nivoploha, nulta

Nivoploha koja odgovara prihvaćenom srednjem vodostaju mirnog mora, od koje se računaju nadmorske ili apsolutne visine.
 Vidi: nivoploha
 Područje: kartografija
 En. datum, altitude
 Fr. zéro (d'un réseau de nivellement)
 Nj. Höhenbezugsfläche

niz, aritmetički

Niz brojeva u kojem je razlika dvaju susjednih članova stalna. Oblika je: $a_1, a_1+d, a_1+2d, \dots, a_1+(n-1)d$, gdje je a_1 početni član niza, a d razlika. Označi li se n -ti član niza s a_n , a zbroj prvih n članova niza sa S_n , tada je $a_n = a_1 + (n-1)d$ i $S_n = (n/2)(2a_1 + (n-1)d)$. Npr. u nizu neparnih brojeva 1, 3, 5, 7, ... početni član je 1, razlika je 2, a zbroj prvih n članova niza n^2 .

Područje: matematika

En. sequence, arithmetic; progression, arithmetic

Fr. progression arithmétique

Nj. Folge, aritmetische; Progression, aritmetische

niz, kontrolni

Niz snimaka snimljen kao pomoć pri kasnijem aerosnimanju ili kao kontrola i poboljšanje kvalitete snimljenog bloka snimaka koji znatno pridonosi kvaliteti i sigurnosti izjednačenja bloka.

Vidi: blok snimaka; izjednačenje bloka

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

niz mjerila, prihvaćeni

Određeni niz mjerila, utvrđen tako da zadovolji osnovne potrebe jedne države.

Napomena: Niz mjerila topografskih karata

Hvatske izgleda ovako: 1:5000, 1:25 000,

(1:50 000), 1:100 000 i 1:200 000

(1:250 000).

Područje: kartografija

Fr. serie de cartes

Nj. Maßstabreihe

niz, mjerni

Niz uzastopnih mjerenja iste veličine.

Napomena: Pri mjerenju pravaca teodolitom u dva položaja dalekozora mjerni niz u jednom položaju dalekozora naziva se polugirus.

Vidi: vrijednost, mjerna; ponovljivost,

mjerna; pravac; girus

Područje: metrologija

En. set of measurement

Fr. séquence

Nj. Meßreihe

nižekratnik mjerne jedinice

Manja mjerna jedinica nastala od dane jedinice u skladu s međunarodnim dogovorom. Primjeri: milimetar (10^{-3} m), mikrometar (10^{-6} m), nanometar (10^{-9} m).

Područje: metrologija

En. sub-multiple of a unit (of measurement)

Fr. sous-multiple d'une unité (de mesure)

NMA

Kratica od National Mapping Agency.

Državna geodetsko-kartografska organizacija. Državna upravna organizacija koja u cilju sustavne izmjere države i izrade njezina temeljnog prostornog informacijskog sustava nadzire i obavlja upravne i stručne poslove koji se odnose na uspostavljanje i održavanje osnovne mreže astronomsko-geodetskih, trigonometrijskih, nivelmanskih i gravimetrijskih točaka, na geodetsku izmjeru i njezine oblike, katastarsku i topografsku izmjeru, izradu topografskih i drugih karata te izradu katastra.

Područje: geodezija; kartografija

En. NMA (National Mapping Agency)

NMCA

Kratica za National Mapping and Cadastral Agencies – nacionalne kartografske i katastarske organizacije. To su geodetsko-katastarske uprave ili agencije pojedinih država.

Područje: geodezija

En. NMCA (National Mapping and Cadastral Agencies)

NOAA

Nacionalna oceanska i atmosferska uprava. Bavi se opisom i predviđanjem promjena na Zemlji. Upravlja obalnim i pomorskim resursima SAD-a i njihovim održavanjem.

Područje: pomorstvo

En. NOAA (National Oceanic and Atmospheric Administration)

nogari

Vidi: stativ

nomenklatura lista

Brojevi i slova koji određuju položaj lista

karte u prihvaćenoj podjeli na listove.
 Vidi: list karte; podjela karte na listove
 Područje: kartografija
 En. system, sheet numbering
 Fr. système de numération
 Nj. Blattnumerierung

nominalni

Koji postoji samo po imenu, na papiru, a ne u stvarnosti; beznačajan, neznatan.
 Nominalna mjerna skala je najjednostavnija i uključuje numeričke i kvalitativne attribute.
 Jedina svrha takve skale je razlikovanje klase numerirane brojem 5 od klase numerirane brojem 1 i nema nikakvih naznaka da ih ima još četiri ili još pet puta više. Primjeri brojčane (kvantitativne) nominalne skale su pozitivni brojevi, identifikacijski brojevi i različite brojčane klase. Primjeri kvalitativnih nominalnih skala su navedeni tipovi tala ili pokrova i imena objekata.
 Područje: informatika
 En. nominal

nomografija

Skup metoda koje zamjenjuju numeričko računanje jednostavnim čitanjem na sustavu linija zvanom nomogram.
 Vidi: nomogram
 Područje: matematika
 En. nomography
 Fr. nomographie
 Nj. Nomographie

nomogram

Grafički prikaz na papiru koji se sastoji od sustava linija iscrtanih prema nekoj funkciji. Služi za približno računanje.
 Vidi: nomografija
 Područje: matematika
 En. nomogram, chart, alignment
 Fr. nomogramme
 Nj. Nomogramm

nonijus

Uredaj kojim je moguće umjesto procjene očitavati manje dijelove intervala ljestvice. Za očitavanje se rabi pomoćna ljestvica, koja se pomiče uzduž glavne ljestvice, a na osnovi koincidencije crtica. Indeks za očitavanje je

ništična crtica pomoćne ljestvice.
 Područje: mjerni instrumenti
 En. vernier
 Fr. vernier
 Nj. Nonius

norma

(1) Isprava namijenjena općoj i višekratnoj uporabi radi postizanja optimalne razine i urednosti u danom kontekstu, koja određuje pravila, odrednice ili značajke za djelatnosti ili njihove rezultate. Stvorena je suglasjem priznatog tijela koje ju potvrđuje. Može biti: međunarodna, nacionalna i pokrajinska. (2) Preslikavanje $\| \|$ sa skupa promatranih objekata u skup nenegativnih realnih brojeva. Svojstva norme:

$$\|a\| \geq 0, \|a\| = 0 \Leftrightarrow a = 0,$$

$$\|\alpha a\| = |\alpha| \|a\|, \text{ gdje je } \alpha \text{ skalar (broj);}$$

$$\text{specijalno, } \|-a\| = \|a\|,$$

$$\|a + b\| < \|a\| + \|b\|,$$

$$\|a b\| \leq \|a\| \cdot \|b\|,$$

gdje su a i b iz skupa objekata, a αa , $a + b$, ab definirane operacije. Npr. apsolutna vrijednost (modul) kompleksnog broja; duljina vektora kao drugi korijen sume kvadrata njegovih komponenata po koordinatnim osima; norma funkcije – npr. korijen određenog integrala kvadrata

$$\text{funkcije } N = \sqrt{\int_a^b (f(x))^2 dx}. \text{ Ako je } N = 1,$$

kaže se da je funkcija normirana.
 Vidi: norma, temeljna; norma, ispitna; norma, terminološka
 Područje: (1) metrologija; (2) matematika
 En. (1) standard; (2) norm
 Fr. norme
 Nj. Norm

norma IHO-a

Vidi: norma IHO-a za prijenos digitalnih hidrografskih podataka
 Područje: pomorstvo
 En. IHO standard

norma IHO-a za prijenos digitalnih hidrografskih podataka

Prvobitno objavljena kao SP57 (potom S-57) verzija 1 i poslije verzija 2. Posljednje izdanje norme S-57, izdanje 3, sastoji se od Teorijskog modela podataka, Strukture podataka, Objektnoga kataloga, Proizvodnih specifikacija ENC-a, Uporabe objektnoga kataloga za ENC i Proizvodnih specifikacija rječnika podataka objektnoga kataloga.
Vidi: ENC
Područje: pomorstvo
En. IHO Transfer Standard for Digital Hydrographic Data

norma, ispitna

Norma koja određuje ispitne metode, katkad dodatak drugim odredbama u vezi s ispitivanjem, kao što su uporaba statističkih metoda, statističkog uzorka, redosljed ispitivanja.
Područje: metrologija
En. standard, testing
Fr. norme d'essai
Nj. Prüfnorm

normala na krivulju

Normala na krivulju u točki T je pravac koji prolazi tom točkom, a okomit je na tangentu krivulje u toj točki. Normala na graf funkcije $y = f(x)$ u točki grafa $(x_0, f(x_0))$ ima

$$\text{jednadžbu } y - f(x_0) = -\frac{1}{f'(x_0)}(x - x_0).$$

Područje: matematika

norma, međunarodna

Norma prihvaćena od međunarodnih normativnih organizacija i dostupna korisnicima.
Područje: metrologija
En. standard, international
Fr. norme internationale
Nj. Norm, internationale

norma, temeljna

Norma koja ima široko polje primjene ili sadrži opće odredbe za određeno područje.
Vidi: norma
Područje: metrologija

En. standard, basic
Fr. norme de base
Nj. Grundnorm

norma, terminološka

Norma koja utvrđuje nazive, obično popraćene njihovim definicijama, a katkad i tumačenjem.
Vidi: norma
Područje: metrologija
En. standard, terminology
Fr. norme de terminologie
Nj. Terminologienorm

normiranje

Vidi: normizacija

normirati

Prevesti u normirani oblik. Npr. pomnožiti danu funkciju s takvim faktorom da njezina norma postane jednaka 1.
Područje: matematika
En. normalization; valuation
Fr. normalisation; valuation
Nj. Normierung; Bewertung

normizacija

Također: normiranje
Djelatnost uspostavljanja normi.
Vidi: norma
Područje: metrologija
En. standardization
Fr. normalisation
Nj. Normung

nositelj crteža

Materijal na kojem se izrađuje kartografski crtež – original ili kopija karte.
Područje: kartografija
En. base, drawing
Fr. plansche de rédaction
Nj. Zeichnungsträger

nositelj prava građenja

Osoba koja je stekla pravo građenja.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

NSDI

Vidi: infrastruktura prostornih podataka, nacionalna

nula, hidrografska

Nivoploha na koju se odnose dubine na hidrografskim kartama.

Napomena: Na hrvatskim pomorskim kartama dubine se odnose na srednju razinu nižih niskih voda živih morskih mijena.

Vidi: nivoploha

Područje: kartografija

En. datum, chart

Fr. niveau de réduction

Nj. Seekartennull

nul-hipoteza

Također: ništična hipoteza

Hipoteza označena s H_0 koju treba odbaciti ili prihvatiti na osnovi testa.

Vidi: hipoteza, alternativna; test, statistički

Područje: statistika

En. hypothesis, null

Fr. hypothèse nulle

numerički

Također: brojčani, cifreni

Koji ima veze s brojevima. Koji se obavlja brojevima. Npr. numeričko računanje.

Područje: matematika

En. numerical

Fr. numeriques

Nj. numerisch

numeriranje katastarskih čestica

Dodjeljivanje katastarskog broja katastarskim česticama.

Vidi: čestica, katastarska; broj katastarske čestice

Područje: katastar i zemljišna knjiga

nystagmus, fiziološki

Vrlo mala prirodna zakretanja oka bez naše volje. Ako vrijeme svjetlosnog podražaja traje dulje od 1/100 s, dolazi do neizbježnoga spontanog pokreta oka u trajanju od 1 s do 3 s i s kutnim iznosima od 20" do 30", a za dulje vrijeme podražaja i do 5'. Iznosi su veći pri manjoj osvjetljenosti. Fiziološki nystagmus je prijeko potreban radi regeneracije vidne materije receptora, ali ujedno pri mjerenjima određuje granične točnosti viziranja dalekozorom.

Područje: fizika (optika)

En. nystagmus, physiological

Nj. Nystagmus, physiologischer

njutm

Jedinica za silu. Izvedena jedinica SI s posebnim nazivom. Znak: N. $1N=1\text{mkgs}^{-2}$.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. newton

Nj. Newton

obala, morska

Granični pojas između kopna i mora čija se širina prema kontinentu, odnosno unutrašnjosti otoka, poklapa s granicom morfološkog djelovanja valova, a prema moru s crtom najniže niske vode morskih mijena. Vanjski (nadmorski) obalni pojas visoke obale poklapa se s vrhom klifa, a niske i akumulacijske s prikopnenim rubom žala. Unutrašnji obalni pojas njegov je abrazijski dio (abrazijska terasa), a iza njega je akumulacijski dio.

Područje: pomorstvo

Vidi: crta niske vode

En. coast, sea

objekt

(1) Apstrakcija nečega u problemskoj domeni, o čem se prikupljaju podaci i što skriva (sadrži) vrijednosti svojih atributa (obilježja) i svojeg ponašanja. (2) Skupina prostornih elemenata koji zajedno predstavljaju entitet stvarnog svijeta. Složeni objekt je sastavljen od više od jedne skupine prostornih elemenata, npr. skup linijskih elemenata sa zajedničkom temom cesta prikazanih u cestovnoj mreži.

Područje: informatika, kartografija, GIS

En. feature

Nj. Merkmal

objekti izgrađeni na zemljištu

Zgrade i druge građevine koje trajno leže na zemljištu ili su ispod njegove površine.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

objektiv

Centrirani sustav leća u optičkom instrumentu koji stvara realnu sliku

predmeta. Realna slika je preokrenuta. U mjernom dalekozoru s unutrašnjim izoštravanjem zajedno s lećom za izoštravanje stvara realnu sliku mjernog objekta, koja se pomoću uređaja za izoštravanje dovodi u ravninu nitnoga križa. Napomena: Za dobivanje uspravne slike primjenjuju se preokretni sustavi leća ili prizama.

Vidi: dalekozor, astronomski; dalekozor, terestrički; leća za izoštravanje; teleobjektiv
Područje: fizika (optika)

En. objective

Fr. objectif

Nj. Objektiv

objektiv, širokokutni

Objektiv velikoga vidnoga kuta (75° do 100°). Objektiv vidnoga kuta manjeg od 75° naziva se normalnim objektivom. Kod dalekozora teodolita vidni kut je manji od 40°.

Područje: fizika (optika)

En. objective, wide angle

Fr. objectif grand-angulaire

Nj. Weitwinkelobjektiv

objekti za navigaciju

Umjetni ili prirodni objekti lako prepoznatljiva oblika i/ili boje smješteni tako da mogu biti identificirani na karti ili lako povezani s nekom navigacijskom publikacijom.

Područje: pomorstvo

objekt, mjerni

Objekt kojemu se karakteristične veličine moraju odrediti mjerenjem. Mjerni objekt je nositelj fizikalne veličine kojoj se određuje mjerna vrijednost.

Područje: praktična geodezija

En. object, measured

Fr. object à mesurer

Nj. Meßobjekt

objekt, navigacijski

U terestričkoj navigaciji, dobro uočljiv (markantan) objekt u obalnom pojasu, ucrtan na pomorskoj karti. U astronomskoj

navigaciji, Sunce, Mjesec, četiri vidljiva planeta (Venera, Mars, Jupiter i Saturn) i dobro vidljive zvijezde (podatke daje nautički godišnjak).

Područje: pomorstvo

En. object, navigational

objektno orijentirano

Metoda organiziranja podataka, naredbi, postupaka i realnih elemenata sadržanih u različitim diskretnim objektima. Taj se izraz primjenjuje u bazama podataka, programskim jezicima i u GIS-u.

Područje: informatika, GIS

En. object oriented

objekt sadržaja karte

Na karti prikazani predmeti ili pojave i stanja.

Područje: kartografija

En. subject, map

Fr. sujet (d'une carte) object (d'une représentation cartographique)

Nj. Kartengegenstand; (Karten)object

objekt, topografski

Temeljna jedinica strukture krajolika. Konkretna, geometrijski ograničena, opisan atributima i imenom određen predmet krajolika. Napomena: U CROTIS-u svi topografski objekti čine topografsku bazu krajolika.

Područje: kartografija

Fr. topographie

Nj. (Karten)gegenständ; Objekt,

topographisches

obličje

(1) Ukupnost oblika, ono što čine svi oblici kao dojam. (2) U CROTIS-u, 2-dimenzionalni topološki primitiv.

Vidi: CROTIS; primitiv

Područje: GIS

oblik katastarske čestice

Prikaz međa zemljišne čestice na katastarskom planu u Gauss-Krügerovoj projekciji.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

oblik, normalni

Jednostavni oblik, standardizirani oblik. Npr. normalni oblik jednadžbe pravca.

Područje: matematika

En. form, normal

Nj. Normalform, (Hessesche)

oblikovanje karte

Istraživanje i izbor odgovarajućih kartografskih sredstava izražavanja ili kartografike za prikaz sadržaja karte.

Vidi: sadržaj karte

Područje: kartografija

Fr. conception cartographique

Nj. Kartengestaltung

obnova karte

Cjelovita obnova jednog ili više listova karte obradom na osnovi izmjere ili novoga kartografskoga ključa i redakcijskih uputa.

Vidi: list karte; ključ, kartografski

Područje: kartografija

En. supersession

Fr. réfection (refonte)

Nj. Kartenerneuerung

obnova katastarskog operata

Također: revizija katastarskog operata
Postupak koji se provodi na način i po propisima koji vrijede za izradu katastra kad su dokumenti katastarskog operata dotrajali, oštećeni ili se znatno razlikuju od stvarnog stanja na zemljištu.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. remaking of the cadastre; renewal of the cadastre

Fr. rénovation cadastrale

Nj. Katastererneuerung

obnova međe

Sudsko uređenje međe radi sprečavanja moguće nejasnoće oko njezina položaja.

Vidi: međa

Područje: katastar i zemljišna knjiga

obnova zemljišne knjige

Obnova koja nastaje zbog toga što je zemljišna knjiga ili njezin dio uništen, izgubljen ili je zbog nekoga drugog razloga

postao neupotrebljiv, te zbog provođenja nove izmjere ili reambulacije katastarskih podataka; provodi se po pravilima koja vrijede za osnivanje i ispravljanje zemljišnih knjiga, a po službenoj dužnosti.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

obnovljivost mjerenja

Mjerenja su obnovljiva ako je zadovoljen kriterij kritične razlike obnovljivosti.

Vidi: razlika obnovljivosti, kritična

Područje: metrologija

En. reproducibility of measurement

Fr. reproductibilité des mesurages

Nj. Vergleichbarkeit der Messungen

obnovljivost, mjerna

Bliskost slaganja rezultata mjerenja iste veličine dobivenih u promjenljivim uvjetima, tj. u uvjetima obnovljivosti mjerenja.

Napomene: (1) Valjano određivanje mjerne obnovljivosti zahtijeva točno navođenje promijenjenih uvjeta. (2) Obnovljivost se može izraziti pomoću značajki rasipanja rezultata. (3) Rezultati o kojima je ovdje riječ obično su ispravljeni rezultati. (4) Mjerna obnovljivost je kriterij za preciznost mjerenja u svrhu usporedbe mjerenja izvedenih u različitim uvjetima.

Vidi: uvjeti obnovljivosti; razlika obnovljivosti, kritična

Područje: metrologija

En. reproducibility

Fr. reproductibilité des mesurages

Nj. Vergleichspräzision

obod

Obod kruga danog polumjera je kružnica istog polumjera sa središtem u središtu kruga.

En. circumference

Fr. circonférence

Nj. Kreisperipherie

obrada, interaktivna

Metoda obrade snimaka kojom operator na temelju prethodnih rezultata može mijenjati računalne instrukcije kako bi postigao željene rezultate.

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja
En. processing, interactive
Fr. traitement interactif
Nj. Bearbeitung, interaktive

obrada slike, digitalna

Računalno analiziranje, obrađivanje, spremanje i prikazivanje slika (fotografija, crteža i videa). Obuhvaća trostupanjski postupak: ulaz, obradu i izlaz. Ulaz (prihvatanje i digitaliziranje slike) pretvara sliku, uključujući razlike u sjenama i boji, u binarne vrijednosti s kojima računalo radi. Obrada može uključivati poboljšavanje slike, u slučaju ako treba popraviti oštrinu i detalje, te sažimanje podataka odnosno smanjivanje količine digitaliziranih informacija. Izlaz je prikaz ili ispis obrađene slike.
Područje: informatika
En. image processing, digital
Nj. Bildverarbeitung, digitale

obrada snimaka

Manipulacija digitalnim slikovnim podacima, uključujući, isticanje, klasifikaciju, rektifikaciju i sl.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. processing, image
Fr. traitements des images
Nj. Bildprozessierung

obrazac

Tipizirani tekst s rubrikama u koje se upisuju traženi podaci; tiskanica; formular. Npr. trigonometrijski obrazac br. 8 i dr.
En. form
Fr. formulaire
Nj. Formular

obrojenje

Dodjeljivanje broja katastarskoj čestici u austrijskom i mađarskom katastru zemljišta iz XIX. st.
Vidi: broj katastarske čestice
Područje: katastar i zemljišna knjiga

obujam

Također: volumen
Prostorni sadržaj, zapremina.

Područje: matematika
En. volume
Fr. volume
Nj. Volumen

obzor

Zamišljena ravnina koja prolazi okom motritelja i okomita je na vertikalu u točki njegova stajališta. U širem smislu to je crta, odnosno kružnica u kojoj se prividno spaja zemaljska površina s nebeskim svodom.
Vidi: vertikala
Područje: pomorstvo
En. horizon

obzor, pravi

Zamišljena ravnina koja prolazi kroz središte Zemlje i stoji okomito na spojnicu zenit–nadir.
Vidi: zenit; nadir; središte Zemlje
Područje: geodezija

ocean

Jedinstvena i kontinuirana masa morske vode na Zemlji. Geografski se konvencionalno dijeli na Atlantski, Tihi i Indijski ocean te Antarktičke vode i Sjeverno ledeno more.
Područje: pomorstvo
En. ocean
Fr. océan
Nj. Ozean

oceanografija

Također: oceanologija
Znanost o Zemljinim oceanima i morima, njihovim međusobno povezanim ekosustavima te odgovarajućim kemijskim i fizikalnim procesima. Može se podijeliti na pet glavnih područja: biološka oceanografija ili pomorska biologija bavi se oceanskim biotima i njihovim ekološkim interakcijama; kemijska oceanografija bavi se kemijom oceana; geološka oceanografija ili pomorska geologija uključuje tektoniku ploča i istraživanja oceanskog dna; meteorološka oceanografija bavi se pitanjem kako atmosfera i ocean međusobno djeluju unutar hidrosfere; fizikalna oceanografija bavi se fizikalnim obilježjima oceana (kao što su valovi, struje, struktura temperature i

slanoće).

Područje: pomorstvo

En. oceanography

Fr. océanographie

Nj. Ozeanographie

očekivanje

Vidi: vrijednost, očekivana

očevid

Također: uviđaj

Utvrdjivanje stvarnog stanja zemljišta neposrednim opažanjem na terenu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

očevidničar

Osoba odgovorna za vođenje zemljarinske očevidnosti u austrijskom i mađarskom katastru zemljišta iz XIX. st.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

očevidnost, zemljarinska

U austrijskom i mađarskom katastru zemljišta iz XIX. st., naziv za održavanje katastarskog operata.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

očevina

Vidi: baština

očitanje

Dio postupka opažanja koji uključuje bilješke mjeritelja pri mjerenju mjernim instrumentom. Vizualno uzimanje mjerene vrijednosti veličine.

Vidi: opažanje

Područje: mjerni instrumenti

En. reading; value, observed

Fr. lecture; valeur d'observation

Nj. Ablesung; Beobachtungswert

očitanje, fino

Precizno očitanje zadnjih znamenki kod analognog pokaza mjernog instrumenta, npr. pomoću optičkog mikrometra.

Područje: mjerni instrumenti

En. reading, fine

Fr. lecture d'appoint; lecture fine

Nj. Feinablesung

odabir puta, optimalni

Također: najkraći put; izbor najkraćeg puta
Analitički postupak uporabe mrežnih

podataka u kojem je najbolji put od jedne točke do druge određen pomoću vremena, udaljenosti, cijene itd. Često se upotrebljava u cestovnim skupovima podataka.

Područje: GIS

En. selection, optimal path

odbijanje, potpuno

Također: totalna refleksija

Pojava odbijanja zraka svjetlosti na granici optički gušćeg i rjeđeg sredstva kada je kut upada zraka veći od graničnoga kuta. Na toj pojavi temelji se primjena prizama u optičkim instrumentima za otklon zraka ili prolaz svjetlosti uzduž svjetlovoda.

Napomena: Granični kut je onaj kut upada zrake na graničnu plohu između optički gušćeg i rjeđeg sredstva pri kojem zraka loma ide granicom sredstva.

Područje: fizika (optika)

En. reflection, total

Fr. réflexion totale

Nj. Totalreflektion

odbijanje prijedloga za upis

Donošenje rješenja o odbijanju prijedloga za upis.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

odbijanje (svjetlosti)

Također: refleksija (svjetlosti)

Odbijanje svjetlosti na graničnoj plohi dvaju optičkih sredstava pri kojem je kut odbijanja zrake jednak upadnom kutu. Stupanj odbijanja ovisi o upadnom kutu zraka, o gustoći optičkih sredstava i valnoj duljini svjetlosti. Ako se veći dio svjetlosti odbija, riječ je o zrcalnim plohama. U praktičnoj optici primijenjene su umjetne zrcalne plohe s vrlo visokim stupnjem odbijanja, a nazivaju se zrcalima. Pri odbijanju prirodne svjetlosti s nemetalnih ploha svjetlost biva djelomično polarizirana. Kod Brewsterova upadnog kuta odbijena svjetlost je maksimalno polarizirana. Brewsterov kut za obično optičko staklo iznosi 56°.

Vidi: kut, upadni; stupanj odbijanja; difuzija

svjetlosti

Područje: fizika (optika)

En. reflection (of light)

Fr. réflexion (de la lumière)

Nj. Reflexion (des Lichtes)

odjel, zemljišnoknjižni

Posebna ustrojstvena jedinica općinskog suda koja vodi zemljišne knjige.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ODK

Vidi: karta, Hrvatska osnovna

odluka, neizvršna pravomoćna sudska

Odluka suda koja je konačna ali nije izvršna.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

odluka o udovoljavanju prijedloga za zabilježbu

Odluka kojom se potvrđuje da je zabilježba izvršena.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

odluka, prvostupanjska

Odluka tijela koje rješava u prvom stupnju.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

odmjeravanje, koso

Pri ortogonalnoj metodi izmjere, radi osiguranja točke detalja, dodatno kontrolno mjerenje dužine od te točke do obično punog metra na apscisnoj osi.

Vidi: metoda izmjere, ortogonalna

Područje: praktična geodezija

odnos

Takoder: proporcija, omjer, razmjer
Omjer dviju ili više stvari, sastavnih dijelova itd. jedne prema drugoj. Odnosne mjerne skale su one kod kojih odnosi imaju smisla (npr. Kelvinova skala je odnosna jer je 200 stupnjeva dvaput viša temperatura od 100 stupnjeva).

Vidi: omjer

Područje: fizika, matematika, metrologija

En. ratio

odnos, bazisni

Odnos baze snimanja i udaljenosti do objekta

snimanja. U aerofotogrametriji to je odnos između veličine baze snimanja i relativne visine leta. Taj se odnos u literaturi naziva i K-faktor.

Vidi: aerofotogrametrija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. ratio, base

Fr. rapport de base

Nj. Basisverhältnis

određivanje elemenata iskolčenja, analitičko

Postupak kojim se elementi iskolčenja dobivaju računanjem na temelju brojevnih podataka o geodetskoj osnovi i objektu.

Područje: inženjerska geodezija

određivanje elemenata iskolčenja, grafičko

Postupak kojim se elementi iskolčenja očitavaju s plana na kojem je objekt projektiran.

Vidi: elementi iskolčenja

Područje: inženjerska geodezija

određivanje elemenata iskolčenja, grafičko-analitičko

Postupak kojim se elementi iskolčenja dobivaju očitavanjem početnih vrijednosti s plana na kojem je objekt projektiran, a zatim računanjem pomoću podataka koje daje projekt.

Vidi: elementi iskolčenja

Područje: inženjerska geodezija

određivanje međa katastarske općine

Obilaženje rubnih međa katastarskih čestica katastarske općine i odabiranje mjesta na zemljištu za njezino obilježavanje.

Vidi: međa katastarske općine

Područje: katastar i zemljišna knjiga

određivanje položaja, neizravno

Informacija o položaju koja se umjesto na koordinatama osniva na geografskim identifikatorima. Primjer je poštanska adresa.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. position, indirect

određivanje praga

Tehnika transformacije podataka koja uspoređuje vrijednosti ulaznih podataka s nekom određenom vrijednosti – s pragom. Novi skup podataka bit će konstruiran na temelju ulaznih podataka koji su pretvoreni u jednu od tri izlazne vrijednosti, ovisno o tome je li ulazna vrijednost iznad praga, ispod njega ili je jednaka pragu.
Područje: informatika
En. thresholding

određivanje točaka

Prema klasičnoj definiciji skraćeni naziv za određivanje koordinata i/ili visina točaka postupcima geodetskog i fotogrametrijskog snimanja. Međutim, snažan razvitak novih tehnologija i metoda koji je započeo 1960-ih godina i nastavio se intenzivno u posljednjih desetak godina uzrokovao je znatne promjene u geodetskoj izmjeri, ali i u zapisu, prijenosu i obradi podataka mjerenja. Zbog toga određivanje točaka podrazumijeva danas, kao širi pojam, određivanje prostornog položaja točaka, tj. triju koordinata točke geodetskom izmjerom.
Vidi: određivanje točaka, prostorno
Područje: geodezija
En. determination, points
Fr. détermination des points
Nj. Punktbestimmung

određivanje točaka, prostorno

Istodobno obuhvaćanje triju dimenzija određivanjem triju koordinata točke. Po tome i skraćeni naziv 3D-mjerenje. 3D-mjerenje koordinata moguće je optičkim tahimetrima, elektroničkim tahimetrima, a posebna su područja određivanje koordinata u bliskom području (do 100 m) i određivanje satelitskim sustavima za globalno određivanje položaja. U bliskom području razvijene su metode točkastog snimanja (taktilna, optička, fotogrametrijska) i plošnog snimanja (lasersko skeniranje).
Područje: geodezija
En. 3D-point determination
Fr. 3D-points détermination
Nj. 3D-Koordinatenmessung;
Punkterfassung, räumliche

održavanje

Postupci kojima se sadržaj nekog dokumenta kontinuirano usuglašava s najnovijim stanjem.
Vidi: reambulacija
Područje: praktična geodezija, kartografija, katastar i zemljišna knjiga
En. keeping revised; keeping up to date
Fr. tenue à jour
Nj. Laufendhaltung

održavanje elektroničkih pomorskih navigacijskih karata

Postupci kojima se sadržaj elektroničke pomorske navigacijske karte usuglašava s najnovijim stanjem objekata kartografskog prikaza u prirodi. Obavlja se Elektroničkim oglasima za pomorce.
Područje: pomorstvo
En. updating, electronic navigational chart

održavanje karte

Postupci kojima se sadržaj karte usuglašava s najnovijim stanjem objekata kartografskog prikaza u prirodi.
Područje: kartografija
En. revision, map
Nj. Laufendhaltung

održavanje katastarskog operata

Skup postupaka i procedura koji se koriste da bi se na temelju geodetskih elaborata podaci koji se vode u katastarskom operatu usaglasili s najnovijim stanjem.
Vidi: elaborat, geodetski; operat, katastarski
Područje: katastar i zemljišna knjiga
En. keeping up to date of the cadastre; revision, cadastral
Fr. tenue à jour du cadastre
Nj. Fortführung des Liegenschaftskatasters; Laufendhaltung des Liegenschaftskatasters

održavanje katastarskog plana

Stalna aktualizacija sadržaja katastarskog plana ucrtavanjem promjena.
Područje: katastar i zemljišna knjiga, kartografija
En. keeping up to date of the cadastral map
Nj. Fortführung der Katasterkarte

odsječak

Vidi: segment

Područje: matematika

odsječak, kružni

Dio kruga između tetive kruga i pripadnog kružnog luka.

Područje: matematika

En. segment of a circle; segment, circular

Fr. segment de cercle

Nj. Kreisabschnitt; Kreissegment

odsječak, kuglin

Tijelo koje nastaje rotacijom kružnog odsječka oko njegove osi simetrije. Dobije se također presjekom kugle ravninom.

Područje: matematika

En. segment (of one base), spherical

Fr. segment sphérique

Nj. Kugelabschnitt; Kugelsegment;

Kugelschnitt

odstupanje

Razlika između vrijednosti i njezine referencijske vrijednosti.

Vidi: odstupanje, mjerno

Područje: statistika

En. deviation

Fr. écart

Nj. Abweichung

odstupanje, dopušteno

Također: dozvoljeno odstupanje, tolerancija

Dopuštena promjena mjerene veličine dana u određenim granicama (razlika između gornje i donje granice odstupanja).

Vidi: granica tolerancije

Područje: metrologija

En. tolerance

Fr. tolérance

Nj. Toleranz

odstupanje, dozvoljeno

Vidi: odstupanje, dopušteno

odstupanje, empirijsko standardno

Također: procijenjeno standardno odstupanje

Veličina s koja za niz od n mjerenja iste mjerene veličine opisuje rasipanje rezultata, a dana je formulom:

$$s = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n-1}},$$

gdje je x_i rezultat i -tog mjerenja, a \bar{x}

aritmetička sredina n razmatranih rezultata.

Napomena: Uzme li se u obzir da je niz od n vrijednosti statistički uzorak kakve razdiobe, \bar{x} je nepristrana procjena srednje vrijednosti

μ , a s^2 nepristrana procjena varijance σ^2 te razdiobe.

Slijedi: procijenjeno standardno odstupanje je pozitivni drugi korijen procijenjene varijance.

Vidi: odstupanje, standardno

Područje: statistika, metrologija

En. deviation, experimental standard

Fr. écart-type expérimental

Nj. Standardabweichung, empirische

odstupanje, grubo

Također: gruba pogreška

Znatno odstupanje uzrokovano nemarom, nepažnjom, previdom ili umorom mjeritelja, ali i neispravnosću mjernog uređaja ili djelovanjem vanjskih utjecaja.

Napomena: Grubo odstupanje kao previd lako se otkriva analizom mjernih odstupanja.

Ako nije uočljivo, za otkrivanje se primjenjuju statistički testovi.

Vidi: odstupanje, mjerno

Područje: metrologija

En. error, gross; outlier; blunder

Fr. faute échapée; erreur grossière

Nj. Abweichung, grobe; Ausreiser

odstupanje, istinito

Razlika između opažane (mjerene)

vrijednosti i istinite vrijednosti slučajne veličine (mjerene veličine). Također i zbroj sustavnog i slučajnog odstupanja.

Napomena: Ako mjerene vrijednosti ne sadrže sustavna odstupanja, slučajno i istinito odstupanje je identično. U tom su slučaju očekivana i istinita vrijednost slučajne veličine identične.

Vidi: odstupanje, mjerno; pogreška, mjerna

Područje: metrologija

Nj. Abweichung, wahre

odstupanje, mjerno

Također: mjerni odmak

Razlika između mjerene vrijednosti i referencijske vrijednosti. Napomene: (1)

Mjerno odstupanje može sadržavati slučajna i sustavna odstupanja. (2) Mjerno odstupanje ne smije se brkati s mjernom pogreškom.

Vidi: odstupanje, slučajno; pogreška, mjerna

Područje: metrologija

En. deviation, measuring

Fr. écart de mesure

Nj. Meßabweichung

odstupanje obnovljivosti, standardno

Procijenjeno standardno odstupanje računano na osnovi usporedbenih mjerenja u uvjetima obnovljivosti.

Vidi: mjerenja, usporedbena; ispitivalište; uvjeti obnovljivosti

Područje: metrologija

En. reproducibility standard deviation

Nj. Vergleichpräzisionsstandardabweichung

odstupanje ponovljivosti, standardno

Procijenjeno standardno odstupanje (znak s_r) dobiveno usporedbenim mjerenjima u uvjetima ponovljivosti.

$$s_r = \sqrt{\frac{1}{p} \sum_{i=1}^p s_i^2}, \text{ gdje je } p \text{ broj usporedbenih}$$

jedinica.

Napomena: Na osnovi procijenjenoga standardnog odstupanja ponovljivosti s_r računa se procijenjena mjerna vrijednost ponovljivosti r .

Vidi: ponovljivost, mjerna

Područje: metrologija

En. repeatability standard deviation

Nj. Wiederholstandardabweichung

odstupanje, procijenjeno standardno

Vidi: odstupanje, empirijsko standardno

odstupanje, relativno

Odnos odstupanja veličine prema njezinoj referencijskoj vrijednosti.

Napomena: Upotrebljavaju se i izrazi: odnosno odstupanje, razmjerno odstupanje.

Vidi: odstupanje; vrijednost, dogovorena

Područje: metrologija

En. deviation, relative

Fr. écart relative

Nj. Abweichung, relative

odstupanje, slučajno

Razlika između opažane vrijednosti (mjerene vrijednosti) i očekivane vrijednosti slučajne veličine (mjerene veličine). Zbog mnogobrojnih uzroka to je neizbježno i nepoznato odstupanje. Napomene: (1)

Očekivana vrijednost dobila bi se teorijski kao srednja vrijednost iz beskonačnog broja mjerenja iste mjerene veličine izvedenih u uvjetima ponovljivosti. Kako to praktično nije moguće, na osnovi mjenog niza računa se aritmetička srednja vrijednost kao najbolja procjena mjerene veličine, pa je i slučajno odstupanje u odnosu na referencijsku srednju vrijednost samo procijenjeno odstupanje.

Računano standardno odstupanje je procijenjeno ili empirijsko standardno odstupanje. (2) Slučajna odstupanja podložna su općim zakonitostima, npr. zakonu normalne razdiobe. (3) Ako mjerene vrijednosti ne sadrže sustavna odstupanja, slučajno odstupanje jednako je slučajnoj pogreški, tj. i istinitom odstupanju, jer je i očekivana vrijednost jednaka istinitoj vrijednosti mjerene veličine.

Vidi: vrijednost, očekivana; sredina, aritmetička; odstupanje, mjerno; odstupanje, empirijsko standardno; odstupanje; razdioba, normalna; odstupanje, istinito

Područje: statistika, metrologija

En. deviation, random; deviation, accidental

Fr. écart aléatoire

Nj. Abweichung, zufällige

odstupanje srednje vrijednosti, empirijsko standardno

Također: empirijsko standardno odstupanje srednje vrijednosti

Procjena standardnog odstupanja razdiobe srednje vrijednosti σ_x dana izrazom:

$$s_x = s(\bar{x}) = \frac{s}{\sqrt{n}},$$

gdje je s empirijsko standardno odstupanje mjernog niza od n mjerenja.

Napomena: (Empirijsko) standardno

odstupanje srednje vrijednosti pogrešno se naziva i srednjom pogreškom srednje vrijednosti ili standardnom pogreškom srednje vrijednosti.

Područje: statistika, metrologija

En. deviation of the mean, experimental standard

Fr. écart-type expérimental de la moyenne

Nj. Standardabweichung des Mittelwerts, empirische

odstupanje, standardno

Pozitivni drugi korijen varijance:

$$\sigma = \sqrt{\text{Var}(X)} = \sqrt{V(X)} .$$

Vidi: varijanca; odstupanje, empirijsko standardno

Područje: statistika

En. deviation (of a random variable, or of a probability distribution), standard

Fr. écart type (d'une variable aléatoire, ou d'une loi de probabilité)

Nj. Standardabweichung (einer

Zufallsvariable oder

Wahrscheinlichkeitsverteilung)

odstupanje, ukupno standardno

Ukupno odstupanje kontrolnih točaka za cjelokupnu snimku. Uzima u obzir standardno odstupanje svake kontrolne točke.

Vidi: odstupanje, standardno

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. error, total RMS

odziv

Vidi: signal, izlazni

OGC

Kratica od Open Geospatial Consortium.

Neprofitna međunarodna dobrovoljna organizacija za izradu normi na području geoprostornih i lokacijskih usluga. Do 1. rujna 2004. djelovao pod nazivom Open GIS Consortium. Novi naziv Open Geospatial Consortium odražava široki opseg rada toga konzorcija na geoprostornom tržištu koji osim geoinformacijskih sustava uključuje kartografiju, daljinska istraživanja, mreže

senzora i bežične mobilne usluge.

Područje: informatika

En. OGC (Open Geospatial Consortium)

ogib svjetlosti

Također: difrakcija svjetlosti

Otklon od pravocrtnog širenja

elektromagnetskih valova uslovljen valnom

naravi zračenja. Tumači se Huyghens-

Fresnelovim principom po kojem svaka

točka prostora do koje val dopre postaje

izvor novih sekundarnih valova koji nakon

toga interferiraju. Optički sustavi stvaraju

zbog ogiba svjetlosti ogibne ili difrakcijske

slike točke, što uvjetuje i granične vrijednosti moći razlučivanja.

Vidi: moć razlučivanja

Područje: fizika (optika)

En. diffraction

Fr. diffraction

Nj. Beugung

oglas za pomorce, elektronički

Oglas za pomorce distribuirani u digitalnom obliku internetom, satelitskim ili nekim od digitalnih nositelja, npr. CD-ROM-om.

Područje: pomorstvo

En. Notice to Mariners, Electronic

Fr. avis aux navigateurs

oglas o otvaranju zemljišne knjige

Javni oglas o otvaranju zemljišnih knjiga i nekim činjenicama vezanima uz ispravni postupak.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

oglas za pomorce

Periodični oglas što ga izdaje pomorska administracija ili drugi ovlaštenici, vezano uz promjene u navigacijskim pomagalima, opasnostima, značajnim novim izmjerama i općenito svim informacijama koje su vezane za pomorske karte, peljare, popise svjetala i druge nautičke publikacije.

Područje: pomorstvo

En. Notice to Mariners – NtM

ograničenja, javnopravna

Ograničenja raspolaganja nekretninom koja se upisuju u posjedovnicu zemljišne knjige;

vrijede za nekretninu.

Vidi: nekretnina; posjedovnica

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ograničenja konzistentnosti

Ograničenja koja omogućuju prevenciju od neodgovarajućih ulaznih podataka ili podataka koji mogu izazvati kontradiktornosti u skupu, te pokretanje odgovarajućih akcija kad se takav pokušaj dogodi.

Područje: informatika

En. constraints, consistency

ograničenja, osobna

Ograničenja kojima je u svezi s raspologanjem nekretninom opterećena određena osoba, a koja se upisuju u vlastovnicu; vrijede za osobu.

Vidi: vlastovnica

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ograničenje prava

Upis ograničenja nekog prava koje se upisuje u zemljišnu knjigu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

oikonim

Ime naselja.

Napomena: Dolazi od grč. *oikos* – kuća + *ónoma* – ime, naziv.

Područje: kartografija

okno

Također: šaht

Vertikalno postavljena građevina koja ima otvor samo na jednom kraju. Upotrebljava se privremeno pri gradnji tunela.

Područje: inženjerska geodezija

En. shaft; pit

Nj. Schacht

okmica

Pravac koji s nekim drugim pravcem ili ravninom zatvara pravi kut. Općenito nije isto što i vertikala.

Vidi: vertikala; težišnica

Područje: matematika

En. perpendicular

Nj. Senkrechte

oko – organ vida

Sastoji se od očne jabučice sa sastavom, zatim vidnog živca i za vid odgovarajućeg dijela mozga. Očna jabučica ima tri ovojnice: bjeloočnicu, žilnicu i unutarnju ovojnicu, koja ima oblik čaške s dva lista. Vanjski list je pigmentni epitel čvrsto srastao sa žilnicom, a unutarnji list mrežnica oka s vidnim receptorima, gdje optički sustav oka stvara realnu sliku predmeta. Oko i njegova vidna funkcija ima iznimno značenje za opažanje vizualnim optičkim instrumentima.

Vidi: sustav oka, optički; mrežnica oka; adaptacija oka; akomodacija oka

Područje: fizika (optika)

En. eye – organ of vision

Fr. oeil – organe de la vision

Nj. Auge – Sehorgan

okretanje dalekozora (u drugi položaj)

Postupak kod kojeg se alhidada teodolita okreće za 200 gon (ili 180°), a dalekozorom ponovno vizira ista ciljna točka uz očitavanja odgovarajućega kruga.

Napomene: (1) Postupak se upotrebljava u svrhu uklanjanja nekih instrumentalnih pogrešaka. (2) Upotrebljavaju se izrazi: prvi položaj dalekozora (vertikalni krug lijevo), drugi položaj dalekozora (vertikalni krug desno).

Područje: mjerni instrumenti

En. transiting; plunging (SAD); (2) face left; face right

Fr. basculement retournement de la lunette; faire le double-retournement; (2) cercle gauche; cercle droit

Nj. Durchschlagen; (2) Kreis links; Kreis rechts

oktaedar

Pravilno tijelo omeđeno s 8 jednakostraničnih trokuta. Ima 6 vrhova i 12 bridova.

Područje: matematika

En. octahedron

Fr. octaèdre

Nj. Oktaeder; Achtflach

oktant

U trodimenzionalnom koordinatnom sustavu

koordinatne ravnine dijele prostor na osam dijelova zvanih oktanti. U prvom oktantu nalaze se točke s nenegativnim koordinatama.

Područje: matematika

En. octant

Fr. octant

Nj. Oktant

okular

Sustav leća koje djeluju kao povećalo. Osnovni je optički dio dalekozora ili mikroskopa i nalazi se bliže oku opažača. Njime se promatra realna slika predmeta koju je stvorio objektiv. Kod mjernog dalekozora slika se mora nalaziti u ravnini nitnoga križa (izoštavanje slike objekta). Okular se može zakretati i time pomicati u svrhu izoštravanja slike nitnog križa. Napomena: Postoje različite konstrukcije okulara.

Vidi: okular, autokolimacijski; okular, laserski; okular, slomljeni; okular, zenitni; dioptriranje

Područje: mjerni instrumenti

En. eyepiece; ocular

Fr. oculaire

Nj. Okular

okular, autokolimacijski

Također: autokolimacijski dodatak
Posebno izveden okular s osvijetljenom markom koji se može zamijeniti običnim okularom mjernog dalekozora.

Područje: mjerni instrumenti

Vidi: autokolimator

En. eyepiece, autocollimation; attachment, autocollimation

Fr. oculaire d'autocollimation; dispositif auxiliaire d'autocollimation

Nj. Autokollimationsokular;

Autokollimationszusatz

okular, laserski

Okular dalekozora posebne građe, kojim se zamjenjuje obični okular. Laserski izvor emitira laserski snop koji se svjetlosnim vlaknom vodi do posebnoga nitnoga križa, ili se zasebnim optičkim sustavom na pločicu nitnoga križa projicira laserska točka.

Pomoću laserskog okulara geodetski dalekozor postaje instrument za aliniranje laserom.

Vidi: instrument za aliniranje; laser za aliniranje

Područje: mjerni instrumenti

En. ocular, laser

Fr. oculaire laser

Nj. Laserokular

okular, prizmatični

Okular s dodatkom okularne prizme kako bi se omogućilo viziranje dalekozorom pri vrlo velikom visinskom kutu.

Vidi: kut, visinski

Područje: mjerni instrumenti

En. eyepiece, prismatic

Fr. oculaire prismatique

Nj. Okular mit Okularprisma

okular, slomljeni

Dodatak dalekozoru nivelira za postrani pogled ili pogled odozgo za industrijska mjerenja, ili dalekozoru teodolita za viziranje pri strmim vizurama.

Područje: mjerni instrumenti

En. eyepiece, diagonal; eyepiece, prism

Fr. oculaire coudée

Nj. Okular, gebrochenes

okular, zenitni

Okular kojim se zamjenjuje okular dalekozora za viziranje pri vrlo nagnutom dalekozoru sve do smjera prema zenitu.

Vidi: okular

Područje: mjerni instrumenti

En. eyepiece, zenith

Fr. oculaire, zénithal

Nj. Zenitokular

okvir karte

Jedna ili više linija, obično različitih debljina, koje zatvaraju polje karte jednog lista.

Područje: kartografija

Fr. cadre

Nj. Kartenrahmen

okvir, referentni

Skup parametara koji definiraju koordinatni

sustav u odnosu na Zemlju.
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. frame, reference

okvir, referentni inercijalni

Referentni okvir kod kojeg su osi koordinatnog sustava određene prema nebeskim tijelima (proljetna točka).
Vidi: datum, geodetski; okvir, referentni terestrički
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. frame, celestial reference

okvir, referentni terestrički

Referentni okvir kod kojeg su osi koordinatnog sustava određene prema Zemlji (srednji položaj osi rotacije Zemlje, Greenwichki meridijan).
Vidi: datum, geodetski; ECEF
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. frame, terrestrial reference

OLE

Kratice od Object Linking and Embedding.
Način prijenosa podataka između aplikacija koje se izvode pod Windowsima.
Vidi: aplikacija
Područje: informatika
En. OLE (Object Linking and Embedding)

omeđivanje katastarske čestice

Utvrđivanje i obilježavanje međa katastarske čestice prilikom izrade katastra, obnove katastarskog operata, diobe zemljišta, rekonstrukcije međe prema katastarskom planu ili u postupku sudskog uređenja međe.
Vidi: čestica, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

omeđivanje katastarske općine

Određivanje i obilježavanje međe katastarske općine na zemljištu i njezino opisivanje u zapisniku o omeđivanju.
Vidi: općina, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

Omega karte

Bijele karte u Mercatorovoj projekciji s ucrtanom mrežom nultih hiperbola.
Vidi: karta, bijela; projekcija, Mercatorova

Područje: pomorstvo
En. Omega charts

omjer

(1) Vrijednost $a : b$ koja se dobije kao rezultat dijeljenja dvaju brojeva a i b . Izjednačavanjem dvaju omjera dobije se dvoomjer $a : b = c : d$. (2) Omjer najboljeg i drugog po redu rješenja pri obradi baznih linija.

Područje: (1) matematika; (2) satelitska i fizikalna geodezija
Vidi: linija, bazna; vektor
En. ratio
Fr. rapport; relation
Nj. Verhältnis; Relation

omjer, harmonijski

Dvoomjerom četiriju različitih kolinearnih točaka A, B, C, D naziva se broj $\frac{\overline{AC}}{\overline{BC}} : \frac{\overline{AD}}{\overline{BD}}$.

Ako je dvoomjer jednak -1 , naziva se harmonijskim omjerom i kažemo da točke C, D harmonijski dijele dužinu \overline{AB} .
Područje: matematika
En. quadruplet, harmonic
Fr. quadruplet (de division) harmonique
Nj. Punktequadruplet, harmonisches

online

Ono što je priloženo na internet ili neku sličnu računalnu mrežu.
Područje: informatika
En. online

onomastika

(1) Grana lingvistike koja proučava značenje i nastanak vlastitih imena. (2) Ukupnost vlastitih imena (osobnih, porodičnih, mjesnih) koja se pojavljuju na nekom etničkom, geografskom ili jezičnom području.
Područje: kartografija
En. onomastics
Fr. onomastique
Nj. Namenforschung; Onomastik

opažanja, ekvivalentna

Veličine koje nisu neposredno mjerene, ali

ipak ulaze u rješavanje normalnih jednadžbi i time daju vrijednosti nepoznanica i pripadnih težina kao pri izvornim opažanjima.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. observations, equivalent

Fr. observations équivalentes

Nj. Beobachtung, äquivalente

opažanje

(1) Vidna aktivnost oka usmjerena na određeni cilj pri kojoj je aktivnost drugih osjeta smanjena. (2) Pri mjerenjima, vizualno uzimanje kvalitativnih i kvantitativnih informacija uz korištenje instrumenta i oka. Dio postupka opažanja je očitavanje.

Napomene: (1) Pri mjerenjima, uz viziranje dalekozorom opažačevo oko i optički sustav dalekozora čine jedinstven optički sustav, te svojstva oka (posebno akomodacija i adaptacija) imaju značajan utjecaj na točnost mjerenja. (2) Povećalo, mikroskop i dalekozor nazivaju se i subjektivnim ili vizualnim instrumentima. (3) Od opažanja treba razlikovati pojam motrenje (Nj. Beobachtung), koji znači promatranje predmeta u prostoru i njihovih promjena.

Vidi: akomodacija; adaptacija

Područje: fizika (optika), mjerni instrumenti

En. observation

Nj. Betrachtung

opažanje, prekobrojno

Opazanje koje spada u skupinu mjerenja kojih ima više od minimalnog broja nužnog za jednoznačno određivanje nepoznatih veličina.

Područje: metrologija

En. observation, redundant

Fr. observation surabondante

Nj. Beobachtung, überschüssige

općina, katastarska

Osnovna teritorijalna jedinica za koju se izrađuje katastarski operat; osnovna teritorijalna jedinica za koju se osniva, vodi i održava glavna knjiga. U pravilu obuhvaća područje jednoga naseljenog mjesta s pripadajućim zemljištem (područje jednog naselja). Može obuhvaćati i više naselja,

odnosno jedno naselje može biti podijeljeno na više katastarskih općina ako za to postoje opravdani razlozi (mala, odnosno velika naselja). Uobičajena kratica K.O.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. district, cadastral

Fr. district cadastral

Nj. Katastralgemeinde; Katasterbezirk

općina, porezna

Prostorna jedinica austrijskog i mađarskog katastra zemljišta iz XIX. st. za koju se izrađivao katastarski operat. Danas se naziva katastarska općina.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

operacija, algebarska

Vidi: operacija, binarna; operacija, unarna

Područje: matematika

operacija, binarna

Binarna operacija na skupu S je pravilo po kojem se elementima a i b skupa S pridružuje neki element skupa S koji se naziva rezultatom djelovanja operacije. Npr. zbrajanje, oduzimanje i množenje su binarne operacije na skupu brojeva.

Vidi: funkcija

Područje: matematika

En. operation, binary

Fr. opération binaire

Nj. Operation, binäre; Verknüpfung, binäre algebraische

operacija, unarna

Unarna operacija na skupu S je pravilo po kojem se elementu skupa S pridružuje element tog istog skupa kao rezultat djelovanja operacije. Npr. pravilo po kojem se cijelom broju a pridružuje broj $-a$.

Područje: matematika

operacije, agrarne

Skup svih administrativno-tehničkih mjera za unapređenje poljodjelstva.

Područje: inženjerska geodezija

En. structure, improvement of agrarian

Nj. Agrarverfahren

operacije, algebarske

Također: algebarski račun
 Operacije zbrajanja, oduzimanja, množenja, dijeljenja, korjenovanja i potenciranja s cjelobrojnim ili racionalnim brojem.
 Područje: matematika
 En. operation, algebra
 Fr. opération algébrique
 Nj. Operation, algebraische

operat, katastarski

Naziv za ukupnu katastarsku dokumentaciju koja se vodi o nekoj katastarskoj općini. Sastoji se od knjižnog i tehničkog dijela.
 Vidi: općina, katastarska
 Područje: katastar i zemljišna knjiga
 En. register, cadastral; records, cadastral
 Fr. documents cadastraux
 Nj. Katasterunterlagen

operat katastra nekretnina, katastarski

Sadrži podatke o katastarskim česticama, zgradama i drugim građevinama, područjima pojedinih vrsta uporabe zemljišta, područjima posebnih pravnih režima na zemljinjnoj površini te podatke o nositeljima prava na nekretninama. Podaci o nositeljima prava na nekretninama nisu izvorni katastarski podaci nego podaci zemljišne knjige koji se u katastarski operat katastra nekretnina preuzimaju. Geodetsko-tehnički dio katastarskog operata katastra nekretnina čine: katastarski plan, elaborat geodetske osnove, digitalni ortofotoplan i digitalni model terena, zbirka parcelacijskih i drugih geodetskih elaborata. Popisno-knjižni dio katastarskog operata katastra nekretnina čine: popisi (katastarskih čestica, zgrada i drugih građevina, područja pojedinih vrsta uporabe, područja posebnih pravnih režima i adresa katastarskih čestica), posjedovni listovi, pomoćni popisi (popis kućnih brojeva, popis osoba upisanih u posjedovne listove i popis promjena), zbirka isprava. Vidi: čestica, katastarska; nekretnina; knjige, zemljišne; operat, katastarski; katastar nekretnina; operat, katastarski
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

operat katastra zemljišta, katastarski

Sastoji se od katastarskog plana, popisa katastarskih čestica, posjedovnih listova, pomoćnih popisa te zbirke parcelacijskih i drugih geodetskih elaborata. Pomoćni popisi katastra zemljišta su popis osoba upisanih u posjedovne listove i popis promjena. Do izrade katastra nekretnina po pojedinim katastarskim općinama, odnosno do započinjanja pojedinačnoga prevođenja katastarskih čestica u katastar nekretnina za neku katastarsku općinu, katastar zemljišta vodit će se tako da se postupno prilagođuje katastru nekretnina.
 Vidi: operat, katastarski; katastar zemljišta; katastar nekretnina
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

opis karte

Svi nazivi, kratice, oznake slovima i brojkama što se nalaze na karti.
 Područje: kartografija
 En. lettering
 Fr. écritures cartographiques
 Nj. Kartenbeschriftung

opis podataka

Sadrži opis strukture zapisa, dijelova podataka, datoteka i njihove međusobne povezanosti.
 Područje: informatika
 En. description, data

opis sadržaja

Opisuje sadržaj baze podataka, navodeći vrste objekata, attribute i odnose koji su kodirani u bazi podataka.
 Područje: informatika
 En. description, content

opravdanje predbilježbe

Ispunjenje uvjeta na temelju kojeg se predbilježba pretvara u uknjižbu; evidentira se u zemljišnoj knjizi.
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

oprema, mjerna

Oprema koja sadrži osnovni mjerni instrument i njegove potrebne dodatne

dijelove kako bi se mogao izvesti mjerni zadatak.

Napomena: Mjerna oprema je npr: teodolit i stativ, elektronički daljinomjerni dodatak, stativ, reflektor i izvor energije, pribor za centriranje, termometar i drugo za određivanje utjecajnih veličina.

Područje: mjerni instrumenti

En. equipment, measuring

Fr. équipement de mesurage

Nj. Meßausrüstung

opseg

Duljina ruba geometrijskog lika. Npr. opseg trokuta jednak je zbroju duljina njegovih stranica.

Područje: matematika

En. perimeter

Fr. périmètre

Nj. Umfang; Perimeter

opseg, frekvencijski

Određeni raspon frekvencija.

Vidi: L-pojas

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. band, frequency

opseg pokazivanja

Skup vrijednosti ograničenih krajnjim pokazivanjima.

Napomena: Za analogno pokazivanje može se nazvati opsegom ljestvice.

Vidi: pokazivanje mjerila

Područje: metrologija

En. range of indication

Nj. Anzeigebereich

opseg prava

Pravni okvir do kojeg vrijedi neko pravo.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

opservatorij

Znanstvena ustanova opskrbljena odgovarajućim instrumentima radi sustavnog promatranja i proučavanja određenih prirodnih pojava i procesa. Prema objektu promatranja opservatoriji mogu biti astronomski, meteorološki, geofizički i dr.

En. observatory

Fr. observatoire astronomique

Nj. Observatorium; Sternwarte

opterećivanje, probno

Opterećivanje građevine ili dijela građevine kako bi se isprobala njezina nosivost u odnosu na planirane teorijske vrijednosti.

Područje: inženjerska geodezija

En. load test; loading trials

Nj. Belastungsprobe

optika

Znanost o elektromagnetskom zračenju, koje obuhvaća područja infracrvenog zračenja, vidljive svjetlosti i ultraljubičastog zračenja, njegova širenja i djelovanja u dodiru s materijom. Dijeli se na fizikalnu optiku, geometrijsku optiku i fiziološku optiku.

Vidi: optika, geometrijska; optika, fizikalna

Područje: fizika (optika)

En. optics

Fr. optique

Nj. Optik

optika, fizikalna

Dio optike koji tumači dvojni narav svjetlosti, njezine pojave i zakonitosti.

Svjetlost nastaje atomskim procesima, a širi se kao elektromagnetski val naizmjeničnom promjenom jakosti električnog i magnetskog polja. Takva narav svjetlosti uzrokuje pojave kao što su: ogib, interferencija, polarizacija.

U dodiru s materijom svjetlost se ponaša kao elektromagnetski val određenih valnih duljina, ali i kao mnoštvo svjetlosnih čestica – fotona, koji nose svjetlosnu energiju.

Geometrijska optika s geometrijsko-optičkom predodžbom preslikavanja pomoću zraka svjetlosti omogućuje vrlo jednostavan prikaz funkcije optičkih sustava, no bit funkcije može objasniti samo fizikalna optika. Geometrijska optika je samo granični slučaj realne fizikalne optike, uz pretpostavku da se valna duljina svjetlosti pri tumačenju može zanemariti.

Vidi: interferencija (svjetlosti); polarizacija svjetlosti; efekt, fotoelektrični

Područje: fizika (optika)

En. optics, physical

Fr. optique ondulatoire
Nj. Optik, physikalische

optika, geometrijska

U geometrijskoj optici tumače se zakonitosti preslikavanja optičkih sustava na osnovi aksioma o pravocrtnom širenju svjetlosti. Zraka svjetlosti definira se kao dio pravca kojim se svjetlosna energija širi – realna zraka, odnosno njezin produžetak – virtualna zraka. Osnovni su zakoni geometrijske optike: zakon odbijanja i zakon loma svjetlosti, zatim zakon neovisnosti snopova zraka, zakon povratka ili reverzibilnosti prolaska zraka. Pomoću geometrijske optike vrlo se jednostavno tumače osnovne funkcije optičkih mjernih instrumenata.

Područje: fizika (optika)
En. optics, geometrical
Nj. Optik, geometrische

opunomoćenik

Osoba koja ima valjani dokaz o punomoći za obavljanje određenog pravnog posla ili opću punomoć.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

opunomoćitelj

Osoba koja daje punomoć nekom opunomoćeniku.

Područje: katastar i zemljišna knjiga
En. authorizer

opunomoćnik

Osoba koja ima posebnu ili generičnu punomoć.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ORACLE Corporation

Vodeći svjetski proizvođač softvera za upravljanje informacijama i pripadnih alata za razvijanje aplikacija.

Područje: informatika
En. ORACLE Corporation

ORACLE Server

Objektno-relacijski sustav za upravljanje bazama podataka. Omogućuje otvoreni, sveobuhvatni i integrirani pristup upravljanju informacijama. Sastoji se od baze podataka i

popratnih usluga za upravljanje bazom.

Područje: informatika
En. ORACLE Server

orbita

Putanja satelita u svemiru.

Vidi: GPS-sateliti
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. orbit
Fr. orbite
Nj. Orbit

orbita, polarna

Orbita s orbitalnom inklinacijom blizu 90°, pri čemu putanja satelita prelazi oba polarna područja, jednom tijekom svake orbite. Termin se upotrebljava za opisivanje blizupolarne orbite svemirskih letjelica kao što su NOAA/TIROS, Landsat i drugi sateliti.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. orbit, polar
Fr. orbit polaire
Nj. Orbit, polares

orbita, Sunčeva sinhrona

Polarna orbita u kojoj satelit prelazi iznad ekvatora uvijek u isto lokalno Sunčevo vrijeme.

Područje: geodezija; fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. orbit, sun-synchronous; orbit, helio-synchronous
Fr. orbite héliosynchrone

ordinata

Druga koordinata točke u Kartezijevu koordinatnom sustavu.

Područje: matematika
En. ordinate; y-coordinate
Fr. ordonnée
Nj. Ordinate

organi, komasacijski

Zakonom utvrđeni organi odgovorni za provođenje komasacijskih postupaka na jednom području.

Vidi: komasacija

Područje: inženjerska geodezija
Nj. Flurbereinigungsbehörde

organizacija, državna geodetsko-kartografska

Vidi: NMA

organizacija, Međunarodna hidrografska

Vidi: IHO

organizacija, međunarodna normirna

Normirna organizacija u koju se može učlaniti odgovarajuće nacionalno tijelo svake države.

Područje: metrologija

En. organization, international standardizing

Fr. organisation internationale à activités normatives

Nj. Organisation für Normung, internationale

organizacija, Međunarodna pomorska

Vidi: IMO

original, arhivski

Terenski original koji se čuva u arhivu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

original, autorski

Rukopisni izvornik karte, nastao kao djelo autora ili pod njegovim vodstvom, u mjerilu, s kartografskim znacima i bojama prema izboru autora.

Vidi: original, sastavljački

Područje: kartografija

En. manuscript, compilation

Fr. minute d'auteur

Nj. Kartenmanuskript

original boja, sastavljački

Predložak nastao u procesu sastavljanja karte koji pokazuje kako će se pojedini dijelovi sadržaja razlikovati bojama. Često se naziva maketa boja.

Područje: kartografija

En. model, colour

Fr. modeles de teintes

Nj. Farb(platten)vorlage

original, fotogrametrijski

Grafički dokument nastao kao neposredan

rezultat stereofotogrametrijske izmjere zračnih snimaka.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. plot, photogrammetric

Fr. stéréominute

Nj. (Original)auswertung, photogrammetrische

original, hidrografski

Osnovni kartografski izvornik svake pomorske karte. Sadrži podatke iz topografskih originala (dobivenih topografskom izmjerom) ili topografskih karata najkрупnijeg mjerila.

Područje: pomorstvo

En. original, hydrographic

original, izdavački

Besprijekorno izveden crtež sadržaja karte koji se otiskuje u jednoj boji. Služi za izradu reprodukcijskog originala.

Vidi: original, reprodukcijski

Područje: kartografija

Nj. Kartenoriginal

original, radni

Otisak reprodukcijskog originala koji se svakodnevno upotrebljava kao katastarski plan. Unošenjem promjena postaje vredniji od arhivskog originala.

Vidi: original, reprodukcijski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

original, reprodukcijski

Besprijekorno izveden crtež dijela sadržaja karte koji se otiskuje u jednoj boji. Služi za izradu tiskovne forme pa se čitak crtež nalazi na donjoj strani prozirnog nositelja.

Vidi: forma, tiskovna

Područje: kartografija

En. draught, fair

Fr. éléments de reproduction

Nj. Kopieroriginal

original, sastavljački

Grafički dokument nastao u procesu sastavljanja karte, koji sadrži sve elemente sadržaja karte zahtijevane točnosti i cjelovitosti. Služi kao temelj za izradu

izdavačkog originala karte crtanjem. Ako sadrži samo neke elemente sadržaja karte, riječ je npr. o sastavljačkom originalu situacije (naselja i prometnice), oblika reljefa, voda, opisa itd.

Vidi: original, izdavački

Područje: kartografija

Fr. modele de spécification

Nj. (Zeichens)vorlage

original, terenski

(1) Originalni grafički dokument koji sadrži sve elemente karte, nastao kao neposredan rezultat topografske izmjere na terenu. (2) Katastarski plan izrađen iz podataka katastarske izmjere koji u pravilu nije prikladan za neposredno umnožavanje.

Vidi: izmjera, topografska; izmjera, katastarska

Područje: kartografija, katastar i zemljišna knjiga

Fr. (1) minute topographique

Nj. (1) Feldaufnahmeblatt

orijentacija

Dovođenje određenih smjerova u ravnini ili u prostoru u odnos jednih prema drugima. U užem smislu, određivanje smjera sjevera ili smjera osi nekoga koordinatnog sustava.

Područje: inženjerska geodezija

En. orientation

Fr. orientation

Nj. Orientierung

orijentacija, apsolutna

Utvrđivanje mjerila nedeformiranog stereomodela i njegova orijentacija prema koordinatnom sustavu objekta koji se snima.

Vidi: stereomodel

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. orientation, absolute

Fr. orientation absolue

Nj. Orientierung, absolute

orijentacija nitnoga križa

Postupak kojim se nitni križ mjernog dalekozora, tj. njegova horizontalna, odnosno vertikalna nit, dovodi u ispravan položaj.

Vidi: križ, nitni

Područje: mjerni instrumenti

En. orientation, reticule

Fr. orientation du croissée des fils

Nj. Orientierung des Fadenkreuzes

orijentacija, relativna

Međusobna orijentacija jedne snimke prema drugoj. Svrha je relativne orijentacije dobivanje nedeformiranog stereomodela, proizvoljnog mjerila i proizvoljne orijentacije.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. orientation, relative

Fr. orientation relative

Nj. Orientierung, relative; Orientierung, gegenseitige

orijentacija, unutarnja

Relativna orijentacija snimke prema projekcijskom središtu i eliminacija utjecaja distorzije, ako ona postoji. Relativna orijentacija snimke prema projekcijskom središtu zadana je položajem glavne točke s obzirom na slikovni koordinatni sustav i konstantom snimke.

Vidi: orijentacija, relativna

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. orientation, inner

Fr. orientation interne

Nj. Orientierung, innere

orijentacija, vanjska

Orijentacija kamere kao cjeline prema zemljišnom koordinatnom sustavu.

Vidi: kamera

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. orientation, outer; orientation, exterior

Fr. orientation extérieure

Nj. Orientierung, äußere

orijentacija vertikalnoga kruga

Postupak kojim se vertikalni krug, odnosno njegov indeks za očitavanje, dovodi u ispravan položaj.

Napomena: Pri mjerenju zenitnih kutova uz horizontalni položaj vizurnog pravca očitavanje

vertikalnog limba treba biti 100 gon (90°).

Vidi: kut, vertikalni; indeks, visinski

Područje: mjerni instrumenti

En. orientation, vertical circle

Fr. orientation de cercle vertical

Nj. Orientierung des Verikalkreises

oročenje prava

Upis roka do kojeg traje neko pravo koje se upisuje u zemljišnu knjigu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

oronim

Ime brda, planine i općenito uzvisine na reljefu nekog terena.

Napomena: Dolazi od grč. *orós* – gora, brdo + *ónoma* – ime, naziv.

Područje: kartografija

ortodroma

Velika kružnica na sferi.

Područje: matematika

En. orthodrome

Fr. orthodromie

Nj. Orthodrome

ortofoto, digitalni

Aerosnimka ili satelitska snimka u digitalnom obliku transformirana u ortogonalnu projekciju; daje sliku oslobođenu većine karakterističnih geometrijskih deformacija.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. orthophoto, digital

Fr. orthophotographie numérique

Nj. Orthophoto, digitales

ortofotografija

Aerosnimka jedinstvenog mjerila u ortografskoj projekciji dobivena preslikavanjem po dijelovima iz aerosnimke u centralnoj projekciji.

Vidi: aerosnimka; projekcija, ortografska;

projekcija, centralna

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. orthophotograph

Fr. orthophotographie

Nj. Ortholufbild

ortofotokarta

List karte sastavljen od jedne ili više ortofotografija jedinstvenog mjerila, s nanesenom pravokutnom koordinatnom mrežom, kartografskim znacima za neke objekte, izohipsama, opremljen imenima, kotama i izvanokvirnim podacima.

Vidi: ortofotografija

Područje: kartografija

En. orthophotomap

Fr. orthophotoplan

Nj. Orthophotokarte; Orthobildkarte

ortogonal

Vidi: metoda izmjere, ortogonalna

ortogonalan

Okomit. Okomitost je relacija među pravcima, ravninama ili vektorima. Dva pravca međusobno su okomita (oznaka \perp) ako je kut među njima pravi. Analogno se definira okomitost ravnina, odnosno pravca i ravnine. Dva su vektora okomita ako je kut među njima pravi ili ako je barem jedan od njih nul-vektor. Okomitost se može definirati i na drugim matematičkim objektima.

Područje: matematika

En. orthogonal

Fr. orthogonal

Nj. orthogonal

ortoprojektor, digitalni

Računalni program za uklanjanje perspektivnih deformacija na digitalnoj slici.

Vidi: slika, digitalna

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

OS

Kratica od Ordnance Survey. Državna geodetsko-kartografska organizacija Velike Britanije, osnovana 1791.

Vidi: NMA

Područje: geodezija; kartografija

En. OS (Ordnance Survey)

oscilator

Elektronički uređaj elektroničkog daljinomjera koji stvara modulacijsku frekvenciju odnosno mjernu frekvenciju.

Vidi: daljinomjer, elektronički; modulacija valova

Područje: fizika

En. oscillator

Fr. oscillateur

Nj. Oszillator

oseka

Vidi: voda, niska

os, geodetska vizurna

Asimptota na geodetsku vizurnu liniju.

Njezin položaj određen je dvama parametrima: kutnom pogreškom c_{∞} vizurnog pravca pri viziranju neizmjerne udaljene točke (pogreška vizurne osi) i ekscentričnošću e geodetske vizurne osi u odnosu prema vertikalnoj osi instrumenta.

Vidi: linija, geodetska vizurna

Područje: mjerni instrumenti

En. axis, geodetic collimation

Fr. axe de collimation geodesique

Nj. Zielachse, geodätische

os, horizontalna

Također: nagibna os

Os oko koje se okreće mjerni dalekozor pri zakretanju u vertikalnoj ravnini. U toj ravnini treba se nalaziti i vertikalna os instrumenta.

Napomena: Treba razlikovati osovinu kao mehaničku izvedbu od geometrijske osi koja se promatra kao dio pravca u prostoru. Naziv potječe od toga što ta os instrumenta pri mjerenju treba biti horizontalna.

Vidi: rektifikacija (instrumenta);

ekscentričnost (geodetske) vizurne osi

Područje: mjerni instrumenti

En. axis, horizontal; axis, tilting; axis,

trunnion; axis, transit

Fr. axe horizontal, axe des tourillons de la

lunette; axe secondaire

Nj. Kippachse; Horizontalachse;

Fernrohrdrehabchse

OSI

Kratice od Open Systems Interconnect. Skup protokola za povezivanje mreža koje je definirao ISO.

Vidi: protokol; ISO

Područje: informatika

En. OSI (Open Systems Interconnect)

osiguranje, koso

Dodatno mjerenje duljina kojim se kontrolira točnost izmjerene apscise i ordinate.

Vidi: apscisa; ordinata

Područje: praktična geodezija

osi nivelira s libelom

Osnovne osi nivelira s libelom su vertikalna ili glavna os, vizurna os i os libele.

Napomene: (1) Glavni je uvjet da, uz vertikalni položaj glavne osi, os cijevne nivelacijske libele bude paralelna s vizurnom osi. To znači da će nakon što libela vrhuni vizurna os biti u prostoru horizontalna. (2) Zbog toga što vizure pri niveliranju nisu jednake, ispravnije je govoriti o položaju geodetske vizurne linije, umjesto vizurne osi. To posebno dolazi do izražaja kod nivelira s kompenzatorom.

Vidi: linija, geodetska vizurna; nivelir s

libelom; nivelir s kompenzatorom;

kompensator, optički

Područje: mjerni instrumenti

En. axis, levelling instrument

Fr. directrices de niveau à bulle

Nj. Nivellierachsen; Libellennivelierachsen

osi teodolita

Osnovne osi teodolita su vertikalna ili glavna os, vizurna os i horizontalna os.

Napomene: (1) Uz vertikalni položaj glavne osi uvjeti su okomitost horizontalne osi na vertikalnu os i okomitost vizurne osi na horizontalnu os. (2) Zbog različitih udaljenosti vizurnih točaka ispravnije je govoriti o položaju geodetske vizurne osi.

Vidi: teodolit; rektifikacija (instrumenta);

utjecaj pogrešaka osi

Područje: mjerni instrumenti

En. axis, theodolite

Fr. directrices de théodolite

Nj. Theodolitachsen

osjetilo

Također: senzor

Element prijavnika mjerila ili mjernog lanca koji je izravno izložen djelovanju mjerene

veličine na koju je osjetljiv.

Napomena: U određenim se područjima za taj pojam upotrebljava naziv otkrivalo.

Vidi: otkrivalo

Područje: metrologija

En. sensor; device, sensing

Fr. capteur; détecteur

Nj. Fühler

osjetljivost

Promjena odziva mjerila podijeljena s odgovarajućom promjenom poticaja.

Napomena: Osjetljivost može ovisiti o vrijednosti poticaja.

Vidi: signal, mjerni; poticaj

Područje: metrologija

En. sensitivity; quotient, efficiency

Fr. sensibilité

Nj. Empfindlichkeit

osjetljivost, kontrastna

Recipročna je vrijednost kontrasta sjajnosti (L_c):

$$C = \frac{1}{L_c} = \frac{L_1}{L_2 - L_1}.$$

Što su vrijednosti razlika sjajnosti objekta i pozadine niže, to je veća kontrastna osjetljivost.

Područje: fizika (optika)

En. sensitivity, contrast

Nj. Kontrast-empfindlichkeit

osjetljivost libele

Također: podatak libele

Promjena nagiba osi libele pri pomaku mjehura libele za jedan pars. To je, dakle, središnji kut parsu libele:

$$\varepsilon'' = \frac{l}{r} \rho'',$$

gdje je r radijus zakrivljenosti, l duljina luka od jednog parsu, $\rho'' = 206265''$. Za geodetske instrumente iznosi uglavnom od 10'' do 120''.

Područje: mjerni instrumenti

En. sensitivity of a level; sensitivity, bubble

Fr. sensibilité d'une nivelle; caractéristique d'une nivelle

Nj. Libellenempfindlichkeit; Libellenangabe;

Parswert

osjetljivost na boje

Osjetljivost fotografskog sloja na zračenje svjetlosti različitih valnih duljina. Ovisnost o valnoj duljini prikazuje se krivuljom spektralne osjetljivosti.

Područje: fizika (optika)

En. sensitivity, colour; sensitivity, spectral

Fr. sensibilité chromatique; sensibilité spectrale

Nj. Farbenempfindlichkeit

osjetljivost na svjetlost

Osjetljivost fotografskog sloja na djelovanje svjetlosti, posebno na brzinu reakcije.

Napomena: Osjetljivost se praktično određuje brojem koji odgovara izvjesnoj normi provjerene osjetljivosti i pokazatelj je za ocjenu trajanja osvjetljenja. Npr. ASA-osjetljivost (American Standards Association), DIN-osjetljivost (Deutsche Industrie Normen).

Područje: fizika (optika)

En. sensitivity, light

Fr. sensibilité à la lumière

Nj. Lichtempfindlichkeit

osjetljivost oka, spektralna

Pojedina područja vidljivog spektra, i u slučaju iste energije zračenja, oko ne osjeća jednako intenzivno – spektralna osjetljivost oka znatno ovisi o valnoj duljini svjetlosti. Zbog postojanja dvaju sustava receptora, posebno je ispitana spektralna osjetljivost čunjića i posebno štapića, a zbog individualnih razlika i temeljnog značenja u fotometriji, krivulje spektralne osjetljivosti su međunarodno normirane.

Vidi: osjetljivost, spektralna; mrežnica oka

Područje: fizika (optika)

En. sensitivity of the eye, spectral

Fr. sensibilité spectrale d'oeil

Nj. Empfindlichkeit des Auges, spektrale

osjetljivost, spektralna

Svojtvo tvari osjetljive na zračenje u određenom području valnih duljina da reagira na određenu količinu zračenja, npr. stvaranjem latentne slike, razgrađivanjem tvari. Ono je obrnuta vrijednost onog trajanja osvjetljenja kojim se uz normirane uvjete

postizhe određena razlika gustoće osnovnog sloja.

Područje: fizika (optika)

En. sensitivity, spectral

Fr. sensibilité spectrale

Nj. Empfindlichkeit, spektrale

os, kolimacijska

Također: vizurna os

Pravac koji prolazi presjecištem nitnoga križa mjernog dalekozora i glavnom točkom objektivna dalekozora. Paralelan je s glavnom zrakom objektivna koja nakon izvedenog viziranja prolazi ciljnom točkom (laboratorijski uvjeti).

Vidi: točka (optičkog sustava), čvorna

Područje: mjerni instrumenti

En. axis, collimation; axis, sighting

Fr. axe de collimation; axe de visée

Nj. Zielachse

os libele

Tangenta položena tjemenu cijevne libele u ravnini glavnog presjeka libele.

Napomena: Tangenta na srednju točku mjehura libele uvijek je u prostoru horizontalna. Padne li sredina mjehura libele u tjeme libele, kažemo da libela vrhuni. Os kružne libele prolazi markom libele i središtem zakrivljenosti unutrašnje brušene sferne plohe.

Vidi: libela, cijevna; vrhunjenje libele

Područje: mjerni instrumenti

En. axis, level

Fr. directrice de la nivelle

Nj. Libellenaxe

os mosta

Os postavljena okomito na most, u sredini riječnoga korita.

Područje: inženjerska geodezija

osnivanje katastarskog operata

Vidi: izrada katastarskog operata

osnivanje zemljišne knjige

Postupak u kojem se zemljišna knjiga osniva za svaku katastarsku općinu za koju se ona još ne vodi; provodi ga po službenoj dužnosti sud prvog stupnja na temelju odluke ministra

pravosuđa, i to u pravilu osnivanjem EOP zemljišne knjige.

Vidi: knjiga, EOP zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

osnivanje zemljišnoknjižnog uloška

Postupak u kojem se radi otpisivanja pojedine katastarske čestice javlja potreba osnivanja zemljišnoknjižnog uloška.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

osnova, geodetska

Na terenu postavljene i stabilizirane točke čiji je položaj u prostoru matematički određen njihovim položajnim koordinatama (x, y) u određenom projekcijskom sustavu, te visinom H (kotom) s obzirom na određenu razinu.

Područje: inženjerska geodezija

En. network, general control

Fr. canevas d'ensemble

Nj. Festpunktfeld

osnova, komasacijska

Na zemljište preneseni projekt putne i kanalske mreže te gospodarske table s vrijednošću obuhvaćenog zemljišta određenog prema komasacijskoj procjeni, a koja vrijednost je temelj nadjele novih posjeda sudionicima komasacije.

Vidi: komasacija; procjena, komasacijska

Područje: inženjerska geodezija

En. plan showing proposed amalgamation of land holdings

Fr. plan de remembrement

Nj. Flurbereinigungsplan; Zuteilungskarte

osnovica

Vidi: baza

Područje: matematika

osnovica, geodetska ispitna

Također: geodetska baza za umjeravanje
Osnovica s projektiranim rasporedom čvrsto stabiliziranih betonskih stupova u pravcu s oznakom točke za ispit i umjeravanje daljinomjera te za postizanje jedinstvenog mjerila pri mjerenju duljina. Razmaci stupova određuju se i provjeravaju posebnim mjerenjima pomoću invarnih žica,

elektrooptičkim daljinomjerima visoke točnosti i pomoću interferencijskoga komparatora. Geodetska ispitna osnovica Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu temelj je za precizna ispitivanja duljina u Republici Hrvatskoj, a nalazi se na nasipu odteretnog kanala Sava–Odra u blizini Zagreba. Duljine je ukupno 6000 m s ukupno 25 stupova i ubraja se među najdulje osnovice u svijetu.

Područje: praktična geodezija
En. base, comparator; base, calibration; baseline, testing
Fr. comparator base; calibration base; base géodésique
Nj. Basis; Grundlinie; Vergleichsbasis

osnovica, pomoćna

Većinom kratka izmjerena duljina koja se primjenjuje pri neizravnom mjerenju duljina.

Područje: praktična geodezija
En. base, auxiliary
Fr. base auxiliaire
Nj. Hilfsbasis

osoba, neovlaštena

Osoba koja nema pravni interes u stvari ili nije opunomoćena.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

osoba, ovlaštena

Osoba koja bi upisom stekla, promijenila ili izgubila knjižno pravo; osoba koja ima pravni interes ili je posebnim propisom ovlaštena za podnašanje prijedloga koji bi imao značenje zabilježbe; osoba koja je ovlaštena podnositi prijedlog u ime drugoga, što mora dokazati ispravom koja joj daje tu ovlast.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

os, optička

Os koja kod leće prolazi središtima zakrivljenosti graničnih ploha.

Vidi: sustav, optički
Područje: fizika (optika)
En. axis, optical
Fr. axe optique
Nj. Achse, optische

osovina, vertikalna

Također: glavna osovina
Mehanički dio instrumenta kojim je određena os oko koje se okreće alhidada. U ispravnom mjernom položaju ona je postavljena vertikalno (po tome i naziv) pomoću podnožnih vijaka. Vertikalna os prolazi središtem horizontalnoga kruga i okomita je na njegovu ravninu. Vertikalna os u ispravnom mjernom položaju mora prolaziti stajališnom točkom.

Vidi: horizontiranje instrumenta; centriranje instrumenta; pogreška vertikalne osi; pogreška centriranja; ekscentričnost horizontalnoga kruga
Područje: mjerni instrumenti
En. axis, vertical; axis, standing
Fr. axe vertical; axe de pivotement
Nj. Stehachse

os pomoćne plohe

Zamišljena os pomoćne plohe, npr. os stošca (konusa) ili valjka (cilindra) kod perspektivnih konusnih i cilindričnih projekcija. Vidi: ploha, pomoćna; projekcija, perspektivna

Područje: kartografija
Nj. Hilfsabbildungsachse

ostavitelj

Osoba s koje se pravo prenosi nasljeđivanjem.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

osuvremenjivanje

Također: ažuriranje
(1) Proces dodavanja ili revidiranja postojećih podataka kako bi se registrirale nastale promjene. (2) Revizija softverskog proizvoda uz pomoć poboljšane funkcionalnosti i otklanjanja pogrešaka.

Područje: GIS
En. update
Nj. Aktualisierung

osvijetljenost

Također: iluminacija
Fotometrijska veličina definirana omjerom svjetlosnog toka Φ i površine S na koju dopire iz nekog izvora svjetlosti. U

diferencijalnom obliku definicija osvjetljenosti E glasi:

$$E = \frac{d\Phi}{dS}.$$

Jedinica osvjetljenosti u SI je

$$\frac{\text{lumen}}{\text{metar}^2} = \frac{\text{lm}}{\text{m}^2} = \text{lux} \text{ (znak lx)}.$$

Lux je osvjetljenost površine kojoj na kvadratni metar pada homogeni svjetlosni tok jedan lumen.

Napomene: (1) Ako svjetlosni tok pada na istu površinu pod upadnim kutom α , osvjetljenost se smanjuje, jer na površinu S pada samo djelomičan tok: $\Phi' = \Phi \cos \alpha$. Smanjena vrijednost osvjetljenosti E' je: $E' = E \cos \alpha$. (2) Osvjetljenost plohe od približno točkastog izvora obrnuto je razmjerna kvadratu udaljenosti.

Vidi: sjajnost; tok, svjetlosni; jakost, svjetlosna; sustav jedinica, Međunarodni

Područje: fizika (optika)

En. illumination

Fr. éclairage

Nj. Beleuchtungsstärke

os, vizurna

Vidi: os, kolimacijska

osvjetljavanje

(1) Također: izloženost svjetlosti, ekspozicija Umnožak osvjetljenja E i trajanja osvjetljenosti t : $H = Et$. Osvjetljavanje je ozračenje uz fotometrijsko vrednovanje.

Jedinica osvjetljenosti u SI je luks sekunda (znak: lx·s). (2) Svjetlosni tok koji Zemljina površina prima po jedinici površine.

Područje: (1) fizika; (2) fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. (1) exposure, light; exposure, luminous;

(2) illumination

Fr. (1) exposition; (2) illumination

Nj. (1) Belichtung; (2) Belichten

osvjetljenje

Ozračenje predmeta svjetlošću.

Područje: fizika (optika)

En. illumination

Fr. éclairage

Nj. Beleuchtung

osvjetljenje, usmjereno

Ozračenje predmeta snopovima paralelnih zraka svjetlosti.

Područje: fizika

En. illumination, directed

Nj. Beleuchtung, gerichtet

os, Zemljina

Također: zemaljska os; os Zemljine rotacije; polarna Zemljina os

Os oko koje Zemlja rotira pri njezinu dnevnom gibanju. Dokaz te Zemljine rotacije može se izvesti pomoću Foucaultova njihala ili promatranjem sumračnice iz zrakoplova ili satelita. Posljedica te Zemljine rotacije je izmjena dana i noći.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. axis, Earth's

Nj. Erdachse

oštrina, dubinska

Dubina prostora koju, zbog ograničene moći razlučivanja, vidimo oštro. Ovisi i o daljini izoštravanja, žarišnoj daljini objektiva i ulaznom otvoru.

Napomena: Prostor ispred i iza ravnine izoštravanja koji vidimo oštro nije jednak.

Ako je npr. pri promatranju dalekozorom daljina izoštravanja a (izražena u m) jednaka umnošku povećanja dalekozora i ulaznog otvora (izraženog u mm), oko će dovoljno oštro vidjeti područje od $a/2$ do neizmjernosti. To općenito može uzrokovati da vidimo oštru sliku, a ona nije u ravnini nitnoga križa.

Vidi: metoda izoštravanja slike; paralaksa nitnoga križa

Područje: fizika (optika)

En. depth of field; sharpness of field

Fr. profondeur de champ

Nj. Tiefenschärfe

oštrina koincidencije

Sposobnost oka, usko povezana s oštrinom vida, da razluči dvije crte. Mjeri se vidnim kutom pod kojim oko još može uočiti odvojenost dviju bliskih crta.

Napomena: Ispitivanja su pokazala da je oštrina koincidencije 3 do 10 puta veća od moći razlučivanja oka, što se objašnjava

činjenicom da pri koincidenciji crta sudjeluje mnogo veći broj vidnih receptora mrežnice.

Zbog toga se princip koincidencije koristi za precizna optička očitavanja.

Vidi: moć razlučivanja; mikrometar s koincidencijom

Područje: mjerni instrumenti

En. sharpness, coincidence

Nj. Noniensehschärfe

oštrina vida

Vrlo značajno svojstvo oka koje sadrži više povezanih osobina. To su u prvom redu moć razlučivanja oka, oštrina koincidencije i sposobnost zamjećivanja oblika.

Napomena: U optometriji je definirana pojmom vizusa. Vizus je određen recipročnom vrijednosti vidnoga kuta izraženog u minutama pod kojim oko na određenoj udaljenosti (5 ili 6 m) vidi položaj određenog znaka ili raspoznaje određeni znak. Kako je normativno za granični vidni kut uzeta vrijednost 1', normalna oštrina vida ima vizus 1. Fiziološka granica oštine vida odgovara vizusu 2,7, no ona ovisi o mnogobrojnim psihofiziološkim svojstvima oka, o načinu mjerenja, o osvjetljenju i kontrastu.

Vidi: moć razlučivanja; oštrina koincidencije

Područje: fizika (optika)

En. sharpness of vision

Fr. l'acuité visuelle

Nj. Sehschärfe

OTF

Kratica od On-the-fly. Tehnika određivanja višeznačnosti u pokretu.

Vidi: višeznačnost; pozicioniranje, kinematičko

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. OTF (On-the-fly)

otisak, korekturni

Otisak ili kopija nekog dijela sadržaja karte na kojem se provodi korektura.

Područje: kartografija

En. copy, correction

Fr. modelede corrections

Nj. Korrekturvorlage

otklon, kromatski

Također: kromatska aberacija

Pogreška preslikavanja leća i optičkih sustava zbog disperzije svjetlosti. Razlikuju se uzdužni i poprečni kromatski otklon.

Optički sustavi koji djelomično ispravljaju posebno tu pogrešku nazivaju se akromati i apokromati.

Vidi: akromat; apokromat

Područje: fizika (optika)

En. aberration, chromatic

Fr. aberration chromatique

Nj. Aberration, chromatische; Farbenfehler

otklon, sferni

Također: sferna aberacija

Pogreška preslikavanja širokih snopova, a to znači pogreška otvora jer se zrake svjetlosti bliže rubovima leće ili optičkog sustava lome jače nego li što to odgovara stigmatičnom preslikavanju. U prostoru slike snop zraka ima rotacijsku simetriju, ali ima oblik kaustične plohe s izrazitim oštrim vrhom, gdje sliku točke stvaraju samo paraksijalne zrake. Sferni otklon uzrokuje neoštru sliku svake točke u čitavoj ravnini slike, a to znači i u samom središtu. Uz kromatski otklon stoga je najutjecajnija pogreška za kvalitetu optičkog sustava mjernog instrumenta.

Vidi: otvor snopa

Područje: fizika (optika)

En. aberration, spherical

Fr. aberration de sphéricité

Nj. Abberation, sphärische

otklon težišnice

Kut između tangente na težišnicu i normale na elipsoid.

Vidi: težišnica; normala

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. deflection of the vertical

Fr. déviation de la verticale

Nj. Lotabweichung

otklon vertikalne

Vidi: otklon težišnice

otkos

Površina zahvaćena senzorskim snimanjem.

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja
En. swath

otkrivalo

Također: detektor
Uređaj ili tvar koja pokazuje prisutnost određene veličine ili pojave ne dajući nužno vrijednost pridružene joj veličine. Poluvodič koji mijenja svoja električna svojstva ovisno o ulaznom elektromagnetskom zračenju.
Napomena: U određenim slučajevima naziv "otkrivalo" upotrebljava se za pojam "osjetilo".

Područje: metrologija
En. detector
Fr. détecteur
Nj. Detektor

otok

(1) Dio kopna sa svih strana okružen vodom, a po površini manji od najmanjega kontinenta (Australija), iznimno gotovo kontinentalnih razmjera (Grenland). Površina svih otoka na Zemlji iznosi 9,9 mil. km² (6,6% ukupne kopnene površine). Općenito se dijele na kontinentalne i samostalne. (2) Zatvoreni 2D prostorni element koji u potpunosti leži unutar drugoga elementa, npr. otočni poligon jezera unutar poligona šume.

Vidi: 2D
Područje: (1) pomorstvo; (2) GIS
En. island
Fr. île
Nj. Insel

otpis, besteretni zemljišnoknjižni

Zemljišnoknjižni otpis dijela nekog zemljišnoknjižnog tijela prilikom kojeg se ne prenose tereti upisani na zemljišnoknjižno tijelo.

Vidi: tijelo, zemljišnoknjižno
Područje: katastar i zemljišna knjiga

otpis dijelova male vrijednosti, besteretni zemljišnoknjižni

Zemljišnoknjižni otpis dijela zemljišnoknjižnog tijela koji se može izvršiti bez podnošenja isprave i bez suglasnosti ovlaštenika prava koje terete zemljišnoknjižno tijelo; prema hrvatskim

propisima može se izvršiti jednom u pet godina.

Vidi: tijelo, zemljišnoknjižno
Područje: katastar i zemljišna knjiga

otpis na osnovi odluke nadležnog tijela, besteretni zemljišnoknjižni

Besteretni zemljišnoknjižni otpis dijela zemljišnoknjižnog tijela na osnovi odluke nadležnog tijela kojom je dovršen postupak komasacije, izvlaštenja i slično, u slučajevima kada zbog odluke nadležnog tijela postaje bespredmetno prenositi upisane terete.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

otpis na prijedlog vlasnika, besteretni zemljišnoknjižni

Zemljišnoknjižni otpis dijela zemljišnoknjižnog tijela koji je predložio vlasnik; prema hrvatskim propisima dopušten je u slučaju da nositelji prava budu obaviješteni o prijedlogu, a ne ulože na njega prigovor, ili u slučaju da se dokaže isplata plaćanja duga.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

otpis, teretni

Otpis s prijenosom tereta; otpis koji se može izvršiti bez pristanka osoba u čiju su korist upisana prava samo ako prava ostaju nepromijenjena.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

otpis, zemljišnoknjižni

Smanjivanje zemljišnoknjižnog tijela brisanjem jedne ili više katastarskih čestica u zemljišnoknjižnom ulošku; u slučaju da sve katastarske čestice budu otpisane iz nekog zemljišnoknjižnog tijela, uložak prestaje i ne može se više koristiti.

Vidi: tijelo, zemljišnoknjižno; uložak, zemljišnoknjižni
Područje: katastar i zemljišna knjiga

otplavlivanje

Odnosenje zemlje djelovanjem vode i time promjene oblika i površina katastarskih čestica uz vodotoke.

Vidi: čestica, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

otuđivatelj

Osoba kojoj neko stvarno pravo prestaje otuđivanjem.

Vidi: prava, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

otvaranje zemljišne knjige

Određivanje da će se sa svim zemljišnoknjižnim ulošcima osnovanim za određenu katastarsku općinu postupati kao sa zemljišnom knjigom.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

otvor, kritični

Veličina aperturnog zaslona za koju je utjecaj ogiba svjetlosti na neoštrinu slike i geometrijsko-optičkih pogrešaka preslikavanja približno jednak. Ako je otvor manji od kritičnog, na neoštrinu slike znatno će utjecati ogib svjetlosti. Kritični otvor za normalno oko iznosi približno 3 mm.

Područje: fizika (optika)

En. aperture, critical

Fr. diaphragme critique

Nj. Öffnung, kritischer

otvor mosta

Razmak između unutarnjih ploha susjednih stupova mosta.

Područje: inženjerska geodezija

En. span, bridge

Nj. Brückenöffnung

otvor, relativni

Glavna značajka fotografskog objektiva izražena odnosom djelujućeg otvora zaslona i žarišne daljine objektiva.

Napomena: Upotreba naziva "svjetlosna jakost" je pogrešna.

Područje: fizika (optika)

En. aperture, relative

Fr. aperture relative

Nj. Öffnung, relative

otvor snopa

Kut s ishodištem u točkastom izvoru svjetlosti koji zatvaraju rubne zrake snopa

koje prolaze dijametralnim točkama ulaznog otvora optičkog sustava. Široki snopovi zraka su velikog otvora.

Vidi: otvor, ulazni

Područje: fizika (optika)

En. angle of the cone of incident rays

Fr. ouverture du faisceau

Nj. Öffnungswinkel des Stahlenbündels

otvor, ulazni

Vidi: pupila, ulazna

ovisnost, stohastična

Međuovisnost dviju ili više varijabli kada ta veza uključuje slučajni dio, a temelji se na vjerojatnosti.

Područje: statistika

En. dependance, stochastic; link, stochastic

Fr. dépendance stochastique; liaison stochastique

Nj. Abhängigkeit, stochastische

ovjerovljenje inozemnih privatnih isprava

Postupak ovjerovljenja uređen zakonom ili međunarodnim ugovorom.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ovjerovljenje istinitosti potpisa

Postupak ovjerovljenja uređen zakonom.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ovlast, ispitna

Službeno priznanje da je ispitivalište (laboratorij) nadležno za obavljanje određenih ispita ili vrsta ispita.

Vidi: ispit; ispitivanje; ispitivalište

Područje: metrologija

En. accreditation, (laboratory)

Fr. accréditation (d'un laboratoire)

Nj. Akkreditierung (eines Prüflaboratoriums)

ovlašćivanje

Postupak kojim ovlasno tijelo formalno priznaje da su tijelo ili osoba nadležni za obavljanje određenih zadataka.

Vidi: ispitivalište; tijelo, ispitivališno ovlasno

Područje: metrologija

En. accreditation

Fr. accréditation
Nj. Akkreditierung

ovlaštenje za uvid

Ovlaštenje koje rješenjem daje ministar pravosuđa na osnovi kojeg se stječe pravo uvida u BZP elektroničkim putem.

Vidi: baza zemljišnih podataka Republike Hrvatske

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ovrha

Izvršenje; postupak izvršenja određene odluke.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ozalid kopija

Kopija crteža s paus papira na fotoosjetljiv papir.

Područje: kartografija

označavanje točke

Dodjeljivanje brojeva točkama na skici izmjere ili označavanje točaka na zemljištu vidljivim znakovima.

Vidi: skica izmjere

Područje: praktična geodezija, katastar i zemljišna knjiga

oznaka katastarske čestice

Brojevi katastarskih čestica unutar pojedine katastarske općine.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. number, parcel

Fr. numéro de parcelle

Nj. Flurstücknummer; Grundstücknummer

oznaka katastarske općine, međna

Betonski stup ili prirodni kamen s obrađenom četverokutnom glavom postavljen na zemljištu, četverokutna prizma isklesana u stijeni ili ubetonirani željezni klin s okruglom kapom od lijevanog željeza, označeni s "GKO" i rednim brojem.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

oznaka, međna

Oznaka od prirodnog ili umjetnog materijala koja se upotrebljava za obilježavanje međnih točaka. Međna oznaka može biti betonski

stupić, prirodni kamen, željezna cijev, klin, križ uklesan u stijenu, drveni kolac, plastična cijev, humka i tome slično. Osim vidljivog dijela može imati i podzemni centar.

Vidi: točka, međna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. sign, boundary; mark, boundary;

monument, boundary

Fr. borne frontière; signe de démarcation

Nj. Grenzezeichen

oznaka mjerila

Način označivanja mjerila na kartama; uključuje brojčano mjerilo, grafičko mjerilo i mjerilo napisano u obliku odnosa različitih jedinica (npr. 1 cm = 1 km).

Vidi: mjerilo, brojčano; mjerilo, grafičko

Područje: kartografija

Fr. indication(s) de l'échelle

Nj. Maßstabsvermerk

oznaka, vremenska

Metoda za očuvanje konzistentnosti distribuirane baze podataka, kojom se za svaku izmjenu u bazi pohranjuje i vrijeme te izmjene. Na taj način moguće je opozvati neke izmjene koje bi jedan dio baze podataka zadržale konzistentnim, a drugi ne. Prednost takve metode za izvršavanje izmjena je mogućnost izvođenja niza izmjena bez potrebe za potvrđivanjem prethodne izmjene.

Vidi: izmjena; potvrđivanje

Područje: informatika

En. stamp, time

oznake za uklapanje

Oznake na nositelju crteža da bi se pri izradi karte moglo postići i provjeriti uklapanje.

Najčešće su u obliku križića.

Vidi: nositelj crteža; uklapanje

Područje: kartografija

En. marks, register

Fr. marques de repérage

Nj. Paßmarken

padomjer

Također: mjerilo nagiba, klinometar, gradijentni nivelir

Uređaj za mjerenje otklona ili kuta u odnosu na horizontalnu ili vertikalnu ravninu.

Padomjeri mogu biti jednostavni, ali i vrlo složeni mjerni instrumenti.

Područje: mjerni instrumenti

En. clinometer

Fr. clinomètre

Nj. Neigungsmesser

paket, grafički programski

Aplikacijski program koji omogućuje korisniku kreiranje, uređivanje, prikazivanje i iscrtavanje slika. Može biti samostalni softverski program ili ugrađen u drugi softverski program.

Područje: informatika

En. package, graphics

Nj. Paket, graphisches

paket, programski

Računalna aplikacija sastavljena od jednog ili više programa namijenjenih izvođenju određene vrste posla.

Vidi: aplikacija

Područje: informatika

En. package

Nj. Paket

palac, bečki

U bečkom hvatnom sustavu, dvanaesti dio stope ili sedamdesetdrugi dio bečkog hvata. Iznosi 2,634 cm.

Vidi: sustav, bečki hvatni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Zoll

palac, četvorni

Jedinica za površinu bečkoga hvatnog sustava, iznosi 6,938 cm². Okviri listova katastarskih planova iz XIX. st. podijeljeni su na palce, kako bi se mogla iscrtat i palčana mreža i tako olakšati kartiranje i računanje površina.

Vidi: sustav, bečki hvatni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Quadrat Zoll

paleta boja

Područje na zaslonu (ili u izborniku) koje omogućuje izbor boja upotrijebljenih u grafici. Programi za rad sa slikama često

prikazuju paletu boja na zaslonu; programi za crtanje često imaju naredbu palete boja koja prikazuje trenutna paletu. Neki programi također omogućuju izradu vlastitih paleta boja.

Područje: informatika

En. colour palette

Nj. Farbenpalette

panorama

Perspektivni prikaz krajolika sa širokim zahvatom po horizontu.

Područje: kartografija

En. panorama

Fr. panorama

Nj. Rundbild

pantograf

Uređaj za mehaničko kopiranje crteža u istom, povećanom ili smanjenom mjerilu. Ima oblik paralelograma sa zglobovima kojega su dvije strane produžene izvan tjemena.

Područje: kartografija

En. pantograph

Fr. pantographe; homéographe

Nj. Storchschnabel; Pantograph

papir, kartografski

Papir visoke kakvoće, izrađen od prvorazrednih sirovina, velike čvrstoće i osobito izdržljiv na previjanje. Najčešće se upotrebljava u masama između 80 i 150 g/m².

Područje: kartografija

En. paper, map

Fr. papier à carte

Nj. Landkartenpapier

papir za pomorske karte

Papir najbolje kakvoće, izrađen pretežno od sirovina na bazi lana i pamuka, zbog čega je osobito izdržljiv na brisanje. Posebni dodaci čine ga otpornim i na vlagu. Upotrebljava se u masama od 100 g/m² i većim.

Područje: kartografija

En. paper, chart

Fr. papier à carte

Nj. Seekartenpapier

papuča za mjernu letvu

Teška željezna ploča sa zaobljenom gornjom plohom ili šiljkom za postavljanje nivelmanske letve.

Vidi: letva, nivelmanska

Područje: praktična geodezija

En. plate, ground; plate, base; plate, foot; frog

Fr. crapaud de nivellement; support de mire

Nj. Latenuntersatz

parabola

Skup svih točaka ravnine koje su jednako udaljene od čvrste točke, fokusa F , i čvrstog pravca, ravnalice. To je krivulja drugog reda, odnosno jedna od konika. Važan pojam za parabolu je tjeme (vrh) parabole: točka u kojoj os simetrije parabole presijeca parabolu; točka parabole najbliža ravnalici. Paraboli s tjemenom u ishodištu kojoj je os x os simetrije u Kartezijevim koordinatama odgovara jednadžba: $y^2 = 2px$, gdje je p udaljenost fokusa i ravnalice. Koordinate

fokusa su $F\left(\frac{p}{2}, 0\right)$, a jednadžba ravnalice

$x = -\frac{p}{2}$. Graf kvadratne funkcije

$f(x) = ax^2 + bx + c$ je parabola.

Područje: matematika

En. parabola

Fr. parabole

Nj. Parabel

parabola, nesimetrična

Parabola čije projekcije tangenata nisu jednake. Rabi se kod zaobljivanja nivelete.

Vidi: zaobljenje nivelete

Područje: inženjerska geodezija

paralaksa

Relativna promjena položaja točke na desnoj snimci prema položaju iste točke na lijevoj snimci.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. parallax

Fr. parallaxe

Nj. Parallaxe

paralaksa nitnoga križa

Također: paralaksa slike

Prividni pomak nitnoga križa, indeksa ili marke u odnosu na sliku (ako nisu u istoj ravnini) pri poprečnom pomaku oka ispred okulara ili povećala. Prividni pomak uzrokuje kutnu promjenu, odnosno pogrešku pravca.

Napomena: Utjecaj paralakse znatno se smanjuje pravilnim namještanjem dalekozora i ispravnim izoštravanjem.

Vidi: križ, nitni; metoda izoštravanja slike; namještanje mjernog dalekozora; pogreška zbog paralakse

Područje: mjerni instrumenti

En. parallax, cross-hair; parallax, image

Fr. parallaxe de croisé de la réticule; parallaxe (d'image)

Nj. Strichkreuzparallaxe; Bildparallaxe;

Fadenparallaxe

paralaksa slike

Vidi: paralaksa nitnoga križa

paralaksa, transversalna

Komponenta paralakse okomita na bazu.

Vidi: paralaksa

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

paralela

(1) Generički (opći) pojam za astronomsku i geodetsku paralelu. (2) Linija na Zemljinoj sferi dobivena presjekom sfere ravninom okomitom na obrtnu os.

Vidi: širina, geografska

Područje: kartografija

En. parallel, geographic

Fr. parallèle de latitude

Nj. Breitenkreis; Parallelkreis

paralela, astronomska

Linija na Zemljinoj površini koja u svakoj točki ima istu astronomsku širinu.

Vidi: širina, astronomska

Područje: geodezija

En. parallel, astronomic

Nj. Breitenkreis, astronomischer

paralela, geodetska

Linija na geodetskom elipsoidu dobivena presjekom elipsoida ravninom okomitom na obrtnu os.

Vidi: širina, geodetska

Područje: geodezija

En. parallel, geodetic

Nj. Breitenkreis, geodätischer

paralela, standardna

Vidi: linija bez deformacija (1)

paralelepiped

(1) Uglato tijelo omeđeno sa šest, u parovima nasuprotno jednakih i paralelnih

paralelograma. Primjeri: kocka, kvadar. (2)

Klasifikacijsko pravilo zaključivanja u kojem su vrijednosti piksela usporedene od gornjih do donjih granica koje mogu biti: ili minimum i maksimum vrijednosti piksela svakoga kanala signature ili za svaki kanal plus i minus iznos standardne devijacije ili bilo koja druga granica koju određuje operater zasnovana na njegovu poznavanju podataka i signatura.

Vidi: klasifikacija

Područje: (1) matematika; (2) fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. paralelepiped

Fr. parallélépipède

Nj. Parallelepiped

paralelnost

Također: usporednost

Relacija među pravcima, ravninama ili vektorima. Dva su pravca paralelna (oznaka \parallel) ako se ne sijeku. Analogno se definira paralelnost ravnina, odnosno pravca i ravnine. Vektori su paralelni ako imaju isti smjer (orijentacije im mogu biti jednake ili suprotne).

Područje: matematika

paralelogram

Četverkut kojemu su nasuprotne stranice jednake i paralelne. Ekvivalentno tomu:

četverkut kojemu se dijagonale raspolovljuju. Na primjer: kvadrat, pravokutnik, romb.

Područje: matematika

En. parallelogram

Fr. parallélogramme

Nj. Parallelogramm

parametar

Proizvoljna konstanta ili varijabla u različitim matematičkim izrazima. Npr.

konstanta p u tjemenoj jednadžbi $y^2 = 2px$

parabole; nezavisna varijabla t u

parametarskom obliku

$x = r \cos t$, $y = r \sin t$ jednadžbe kružnice.

Područje: matematika

En. parameter

Fr. paramètre

Nj. Parameter

parcela

Vidi: čestica, katastarska

parcelacija, definitivna

Formiranje novih parcela u postupku komasacije unutar jedne table na temelju privremene parcelacije, a prema rezultatima nadjelbene rasprave.

Područje: inženjerska geodezija

En. division into lots, definite

Nj. Teilung eines Flurstücks, definitive;

Parzellierung, definitive

parcelacija lameliranjem, privremena

Postupak identičan privremenoj parcelaciji, samo što se tabla dijeli na privremene parcele jednake, proizvoljno odabrane, širine – lamele.

Područje: inženjerska geodezija

parcelacija, privremena

Privremena dioba komasacijske table na parcele prema vrijednosti (po lomovima granice table ili granicama klasa, a u skladu s projektom nadjele definitivnih parcela), izrađuje se u pripremi za dodjelu novih posjeda radi učinkovitijeg postupka definitivne diobe table.

Područje: inženjerska geodezija

parcelacija zemljišta

Pravno-tehnička radnja koja se sastoji od utvrđivanja promjena oblika čestica zemljišta

na terenu, izradbe elaborata o parcelaciji zemljišta i provođenja promjena podataka o zemljištu u evidencijama o zemljištu.
 Područje: katastar i zemljišna knjiga
 En. division into lots; parcelling
 Nj. Teilung eines Flurstücks; Parzellierung

parifikat

Stari naziv za poljoprivredno zemljište koje se koristi za druge svrhe.
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

parlog

Neobrađivano i zapušteno obrađivo zemljište.
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

pars libele

Podjeljak cijevne libele s jediničnom vrijednosti 2,0 mm.
 Vidi: libela, cijevna; osjetljivost libele
 Područje: mjerni instrumenti
 En. graduation interval level
 Nj. Skalenteil; Pars

paser

Točno međusobno uklapanje ili pristajanje elemenata sadržaja originala karte izrađenih na više nositelja crteža ili ploča za višebojni tisak.
 Vidi: original, izdavački; tisak, višebojni
 Područje: kartografija
 En. register
 Fr. repérage
 Nj. Passer

pauspapir

Crtaći papir natopljen sušivim biljnim ili mineralnim uljem istoga koeficijenta loma svjetlosti kao i celulozna vlakanca te zbog toga proziran, transparentan.
 Područje: kartografija
 En. paper, tracing
 Fr. papier calque
 Nj. Transparentpapier

PDF

Kratica od Portable Document Format.
 Format datoteke koji omogućuje isti oblik dokumenta bez obzira na kojoj se platformi

ili računalu dokument upotrebljava.
 Vidi: format
 Područje: informatika
 En. PDF (Portable Document Format)

PDOP

Kratica od Position Dilution of Precision.
 Utjecaj geometrijske konfiguracije na prirast pogrešaka položajnog pozicioniranja (kombinirani efekt triju položajnih dimenzija).
 Vidi: DOP
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. PDOP (Position Dilution of Precision)

pedigre

Za geografske podatke označava status organizacije ili ustanove koja izdaje podatke. Neke ustanove su tijekom vremena zavrijedile status visokokvalitetnih proizvođača geografskih podataka, pa i njihovi podaci imaju dobar pedigre.
 Područje: kartografija
 En. pedigree

pedologija

Također: tloznanstvo
 Znanost o poznavanju svojstava tla.
 En. pedology; soil science
 Fr. pédologie
 Nj. Bodenkunde

pedometar

Naprava s pomoću koje se broje prijedeni koraci, odnosno pješice prijedeni put.
 Područje: mjerni instrumenti
 En. pedometer
 Fr. pedomètre
 Nj. Schrittmesser; Schrittzähler

peljar

Publikacija koju izdaju službe pomorske administracije. Pruža opće informacije o obalnoj navigaciji kao što su pomoć u navigaciji, prilaženje lukama i druge nužne detalje koje nije moguće prikazati na pripadajućoj pomorskoj karti.
 Područje: pomorstvo
 En. sailing directions

period

(1) Vrijeme jedne oscilacije ili titraja, odnosno najmanji vremenski razmak između početka dvaju ciklički ponovljivih tokova.

Vrijeme ciklusa T i frekvencija (čestoća) f obrnuto su proporcionalne veličine:

$T = 1/f$. (2) Vrijeme potrebno satelitu da prođe cijelom orbitom.

Vidi: titranje; frekvencija

Područje: (1) fizika; (2) fotogrametrija i daljinska istraživanja; satelitska i fizikalna geodezija

En. (1) time, cycle; period of oscillation; (2) period

Fr. (1) temps de cycle; période; (2) période

Nj. (1) Zykluszeit; Periode;

Schwingungsdauer; (2) Periode

periplus

Prvi zapisi o plovidbi koji su sadržavali opise obala, udaljenosti između luka, trajanje putovanja i najnužnije upute za plovidbu.

Područje: pomorstvo

En. periplus

permutacija

Svako jednoznačno preslikavanje nekog skupa na sama sebe. Npr. permutacija n -člana skupa je svaka uređena n -torka koja se sastoji od različitih elemenata tog skupa.

Broj svih permutacija n -članog skupa je $n! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot \dots \cdot (n-1) \cdot n$.

Područje: matematika

En. permutation

Fr. permutation

Nj. Permutation; Vertauschung

perspektiva

Postupak ili rezultat centralnog projiciranja.

Područje: matematika

En. perspective

Fr. perspective

Nj. Perspektive

perspektiva, globusna

Način perspektivnog prikaza dijela Zemljine površine iz vrlo visoko postavljene točke promatranja, pri kojem se uzima u obzir i zakrivljenost Zemlje.

Vidi: prikaz, perspektivni

Područje: kartografija

Fr. perspective globale

Nj. Globalansicht

perspektiva, kavalirska

Način prikaza objekata u kosoj aksonometriji u kojem je ravnina slike vertikalna, a koordinatna ravnina xz je s njom paralelna.

Zbog toga se dužine paralelne s osima x i z prikazuju u pravoj veličini i međusobno okomite.

Slika osi y i osi x zatvaraju kut od 135° , a dužine paralelne s osi y prikazuju se najčešće upola kraćima od pravih veličina.

Napomena: Objekt prikazan u kavalirskoj perspektivi daje dojam da ga se promatra s nešto povišena položaja. Otuda i naziv kavalirska perspektiva prema riječi kavalir, koja je označavala toranj na tvrđavi s kojeg se pružao dobar pregled okolice.

Vidi: aksonometrija

Područje: kartografija

En. perspective, cavalier

Fr. perspective cavalière

Nj. Kavalier(s)perspektive

perspektiva, ptičja

(1) Način perspektivnog prikaza objekta u kojem se centar projiciranja nalazi visoko iznad objekta, a ravnina slike je koso smještena prema objektu.

(2) Način prikaza objekta u kosoj aksonometriji u kojem je ravnina slike horizontalna, a koordinatna ravnina xy je s njom paralelna. Zbog toga se dužine paralelne s osima x i y prikazuju u pravoj veličini i međusobno okomite. Dužine paralelne s osi z prikazuju se prikraćene. Objekt prikazan u ptičjoj perspektivi daje dojam da ga se promatra iz veće visine.

Vidi: prikaz, perspektivni

Područje: kartografija

En. view, bird's-eye

Fr. vue a vol d'oiseau

Nj. Vogelschaubild

perspektiva, vojnička

Način prikaza objekata u kosoj aksonometriji u kojem je ravnina slike horizontalna, a koordinatna ravnina xy je s njom paralelna.

Zbog toga se dužine paralelne s osima x i y prikazuju u pravoj veličini i međusobno

okomite. Dužine paralelne s osi z prikazuju se također u pravoj veličini.

Vidi: aksonometrija

Područje: kartografija

En. view, isometric

Fr. perspective militaire

Nj. Militärperspektive; Perspektive, isometrische

perspektiva, žablja

(1) Način perspektivnog prikaza objekta u kojem se centar projiciranja nalazi niže od objekta, a ravnina slike je koso smještena prema objektu. (2) Način prikaza objekta u kosoj aksonometriji u kojem je ravnina slike horizontalna, a koordinatna ravnina xy je s njom paralelna. Zbog toga se dužine paralelne s osima x i y prikazuju u pravoj veličini i međusobno okomite. Dužine paralelne s osi z prikazuju se prikraćene. Koordinatni trobrid je tako orijentiran da objekt prikazan u žabljoj perspektivi daje dojam da ga se promatra odozdo.

Područje: kartografija

Vidi: prikaz, perspektivni; aksonometrija

En. view, worm's-eye

Fr. perspective a ras du soil

Nj. Froschperspektive

Photoshop

Također: Adobe Photoshop

Vrlo poznat i raširen program za crtanje s pomoću računala što ga je razvila tvrtka Adobe Systems.

Područje: informatika

En. Photoshop

pikiranje

Pri kartiranju obilježavanje točaka na listu katastarskog plana ubodom pikirke.

Vidi: kartiranje; plan, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga, kartografija

En. pricking (of a point)

Fr. piquage d'un point

Nj. Kartieren (eines Punktes); Pikieren

pikirka

Čelična igla kojom se pikira.

Vidi: pikiranje

Područje: katastar i zemljišna knjiga, kartografija

En. pricker; pricking needle

Fr. piquoir

Nj. Kopiernadel

piko

Predmetak u nazivu decimalne jedinice sa značenjem 10^{-12} .

Područje: metrologija

En. pico

Fr. pico

Nj. Piko

piksel

Također: slikovni element

(1) Najmanji element slike u obliku kvadratića ili ćelije kojim pokazivački ili ispisivački hardver i softver mogu rukovati pri stvaranju slova, brojki ili slike. (2) U daljinskom istraživanju osnovna jedinica prikupljanja podataka.

Područje: informatika, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. pixel (picture element)

Fr. élément d'image

Nj. Bildelement

pikseli, referentni

U procjeni točnosti klasifikacije, pikseli za koje je točna klasa poznata iz zemljišnih (istinitih) i drugih podataka. Referentne piksele može odabrati operater ili mogu biti slučajno odabrani.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. pixels, reference

piramida

Uglato geometrijsko tijelo kojem je baza poligon, a stranice plašta su trokuti koji se sastaju u jednom vrhu. Piramida se naziva n -stranom ako ima n pobočnih ploha (trokuta). Visina piramide je duljina okomice spuštene iz vrha na bazu. Ako je B površina baze, v visina piramide, obujam piramide je

$$V = \frac{Bv}{3}.$$

Piramida je pravilna ako joj je

baza pravilni poligon, a pobočne stranice su jednake duljine.

Područje: matematika

En. pyramid

Fr. pyramide

Nj. Pyramide

pisač

Izlazni uređaj koji ispisuje na papir podatke dobivene od računala.

Područje: informatika

En. printer

Fr. imprimante

Nj. Drucker

pisač, laserski

Elektrografski pisač zasnovan na tehnologiji sličnoj onoj u fotokopirnim uređajima.

Izoštrena laserska zraka i rotirajuće zrcalo crtaju na fotoosjetljivom bubnju sliku stranice. Slika se na bubnju pretvara u elektrostatički naboj, što privlači i zadržava toner. Elektrostatički nabijen papir dodiruje bubanj, pa se toner prenosi na papir. Na posljertku se bubanj izbijaja, a suvišni toner uklanja. Izostavljanjem posljednjega koraka i ponavljanjem nanošenja tonera na papir, pisač stvara kopije dokumenata.

Vidi: pisač

Područje: informatika

En. printer, laser

Fr. imprimante laser

Nj. Laserdrucker

pisač, matrični

Također: iglični pisač

Vrsta udarnog pisača koji upotrebljava glavu za pisanje s iglicama, obično 9 do 24, koje proizvode znakove iscrtavanjem niza točkica.

Vidi: pisač, udarni

Područje: informatika

En. printer, matrix

Nj. Nadeldrucker

pisač, neudarni

Pisač koji tragove na papiru ostavlja bez mehaničkog udarca. Najčešće vrste neudarnih pisača su tintni, toplinski i laserski pisači.

Područje: informatika

En. printer, nonimpact

pisač, tintni

Neudarni pisač koji znakove na papiru stvara mlazom kapljica tinte. Izvor tinte je ili dio glave za pisanje ili je cjevčicom spojen s glavom za pisanje.

Vidi: pisač, neudarni

Područje: informatika

En. printer, inkjet

Fr. imprimante à jet d'encre

Nj. Tintenstrahldrucker

pisač, toplinski

Također: termalni pisač

Neudarni pisač koji toplinom stvara sliku na posebno obrađenom papiru. Pisač za stvaranje slike upotrebljava iglice, ali umjesto da njima udara po vrpci i ostavlja trag na papiru, kao što to radi iglični matrični pisač, on ih zagrijava i nježno prislanja na papir. Poseban sloj na papiru zagrijavanjem mijenja boju.

Vidi: pisač, neudarni

Područje: informatika

En. printer, thermal

Nj. Thermodrucker

pisač, udarni

Svaki pisač koji znakove na papiru stvara upotrebom mehanizma što papir dodiruje ili o njega pritišće tintnu vrpцу, npr. matrični pisač.

Vidi: pisač, matrični

Područje: informatika

En. impact printer

pisma, kartografska

Pismovne skupine koje se primjenjuju na karti, a ispunjavaju posebne grafičke uvjete kartografskog prikaza.

Područje: kartografija

En. lettering

Fr. types d'écritures

Nj. Kartenschriften

P-kod

Precizni kod dostupan samo autoriziranim korisnicima, efektivne valne duljine od oko 30 m, modularan na oba nosača L1 i L2.

Vidi: C/A-kod; PPS

Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. P-code (precise)

plagijat, kartografski

Oponašanje ili prisvajanje tuđe karte.
Područje: kartografija
En. infringement of (map) copyright
Fr. plagiat
Nj. Kartenplagiat

plan

Prikaz manjih dijelova površine nekog nebeskog tijela (Zemlje, Mjeseca) ili nebeskog svoda u krupnijem mjerilu, zbog čega je praktino bez deformacija (linearnih, površinskih i kutnih).
Područje: kartografija
En. plan
Fr. plan
Nj. Plan

plan grada

Karta naselja u krupnijem mjerilu izrađena za orijentaciju, zbog čega su, među ostalim, ulice posebno istaknute, s njihovim nazivima i kućnim brojevima. Prikazan je i gradski prometni sustav, te veće i važnije zgrade diferencirane po namjeni. Radi lakšeg pronalaženja nekog objekta, preko karte je stavljena kvadratna mreža s posebnim oznakama za orijentaciju. Obično sadrži popis ulica i važnijih objekata.
Područje: kartografija
En. plan, town
Fr. plan de ville
Nj. Stadtplan

planiglob

Karta na kojoj je prikazana cijela površina Zemlje ili nekog nebeskog tijela u dva kruga, čiji se sadržaji isključuju, a kružnice čine zajednički meridijani.
Područje: kartografija
Fr. mappemonde
Nj. Planiglob

planimetar

Sprava za mehaničko određivanje površina na karti. Najčešće se upotrebljavaju polarni i nitni planimetar.

Područje: kartografija

En. planimeter
Fr. planimetre
Nj. Planimeter

planimetar, nitni

Pravokutni metalni okvir s nategnutim strunama iz konjskog repa koji služi određivanju površina parcela s katastarskog plana.
Područje: praktična geodezija

planimetrija

(1) Dio geometrije u kojem se proučavaju likovi u ravnini. (2) Dijelovi karte koji ne prikazuju reljef, nego prirodne objekte kao što su šume ili vode te objekte nastale djelovanjem čovjeka, primjerice naselja, prometnice i granice.
Područje: (1) matematika; (2) kartografija
En. planimetry
Fr. (2) situation
Nj. (2) Grundriß; Situation

planiranje, prostorno

Djelatnosti uskladene s društvenim i gospodarskim ustrojem države radi racionalnijeg korištenja određenog prostora i usklađivanja suvremenih potreba rada, stanovanja, odmaranja i dr. s mogućnostima izgradnje i uređenja objekata i usluga te u dopuštenim granicama opterećenja prirode i očuvanja ekološke ravnoteže, posebno s obzirom na zaštitu okoliša.
Područje: inženjerska geodezija
En. planning, spatial
Fr. aménagement du territoire
Nj. Raumplanung

planisfera

Karta na kojoj je prikazana cijela površina Zemlje ili nekog nebeskog tijela u ovalnom obliku ili krugu.
Područje: kartografija
En. planisphere
Fr. planisphère
Nj. Planisphäre

plan izvlaštenja

Pregledni plan s katastarskim česticama i

popisom vlasnika odnosno korisnika nekretnina iz kojeg je vidljivo za koje će se nekretnine pokrenuti postupak izvlaštenja, te da je objekt za koji se traži izvlaštenje u skladu s prostornim planom.

Vidi: izvlaštenje; čestica, katastarska

Područje: inženjerska geodezija

plan, katastarski

Dio tehničkog dijela katastarskog operata na kojem su prikazani položaj i oblik katastarskih čestica te objekti izgrađeni na zemljištu.

Vidi: plan

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. map, cadastral

Fr. plan parcellaire; plan cadastral

Nj. Katasterkarte; Flurkarte

plan luke

Karta krupnijeg mjerila, ne sitnijeg od 1:50 000. Prikazuje neki ograničeni predio od posebnog značenja za plovidbu, luku, sidrište i dr., sa svim detaljima: ulazom u luku, lukobranima, gatovima, dokovima, mostovima, zabranjenim sidrištima, lučkim svjetlima i objektima za orijentaciju, te drugim lučkim objektima. Hidrografski dio je posebno detaljno prikazan.

Područje: kartografija, pomorstvo

En. chart, harbour

plan, položajni

Prikaz (u krupnome mjerilu) ograničenog dijela Zemljine površine koji sadrži građevinske objekte i objekte geodetske osnove.

Područje: inženjerska geodezija

En. plan, site; plan, location

Nj. Lageplan

plan, prostorni

(1) Dio općeg društvenog plana na temelju kojeg se ostvaruje politika urbanizacije i prostornog uređenja u skladu s razvojem te gospodarskom i socijalnom politikom države. (2) Stručno i znanstveno obrađen te društveno ovjeren dokument na temelju ranije utvrđenog sporazuma građana pojedinih upravnih zajednica, općina,

gradova i županija. (3) Kartografski prikaz budućeg iskorištavanja zemljišta.

Područje: inženjerska geodezija, kartografija

plan, topografsko-katastarski

Katastarski plan dopunjen prikazom oblika reljefa Zemlje.

Vidi: plan, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga, kartografija

plan, urbanistički

Prostorni plan u kojem su točno određeni ustroj i namjena gradskog prostora, način upotrebe zemljišta i njegove izgrađenosti utvrđujući namjenu pojedinih gradskih područja, mrežu prometnica, komunalnu opremljenost i stvarajući osnovni model stambenih i gospodarskih objekata, zelenih površina te predjela za rekreaciju i odmor. Na temelju generalnog urbanističkog plana (GUP) izrađuju se provedbeni planovi (PUP) koji detaljno razrađuju svaki dio grada.

Područje: inženjerska geodezija; kartografija

En. plan of urban area, development

Fr. plan d'urbanisme

Nj. Stadterweiterungsplan; Bebauungsplan;

Plan, städtebaulicher

plastificiranje

Oblaganje karte ili nekog drugog lista papira prozirnim zaštitnim slojem, najčešće folijom od plastične mase, radi bolje zaštite i veće trajnosti. Vezivanje zaštitnog sloja ili folije postiže se najčešće djelovanjem topline.

Područje: kartografija

En. lamination (of maps)

Fr. plastification

Nj. Einbetten (Laminieren)

plašt, Zemljin

Dio Zemljina tijela između kore i jezgre.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. mantle, Earth

Nj. Erdmantel

plima

Razdoblje dizanja morske razine od niske do iduće visoke vode. Naziva se i vrijeme plime.

Područje: pomorstvo

En. high tide

Nj. Flut

plima i oseka

Periodične promjene razine mora zbog djelovanja privlačnih sila nebeskih tijela.

Vidi: valovi, Zemljini plimni

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. tides

Nj. Meereszeiten

ploča, opružna

Dio tronošca instrumenta. Podnožni vijci pritisnuti su elastičnom opružnom pločom na podnožnu ploču (kako se ne bi više zakretali), a ova na glavu stativa, kad se stegne središnji vijak.

Vidi: tronožac; ploča, podnožna

Područje: mjerni instrumenti

En. plate, spring

Fr. plaque-ressort

Nj. Federplatte

ploča, osnovna

Također: podnožna ploča

Metalna ploča koja je donji dio tronošca instrumenta. Povezana je podnožnim vijcima s opružnom pločom. Podnožni vijci leže na toj ploči.

Vidi: ploča, opružna; tronožac

Područje: mjerni instrumenti

En. part, base; plate, base

Fr. plaque de base; socle

Nj. Grundplatte

ploča, planparalelna

Optički element s dvije ravne međusobno paralelne granične plohe. Prolaskom kroz planparalelnu ploču zraka svjetlosti ne mijenja smjer, već se samo paralelno pomakne.

Vidi: mikrometar s planparalelnom pločom

Područje: fizika (optika)

En. plate, parallel

Fr. lame à faces parallèles

Nj. Platte, planparallele

ploča, podnožna

Vidi: ploča, osnovna

ploča, tiskovna

Tiskovna forma u obliku ploče. Ovisno o vrsti tiska razlikuju se stereotipske, ofsetne i bakrotiskarske ploče. U kartografiji je obično riječ o tiskovnoj ploči namijenjenoj ofsetnom tisku. Tu je tiskovna forma izrađena od aluminijskog lima (alumijska ploča), od cinčanog lima (cinkova ploča), od slojevite kombinacije dvaju, odnosno triju metala (bimetalna ploča, trimetalna ploča) ili od drugih materijala (plastike i papira).

Vidi: forma, tiskovna; tisak, ofsetni

Područje: kartografija

En. plate, (printing)

Fr. planche d'impression

Nj. Druckplatte

ploča za centriranje

Također: temeljna ploča, podložna ploča
Željezna ploča s tri nožice i kružnim otvorom koja se postavlja na stup za mjerenje, a centrira se posebnom doznom libelom.

Područje: mjerni instrumenti

En. plate, centering; plate, pillar base

Fr. plaque de centrage

Nj. Grundplatte; Bodenplatte

pločica nitnoga križa

Planparalelna staklena pločica na kojoj je određenim postupkom označen nitni križ ili figura crtica, a nalazi se ispred okulara mjernog dalekozora.

Napomena: Često je stegnuta korekcijskim vijcima kojima je moguće rektificirati položaj vizurne osi.

Područje: mjerni instrumenti

En. plate, cross-hair

Fr. plaque de croisée des fils

Nj. Strichplatte

plodored

Utvrđeni red godišnjeg smjenjivanja uzgoja određenih nasada na pojedinim površinama – potesima, rudinama (tropoljni sustav), nastao kao posljedica nedostatne putne mreže i izbjegavanja poljskih šteta prilikom poljodjelskih radova.

Područje: inženjerska geodezija

En. crop sequence

plodouživatelj

Nositelj prava plodouživanja.

Vidi: pravo plodouživanja

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ploha

Dvoparametarski skup točaka prostora, tj. skup točaka prostora čije su koordinate funkcije dvaju parametara u i v (npr. funkcije krivolinijskih koordinata točke na plohi).

Pritom se pretpostavlja da te funkcije imaju derivacije do nekog reda. Ako su u i v krivolinijske koordinate na plohi, onda se ploha može zadati jednadžbama $x = x(u,v)$, $y = y(u,v)$, $z = z(u,v)$, koje se nazivaju parametarskim jednadžbama plohe. Na primjer, sfera se može zadati parametarskim jednadžbama $x = R \cos \varphi \cos \lambda$, $y = R \cos \varphi \sin \lambda$, $z = R \sin \varphi$, gdje su φ geografska širina, a λ geografska dužina točke na sferi.

Eliminiranjem parametara φ i λ iz tih jednadžbi dobije se poznata jednadžba sfere $x^2 + y^2 + z^2 = R^2$. Jednadžba plohe može se zadati i u drugim oblicima, npr. u obliku $F(x,y,z) = 0$ ili $z = f(x,y)$.

Područje: matematika, kartografija

En. surface

Fr. surface

Nj. Fläche

ploha drugog reda

Skup točaka u prostoru koji je određen jednadžbom drugog stupnja po tri varijable x , y , z , tj.

$$ax^2 + by^2 + cz^2 + dxy + exz +$$

$$+ fyz + gx + hy + jz + k = 0$$

gdje su a, b, \dots, j, k realni brojevi i barem

jedan od koeficijenata od a do f različit od nule. Razlikuje se 17 ploha drugog reda.

Realne plohe i plohe koje nisu degenerirale u parove ravnina, točke itd. su: elipsoid, jednoplošni eliptični hiperboloid, dvoplošni eliptični hiperboloid, eliptični stožac, eliptični paraboloid, hiperbolični paraboloid, eliptični valjak, hiperbolični valjak, paraboloidni valjak.

Područje: matematika

En. quadric (surface)

Nj. Quadrik

ploha, pomoćna

Ploha koja se daje razviti u ravninu (plašt stošca i valjka), a na koju se pri perspektivnim konusnim i cilindričnim projekcijama projiciraju točke s plohe kugle ili elipsoida.

Vidi: projekcija, perspektivna

Područje: kartografija

Fr. surface auxiliaire de projection

Nj. Hilfsabbildungsfläche

ploha, referentna

Zakrivljena ploha na kojoj se temelji koordinatni sustav.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. surface, reference

Fr. surface de référence

Nj. Bezugsfläche

ploha referentnog elipsoida

Ploha prihvaćenog Zemljina elipsoida na koju se svode rezultati geodetskih mjerenja i pomoću koje se obavljaju geodetska računanja kada se ne može zanemariti zakrivljenost Zemlje. Kako su rezultati geodetskih računanja pomoću elipsoida matematička osnova u izradi karata, ploha prihvaćenog elipsoida ujedno je i ploha na koju se odnose svi podaci o kartama budući da se ta ploha preslikava na ravninu.

Područje: kartografija

En. surface, reference

Fr. surface de référence

Nj. (Karten)bezugsfläche

plomba

Pomoćni upis u zemljišnu knjigu na mjesto na kojem treba provesti upis koji se sastoji od dana i vremena kada je prijedlog za upis stigao zemljišnoknjižnom sudu i broja iz dnevnika zemljišnoknjižnih podnesaka (broj dnevnika); briše se samo na temelju rješenja zemljišnoknjižnog suda.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ploter

Također: crtalo

Uređaj za automatsko crtanje prema vektorskim ili rasterskim podacima, pomoću niza vektora ili pomoću rasterski poredanih

slikovnih elemenata (piksel).

Vidi: ploter, vektorski; ploter, rasterski; piksel

Područje: informatika

En. plotter

Fr. table traçante

Nj. Zeichenmaschine, rechnergesteuerte;

Plotter

ploter, rasterski

Također: rastersko crtalo

Ploter čiji su ulazni podaci rasterski podaci i koji stvara crtež prema redcima ili stupcima iz rasterskih slikovnih elemenata (pikseli). Ulazni podaci mogu biti i vektorski podaci i tekstovi. Oni se pomoću hardvera i/ili softvera rasterskog plotera pretvaraju u rasterske podatke.

Vidi: ploter; pisač, laserski; podaci, rasterski

Područje: informatika

En. raster-plotter

Nj. Rasterplotter

ploter, tintni

Rasterski ploter koji štrca s četiri mlaznice u boji cijan, magenta, žuta i crna te suptraktivnom mješavinom boja pomoću sitnih točkica stvara višebojne grafičke prikaze, npr. karte na papiru ili foliji.

Vidi: ploter, rasterski; pisač, tintni

Područje: informatika, kartografija

En. plotter, inkjet

Nj. Farbspritz-Plotter; Inkjetplotter

ploter, vektorski

Također: vektorsko crtalo

Ploter čiji su ulazni podaci vektorski podaci i tekst, te koji izrađuje crtež pomoću niza vektora. Vrste izrade: stolni ploter i valjkasti ploter. Pribor za crtanje: olovka, kemijska olovka, pero s tušem, pribor za graviranje, svjetlosna glava. Nosači crteža: papir, folija, folija za graviranje, film. Dodatna oprema: tangencijalno upravljanje.

Vidi: podaci, vektorski

Područje: informatika

En. plotter, vector

Nj. Vektorplotter

plutača

Plutaјуća pomorska oznaka (pričvršćena za dno) postavljena na točno određenome mjestu. Označuje plovni put, upozorava na opasnosti, služi za orijentaciju i sl. Može biti opremljena svjetlosnim, zvučnim ili drugim uređajima.

Područje: pomorstvo

En. buoy

podaci

U kontekstu daljinskih istraživanja, datoteka brojeva koji predstavljaju snimku.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. data

Fr. données

Nj. Daten

podaci, digitalni

Podaci zapisani u binarnom brojevnom sustavu i spremjeni u memoriju računala ili na nositelje pogodne za računalnu obradu. Cjelobrojne veličine neposredno se prevode u binarni oblik. Realni brojevi prevode se u digitalni oblik tako da se najprije zapisuje mantisa, a potom eksponent. Mantisa i eksponent zasebno se prevode u binarni brojevni sustav, a eksponent se zapisuje iza mantise. Alfanumerički znaci se konvertiraju u cjelobrojne brojeve nekim od standarda za konverziju (ASCII, EBCDIC, UNICODE), te se zapisuju kao cjelobrojne veličine. Grafički podaci (bilo vektorski ili rasterski) konvertiraju se u binarni ili alfanumerički oblik prema odgovarajućoj specifikaciji (formatu).

Područje: informatika

En. data, digital

Fr. données digital

Nj. Daten, digitale; Digitaldaten

podaci, efemerički

Podaci o uvjetima pod kojima su prikupljene satelitske snimke kao što su informacije o satelitskoj orbiti, položaju platforme, pozicioniranju senzora, zapisu podataka i sl. Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. data, ephemeris
Nj. Daten, ephemerische

podaci, hidrografski

Podaci koji opisuju fizičke značajke onog dijela Zemljine površine kojim se plovi i pripadnih obalnih područja, s posebnim naglaskom na značajke za navigacijsku upotrebu.

Područje: pomorstvo
En. data, hydrographic
Fr. données hydrographique
Nj. Daten, hydrographische

podaci, izvanokvirni

Podaci i objašnjenja u izvanokvirnom dijelu karte. To su: različiti dijagrami, pisana objašnjenja, tablica uvjetnih kartografskih znakova (legenda), podaci o organizaciji koja je izradila kartu i u kojima se navodi vrijeme i način izmjere zemljišta i tiska karte.

Područje: kartografija
En. informations, marginal
Fr. habillage
Nj. Randangaben

podaci, kontinuirani

Podaci koji predstavljaju fenomen koji se javlja svugdje, koji neprekidno varira kroz prostor i potencijalno se može izmjeriti na bilo kojoj lokaciji. Visina, temperatura i podaci o tlaku zraka dobri su primjeri kontinuiranih podataka. Na digitalnom računalu kontinuirani podaci moraju biti spremljeni korištenjem diskretnih metoda, kao što su izohipse ili pravokutne mreže atributnih vrijednosti na specifičnim točkama.

Područje: GIS
En. data, continuous

podaci, neprostorni

Podaci povezani s prostorno referenciranim elementima. Izraz je često istoznačno korišten kao atributne vrijednosti.

Područje: GIS
En. data, aspatial

podaci, prostorni

Bilo koji tip podataka koji sadrži podatak o položaju kao što je položaj u pravokutnoj koordinatnoj mreži. To su podaci dobiveni izmjerom te podaci s karte.

Područje: kartografija
En. data, spatial
Nj. Raumdaten

podaci, rasterski

Elementi rasterske slike koji se nazivaju pikselima. Svaki piksel u rasterskoj slici ima određeni položaj i boju ili tonsku vrijednost. Vidi: slika, rasterska; piksel; vrijednost, tonska

Područje: informatika
En. data, raster
Nj. Rasterdaten

podaci, referentni

Zbirka terenskih podataka korištenih za tumačenje informacija sakupljenih iz drugih izvora, kao što je daljinsko istraživanje. Također poznato kao stvarno stanje.

Područje: GIS
En. data, reference

podaci, špagetni

Vektorski podaci sastavljeni od segmenata linija koji nisu strukturirani pomoću topologije ili organizirani u prostorne elemente i koji možda nisu čak ni geometrijski čisti.

Vidi: topologija
Područje: informatika
En. data, spaghetti
Nj. Spaghetti-daten

podaci, tematski

Kvalitativni i određeni rasterski podaci. Tematski slojevi često sadrže klase srodnih informacija kao što su zemljišni pokrov, tipovi tla i sl.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. data, thematic
Fr. données thématiques
Nj. Daten, thematische

podaci, topološki strukturirani

Podaci strukturirani na takav način da se relacije i karakteristike koje se odnose na topologiju mogu izraziti. Sadržani su koncepti kao što su povezanost, susjedstvo i sadržavanje. Na primjer, linija može imati attribute kao što su čvor na početku i na kraju, smjer te identifikatori za područje lijevo i desno od linije.

Vidi: topologija

Područje: informatika

En. data, topologically structured

Nj. Daten, topologisch strukturierte

podaci, vektorski

Elementi vektorske slike koji mogu biti točka, crta ili skup točaka povezanih crtama. Definirani su položajem, veličinom, oblikom i bojom. Primjeri vektorskih podataka, koji se nazivaju i objektima, su dužina, kružnica, pravokutnik, izlomljena crta itd. Svaki je vektorski podatak cjelina za sebe, što znači da mu se mogu mijenjati položaj, veličina i druga svojstva bez utjecaja na druge elemente crteža ili slike.

Vidi: slika, vektorska; podaci, rasterski

Područje: informatika

En. data, vector

Nj. Vektordaten

podatak, elementarni

Slijed povezanih znakova koji se može definirati kao najmanja logička jedinica podataka, koja se može neovisno i smisleno obraditi. Npr., to može biti par vrijednosti koordinata x, y .

Područje: GIS

En. data item

podatak libele

Vidi: osjetljivost libele

podatak o autorskom pravu

Podatak na karti koji govori o autorskom pravu, tj. o dozvoli odnosno zabrani pretiskavanja.

Područje: kartografija

En. copyright note

Fr. mention du copyright

Nj. (Karten)urheber(rechts)schutzvermerk

podatak o ispravcima

Podatak u izvanokvirnom dijelu lista karte koji sadrži vrstu ispravaka i dopuna, vrijeme kad su provedene (obično se naznačuje samo godina), podrijetlo i način prikupljanja (dopuna i ispravaka) i naziv organizacije ili osobe koja je izvršila dopune i ispravke.

Područje: kartografija

En. revision note

Fr. mention des opérations de tenue a jour

Nj. (Karten)berichtigungsvermerk

podatak o izdanju

Podatak koji sadrži naziv tiskare koja je tiskala kartu i naziv mjesta gdje je karta tiskana.

Područje: kartografija

En. printer's note

Nj. (Karten)erscheinungsvermerk

podatak o izmjeri

Pisani izvanokvirni podatak na listu koji govori o načinu i mjerilu snimanja i o vremenu kad je obavljena izmjera.

Vidi: podaci, izvanokvirni

Područje: kartografija

En. note, survey

Fr. indication marginale des données de base

Nj. Aufnahmevermerk

podatak o izradi karte

Podatak u izvanokvirnom dijelu lista karte koji sadrži naziv organizacije ili autora koji su sastavljali i oblikovali kartu, podrijetlo i bliže oznake kartografskog materijala koji je poslužio za izradu karte te vrijeme kad je prikupljen materijal za njezino sastavljanje i kad je umnožena.

Područje: kartografija

En. compilation note

Nj. (Karten)bearbeitungsvermerk

podatak o kartografskim izvornicima

Podatak koji se daje izvan okvira lista karte o podrijetlu i stanju kartografskog materijala i drugih izvornih podataka koji su poslužili za sastavljanje karte.

Područje: kartografija

Nj. (Karten)quellenvermerk

podatak o temeljnoj karti

Podatak o geografskoj karti koja je temeljna karta nekoj tematskoj (ili specijalnoj) karti.

Područje: kartografija

Nj. (Karten)untergrundvermerk

podatak o tisku karte

Podatak u izvanokvirnom dijelu karte koji pokazuje datum završetka tiska karte i visinu naklade (broj otisnutih primjeraka).

Područje: kartografija

En. printing date note

Fr. référence de tirage

Nj. (Karten)druckvermerk

podatak, slikovni

Bilo koji podatak prikazan u slikovnom obliku.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. data, image

Fr. donnée d'image

Nj. Bilddaten (pl.)

podbačaj

Linija koja je prekratka za njezino pravo sjecište s drugom linijom.

Područje: kartografija, GIS

En. undershoot

Nj. Unterstand

podčestica

Stari naziv za katastarsku česticu nastalu iz temeljne katastarske čestice.

Vidi: čestica, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

podešavanje

Postupak koji proizvodi specifično sučelje aplikacije ili tvrtke i/ili dizajn baze podataka korištenjem generičkoga softverskog proizvoda. Na primjer, podešena verzija komercijalnog proizvoda GIS-a može sadržavati izbornike koji administracijskom osoblju, koje ne zna kako koristiti GIS, omogućavaju unos podataka korisnika u bazu podataka.

Područje: GIS

En. customization

podešavanje (instrumenta)

Vidi: rektifikacija

podjela, centezimalna

Dijeljenje jedinice na 100 jednakih dijelova.

Jedan gon (1 g) jednak je 100 centezimalnih minuta. Jedna centezimalna minuta jednaka je 100 centezimalnih sekundi.

Napomene: (1) Gon ili gradus je iznimno dopuštena jedinica kuta. (2) Upotrebljava se i decimalna jedinica miligon (znak: mgon) = 10^{-3} gon.

Vidi: jedinice za mjerenje kuta; podjela, seksagezimalna

Područje: metrologija

En. division, centesimal

Fr. division centésimale

Nj. Zentesimalteilung

podjela karte na listove

Način na koji se karta dijeli na listove, kad ima više listova.

Područje: kartografija

En. system, sheet line

Fr. découpage

Nj. Blatteinteilung

podjela libele

Na vanjskoj gornjoj plohi cijevne libele izvedena ljestvica kojoj su crtice okomite na os libele, a na kojoj se može promatrati ili očitati položaj mjehura libele. Podjeljak ljestvice naziva se pars i njegova je duljina 2 mm.

Vidi: marka libele; pars libele; osjetljivost libele

Područje: mjerni instrumenti

En. graduation, bubble

Fr. graduation de nivelle

Nj. Libellenteilung

podjela okvirnih linija

Podjela naznačena na nekoj od okvirnih linija lista i označena geografskim ili pravokutnim koordinatama.

Područje: kartografija

En. graduation, neat line

Fr. graduation géographique

Nj. (Karten)randteilung

podjela, seksagezimalna

Dijeljenje jedinice na 60 jednakih dijelova. Jedan stupanj (1°) jednak je 60 kutnih minuta (60'), jedna kutna minuta (1') jednaka je 60 kutnih sekunda (60").

Vidi: jedinice za mjerenje kuta; podjela, centezimalna

Područje: metrologija

En. division, sexagesimal

Fr. division sexagesimal

Nj. Sexagesimalteilung

podjeljak ljestvice

Dio ljestvice između dviju bilo kojih uzastopnih oznaka na ljestvici.

Područje: mjerni instrumenti

En. division, scale

Fr. division

Nj. Skalenteil

podloga za projektiranje, geodetska

Karte i planovi u različitim mjerilima, ovisno o naravi projekta i fazi projektiranja.

Područje: inženjerska geodezija

podmorje

Morsko dno i njegovo podzemlje pod jurisdikcijom obalne države (u unutrašnjim morskim vodama, u teritorijalnome moru, u isključivoj ekonomskoj zoni i u epikontinentalnom pojasu) i izvan te jurisdikcije.

Područje: pomorstvo

En. seabed

Nj. Meeresboden; Meeresgrund

podnesak

Pismeni zahtjev ili drugi dopis upućen nadležnom tijelu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

podnesak, zemljišnoknjižni

Pismeni zahtjevi i drugi dopisi koji se odnose na zemljišne knjige i zaprimaju u pisarnici zemljišnoknjižnog odjela.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

područje

Također: površina

Osnovna prostorna jedinica koja se sastoji od

omeđenih, kontinuiranih 2D entiteta. Njezina je veličina obično definirana pomoću vanjskog poligona ili pomoću skupa ćelija koje se dodiruju.

Vidi: entitet; 2D

Područje: GIS

En. area

Nj. Fläche

područje, blisko

Udaljenost mjernog predmeta do 100 m.

Vidi: određivanje točaka, prostorno

Područje: mjerni instrumenti

En. range, close

Fr. distance courte

Nj. Nachbereich

područje, blisko-infracrveno

Pojas elektromagnetskog zračenja valnih duljina od 0,7 μm do 2~3 μm.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. near infrared

Nj. nahes-Infrarot

područje interesa

Točka, linija ili poligon koji su označeni kao trening-uzorak ili kao slikovna površina koja se upotrebljava u pojedinoj operaciji.

Područja interesa mogu biti spremljena u odvojenim aoi-datotekama.

Vidi: trening-uzorak

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja

En. area of interest; AOI

područje katastarske općine

Područje koje u pravilu obuhvaća jedno naseljeno mjesto s pripadajućim zemljištem (naselje), ali može obuhvaćati i više naselja, odnosno dio naselja; područje katastarske općine određuje nadležno tijelo u propisanom postupku; područje jedne katastarske općine može obuhvaćati samo zemljišta koja se nalaze na području nadležnosti jednog zemljišnoknjižnog suda. Područje: katastar i zemljišna knjiga

područje, komasacijsko

Također: komasacijska gromada

Omeđeno područje unutar kojeg su sva zemljišta predmet komasacijskog postupka, a može obuhvaćati jednu katastarsku općinu, odnosno njezin dio ili dijelove više katastarskih općina.

Područje: inženjerska geodezija

Vidi: područje, komasacijsko

En. area, land consolidation

Fr. périmètre de remembrement

Nj. Flurbereinigungsgebiet

područje, mjerno

Također: radno područje mjerila

Skup vrijednosti mjerene veličine za koje se pogreška mjerila mora nalaziti unutar navedenih granica.

Napomena: "Pogreška" se određuje u odnosu na dogovorenu istinitu vrijednost.

Vidi: pogreške mjerila, granične

Područje: metrologija

En. range, measuring; range, working

Fr. étendue de mesure

Nj. Meßbereich

područje nadležnosti zemljišnoknjižnog suda

Područje za koje je zemljišnoknjižni odnosno općinski sud mjesno nadležan; može se sastojati od jedne katastarske općine ili biti podijeljeno na više katastarskih općina.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

područje na moru, katastarsko

Obuhvaća obalno more (unutarnje morske vode i teritorijalno more), epikontinentalni pojas i onaj dio morske obale koji je u režimu pomorskoga dobra.

Vidi: more, obalno; pojas, epikontinentalni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

područje, naznačeno mjerno

Skup vrijednosti mjerene veličine za koje pogreška mjerila treba biti u naznačenim granicama.

Područje: metrologija

En. range, specified measuring

Fr. étendue de mesure spécifiée

područje, radno

Vidi: područje, mjerno

podscena

Dio snimke (scene) koji se upotrebljava za detaljnu analizu.

Vidi: scena

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. subscene

poduložak

Sastavni dio uloška koji se otvara u slučaju da koji od suvlasnika zatraži njegovo otvaranje za svoj idealni dio; sadrži posjedovnicu, vlastovnicu i teretovnicu.

Vidi: posjedovnica; vlastovnica; teretovnica

Područje: katastar i zemljišna knjiga

podupirač mjerne letve

Jednostavni dvonožni ili tronožni podupirač s nogama od kovine za postavljanje nivelmanske ili tahimetarske letve.

Područje: praktična geodezija

En. foot of staff; support, rod

Fr. support de mire

Nj. Lattengestell

pogodnost za uporabu

Pogodnost za uporabu skupa podataka za neku primjenu definirana je kao potpunost objekata i karakteristika skupa koja se temelji na sposobnosti da zadovolji zahtjeve dane tom primjenom. Kvaliteta podataka je poseban slučaj pogodnosti za uporabu i nije ovisna o primjeni.

Područje: informatika

En. fitness for use

pogreška

Općenito, neispunjavanje nekog zahtjeva.

Napomene: (1) Ako vrijednost veličine leži izvan granica tolerancije, riječ je o pogrešci.

(2) Od pogreške treba razlikovati "nedostatak", koji uvijek znači utjecaj na primjenljivost. Pogreška ne mora uvijek utjecati na upotrebljivost. Neispravnost funkcije zbog povrede tehničkog stanja ili toka naziva se "oštećenje". (3) Pojam "pogreške" bio je prije u mjernoj tehnici tumačen u smislu odstupanja.

Vidi: pogreška, mjerna; odstupanje, mjerno

Područje: metrologija

En. nonconformity; error; (2) defect
Fr. non-conformité; erreur; (2) défaut
Nj. Fehler; (2) Mangel

pogreška, apsolutna

Vidi: pogreška mjerenja, ukupna

pogreška centriranja

Vertikalna os instrumenta ne prolazi središtem označene stajališne točke.

Područje: mjerni instrumenti

En. error, centering

Fr. erreur de centrage

Nj. Zentrierfehler

pogreška, ciklična

Također: periodična pogreška
Sustavna pogreška u elektroničkim daljinomjera koja se pojavljuje kao periodična funkcija jedinične valne duljine moduliranog vala uzrokovane elektroničkim ili optičkim poremećajem kod prijama mjernog signala. Razlikuju se kratkovalne (valna duljina se poklapa s valnom duljinom moduliranog vala) i dugovalne ciklične pogreške.

Vidi: modulacija valova

Područje: mjerni instrumenti

En. error, cyclic; error, periodical

Fr. erreur cyclique (de phase)

Nj. Phasenfehler, zyklischer

pogreška detaljne izmjere

Odstupanje između stvarnog stanja na zemljištu i podataka katastarske izmjere, npr. zbog netočnih ili krivih podataka o stalnim geodetskim točkama, zbog krivo odabranog stajališta i slično.

Vidi: izmjera, detaljna; izmjera, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pogreška druge vrste

Pogreška koja nastaje prihvaćanjem nul-hipoteze H_0 kada to nije ispravno (pogrešno prihvaćanje H_0).

Vidi: nul-hipoteza

Područje: statistika

En. error of the second kind; risk type 2

Fr. erreur de seconde espèce; risque du seconde espèce

pogreška glavne osi

Vidi: pogreška vertikalne osi

pogreška, gruba

Pogreška koja nastaje zbog previda i znatno prelazi očekivanu vrijednost pogreške.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. error, gross

Fr. erreur grossière

Nj. Fehler, grober

pogreška horizontalne osi

Također: pogreška nagiba osi

Razlika pravoga kuta i kuta koji zatvaraju horizontalna i vertikalna os. Taj se kut mjeri između horizontalne osi u smjeru prema vertikalnom krugu i vertikalne osi u smjeru prema zenitu.

Napomena: Ispravlja se mjerenjem u dva položaja dalekozora teodolita uzimanjem aritmetičke sredine očitavanja.

Područje: mjerni instrumenti

En. error of the horizontal axis,

perpendicularity; error, trunnion axis

Fr. tourillonnement; erreur de tourillonnement

Nj. Kippachsenfehler

pogreška, instrumentalna

Odstupanje stvarnog stanja funkcionalnih dijelova instrumenta od idealnog, odnosno postavljenih uvjeta, a ima utjecaj na točnost mjerenja.

Napomena: Instrumentalne pogreške umanjuju se ili uklanjaju: rektifikacijom instrumenta, ugađanjem instrumenta, postupkom mjerenja, utvrđivanjem njihove veličine i ispravkom rezultata mjerenja.

Vidi: rektifikacija (instrumenta); ugađanje instrumenta

Područje: mjerni instrumenti

En. error, instrumental

Fr. erreur d'instrument; erreur instrumentale

Nj. Instrumentalfehler; Gerätefehler

pogreška ishodišnog položaja vizurne linije

Odstupanje od glavnog uvjeta nivelira s kompenzatorom.

Napomene: (1) Glavni je uvjet nivelira s

kompenzatorom da je pri vertikalnom položaju vertikalne osi geodetska vizurna linija u prostoru horizontalna. (2) Ispravlja se rektifikacijom nivelira.

Vidi: nivelir s kompenzatorom; linija, geodetska vizurna

Područje: mjerni instrumenti

Nj. Nullagefehler; Ziellinienfehler

pogreška jedinične težine

Srednja pogreška veličine kojoj je pridružena težina 1.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. error of unit weight, standard; error of unit weight, mean square

Fr. erreur moyene quadratique de l'unité de poids

Nj. Gewichtseinheitsfehler

pogreška karte

Kvantitativno i kvalitativno odstupanje prikazanih elemenata sadržaja karte od stvarnog stanja u prirodi.

Područje: kartografija

En. error, map

Fr. erreur (faute) cartographique

Nj. Kartenfehler

pogreška kompenzacije

Pogreška koja nastaje ako pri nagibu vertikalne osi u radnom području kompenzatora geodetska vizurna linija ne zadržava ishodišni položaj.

Napomene: Pri promjeni nagiba vertikalne osi nivelira geodetska vizurna linija zakreće se oko okretne točke i uz ispravnu funkciju kompenzatora treba zadržati ishodišni položaj.

Vidi: pogreška ishodišnog položaja vizurne linije; pogreška vizurne osi

Područje: mjerni instrumenti

En. error of compensation; dislevelment of mechanical tilt compensator

Fr. erreur résiduelle de compensation

Nj. Kompensationsrestfehler

pogreška mjerenja, totalna

Vidi: pogreška mjerenja, ukupna

pogreška mjerenja, ukupna

Ukupna pogreška koja se sastoji od slučajne i sustavne pogreške.

Napomena: Ukupna pogreška može se izraziti kao apsolutna ili kao relativna pogreška. (1) Apsolutna pogreška je pogreška mjerenja izražena u jedinicama mjerene veličine, npr. rezultat mjerenja minus istinita vrijednost (odnosno ispravna vrijednost). (2) Relativna pogreška je pogreška mjerenja izražena kao odnos npr. apsolutne pogreške podijeljene s istinitom vrijednosti (ili ispravnom vrijednosti).

Vidi: pogreška, mjerna; pogreška, slučajna; pogreška, sustavna

Područje: metrologija

En. error, total measuring

Fr. erreur totale d'un mesurage

Nj. Gesamtfehler

pogreška mjerila, nadzorna

Također: pogreška (mjerila) u nadzornoj točki

Pogreška mjerila za određeno pokazivanje pri određenoj ljestvičnoj vrijednosti ili pri određenoj vrijednosti mjerene veličine odabranoj za provjeru mjerila.

Područje: metrologija

En. error (of a measuring instrument), datum

Fr. erreur au point de contrôle (d'un instrument de mesure)

pogreška mjerila, ništična

(1) Nadzorna pogreška pri ništičnoj vrijednosti mjerene veličine. (2) Kod nivelmanske letve razlika između vrijednosti prvog decimetra od nazivne vrijednosti mjerenjem u smjeru osi letve u odnosu na središnju točku ležajne (postavne) plohe.

Područje: metrologija

En. error (of a measuring instrument), zero

Fr. erreur à zéro (d'un instrument de mesure).

Nj. Nullpunktfehler

pogreška mjerila, sustavna

Sustavna sastavnica pogreške mjerila.

Područje: metrologija

En. error (of a measuring instrument), bias

Fr. erreur de justesse (d'un instrument de mesure)

pogreška mjerila, vlastita

Pogreška mjerila pri mjerenju u referencijskim uvjetima.

Područje: metrologija

En. intrinsic error (of a measuring instrument)

Fr. erreur intrinseque (d'un instrument de mesure)

pogreška mjerila, zatezna

Pogreška što nastaje zbog kašnjenja odziva mjerila na promjenu poticaja.

Vidi: poticaj; signal, izlazni

Područje: metrologija

En. error (of a measuring instrument), tracking

Fr. erreur de poursuite (d'un instrument de mesure)

pogreška, mjerna

Razlika mjernog rezultata i istinite vrijednosti mjerene veličine.

Napomene: (1) Zbog nepoznavanja "istinite" vrijednosti pogreška je samo idealiziran pojam. Za izražavanje mjerne pogreške može se upotrebljavati dogovorena vrijednost, ali ona najčešće nije poznata. (2) Pogreške mjerenja proučava teorija pogrešaka. (3) Za proučavanje neizbježnog rasipanja mjernih rezultata, prema međunarodnom dogovoru, uveden je pojam "mjerna nesigurnost". (4) Računanjem mjernih pogrešaka uzima se kao mjera rasipanja pogreške srednja (kvadratna) pogreška aritmetičke sredine. Pri promatranju rasipanja mjernih vrijednosti kvantitativna mjera je standardna nesigurnost rezultata izražena standardnim odstupanjem. (5) Treba razlikovati pojmove mjerne pogreške, mjernog odstupanja, odnosno mjerne nesigurnosti. Npr. rezultat može imati malu pogrešku, a znatnu nesigurnost. (6) Pojam "istinita pogreška" danas nema smisla, jer je pridjev "istinita" suvišan. (7) Razlikuju se apsolutna i relativna mjerna pogreška. Relativna mjerna pogreška izražava se omjerom mjerne pogreške i istinite vrijednosti mjerene veličine.

Vidi: poticaj; signal, izlazni

Područje: metrologija

En. error (of a measuring instrument), tracking

Fr. erreur de poursuite (d'un instrument de mesure)

En. error of measurement, systematic

Nj. Meßfehler, systematischer

Vidi: odstupanje, mjerno; teorija pogrešaka; nesigurnost, mjerna

Područje: metrologija

En. error of measurement, (absolute)

Fr. error (absolute) de mesure

Nj. Meßfehler

pogreška, mjerna sustavna

Mjerna pogreška koja tijekom niza mjerenja iste veličine ostaje stalnom ili se mijenja na predvidiv ili nepredvidiv način. Zbog nepoznavanja istinite vrijednosti pogreška je nepoznata, ali se često načinom mjerenja ili poznavanjem utjecajnih veličina i potrebnim oprezom može ukloniti ili znatno smanjiti.

Vidi: pogreška, mjerna

Područje: metrologija

En. error of measurement, systematic

Nj. Meßfehler, systematischer

En. error of measurement, systematic

Nj. Meßfehler, systematischer

pogreška nagiba osi

Vidi: pogreška horizontalne osi

pogreška očitavanja

Neispravnost očitavanja, najčešće zbog grube pogreške ili previda mjeritelja.

Vidi: očitavanje; odstupanje, grubo

Područje: metrologija

En. error of reading; error, reading

Fr. erreur de lecture

Nj. Ablesefehler

pogreška podjele kruga

Odstupanja crtica podjele limba od položaja koji odgovara njihovoj nazivnoj kutnoj vrijednosti u odnosu na ništičnu crtu. Uzroci pogrešaka su u izvedbi kružne podjele i deformacijama kruga s podjelom. Ukupna pogreška svake crtice podjele sastoji se od sustavnog i slučajnog dijela (nepravilne pogreške).

Napomena: Utjecaj sustavne pogreške s dugim periodom može se znatno smanjiti mjerenjem kuta na različitim mjestima limba po određenom rasporedu. Za tu se svrhu horizontalni krug u optičkih teodolita može zakretati oko vlastite osovine.

Vidi: uređaj za reiteraciju

Područje: mjerni instrumenti

En. error of circle graduation; error of

circular scale

Fr. erreur de l'échelle circulaire; erreur de cercle graduation; erreur de division du cercle

Nj. Kreisteilungsfehler

pogreška podjele mjerne letve

Svaka sustavna ili slučajna pogreška u položaju crte podjele mjerne letve od ishodišnog položaja ili ništične točke.

Pogreške podjele ispituju se pomoću komparatora.

Vidi: komparator za invarne nivelmanske letve

Područje: praktična geodezija

En. error arising from ranging rods and levelling staves

Fr. erreur due à la règle; erreur due à la mire

Nj. Lattenfehler

pogreška (pokazivanja) mjerila

Razlika između pokazivanja mjerila i istinite (ili ispravne) vrijednosti mjerene veličine.

Vidi: pogreška podjele

Područje: mjerni instrumenti

En. error (of indication) of a measuring instrument

Fr. erreur (d'indication) d'un instrument de mesure

Nj. Anzeigefehler des Messgerätes

pogreška, položajna

Razlika u položaju točke na karti i točnog položaja koji joj odgovara.

Područje: kartografija

En. error, position(al)

Fr. erreur planimétrique

Nj. Lagefehler

pogreška preslikavanja

Pri optičkom preslikavanju konjugirane zrake snopa ne sastaju se u jednoj točki, odnosno na odgovarajućem mjestu slike.

Napomena: Razlikuju se pogreške

preslikavanja koje nastaju pri monokromatskoj svjetlosti i pogreške kojima je uzrok u složenom spektralnom sastavu prirodne svjetlosti, a nazivaju se kromatskim aberacijama. Pogreške otvora ovisne o širini snopa su sferna aberacija ili sferni otklon i

koma. Pogreške uskih snopova neovisne o veličini otvora su astigmatizam i zakrivljenost polja slike. Pogrešni položaj slike točke uzrokuje distorzija.

Vidi: otklon, sferni; otklon, kromatski; astigmatizam; zakrivljenost polja slike; distorzija; koma; preslikavanje, točkasto

Područje: fizika (optika)

En. aberration

Fr. aberration

Nj. Abbildungsfehler

pogreška priključka

Također: pogreška zatvaranja

Odstupanje između vrijednosti jedne ili više veličina dobivenih izmjerom i dane ili teorijske vrijednosti istih veličina.

Napomena: Pri poligoniranju to može biti npr. odstupanje između računanih koordinata (ali neispravljenih) zadnje točke poligona i danih koordinata za tu točku.

Vidi: vlak, poligonski

Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija

En. error, closing; error of closure

Fr. erreur de fermeture

Nj. Anschlussfehler; Abschlussfehler

pogreška procjenjivanja, ukupna

Pri procjenjivanju parametra, razlika između računane vrijednosti procjenjivača i istinite vrijednosti toga parametra.

Vidi: procjenjivanje; procjenjivač; vrijednost veličine, (istinita)

Područje: statistika

En. error, total estimation

Fr. erreur totale d'estimation

pogreška prve vrste

Pogreška koja nastaje pri odbacivanju nul-hipoteze H_0 kada je ona ispravna (pogrešno odbacivanje H_0).

Vidi: razina signifikantnosti; nul-hipoteza

Područje: statistika

En. error of the first kind; risk type 1

Fr. erreur de première espèce; risque du première espèce

pogreška, relativna

Mjerna pogreška podijeljena s istinitom

vrijednošću mjerene veličine.

Napomene: (1) Kako se istinita vrijednost ne može odrediti, u praksi se upotrebljava dogovorena istinita vrijednost. (2)

Upotrebljavaju se i izrazi: odnosna pogreška, razmjerna pogreška.

Vidi: vrijednost veličine, (istinita);

vrijednost, ispravna

Područje: metrologija

En. error, relative

Fr. erreur relative

Nj. Fehler, relativer

pogreška, sistematska

Vidi: pogreška, sustavna

pogreška, slučajna

Sastavnica mjerne pogreške koja se tijekom niza mjerenja iste veličine u uvjetima ponovljivosti mjerenja mijenja na nepredvidiv način.

Napomene: (1) Slučajne pogreške uzrokovane su različitim nepravilnostima često podložnim općem zakonu, npr. zakonu normalne razdiobe. (2) Nije moguće izvršiti ispravak ako se uzme u obzir djelovanje slučajnih pogrešaka.

Vidi: pogreška, mjerna; razdioba, normalna; uvjeti ponovljivosti

Područje: statistika, metrologija

En. error, random; error, accidental

Fr. erreur aléatoire

Nj. Fehler, zufälliger

pogreška, srednja

Mjera odstupanja slučajne varijable od neke standardne ili prihvaćene vrijednosti i iznosi

$$s = \sqrt{\frac{\sum (x_n - x_{nm})^2}{N}}, \text{ gdje je } x_n \text{ pojedini član}$$

skupa $\{x_n\}$ koji sadrži N slučajnih varijabli, a x_{nm} je prihvaćena ili standardna vrijednost. Ako je x_{nm} jednak sredini skupa $\{x_n\}$, tada je srednja pogreška jednaka standardnom odstupanju ako se umjesto N uvrsti $N-1$.

Područje: matematika

En. root mean square error; RMSE

Nj. Wurzel des mittleren quadratischen Fehlers

pogreška, srednja kvadratna

Također: srednje kvadratno odstupanje, standardno odstupanje

Srednja pogreška nekog elementa iz skupa više veličina jednaka je kvadratnom korijenu aritmetičke sredine kvadrata svih pravih pogrešaka.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. error, standard; error, mean square; deviation, standard

Fr. erreur moyene; erreur moyene quadratique; déviation standarde

Nj. Fehler, mittlerer; Abweichung, mittlere quadratische; Standardabweichung

pogreška stabilizacijske sastavnice

Netočnost povratka u ishodišni položaj, jer prilikom svakog pomaka kompenzatora dolazi do njihaja koji se naglo smiruje. Ta pogreška ima slučajni i sustavni dio. Slučajni dio se izražava standardnom nesigurnošću horizontiranja. Sustavni dio je poznat kao pojava histereze kompenzatora.

Vidi: histereza

Područje: mjerni instrumenti

pogreška, sustavna

Također: sistematska pogreška

Sastavnica mjerne pogreške koja tijekom niza mjerenja iste veličine ostaje konstantnom ili se mijenja na predvidiv i nepredvidiv način uz promjene uvjeta mjerenja. Sustavna pogreška očituje se u razlici očekivane i istinite vrijednosti mjerene veličine.

Napomene: (1) Kako je istinita vrijednost mjerene veličine općenito nepoznata, upotrebljava se dogovorena, odnosno ispravna vrijednost. (2) Uzroci sustavnih pogrešaka mogu biti poznati ili su nepoznati. (3) Neke sustavne pogreške mogu biti otkrivene (npr. umjeravanjem), poznate i njihov se učinak može otkloniti propisanim postupkom mjerenja, ili ispravkom rezultata. (4) Po pravilu ne mogu se odrediti ponavljanjem mjerenja, ali se mogu

istraživati npr. usporedbenim mjerenjima.
 Vidi: pogreška, mjerna; pogreška, slučajna;
 mjerenja, usporedbena
 Područje: metrologija
 En. error, systematic; bias of result
 Fr. erreur systematique
 Nj. Fehler, systematischer

pogreška u duljini

Pogrešno određena duljina neke dužine, npr. poligonske stranice.
 Područje: praktična geodezija

pogreška u površini, dopuštena

Razlika između površine katastarske čestice po katastarskom operatu i rezultata novog obračuna površine katastarske čestice koja ne prelazi propisanu dopuštenu maksimalnu pogrešku.
 Vidi: čestica, katastarska; operat, katastarski
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

pogreška vertikalne osi

Također: pogreška glavne osi
 Odstupanje položaja vertikalne osi u odnosu na vertikalnu. Napomene: (1) Pogreška vertikalne osi teodolita neovisna o položaju alhidade naziva se primarnom pogreškom. Sekundarna pogreška ovisna o položaju alhidade posljedica je netočnosti izvedbe vertikalne osovine instrumenta, zračnosti ležajeva i njihove istrošenosti. (2) Primarna pogreška vertikalne osi nije instrumentalna pogreška, već pogreška horizontiranja instrumenta.
 Vidi: osovina, vertikalna; utjecaj pogrešaka osi teodolita; horizontiranje instrumenta
 Područje: mjerni instrumenti
 En. error vertical axis; non-verticality of the primary axis
 Fr. défaut de verticalité; défaut de calage (de l'axe principal)
 Nj. Taumelfehler

pogreška vertikalne osi, sekundarna

Vidi: pogreška vertikalne osi

pogreška, visinska

Pogreške kompenzacije i pogreške zakrivljenosti vizurne linije nastale

djelovanjem visinskog pomaka vizurne linije mjernog dalekozora nivelira zbog ekscentričnosti okretajne osi dalekozora u odnosu na nagnutu vertikalnu os (niveliri s elevacijskim vijkom) ili ishodišne točke vizurne linije (nivelir s kompenzatorom). Napomene: (1) Visinska pogreška uzrok je pogrešne visinske razlike i pri jednakim udaljenostima mjernih letava od nivelira, pa je kod preciznog niveliranja potrebno što točnije horizontirati nivelir. (2) Utjecaj visinske pogreške ovisi i o smjeru nagiba vertikalne osi. Najnepovoljniji je nagib u smjeru nivelmanske letve.

Vidi: linija, geodetska vizurna; pogreška kompenzacije
 Područje: mjerni instrumenti
 Nj. Höhenfehler; Horizontschräge

pogreška visinskog indeksa

Također: pogreška vertikalnog indeksa
 Odstupanje pri pokazu visinskog indeksa od 0° ili 90° (odnosno 0 gon ili 100 gon), kada je dalekozor teodolita usmjeren prema zenitu (ovisno o građi vertikalnoga kruga).
 Područje: mjerni instrumenti
 En. error of vertical collimation
 Fr. erreur de collimation verticale
 Nj. Höhenindexfehler

pogreška viziranja

Nastaje kada vizurni pravac ne prolazi ciljnom točkom. Veličina pogreške ovisi o uređaju za viziranje, npr. izvedbi nitnoga križa, povećanju i kvaliteti optike, o ciljnoj marki ili signalu (npr. obliku, osvjetljenosti, kontrastu), daljini ciljne točke, stanju atmosfere uzduž ciljne zrake i mjeritelju.
 Vidi: viziranje; uređaj za viziranje; veličina, utjecajna
 Područje: mjerni instrumenti
 En. error of pointing; pointing error
 Fr. erreur de pointé
 Nj. Zielfehler; Einstellfehler

pogreška vizurne osi

Razlika kuta koji zatvara vizurna os mjernog dalekozora i horizontalna os u odnosu na pravi kut. Kut se mjeri od horizontalne osi u smjeru prema vertikalnom krugu do vizurne

osi u smjeru prema objektu.

Napomene: (1) Ispravlja se mjerenjem u dva položaja dalekozora teodolita te uzimanjem aritmetičke sredine očitavanja. (2) Ovisi o udaljenosti ciljne točke zbog zakrivljenosti geodetske vizurne linije. (3) Pogreška vizurne osi u nivelira s libelom mjeri se odstupanjem od paralelnosti s osi nivelacijske libele.

Vidi: linija, geodetska vizurna; os, kolimacijska; osi teodolita; utjecaj pogrešaka osi teodolita; osi nivelira s libelom

Područje: mjerni instrumenti

En. error, collimation

Fr. erreur de collimation horizontale

Nj. Zielachsenfehler; Kollimationsfehler

pogreška, vjerojatna

Pogreška višestruko određene veličine koja svoju apsolutnu vrijednost kod pravih pogrešaka sortiranih prema veličini u 50% slučajeva ne dosegne, a kod preostalih 50% prekorači.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. error, probable

Fr. erreur probable

Nj. Fehler, wahrscheinlicher

pogreška zatvaranja

Vidi: pogreška priključka

pogreška zbog paralakse

Pogreška očitavanja koja nastaje uz ekscentrični položaj oka, kada se indeks za očitavanje ne nalazi u ravnini ljestvice.

Pogreška viziranja zbog paralakse nitnoga križa.

Vidi: paralaksa nitnoga križa

En. error, parallax

Fr. erreur de parallaxe

Nj. Parallaxenfehler

pogreška zbog refrakcije

Pogreška mjerne vrijednosti zbog utjecaja atmosferske refrakcije.

Vidi: refrakcija, atmosferska

Područje: mjerni instrumenti

En. error of refraction

Fr. erreur de réfraction

Nj. Refraktionfehler

pogreške mjerila, granične

Najveće (krajnje) vrijednosti pogreške dopuštene specifikacijama, propisima itd. za određeno mjerilo.

Područje: metrologija

En. error of a measuring instrument, limits of

Fr. erreurs maximales tolérées d'un instrument de mesure; limites d'erreur tolérées

Nj. Fehlergrenzen von Messgeräten

(Messeinrichtungen)

pogreške (mjerila), najveće dopuštene

Također: granice dopuštene pogreške (mjerila)

Krajnje vrijednosti pogreške dopuštene specifikacijama, propisima itd. za određeno mjerilo.

Područje: metrologija

En. errors, maximum permissible

Nj. Fehlergrenzen

pojačavanje

Računalno poboljšavanje i modificiranje kontrasta snimke radi njezine bolje čitljivosti.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. enhancement

Fr. amélioration

Nj. Hervorhebung

pojačavanje bridova

Tehnika obrade snimaka za isticanje rubova i linija.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. edge enhancement

Fr. amélioration du bord

Nj. Randhervorhebung

pojas, epikontinentalni

Morsko dno i podzemlje podmorskog prostora izvan teritorijalnog mora obalne države. Prostire se do vanjskog ruba kontinentalne kosine, ali ne više od 200 M od polaznih crta niskih voda, od kojih se

mjeri širina teritorijalnog mora. Države kojih su obale sučelice ili se dodiruju utvrđuju granice epikontinentalnog pojasa međusobnim sporazumom u skladu s međunarodnim pravom. Prema Ženevskoj konvenciji o epikontinentalnom pojasu (1958) obalna država ima suverena prava u istraživanju i iskorištavanju njegovih prirodnih bogatstava. Za iskorištavanje neživih bogatstava tog pojasa izvan 200 M, država plaća ili daje prinose u naravi *Međunarodnoj vlasti za morsko dno*.

Vidi: more, teritorijalno; crta, polazna
Područje: pomorstvo
En. shelf, continental
Fr. plateau continental
Nj. Schelf; Kontinentalshelf;
Kontinentalsockel

pojas, gospodarski

Također: isključiva ekonomska zona
Široki morski pojas izvan teritorijalnog mora, ali uz njegovu vanjsku granicu, podvrgnut posebnom pravnom statusu i režimu.

Vidi: more, teritorijalno
Područje: pomorstvo
En. zone, exclusive economic
Fr. zone économique exclusive
Nj. Wirtschaftszone, exklusive

pojas, vanjski morski

Pojas otvorenog mora, koji se nastavlja na vanjske granice teritorijalnog mora. Obalna ga država može nadzirati radi suzbijanja povrede svojih carinskih, fiskalnih, zdravstvenih ili useljeničkih propisa. Zajedno s teritorijalnim morem može iznositi najviše 12 M. U hrvatskom dijelu Jadrana takav pojas ne postoji.

Područje: pomorstvo
En. zone, contiguous

pojašnjavanje, prostorno

Postupak modificiranja vrijednosti piksela snimke u odnosu prema pikselima koji ga okružuju.

Područje: informatika, fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. enhancement, spatial

pojašnjavanje, radiometrijsko

Tehnika pojašnjavanja koja se bavi pojedinačnim vrijednostima piksela na snimci.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja, informatika
En. enhancement, radiometric
Fr. amélioration radiométrique

pojašnjavanje, spektralno

Postupak modificiranja piksela snimke zasnovan na originalnim vrijednostima svakog piksela, neovisno o vrijednosti okolnih piksela.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. enhancement, spectral

pokazivač

Vidi: kazalo

pokazivanje, analogno

Pokazivanje uz neprekinutu promjenu mjerne veličine ili mjernog signala u određenom mjernom području.

Vidi: pokazivanje, digitalno; pokazivanje mjerila
Područje: mjerni instrumenti
En. indication, analogue
Fr. affichage analogique
Nj. Anzeige, analoge

pokazivanje, digitalno

Pokazivanje digitalnog pokaznog uređaja koji je dio mjerila ili mjernog instrumenta, pretvaranjem mjerene veličine u digitalnu vrijednost.

Vidi: pokazivanje, analogno; pokazivanje mjerila
Područje: mjerni instrumenti
En. display, digital
Fr. affichage numérique; affichage digitale
Nj. Digitalanzeige

pokazivanje, izravno

Vrijednost izravno očitana s pokaznog uređaja.

Vidi: pokazivanje mjerila
Područje: mjerni instrumenti

En. indication, direct

Fr. indication directe

pokazivanje mjerila

Također: pokaz mjerila (mjernog instrumenta)

Pokazana vrijednost mjerene veličine dobivena mjerilom.

Napomene: (1) Pokazivanje se iskazuje jedinicama mjerene veličine. Vrijednost očitana s pokaznog uređaja naziva se izravnim pokazivanjem. Da bi se dobilo pokazivanje, ta se vrijednost treba pomnožiti konstantom mjerila. (2) Ta veličina može biti mjerena veličina, mjerni signal unutar mjernog sustava, zapis zapisnog mjerila ili kakva druga veličina koja se upotrebljava za izračunavanje vrijednosti mjerene veličine. Vidi: pokazivanje, analogno; pokazivanje, digitalno
Područje: mjerni instrumenti
En. indication (of a measuring instrument)
Fr. indication (d'un instrument de mesure)
Nj. Anzeige (des Instrumentes)

pokazivanje, poludigitalno

Vidi: uređaj, pokazni

pokaz mjerila

Vidi: pokazivanje mjerila

pokaznik

Vidi: uređaj, pokazni

pokrivenost

Termin koji se katkad upotrebljava da bi se opisao prostorni sloj podataka sadržan u GIS-u.

Vidi: sloj

Područje: GIS

En. coverage

pol

Zamišljena točka u kojoj zemaljska os probada zemaljsku površinu. Postoje sjeverni i južni pol.

Područje: geodezija

En. pole

Fr. pôle

Nj. Pol; Erdpol

polaganje isprava

Postupak u kojem se u zbirku položenih isprava polažu sve isprave koje mogu biti temelj za provedbu zemljišnoknjižnih upisa, a odnose se na zemljišta koja nisu upisana ni u jednoj zemljišnoj knjizi, odnosno za koja zemljišna knjiga nije osnovana, ili je uništena ili je nestala.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

polarizacija svjetlosti

(1) Postupak kojim se pomoću polarizacijskog uređaja dobiva polarizirana svjetlost. (2) Pojava nastanka polarizirane svjetlosti pri odbijanju, lomu, apsorpciji, prolaskom kroz atmosferu, prolaskom kroz dvolomne kristale.

Vidi: svjetlost, polarizirana; uređaj,

polarizacijski

Područje: fizika (optika)

En. polarization

Fr. polarisation

Nj. Polarisation

poliedar

Uglato geometrijsko tijelo omeđeno ravnim ploham (poligonima – stranama). Stranice poligona nazivaju se bridovima, a vrhovi poligona vrhovima poliedra. Primjeri poliedara: kocka, kvadar, paralelepiped, prizma, piramida i dr.

Područje: matematika

En. polyhedron; polytope

Fr. polyèdre

Nj. Polyeder; Vielflach

poligon

Također: mnogokut

Dio ravnine omeđen konačnim brojem

dužina – stranica poligona.

Područje: matematika, GIS

En. polygon

Fr. polygone

Nj. Polygon; Vieleck

poligoniranje

Mjerenje horizontalnih duljina između poligonskih točaka i mjerenje horizontalnih kutova između poligonskih stranica radi određivanja položaja svake poligonske točke.

Područje: praktična geodezija
 En. traversing; courses, legs (SAD)
 Fr. canevas polygonal
 Nj. Polygonierung; Polygonisierung

poligoni, Thiessenovi

Također: Dirichletova teselacija, Voronoijevi poligoni

Metoda koja se upotrebljava da bi se podijelilo područje na poligone, tako da sva mjesta najbliža pojedinoj izabranoj točki budu okružena jednim poligonom. Granične linije su određene jednakom udaljenošću od dviju susjednih točaka.

Područje: GIS
 En. polygons, Thiessen
 Nj. Thiessen-Polygonen

poligoni, Voronoijevi

Vidi: poligoni, Thiessenovi

poligon, nivelmanski

Zatvoreni niz nivelmanskih vlakova.

Vidi: vlak, nivelmanski
 Područje: praktična geodezija
 En. loop, levelling; circuit, levelling
 Fr. maille de nivellement
 Nj. Nivellementschleife

poligonometrija

Projektiranje, postavljanje, mjerenje i računanje poligonskih vlakova radi stvaranja geodetske osnove za izmjeru zemljišta i iskolčenje građevina.

Napomene: (1) Paralaktičko mjerenje duljina izvodilo se primjenom bazisne letve i preciznog teodolita. Za veću duljinu poligonske stranice postavljala se pomoćna baza izravno mjerena primjenom bazisne letve. (2) Precizna poligonometrija s dugim poligonskim vlakovima (nekoliko kilometara sa stranicama duljine od 300 m do 1 km) postavljenim najčešće uzduž prometnica i vodotokova, izvodila se primjenom pomoćnih baza mjerenih invarnim žicama. Danas se duljine stranica izravno mjere elektroničkim daljinomjerima.

Vidi: vlak, poligonski; mreža, poligonska; mreža, trigonometrijska; letva, bazisna
 Područje: inženjerska geodezija

En. traversing
 Nj. Polygonometrie

poligon, rascijepljeni

Mala površina koja nastaje kada se dva preklapljena poligona ne dodiruju točno uzduž jedne ili više stranica. Može nastati tijekom digitaliziranja.

Područje: GIS
 En. polygon, sliver
 Nj. Splitterpolygon

polilinija

Izraz u CAD-u za liniju.

Vidi: CAD
 Područje: informatika
 En. polylinie

pol, magnetski

Jedno od dvaju područja u blizini suprotnih krajeva magneta, gdje je magnetski intenzitet najveći. Svaki magnet ima dva pola: sjeverni i južni.

Vidi: magnet
 Područje: fizika
 En. pole, magnetic
 Fr. pôle magnétique
 Nj. Magnetpol; Pol, magnetischer

položaj

Dio realnog svijeta koji se može identificirati. Primjeri: grad, ulica, zgrada.

Područje: geodezija, geoinformatika
 En. location

položaj dalekozora

Vidi: okretanje dalekozora

položaj dalekozora, drugi

Vidi: okretanje dalekozora

položaj dalekozora, prvi

Vidi: okretanje dalekozora

položaj, izravan

Položaj opisan koordinatama (uređenom n -torkom brojeva) u položajnom referentnom sustavu.

Područje: geodezija, geoinformatika
 En. position, direct

položaj okulara, optimalni

Položaj okulara pri kojem oko opaža u stanju mirovanja akomodacije.

Napomene: (1) Iznos akomodacije oka normalne refrakcije nakon obavljenog dioptriranja ne smije biti veći od 0,2 dpt. (2) Približno će se postići optimalni položaj okulara odvijanjem okulara toliko da se postigne neoštra slika nitnoga križa. Stalno promatrajući sliku okular okrećemo tako da se pomiče prema nitnom križu sve dok ne postignemo oštru sliku križa. Pročitavši položaj okulara na dioptrijskoj skali, zakrenut ćemo okular u istom smjeru za 0,5 dpt. Pogreška iznosi do 0,3 dpt. (3) Okular se tijekom mjerenja ne smije dirati. Vidi: namještanje mjernog dalekozora; dioptriranje; refrakcija oka
Područje: mjerni instrumenti
Fr. position optimale d'oculaire
Nj. Lage des Okulars, optimale

polugirus

Vidi: girus

polumjer

Također: radijus
Dužina i duljina dužine koja spaja središte s nekom točkom kružnice ili sfere.
Područje: matematika
En. radius
Fr. rayon
Nj. Halbmesser; Radius

polumjer Zemlje

Vidi: polumjer, Zemljin

polumjer, Zemljin

Također: Zemljin radijus
Polumjer kugle kojom se aproksimira Zemljino tijelo. Određuje se na temelju geodetskih merenja, a približna mu je vrijednost 6370 km. Zemljin polumjer prvi je odredio grčki matematičar, geograf i astronom Eratosten (276. pr. Kr. – 194. pr. Kr.) na temelju opažanja visine Sunca u isto doba u Aleksandriji i Sieni (Asuan). Marin Getaldić (1568–1626) objavio je vlastitu metodu za određivanje Zemljina polumjera.

En. radius (of the Earth); radius, Earth
Nj. Radius der Erde

poluos, mala

Udaljenost između središta elipsoida i sjevernog (južnog) pola.
Područje: geodezija, geoinformatika
En. axis, semi-minor
Nj. Halbachse, kleine

poluos, velika

Također: ekvatorijalni polumjer
Udaljenost između središta elipsoida i bilo koje točke na ekvatoru.
Područje: geodezija, geoinformatika
En. axis, semi-major
Nj. Halbachse, große

poluton

Bilo koja (među)tonska vrijednost neke boje, nastala dodatkom bijelog ili crnog.
Vidi: vrijednost, tonska
Područje: kartografija
Fr. demi-teintes
Nj. Halbton

pol, Zemljin magnetski

Mjesto na Zemlji gdje magnetska inklinacija iznosi 90°. Postoje sjeverni i južni magnetski pol.
Vidi: inklinacija, magnetska
Područje: fizika
En. pole, Earth's magnetic
Nj. Erdmagnetpol

polja, opisna

Sadrže slobodni tekst kojim se opisuju određena svojstva podataka koja je teško ili nemoguće normirati.
Područje: informatika
En. fields, description

polje

Skup vrijednosti podataka u obliku linije ili pravokutne mreže. Za atributne vrijednosti sadržane u ćelijama ili rasterski model podataka može se uzeti da su u takvom obliku.
Vidi: vrijednost, atributna; model podataka, rasterski

Područje: GIS

En. array

Fr. tableau

Nj. Feld

polje dalekozora, vidno

Skup točaka u prostoru predmeta preslikanih u ravninu realne međuslike dalekozora, gdje se nalazi i zaslon vidnog polja (s nitnim križem u mjernom dalekozoru) koji sliku ograničuje. Napomene: (1) Realno vidno polje mjeri se kutom koji zatvaraju osnovne zrake što prolaze dijametralnim točkama zaslona vidnog polja. Prividno vidno polje određeno je kutom pod kojim opažatelj s pupilom oka u izlaznoj pupili dalekozora vidi promjer čitave slike u dalekozoru. (2) Što je povećanje veće, realno vidno polje je manje.

Vidi: zaslon, aperturni; zaslon

Područje: mjerni instrumenti

En. field of view of telescope

Fr. champ visual de la lunette

Nj. Sehfeld des Fernrohrs

polje, magnetsko

Dio prostora oko magneta (i unutar njih) u kojem djeluju magnetske sile.

Vidi: magnet; magnetizam

Područje: fizika

En. field, magnetic

Fr. champ magnétique

Nj. Magnetfeld

polje (oka), vidno

Skup svih točaka koje se vide nepokretnim okom.

Napomena: Vidno polje mjeri se kutom vidnog polja i ne smije se zamijeniti s vidnim kutom.

Vidi: kut, vidni

Područje: fizika (optika)

En. field of view; angle of field

Fr. champ visuel

Nj. Sichtfeld; Sehfeld

polje sile teže, normalno

Vektorsko polje u kojem je svakoj točki u prostoru pridružen vektor normalnog ubrzanja sile teže koje bi na tome mjestu

dobila neka čestica.

Vidi: sila teža

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. field, normal gravity

Nj. Normalschwerefeld

polje sile teže, realno

Vektorsko polje u kojem je svakoj točki u prostoru pridružen vektor realnog ubrzanja sile teže koje bi na tome mjestu dobila neka čestica.

Vidi: sila teža

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. field, gravity

Nj. Schwerefeld

polje, Zemljino magnetsko

Magnetsko polje koje okružuje Zemlju.

Zemlja je približno homogeno magnetizirana kugla kojoj smjer magnetiziranja odstupa od osi rotacije Zemlje za $\sim 12^\circ$. Magnetski južni pol Zemlje nalazi se u blizini njezina geografskog sjevernog pola, a magnetski sjeverni pol u blizini južnoga geografskog pola.

Vidi: polje, magnetsko

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. field, Earth's magnetic

Fr. champ magnétique terrestre

Nj. Erdmagnetfeld

pomicanje alhidade, fino

Vidi: uređaj za fino pomicanje alhidade

pomicanje dalekozora, fino

Vidi: uređaj za fino pomicanje dalekozora

pomicanje međe

Također: promjena međe

Premještanje međe na drugo mjesto zbog sudske odluke, dogovora susjeda ili izmjere zemljišta.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pomoćnik u posjedovanju

Osoba preko koje posjednik izvršava svoju vlast nad stvari; osoba koja izvršava posjedovne čine, ali nema nikakvu vlast glede stvari.

Vidi: posjednik

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pomoć radarskim iscertavanjem, automatska

Sustav u kojem se radarski ciljevi dobivaju automatski, a kurs i situacije protiv sudara su računalno podržane i dana su upozorenja.

Područje: pomorstvo

En. ARPA (Automatic Radar Plotting Aid)

pomorstvo

Djelatnost, vještine i društveni odnosi na moru ili u vezi s morem. Obuhvaća pomorsku privredu i različite neprivedne djelatnosti i organizacije. U užem smislu, pomorstvo uključuje i pomorske vještine, posebno upravljanje i manevriranje brodom, rukovanje njegovom opremom i teretom.

Područje: pomorstvo

En. affairs, maritime

Nj. Seewesen

ponavljanje

Izvođenje istog procesa više od jedanput u slučaju mjerenja, eksperimenta, statističkog ispita ili programa ispitivanja: (1) u istim uvjetima sa svrhom određivanja procjene vrijednosti i varijance, (2) u različitim uvjetima i u različito vrijeme u sustavu programa ispitivanja.

Vidi: odstupanje, standardno; ponovljivost, mjerna; obnovljivost, mjerna; broj ponavljanja

Područje: metrologija

En. (1) replication; (2) repetition

Fr. répétition

Nj. Wiederholung

poništenje linije

Prilikom održavanja katastarskog operata, na katastarskom planu križićima crvene boje označena linija koja više ne prikazuje među katastarske čestice ili obris tlocrta objekta.

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ponovljivost

Sposobnost uređaja da izvrši dosljedno istu

akciju ili osigura iste podatke uz zadane iste uvjete.

Područje: informatika

En. repeatability

Nj. Wiederholbarkeit

ponovljivost mjerenja

Mjerenja su ponovljiva ako odstupanja od uvjeta ponovljivosti, koja su u terenskim mjerenjima neizbježna, ne uzrokuju nedopuštenu promjenu preciznosti mjerenja, što se ispituje primjenom kriterija kritične razlike ponovljivosti.

Vidi: razlika ponovljivosti, kritična; uvjeti ponovljivosti

Područje: metrologija

En. repeatability of measurement

Fr. répétabilité des mesurages

Nj. Wiederholbarkeit der Messungen

ponovljivost, mjerna

Bliskost slaganja međusobno neovisnih rezultata uzastopnih mjerenja iste veličine dobivenih u istim mjernim uvjetima, tj. u uvjetima ponovljivosti mjerenja.

Napomene: (1) Mjerna ponovljivost i mjerna obnovljivost kriteriji su za ocjenu preciznosti mjerenja na osnovi promatranja kritične razlike i ne smiju se zamijeniti s pojmovima "unutarnja točnost" i "vanjska točnost". (2) Ponovljivost se može izraziti kvantitativno s pomoću značajki rasipanja rezultata i kriterij je za prosudbu preciznosti mjerenja.

Vidi: uvjeti ponovljivosti; razlika ponovljivosti, kritična; točnost, mjerna; preciznost mjerenja; vrijednost ponovljivosti, mjerna

Područje: metrologija

En. repeatability of measurement

Fr. répétabilité des mesurages

Nj. Wiederholpräzision

popis adresa katastarskih čestica

Pomoćni popis uz glavnu knjigu koji omogućava pretraživanje glavne knjige uz pomoć adrese katastarske čestice.

Vidi: knjiga, glavna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Popis I, Popis II i Popis III

Nekadašnji naziv za popise katastarskih čestica koje nisu bile upisane u glavnoj knjizi, a bile su u vlasništvu javnih ustanova (javno dobro, državne željeznice itd.).

Vidi: područje, komasacijsko

Područje: inženjerska geodezija

Popis IV

Tiskanica u koju se po redoslijedu iz reambuliranih popisa posjeda, za jednu komasacijsku gromadu, tekstualno opisuju sve promjene podataka utvrđene u postupku tehničke reambulacije, a služi kao podloga za sastavljanje raspravnog zapisnika i rješenja na temelju kojeg se pokretao

zemljišnoknjižni ispravni postupak.

Područje: inženjerska geodezija

popisi za glavnu knjigu, pomoćni

Popis katastarskih čestica, popis adresa katastarskih čestica, popis vlasnika i nositelja prava građenja, popis predbilježenih vlasnika i drugi pomoćni popisi; za EOP zemljišnu knjigu vode se putem elektroničke obrade podataka.

Vidi: knjiga, EOP zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis izbrisanih upisa u EOP zemljišnoj knjizi

Dio glavne knjige u koji se prenose izbrisani upisi, upisi koji više nisu nužni za prikaz postojećega pravnog stanja

zemljišnoknjižnih tijela, te podaci o provedbi svih upisa u popisu upisa u EOP zemljišnu knjigu.

Vidi: knjiga, glavna; knjiga, EOP zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis katastarskih čestica

Pomoćni popis koji se vodi uz glavnu knjigu u kojem su evidentirane sve katastarske čestice upisane u glavnu knjigu, kao i one koje su brisane iz glavne knjige.

Vidi: knjiga, glavna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. directory, parcel; index, parcel

Fr. liste des parcelles

Nj. Flurstücksverzeichnis

popis naručenih izvadaka, prijepisa i službenih potvrda

Pomoćni poslovni popis o izdavanju javnih isprava iz zemljišne knjige.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis očevidnosti

U austrijskom i mađarskom katastru zemljišta iz XIX. st. obrazac za provođenje promjena u posjedovnim listovima jedne porezne općine. Sadržavao je osnovu po kojoj su pojedine katastarske čestice bile prenošene u druge posjedovne listove, vrijeme nastanka promjene, te iz kojeg je posjedovnog lista i u koji posjedovni list izveden prijenos. Po svojem sadržaju i funkciji može se usporediti s popisom promijenjenih posjedovnih listova, koji je danas u uporabi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis osoba

Pomoćni popis u kojem se abecednim redom vode sve osobe koje su neko svoje pravo upisale u zemljišnu knjigu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis osoba za položene isprave, pomoćni

Abecedni popis osoba koje su polaganjem isprava upisale neko svoje pravo; vodi se u posebnim kartonima, koji se vode po osobama koje su položile isprave, odnosno svako daljnje polaganje evidentira se u istom kartonu zemljišta za istu osobu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis otpremljenih spisa

Pomoćni poslovni popis u kojem se evidentiraju otpremljeni spisi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis površina

Obrazac za izlaganje katastarskih čestica s njihovim površinama i brojevima popisnih listova u kojima su upisane. Služi za upis površina katastarskih čestica u popisne listove i provjeru jesu li sve katastarske čestice upisane u popisne listove i izložene. Brojevi katastarskih čestica upisuju se po redu, od najmanjeg do najvećeg.

Vidi: čestica, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis predbilježenih vlasnika

Pomoćni popis koji se vodi uz glavnu knjigu u kojem se evidentiraju osobe koje su upisale predbilježbu u svezi vlasništva na nekoj nekretnini.

Vidi: knjiga, glavna
Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis prijava

Obrazac u kojem su upisane sve prijave o promjeni koje treba rješavati na zemljištu ili u uredu. Izrađuje se za svaku katastarsku općinu posebno, a potreban je za uvođenje promjena u popis promjena.

Vidi: općina, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis prioriteta

Popis najvažnijih objektnih vrsta iz objektnog kataloga s pripadajućim atributima i atributnim vrijednostima koja određuje vrijeme obnavljanja pojedine objektno vrste od značaja u digitalnom topografskom modelu.

Vidi: STOKIS; model, digitalni topografski
Područje: geoinformatika

popis promjena

Vidi: Popis IV

popis svjetala

Publikacija s popisom navigacijskih svjetala, njihovim pozicijama, jakosti, karakteristikama itd. za pomoć pri njihovu prepoznavanju, te s detaljima eventualnog dodatnog signala za maglu. Popis svjetala može sadržavati druge informacije korisne navigatoru.

Područje: pomorstvo
En. list of lights

popis upisa u EOP zemljišnoj knjizi

Dio glavne knjige koji se sastoji od upisa postojećeg pravnog stanja nekretnina; sadrži one izbrisane upise koji su potrebni radi potpunog prikaza postojećeg pravnog stanja nekog zemljišnoknjžnog tijela.

Vidi: knjiga, glavna
Područje: katastar i zemljišna knjiga

Popis V

Zbirka raspravnih zapisnika.
Vidi: Popis IV
Područje: inženjerska geodezija

popis vlasnika i nositelja prava građenja

Pomoćni popis uz glavnu knjigu u kojem se evidentiraju svi vlasnici i svi nositelji prava građenja upisani u glavnu knjigu.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis zemljišta I

Naziv obrasca u kojem se evidentiraju sva zemljišta neke katastarske općine upisana u zemljišnu knjigu, kao i ona koja su brisana iz zemljišne knjige.

Vidi: općina, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis zemljišta I, naknadni

Naziv obrasca u kojem se evidentiraju sva zemljišta neke katastarske općine upisana u zemljišnu knjigu, kao i ona koja su brisana iz zemljišne knjige, a koja su naknadno u nju upisana, jer u popisu zemljišta I nije bilo mjesta za njihovo upisivanje.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

popis zemljišta koja u zemljišnoj knjizi katastarske općine nisu upisana

Popis zemljišta na kojima se ne može steći vlasništvo i druga stvarna prava (opća dobra i dr.).

Područje: katastar i zemljišna knjiga

populacija

Također: statistički kolektiv; osnovni skup
Ukupnost (1) elemenata odnosno (2) jedinica koje se razmatraju.

Napomena: U slučaju slučajne varijable smatra se da razdioba vjerojatnosti određuje populaciju te varijable.

Područje: statistika
En. population; (1) item; (2) unit
Fr. population
Nj. Grundgesamtheit

poravnanje

U GIS-u, položaj tekstualnog znaka ili znaka na karti u odnosu na položaj na koji se prostorno odnosi.

Područje: GIS
En. justification

porijeklo

Također: podrijetlo
U kontekstu kvalitete podataka, odnosi se na povijest skupa podataka i jedan je od elemenata kvalitete podataka. Sadrži informacije o izvornim mjeranjima i materijalima, prikupljanju podataka, konverzijama, transformacijama, analizama i izvođenjima te o pretpostavkama i kriterijima uvedenima u te postupke.
Područje: informatika, kartografija
En. lineage
Nj. Abstammung

portulan

Višebojna pomorska karta crtana rukom na pergamentu ili koži (od XIII. do XVII. st.). Popraćeni su uputama za plovidbu i posebnim tablicama (martologij) za računanje procijenjene pozicije broda. Sadrže podatke o obalama i lukama, katkad astronomski i astrološki kalendar, te tablice Mjesečevih mijena. Ispisani su latinski ili na jeziku mjesta izdavanja. U početku su bili bez vjetrulja, a poslije su ih imali 8, 16 ili 32 (glavna u sredini karte), koje su bile međusobno spojene ravnim crtama. Po ucrtanim vjetruljama nazivali su se i kompasnim kartama.
Područje: kartografija, pomorstvo
En. portolan chart
Fr. portulan
Nj. Portolankarte

poruka, navigacijska

1500-bitna poruka koju odašilje svaki GPS-satelit brzinom od 50 bps preko signala L1 i L2. Poruka sadrži: podatke o satu satelita, parametre korekcije sata i ionosferskog kašnjenja, odaslane efemeride i podatke o statusu satelita.
Vidi: GPS-signal; L1-nosač; L2-nosač

Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. message, navigation

posjed

Faktična vlast glede neke stvari; odnos osobe i stvari; može biti zakonit i nezakonit, istinit i neistinit, pošten i nepošten, miran i smetan.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

posjed, istinit

Posjed koji nije pribavljen ni silom, ni potajno ili prijevaram, ni zlouporabom povjerenja.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

posjed, miran

Posjed na kojem druge osobe nemaju pravo na posjedovnu zaštitu.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

posjednik

Osoba koja ima faktičnu vlast glede neke stvari ili prava; može biti neposredni i posredni, samostalni i nesamostalni.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

posjednik, neposredni

Osoba koja izvršava faktičnu vlast nad stvari osobno ili posredovanjem pomoćnika u posjedovanju.
Vidi: posjednik
Područje: katastar i zemljišna knjiga

posjednik, nesamostalni

Osoba koja stvar posjeduje priznajući višu vlast posrednog posjednika.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

posjednik, posredni

Posjednik koji je plodouživatelj, založnom vjerovniku, zakupoprimcu, najmoprimcu, čuvaru, posudovniku ili sličnoj osobi predao stvar u neposredni posjed.
Vidi: posjednik
Područje: katastar i zemljišna knjiga

posjednik, samostalni

Osoba koja posjeduje stvar kao da je njezin vlasnik ili posjeduje pravo kao da je nositelj

tog prava.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. server

Nj. Server

posjedovnica

Popisni list; list A; dio zemljišnoknjižnog uloška ili poduloška.

Vidi: uložak, zemljišnoknjižni; upisi u posjedovnicu

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. title, possession

posjed, pošten

Posjed koji je posjednik stekao smatrajući da mu pripada pravo na posjed.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

postojanost

Također: stabilnost, stalnost

Sposobnost mjerila da održava svoje metrolozijske značajke stalnima u vremenu. Napomena: Postojanost se može količinski izraziti na nekoliko načina, npr. vremenom u kojem se metrolozijske značajke promijene za određeni iznos ili promjenom značajke u određenom vremenu.

Područje: metrologija

En. stability

Fr. constance

posjed prava

Faktično izvršavanje sadržaja prava stvarnih služnosti glede neke nekretnine.

Vidi: služnost, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

PostScript

Jezik opisa stranice što ga je proizvela tvrtka Adobe, prenosi informacije na pisac (i piše grafičke datoteke) u posebnom kodu što ga razumiju pojedini pisci.

Vidi: pisac

Područje: informatika

En. PostScript

posjed, zakonit

Posjed koji proizlazi iz valjanog pravnog temelja (prava na posjed).

Vidi: posjed

Područje: katastar i zemljišna knjiga

postupak, anti-spoofing

Poseban postupak šifriranja kojim se sprečava manipuliranje (falsificiranje ili iskrivljavanje) GPS-signalu, aktiviran 31. I. 1994.

Vidi: SA; Y-kod; W-kod

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. anti-spoofing; AS

poslovi, katastarski

Poslovi koji pripadaju redovitoj i izvanrednoj djelatnosti ureda za katastar.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

postupak, fotomehanički

Uobičajeni naziv za bilo koji postupak umnožavanja koji se osniva na sloju osjetljivom na svjetlo, zračenju tog sloja te kemijskim i fizikalnim procesima u njemu.

Područje: kartografija

En. process, photomechanical

Fr. reproduction photomécanique

Nj. Verfahren, photomechanische

poslovník, zemljišnoknjižni

Pravilnik o unutarnjem ustroju, vođenju zemljišnih knjiga i obavljanju drugih poslova u zemljišnoknjižnim odjelima sudova.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

poslužitelj

U lokalnoj mreži, računalo s administrativnim softverom za nadzor pristupa svim dijelovima mreže i njezinim resursima (npr. diskovnim pogonima i piscima). Računalo koje služi kao poslužitelj daje svoje resurse na raspolaganje drugim računalima povezanim u mrežu.

Vidi: mreža, lokalna

Područje: informatika

postupak, ispitni

Utvrđivanje činjenica značajnih za donošenje rješenja temeljem kojih se stranci osiguravaju uvjeti ostvarivanja njezinih prava i interesa.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

postupak, ispravni

Postupak koji započinje danom otvaranja zemljišne knjige; postupak u kojem je zainteresiranim osobama ostavljen rok (rok za ispravak) tijekom kojega mogu stavljati prijedloge za upis; do isteka roka za ispravak zemljišne knjige se ne smatraju istinitima i potpunima.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

postupak, izvanparnični

Postupak koji se provodi po procesnom zakonu koji uređuje pitanja izvanparničnog postupka.

Vidi: zakon, procesni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

postupak, mjerni

Niz teorijskih i praktičnih djelovanja za mjerenja određenom metodom.

Područje: metrologija

En. procedure, measurement

Fr. mode opératoire de mesure

Nj. Meßverfahren

postupak osnivanja zemljišne knjige

Postupak koji provodi sudac općinskog suda kao sudac pojedinac uz sudjelovanje voditelja zemljišnih knjiga; provođenje pojedinih radnji u postupku može biti povjereno i drugoj osobi; postupak u kojem se osnivaju zemljišnoknjižni ulošci za cijelu katastarsku općinu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

postupak, parnični

Postupak koji se provodi po procesnom zakonu koji uređuje pitanja parničnog postupka.

Vidi: zakon, procesni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

postupak, pojedinačni ispravni

Postupak ispravka zemljišnih knjiga koje su već osnovane, obnovljene, dopunjene ili preoblikovane; postupak ispravka za zemljišne knjige koje se smatraju istinitima i potpunima.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

postupak po službenoj dužnosti

Postupak čije pokretanje inicira samo tijelo koje vodi postupak, za postupke za koje je takvo pokretanje moguće na temelju zakona. Područje: katastar i zemljišna knjiga

postupak, rezervni

Mjera opreza koja zbog prekida rada ECDIS-a omogućuje sigurno preuzimanje ECDIS-ovih funkcija i podržava postupke za sigurnu navigaciju na ostalom dijelu puta.

Vidi: ECDIS

Područje: pomorstvo

En. arrangement, back up

postupak, tiskovni

Tehnološki proces koji obuhvaća izradu tiskovne forme, pripremu za tisak i tisak naklade.

Vidi: forma, tiskovna; naklada karte

Područje: kartografija

En. process, printing

Fr. procédé d'impression

Nj. Druckverfahren

postupak, upravni

Skup zakonom propisanih postupaka i radnji koje se obavljaju po posebnom procesnom zakonu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

postupak, zemljišnoknjižni ispravni

Postupak koji se vodi pred zemljišnoknjižnim sudom radi upisa neupisanih podataka u zemljišnu knjigu ili radi promjene, nadopune ili brisanja upisanih podataka u zemljišnoj knjizi.

Vidi: sud, zemljišnoknjižni; knjiga, zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

postupci zemljišnoknjižnog suda

Postupci u kojima zemljišnoknjižni sud ostvaruje svoju funkciju; u pravilu izvanparnični, a podredno parnični; u pravilu postupci bez rasprave; u pravilu postupci pokrenuti na prijedlog stranke ili nadležnog tijela, podredno i postupci po službenoj dužnosti.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pošta, elektronička

Također: e-pošta

Prijenos poruka preko komunikacijske mreže; računalna ili terminalska inačica dostavne ili poštanske službe.

Upotrebljavana na lokalnim i većim komunikacijskim mrežama, elektronička pošta omogućuje korisnicima slanje i primanje poruka te u nekim slučajevima i glasovnih i slikovnih poruka pojedinačnim primateljima ili cijelim skupinama. Dostavljene poruke spremaju se u elektroničke sandučice dodijeljene korisnicima na mreži, s mogućnošću gledanja, spremanja ili brisanja. Ovisno o svojstvima programa elektroničke pošte, korisnici mogu prosljeđivati poruke dalje, kopirati ih, tražiti potvrdu primitka, dodavati im datoteke te ih uređivati programom za uređivanje teksta. Sustavima na kojima je poštanski program aktivan u pozadini dok korisnik radi na drugim zadaćama, primatelji se obavještavaju kad stigne pošta pa ju mogu odmah pogledati ili to ostavljaju za poslije.

Područje: informatika

En. mail, electronic; e-mail

Fr. courrier électronique

Nj. E-Mail

potencija

(1) Produkt jednakih faktora, npr.

$a^4 = a \cdot a \cdot a \cdot a$. Broj a se naziva bazom, a 4 eksponentom potencije. (2) Potencija točke P u odnosu na kružnicu jednaka je umnošku $\overline{PA} \cdot \overline{PB} = c^2 - r^2 = t^2$, gdje su A, B točke u kojima neki pravac točkom P siječe kružnicu, c je udaljenost točke P od središta, r je polumjer, a t udaljenost točke P do dirališta tangente povučene tom točkom na kružnicu.

Područje: matematika

En. (1) power

Fr. (1) puissance

Nj. (1) Potenzwert

potencijal normalnog polja sile teže

Rad potreban za premještanje jedinične mase unutar normalnog polja sile teže.

Vidi: polje sile teže, normalno; potencijal

realnog polja sile teže

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. potential, normal

Nj. Normalpotential

potencijal realnog polja sile teže

Rad potreban za premještanje jedinične mase unutar realnog polja sile teže.

Vidi: polje sile teže, realno; potencijal

normalnog polja sile teže

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. potential, gravity

Nj. Schwerepotential

potencijal, smetajući

Razlika između potencijala realnog polja sile teže i potencijala normalnog polja sile teže.

Vidi: potencijal realnog polja sile teže;

potencijal normalnog polja sile teže

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. potential, disturbing

Nj. Störpotential

potenciranje

Računanje potencije; računska operacija kojom se iz baze i eksponenta računa potencija.

Područje: matematika

En. raising to a power

Fr. élévation à une puissance

Nj. Potenzieren; Erhebung zur Potenz

poticaj

Ulazni signal mjernog sustava.

Vidi: signal, mjerni

Područje: metrologija

En. stimulans

Fr. signal d'entrée

Nj. Eintrittssignal

potkop

Također: štolna

Građevina u obliku tunela malog poprečnog presjeka ($5 - 15 \text{ m}^2$).

Područje: inženjerska geodezija

En. drift; adit

Nj. Stollen

potpunost

Jedan od triju zahtjeva koje sustav aksioma

mora ispuniti; sustav aksioma je potpun ako su aksiomi od kojih se sastoji dovoljni da se pomoću njih, u sustavu, dokaže svaka smisljena tvrdnja. U kontekstu geografskih baza podataka razlikuju se potpunost modela i potpunost podataka. Potpunost podataka se dijeli na potpunost objekata, potpunost atributa i formalnu potpunost.

Područje: informatika
En. completeness
Nj. Vollständigkeit

potpunost atributa

Izražava stupanj opisa atributa nekog objekta. Ona iznosi 100% ako su prisutni svi atributi određeni datim specifikacijama.

Područje: informatika
En. completeness, attribute

potpunost, formalna

Određuje jesu li prisutne sve formalne informacije koje su zadane formatom podataka ili upotrijebljenom normom.

Područje: informatika
En. completeness, formal
Nj. Vollständigkeit, formale

potpunost modela

Nastaje kao rezultat usporedbe apstraktnog univerzuma skupa podataka i apstraktnog univerzuma određenog zahtjevima pojedine primjene.

Vidi: univerzum, apstraktni
Područje: informatika
En. completeness, model

potpunost objekata

Stupanj do kojeg su prisutni svi objekti jedne vrste u bazi podataka u odnosu na dane specifikacije. Referentna vrijednost u specifikacijama je određena empirijski.

Područje: informatika
En. completeness, feature
Nj. Objektvollständigkeit

potpunost podataka

Određuje količinu relevantnih informacija koje su prisutne u skupu podataka. Od potpunosti podataka razlikuju se potpunost objekata, potpunost atributa i formalna

potpunost.
Područje: informatika
En. completeness, data
Nj. Datenvollständigkeit

potvrda o ovršnosti odluke

Potvrda da je pravomoćna sudska odluka postala ovršna.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

potvrda o umjeravanju

Također: izvještaj o umjeravanju
Dokument o rezultatu umjeravanja ili izvještaj o umjeravanju.
Vidi: umjeravanje
Područje: metrologija
En. certificate, calibration; report, calibration
Fr. certificat d'étalonnage; rapport d'étalonnage

potvrde, službene

Potvrde o podacima koji više nisu mjerodavni za pravno stanje nekretnina (npr. prijašnji vlasnik, vlasnik u određenom prošlom razdoblju, izbrisani teret itd.).
Područje: katastar i zemljišna knjiga

potvrđivanje

Postupak kojim treća strana daje pismeno jamstvo da proizvod ili postupak zadovoljava zahtjeve.
Područje: metrologija
En. certification
Fr. certification
Nj. Zertifizierung

potvrđivati

Također: izvršavati
U kontekstu baza podataka, potvrđivanje je druga faza postupka izmjene sadržaja baze podataka, tj. nakon što se utvrdi da izmjena ne krši ograničenja konzistentnosti, moguće je potvrditi izmjenu i dati ju korisnicima na uvid.
Vidi: izmjena; ograničenja konzistentnosti
Područje: informatika
En. commit

poučak

Također: teorem

Izjava čija se istinitost može utvrditi dokazom. Primjeri: Pitagorin poučak, Talesov poučak, Lagrangeov poučak, sinusov poučak, kosinusov poučak.

Područje: matematika

En. theorem

Nj. Theorem; Lehrsatz

poučak, Pitagorin

Također: teorem, Pitagorin

Trokut sa stranicama a , b i c je pravokutan s pravim kutom nasuprot stranici c ako i samo ako je $a^2 + b^2 = c^2$.

Područje: matematika

En. theorem, Pythagorean

poučak, sinusov

Tvrđnja prema kojoj je omjer stranica trokuta jednak omjeru sinusa njima nasuprotnih kutova, tj.

$$a : b : c = \sin \alpha : \sin \beta : \sin \gamma .$$

Područje: matematika

En. law of sines

Fr. loi (théorème) des sinus; règle du sinus

Nj. Sinussatz

pouzdanost

Interval u kojem se očekuje neka pogreška mjerenja. Općenito, pouzdanost je povezana s određenom vjerojatnošću, pa je tako 90% pouzdanosti interval u kojem će se uz 90% vjerojatnosti pojaviti neka pogreška mjerenja.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. confidence

Fr. certitude

Nj. Vertrauen

pouzdanost karte

Pouzdanost karte s obzirom na način i vrijeme izmjere zemljišta i kartografsku obradu podataka.

Područje: kartografija

En. reliability, map

Fr. fiabilité

Nj. Kartenzuverlässigkeit

povećalo

Leća ili sustav leća s pozitivnom žarišnom daljinom za povećanje vidnoga kuta, a time i veličine slike na mrežnici oka pri promatranju sitnih bliskih predmeta.

Područje: fizika (optika)

En. magnifier; loupe

Nj. Lupe

povećalo, mjerno

(1) Povećalo s ugrađenom ljestvicom za mjerenje malih razmaka. (2) Povećalo s telecentričnim hodom i indeksom s mikrometarskim vijkom za komparativna mjerenja.

Vidi: povećalo; komparator za mjernu vrpču

Područje: mjerni instrumenti

En. magnifier, measuring

Fr. micromètre optique à loupe

Nj. Meßlupe

povećanje

Općenito, optičkim, mehaničkim ili grafičkim načinom promjena veličine nekog predloška ili predmeta u određenome mjerilu.

Napomena: Pri optičkom preslikavanju treba primijeniti izraz linearno mjerilo preslikavanja, za razliku od vidnog povećanja.

Vidi: povećanje optičkog instrumenta

Područje: fizika

En. enlargement

Fr. agrandissement

Nj. Vergrößerung

povećanje dalekozora

Po osnovnoj konstrukciji dalekozor je afokalni sustav i njegovo povećanje jednako je omjeru žarišnih daljina objektivna i okulara:

$$\Gamma_D = \frac{f_{ob}}{f_{ok}} .$$

Povećanja dalekozora geodetskih instrumenata veličine su uglavnom između 15 i 60 puta.

Napomene: (1) Neki teodoliti imaju izmjenljive okulare, što omogućuje i primjenu različitih povećanja ovisno o stanju

u atmosferi. (2) Mjerni dalekozor primjenjuje se za mjerenja uz različite udaljenosti cilja, katkad i udaljenosti od 1 do 2 m, te se slika mora izoštravati. Pritom se i povećanje dalekozora mijenja. Daljinu promatranja golim okom treba definirati u odnosu na karakteristične točke dalekozora, kao što su: položaj glavne ravnine objektiva, ulazne pupile, vertikalne osi teodolita, ili izlazne pupile. Povećanje dalekozora općenito je:

$$\Gamma = \frac{f_{ob}}{f_{ok}} \frac{\bar{l}}{a - f_{ob}} = \Gamma_D \frac{\bar{l}}{a - f_{ob}},$$

gdje su: a udaljenost mjernog objekta od odgovarajuće glavne ravnine, Γ_D povećanje afokalnog dalekozora; f_{ob} , f_{ok} žarišne

daljine objektiva i okulara, \bar{l} izabrana daljina pri promatranju predmeta golim okom. Ako se za \bar{l} uzme daljina od ulazne pupile dalekozora, općenita formula povećanja glasi:

$$\Gamma = \frac{D_u}{d_i},$$

tj. omjer promjera ulazne i izlazne pupile. Jednostavna je i praktična, jer se veličine pupila mogu lako mjeriti u mjernom laboratoriju. (3) Mjerni dalekozor u kojeg je,

uz $\bar{l} = d$ (tj. daljina promatranja golim okom jednaka udaljenosti objekta od vertikalne osi), povećanje konstantno, naziva se analaktički dalekozor (vidi: dalekozor, analaktički). (4) Poseban slučaj povećanja dalekozora nastaje ako se za daljinu promatranja golim okom uzima daljina jasnog vida, tj. 250 mm. To se povećanje naziva povećanjem očitavanja dalekozora:

$$\Gamma_o = \Gamma_D \frac{250}{a - f_{ob}}.$$

Primjenjuje se za analizu upotrebe dalekozora za očitavanje podjela ili ljestvica mjernih uređaja na većim udaljenostima, koje se inače očitavaju na daljini jasnog vida. (5) U dalekozora s teleobjektivom mijenja se pri izoštravanju i žarišna daljina objektiva, što također utječe na promjenu povećanja dalekozora.

Vidi: povećanje optičkog instrumenta;

izoštravanje slike; dalekozor, mjerni; daljina jasnog vida; teleobjektiv; svjetloća dalekozora

Područje: fizika (optika)

En. magnification of a telescope, angular

Fr. grossissement du télescope;

grossissement intrinsèque

Nj. Fernrohrvergrößerung

povećanje optičkog instrumenta

Omjer vidnih kutova (egzaktnije njihovih tangensa, ako su predmet i slika položeni na optičku os i okomito na nju) pod kojima oko vidi optičku sliku predmeta, odnosno predmet golim okom u daljini promatranja. U osnovi svakog povećanja optičkog sustava su fiziološko-optička svojstva oka i odnos linearnih veličina slika na mrežnici oka, odnosno vidnih kutova, pa se ono točnije naziva i vidno povećanje.

Napomene: (1) Povećanje je osnovno svojstvo optičkog instrumenta, jer što je optička slika na mrežnici oka veća, vidimo više pojedinosti (moć razlučivanja). (2) Povećanje se ne smije zamijeniti s poprečnim mjerilom preslikavanja optičkog sustava. Njihova veza dana je općenitom formulom povećanja optičkog sustava

$$\Gamma = \frac{\bar{l}}{l'} \beta',$$

gdje je \bar{l} daljina promatranja predmeta golim okom, l' daljina slike predmeta od pupile oka, β' poprečno mjerilo preslikavanja. (3) Pri vizualnim (subjektivnim) optičkim instrumentima oko gleda sliku kroz optički sustav i svojim optičkim sustavom je njegov sastavni dio, što je vrlo značajno za ispravno opažanje mjernim vizualnim instrumentom. (4) Kod objektivnog optičkog instrumenta, ako je $\bar{l} \neq l'$, naziva se: uz $\bar{l} = 250$ mm projekcijsko (nazivno) povećanje, a uz $l' = 250$ mm fotopovećanje (nazivno).

Vidi: povećanje; mjerilo preslikavanja, poprečno; kut, vidni; povećanje dalekozora; povećanje povećala

Područje: fizika (optika)

En. magnification of the optical instrument,

angular

Fr. grossissement de l'instrument optique

Nj. Vergrößerung des optischen

Instrumentes

povećanje povećala

Takoder: povećanje lupe

Omjer vidnih kutova pod kojima oko vidi optičku sliku predmeta, odnosno predmet golim okom u daljini jasnog vida. Na osnovi općenite formule povećanja optičkog

instrumenta, uz $\bar{l} = D$ (daljina jasnog vida)

dobiva se formula povećanja povećala:

$$\Gamma = \frac{D}{f} \left(1 + \frac{f - e}{l'} \right),$$

gdje su: D daljina jasnog vida, f žarišna daljina optičkog sustava povećala, e udaljenost pupile oka od glavne ravnine povećala, l' daljina slike predmeta od pupile oka. Uz $l' = \infty$, ili $e \approx f$, što je zadovoljeno kod mjernog povećala, i uz $D = 250$ mm, slijedi:

$$\Gamma = \frac{250}{f}, \text{ a naziva se i normalnim}$$

povećanjem povećala.

Vidi: povećanje optičkog instrumenta;

povećalo, mjesto

Područje: fizika (optika)

En. magnification of a simple magnifier,

angular; power of a magnifying glass

Fr. grossissement d'une loupe

Nj. Lupenvergrößerung

povezanost

Termin koji opisuje povezivanje točaka ili poligona jednih s drugima. Mnogi GIS-ovi imaju funkcije koje se mogu upotrijebiti za ispitivanje povezanosti prostornih objekata.

Područje: GIS

En. connectivity

Nj. Konnektivität

povijest karata

Proučavanje i opis nastanka i sudbine pojedinih karata ili drugih kartografskih ostvarenja.

Napomena: Razlikuje se od povijesti kartografije, koja proučava i opisuje povijest

metoda i postupaka u izradi karata.

Područje: kartografija

En. history, map

Nj. Kartengeschichte

površina katastarske čestice

Površina prikaza zemljišne čestice

izračunana jednom od propisanih metoda.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. area, parcel

Nj. Flurstücksfläche

površina, rastrirana

Površina čiji je ton boje dobiven pomoću rastera.

Područje: kartografija

En. area, screened

Fr. trame

Nj. Fläche, gerasterte

površina, zadana

Unaprijed određena ili propisana katastarska čestica određenog položaja, oblika i zadane površine koju je potrebno omeđiti ili iskolčiti na zemljištu.

Vidi: čestica, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pozicioniranje, apsolutno

Određivanje položaja jedne točke upotrebom jednog prijavnika.

Vidi: pozicioniranje, relativno

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. positioning absolute; positioning, (single) point

pozicioniranje, diferencijalno

Pozicioniranje pri kojem se simultano opaža s najmanje dva prijavnika i matematičkim putem eliminiraju ili reduciraju pogreške pojedinačnih opažanja.

Vidi: pozicioniranje, apsolutno

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. positioning, differential; DGPS

Nj. Positionierung, differenzielle

pozicioniranje, kinematičko

Relativno određivanje položaja točaka pri čemu je barem jedan prijavnik pokretan.

Vidi: pozicioniranje, statičko

Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. positioning, kinematic
Nj. Positionierung, kinematische

pozicioniranje, pseudokinematičko

Određivanje položaja točaka kod kojeg se prijamnik nakon kraćeg vremena vraća na točku s koje se već prije opažalo.
Vidi: pozicioniranje, kinematičko
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. positioning, pseudo-kinematic

pozicioniranje, relativno

Određivanje položaja neke točke simultanim mjerenjem na drugoj, poznatoj točki.
Vidi: pozicioniranje, apsolutno
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. positioning, relative
Nj. Positionierung, relative

pozicioniranje, statičko

Određivanje položaja točaka pri kojem se prijamnici ne gibaju.
Vidi: pozicioniranje, kinematičko
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. positioning, static
Nj. Positionierung, statische

pozicioniranje u realnom vremenu, diferencijalno

Diferencijalno pozicioniranje pri kojem se podaci s referentnog prijamnika radiovezom odašilju drugim korisnicima za poboljšanje točnosti njihova pozicioniranja.
Vidi: pozicioniranje, diferencijalno; pozicioniranje u realnom vremenu, kinematičko
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. real-time DGPS

pozicioniranje u realnom vremenu, kinematičko

Kinematičko pozicioniranje pri kojem se korekcije pseudoudaljenosti računaju na referentnom prijamniku i radiovezom odašilju pokretnom prijamniku, koji pomoću primljenih korekcija računa svoju poboljšanu poziciju.
Vidi: pozicioniranje, kinematičko
Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. real-time kinematics; RTK
Nj. Echtzeit-Bewegung Global Positioning System

pozitiv

Fotografska slika kopirana s negativa tako da su tamna i svijetla mjesta raspoređena na isti način kao u prirodi.
Vidi: negativ
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. positive, photographic; positive
Nj. Positivbild

ppm

Kratice od *partes per milionem*, milijunti dio, milijuntinka.
En. ppm (parts-per-million)
Fr. ppm (partie par million)
Nj. ppm (Teile pro Million)

PPS

Kratice od Precise Positioning Service. Razina usluga više točnosti globalnoga pozicijskog sustava dostupna samo autoriziranim korisnicima.
Vidi: SPS
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. PPS (Precise Positioning Service)

praćenje linije

Algoritam koji je sposoban pratiti linije na slici, skeniranoj karti ili drugim rasterskim podacima, konvertirajući ih u vektorski oblik.
Vidi: algoritam
Područje: GIS
En. following, line
Nj. Linienverfolgung

prag vrijednosti veličine

Najmanja vrijednost jedne veličine odnosno njezine promjene koja je potrebna da na odgovarajućem prijamniku izazove opažljivo djelovanje ili opažljivu promjenu odziva. Primjeri: Prag pokretljivosti (npr. najmanja promjena poticaja koja uzrokuje opažljiv pomak kazala), prag zacrnjenja (karakteristična vrijednost djelovanja svjetlosti na promjenu gustoće fotosloja),

prag apsolutne osjetljivosti oka.

Područje: metrologija

En. threshold value

Fr. valeur de seuil

Nj. Schwellenwert

pramjera

Državna ili međunarodna mjera, tj.

utjelovljenje mjerne jedinice.

Napomene: (1) Na međunarodnoj razini

pramjere su npr. prametar, prakilogram.

Međunarodne pramjere kilogram i metar proglasila je Generalna konferencija za mjere i utege 1889. godine. (2) Prirodna pramjera ili pramjerilo naziva se uređaj kojim se uz propisano stanje okoline i propisani mjerni postupak najvećom pouzdanošću reproducira mjerna jedinica na osnovi prirodne pojave.

Područje: metrologija

Fr. étalon national; prototype national; étalon international

Nj. Urmass

pravac

Uz točku i ravninu, osnovni pojam geometrije i u aksiomatskoj izgradnji geometrije on se ne definira. Udaljenost bilo kojih dviju točaka pravca najmanja je uzduž pravca. U analitičkoj geometriji ravnine jednadžba pravca može imati različite oblike: implicitni oblik $ax + by + c = 0$, $a, b, c \in R$,

$a^2 + b^2 \neq 0$; eksplicitni oblik $y = kx + l$,

$k, l \in R$ ($k = \operatorname{tg} \alpha$ je koeficijent smjera,

pričem je α kut što ga pravac zatvara s pozitivnim smjerom osi x , a l je odsječak na

osi y); segmentni oblik $\frac{x}{m} + \frac{y}{n} = 1$ (m je

odsječak na osi x , n je odsječak na osi y);

Hesseov ili normalni oblik

$x \cos \beta + y \sin \beta - p = 0$ (p je udaljenost

ishodišta od pravca, β je kut što ga okomica na pravac iz ishodišta koordinatnog sustava zatvara s pozitivnim smjerom osi x);

jednadžba pravca točkama (x_0, y_0) i (x_1, y_1)

je $y - y_0 = \frac{y_1 - y_0}{x_1 - x_0}(x - x_0)$, odnosno, u

obliku determinante:

$$\begin{vmatrix} x & y & 1 \\ x_0 & y_0 & 1 \\ x_1 & y_1 & 1 \end{vmatrix} = 0.$$

Jednadžba pravca u prostoru može također imati različite oblike.

Područje: matematika

En. line, straight

Fr. droite

Nj. Gerade; Linie, gerade

pravac, geodetski

Prihvaćena mjerena vrijednost kao srednja vrijednost pri viziranju na ciljnu točku u dva položaja dalekozora teodolita u odnosu na referencijski pravac.

Napomena: U elektroničkog teodolita kod kojeg je programiran ispravak nekih pogrešaka može se mjeriti i u jednom položaju dalekozora, no mjeritelj mora ispitati i procijeniti ispravnost automatske korekcije pri mjerenju pravca u različitim uvjetima.

Vidi: pravac, vizurni; okretanje dalekozora; teodolit, elektronički

Područje: praktična geodezija

En. direction, measured; line, measured

Fr. direction mesuré; ligne de mesure

Nj. Richtung

pravac, mjerni

Horizontalni kut između linije aliniranja i referencijskog smjera.

Vidi: aliniranje

Područje: praktična geodezija

En. direction, measuring

Fr. angle orienté sur référence

Nj. Richtung, gemessene

pravac, orijentirani

Mjerni pravac kojemu je referencijska linija paralelna s osi apscise x (ili osi sjevera) koordinatnog sustava.

Napomena: Na gradilištu os apscise sekundarnog sustava često je paralelna s glavnom osi građevinske konstrukcije.

Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija

En. direction, oriented

Fr. gisement
Nj. Richtung, orientierte

pravac, vizurni

Pravac koji prolazi presjecištem horizontalne i vertikalne osi teodolita i vizurnom točkom koja se nalazi na geodetskoj vizurnoj liniji.

Napomena: Vizurni pravac u odnosu na referencijski pravac i geodetski pravac bit će identični ako nema instrumentalnih pogrešaka, pogrešaka mjerenja ni djelovanja drugih utjecajnih veličina (npr. utjecaj atmosfere). Istaknimo da se neke pogreške uklanjaju načinom mjerenja.

Vidi: linija, geodetska vizurna; pravac, geodetski; mjerenje kuta

Područje: mjerni instrumenti

Nj. Zielrichtung

prava, knjižna

Zemljišnoknjižna prava; stvarna i druga prava evidentirana u zemljišnoj knjizi; prava za koja je zakonom određeno da mogu biti predmet zemljišnoknjižnog upisa.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prava, stvarna

Pravo vlasništva, pravo služnosti, pravo iz stvarnog tereta, pravo građenja i založno pravo; kada je riječ o nekretninama, prava koja se upisuju u zemljišne knjige.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. law of real property

pravci, glavni

Dva međusobno okomita pravca u bilo kojoj točki na plohi elipsoida ili kugle i njima odgovarajući međusobno okomiti pravci u projekciji uzduž kojih mjerilo dužina ima najveću i najmanju vrijednost.

Vidi: mjerilo dužina

Područje: kartografija

En. directions, principal

Fr. directions principales

Nj. Hauptverzerrungsrichtungen

pravci, obostrani

Pravci između dviju trigonometrijskih točaka A i B , kod kojih se opaža s A na B , te s B na A .

Vidi: točka, trigonometrijska; pravac
Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. observations, reciprocal

Fr. visées réciproques

Nj. Richtungen, gegenseitige

pravilo, Napierovo

Kosinus svakog elementa Napierova kola jednak je produktu kotangensa susjednih elemenata, odnosno sinusa nesusjednih.

Primjenjuje se u sfernoj geometriji, a naziva se prema škotskom matematičaru Johnu Napieru (1550–1617).

Vidi: kolo, Napierovo

Područje: matematika

En. analogies, Napier's

Fr. analogies de Neper

Nj. Analogien, Nepersche

pravo, autorsko

Pravo na tiskanje, objavljivanje, prodavanje, izvođenje, reprodukciju, kopiranje i distribuiranje izvornog autorskog djela, u cijelosti ili u dijelovima. Vremenski je ograničeno, a nakon isteka toga roka dokida se te autorsko djelo postaje općim dobrom.

Područje: informatika; kartografija

En. copyright

Fr. droit d'auteur

Nj. Urheberrecht

pravo građenja

Ograničeno stvarno pravo na nečijem zemljištu koje ovlašćuje svojeg nositelja da na površini tog zemljišta ili ispod nje ima vlastitu zgradu, a vlasnik zemljišta je to dužan trpjeti; teret zemljišta koje se opterećuje pravom građenja; posebno zemljišnoknjižno tijelo koje se osniva upisom u posjedovnicu novog zemljišnoknjižnog uloška.

Vidi: tijelo, zemljišnoknjižno; posjedovnica

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pravo iz stvarnog tereta

Stvarno pravo koje proizlazi iz stvarnog tereta.

Vidi: prava, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pravo koje stupa naprijed

Pravo koje se u zemljišnu knjigu upisuje prije nekog drugog prava za čiji je opis poslije podnesen zahtjev.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pravo koje stupa natrag

Pravo koje se u zemljišnu knjigu upisuje nakon nekog drugog prava za čiji je opis prije podnesen zahtjev.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pravokutnik

Četverkut kojemu su svi kutovi pravi. Ako su mu stranice jednake, naziva se kvadrat.

Površina $P = a b$, opseg $O = 2(a + b)$,

duljina dijagonale $d = \sqrt{a^2 + b^2}$, pri čemu su a, b duljine stranica pravokutnika.

Područje: matematika

En. rectangle

Fr. rectangle

Nj. Rechteck

pravo mora

Zajednički naziv za pomorsko pravo i međunarodno pravo mora.

Područje: pomorstvo

En. law, sea; law of the sea; LOS

Fr. droit de la mer

pravo mora, međunarodno

Sustav međunarodnih pravnih pravila kojima se uređuju granice državne vlasti na moru, prava i obveze međunarodnopravnih subjekata u pojedinim područjima mora, morskog dna i morskog podzemlja, reguliraju njihovi međusobni odnosi uzrokovani različitim upotrebama mora i iskorištavanjem mora i podmorja, uređuju racionalno gospodarenje, proučavanje, zaštita, očuvanje i poboljšavanje prirodnih bogatstava mora, podmorja i morskog okoliša, te uređuju odnosi u pomorskom ratu između država u oružanom sukobu i između tih država i neutralnih država.

Područje: pomorstvo

En. law of the sea, international

pravo najma

Pravo u korist neke osobe koje se upisuje u teretovnicu, a ovlašćuje osobu da određenu stvar ima u najmu.

Vidi: teretovnica

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pravo na kartu, autorsko

Skup pravnih (zakonskih) propisa koji reguliraju odnos prema stvaratelju (autoru) karte.

Područje: kartografija

En. (map) copyright

Fr. droit d'auteur

Nj. Kartenurheberrecht

pravo nazadkupa

Pravo u korist neke osobe koje se upisuje u teretovnicu, a ovlašćuje osobu da natrag otkupi neku stvar.

Vidi: teretovnica

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Fr. droit de réméré

Nj. Wiederkaufsrecht

pravo plodouživanja

Osobna služnost koja svojega nositelja (plodouživatelja) ovlašćuje da se u svakom pogledu služi nečijom stvari (poslužna stvar) u skladu s njezinom namjenom.

Vidi: služnost, osobna; stvar, poslužna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pravo, podzaložno

Stecheno pravo nastalo prijenosom hipotekarne tražbine ili njezina određenog dijela.

Vidi: tražbina, hipotekarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pravo pomorsko

Sustav pravnih pravila kojima se uređuju odnosi proistekli iz privrednih djelatnosti u pomorstvu i druge aktivnosti koje su u izravnoj vezi s morem.

Područje: pomorstvo

En. law, maritime

pravo prvokupa

Pravo u korist neke osobe koje se upisuje u

teretovnicu, a ovlašćuje osobu da za određenu cijenu ona kupi stvar, a prodavatelja da stvar ne može prodati nekom drugom po cijeni koja je niža od one koju je ponudio nositelju prava prvokupa.

Vidi: teretovnica

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. right of preemption

Fr. droit de préemption

Nj. Vorkaufsrecht

pravo služnosti

Ograničeno stvarno pravo na nečijoj stvari koje ovlašćuje svojega nositelja da se na određeni način služi tom stvari, ma čija ona bila, a tko god da je njezin vlasnik dužan je to trpjeti ili zbog toga glede te stvari nešto propuštati.

Vidi: prava, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pravo stanovanja

Osobna služnost koja svojega nositelja (stanovatelja) ovlašćuje da se služi nečijom stambenom zgradom ili njezinim dijelom namijenjenom stanovanju (poslužna stvar) u skladu s tom namjenom.

Vidi: služnost, osobna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. right of occupation

Fr. droit d'habitation

Nj. Wohnrecht

pravo uporabe

Osobna služnost koja svojega nositelja (uporabnika) ovlašćuje da se za svoje potrebe služi nečijom stvari (poslužna stvar) prema njezinoj namjeni.

Vidi: služnost, osobna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. right to use

pravovidnost oka

Također: emetropija

Vid oka normalne refrakcije. Optički sustav oka u dezakomodiranom stanju stvara oštru sliku dalekih predmeta na mrežnici u foveoli oka.

Vidi: akomodacija oka; refrakcija oka

Područje: fizika (optika)

En. emmetropia; emmetropic eye

Fr. l'oeil emmétrópe

Nj. Rechtsichtigkeit

pravo vlasništva

Stvarno pravo na određenoj stvari koje ovlašćuje svojega nositelja da s tom stvari i koristima od nje čini što ga je volja te da svakog drugog od toga isključi, ako to nije protivno tuđim pravima ni zakonskim ograničenjima; među ostalim vlasnik ima pravo posjedovanja, uporabe, korištenja i raspolaganja svojom stvari; samo je jedna vrsta prava vlasništva.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. right, property; right, ownership

pravo zakupa

Pravo u korist neke osobe koje se upisuje u teretovnicu, a ovlašćuje osobu da određenu stvar ima u zakupu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pravo, založno

Ograničeno stvarno pravo na nekoj stvari koje ovlašćuje svojega nositelja da određenu tražbinu, ne bude li mu o dospjeću ispunjena, namiri iz vrijednosti te stvari, ma čija ona bila, a njezin je vlasnik dužan to trpjeti.

Vidi: prava, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. law of pledge

praznina

Prostor na digitaliziranoj karti između dvaju elemenata koji se trebaju presjeći. Rezultat je pogreške pri digitaliziranju podataka.

Područje: kartografija

En. gap

Nj. Lücke

prebačaj

Također: premašaj, viseća linija

Produžetak linije iza stvarne točke presjecišta s drugom linijom. Nastaje kao pogreška pri ručnoj digitalizaciji.

Područje: GIS

En. overshoot

Nj. Überstand

preciznost mjerenja

Vidi: preciznost, mjerna

preciznost, mjerna

Bliskost slaganja između mjerenih vrijednosti iste veličine primjenom mjernog postupka više puta u propisanim uvjetima. Napomene: (1) Kao mjera preciznosti primjenjuje se standardno odstupanje uz mjerenja u uvjetima ponovljivosti, odnosno obnovljivosti. Što su slučajna odstupanja manja, postupak je precizniji. (2) Izraz preciznost često je neispravno primijenjen za ocjenu točnosti.

Vidi: odstupanje, empirijsko standardno; ponovljivost, mjerna; obnovljivost, mjerna; točnost, mjerna

Područje: mjerni instrumenti
En. precision of measurement
Fr. précision de mesure
Nj. Präzision der Messung

predbilježba

Knjižni upis kojim se knjižna prava stječu, prenose, ograničuju ili ona prestaju samo pod uvjetom naknadnoga opravdanja i u opsegu u kojem naknadno budu opravdana; dopušta se na temelju isprave na osnovi koje je dopuštena predbilježba.

Vidi: prava, knjižna
Područje: katastar i zemljišna knjiga

predbilježba prava prvenstva

Knjižni upis kojim se stječe pravo prvenstva u odnosu na neki drugi prijedlog za upis.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

predikcija

Također: interpolacija po najmanjim kvadratima
Interpolacija ili ekstrapolacija, polazeći od linearne korelacije (autokorelacije ili korelacije s drugim veličinama), kod kojih će na osnovi funkcije kovarijance srednje pogreške u interpoliranim točkama biti minimum.
Vidi: korelacija; autokorelacija; kolokacija
Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. prediction
Fr. prediction
Nj. Prädiktion

predmet uknjižbe i predbilježbe

Pravo vlasništva i ostala stvarna prava na nekretninama, zatim pravo nazadkupa, prvokupa, najma, zakupa, kao i koncesije te ostala prava na nekretninama za koja je to posebnim zakonom dopušteno.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

predmet zabilježbe

Osobni odnosi, osobito ograničenja glede upravljanja imovinom (npr. maloljetnost, skrbništvo, produženje roditeljskoga prava, otvaranje stečaja i dr.) te drugi odnosi i činjenice određeni zakonom, s takvim učinkom da se nitko ne može pozivati na to da za njih nije znao i nije morao znati; osnivanje pravnih učinaka koje zabilježba proizvodi (zabilježba prvenstvenoga reda, otpisa zemljišta, zajedničke hipoteke, otkaza hipotekarnih tražbina, spora, prisilne dražbe, zabrane otuđenja ili opterećenja, obveze zahtijevanja brisanja hipoteke, pridržaja prvenstvenoga reda, zabilježbe određene po pravilima o ovrsi i osiguranju i dr.).
Područje: katastar i zemljišna knjiga

prednacrti, poljski

Skice izrađivane tijekom izmjere za izradbu austrijskog i mađarskog katastra zemljišta iz XIX. st. kako ne bi došlo do zabune pri detaljnoj izmjeri. Sadržavale su crtež približnog oblika katastarskih čestica, broj upisan za svaki kolčić kojim su obilježavane međne točke, katastarsku kulturu, posjednika, mjere između izabranih točaka objekata i dr.
Vidi: izmjera, detaljna; čestica, katastarska; kultura, katastarska; posjednik
Područje: katastar i zemljišna knjiga

prednik, knjižni

Osoba koja je u trenutku podnošenja prijedloga za upis u toj zemljišnoj knjizi upisana kao vlasnik zemljišta ili nositelj prava, za koje se upis zahtijeva, ili koja bar istodobno bude kao takva uknjižena ili

predbilježena.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

predviđanje, GCP

Postupak odabiranja kontrolne točke (GCP) u koordinatnom sustavu i automatska lokacija te točke u drugi koordinatni sustav zasnovana na tekućim transformacijskim parametrima.

Vidi: točka, kontrolna

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. GCP prediction

pregled

Formatirani prikaz teksta i/ili slika na zaslonu visoke rezolucije izravno iz digitalnog sloga. Omogućuje pregled rada prije stvarnog izdavanja (tiskanja).

Vidi: WYSIWYG; rezolucija

Područje: informatika

En. preview

preglednik

Programski alat za traženje i pregledavanje HTML-dokumenata ili web-stranica.

Vidi: HTML

Područje: informatika

En. browser

Fr. navigateur Web

preklapanje

Veličina kojom susjedne snimke ili fotografije preklapaju istu površinu, izražena u postocima.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. overlap

Fr. chevaucher

Nj. Überklappen

preklapanje (djelomično)

Topološka relacija definirana između dvaju istovrsnih objekata, čvora i čvora, ruba i ruba te oblička i oblička. Objekt a je (djelomično) preklapljen s objektom b ako i samo ako je dimenzija unutrašnjosti objekta a jednaka dimenziji unutrašnjosti objekta b i jednaka dimenziji presjeka unutrašnjosti objekta a i objekta b te ako je presjek objekata a i b

različit i od a i od b .

Vidi: relacija, topološka

Područje: matematika; GIS

En. overlap

preklop

Zajedničko područje za dva skupa podataka ili poligona.

Područje: GIS

En. overlap

prekrivanje

Stavljanje jednog na drugi dvaju ili više skupova podataka registriranih u zajedničkom koordinatnom sustavu. Ako su podaci u rasterskom obliku, rezultat će biti novi skup rasterskih podataka čije su vrijednosti ćelije neke matematičke ili logičke kombinacije vrijednosti originalnih skupova podataka. Ako su podaci u vektorskom obliku, rezultat će biti novi skup poligona koji su oblikovani presjekom svih granica iz originalnih skupova podataka. Većina GIS-ova omogućuje takvu funkciju.

Područje: GIS

En. overlay

prelaznica

Vidi: krivina, prelazna

prelaženje

Topološka relacija definirana za sljedeće parove: čvor-rub, čvor-obličje, rub-rub i rub-obličje. Ako su dva objekta a i b rubovi, oni prelaze jedan preko drugoga ako i samo ako je dimenzija presjeka njihovih unutrašnjosti prazan skup. Ostali parovi objekata prelaze jedan preko drugoga ako i samo ako im presjek unutrašnjosti nije prazan skup i ako presjek unutrašnjosti objekta a i vanjštine objekta b nije prazan skup.

Vidi: relacija, topološka

Područje: matematika; GIS

En. cross

premjer

Vidi: izmjera

prenosivost

Mogućnost programa da bude izvršiv u

različitim tipovima računalnih sustava bez prijevoda programa na drugi jezik i s malo ili nimalo promjena.

Područje: informatika

En. portability

prenošenje prava, izvanknjižno

Prenošenje prava koje je temeljeno na valjanim dokumentima (npr. ugovorima), a za koje nisu podnašani prijedlozi za upis u zemljišnu knjigu, te je zbog toga u zemljišnim knjigama upisan posljednji prednik koji je upisao svoje pravo.

Vidi: prednik, knjižni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

preoblikovanje zemljišne knjige

Preoblikovanje u EOP zemljišnu knjigu koje za određenu katastarsku općinu određuje ministar pravosuđa u suradnji s čelnikom središnjeg tijela državne uprave mjerodavnim za katastar.

Vidi: knjiga, EOP zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prepoznavanje uzoraka

Znanost i vještina pronalaženja značajnih uzoraka u podacima koji mogu biti izdvojeni klasifikacijom.

Vidi: klasifikacija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. pattern recognition

Nj. Mustererkennung

presijecanje

Topološka relacija. Objekt a siječe objekt b ako i samo ako objekt a nije disjunktan s objektom b .

Vidi: relacija, topološka; disjunktnost

Područje: matematika; GIS

En. intersecting

presjek

(1) Presjek dviju krivulja je točka koja je zajednička objema krivuljama. (2) Presjek dvaju skupova A i B je skup $A \cap B$ koji sadrži one elemente koji pripadaju obama skupovima: $a \in A \cap B \Leftrightarrow a \in A \ \& \ a \in B$.

Primjer:

$$A = \{1, 2, 3, 4, 5\}, \quad B = \{2, 4, 6, 8, 10\}$$

$$A \cap B = \{2, 4\}.$$

(3) Ploha dobivena presijecanjem nekog objekta ravninom. (4) Postupak određivanja položaja pojedinih točaka samo mjerenjem pravaca, odnosno kutova ili mjerenjem dužina. Razlikuju se: presjek naprijed, presjek natrag, kombinirani presjek ili presjek sa strane i lučni presjek.

Vidi: presjek naprijed; presjek natrag; presjek, lučni

Područje: (1), (2) matematika; (3)

inženjerska geodezija; (4) praktična geodezija

En. (2) intersection (of sets); (3) section;

section, cross; (4) intersection; resection

Fr. (1) (point d')intersection; (4) relèvement; recouplement

Nj. (2) (Durch)schnitt (der Mengen); (3)

Schnitt; (4) Einschneiden

presjek, lučni

Određivanje položaja točke mjerenjem duljina između nove točke i najmanje dviju prethodno određenih točaka. Presjek lukova kružnica kojima su polumjeri duljine mjerene od poznatih točaka.

Područje: praktična geodezija

En. intersection of arcs of circles

Nj. Bogenschnitt

presjek naprijed

Određivanje položaja točaka mjerenjem kutova ili pravaca s danih stalnih točaka.

Područje: praktična geodezija

En. intersecting

Fr. intersection (des directions); levé par intersection

Nj. Vorwärtseinschneiden; Vorwärtsschnitt

presjek natrag

Određivanje položaja točke s koje se mjere kutovi prema stalnim geodetskim točkama (najmanje tri točke).

Područje: praktična geodezija

En. resecting

Fr. relèvement; levé par relèvement

Nj. Rückwärtseinschneiden;

Rückwärtseinschnitt

presjek, poprečni

Presjek ortogonalno na uzdužnu os nekog objekta.

Područje: inženjerska geodezija

En. cross-section; section, transverse

Nj. Querschnitt

presjek pravokutne koordinatne mreže

Presjek nacrtanih linija pravokutne koordinatne mreže ili križićem označen presjek tih linija.

Vidi: mreža, pravokutna koordinatna

Područje: kartografija

En. intersection, grid

Fr. croisillon

Nj. Gitter(schnitt)kreutz

preslikavanje, optičko

Stvaranje slike pomoću optičkog sustava. Pritom se smatra da od svake točke predmeta izlaze snopovi zraka svjetlosti koji se lomom kroz leće i prizme i/ili odbijanjem na zrcalnim plohama u idealnom slučaju (strogo stigmatično preslikavanje) ponovno sastaju u slici točke, odnosno točki slike.

Vidi: izvor svjetlosti; sustav, optički; slika, optička; jednadžba preslikavanja leće ili optičkog sustava

Područje: fizika (optika)

En. imaging, optical; formation, image

Fr. formation d'image optique

Nj. Abbildung, optische

preslikavanje, točkasto

Također: stigmatično preslikavanje

Sa stajališta geometrijske optike to je preslikavanje pri kojem je slika točkastog izvora točka. Kako se zbog ogiba svjetlosti realno stvara ogibna (difrakcijska) slika točke, idealno točkasto preslikavanje bilo bi ono kod kojeg se sve zrake svjetlosti u ogibnoj slici točke presijecaju unutar središnjega kružića (kojem promjer ovisi o veličini ulaznog otvora optičkog sustava).

Napomene: (1) U geometrijskoj optici razlikuje se strogo točkasto preslikavanje od približnog točkastog preslikavanja. Približno je ono kod kojeg ljudsko oko (koje ima ograničenu moć razlučivanja) sliku točke vidi kao točku. (2) Zbog pogrešaka

preslikavanja optičkog sustava samo iznimno postoji strogo točkasto preslikavanje, no zadovoljavamo se s približno točkastim preslikavanjem, jer konačno svaku optičku sliku najčešće gledamo okom.

Vidi: preslikavanje, optičko; pogreška preslikavanja; ogib svjetlosti; optika, geometrijska

Područje: fizika (optika)

En. imaging, point optical

Fr. formation d'image ponctuelle

Nj. Abbildung, punktuelle

prestanak hipoteke

Također: skinuti hipoteku

Završetak založnog prava zbog (1)

isplaćenog potraživanja vjerovniku, (2)

vjerovnikove pisane izjave da se odriče

hipoteke dane zemljišnoknjižnom uredu, (3)

vjerovnikova stjecanja vlasništva na

založenoj nekretnini, (4) propadanjem

nekretnine opterećene hipotekom.

Vidi: pravo, založno; nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

preprojekt

Plan s dodanim odmjernjima prostora i dijelova građevine te raščlambom građevine i njezinim uklapanjem u okoliš.

Područje: inženjerska geodezija

En. design, preliminary

Fr. avant-projet

Nj. Vorentwurf; Vorprojekt

pretraživanje, prostorno

Pretraživanje koje odabire objekte prema njihovu položaju ili geografskom odnosu prema drugim objektima.

Područje: GIS

En. query, spatial

pretvornik, mjerni

Uređaj koji daje izlaznu veličinu koja je u određenom odnosu s ulaznom veličinom.

Područje: mjerni instrumenti

En. transducer, measuring

Fr. transducteur de mesure

preuzorkovanje

Postupak interpoliranja vrijednosti ćelija iz

jednog skupa rasterskih podataka u drugi, novi, koji ima veće ili manje ćelije ili koji nije uklopljen s prvim.

Vidi: uklapanje

Područje: informatika, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. resampling

Nj. Umrechnung

pribor, mjerni

Dodatni pribor mjerne opreme potreban za izvođenje mjerenja.

Napomena: Primjer takvog pribora su trasirke, mjerne značke, različiti dodatci mjernom instrumentu (npr. okularna prizma, izmjenljivi okulari).

Vidi: oprema, mjerna

Područje: mjerni instrumenti

En. equipment, ancillary; system, additional

Fr. accessoire de mesure; dispositif auxiliaire de mesure

Nj. Zusatzausrüstung; Zubehör;

Zusatzeinrichtung

pribor, navigacijski

Pomagala za grafičko rješavanje zadataka na pomorskoj karti. Najosnovniji navigacijski pribor je navigacijski trokut ili kutomjer, paralelno, klizno ili laktasto ravnalo, dvokutomjer, povećalo i elektroničko računalo.

Područje: pomorstvo

En. equipment, navigational

prigovor

Pisana ili usmena izjava dana uredu za katastar radi ispravka katastarskih podataka zbog (1) neslaganja s podacima katastarskog operata, (2) neslaganja s podacima utvrđenim katastarskom izmjerom.

Vidi: operat, katastarski; izmjera, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prigovor u roku za ispravak

Prigovor u ispravnom postupku kojim se prigovara nekom upisu.

Vidi: postupak, ispravni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prihod, katastarski

U poreznom katastru (katastru zemljišta) prihod od biljne proizvodnje i prihod od stočarstva. Uveden u Hrvatskoj 1953. godine. Određuje se prema katastarskoj kulturi i katastarskoj klasi svake katastarske čestice plodnog zemljišta. Izražava proizvodnu sposobnost katastarske čestice. Vidi: katastar, porezni; katastar zemljišta; kultura, katastarska; klasa, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prihod, katastarski čisti

U austrijskom i mađarskom katastru zemljišta iz XIX. st., prihod od plodnog zemljišta na temelju kojeg se određivala zemljarina. U Hrvatskoj je napušten 1946. godine i više nije uveden. Za razliku od katastarskog prihoda, za njegovo utvrđivanje uzima se u obzir kao materijalni trošak proizvodnje i vrijednost ljudskog rada te određeni gospodarski rizik.

Vidi: prihod, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prijamnik, referentni

GPS-prijamnik koji tijekom kinematičke metode mjerenja ostaje stalno na istoj (referentnoj) točki.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. receiver, fixed

prijamnik, višekanalni

Prijamnik s nekoliko nezavisnih kanala, od kojih svaki prati po jedan GPS-satelit.

Vidi: GPS-prijamnik

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. receiver, multichannel

prijava u roku za ispravak

Prijava u ispravnom postupku kojom se traži upis.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prijedlog za polaganje isprave

Prijedlog kojim se predlaže polaganje isprave u zbirku položenih isprava.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prijedlog za upis

Prijedlog kojim se od zemljišnoknjižnog suda traži upis; podnosi se pismeno ili usmeno u zapisnik zemljišnoknjižnog suda; za pismene prijedloge može se propisati tiskanica.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prijelomnica

Linija koja prikazuje izrazite promjene nagiba terena, pretežno su to prijelomi poput npr. grebena, ruba usjeka, nožice nasipa/usjeka, obale, a prepoznaju se kao lom terena.

Napomena: U CROTIS-u je objektna vrsta i element je DMR-a.

Vidi: CROTIS; DMR

Područje: kartografija

En. breakline

Nj. Bruchlinie

prijelom nivelete

Točka u kojoj se mijenja nagib nivelete.

Vidi: niveleta

Područje: inženjerska geodezija

prijemnik

Sastavni dio elektroničkog daljinomjera za prijem elektromagnetskih valova odbijenih od reflektora na cilju.

Napomena: Optički dio prijemnika može biti zasebni objektiv ili izveden kao koaksijalni sustav s odašiljačem.

Vidi: daljinomjer, elektronički; sustav, koaksijalni optički

Područje: mjerni instrumenti

En. receiver

Fr. récepteur

Nj. Empfänger

prijenos podataka

(1) Postupak prenošenja podataka s jednog mjesta na drugo u komunikacijskom sustavu.

(2) Način prenošenja podataka između računala i memorije (ili obratno) u kojem se rabi sklopovlje, obično pod nadzorom specijaliziranog programa.

Područje: informatika

En. transfer, data

Nj. Datentransfer

prijenos, satelitski

Prijenos podataka preko satelita. U navigaciji se upotrebljava kao vrlo pouzdano i financijski isplativo sredstvo koje osigurava da plovila svih tipova i veličina bilo gdje u svijetu mogu automatski primiti različite poruke na efikasan i vremenski odgovarajući način.

Područje: pomorstvo

En. transmission, satellite

prijepisi iz zemljišne knjige

Prijepisi iz kojih su vidljivi postojeće pravno stanje i izbrisani upisi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prijepis, ovjerovljeni

Prijepis ili preslik isprave kojem je javni bilježnik utvrdio i ovjerio identičnost s izvornikom.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prikazivanje, fotorealistično

Također: renderiranje

Konverzija geometrije, kolorita, teksture, osvjetljenja i drugih karakteristika entiteta spremljenih u skupu podataka u prikazanoj slici na takav način da slika ima karakteristike fotografije 3D objekta.

Područje: informatika

En. rendering

Nj. Rendern

prikazivanje, mrežno

Grafičko prikazivanje 2,5D ili 3D tijela ili plohe, u potpunosti sastavljeno od pravilno razmaknutih linija, zorno prikazano kao da je ploha konstruirana od žice. U aplikacijama GIS-a linije često prikazuju stranice ili izolije plohe.

Područje: informatika, kartografija

En. representation, wireframe

Nj. Drahtmodellrepräsentation

prikaz, kartografski

Prikaz Zemlje ili nekog drugog nebeskog tijela, nebeskog svoda ili njihovih dijelova sa sadržajem koji je određen namjenom karte, a prema načelima kartografike.

Vidi: kartografika

Područje: kartografija
En. representation, cartographic
Fr. représentation cartographique
Nj. Darstellung, kartographische

prikaz, perspektivni

Prikaz prostornih (trodimenzionalnih) objekata u centralnoj projekciji.
Područje: kartografija
En. view, perspective
Fr. vue perspective
Nj. Ansicht(zentral)perspektivische

prikaz srodan karti

Općenito, grafički prikaz koji također prikazuje odnose u prostoru, ali ne u obliku karte, na primjer: perspektivni izgled, blokdiagram, reljef, globus.
Vidi: prikaz, perspektivni; blokdiagram; reljef; globus
Područje: kartografija
Fr. représentations paracartographiques
Nj. Darstellung, kartenverwandte

prikaz, tlocrtni

Kartografski prikaz odjelitih (diskretnih) objekata ili pojava u tlocrtu (u horizontalnoj projekciji).
Vidi: prikaz, kartografski
Područje: kartografija
En. representation, planimetric
Fr. planimétrie
Nj. Grundrissdarstellung

prikaz zemljišnih oblika

Također: prikaz reljefa
Kartografski prikaz zemljišnih oblika.
Napomena: Orografija je prikazivanje uzdignutih zemljišnih oblika (brda, planina itd.) na kartama.
Područje: kartografija
En. representation, terrain
Fr. orographie
Nj. Gelände(formen)darstellung

prikupljanje značajki

Postupak identificiranja, iscrtavanja i označavanja različitih tipova prirodnih i umjetnih pojava na snimkama.
Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja
En. feature collection

prilagođavanje ruba

Postupak uspoređivanja i prilagođavanja podataka uzduž susjednih rubova stranica listova digitalne karte ili neke druge jedinice čuvanja, tako da osigura njihovo slaganje i po položaju i po atributima.
Područje: kartografija, GIS
En. matching, edge
Nj. Kantenvergleich

prilog podnesku

Isprava na temelju koje je moguća ili vjerojatna uknjižba, predbilježba ili zabilježba.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

PRIMAR

Prvi RENC u svijetu, osnovan 1999. godine sa sjedištem u Stavangeru (Norveška).
Vidi: RENC
Područje: pomorstvo

primitiv

Također: primitiva
Takoder: primitiva
(1) Funkcionalni modul koji se kao osnovni građevni blok upotrebljava u gradnji složenijih struktura. (2) U računalnoj grafici, lik kao što je crta, kružnica, krivulja ili poligon koji se može nacrtati i spremi, a kojim grafički program rukuje kao posebnim entitetom.
Vidi: grafika, računalna; entitet
Područje: informatika
En. primitive
Nj. Primitive

primitivan

U matematici, atribut s različitim značenjima u pojedinim matematičkim disciplinama.
Područje: matematika

primitiv, grafički

Također: grafička primitiva
Element crteža, npr. tekstualni znak, luk ili skup točaka povezanih crtama, koji se zajedno s drugima upotrebljava za izradu slike. Iscrtava se kao jedan objekt. Kod

programa za CAD točke, crte, lukovi, tekst i slični jednostavni elementi često se nazivaju entitetima.

Vidi: primitiv; CAD; entitet

Područje: informatika

En. primitive, graphics

Nj. Primitive, graphische

primjerak

U CROTIS-u, jasno identificirana stvar ili pojam u modelu. Analogno objektu u realnom svijetu.

Vidi: model; objekt; klasa; entitet

Područje: GIS

En. instance

princip, dopplerski

Opisuje promjenu frekvencije elektromagnetskih ili drugih valova kao rezultat relativnog pomicanja izvora vala u odnosu na promatrača.

Područje: fizika

En. principle, Doppler

Nj. Dopplerprinzip

pripis, zemljišnoknjižni

Pridruživanje jedne ili više katastarskih čestica zemljišnoknjižnom tijelu upisom u zemljišnoknjižni uložak.

Vidi: tijelo, zemljišnoknjižno

Područje: katastar i zemljišna knjiga

priprema, kartografska

Prikupljanje i vrednovanje kartografskih izvornika za izradu karte.

Područje: kartografija

En. preparation of source

Fr. compilation

Nj. Stoffaufbereitung

prirast

Također: priraštaj

Promjena varijable ili funkcije. Obično se označava s Δ . Npr. Δx (delta x).

Područje: matematika

En. increment; increase

Fr. accroissement; *incrément*

Nj. Zuwachs; Zunahme

prirast pogrešaka

Pojava prenošenja pogrešaka s mjerenja na veličine određene pomoću tih mjerenja.

Između njih postoji funkcijska ovisnost pa se prirast pogrešaka daje matematički modelirati. U slučaju vrlo složenih funkcijskih ovisnosti, prirast pogrešaka ne određuje se egzaktnim matematičkim modelima, već se upotrebljavaju drugačiji pristupi, npr. simulacija Monte Carlo.

Područje: matematika

En. propagation, error

Fr. propagation des erreurs

Nj. Fehlerfortpflanzung

priraštaj

Vidi: prirast

Područje: matematika

priručnici za navigaciju

Navigacijske publikacije koje opisno donose podatke važne za sigurnost plovidbe ako ih se iz tehničkih razloga ne može tiskati na pomorskoj karti. Izdaju ih gotovo svi hidrografski instituti pomorskih zemalja.

Područje: pomorstvo

En. manuals, navigation

priručnik, nautički

Vidi: portulan

pristanak za uknjižbu

Klauzula intabulanti, sastavni dio isprave kojim se opis u zemljišne knjige dopušta uvjetno, oročeno ili bez daljnjeg pitanja.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

pristranost

Svojevremeno statističkog uzorka koje ga čini nereprezentativnim za cijeli skup. Na primjer, ako su medicinski podaci dobiveni praćenjem pacijenata u bolnici, tada je uzorak pristrana procjena opće populacije jer zdravi ljudi nisu uvršteni u skup.

Područje: matematika

En. bias

pristup na zemljište

U skladu s postojećim propisima, slobodni pristup na zemljište osobama radi katastarske

izmjere.

Vidi: izmjera, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

priziv

Prigovor, žalba, zahtjev za zaštitu zakonitosti itd.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

prizma

Uglato tijelo koje je omeđeno s dva paralelna sukladna n -terokuta (dvije baze) i n paralelograma (pobočne strane – pobočke). Presjeci pobočnih strana nazivaju se pobočnim bridovima. Dijagonala prizme je svaka spojnica dvaju vrhova koji ne pripadaju istoj bazi ili pobočki. Visina je udaljenost baza. Razlikuju se pravilna, uspravna i kosa prizma. Prizma je pravilna ako su joj baze pravilni poligoni, uspravna ako su pobočke okomite na bazu, odnosno kosa ako to nisu.

Područje: matematika

En. prism

Fr. prisme

Nj. Prisma

prizma, kutna

Optički uređaj za iskolčenje ili ispitivanje pravoga kuta. Konstruiran je na taj način da upadna i izlazna zraka svjetlosti čine pravi kut. Izvodi se kao pravokutna ili pentagonalna prizma, te dvostruka pentagonalna prizma, koja služi i za postavljanje točke u pravac.

Vidi: metoda izmjere, ortogonalna

Područje: mjerni instrumenti

En. square, optical; prism, right angle

Fr. équerre optique à prisme

Nj. Winkelprisma

prizma, okularna

Prizma dodana okularu dalekozora kako bi se omogućilo viziranje visokih ciljnih točaka, tj. uz vrlo velik nagib vizurne osi dalekozora.

Vidi: okular, prizmatični

Područje: mjerni instrumenti

En. prism, eyepiece; eyepiece, prismatic

Fr. oculare prismatique

Nj. Okularprisma

prizma, optička

Optički element s dvije ravne granične plohe koje zatvaraju određeni kut. Taj se kut naziva prijelomni kut prizme. Veličina otklona zrake kroz prizmu ovisi o veličini prijelomnoga kuta i indeksu loma prizme. Napomena: Zbog složenoga spektralnog sastava svjetlosti otklon kroz prizmu različit je za različite valne duljine zbog ovisnosti indeksa loma o valnoj duljini (pojava disperzije svjetlosti).

Vidi: indeks loma; lom svjetlosti

Područje: fizika (optika)

En. prism, optical

Fr. prisme optique

Nj. Prisma, optisches

prizma, pentagonalna

Optički element s pet optičkih ploha od kojih dvije prijelomne plohe zatvaraju pravi kut, a dvije zrcalne kut od 50 gona (45°). Otklanja zrake svjetlosti za 100 gona (90°).

Napomene: (1) Primjenjuje se kao dodatak objektivu mjernog dalekozora za otklon vizurne osi za 100 gona (90°). (2) Izrađuje se i kao zaseban instrument za iskolčenje okomica (npr. pri ortogonalnoj izmjeri). (3) Posebna je izvedba u kombinaciji dviju pentagonalnih prizmi postavljenih jedna iznad druge. Takva dvostruka prizma osim za iskolčenje okomica služi i za postavljanje točke u pravac između dviju točaka označenih trasirkama.

Vidi: metoda izmjere, ortogonalna; trasirka

Područje: fizika (optika), mjerni instrumenti

En. prism, pentagonal; pentaprism

Fr. prisme pentagonal; équerre optique

Nj. Pentagonprisma; Pentaprisma;

Fünfseitprisma

prizma, peterokutna

Vidi: prizma, pentagonalna

prizma, trostrana pravokutna

Prizma izrađena od optičkog stakla s pravim kutom i dva kuta od 45° (50 gona).

Napomene: (1) Često se primjenjuje u optičkim instrumentima za otklon zraka svjetlosti za 90° (100 gona) na osnovi jedne potpune refleksije ili 180° (200 gona) uz

dvije potpune refleksije. (2) Primjenjuje se i kao samostalan instrument pričvršćen u kućištu s drškom o koji je obješen obični visak. S točke dužine iskolčuje se okomica promatranjem slike trasirke koja je postavljena na krajnjoj točki dužine. U tom slučaju hipotenuzna ploha prekrivena je zrcalnim slojem.

Vidi: metoda izmjere, ortogonalna

Područje: mjerni instrumenti

En. square, optical; prism, right angle reflecting

Fr. équerre à prisme

Nj. Winkelprisma; Dreiseitprisma

priznavanje međe

Suglasnost susjeda da je međa između njihovih katastarskih čestica vidljiva i nesporna.

Vidi: međa

Područje: katastar i zemljišna knjiga

probijanje boje

Probijanje tiskarske boje kroz nosilac tiska, najčešće papir, na njegovu drugu stranu.

Područje: kartografija

En. strike through

Nj. Durchschlagen der Farbe

proces, mjerni

Sveukupnost informacija, opreme i djelovanja u vezi s određenim mjerenjem.

Napomena: Pojam obuhvaća sve oblike provedbe i kakvoće mjerenja, npr. načelo, metodu, postupak, vrijednosti utjecajnih veličina.

Područje: metrologija

En. process, measurement

Fr. processus de mesure

Nj. Meßprozess

procjena, komasacijska

Posebna procjena vrijednosti svih zemljišta jedne komasacijske gromade.

Vidi: područje, komasacijsko

Područje: inženjerska geodezija

Nj. Flurbereinigungsbewertung

procjena kvalitete

Postupak određivanja ukupne kvalitete skupa podataka tako da se uzmu u obzir i dimenzije

geografskih podataka i elementi kvalitete.

Procjena kvalitete u kontekstu geografskih baza podataka temelji se na dva osnovna koncepta, i to: geografska opažanja definirana su pojmovima prostora, vremena i teme; kvaliteta podataka sastavljena je od preklapajućih komponenti kao što su točnost, rezolucija, potpunost i konzistentnost.

Područje: kartografija

En. assessment, quality

procjena (parametra)

Vrijednost procjenjivača koja se dobiva kao rezultat procjenjivanja.

Vidi: procjenjivač; procjenjivanje

Područje: statistika

En. estimate (of parameters)

Fr. résultat d'estimation (de paramètres)

procjena, točkovna

Rezultat procjenjivanja parametara izražen jednostavnom brojčanom vrijednosti za razliku od procjenjivanja pomoću intervala pouzdanosti (intervalna procjena).

Vidi: interval pouzdanosti, statistički;

procjenjivanje

Područje: statistika

En. estimation, point

Fr. estimation ponctuelle

procjena točnosti, apriori

Procjena neke mjerene ili računane vrijednosti prije izvođenja mjerenja ili računanja.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. estimate, a priori accuracy

Fr. estimation de précision, a priori

Nj. Genauigkeitsvoranschlag

procjenjivač

Statistika koja se upotrebljava za procjenu populacijskog parametra.

Vidi: procjena; statistika

Područje: statistika

En. estimator

Fr. estimateur

procjenjivanje

Postupak pridjeljivanja (iz opažanja u

uzorku) brojčanih vrijednosti parametrima razdiobe izabrane kao statistički model populacije iz koje je uzet taj uzorak.

Napomena: Rezultat toga postupka može biti izražen kao pojedinačna vrijednost (točkovna procjena) ili kao intervalna procjena (interval pouzdanosti).

Vidi: uzorak, statistički; interval pouzdanosti, dvostrani; interval pouzdanosti, jednostrani

Područje: statistika

En. estimation (of parameters)

Fr. estimation (de paramètres)

prodor

Izraz za presijecanje prostornih geometrijskih figura.

Područje: matematika

produkt, skalarni

Također: skalarni umnožak

Za dva vektora $\vec{a} = (a_1, a_2, a_3)$ i

$\vec{b} = (b_1, b_2, b_3)$ je broj:

$$\vec{a} \cdot \vec{b} = a_1 b_1 + a_2 b_2 + a_3 b_3 = \left| \vec{a} \right| \left| \vec{b} \right| \cos \gamma, \text{ gdje je}$$

γ kut što ga zatvaraju vektori \vec{a} i \vec{b} , a

$$\left| \vec{a} \right| = \sqrt{a_1^2 + a_2^2 + a_3^2}, \quad \left| \vec{b} \right| = \sqrt{b_1^2 + b_2^2 + b_3^2}$$

moduli vektora \vec{a} i \vec{b} .

Područje: matematika

En. product, scalar; product, dot

Fr. produit scalaire

Nj. Skalarprodukt; Produkt, inneres

produkt, vektorski

Također: vektorski umnožak

Vektorski produkt dvaju vektora \vec{a} , \vec{b} je vektor $\vec{a} \times \vec{b}$, koji ima sljedeća svojstva: (1)

$$\left| \vec{a} \times \vec{b} \right| = \left| \vec{a} \right| \left| \vec{b} \right| \sin \varphi, \text{ gdje je } \varphi \text{ kut što ga}$$

zatvaraju vektori \vec{a} i \vec{b} ; (2) $\vec{a} \times \vec{b}$ je okomit

na vektore \vec{a} i \vec{b} ; (3) trojka vektora

$(\vec{a}, \vec{b}, \vec{a} \times \vec{b})$ pozitivno je orijentirana. Ako su

vektori \vec{a} i \vec{b} kolinearni, onda je $\vec{a} \times \vec{b} = \vec{0}$.

Za dva vektora

$$\vec{a} = (a_1, a_2, a_3) = a_1 \vec{i} + a_2 \vec{j} + a_3 \vec{k} \text{ i}$$

$$\vec{b} = (b_1, b_2, b_3) = b_1 \vec{i} + b_2 \vec{j} + b_3 \vec{k} \text{ vektorski}$$

produkt je:

$$\vec{a} \times \vec{b} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ a_1 & a_2 & a_3 \\ b_1 & b_2 & b_3 \end{vmatrix} = (a_2 b_3 - a_3 b_2) \vec{i} +$$

$$+ (a_3 b_1 - a_1 b_3) \vec{j} + (a_1 b_2 - a_2 b_1) \vec{k}$$

Područje: matematika

En. product, vector; product, cross

Fr. produit vectoriel

Nj. Vektorprodukt; Kreuzprodukt

profil

Kontura presjeka plohe (u pravilu okomite) s površinom terena ili nekog objekta.

Područje: inženjerska geodezija

En. profile

Nj. Profil

profil, poprečni

Profil u ravnini okomitoj na tlocrt uzdužne osi nekog objekta.

Vidi: profil

Područje: inženjerska geodezija

En. cross-section; profile, cross

Fr. profil transversal; profil en travers

Nj. Querprofil

program, grafički

Program kojim se pomoću računala može crtati.

Područje: informatika

En. program, graphics

Nj. Programm, graphisches

progušćivanje točaka

Određivanje novih točaka s priključkom na stalne točke ili između danih točaka u svrhu izmjere.

Područje: praktična geodezija

En. densification of points

Fr. intercalation des points

Nj. Punktverdichtung

projekcija

(1) Pojam koji se u matematici upotrebljava

u različitim okolnostima. Ovisno o tome jesu li zrake projiciranja paralelne ili centralne, razlikuju se paralelna i centralna projekcija. Ortogonalna projekcija je specijalan slučaj paralelne projekcije u kojoj su zrake projiciranja okomite na ravninu, odnosno pravac projekcije. Primjer: Centralna projekcija u prostoru sa središtem u točki O i ravninom projekcije π koja ne sadrži točku O je preslikavanje koje svakoj točki A prostora pridružuje točku u kojoj pravac određen točkama A i O siječe ravninu π . Iznimka su točke A prostora koje leže u ravnini točkom O paralelno s ravninom π .

(2) Kraći naziv za kartografsku projekciju. Vidi: projekcija, kartografska
Područje: matematika; kartografija
En. projection
Fr. projection
Nj. Projection; Abbildung

projekcija, Aitovljeva

Uvjetna kartografska projekcija nastala modifikacijom poprečne ekvidistantne azimutalne projekcije tako da se obodna kružnica karte polusfere s geografskom dužinom $\lambda = \pm 90^\circ$ zamijeni elipsom unutar koje se preslikava cijela Zemljina sfera. Pogodna je za karte svijeta kada je važno da se geografski polovi preslikavaju kao točke. Ime dobila po ruskom kartografu Davidu A. Aitovu (1854–1933). Vidi: projekcija, ekvidistantna; projekcija, azimutalna; projekcija, poprečna
Područje: kartografija
En. projection, Aitoff
Nj. Abbildung, Aitows kartographische

projekcija, azimutalna

Kartografska projekcija u kojoj se meridijani uspravne projekcije preslikavaju kao pravci koji se sijeku u jednoj točki, pod kutovima jednakim odgovarajućim razlikama geografskih dužina, a paralele kao lukovi koncentričnih kružnica sa središtem u presjeku meridijana. Perspektivna azimutalna projekcija posebna je vrsta azimutalnih projekcija kod koje se Zemlja smatra kuglom, a točke s plohe kugle projiciraju se prema zakonima linearne

perspektive iz točke promatranja na projekcijsku ravninu. Ravnina projekcije okomita je na pravac koji spaja točku promatranja sa središtem kugle. Vidi: projekcija, kartografska; projekcija, uspravna; meridijan; paralela
Područje: kartografija
En. projection, azimutal; projection, zenithal
Fr. projection azimutale
Nj. Azimutalabbildung

projekcija, centralna

Također: gnomonska projekcija
Perspektivna azimutalna projekcija u kojoj se točka promatranja nalazi u središtu kugle. Napomena: U toj projekciji ortodrome se preslikavaju kao pravci. Vidi: projekcija, azimutalna; linija, geodetska
Područje: kartografija
En. projection, gnomonic
Fr. projection gnomonique
Nj. Zentralprojektion; Abbildung, gnomonische

projekcija, cilindrična

Također: valjkasta projekcija
Kartografska projekcija u kojoj se meridijani uspravne projekcije preslikavaju kao pravci međusobno paralelni na razmaku proporcionalnom odgovarajućim razlikama geografskih dužina, a paralele također kao pravci okomiti na meridijane, i to na udaljenostima koje ovise o uvjetima preslikavanja. Perspektivna cilindrična projekcija je perspektivna projekcija u kojoj se za pomoćnu plohu upotrebljava plašt valjka. Vidi: projekcija, kartografska; projekcija, uspravna; meridijan; paralela
Područje: kartografija
En. projection, cylindrical
Fr. projection cylindrique
Nj. Zylinderabbildung

projekcija, ekvidistantna

Kartografska projekcija u kojoj je mjerilo dužina duž jednoga glavnog pravca jednako jedinici, odnosno deformacija dužina je nula. Vidi: projekcija, kartografska; mjerilo

dužina; pravci, glavni
 Područje: kartografija
 En. projection, equidistant
 Fr. projection équidistante
 Nj. Abbildung, abstandstreue

projekcija, ekvivalentna

Kartografska projekcija u kojoj nema deformacija površina.
 Vidi: projekcija, kartografska; deformacija površina
 Područje: kartografija
 En. projection, equivalent; projection, equal-area; projection, authalic
 Fr. projection équivalente
 Nj. Abbildung, flächentreue

projekcija, Gauss-Krügerova

Konformna poprečna cilindrična projekcija u kojoj se elipsoid preslikava u ravninu pod ovim uvjetima: srednji (glavni) meridijan zadanog područja preslikava se kao pravac i služi kao os x pravokutnoga koordinatnog sustava u ravnini; srednji meridijan se preslikava u pravoj dužini, tj. bez linearnih deformacija ili je linearno mjerilo uzduž njega konstantno. Ime je dobila po njemačkome matematičaru Carlu-Friedrichu Gaussu (1777–1855) i njemačkom geodetu Johannesu Heinrichu Louisu Krügeru (1857–1923).
 Napomena: U engleskom govornom području projekcija je poznatija pod nazivom Transverse Mercator projection.
 Vidi: projekcija, konformna; projekcija, poprečna; projekcija, cilindrična
 Područje: kartografija
 En. projection, Gauss-Krüger; projection, transverse Mercator
 Fr. projection de Gauss-Krüger
 Nj. Gauss-Krüger-Abbildung

projekcija, gnomonska

Vidi: projekcija, centralna

projekcija, kartografska

Način preslikavanja plohe elipsoida ili kugle kojima se u kartografiji aproksimira ploha Zemlje, ostalih nebeskih tijela i nebeskog svoda u ravninu. Najčešće se zadaje

analitički, tj. osnovnim kartografskim jednačbama $x = f_1(\varphi, \lambda)$, $y = f_2(\varphi, \lambda)$, gdje su φ, λ geografske koordinate, a x, y koordinate u ravnini projekcije. Može se zadati i tablicom koordinata ili opisom konstrukcije mreže meridijana i paralela. Po svojstvima preslikavanja dijele se na konformne, ekvivalentne, ekvidistantne i uvjetne projekcije. Po položaju pola normalne kartografske mreže dijele se na uspravne, poprečne i kose projekcije. Po obliku mreže meridijana i paralela uspravnih projekcija dijele se na konusne, cilindrične, azimutalne, pseudokonusne, pseudocilindrične, polikonusne, kružne i ostale projekcije. Često nosi ime svojeg autora, npr. Mercatorova, Sansonova, Robinsonova. Kao posebna skupina kartografskih projekcija često se izdvajaju geodetske projekcije, tj. projekcije za potrebe državne izmjere.
 Područje: kartografija
 En. projection, map
 Fr. projection cartographique
 Nj. Abbildung, kartographische

projekcija, konformna

Kartografska projekcija u kojoj nema deformacija kutova. U konformnim projekcijama mjerilo dužina je u svakoj točki jednako u svim pravcima pa je u tim projekcijama sačuvana sličnost beskonačno malih likova.
 Vidi: projekcija, kartografska; deformacija kuta; mjerilo dužina
 Područje: kartografija
 En. projection, conformal; projection, orthomorphic
 Fr. projection conforme
 Nj. Abbildung, konforme; Abbildung, winkeltreue

projekcija, konusna

Također: stožasta projekcija
 Kartografska projekcija u kojoj se meridijani uspravne projekcije preslikavaju kao pravci koji se sijeku u jednoj točki, pod kutovima proporcionalnim odgovarajućim razlikama geografskih dužina, a paralele kao lukovi

koncentričnih kružnica sa središtem u presjeku meridijana. Perspektivna konusna projekcija je perspektivna projekcija u kojoj se za pomoćnu plohu upotrebljava plašt konusa (stošca).

Vidi: projekcija, kartografska; projekcija, uspravna; meridijan; paralela

Područje: kartografija

En. projection, conic

Fr. projection conique

Nj. Kegellabbildung

projekcija, kosa

Kartografska projekcija u kojoj se pol normalne kartografske mreže nalazi u bilo kojoj točki između geografskog pola i ekvatora. U skupini perspektivnih projekcija to su projekcije u kojima os pomoćne plohe ili okomica na projekcijsku ravninu pada na plohu Zemlje u bilo kojoj točki između geografskog pola i ekvatora.

Vidi: projekcija, kartografska; mreža, normalna kartografska

Područje: kartografija

En. aspect, oblique; case, oblique; aspect, skew (of map projection)

Fr. projection, oblique

Nj. Abbildung, schiefachsige

projekcija, kotirana

Ortogonalna projekcija na ravninu pri kojoj je točka određena svojom projekcijom i kotom.

Područje: matematika

En. projection, coted (topographic);

projection with elevations

Fr. projection cotée

Nj. Projektion, kotierte

projekcija, Lambertova konformna konusna

Konformna konusna projekcija s jednom ili dvije standardne paralele. Ime je dobila po njemačkome matematičaru Johannu Heinrichu Lambertu (1728–1777).

Vidi: projekcija, konformna; projekcija, konusna; linija bez deformacija (1)

Područje: kartografija

En. projection, Lambert conformal conic

Fr. projection conique conforme de Lambert

Nj. Kegellabbildung, Lamberts winkeltreue

projekcija, Mercatorova

Konformna cilindrična projekcija. Uspravna ima posebnu važnost u navigaciji, jer se loksodrome preslikavaju u toj projekciji kao pravci. Poprečna je u upotrebi mnogih zemalja za službenu kartografiju.

Univerzalna poprečna (UTM) je u vojnoj upotrebi (NATO). Ime je dobila po njezinu pronalazaču Gerhardu Kremeru, poznatijem po latiniziranom prezimenu Mercator (1512–1594).

Vidi: projekcija, cilindrična; loksodroma; UTM

Područje: kartografija

En. projection, Mercator

Fr. projection de Mercator

Nj. Mercatorabbildung

projekcija, Mollweideova

Ekvivalentna pseudocilindrična projekcija u kojoj se meridijani uspravnih projekcija preslikavaju kao elipse, osim meridijana udaljenog od srednjeg meridijana za 90° koji se preslikava kao kružnica koja omeđuje krug površine jednake površini Zemljine polusfere. Ime je dobila po njemačkome matematičaru Karlu Brandanu Mollweideu (1774–1825).

Vidi: projekcija, ekvivalentna; projekcija, pseudocilindrična; projekcija, uspravna

Područje: kartografija

En. projection, Mollweide

Fr. projection de Mollweide

Nj. Abbildung, Mollweides kartographisches

projekcija, ortogonalna

Projekcija na pravac ili na ravninu u kojoj su zrake projiciranja okomite na pravac ili ravninu projekcije.

Područje: matematika

En. projection, orthogonal (perpendicular, normal)

Fr. projection orthogonale

Nj. Orthogonalprojektion; Projection, senkrechte

projekcija, ortografska

Perspektivna azimutalna projekcija u kojoj se

točka promatranja nalazi u beskonačnosti, pa su projekcijske zrake međusobno paralelne.

Vidi: projekcija, azimutalna

Područje: kartografija

En. projection, orthographic

Nj. Parallelprojektion; Abbildung, orthographische

projekcija, perspektivna

Kartografska projekcija u kojoj se točke s plohe elipsoida ili kugle projiciraju prema zakonima linearne perspektive iz točke promatranja na projekcijsku ravninu ili pomoćnu plohu.

Napomena: Od perspektivnih projekcija najveću primjenu u praksi imaju perspektivne azimutalne projekcije, pa se terminom perspektivne projekcije često označuje samo ta skupina projekcija.

Vidi: projekcija, kartografska; ravnina, projekcijska; ploha, pomoćna

Područje: kartografija

En. projection, perspective

Fr. projection, perspective

Nj. Abbildung, perspektive

projekcija, poliedarska

Kartografska projekcija kod koje zamišljamo da je čitava Zemljina ploha podijeljena meridijanima i paralelama na elipsoidne trapeze; svaki se takav trapez posebno preslikava na ravninu uz uvjet da se njegove stranice preslikavaju kao dijelovi pravaca čije su dužine jednake dužinama lukova odgovarajućih meridijana i paralela.

Vidi: projekcija, kartografska; meridijan; paralela

Područje: kartografija

En. projection, polyhedric

Fr. projection polyèdrique

Nj. Polyederabbildung

projekcija, polikonusna

Kartografska projekcija u kojoj se paralele uspravne projekcije preslikavaju kao lukovi ekscentričnih kružnica, a meridijani kao krivulje simetrične s obzirom na srednji meridijan, koji se preslikava kao pravac na kojem se nalaze središta lukova paralela.

Vidi: projekcija, kartografska; projekcija,

uspravna; meridijan; paralela; projekcija, uspravna

Područje: kartografija

En. projection, polyconic

Fr. projection policonique

Nj. Abbildung, polykonische

projekcija, poprečna

Kartografska projekcija u kojoj se pol normalne kartografske mreže nalazi u ravnini ekvatora. U skupini perspektivnih projekcija to su projekcije u kojima se os pomoćne plohe ili okomica na projekcijsku ravninu nalazi u ravnini ekvatora.

Vidi: projekcija, kartografska; mreža, normalna kartografska

Područje: kartografija

En. aspect, transverse

Fr. projection transverse

Nj. Abbildung, querachsige

projekcija, poprečna Mercatorova

Na engleskom jezičnom području ime za Gauss-Krügerovu projekciju.

Vidi: projekcija, Gauss-Krügerova

Područje: kartografija

En. projection, transverse Mercator

Fr. projection transverse de Mercator

Nj. Mercatorabbildung, transversale

projekcija, pseudocilindrična

Kartografska projekcija u kojoj se meridijani uspravne projekcije preslikavaju kao krivulje simetrične s obzirom na srednji meridijan, koji se preslikava kao pravac, a paralele kao međusobno paralelni pravci okomiti na srednji meridijan.

Vidi: projekcija, uspravna

En. projection, pseudocylindrical

Fr. projection méricylindrique

Nj. Abbildung, unechtzyllindrische

projekcija, pseudokonusna

Kartografska projekcija u kojoj se meridijani uspravne projekcije preslikavaju kao krivulje simetrične s obzirom na srednji meridijan, koji se preslikava kao pravac, a paralele kao lukovi koncentričnih kružnica sa središtem na srednjem meridijanu.

Vidi: projekcija, uspravna

En. projection, pseudoconical
Fr. projection mériconique
Nj. Abbildung, unechtkonische

projekcija, stožasta

Vidi: projekcija, konusna

projekcija, univerzalna poprečna

Mercatorova

Vidi: UTM

projekcija, uspravna

Kartografska projekcija u kojoj se pol normalne kartografske mreže podudara s geografskim polom, tj. projekcija u kojoj je normalna kartografska mreža istodobno i osnovna kartografska mreža. U skupini perspektivnih projekcija to su projekcije u kojima se os pomoćne plohe ili okomica na projekcijsku ravninu podudara sa Zemljinom osi.

Vidi: projekcija, kartografska; mreža, normalna kartografska; mreža, kartografska
Područje: kartografija

En. aspect, normal; case, normal; aspect, direct (of a map projection)

Fr. projection directe

Nj. Abbildung, normalachsige

projekcija, uvjetna

Kartografska projekcija koja nije ni ekvivalentna, ni konformna, ni ekvidistantna. Kod te projekcije ploha Zemljina elipsoida ili kugle preslikava se u ravninu pod nekim posebnim uvjetima.

Vidi: projekcija, kartografska; projekcija, konformna; projekcija, ekvivalentna; projekcija, ekvidistantna

Područje: kartografija

En. projection, arbitrary

Fr. projection aphyllactique

Nj. Abbildung, vermittelnde

projekcija, valjkasta

Vidi: projekcija, cilindrična

projekcija, Winkelova (trostruka)

Uvjetna kartografska projekcija u kojoj se pravokutne koordinate x i y računaju prema formulama koje se dobiju kao aritmetička

sredina iz formula tih koordinata u Aitovljevoj i uspravnoj ekvidistantnoj cilindričnoj projekciji. Vrlo je prikladna za karte svijeta. Ime dobila po njemačkom kartografu Oswaldu Winkelu (1873–1953).

Vidi: projekcija, uvjetna; projekcija, Aitovljeva; projekcija, ekvidistantna; projekcija, cilindrična

Područje: kartografija

En. projection, Winkel's Tripel

Fr. projection de Winkel

Nj. Tripelabbildung, Winkels

projekcije Republike Hrvatske, kartografske

1) Koordinatni sustav poprečne Mercatorove (Gauss-Krügerove) projekcije – skraćeno HTRS96/TM, sa srednjim meridijanom $16^{\circ}00'$ i linearnim mjerilom na srednjem meridijanu 0,9999 je projekcijski koordinatni sustav Republike Hrvatske za područje katastra i detaljne državne topografske kartografije. 2) Koordinatni sustav uspravne Lambertove konformne konusne projekcije – skraćeno HTRS96/LCC, sa standardnim paralelama $43^{\circ}05'$ i $45^{\circ}55'$ je projekcijski koordinatni sustav Republike Hrvatske za područje pregledne državne kartografije. 3) Koordinatni sustavi kartografskih projekcija temelje se na Hrvatskom terestričkom referentnom sustavu HTRS96. 4) Za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske usvojen je projekcijski koordinatni sustav univerzalne poprečne Mercatorove projekcije (*Universal Transverse Mercator – UTM*) sukladno Sporazumu o standardizaciji STANAG 2211, država članica NATO saveza, 5. izdanje od 15. srpnja 1991. Vidi: HTRS96
Područje: kartografija
En. map projections of the Republic of Croatia

projekt

Riječima i (ili) slikom prikazana mogućnost rješenja nekog zadatka kao priprema za izvođenje.

Područje: inženjerska geodezija

En. design; layout; project

Nj. Entwurf; Projekt; Plan

promet nekretnina, pravni

Pravni posao u kojem dolazi do promjene pravnog stanja nekretnina.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

promjena dimenzija katastarskog plana

Rasteg ili usuh lista katastarskog plana zbog utjecaja temperature, vlažnosti zraka i starenja nosioca crteža.

Vidi: plan, katastarski; usuh; rasteg

Područje: katastar i zemljišna knjiga, kartografija

promjena katastarskoga broja, oblika, površine ili izgrađenosti zemljišta u katastru

Promjena koju provodi tijelo nadležno za katastar u upravnom postupku.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

promjena katastarskoga broja, oblika, površine ili izgrađenosti zemljišta u zemljišnoj knjizi

Promjena koja se provodi u zemljišnoj knjizi na temelju rješenja koje zemljišnoknjižni sud donosi po službenoj dužnosti pošto mu tijelo nadležno za katastar dostavi prijavni list o toj promjeni u katastru; zemljišnoknjižni sud odmah nakon primitka prijavnoga lista katastra u posjedovnici čini vidljivim da je pokrenut postupak za promjenu podataka.

Vidi: list, prijavni; posjedovnica

Područje: katastar i zemljišna knjiga

promjena međe

Vidi: pomicanje međe

promjena papira, dimenzionalna

Promjena u dimenzijama papira nastala zbog kolebanja količine vlage u zraku, kolebanja temperature ili zbog pritiska valjka pri prolasku kroz tiskarski stroj. Isti uzroci imaju za posljedicu nejednake promjene u poprečnom i uzdužnom smjeru papira. Na hrvatskom jezičnom području pod usuhom se podrazumijeva nejednaka negativna deformacija starih karata i planova.

Područje: kartografija

En. distortion, paper

Fr. stabilité dimensionnelle (du papier)

Nj. Papierverzerrung

promjene zajedničke hipoteke

Upisi u svezi zajedničke hipoteke koji se provode samo u glavnom ulošku zajedničke hipoteke.

Vidi: hipoteka

Područje: katastar i zemljišna knjiga

promjer

Također: dijаметar

(1) Promjer kružnice je dužina koja spaja dvije točke kružnice i prolazi njezinim središtem, a ujedno je i duljina te dužine. Analogno se definira promjer kruga, sfere ili kugle. (2) Tetiva kružnice, elipse, hiperbole, koja prolazi njezinim središtem. (3) Promjer se može definirati i za općenitije skupove.

Područje: matematika

En. diameter; diametre

Fr. diamètre

Nj. Durchmesser; Diameter

proračun standardne nesigurnosti A-vrste

Metoda proračuna nesigurnosti statističkom analizom niza opažanja.

Vidi: odstupanje, empirijsko standardno; nesigurnost, standardna; nesigurnost, sastavljena standardna

Područje: metrologija

En. calculation of standard uncertainty A-type

Nj. Standardunsicherheit A-Type

proračun standardne nesigurnosti B-vrste

Metoda proračuna nesigurnosti na načine koji su različiti od statističke analize opažanja (obično procjenom standardnog odstupanja na temelju pretpostavljene razdiobe).

Napomena: Kad ulazna veličina nije dobivena iz opetovanih opažanja, standardna nesigurnost proračunava se znanstvenom prosudbom, koja se temelji na iskustvu i na raspoloživim podacima, npr. prijašnjim mjernim podacima, proizvođačkim specifikacijama, podacima o potvrđama o umjeravanju, podacima iz usporedbenih mjerenja. Standardna nesigurnost B-vrste pri

skupu malog broja ulaznih podataka temelji se na pretpostavljenoj funkciji gustoće vjerojatnosti, tj. apriornoj razdiobi.

Vidi: nesigurnost, sastavljena standardna Područje: metrologija

En. calculation of standard uncertainty B-type

Nj. Standardunsicherheit B-Type

prostor

Zajedno s vremenom, osnovni oblik ili kategorija postojanja materijalnoga svijeta. U elementarnoj matematici obično podrazumijeva tridimenzionalni realni prostor s euklidskom geometrijom. Postoje različita poopćenja: metrički prostor, vektorski prostor, topološki prostor itd.

En. space

Fr. espace

Nj. Raum

prostor, kibernetički

Imaginarni prostor koji čine računalni sustavi. Npr. sustavi online čine kibernetički prostor u kojem ljudi mogu međusobno komunicirati, putem elektroničke pošte pretraživati internet, kupovati u web-prodavaonicama ili razgledavati zbirke u nekom muzeju.

Vidi: pošta, elektronička

Područje: informatika

En. cyberspace

Nj. Raum, kybernetischer

prostor, spektralni

Teorijski prostor definiran spektralnim jedinicama (kao što je količina elektromagnetskog zračenja). Upotrebljava se za opis tehnika pojašnjavanja i klasifikacije koje računaju spektralnu udaljenost između n -dimenzionalnih vektora, gdje je n broj spektralnih kanala.

Vidi: kanal, spektralni; udaljenost, spektralna Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. space, spectral

Nj. Spektralraum

prostor, svijetli

Također: gabarit

Korisni prolazni prostor neke prometnice.

Područje: inženjerska geodezija

En. clearance, all-round

Nj. Lichtraum; Raum, lichter

prostor, topološki

Skup točaka X i $\mathfrak{T} \in \wp(X)$ skupa podskupova od X takvih da je:

$$\emptyset \in \mathfrak{T}, \quad X \in \mathfrak{T}$$

$$\forall O_1, O_2 \in \mathfrak{T} \Rightarrow O_1 \cap O_2 \in \mathfrak{T}$$

$$\forall S \subset \mathfrak{T} \Rightarrow \bigcup_{O \in S} O \in \mathfrak{T}$$

Područje: matematika

En. space, topological

Nj. Raum, topologisches

proširenje založnog prava na druge nekretnine

Proširivanje založnog prava uspostavom zajedničke hipoteke.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

protokol

Skup pravila ili sporazuma koji upravljaju prijenosom podataka između dvaju sustava.

Područje: informatika

En. protocol

Nj. Protokoll

protokol, komunikacijski

Skup pravila koja računala i programi moraju poštovati kako bi razmjenjivali poruke.

Vidi: protokol

Područje: informatika

En. protocol, communications

provedba parcelacije zemljišta u katastru

Provedba parcelacije kod koje dolazi do promjene podataka o obliku i veličini katastarskih čestica u upravnom postupku.

Vidi: parcelacija zemljišta

Područje: katastar i zemljišna knjiga

provedba parcelacije zemljišta u zemljišnoj knjizi

Provedba parcelacije koju provodi zemljišnoknjižni sud nakon što se u katastru provede parcelacija zemljišta; čestice nastale parcelacijom ostaju u sastavu istoga

zemljišnoknjižnog tijela dok se iz njega ne otpišu.

Vidi: parcelacija zemljišta

Područje: katastar i zemljišna knjiga

provjera (instrumenta)

Ispitivanje ispravnosti mjerne funkcije instrumenta prije mjerenja.

Napomene: (1) Provjera je posebno važna nakon prijevoza instrumenta. (2) Od jednostavne provjere treba razlikovati: ispit mjernog instrumenta, namještanje (npr. dalekozora), ugadanje, rektifikaciju, umjeravanje.

Vidi: ugadanje; namještanje mjernog dalekozora; umjeravanje; rektifikacija

Područje: mjerni instrumenti

En. check (of instrument)

Nj. Prüfung (des Instrumentes)

prozor

(1) Dio prikaza slike s definiranim granicama u kojima su prikazane informacije, slike i naredbe i kroz koji korisnik može komunicirati s računalom. U mnogim računalnim sustavima moguće je imati nekoliko otvorenih prozora tako da se istodobno mogu vidjeti različiti prikazi podataka ili kontrolirati različiti dijelovi programa. (2) Pravokutni niz ćelija koji je "smješten" preko svake ćelije u redu za određivanje koje će susjedne ćelije biti obuhvaćene tijekom operacije filtriranja. Takvi prozori obično su veličine 3×3 ili 5×5 ćelija.

Područje: informatika

En. window

Nj. Fenster

prvostupnica (baccalaurea) inženjerka geodezije i geoinformatike, sveučilišna

Zvanje ženske osobe koje odgovara zvanju sveučilišnog prvostupnika (baccalaureusa) inženjera geodezije i geoinformatike.

Vidi: prvostupnik (baccalaureus) inženjer geodezije i geoinformatike, sveučilišni

prvostupnica (baccalaurea) inženjerka geodezije, stručna

Zvanje ženske osobe koje odgovara

stručnom prvostupniku (baccalaureusu)

inženjeru geodezije.

Vidi: prvostupnik (baccalaureus) inženjer geodezije, stručni

prvostupnica (baccalaurea) inženjerka, sveučilišna

Zvanje ženske osobe koje odgovara zvanju sveučilišnog prvostupnika (baccalaureusa) inženjera nekog tehničkog polja.

Vidi: prvostupnik (baccalaureus) inženjer, sveučilišni

prvostupnik (baccalaureus) inženjer geodezije i geoinformatike, sveučilišni

Zvanje osobe sa završenim preddiplomskim studijem geodezije i geoinformatike na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Takav studij traje 3 godine. Kratica *univ. bacc. ing. geod. i geoinf.* stavlja se nakon prezimena.

prvostupnik (baccalaureus) inženjer geodezije, stručni

Zvanje osobe sa završenim studijem za stjecanje više stručne spreme (VŠS, VI. stupanj) na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Kratica *bacc. ing. geod.* stavlja se nakon prezimena. Odgovara starom zvanju inženjera geodezije.

prvostupnik (baccalaureus) inženjer, sveučilišni

Zvanje osobe sa završenim preddiplomskim studijem na nekom od tehničkih fakulteta. Takav studij obično traje 3 godine, a njegovim završetkom stječe se 180 ECTS bodova.

pseudolit

Terestrički odašiljač koji simulira signal GPS-satelita.

Vidi: GPS-sateliti

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. pseudolite

pseudostereoskopija

Trodimenzionalna predodžba reljefa obrnuta od onoga što stvarno postoji u prirodi.

Vidi: reljef

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. pseudoscopy; pseudo-stereoscopy
 Fr. pseudoscopie
 Nj. Pseudoskopie

pseudodaljenost

Udaljenost između satelita i prijavnika mjerena nekorrigirano za sinkronizaciju sata satelita i sata prijavnika.
 Vidi: mjerenja, kodna; mjerenja, fazna
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. pseudorange

punomoć

Isprava koja punomoćnika ovlašćuje da obavlja pravne poslove za opunomoćitelja.
 Vidi: opunomoćnik; opunomoćitelj
 Područje: katastar i zemljišna knjiga
 En. power of attorney; proxy
 Fr. procuration
 Nj. Vollmacht; Ermächtigung

punomoć, generična

Opća punomoć ili punomoć izdana za vrstu posla.
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

punomoć, opća

Generična punomoć za sve pravne poslove.
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

punomoć, posebna

Punomoć izdana za određeni pravni posao.
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

punomoć za vrstu poslova

Generična punomoć, punomoć izdana za više pravnih poslova slične vrste.
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

pupila, izlazna

Također: izlazni otvor
 Slika aperturnog zaslona optičkog sustava u prostoru slike.
 Napomena: Izlazna pupila dalekozora nalazi se iza okulara i vidi se kao svijetao kružić. U izlaznoj pupili mora se nalaziti pupila oka opažачa. Time se pri opažanju koristi cijelo vidno polje mjernog dalekozora i omogućuje

pravilna adaptacija oka.
 Vidi: zaslon, aperturni
 Područje: fizika (optika)
 En. pupil, exit
 Fr. pupille de sortie; anneau oculaire; cercle oculaire
 Nj. Austritpupille

pupila, ulazna

Također: ulazni otvor
 Slika aperturnog zaslona u prostoru predmeta. Njegino središte uzima se za projekcijsko središte u prostoru predmeta.
 Napomena: Ulazna pupila oka je slika otvora zjenice.
 Vidi: zaslon, aperturni; kut, vidni
 Područje: fizika (optika)
 En. pupil, entrance
 Fr. pupille d'entrée
 Nj. Eintrittspupille

putanja, višestruka

Smetnja koja nastaje kao rezultat odbijanja GPS-signala od refleksnih površina bliskih GPS-prijamniku.
 Vidi: višeznačnost
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. multipath

racionalizacija

Postupak kojim se neki razlomak koji ima iracionalni nazivnik pretvara u razlomak s racionalnim nazivnikom. Na primjer:

$$\frac{1}{\sqrt{3}} = \frac{1}{\sqrt{3}} \cdot \frac{\sqrt{3}}{\sqrt{3}} = \frac{\sqrt{3}}{3};$$

$$\frac{1}{\sqrt{2} + \sqrt{3}} = \frac{1}{\sqrt{2} + \sqrt{3}} \cdot \frac{\sqrt{2} - \sqrt{3}}{\sqrt{2} - \sqrt{3}} =$$

$$= \frac{\sqrt{2} - \sqrt{3}}{2 - 3} = \sqrt{3} - \sqrt{2}$$

Područje: matematika
 En. rationalizing
 Fr. rationalisation
 Nj. Rationalmachen

računalo

Također: kompjutor
 Elektronički uređaj namijenjen obradi podataka. Računalo prihvaća naredbe i

podatke, izvodi s podacima zadane naredbe i prikazuje rješenja u odgovarajućem obliku; naziv za uređaj u kojem se podaci podvrgavaju slijedu operacija kako bi se dobili traženi rezultati. Može biti digitalno, analogno ili hibridno. Četiri su vrste digitalnih računala: mikroručunalo, mini računalo, veliko računalo i superračunalo. Pet je osnovnih elemenata digitalnoga računalnog sustava: ulazni uređaji, upravljačka jedinica, aritmetičko-logička jedinica, memorija i izlazni uređaji.
Područje: informatika
En. computer
Fr. ordinateur
Nj. Rechner; Rechenanlage

računalo, glavno

Također: računalo domaćin
Računalo domaćin, davatelj usluge u mreži koji izvodi aplikacije za računala i korisnike koji mu pristupe.
Područje: informatika
En. computer, host
Nj. Wirtsrechner

računanje, logaritamsko

Također: logaritmiranje
Operacija koja pozitivnom realnom broju, s određenom bazom, pridružuje njegov logaritam. Inverzna je operacija antilogaritmiranje.
Područje: matematika
En. taking the logarithm
Fr. recherche du logarithme
Nj. Logarithmierung

računanje površine

Određivanje površine katastarske čestice po odgovarajućoj matematičkoj formuli iz elemenata dobivenih mjerenjem s katastarskog plana ili detaljnom izmjerom.
Vidi: čestica, katastarska; plan, katastarski; izmjera, detaljna
Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija
En. calculation of area
Fr. calcul des contenances
Nj. Flächenberechnung

račun centriranja

Proračun ispravka pravca uz mjerenje pri ekscentričnom stajalištu instrumenta. Pri ekscentričnoj ciljnoj točki račun centriranja naziva se redukcijom pravca.
Područje: praktična geodezija
En. reduction to centre
Fr. réduction au centre
Nj. Zentrierungsrechnung

račun, diferencijalni

Dio matematičke analize koji se bavi derivacijama funkcija i njihovim primjenama. Osnivačima te, možda najvažnije matematičke discipline smatraju se Leibniz i Newton. Od samog početka čini jedinstvenu cjelinu s integralnim računom.
Vidi: analiza, matematička
Područje: matematika
En. calculus, differential
Fr. calcul différentiel
Nj. Differentialrechnung

račun, integralni

Dio matematike koji se bavi integralima funkcija i njihovom primjenom. Zajedno s diferencijalnim računom tvori infinitezimalni račun.
Područje: matematika
En. calculus, integral
Fr. calcul intégral
Nj. Integralrechnung

račun izjednačenja

Postupci za procjenjivanje vrijednosti mjerenih veličina. U svakom mjerenju, naime, pojavljuju se veća ili manja mjerna odstupanja, kojima vrijednost ovisi o mjernom instrumentu ili uređaju, mjernom postupku, mjeritelju i o nizu drugih okolnosti. Zbog toga se mjerenja ponavljaju, pa se na temelju niza mjerenja pomoću računa izjednačenja određuje ona vrijednost mjerene veličine koja najbolje odgovara mjerenoj vrijednosti.
Vidi: teorija pogrešaka
Područje: matematička obrada geodetskih podataka
En. adjustment computations
Nj. Ausgleichsrechnung

računske operacije, osnovne

Zbrajanje, oduzimanje, množenje i dijeljenje.

Područje: matematika

radar

(1) Elektronički uređaj koji na temelju refleksije odašlanih elektromagnetskih valova otkriva i određuje poziciju objekata u kojih je dielektrična konstanta različita od dielektrične konstante zraka. Princip rada temelji se na odašiljanju vrlo kratkih elektromagnetskih impulsa u željenu smjeru i na mjerenju vremena do povratka jeke od objekta, koji je zahvaćen tim impulsom. (2) Aktivan postupak daljinskih istraživanja koji djeluju u mikropodručjima i radiopodručjima valnih duljina.

Područje: fizika, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. RADAR (RADio Detection And Ranging)

radar, navigacijski

Brodski radar namijenjen prvenstveno navigaciji. Redovito ima pokazivač s panoramskom radarskom slikom. Povećava sigurnost plovidbe uopće, a posebno za ograničene vidljivosti. Obavezan je za sve brodove veće od 1600 brt.

Područje: pomorstvo

En. radar, navigational

Nj. Navigations-Radar

radar sa sintetičkom antenom

Također: SAR

Radarski senzor koji upotrebljava bočno postavljenu antenu za kreiranje sintetičkog otvora.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. SAR (synthetic-aperture radar)

Fr. radaràsynthèse d'ouverture

RADARSAT

Kanadski radarski satelit lansiran 1995.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

radijan

Kut kojemu luk na jediničnoj kružnici ima

duljinu 1.

$$1 \text{ rad} = 360^\circ / 2\pi = 57,29578^\circ$$

Vidi: jedinice za mjerenje kuta

Područje: matematika

En. radian

Fr. radian

Nj. Radian(t)

radijus

Vidi: polumjer

Područje: matematika

radijvektor

Također: radijusvektor

Radijvektor točke A na pravcu, u ravnini ili u

prostoru je vektor \vec{OA} , gdje je O ishodište koordinatnog sustava. Najčešće se označuje \vec{r}_A . Ako je u prostoru točka $A(x, y, z)$, onda

$$\text{je } \vec{r}_A = x\vec{i} + y\vec{j} + z\vec{k}, \text{ gdje su } \vec{i}, \vec{j}, \vec{k}$$

jedinični vektori koji određuju koordinatni sustav.

Područje: matematika

En. radius vector

Fr. rayon vecteur

Nj. Radiusvektor; Ortsvektor

radiometar

Instrument za opažanje intenziteta elektromagnetskog zračenja.

Vidi: zračenje, elektromagnetsko

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. radiometer

Fr. radiomètre

Nj. Radiometer

radiometar, spektralni

Instrument za mjerenje spektralne razdiobe elektromagnetskog zračenja.

Vidi: radiometar; zračenje, elektromagnetsko

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

radionavigacija

Određivanje položaja ili informacija koje se odnose na položaj u svrhu navigacije uz pomoć radiovalova.

Vidi: navigacija

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. radio-navigation

Nj. Radio-Navigation

radovi, osnovni geodetski

Uspostavljanje i održavanje polja stalnih točaka geodetske osnove normirane gustoće, koja čine osnovu geodetskoga referentnog sustava jednoznačno određenog u odnosu na europske i svjetske referentne sustave i povezanog s njima; provođenje neprekidne kontrole polja stalnih točaka geodetske osnove te određivanje odnosa (parametara transformacije) između geodetskoga referentnog sustava i drugih (povijesnih) referentnih sustava; postupci uspostave, održavanja i kontrole polja stalnih točaka geodetske osnove koje obuhvaćaju radove satelitske, terestičke položajne i visinske, astronomsko-geodetske, gravimetrijske i magnetometrijske izmjere najviše točnosti; određivanje parametara Zemljinoga polja sile teže; uspostavljanje i održavanje trajnoga višenamjenskog sustava za satelitsko pozicioniranje za potrebe državne izmjere, katastra nekretnina, navigacije i ostalih prostorno-informacijskih sustava. Rezultat osnovnih geodetskih radova su položajne koordinate, visine, ubrzanje sile teže i magnetska deklinacija stalnih točaka geodetske osnove na koje se oslanjaju sve ostale izmjere i radovi.

Vidi: sustav, geodetski referentni; izmjera, državna; katastar nekretnina

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

radovi, terenski

Izmjera i radovi potrebni za obavljanje svih mjernih zadataka i mjerenja koji se izvode na terenu, za razliku od obrade podataka u uredu.

Područje: praktična geodezija

En. work, field

Fr. travail de terrain

Nj. Feldart

ral

Vidi: jutro, bečko

rampa

Kontinuirana veza različitih razina neke građevine ili prometnice.

Područje: inženjerska geodezija

En. ramp; plane, inclined

Nj. Rampe

rampa, prelazna

Dio ceste na kojem se poprečni profil mijenja od obostrano nagnutog (odvodnja vode k obama rubovima kolnika – na ravnom dijelu ceste) prema jednostrano nagnutom (odvodnja vode k samo unutarnjem rubu kolnika – u krivini).

Područje: inženjerska geodezija

En. point, superelevation turning

Nj. Anrampung

RAR

Kratica od Real-Aperture Radar. Radarski senzor koji upotrebljava bočnu antenu za transmisiju i prijam radarskih impulsa.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. RAR (Real-Aperture Radar)

rasap svjetlosti

Vidi: disperzija svjetlosti

rasipanje svjetlosti

Vidi: difuzija svjetlosti

raspon, mjerni

Apsolutna vrijednost razlike između dviju granica nazivnog područja mjerila.

Područje: metrologija

En. span

Fr. interval de mesure

Nj. Meßbereich

raspon mosta

Razmak između osi susjednih stupova mosta.

Područje: inženjerska geodezija

raspon uzorka

Vidi: raspon varijacije

raspon varijacije

Također: raspon disperzije, raspon uzorka, širina rasipanja

Mjera disperzije izražena kao razlika između najveće i najmanje mjerene vrijednosti veličine.

Područje: metrologija

En. range of variation

Fr. étendue de la disposition

Nj. Variationsbreite; Spannweite

rasprava

Postupovna radnja na kojoj se raspravljaju i utvrđuju dokazi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

rasprava, dodjelbena

Zakonom utvrđen komasacijski postupak oko dodjele novih posjeda sudionicima.

Područje: inženjerska geodezija

rasprava za ispravak

Rasprava koja se provodi pred zemljišnoknjižnim sudom o podnesenim prijavama i prigovorima u roku za ispravak; vodi ju sudac pojedinac, a može ju voditi i diplomirani pravnik s položenim pravosudnim ispitom kojeg za to ovlasti predsjednik suda; provodi se po procesnim pravilima izvanparničnog postupka.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

rasteg

Povećanje dimenzija lista katastarskog plana zbog utjecaja temperature, vlažnosti zraka i starenja nositelja crteža.

Vidi: plan, katastarski; nositelj crteža

Područje: katastar i zemljišna knjiga, kartografija

raster

Staklena ploča, list plastične mase ili papir na kojem je (nacrtan) skup pravilno raspoređenih, jednakih grafičkih elemenata različitih uzoraka. Rasteri istog uzorka međusobno se razlikuju po gustoći i tonskoj vrijednosti.

Vidi: uzorak rastera; gustoća rastera; vrijednost, tonska

Područje: kartografija

En. screen

Fr. trame

Nj. Raster

raster, digitalni

Potprogram koji definira grafičke elemente različitih uzoraka. Rasterske točke mogu programiranjem poprimiti romboidni, kružni, linijski, kvadratični i eliptični oblik. Postoje posebni programi koji ostvaruju zrnčaste uzorke i rasure za efekte. Dvije su osnovne vrste: amplitudno moduliran raster (AM), koji se danas u tisku najčešće upotrebljava, kod kojeg je razmak između središta rasterskih točaka uvijek stalan, a dojam različitih polutonova postiže se promjenom veličine točaka, i frekvencijski moduliran raster (FM), koji obilježava stalna veličina rasterske točke, a dojam polutonova dobiva se različitom gustoćom točaka.

Područje: kartografija

En. screen, digital

Nj. Digitalraster

rasterizacija

Proces koji transformira prostorne podatke sadržane u nizu točaka, linija i poligona u polje vrijednosti ćelija, tj. pretvaranje podataka iz vektorskog u rasterski oblik.

Područje: informatika, kartografija

En. rasterization; vector-to-raster conversion

Nj. Rasterisierung; Umwandlung von Vektor-Daten in Raster-Daten

raster, linijski

Skup paralelnih linija jednake debljine na jednakoj udaljenosti. Prema izgledu i položaju linija razlikuju se jednostavni linijski raster, dijagonalni raster u kojem kut zaokreta prema rubovima nositelja iznosi 45° i ukršteni raster.

Vidi: raster

Područje: kartografija

En. ruling

Fr. ligné

Nj. Linienraster

rastriranje

Razlaganje nekog višetonskog predloška na različito velike prozirne i neprozirne površine, koje u cjelini odgovaraju višetonskim vrijednostima predloška.

Vidi: poluton; vrijednost, tonska

Područje: kartografija

En. to screen
Fr. tramer
Nj. aufrastern

rastriranje, digitalno

Ispunjavanje određenih površina na karti digitalnim rasterom. Postoje dva osnovna postupka: amplitudno rastriranje, kod kojeg se primjenjuju amplitudno modulirani rasteri, i frekvencijsko rastriranje, kod kojeg se primjenjuju frekvencijski modulirani rasteri.

Vidi: raster, digitalni
Područje: kartografija

ravnalica

Također: direktrisa
Za koniku to je pravac u ravnini konike koji ima svojstvo: omjer udaljenosti bilo koje točke konike do fokusa i do ravnalice je stalan i jednak linearnom ekscentricitetu e konike (kod elipse $e = \sqrt{a^2 - b^2}$). Elipsa i hiperbola imaju po dvije, parabola jednu, a kružnica nema ravnalicu.

Vidi: konika; fokus; elipsa; parabola; hiperbola

Područje: matematika
En. directrix; curve, directing
Fr. directrice
Nj. Direktrix; Leitlinie

ravnina

Uz točku i pravac osnovni pojam geometrije koji se u aksiomatskoj izgradnji geometrije ne definira. Ploha, koja ima svojstvo da je pravac koji spaja bilo koje dvije točke ravnine također dio ravnine. Ravnina je određena ili dvama pravcima koji se sijeku ili dvama paralelnim pravcima ili pravcem i točkom koja ne pripada tom pravcu ili trima točkama koje ne leže na pravcu. Jednadžbe ravnine: (1) Opća jednadžba

$$Ax + By + Cz + D = 0, \quad A, B, C, D \in R,$$

$$A^2 + B^2 + C^2 \neq 0, \text{ vektor}$$

$\vec{n} = A\vec{i} + B\vec{j} + C\vec{k}$ naziva se vektorom normale ravnine jer je okomit na ravninu. (2)

Segmentni oblik $\frac{x}{a} + \frac{y}{b} + \frac{z}{c} = 1, a$ je

odsječak na osi x, b je odsječak na osi y, c je

odsječak na osi $z. (3) \text{ Hesseov ili normalni oblik } x \cos \alpha + y \cos \beta + z \cos \gamma - p = 0, p$ je

udaljenost ravnine od ishodišta, α, β, γ su kutovi što ih normala ravnine zatvara s pozitivnim smjerom osi x, y odnosno $z. (4)$

Jednadžba ravnine određene točkama $P_1(x_1, y_1, z_1), P_2(x_2, y_2, z_2), P_3(x_3, y_3, z_3)$:

$$\begin{vmatrix} x - x_1 & y - y_1 & z - z_1 \\ x_2 - x_1 & y_2 - y_1 & z_2 - z_1 \\ x_3 - x_1 & y_3 - y_1 & z_3 - z_1 \end{vmatrix} = 0.$$

(5) Jednadžba ravnine određene točkom $P_1(x_1, y_1, z_1)$ okomito na pravac s vektorom

$$\text{smjera } \vec{n} = A\vec{i} + B\vec{j} + C\vec{k} :$$

$$A(x - x_1) + B(y - y_1) + C(z - z_1) = 0.$$

Područje: matematika
En. plane
Fr. plan
Nj. Ebene

ravnina, glavna

Optički sustav ima dvije zamišljene glavne ravnine na osnovi predodžbi geometrijske optike: glavnu ravninu (u prostoru) predmeta i glavnu ravninu (u prostoru) slike. Obje su ravnine okomite na optičku os, optički konjugirane s poprečnim mjerilom preslikavanja +1, što omogućuje jednostavnu konstrukciju slike. Optička os presijeca glavne ravnine u glavnim točkama.

Napomene: (1) U načelu zraka svjetlosti koja prolazi glavnim točkama optičkog sustava mijenja smjer, no ako su krajnja optička sredstva istog indeksa loma, čvrne točke optičkog sustava identične su s glavnima i takva zraka prolaskom kroz sustav ne mijenja smjer. (2) Od glavnih ravnina mjere se žarišne daljine optičkog sustava.

Područje: fizika (optika)
En. plane, principal
Fr. plan principal
Nj. Hauptebene

ravnina, horizontalna

Ravnina okomita na vertikalnu, siječe nebesku sferu u prividnom horizontu.

Područje: praktična geodezija
En. plane, horizontal

Fr. plan horizontal
Nj. Horizontalebene

ravnina izoštravanja

Poseban naziv u mjernoj tehnici za ravninu ciljnog predmeta koja je konjugirana ravnini slike.

Napomena: Pri ispravnom izoštravanju konjugirana ravnina slike ciljnog predmeta nalaziti će se u ravnini nitnoga križa.

Vidi: metoda izoštravanja slike; paralaksa nitnoga križa; ravnina predmeta; ravnina slike

Područje: mjerni instrumenti

En. plane, focus(s)ing

Fr. plan de mise au point

Nj. Einstellebene

ravnina meridijana, greenwichka

Ravnina meridijana koja prolazi kroz Greenwich, u širokoj upotrebi kao ravnina početnog meridijana.

Napomena: Riječ je zapravo o poluravnini, s europske strane polarne osi.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. plane, Greenwich meridian

Nj. Greenwich-Meridianebene

ravnina meridijana točke

Ravnina koja sadrži polarnu os i točku.

Napomena: Definicija ravnine nebeskog meridijana malo je drukčija.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. plane of a point, meridian

ravnina, meridijanska

Ravnina presjeka rotacijske plohe koja prolazi kroz os rotacije te plohe.

Područje: matematika

En. meridian, plane

Nj. Meridianebene

ravnina, orbitalna

Imaginarna ravna ploča koja prolazi središtem Zemlje.

Područje: geodezija

En. plane, orbital

Nj. Orbitalebene

ravnina početnog meridijana

Također: početni meridijan

Izabrana ravnina meridijana od koje se mjeri geografska dužina.

Napomena: Često se skraćuje na početni meridijan, iako je meridijan linija presjecišta ravnine i referentne plohe, npr. elipsoida.

Ravnina početnog meridijana je zapravo poluravnina, s jedne strane polarne osi.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. plane, zero meridian

Nj. Nullmeridianebene

ravnina predmeta

Ravnina točaka predmeta koje se preslikavaju optičkim sustavom.

Područje: fizika (optika)

En. object plane

Fr. plan object

Nj. Dingebene

ravnina, projekcijska

Ravnina na koju se preslikava (projicira) ploha kugle ili elipsoida kojima se u kartografiji aproksimiraju Zemlja, ostala nebeska tijela i nebeski svod.

Područje: kartografija

En. plane of projection

Fr. plan de projection

Nj. Abbildungsebene

ravnina, simetralna

Ravnina koja dijeli geometrijsku figuru u prostoru na dva dijela tako da je jedan dio s obzirom na ravninu zrcalna slika drugoga.

Područje: matematika

En. plane, symmetry

Nj. Symmetrieebene

ravnina slike

Ravnini predmeta konjugirana ravnina slike.

Vidi: jednadžba preslikavanja leće ili optičkog sustava

Područje: fizika (optika)

En. image plane

Fr. plan image

Nj. Bildebene, Auffangebene

ravnina, tangencijalna

Tangencijalna ravnina plohe u točki P je ravnina sa svojstvom da je svaki pravac te ravnine točkom P tangenta plohe u točki P .

Područje: matematika

En. plane, tangent

Fr. plan tangent

Nj. Tangentialebene

ravnina, vizurna

Ravnina koju opisuje vizurna os dalekozora pri okretanju oko horizontalne osi instrumenta.

Napomena: Ako se u toj ravnini ne nalazi vertikalna os, vizurna je ravnina ekscentrična, što uzrokuje pogrešku pravca.

Vidi: os, horizontalna; os, vizurna; ekscentričnost (geodetske) vizurne osi

Područje: mjerni instrumenti

Nj. Zielachsebene

ravnodnevica

Vidi: ekvinocij

raz

Vidi: razina, morska

razdioba, binomna

Kada slučajna veličina X poprima vrijednosti $k = 1, 2, \dots, n$ uz vjerojatnost

$$P_{(X=k)} = \binom{n}{k} p^k q^{n-k} \quad (\text{za } q = 1-p) \text{ kaže se da}$$

X ima binomnu razdiobu.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka, matematika, statistika

En. distribution, binomial

Fr. distribution binomiale

Nj. Binomialverteilung

razdioba čestoća

Vidi: razdioba frekvencija

razdioba, Fisherova

Također: F -razdioba

Razdioba vjerojatnosti neprekinute slučajne varijable, koja može poprimiti bilo koju vrijednost od 0 do $+\infty$ čija je funkcija gustoće vjerojatnosti jednaka:

$$f(F; v_1, v_2) = \frac{\Gamma[(v_1 + v_2)/2]}{\Gamma(v_1/2)\Gamma(v_2/2)} (v_1)^{v_1/2} \cdot (v_2)^{v_2/2} \frac{F^{(v_1/2)-1}}{(v_1 F + v_2)^{(v_1+v_2)/2}}$$

gdje je

$F \geq 0$ s parametrima $v_1, v_2 = 1, 2, \dots$

Γ je gama-funkcija.

Napomene: (1) To je razdioba količnika dviju neovisnih slučajnih varijabla s χ^2 -razdiobama, od kojih je svaka podijeljena svojim brojem stupnjeva slobode. Brojevi stupnjeva slobode tih slučajnih varijabla s χ^2 -razdiobama u brojniku v_1 i nazivniku v_2 tim su redom jednaki brojevima stupnjeva slobode slučajne varijable s F -razdiobom. (2) Ako su varijance osnovnih normalnih

razdioba jednake, varijabla $F = \frac{s_1^2}{s_2^2}$ varijabla

je F -razdiobe sa stupnjem slobode

$k_1 = n_1 - 1$ u brojniku i $k_2 = n_2 - 1$ u

nazivniku.

Vidi: razdioba, χ^2 -, F -test

Područje: statistika

En. F -distribution

Fr. loi de F

Nj. F -Verteilung

razdioba frekvencija

Također: razdioba čestoća

Iskustveni odnos između vrijednosti značajki i njihovih frekvencija ili njihovih relativnih frekvencija.

Napomena: Razdioba se može grafički predočiti histogramom, stupčanim grafikonom, poligonom gomilanja frekvencija.

Vidi: histogram

Područje: statistika

En. distribution, frequency

Fr. distribution de fréquence

Nj. Frequenzverteilung

razdioba, Gauss-Laplaceova

Vidi: razdioba, normalna

razdioba, hi-kvadrat

Vidi: razdioba, χ^2 -

razdioba, normalna

Također: Gauss-Laplaceova razdioba
 Razdioba vjerojatnosti neprekinute slučajne varijable X čija je funkcija gustoće vjerojatnosti jednaka:

$$f(x) = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{1}{2}\left(\frac{x-\mu}{\sigma}\right)^2},$$

za $-\infty < x < +\infty$.

Napomena: (Parametar) μ je očekivanje, a σ je standardno odstupanje pri normalnoj razdiobi.

Vidi: krivulja, Gaussova; varijabla, slučajna; vrijednost, očekivana

Područje: statistika

En. distribution, normal

Fr. répartition standard; distribution normale

Nj. Normalverteilung

razdioba, standardizirana normalna

Također: standardizirana Gauss-Laplaceova razdioba

Razdioba vjerojatnosti standardizirane normalne slučajne varijable U čija je funkcija gustoće vjerojatnosti jednaka:

$$f(u) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \exp\left(-\frac{u^2}{2}\right), -\infty < u < +\infty.$$

Područje: statistika

En. distribution, standardized normal

Fr. loi normale réduite

Nj. Normalverteilung, standardisierte

razdioba, Studentova

Također: t -razdioba

Razdioba vjerojatnosti neprekinute slučajne varijable t , čija je funkcija gustoće vjerojatnosti jednaka

$$p(t, \nu) = \frac{1}{\sqrt{\pi\nu}} \frac{\Gamma\left(\frac{\nu+1}{2}\right)}{\Gamma\left(\frac{\nu}{2}\right)} \left(1 + \frac{t^2}{\nu}\right)^{-(\nu+1)/2},$$

$-\infty < t < +\infty$,

gdje je Γ gama-funkcija, a $\nu > 0$.

Napomena: Količnik dviju neovisnih slučajnih varijabla čiji je brojnik normirana normalna varijabla, a nazivnik pozitivni drugi korijen količnika slučajne varijable χ^2 i broja stupnjeva slobode ν , Studentova je

razdioba s ν stupnjeva slobode.

Područje: statistika

En. distribution, Student; t-distribution

Fr. distribution de Student

Nj. t-Verteilung

razdioba vjerojatnosti (slučajne varijable)

Funkcija koja daje vjerojatnost da će slučajna varijabla poprimiti bilo koju danu vrijednost ili da pripada određenom skupu vrijednosti. Vjerojatnost slučajne varijable na cijelom skupu vrijednosti jednaka je 1.

Vidi: vjerojatnost

Područje: statistika

En. distribution of a random variable probability

Fr. loi de probabilité d'une variable aléatoire

Nj. Warscheinlichkeitsverteilung (einer Zufallsvariable)

razdioba, χ^2 -

Također: hi-kvadrat razdioba

Razdioba vjerojatnosti neprekinute slučajne varijable koja može poprimiti bilo koju vrijednost od 0 do $+\infty$ čija je funkcija gustoće vjerojatnosti jednaka

$$f(\chi^2, \nu) = \frac{(\chi^2)^{\nu/2-1}}{2^{\nu/2}\Gamma\left(\frac{\nu}{2}\right)} \exp\left(-\frac{\chi^2}{2}\right), \chi^2 \geq 0.$$

Napomene: (1) Zbroj kvadrata ν neovisnih standardiziranih normalnih varijabla slučajna je varijabla s χ^2 -razdiobom s parametrom ν ; parametar ν se tada naziva brojem stupnjeva slobode. (2) Razdioba vjerojatnosti slučajne varijable $\chi^2/2$ je gama-razdioba s parametrom $m=\nu/2$. (3) Ta nesimetrična razdioba podataka upotrebljava se u postupku klasifikacije klasa na snimcima. Opisana je krivuljom čiji "rep" predstavlja najveću i najmanju vrijednost podataka. U određivanju praga klasifikacije "rep" predstavlja piksele koji bi mogli biti nekorektno klasificirani.

Vidi: test, χ^2 -; klasifikacija

Područje: statistika; fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. chi-squared distribution

Fr. loi de χ^2

Nj. χ^2 Verteilung

razina, hidrografska

Referentna razina na koju su reducirane dubine izmjerene u hidrografskoj izmjeri. Na hidrografskom originalu, odnosno pomorskoj karti to je nulta izobata.

Područje: pomorstvo

En. datum, chart

Nj. Seekartennull

razina instrumenta

Vertikalna udaljenost između horizontalne osi dalekozora i dane referencijske razine.

Vidi: visina instrumenta

Područje: mjerni instrumenti

En. level of instrument; height, collimation

Fr. dénivellée

Nj. Instrumentenhorizont

razina, morska

Razine idealno mirne površine mora redovito mjerene relativno u odnosu na referentnu razinu. Promatranje morske razine u određenom vremenskom razdoblju najčešće rezultira podacima o najnižoj, najvišoj i srednjoj razini mora. Promjena razine mora može biti zbog morskih mijena, tlaka zraka, vjetra, geotermičkih procesa i različitih drugih gibanja u Zemljinoj kori. Premda se morska razina neprestano mijenja, ona ipak služi kao referentna ploha za određivanje visina na kopnu i dubina u moru jer se one najčešće određuju prema srednjoj razini mora.

Vidi: nula, hidrografska; mareograf

Područje: pomorstvo

En. level, sea

Fr. niveau de la mer

Nj. Meereshöhe; Meeresspiegel

razina pouzdanosti

Također: razina povjerenja; koeficijent pouzdanosti

Vrijednost $1 - \alpha$ vjerojatnosti pridružena intervalu pouzdanosti ili statističkom intervalu pouzdanosti proširene nesigurnosti.

Vidi: nesigurnost, proširena; interval pouzdanosti, statistički; interval pouzdanosti, jednostrani; interval pouzdanosti, dvostrani; razina signifikantnosti

Područje: statistika

En. level, confidence; coefficient, confidence

Fr. niveau de confiance

Nj. Vertrauensniveau; Konfidenzniveau

razina signifikantnosti (ispita)

Dana vrijednost, označena s α , koja ograničuje vjerojatnost odbacivanja nul-hipoteze, kada je ona istinita.

Vidi: nul-hipoteza; pogreška prve vrste

Područje: statistika

En. level (of a test), significance

Fr. niveau de signification (d'un test)

Nj. Signifikanzniveau

razlika, dvostruka

Matematički model relativnog pozicioniranja kojim se poništavaju pogreške satova satelita i pogreške satova prijammnika.

Vidi: razlika, jednostruka; razlika, trostruka

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. difference, double

razlika faza

Vidi: razlika, fazna

razlika, fazna

Također: razlika faza

Kutni iznos za koji se razlikuju faze dviju harmonijskih oscilacija istih parametara.

Vidi: faza; titranje; mjerenje duljina usporedbom faza

Područje: fizika, mjerni instrumenti

Fr. différence de phase

Nj. Phasendifferenz

razlika, jednostruka

Matematički model relativnog pozicioniranja kojim se poništavaju pogreške satova satelita.

Vidi: razlika, dvostruka; razlika, trostruka

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. difference, single

razlika obnovljivosti, kritična

Vrijednost unutar koje se može očekivati da leži razlika dvaju rezultata ispitivanja dobivenih uz uvjete obnovljivosti sa specificiranom vjerojatnosti.

Vidi: obnovljivost, mjerna

Područje: metrologija

En. difference, reproducibility critical
Fr. différence critique de reproductibilité
Nj. Differenz der Vergleichspräzision, kritischer; Vergleichdifferenzbetrag, kritischer

razlika ponovljivosti, kritična

Vrijednost unutar koje se može očekivati da leži razlika dvaju pojedinačnih rezultata ispitivanja dobivenih uz uvjete ponovljivosti sa specificiranom vjerojatnosti. Primjer: Mjerena su dva mjerna niza u uvjetima ponovljivosti uz n_1 ponavljanja u prvome nizu i n_2 u drugome nizu i dobivene srednje vrijednosti \bar{x}_1 i \bar{x}_2 . Kritična razlika ponovljivosti je:

$$CrD(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) = r \sqrt{\frac{1}{2n_1} + \frac{1}{2n_2}},$$

gdje je r procijenjena mjerna vrijednost ponovljivosti. Ako je $n_1 = n_2 = n$, tada je

$$CrD(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) = \frac{r}{\sqrt{n}}.$$

Vidi: ponovljivost, mjerna; ponovljivost mjerenja; vrijednost ponovljivosti, mjerna
Područje: metrologija
En. difference, repeatability critical
Fr. différence critique de répétabilité
Nj. Wiederholddifferenzbetrag, kritischer

razlika, trostruka

Matematički model relativnog pozicioniranja kojim se poništavaju pogreške satova satelita, pogreške satova prijavnika, višeznačnosti i cycle slips (nužne dvije epohe opažanja).

Vidi: razlika, jednostruka; razlika, dvostruka
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. difference, triple

razlika, visinska

Razlika visina dviju točaka koje se odnose na istu razinsku plohu.
Područje: praktična geodezija
En. difference in level
Fr. dénivellée
Nj. Höhenunterschied

razlučivanje

Kvantitativan iskaz sposobnosti pokaznika da razlučuje bliske vrijednosti pokazivane veličine.

Vidi: uređaj, pokazni
Područje: metrologija
En. resolution (of an indicating device)
Fr. résolution (d'un dispositif indicateur)
Nj. Auflösungsvermögen (der Anzeigeeinrichtung)

razmak očiju

Razmak središta zjenica oka pri pogledu u daljinu. Iznosi 56 do 80 mm, a prosječno 65 mm. Važan je za binokularni vid.
Napomena: U oftalmologiji se razmakom smatra duljina baze očiju.

Vidi: baza oka
Područje: fizika (optika)
En. distance, interpupillary; distance, eye
Fr. distance interpupilaire; écartement des yeux
Nj. Augenabstand

razmak, vertikalni

Razlika visina između geodetske točke i referentne razine (0-nivoa).
Područje: geodezija, geoinformatika
En. offset, vertical

razmjena podataka

Vidi: prijenos podataka

razred

Također: klasa
(1) Za kvalitativnu značajku, prikladno definirana grupa elemenata. Svaka grupa mora imati neke zajedničke atribute, grupe moraju biti bez zajedničkih elemenata, ali istodobno moraju obuhvatiti cijelu populaciju. (2) Za kvantitativnu značajku, svaki od uzastopnih i međusobno disjunktivnih intervala na koje je podijeljen osnovni interval.
En. class
Nj. Klasse

razred točnosti

(1) Raspodjela mjernih rezultata u skupine čiji članovi iskazuju sličnu točnost u

specificiranim granicama pogrešaka. (2)
 Raspodjela mjerila ili mjernih metoda prema zahtjevanoj točnosti specificiranoj za mjerila ili mjernu metodu. Primjer: razredi točnosti teodolita, razredi točnosti nivelira.
 Vidi: točnost mjernog instrumenta
 Područje: metrologija
 En. class, accuracy
 Fr. classe d'exactitude
 Nj. Genauigkeitsklasse

razvlačenje

Također: rastezanje
 Postupak u kojem se koordinate svih točaka jednog skupa podataka podešavaju tako da se bolje poklope poznati položaji nekoliko točaka u skupu podataka. Veze između elemenata u skupu podataka (topologija) su zadržane iako se relativne udaljenosti između točaka mogu mijenjati razvlačenjem, stezanjem ili reorijentiranjem potrebnim za postizanje novih geometrijskih uvjeta. Postupak se često upotrebljava za uklapanje jedne karte ili slike u drugu i to je oblik transformacije koordinata.
 Područje: kartografija, GIS
 En. rubber sheeting

razvodnica

Također: vododjelnica; vodomeđa
 Crta od koje se voda rastače u različite sljevove.
 Područje: kartografija
 En. watershed
 Fr. faîte; ligne de faîte
 Nj. Wasserscheide

RBV

Kratice od Return Beam Vidicon. Senzor s katodnom cijevi i memorijskim efektom za registraciju elektromagnetskog zračenja unutar vidljivog dijela spektra.
 Vidi: senzor
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. RBV (Return Beam Vidicon)

RCDS

Kratice od Raster Chart Display System.
 Sustav prikaza rasterskih pomorskih karata.

Navigacijski informacijski sustav prikaza RNC-ova s informacijama o poziciji pomoću navigacijskih senzora. Služi kao pomoć pomorcu u planiranju i praćenju rute i, ako je potrebno, prikazuje dodatne informacije o navigaciji.
 Vidi: RNC
 Područje: pomorstvo
 En. RCDS (Raster Chart Display System)

reambulacija

Radovi kojima se u neki dokument unose novi elementi koji su se pojavili nakon njegove izrade. Za razliku od *održavanja*, koje se provodi neprekidno, reambulacija se može izvoditi odjedanput, nakon dužeg vremenskog razdoblja od prvotne izrade.
 Vidi: održavanje
 Područje: praktična geodezija, kartografija, katastar i zemljišna knjiga
 En. revision; bringing-up to date
 Fr. mise à jour
 Nj. Berichtigung

reambulacija katastarskih podataka

Redovita djelatnost ureda za katastar kojom se u pravilnim vremenskim razmacima, svake pete ili desete godine, ponovno provjeravaju i usklađuju svi podaci katastarskog operata sa stvarnim stanjem na zemljištu.
 Vidi: ured za katastar; operat, katastarski
 Područje: katastar i zemljišna knjiga
 En. bringing-up to date of the cadastre
 Fr. mise à jour du cadastre
 Nj. Berichtigung des Liegenschaftskatasters

reambulacija, tehnička

Ograničeno prikupljanje i obrada potrebnih podataka koje se provodi u svrhu u koju se provodi i katastarska izmjera. U okviru tehničke reambulacije iz postojećeg katastra zemljišta, preuzimaju se, obrađuju i prilagođuju oni podaci koji su pogodni za katastar nekretnina.
 Ostali potrebni podaci prikupljaju se i obrađuju po pravilima katastarske izmjere.
 Vidi: izmjera, katastarska; katastar zemljišta; katastar nekretnina
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

red

Zbroj članova niza, a ujedno i izraz sastavljen od članova niza povezanih znakom +. Red je konačan ili beskonačan ovisno o tome je li broj članova konačan ili beskonačan. Beskonačni red može se zapisati u obliku

$$a_1 + a_2 + \dots + a_n + \dots, \text{ ili } \sum a_n,$$

gdje se a_n zove *n-tim* ili *općim članom*.

Beskonačni redovi obično se nazivaju samo redovima. Beskonačni redovi ne moraju imati sumu. Ako ima sumu, kaže se da beskonačni red konvergira, u protivnom divergira. Red je pozitivan (negativan) ako su mu svi članovi pozitivni (negativni) realni brojevi.

Vidi: red, aritmetički; red potencija

Područje: matematika

En. order

Fr. ordre

Nj. Ordnung

red, aritmetički

Zbroj članova aritmetičkog niza. Svaki je član aritmetičkog niza ili reda, osim prvog i posljednjeg, aritmetička sredina članova neposredno ispred i iza njega, tj. $a_n = (a_{n-1} + a_{n+1})/2$.

Područje: matematika

En. series, arithmetic

Fr. série arithmétique

Nj. Reihe, arithmetische

red potencija

Red oblika

$$a_0 + a_1x + a_2x^2 + \dots + a_nx^n + \dots,$$

gdje su a -ovi konstante.

Područje: matematika

En. series, power

Fr. série de puissances

Nj. Potenzreihe

redresiranje

Uklanjanje perspektivnih deformacija pojedinačne snimke uzrokovanih neparalelnošću slikovne ravnine s ravninom objekta (razinom terena); time slika svake ravnine (razine) dobiva svoje jedinstveno mjerilo.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. rectification

Fr. redressement

Nj. Entzerrung

reduciranje

Postupak preskakanja piksela pri prikazu slike na zaslonu, tako da može biti prikazano veće područje. Npr., redukcijski faktor 3 uzrokovao bi prikaz piksela samo u svakom trećem redu i stupcu, tako da svaki prikazani piksel predstavlja blok od 3×3 piksela.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja, informatika

En. reduce

redukcija

(1) Svođenje na jednostavniji oblik. (2)

Svođenje različitih izmjerenih veličina na neku određenu osnovu.

Vidi: redukcija na centar; redukcija na

elipsoid; redukcija na morsku razinu;

redukcije za prijelaz u ravninu Gauss-Krügerove projekcije

Područje: praktična geodezija, kartografija

En. reduction

Fr. réduction

Nj. Reduktion

redukcija duljina

Razlika između duljine geodetske linije koja spaja dvije točke na referentnom elipsoidu i duljine najkraće spojnice tih točaka u ravnini projekcije.

Vidi: linija, geodetska; elipsoid, referentni

Područje: kartografija

Nj. Entfernungsreduktion; Streckenreduktion

redukcija kose duljine na horizont

Ispravak koji se primjenjuje za koso mjerenu dužinu u svrhu redukcije rezultata na horizontalnu duljinu između vertikalne koje prolaze njezinim krajnjim točkama.

Napomena: Pri mjerjenju većih duljina (npr. elektroničkim daljinomjerima) za ispravak duljine treba uzeti u obzir i utjecaj atmosfere i zakrivljenosti Zemlje.

Vidi: duljina, reducirana

Područje: praktična geodezija

En. correction, slope
Fr. correction d'inclinaison
Nj. Neigungsreduktion

redukcija na centar

Izračunavanje kutova kojima će se popravljati ekscentrično mjereni pravci, kako bi se za njih dobile vrijednosti koje bi imali da su mjereni iz centra.
Područje: praktična geodezija
En. reduction to centre
Fr. réduction au centre
Nj. Zentrierung

redukcija na elipsoid

Izračunavanje kuta ili duljine na referentnom elipsoidu iz mjenjenih veličina. Za izračunavanje su uz podatke mjerenja potrebne visine točaka i geoidne undulacije.
Vidi: elipsoid, referentni; undulacija, geoidna
Područje: praktična geodezija
En. reduction to the ellipsoid
Nj. Reduktion auf den Ellipsoid

redukcija na morsku razinu

Redukcija mjenjenoga kuta ili duljine na vrijednosti koje bi taj kut ili duljina imali da su mjereni na morskoj razini.
Vidi: razina, morska
Područje: praktična geodezija
En. reduction to sea level
Fr. réduction au niveau de la mer
Nj. Reduktion auf den Meeresspiegel

redukcija na tetivu

Preračunavanje duljine S izmjerene ili zadane na visini H_m iznad nulte nivoplohe na odgovarajuću duljinu kugline tetive s po približnoj formuli $s = \frac{H_m S}{R}$, gdje je R polumjer Zemljine kugle.
Vidi: nivoploha, nulta; tetiva; kugla, Zemljina
Područje: praktična geodezija
En. reduction to chord length
Fr. réduction à la corde
Nj. Reduktion auf die Sehne

redukcija normalnih jednadžbi

Transformacija sustava normalnih jednadžbi u sustav linearnih jednadžbi, od kojih svaka sljedeća sadrži nepoznanicu manje nego prethodna jednadžba.
Vidi: jednadžbe, normalne
Područje: matematička obrada geodetskih podataka
En. reduction of the normal equations
Fr. réduction des équations normales
Nj. Reduktion der Normalgleichungen

redukcija pravaca

Razlika između smjernoga kuta projekcije geodetske linije koja spaja dvije točke na referentnom elipsoidu i smjernoga kuta tetive. Naziva se i popravak za zakrivljenost projekcije (slike) geodetske linije.
Vidi: kut, smjerni; elipsoid, referentni
Područje: kartografija
En. arc-to-chord reduction
Fr. correction de réduction à la corde
Nj. Richtungsreduktion

redukcija vrpce ili žice, temperaturna

Korekcija u duljini mjerne vrpce ili žice nastala zbog razlike temperature pri mjerenju i normalne temperature kompariranja.
Vidi: vrpca, mjerna
Područje: praktična geodezija

redukcije za prijelaz u ravninu Gauss-Krügerove projekcije

Redukcije nužne da bi se od mjenjenih duljina i kutova prešlo na duljine i kutove u Gauss-Krügerovoj projekciji. To su redukcija kose duljine na horizont, redukcije na elipsoid te redukcija duljina i redukcija pravaca za prijelaz s elipsoida u ravninu Gauss-Krügerove projekcije.
Vidi: redukcija kose duljine na horizont; redukcija na elipsoid; redukcija duljina; redukcija pravaca
Područje: praktična geodezija, kartografija

redundancija

Također: zalihost
(1) Ponavljanje dijelova ili cjelokupnih poruka tijekom prijenosa radi zaštite od potencijalnih utjecaja buke, odnosno smetnji.

(2) Prekomjernost ili nepotrebnost.

Područje: informatika

En. redundancy

Fr. redondance

Nj. Redundanz

red upisa u zemljišnu knjigu, prvenstveni

Red po kojem su zahtjevi pristizali u zemljišnu knjigu; prije pristigli zahtjevi imaju prvenstvo u provođenju u zemljišnoj knjizi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

referent, katastarski

Službenik ureda za katastar koji održava knjižni dio katastarskog operata

Vidi: operat, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Nj. Katasterreferent

refleksija

Odbijanje svjetlosnih ili zvučnih signala s neke površine.

Područje: fizika

En. reflection

Fr. réflexion

Nj. Reflexion

refleksija, difuzna

Također: Lambertova refleksija
Refleksija elektromagnetske energije od objekta jednoliko u svim smjerovima.

Područje: fizika

En. reflection, diffuse

refleksija, Lambertova

Vidi: refleksija, difuzna

refleksija, spektralna

Ovisnost stupnja refleksije od plohe o valnoj duljini upadnog zračenja.

Vidi: stupanj odbijanja (svjetlosti)

Područje: fizika (optika)

En. reflectance, spectral

Fr. réflectance spectrale

Nj. Reflexion, spektrale

refleksija (svjetlosti)

Vidi: odbijanje (svjetlosti)

refleksija, totalna

Vidi: odbijanje, potpuno

reflektor

Optički uređaj na krajnjoj točki dužine koji se sastoji od jedne ili više trostranih prizama u svrhu vraćanja elektromagnetskih valova prema elektrooptičkom daljinomjeru.

Vidi: daljinomjer, elektrooptički; zrcalo, trostrano

Područje: mjerni instrumenti

En. retro-reflector

Fr. réflecteur

Nj. Reflektor

reforma, agrarna

Mjera državne vlasti kojom se mijenjaju posjedovni i vlasnički odnosi na poljoprivrednom zemljištu.

Područje: inženjerska geodezija

En. reform, land; reform, agrarian

Nj. Bodenreform

refrakcija

Promjena smjera valnoga gibanja pri prolazu kroz granicu dviju tvari.

Područje: fizika

En. refraction

Fr. réfraction

Nj. Refraktion

refrakcija, astronomska

Pojava otklona zraka svjetlosti zbog različite gustoće slojeva Zemljine atmosfere koja uzrokuje razliku prave i prividne zenitne daljine pri mjerenju astronomskim teodolitom.

Vidi: refrakcija, atmosferska; teodolit, astronomski

Područje: fizika

En. refraction, astronomical

Fr. réfraction astronomique

Nj. Refraktion, astronomische

refrakcija, atmosferska

Pojava loma zrake svjetlosti kroz atmosferu. Zbog promjenljive gustoće zračnih slojeva uzrokuje pri mjerenjima sustavno odstupanje položaja realne slike ciljnog objekta prema nitnom križu dalekozora, ali i trenutačni

pomak slike slučajne naravi ("titranje slike").

Vidi: atmosfera; lom svjetlosti; krivulja refrakcije; refrakcija, astronomska; refrakcija, nivelmanska; refrakcija, terestrička

Područje: fizika (optika)

En. refraction, atmospheric

Fr. réfraction atmosphérique

Nj. Refraktion, atmosphärische

refrakcija, bočna

Horizontalna sastavnica terestričke refrakcije. Posebno dolazi do izražaja pri prolasku vizure zrake u blizini objekata ili drugih zapreka, a utječe na točnost mjerenja horizontalnih kutova.

Vidi: refrakcija, atmosferska

Područje: fizika (optika)

En. refraction, lateral

Fr. réfraction latérale

Nj. Seitenrefraktion

refrakcija, nivelmanska

Vertikalna sastavnica terestričke refrakcije koja se posebno proučava pri geometrijskom nivelmanu, tj. djelovanju refrakcije svjetlosti u najnižem prizemnom sloju atmosfere. Pri mjerenju visinske razlike nivelirom čak i uz jednake duljine vizure u razdoblju nestabilne stratifikacije utjecaj refrakcije pri očitanjima obiju letava nije isti, pa je riječ o diferencijalnoj refrakciji.

Vidi: refrakcija, terestrička

Područje: geodezija

En. refraction, levelling

Fr. réfraction de nivellement

Nj. Refraktion, nivellitische

refrakcija oka

Refrakcijsko stanje oka kojim su utvrđeni odnos i usklađenost optičke jakosti ili prijelomne snage optičkog sustava oka i duljine očne jabučice.

Napomene: (1) Za odabrani pojam normalne refrakcije oka uzeta je refrakcija oka kod koje se žarište slike nalazi u foveoli oka u stanju mirovanja akomodacije. Danas se smatra da stanje mirovanja akomodacije ne odgovara promatranju predmeta u neizmjernosti. (2) Stanje oka normalne

refrakcije naziva se pravovidnost ili emetropija. Pogreške refrakcije oka su ametropije: kratkovidnost, dalekovidnost i astigmatizam.

Vidi: pravovidnost; ametropija; astigmatizam oka; položaj okulara, optimalni

Područje: fizika (optika)

En. refraction, eye

Fr. réfraction d'oeil

Nj. Refraktion des Auges

refrakcija svjetlosti

Vidi: lom svjetlosti

refrakcija, terestrička

Pojava otklona ciljne zrake zbog promjenljive gustoće zraka uzduž puta zrake pri mjerenju kutova teodolitom, a uzrokuje pogrešku mjerenoga kuta. Razlikuju se visinska i bočna refrakcija.

Područje: praktična geodezija, mjerni instrumenti

En. refraction terrestrial

Fr. réfraction terrestre

Nj. Refraktion, terrestrische

refrakcija vertikalna

Vidi: refrakcija, visinska

refrakcija, visinska

Također: vertikalna refrakcija

Vertikalna sastavnica terestričke refrakcije.

Napomena: Uzima se u obzir pri mjerenju vertikalnih kutova i pri računanju visinskih razlika primjenom trigonometrijskog nivelmana. Posebno se proučava kod nivelmana pod nazivom nivelmanska refrakcija.

Vidi: mjerenje visinskih razlika, trigonometrijsko; koeficijent refrakcije; refrakcija, nivelmanska

Područje: fizika, praktična geodezija

En. refraction, vertical

Fr. réfraction verticale

Nj. Höhenrefraktion; Vertikalrefraktion

regionim

Ime oranice, livade, pašnjaka, vinograda i šume te većih geografskih cjelina.

Područje: kartografija

registar prostornih jedinica

Evidencija u kojoj se vode i održavaju podaci o prostornim jedinicama za koje je to određeno Zakonom o državnoj izmjeri i katastru nekretnina ili posebnim propisima.

U registru prostornih jedinica vode se podaci o sljedećim prostornim jedinicama: državi, županiji, Gradu Zagrebu, gradu, općini, naselju, dostavnom području poštanskog ureda, jedinici mjesne samouprave, zaštićenim i šticećenim područjima, katastarskoj općini, statističkome krugu, popisnome krugu, ulici i trgu, zgradi i pripadajućim kućnim brojevima te o drugim prostornim jedinicama za koje je to posebno određeno posebnim propisima. Registar se sastoji od područnih registara i središnjeg registra prostornih jedinica. Područni registar sadrži podatke o vrsti i imenu, identifikatoru, prikazu granica i izvoru podatka o granicama prostornih jedinica, podatke o prostornim jedinicama s kojima se povezuju, posebne podatke (status, sjedište i dr.) te vrstu izvor i datum primjene. Središnji registar sadrži podatke o vrsti i imenu, identifikatoru, prikazu granica i izvoru podatka o granicama prostornih jedinica, podatke o prostornim jedinicama s kojima se povezuju, posebne podatke (status, sjedište i dr.) te vrstu, izvor i datum primjene. Podaci iz područnih i središnjeg registra obvezatno se upotrebljavaju kao službena osnova za evidentiranje, prikupljanje, iskazivanje, razmjenu i povezivanje različitih vrsta prostornih podataka.

Područje: katastar i zemljišna knjiga
Nj. Register der Raumeinheiten

registar, sudski

Sudska evidencija o pravnim osobama.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

registracija

Postupak stvaranja slikovnih podataka (snimke) sukladnih s drugom snimkom.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. registration
Fr. enregistrement
Nj. Registrierung

regresija

Zakonitost dana empirijskom funkcijom između ovisnih i neovisnih slučajnih veličina.

Vidi: krivulja regresije
Područje: statistika
En. regression
Fr. régression
Nj. Regression

rehnšiber

Također: logaritamsko računalo
Posebna vrsta mehaničkog računala koje se osniva na pravilima za računanje s logaritmima.
Vidi: logaritam
Područje: matematika

rekognosciranje

Utvrđivanje mogućnosti postavljanja stalnih geodetskih točaka, dogledanja točaka, kao i poligonskih, tahimetrijskih i nivelmanskih vlakova.

Područje: praktična geodezija
En. reconnaissance
Fr. reconnaissance
Nj. Felderkundung; Rekognoszierung

rekonstrukcija međe prema katastarskom planu

Obilježavanje međe na zemljištu na temelju podataka katastarskog operata. Provodi se u postupku sudskog uređenja međe ili kada svi zainteresirani susjedi pristaju i zajedno traže da im ured za katastar obilježi među mimo suda.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

rektificiranje

Uklanjanje geometrijskih deformacija sa slike ili karte. Često se upotrebljava za unos nekoliko deformiranih slika u zajednički koordinatni sustav.

Područje: kartografija
En. rectification
Nj. Entzerrung

rektifikacija (instrumenta)

Također: podešavanje, ispravak, priprema instrumenta (mjerila)

Postupak ugađanja u kojem korisnik, primjenom sredstava kojima raspolaže, dovodi mjerni instrument odnosno njegove dijelove u ispravno stanje pogodno za uporabu.

Vidi: ugađanje instrumenta
Područje: mjerni instrumenti
En. user adjustment
Fr. réglage
Nj. Justierung

relacija

(1) Binarna relacija je bilo koji podskup Kartezijeva produkta $A \times B$. (2) Na skupu A relacija je bilo koji podskup ρ skupa

A^n , $n = 2, 3, \dots$. Ako je $n = 2$, relacija se naziva binarnom. Element $x \in A$ je u binarnoj relaciji ρ s elementom $y \in A$ ako je $(x, y) \in \rho$, što se često piše $x\rho y$. (3) U algebri je relacija odnos među elementima skupa. Na primjer: jednakost, nejednakost, veće od, manje od, itd.

Područje: matematika
En. relation
Fr. relation
Nj. Relation; Beziehung

relacija, topološka

Relacija između elemenata topološkog prostora. Odnosi se na međusobni položaj tih elemenata, npr. elementi mogu biti razdvojeni, dodirivati se, prekrivati, preklapati, biti jednaki, itd.

Vidi: prostor, topološki
Područje: matematika
En. relation, topological
Nj. Relation, topologische

reljef

Prostorni (trodimenzionalni) prikaz dijela površine Zemlje ili drugog nebeskog tijela u izabranome mjerilu. Razlikuju se: reljef koji je po visini manje umanjen nego po horizontali (visine su u krupnijem mjerilu); reljef koji prikazuje samo zemljišne oblike bez drugih objekata koji se u prirodi nalaze na njima.

Područje: kartografija
En. model, relief

Fr. (carte en) relief
Nj. Geländemodell

remisija, spektralna

Spektralna refleksija na nezrcalnoj plohi.

Vidi: refleksija, spektralna
Područje: fizika (optika)
En. remission, spectral
Fr. rémission spectrale
Nj. Remission, spektrale

RENC

Kratica od Regional ENC Coordinating Centre. Regionalni koordinacijski centar za ENC. Regionalno uporište u mreži hidrografske službe WEND-a, odgovorno za izdavanje službenih ENC-ova i službenog ažuriranja, koje je sastavljeno od nacionalnih podataka ENC-a.

En. RENC (Regional ENC Coordinating Centre)

renderiranje

Vidi: prikazivanje, fotorealistično

reper

Oznaka stalne visinske točke kojoj je poznata visina iznad (ili ispod) određene referentne plohe, a od koje se može određivati razina drugih točaka. Stalni objekt postavljen na određeno stabilno mjesto (zgrade, mostovi i sl.) u obliku pločice s oznakom nadmorske visine ili nosača sa zaobljenim vrhom. Visina se u tom slučaju odnosi na tjeme gornje plohe.

Vidi: stup, nivelmanski
Područje: praktična geodezija
En. mark, bench; BM
Fr. repère de nivellement
Nj. Höhenmarke; Höhenpunkt

reper, dubinski

Reper izgrađen na stabilnoj stijeni, na velikoj dubini, radi osiguranja stalnosti visinske kote na dugo vremensko razdoblje.

Vidi: reper
Područje: inženjerska geodezija

reper, fundamentalni

Reper ugrađen na dubinu ne manju od 2,5 m.

U slučaju da se zemljište smrzava na dubini većoj od 1,7 m, mora biti usidren na 1 m ispod granice smrzavanja.

Vidi: reper

Područje: inženjerska geodezija

reper, kontrolni

Reper ugrađen u građevinu horizontalno ili vertikalno, koji služi za nadgledanje njezina slijeganja.

Vidi: reper

Područje: inženjerska geodezija

reper, podzemni

(1) Reper stabiliziran pod zemljom. (2)

Reper ugrađen na dubinu ne manju od 0,5 metara ispod granice zamrzavanja.

Vidi: reper

Područje: inženjerska geodezija

reper, teleskopski

Dubinski reper koji se sastoji od većeg broja cijevi koje se uvlače jedna u drugu. Služi za nadgledanje slijeganja pojedinih slojeva nasipane brane.

Vidi: reper; brana

Područje: inženjerska geodezija

reseau-ploča

Planparalelna staklena ploča s vrlo precizno ugraviranim križevima na pravilnom razmaku (2 do 10 mm). Montirana je tako da se ugravirani križevi nalaze u slikovnoj ravnini objektiva kamere, te se preslikavaju na snimku.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. reseau

Fr. réseau

Nj. Reseau

restitucija

Postupak određivanja točnog položaja predmeta koji snimljeni na snimci izgledaju iskrivljeni i pomaknuti. Restitucijom se ispravljaju pogreške nastale zbog nagutosti snimke i visinske razvedenosti objekta.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. restitution

Fr. restitution

Nj. Auswertung

restitucija, automatska

Automatsko zahvaćanje geometrijskih značajki i ostalih interpretabilnih svojstava sa snimke, objekata koji su predmet izmjere, metodama prepoznavanja uzoraka i objekata nad orijentiranim stereomodelom.

Vidi: stereomodel

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. restitution, automated

Fr. restitution automatique

Nj. Auswertung, automatische

rešetka

Algebarska struktura (npr. Booleove algebre) s dvije komutativne i asocijativne binarne operacije koje zadovoljavaju zakone apsorpcije i zakon idempotentnosti. Rešetka je parcijalno ureden skup, takav da svaki par elemenata a i b ima: najveću donju granicu c , tj. $c \leq a$ i $c \leq b$, i ako $c' \leq a$ i $c' \leq b$ vrijedi $c' \leq c$; najmanju gornju granicu d , tj. $d \geq a$ i $d \geq b$, i ako $d' \geq a$ i $d' \geq b$ vrijedi $d' \geq d$. Primjer mreže je skup svih podskupova danog skupa, gdje $A \leq B$ znači da je svaki element od A i element od B .

Područje: matematika

En. lattice

Fr. lattis; grille

Nj. Gitter

revir

Šumsko zemljište za koje je sastavljen katastarski operat u austrijskom ili mađarskom katastru zemljišta iz XIX. st.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. section (forestry)

Fr. canton

Nj. Forstdistrict

revizija katastarskog operata

Vidi: obnova katastarskog operata

rezanje

Izrezivanje dijela slike.

Područje: informatika, GIS

En. clipping

rezerva, gabaritna

Također: rezervni prostor
Kod tunela, prostor između gabarita vozila i gabarita tunela.
Područje: inženjerska geodezija

rezolucija

Također: razlučivost
Podatak o veličini najmanje mjerljive jedinice digitalizatora, najmanje upravljive jedinice nekog zaslona ili plotera, najmanje informacijske jedinice aerosnimke ili satelitske snimke odnosno digitalnih fotogrametrijskih podataka ili podataka daljinskih istraživanja, najmanje informacijske jedinice digitalnog modela reljefa u koordinatama X, Y, Z itd. Rezolucija se označuje u milimetrima, tisućinkama milimetra, linijama po centimetru, linijama po milimetru, točkama po inču ili kod fotogrametrijskih podataka i digitalnih modela, u centimetrima odnosno metrima u prirodi.
Područje: informatika, fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. resolution
Fr. résolution
Nj. Auflösung

rezolucija prikaza

Broj piksela koji može biti prikazan na zaslonu monitora, horizontalno i vertikalno.
Područje: informatika, fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. display resolution

rezolucija, prostorna

Mjera veličine objekta koji može biti razlučiv na snimci, ili površina zemljišta predstavljena jednim pikselom.
Vidi: piksel
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. resolution, spatial
Fr. résolution spatiale
Nj. Raumresolution

rezolucija, radiometrijska

Najmanja razlika u iznosu elektromagnetskog zračenja koju senzor

može detektirati.

Vidi: senzor
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. resolution, radiometric
Fr. résolution radiométrique
Nj. Resolution, radiometrische

rezolucija, spektralna

Specifični intervali valnih duljina elektromagnetskog spektra, tj. širina spektralnih kanala koje satelitski sustav može detektirati.
Vidi: kanal, spektralni
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. resolution, spectral
Fr. résolution spectrale
Nj. Auflösung, spektrale

rezolucija, vremenska

Vremenski interval između dvaju uzastupnih djelovanja senzora nad istim područjem.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. resolution, temporal
Fr. résolution temporelle
Nj. Auflösung, temporale

rezultanta

Zbroj dvaju ili više vektora.
Područje: matematika
En. resultant
Fr. résultant
Nj. Resultierende

rezultat, ispravljeni

Mjerni rezultat nakon ispravljanja sustavnog odstupanja.
Napomena: Ako ispravak nije proveden, rezultat je neispravan.
Vidi: rezultat, mjerni
Područje: metrologija
En. result, corrected
Fr. résultat corrigé
Nj. Meßergebnis, korrigiertes

rezultat, mjerni

Iskazana vrijednost mjerene veličine na osnovi jedne ili više mjernih vrijednosti

(izravno mjerenje) ili iz više mjerenih veličina na osnovi jednoznačnoga funkcijskog odnosa. Ispravljeni rezultat najbolja je procjena vrijednosti mjerene veličine.

Napomena: Mjeriteljska informacija osim mjernog rezultata sadrži podatke o mjernoj nesigurnosti i vrijednosti fizikalnih veličina koje su mogle utjecati na mjerni rezultat.

Vidi: rezultat, ispravljeni; nesigurnost, mjerna; nesigurnost, proširena; nesigurnost, sastavljena standardna

Područje: metrologija
En. measurement, result of
Fr. résultat d'un mesurage
Nj. Meßergebnis

rezultat, neispravljeni

Također: neobrađeni rezultat
Mjerni rezultat prije ispravljanja sustavne pogreške.

Vidi: ispravak; pogreška, sustavna
Područje: metrologija
En. result, uncorrected
Fr. résultat brut
Nj. Meßergebnis, unberichtigtes

rezultat, signifikantni

Rezultat ispita (uz izabranu signifikantnost α) koji dovodi do odbacivanja nul-hipoteze. U protivnom slučaju rezultat nije signifikantan.

Vidi: nul-hipoteza; razina signifikantnosti
Područje: statistika
En. result, significant
Fr. résultat significatif
Nj. Ergebnis, signifikantes

RGB

Akronim od engleskih naziva za osnovne boje u aditivnom miješanju boja: Red (crvena), Green (zeleni) i Blue (plava).

Vidi: miješanje boja, aditivno
Područje: fizika, kartografija, informatika
En. RGB (Red, Green, Blue)

Fr. RVB
Nj. RGB

RINEX

O prijamniku neovisan format za razmjenu

podataka koje prikupljaju GPS-prijamnici.

Vidi: GPS-prijamnik

Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. RINEX (Receiver Independent Exchange format)

rješavanje jednadžbi, grafičko

Također: grafičko rješenje

Najčešće približno rješenje, postignuto grafičkim ili geometrijskim metodama. Na

primjer, rješenje jednadžbe $e^x = 5 + \ln x$ može se približno odrediti procjenjujući točke presjeka grafova funkcija $y = e^x$ i $y = 5 + \ln x$.

Područje: matematika

rješavanje normalnih jednadžbi

Izračunavanje vrijednosti nepoznanica iz normalnih jednadžbi.

Vidi: jednadžbe, normalne

Područje: matematička obrada geodetskih podataka
En. solution of the normal equations
Fr. résolution des équations normales
Nj. Auflösung der Normalgleichungen

rješenje o dosudi

Odluka o tome tko je uspio kao kupac na javnoj dražbi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

rješenje o odbacivanju žalbe

Rješenje kojim se žalba odbacuje zato što je nedopuštena, nepravodobna ili izjavljena od neovlaštene osobe.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

rješenje o pokretanju ispravnog postupka

Rješenje zemljišnoknjižnog suda kojim se pokreće pojedinačni ispravni postupak, na temelju prijedloga za pojedinačni ispravni postupak.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

rješenje o upisu

Rješenje zemljišnoknjižnog suda kojim se određuje upis i nalaže njegova provedba u zemljišnoj knjizi; dostavlja se strankama tek nakon provođenja upisa, i to osobno; ako je

po njemu nužno postupanje tijela nadležnog za katastar, dostavlja se nadležnom katastru; ako je opis takve naravni da iz njega proizlazi porezna obaveza, dostavlja se poreznoj upravi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

rješenje za ispravak pogrešnog upisa

Rješenje kojim se pogrešni upisi ispravljaju na stanje koje je trebalo vrijediti prilikom upisivanja u kojem je nastao pogrešan upis.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

RMS-error

Vidi: odstupanje, standardno

En. RMS (Root Mean Square) error

RNC

Kratica od Raster Navigational Chart. Rasterska pomorska navigacijska karta. Baza podataka koju za upotrebu s RCDS-om u rasterskom formatu izrađuju hidrografske službe.

Vidi: RCDS

Područje: pomorstvo, geoinformatika

En. RNC (Raster Navigational Chart)

robot

Svaki stroj ili uređaj koji nešto radi automatski, a pritom podsjeća na čovjeka.

En. robot

Fr. robot

Nj. Roboter

robotika

Znanost koja se bavi projektiranjem, izradom i uporabom robota.

Vidi: robot

En. robotics

Fr. robotique

Nj. Robotik

romb

Četverokut kojem su sve stranice jednake. Dijagonale romba su okomite i raspolovljuju se. Romb s jednakim kutovima je kvadrat.

Opseg $O = 4a$, površina $P = \frac{ef}{2} = a^2 \sin \alpha$,

gdje je a stranica, e , f dijagonale, a α kut što ga zatvaraju stranice romba.

Područje: matematika

En. rhomb(us); lozeng

Fr. rhombe; losange

Nj. Rhombus; Raute

rotacija

Izometrija prostora koja ima točno jednu fiksnu točku ili je jednaka identičkom preslikavanju. Rotacija ravnine definirana je točkom S kao središtem rotacije i kutom rotacije α . Točka P i njezina slika P' jednako su udaljene od točke S . Rotacija ravnine može se zapisati pomoću matrica:

$$\begin{pmatrix} x' \\ y' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \cos \alpha & -\sin \alpha \\ \sin \alpha & \cos \alpha \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix}, \text{ gdje je}$$

$P'(x', y')$, $P(x, y)$. Rotacija

trodimenzionalnog prostora može se izraziti npr. pomoću Eulerovih kutova.

Vidi: izometrija

Područje: matematika

En. rotation; revolution

Fr. rotation; révolution

Nj. Drehung; Rotation

rotacija Zemlje

Vidi: rotacija, Zemljina

rotacija, Zemljina

Dnevno gibanje Zemlje oko svoje rotacijske osi od zapada prema istoku. Zemljina rotacija može se provjeriti promatranjem sumračnice iz zrakoplova ili satelita.

Posljedica Zemljine rotacije su izmjena dana i noći i prividna dnevna rotacija nebeske sfere. Zemljina rotacija je temelj za orijentaciju, a u izravnoj je vezi s geografskim koordinatama.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. rotation, Earth's

Fr. rotations de la Terre

Nj. Erdrotation

RTF

Kratica za Rich Text Format. Standard što ga je formalizirao Microsoft s ciljem formatiranja dokumenata. RTF datoteke su zapravo ASCII datoteke s posebnim naredbama koje sadrže informacije nužne za formatiranje teksta, kao što su npr. tipovi

slova ili razmak među retcima.

Područje: informatika

En. RTF (Rich Text Format)

rub

Krajnji dio neke površine, ono čime ona završava, što ju obrubljuje; ivica, kraj. Linija graničenja jedne ili više strana prostornog entiteta između dva čvora ili točke.

Napomena: U CROTIS-u 1-dimenzionalni topološki primitiv.

Vidi: entitet; čvor; CROTIS

Područje: GIS

En. edge

Nj. Kante

rudarstvo

Sekundarna gospodarska djelatnost pronalaženja, vađenja, prijevoza, prerade i oplemenjivanja ruda i drugih korisnih minerala. Posebna grana geodezije razvijena je za potrebe rudarstva, osobito za potrebe podzemnih radova, a naziva se rudarskim mjerenjima. Ona se provode prilagođenim geodetskim metodama i instrumentima, a služe za izradu grafičkih prikaza ili karata jamskih prostora u pogodnom mjerilu i svrsishodnoj projekciji s potrebnim tehničkim (rudarskim i geološkim) detaljima. Jamskim se mjerenjima prate i promjene što ih jamski radovi uzrokuju na površini, kao što je npr. slijeganje terena.

Područje: inženjerska geodezija

En. mining

Fr. mine (gisement)

Nj. Bergbau

rudina

Uobičajeno općepoznato tradicionalno ime za određeni dio katastarske općine.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. place, named; locality, named

Fr. lieudit

Nj. Flur; Feldlage

run-korekcija

Vidi: teodolit, optički

ruta

(1) Putni plan, tok putovanja, smjer. (2)

Dionica puta, dionica na putovanju.

En. route

Nj. Weg; Reiseweg

ruta plovidbe, unutrašnja

Ruta plovidbe po rijekama, kanalima i jezerima, osim na dijelovima rijeka i jezera po kojima plove i morski brodovi.

Područje: pomorstvo

En. area of navigation, coastal sea

ruža vjetrova

Vidi: vjetrulja

S-52

Specijalna publikacija IHO-a br. 52, naslovljena kao *Specifikacije za sadržaj karte i prikazni aspekt ECDIS-a*. Dodatne specifikacije i vođenje razvijeni su u dodacima S-52.

Vidi: IHO; ECDIS

Područje: pomorstvo

En. S-52 (Specifications for chart content and display aspects of ECDIS)

S-57

Specijalna publikacija IHO-a br. 57.

Vidi: norma IHO-a za prijenos digitalnih hidrografskih podataka

Područje: pomorstvo

sadržaj karte

Sve ono što je prikazano unutar okvira i napisano izvan okvira lista karte. U užem smislu to je sve ono što je prikazano unutar okvira lista karte. Sadržaj karata čine: matematička osnova karte, hidrografija i orografija, prikazana naselja, prikazane komunikacije (prometna mreža i sredstva različitih veza i linija), natpisi i nazivi prikazanih objekata, prikazane vrste tla i vegetacija i razne granične linije. Sadržaj tematskih karata čini prikaz različitih stanja, činjenica ili pojava. Na geografskim kartama njihov je sadržaj otisnut svjetlijim, nježnijim bojama, koje u tom slučaju imaju ulogu temeljnih karata.

Područje: kartografija

En. content, map

Nj. Karteninhalt

sadržaj prava

Bitni sastavni dijelovi nekog prava.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

sadržavati

Topološka relacija. Objekt *a* sadrži objekt *b* ako i samo ako je objekt *b* sadržan u objektu *a*.

Vidi: relacija, topološka; biti sadržan
Područje: matematika; GIS
En. contain

SAR

Vidi radar sa sintetičkom antenom

sastavljanje karte

Položajno točno i uopćeno prikazivanje objekata (sadržaja) karte, koje se izvodi na osnovi kartografske pripreme. Najčešće se ne provodi u mjerilu izdanja karte, i pri sastavljanju se ne primjenjuje kartografski ključ kao pri crtanju izdavačkog originala. Rezultat sastavljanja je sastavak karte.

Vidi: objekt sadržaja karte; priprema, kartografska; mjerilo karte; ključ, kartografski; original, izdavački
Područje: kartografija
En. compilation
Fr. préparation cartographique
Nj. Kartenentwerfen

sastavnica

Također: komponenta
Sastavni dio veličine. U mjernoj tehnici postoje npr. sastavnice standardne nesigurnosti A-vrste (proračun statističkim računom) i B-vrste (proračun na osnovi iskustva, znanstvene prosudbe i raspoloživih podataka).

Područje: metrologija, statistika
En. component
Fr. composant
Nj. Komponente

sastavnica nesigurnosti A-vrste

Vidi: proračun standardne nesigurnosti A-vrste

sastavnica nesigurnosti B-vrste

Vidi: proračun standardne nesigurnosti B-vrste

sat, atomski

Visokoprecizni sat koji mjeri vrijeme primjenom oscilacija atoma.

Vidi: GPS-sateliti
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. clock, atomic
Nj. Atomuhr

satelit

Slobodan leteći objekt u orbiti Zemlje, drugog planeta ili Sunca.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. satellite
Fr. satellite
Nj. Satellit

satelit, geostacionarni

Zemljin satelit kojega se orbita nalazi na udaljenosti 36 000 km od Zemlje, kreće se u smjeru rotacije Zemlje, a brzina kretanja mu je sinhronizirana s kretanjem Zemlje.

Vidi: orbita
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. satellite, geostationary
Fr. satellite géostationnaire
Nj. Satellit, geostationärer

savijanje karata

Ručno ili strojno savijanje karata preko jednog ili više pregiba na prikladan format, na primjer džepni.

Područje: kartografija
En. folding, map
Fr. pliage des cartes
Nj. Kartenfalzen

scena

(1) Površina Zemlje koju pokriva snimka. (2) Dvodimenzionalni prikaz intenziteta elektromagnetskog zračenja s nekog objekta dobiven senzorom čija geometrijska svojstva, kao i prijenosna karakteristika, bitno odstupaju od svojstava ljudskog oka.

Vidi: senzor
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. scene
 Fr. scène
 Nj. Szene

SCOP

Programski sustav za generiranje, obradu i vizualiziranje digitalnog modela reljefa razvijen u suradnji Instituta za fotogrametriju i daljinska istraživanja Tehničkog sveučilišta u Beču i njemačke tvrtke INPHO.
 Vidi: model reljefa, digitalni
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

SDI

Vidi: infrastruktura prostornih podataka

SDTS

Jedna od normi za prijenos prostornih podataka prihvaćena od Ministarstva trgovine SAD-a (U.S. Department of Commerce) kao Federalna norma za obradu informacija (Federal Information Processing Standard, FIPS 173), a preuzeta je od Nacionalnog odbora za norme digitalnih kartografskih podataka (National Committee on Digital Cartographic Data Standards, NCDCDS).
 Područje: kartografija, geoinformatika
 En. SDTS (Spatial Data Transfer Standard)

segment

Također: odsječak
 (1) Dužina. (2) Podskup pravca između dviju točaka uključujući i te točke. (3) Dio ravninskog lika što ga odsijeca sekanta toga lika. Npr. odsječak kruga.
 Područje: matematika
 En. segment; interval, closed
 Fr. segment; intervalle fermé
 Nj. Segment; Abschnitt; Intervall, abgeschlossenes

segment, kontrolni

Svjetska mreža kontrolnih stanica koje osiguravaju točnost položaja i satova satelita.
 Vidi: IGS

Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. segment, control
 Nj. Kontrollsegment

segment, korisnički

Opažaci s opremom za primanje signala.
 Vidi: GPS-prijamnik
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. segment, user
 Nj. Nutzersegment

segment, svemirski

Sateliti koji odašilju signale.
 Vidi: GPS-sateliti
 Područje: satelitska i fizikalna geodezija
 En. segment, space
 Nj. Raumsegment

seizmologija

Također: seizmika
 Grana geofizike koja na temelju seizmograma što ih bilježi seizmograf proučava potrese i s njima povezane pojave utvrđujući uzroke postanka te značajke i posljedice potresa, načine na koje se potresi javljaju i šire, vrijeme kad se javljaju, njihovu rasprostranjenost na Zemlji, svojstva potresnih valova i njihova širenja te njihovo prikazivanje na kartama.
 Područje: fizika
 En. seismology
 Fr. séismologie
 Nj. Seismologie

sekans

Trigonometrijska funkcija definirana kao recipročna vrijednost kosinusa nekoga kuta.

$$\text{Oznaka: sec; } \sec \alpha = \frac{1}{\cos \alpha} .$$

Područje: matematika
 En. secant
 Fr. sécante
 Nj. Sekans

sekanta

Pravac koji siječe krivulju u dvije točke. Dio sekante koji leži između presječnih točaka je tetiva.
 Područje: matematika
 En. secant; transversal

Fr. droite sécante; sécante

Nj. Sekante

sekstant

Instrument za mjerenje horizontalnih i vertikalnih kutova između dvaju objekata, najčešće kuta između horizonta i nekog nebeskog tijela. Najveću primjenu imao je u pomorskoj navigaciji. Naziva se sekstantom jer je duljina njegove skale šestina kružnice.

Područje: mjerni instrumenti

En. sextant

Fr. sextant

Nj. Sextant

sekunda

Jedinica za mjerenje vremena, osnovna SI jedinica. Trajanje 9 192 631 770 perioda onog zračenja koje odgovara prijelazu između dviju hiperfinih razina osnovnog stanja cezija 133 (prema rezoluciji XIII. generalne konferencije za mjere i utege, 1967). Znak jedinice: s. Zakonite su vremenske jedinice i decimalne jedinice tvorene od sekunde s pomoću zakonskih predmeta, minuta (znak: min), 1 min = 60 s, sat (znak: h), 1 h = 3600 s, dan (znak: d), 1 d = 86 400 s.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. second

Fr. seconde

Nj. Sekunde

sekunda, kutna

Vidi: jedinice za mjerenje kuta

semantika

(1) Znanstvena disciplina koja se bavi proučavanjem riječi kao nosilaca značenja, tj. odnosa između riječi i onoga što označuju.

(2) Dio definicije programskog jezika koji se usredotočuje na određivanje značenja prema sintaktičkim pravilima jezika. (3) Znanost o značenjima; grana lingvistike koja proučava riječi, njihove oblike i skupine kao sredstva za označivanje predmeta, odnosa i pojava; znanost o znakovima i njihovu značenju. (4) Dio semiotike koji proučava odnos između znakova i onoga što označuju. Semantika se

u kontekstu semantičke točnosti odnosi na način na koji je predmet analize preveden pomoću skupa "riječi", koje su pak povezane određenom "gramatikom", što omogućuje modeliranje stvarnosti koju treba opisati.

Područje: kartografija

En. semantics

Fr. sémantique

Nj. Semantik

SENC

Kratica od System Electronic Navigational Chart. Sustav elektroničke pomorske navigacijske karte. Baza podataka nastala transformacijom ENC-a pomoću ECDIS-a za odgovarajuću upotrebu, ispravci ENC-a odgovarajućim sredstvima i drugi podaci što ih dodaje pomorac. To je zapravo ona baza podataka kojoj se pristupa ECDIS-om za generiranje prikaza i drugih navigacijskih funkcija i ona je ekvivalent ažurnoj papirnoj karti. SENC može također sadržavati informacije iz drugih izvora.

Vidi: ENC; ECDIS

Područje: pomorstvo

En. SENC (System Electronic Navigational Chart)

senzor

Također: osjetilo; detektor

Element osjetljiv na pojas elektromagnetskog zračenja. Služi za pretvorbu intenziteta tog zračenja u električne veličine, bilo napona bilo jakosti struje.

Vidi: zračenje, elektromagnetsko

Područje: fizika, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. sensor

Fr. capteur

Nj. Sensor

senzor, aktivni

Senzor koji šalje vlastitu elektromagnetsku energiju za osvjetljavanje scene, a reflektirani dio energije ponovno prihvaća. Među aktivnim senzorima u daljinskim istraživanjima najpoznatiji je radar.

Vidi: scena; senzor; radar

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. sensor, active
Fr. capteur actif
Nj. Sensor, aktiver

senzor, navigacijski

Svaki senzor upotrijebljen u navigacijske svrhe. To može biti npr. radar, dubinomjer, Automatski sustav identifikacije (Automatic Identification System – AIS) i dr.
Područje: pomorstvo
En. sensor, navigational
Nj. Navigations-Sensor

senzor, optički

Prijamni uređaj za zračenje u optičkom području spektra elektromagnetskih valova.
Vidi: spektar, optički; osjetilo
Područje: mjerni instrumenti
En. sensor, optical
Fr. capteur optique
Nj. Sensor, optischer

senzor, pasivni

Senzor koji detektira i zapisuje prirodnu elektromagnetsku energiju reflektiranu i emitiranu s površine objekta.
Vidi: senzor
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. sensor, passive
Fr. capteur pasif
Nj. Sensor, passiver

serija opažanja

Opažanja koja su međusobno povezana na karakterističan način.
Područje: matematička obrada geodetskih podataka
En. series of observation
Fr. série d'observation
Nj. Beobachtungsreihe

serpentina

Vanjski složeni luk koji služi za projektiranje krivina kod prometnica na jako nagnutom terenu. Sastoji se od glavne krivine na kojoj se zaokreće, s vrlo velikim središnjim kutom, i dviju priključnih krivina. Između glavne i priključnih krivina umeće se međupravac ili prelazna krivina, kako bi se moglo izvesti

vitoperenje kolnika.
Vidi: vitoperenje kolnika
Područje: inženjerska geodezija
En. bend, hairpin
Nj. Serpentine; Kehre; Haarnadelkurve

serpentina I. reda

Serpentina kod koje su obje zakrivljenosti priključnih krivina u istom smjeru.
Vidi: serpentina
Područje: inženjerska geodezija

serpentina, simetrična

Serpentina kod koje su polumjeri priključnih krivina i međupravci ili prelazne krivine međusobno jednaki, odnosno središte glavne krivine je u sjecištu tangenata priključnih krivina.
Vidi: serpentina; krivina, prelazna
Područje: inženjerska geodezija

sesija

Vremenski interval u kojem je izvedeno neprekidno simultano opažanje na određenom broju stajališta.
Vidi: kampanja
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. session
Nj. Beobachtungszeitraum

sfera

Skup svih točaka prostora kojih je udaljenost od središta S jednaka polumjeru r . Oplošje (površina) sfere $O = 4r^2\pi$. Jednadžba sfere polumjera r sa središtem u točki $S(a, b, c)$:
$$(x-a)^2 + (y-b)^2 + (z-c)^2 = r^2.$$

Područje: matematika
En. sphere; surface, spherical
Fr. sphère
Nj. Sphäre; Kugelfläche

sfera, nebeska

Prividna sfera sa središtem u motriteljevu stajalištu ili u središtu Zemlje. Polumjer joj je neodređen.
Područje: geodezija
En. sphere, celestial
Fr. sphère céleste
Nj. Himmelskugel

sfera, Zemljina

Ploha Zemljine kugle.

Vidi: kugla, Zemljina

Područje: kartografija

sferoid

Rotacijska ploha, slična sferi. Katkad sinonim za rotacijski elipsoid.

Područje: matematika

En. spheroid

Fr. sphéroïde

Nj. Sphäroid

SGML

Kratica od Standard Generalized Markup Language. Jezik neovisan o platformi koji se temelji na ASCII znakovniku, a propisuje jedinstven način označivanja i prepoznavanja tekstualne strukture koja se tako uređena može upotrebljavati u različitim programima za stolno ili elektroničko nakladništvo.

Preporučio ga je ISO.

Područje: informatika

En. SGML (Standard Generalized Markup Language)

shareware

Također: javno dostupan softver

Softver koji se smije umnožavati i neko vrijeme upotrebljavati bez novčane naknade autoru. Nakon izvjesnog razdoblja, korisnik se obično treba registrirati i platiti malu naknadu autoru.

Područje: informatika

En. shareware

Fr. partagiciel; shareware

Nj. Shareware

shema, konceptualna

Konkretizacija konceptualnog modela podataka.

Područje: informatika

En. schema, conceptual

SI

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

SICAD

Interaktivno grafičko radno mjesto, među

ostalim i za kartografsku primjenu, koje je razvila tvrtka Siemens.

Područje: geoinformatika, kartografija

Nj. SICAD (Siemens Computer Aided Design)

signal

(1) Konstrukcija ili motka od drva ili kovine kako bi se učinila vidljivom geodetska točka izmjere. (2) Fizikalna veličina koja tijekom mjerenja služi za prijenos i dobivanje informacija, te se naziva i mjerni signal. (3) Informacija zabilježena sustavom daljinskih istraživanja.

Vidi: signal, mjerni

Područje: mjerni instrumenti, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. signal

Fr. signal

Nj. Signal

signalizacija

Označivanje točaka odgovarajućim signalima u svrhu mjerenja.

Vidi: signal

Područje: praktična geodezija

En. signalization; signaling

Fr. signalisation

Nj. Signalisierung

signal, izlazni

Izlazni signal mjernog sustava ili odziv.

Vidi: signal, mjerni

Područje: metrologija

En. response

Fr. réponse

signal, mjerni

Veličina koja predstavlja mjerenu veličinu i koja je funkcijski s njom povezana.

Napomena: Ulazni signal u mjerni sustav može se nazvati poticaj, a izlazni odziv.

Područje: metrologija

En. signal, measurement

Fr. signal de mesure

Nj. Meßsignal

signal, ulazni

Vidi: poticaj

signatura

(1) Kartografski znak koji se primjenjuje za prikaz ponajprije položaja i kvalitete objekta. Signature prema pojavnom obliku mogu biti zorne ili slikovite, geometrijske i slovnobrojčane, a pream dimenzijama točkaste (lokalne ili položajne), linijske, površinske i tjelesne. (2) Niz statističkih podataka koji definiraju trening-uzorak ili skupinu piksela. Upotrebljava se u postupku klasifikacije.

Vidi: kartografika; znak, kartografski; klasifikacija; trening-uzorak
Područje: (1) kartografija, (2) fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. symbol
Fr. symbole
Nj. Signatur

signatura, geometrijska

Signatura izvedena iz osnovnih geometrijskih likova ili iz pravilnih linijskih ili površinskih poredaka točaka i crta.
Vidi: signatura
Područje: kartografija
En. symbol, geometric
Fr. symbole de forme géométrique
Nj. Signatur, geometrische

signatura, linijska

Kartografski znak oblikovan tako da se liniji pridodaju dodatni znakovi ili se oni preoblikuju u niz malih slikovitih ili geometrijskih znakova.
Područje: kartografija
En. signature, line
Nj. Liniensignatur

signatura, nacrtana

Kartografski znak kojega je grafički oblik izveden iz nacrtta objekta koji predočuje.
Vidi: znak, kartografski
Područje: kartografija
En. symbol, profile
Nj. Ausriss(karten)zeichen

signatura, površinska

Kartografski znak koji prikazuje stanja ili pojave koje se površinski rasprostiru. To mogu biti obojena ili rastrirana površina ili

površine popunjene nekim znacima.
Vidi: znak, kartografski
Područje: kartografija
En. symbol, areal
Nj. Gebiets(lage)kartenzeichen

signatura, simbolička

Signatura koja svojim oblikom podsjeća na objekt koji prikazuje.
Vidi: signatura, zorna
Područje: kartografija
En. symbol
Fr. idéogramme
Nj. Signatur, symbolhafte

signatura, slikovita

Također: zorna signatura
Kartografski znak čiji je grafički oblik stilizirana, pojednostavnjena slika prikazanog objekta ili jednog njegova dijela.
Vidi: znak, kartografski
Područje: kartografija
En. symbol, pictoral
Fr. symbole
Nj. Kartenzeichen, bildliches

signatura, slovnobrojčana

Signatura nastala primjenom slova i brojki.
Vidi: signatura
Područje: kartografija
En. symbol, alphanumeric
Fr. symbole alphanumérique
Nj. Signatur, alphanumerische

signatura, tlocrtna

Kartografski znak čiji je grafički oblik izveden iz tlocrta objekta koji predočuje.
Vidi: znak, kartografski
Područje: kartografija
En. symbol, plan
Nj. Grundriss(karten)zeichen

signatura, točkasta

Također: lokalna ili položajna signatura
Kartografski znak koji jednom točkom pokazuje položaj nekog objekta na karti.
Vidi: znak, kartografski
Područje: kartografija
En. symbol, point

Fr. signe symbolique
Nj. Ortslagekartenzeichen

signatura, zorna

Takoder: slikovita signatura
Signatura izvedena pojednostavnjenjem bitnih vanjskih ili simboličnih značajki odjelitih objekata. Dije se dalje na tlocrtne, nacrtne i simboličke signature.
Vidi: signatura; signatura, tlocrtna; signatura, nacrtna; signatura, simbolička
Područje: kartografija
En. symbol, pictoral
Fr. symbole
Nj. Signatur, bildliche

sila teža

Rezultanta privlačne sile (gravitacije) i centrifugalne sile Zemljine rotacije oko vlastite osi.
Vidi: gravitacija
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. gravity
Nj. Schwere

simbolika boja

Primjena asocijativnosti pojedinih boja za prikaz određenih objekata, npr. plave za vode, zelene za šume i dr.
Područje: kartografija
En. association of colours, symbolic
Nj. Farbensymbolik

simetrala

Takoder: os simetrije
Pravac koji dijeli geometrijsku figuru u ravnini na dva dijela tako da je jedan s obzirom na pravac zrcalna slika drugoga.
Područje: matematika
En. line of symmetry; axis of symmetry
Fr. axe de symétrie
Nj. Symmetrieachse

simetrala kuta

Takoder: bisektrisa
Pravac koji prolazi vrhom kuta i dijeli ga na dva jednaka dijela. Svaka točka simetrale jednako je udaljena od krakova kuta.
Područje: matematika

En. bisector of an angle; bisectrix
Fr. bissectrice
Nj. Winkelhalbierende

simetrija

Preslikavanje ravnine ili prostora pri kojem skup fiksnih točaka može biti točka, pravac ili ravnina (osna i centralna simetrija u ravnini, centralna simetrija u prostoru, simetrija u prostoru s obzirom na ravninu). Figura je simetrična u odnosu na neku točku, pravac ili ravninu kada svakoj točki A figure odgovara takva točka A' te iste figure da je udaljenost točke A od točke, pravca ili ravnine jednaka udaljenosti točke A' od te iste točke, pravca ili ravnine.
Područje: matematika
En. symmetry
Fr. symétrie
Nj. Symmetrie

simpleks

Jednodimenzionalni simpleks naziva se dužinom. Dvodimenzionalni simpleks je prema definiciji trokut, a trodimenzionalni je tetraedar. Trokut i tetraedar smatraju se dvodimenzionalnim i trodimenzionalnim zatvorenim područjem. U n -dimenzionalnom euklidskom prostoru simpleksom se naziva lik od n -dimenzija, koji poopćuje pojam trokuta (tetraedra). Simpleks je geometrijski najjednostavniji lik u određenoj dimenziji, tj. točka, dužina, trokut i tetraedar su simpleksi dimenzija 0, 1, 2 i 3.
Područje: matematika
En. simplex
Fr. simplexe
Nj. Simplex

simulacija

Proces oponašanja stvarne pojave skupom matematičkih formula. Teorijski, bilo koja pojava koja se može svesti na matematičke podatke i jednadžbe može se simulirati na računalu.
Područje: matematika, informatika
En. simulation
Fr. simulation
Nj. Simulation

simulacija Monte Carlo

Također: metoda Monte Carlo
 Metoda pokušaja i pogrešaka kojom se ponavlja izračunavanje kako bi se otkrilo najbolje rješenje nekog problema (npr. odredio prirast pogrešaka); metoda se obično upotrebljava kada se u izračunavanju nalazi velik broj varijabli koje su u vrlo složenom međusobnom odnosu.
 Vidi: simulacija
 Područje: matematika, informatika
 En. simulation, Monte Carlo

sinus

(1) Jedna od trigonometrijskih funkcija. (2) Sinus šiljasta kuta α pravokutnog trokuta je kvocijent $\sin \alpha = \frac{a}{c}$, gdje je a duljina katete nasuprot kuta α , a c duljina hipotenuze.
 Vidi: funkcije, trigonometrijske
 Područje: matematika
 En. sine
 Fr. sinus
 Nj. Sinus

sinusoida

Graf funkcije $y = \sin x$.
 Područje: matematika
 En. sinusoid; sine curve
 Fr. sinusöide
 Nj. Sinuside; Sinuskurve

SIR

Kratica od Shuttle Imaging Radar. L-kanalni radarski sustav razvijen na Space Shuttle.
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. SIR (Shuttle Imaging Radar)

sitotisak

Tiskovni postupak koji se sastoji u izradi i otiskivanju tiskovne forme koju čini sitotiskarska šablona, a njezin je nosač fino sito čvrsto napeto na prikladni okvir. Pri protiskivanju boje kroz sito šablona zatvara sva ona okanca sita gdje boja ne smije dospjeti na otisak. Boje za sitotisak su guste i pokrivne, suše se sporo, te se svježi otisci ne smiju stavljati jedan na drugi.

Vidi: forma, tiskovna
 Područje: kartografija
 En. printing, (silk) screen
 Fr. sérigraphie
 Nj. Siebdruck

sjajnost

Također: luminancija
 Fotometrijska veličina (oznaka L) koja karakterizira svojstvo izvora svjetlosti da u ljudskom oku izazove određeni svjetlosni dojam. Jedinica sjajnosti SI = $\frac{\text{kandela}}{\text{m}^2} = \frac{\text{cd}}{\text{m}^2} = \text{nit}$ (znak nt), izražena pomoću toka svjetlosti $\text{cd}/\text{m}^2 = \text{lm m}^{-2} \text{sr}^{-1}$. Sjajnost 1 nt (cd m^{-2}) ima izvor ravne površine 1 m^2 kojoj je svjetlosna jakost 1 cd.
 Vidi: jakost, svjetlosna; sustav jedinica, Međunarodni
 Područje: fizika (optika)
 En. density, light
 Nj. Leuchtdichte

sjedanje

Okomita komponenta pomicanja građevine ili točke na terenu prouzročena izobličavanjem tla zbog promjene opterećenja ili potresom.
 Područje: inženjerska geodezija
 En. sagging
 Nj. Setzung

sjena, radarska

Crna signatura na radarskoj snimci koja predstavlja površinu s koje nema povratka signala.
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. shadow, radar
 Nj. Radarschatten

sjenčanje reljefa

Tehnika za poboljšanje prikaza reljefa u 2,5D ili 3D prikazu prostornih podataka. Nastoji oponašati put prirodnog svjetla koje nisko na obzoru osvjetljava teren.
 Vidi: 2,5D; 3D
 Područje: kartografija
 En. hillshading
 Nj. Geländeschummerung

sjever, geografski

Smjer što je određen meridijanom neke točke na Zemljinoj površini prema sjevernom polu.

Vidi: meridijan

Područje: kartografija

En. North, True

Fr. nord, géographique

Nj. Geographisch-Nord (GeN)

sjever, magnetski

(1) Smjer što ga zauzima južni pol neometano oscilirajuće vodoravno postavljene magnetne igle oslonjene o stožer u svojem težištu. (2) Smjer određen magnetnim meridijanom neke točke na Zemljinoj površini prema sjevernom magnetnom polu.

Područje: kartografija

En. North, Magnetic

Fr. nord magnétique

Nj. Magnetisch-Nord (MaN)

sjeverno

Sjeverna koordinata u ravnini kartografske projekcije. Oznaka N.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. northing (N)

Sjevernjača

Vidi: zvijezda, Polarna

sjever, računski

Pravac sjevera što ga označuju linije apscisa pravokutne koordinatne mreže, koji se na glavnome meridijanu podudara s geografskim sjeverom.

Vidi: apscisa; mreža, pravokutna koordinatna

Područje: kartografija

En. North, Grid

Fr. nord d'un carroyage

Nj. Gitter-Nord

skala boja

Skala svih boja koje su upotrijebljene na nekoj karti.

Područje: kartografija

En. wedge, colour

Fr. échelle de couleurs

Nj. Farbskala

skala boja, hipsometrijska

Skala boja sastavljena, po određenim načelima, od više boja i njihovih nijansa kojima se prikazuju visinski odnosi zemljišnih oblika.

Područje: kartografija

En. scale, hypsometric tint

Fr. échelle de teintes

Nj. Höhenschichtenfarb(en)scala

skala boja, kontrolna

Ljestvica sastavljena od malih četverokutnih površina za svaku upotrijebljenu boju, poredanih u red. Ta ljestvica čini kontrolnu skalu boja, a stavlja se najčešće na slobodni dio papira ili drugog nositelja otiska, koji će se pri daljnjoj obradi odrezati.

Područje: kartografija

En. scale, colour control

Fr. témoin, de couleur

Nj. Farbkontrollskala

skalar

Veličina čija se vrijednost može opisati jednim brojem.

Područje: matematika

En. scalar

Fr. scalaire

Nj. Skalar

skala, siva

Kontinuiran i postupan slijed sve tamnijih polja, od bijelih do potpuno crnih.

Područje: kartografija

En. scale, grey

Fr. gamme de gris

Nj. Graukeil

skaner

Vidi: skener

skaniranje

Vidi: skeniranje

skela, nanosna

Drvena ograda koja se postavlja paralelno s osi građevine.

Područje: inženjerska geodezija

skener

(1) Uređaj koji detektira prostornu razdiobu elektromagnetskog zračenja unutar određenog opsega bilježenjem intenziteta zračenja na uzorcima konačne veličine, tzv. elementarnim slikovnim elementima (pikselima). (2) Instrument za prihvatanje podataka koji transformira analognu sliku ili kartu u digitalni rasterski oblik pomoću sustavnih uzimanja uzoraka liniju po liniju. Podaci su spremljeni kao slika s vrijednostima koje označuju boju ili sivi ton otkriven na svakom odgovarajućem položaju na izvorniku.

Vidi: zračenje, elektromagnetsko
Područje: informatika, kartografija, fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. scanner
Nj. Abtaster; Abtastsystem

skener, mehanički

Skener s uređajem koji usmjerava elektromagnetske zrake k detektoru na mehanički način, npr. rotirajućim zrcalom. Vidi: skener

Područje: informatika; kartografija; fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. scanner, mechanical
Nj. Scanner, mechanischer; Abtaster, mechanischer

skener, multispektralni

Skener sa senzorima u multispektralnom načinu rada.

Vidi: skener; način rada, multispektralni
Područje: informatika, kartografija, fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. scanner, multispectral
Nj. Abtaster, multispektral

skener, ručni

Mali priručni skener koji se prevlači rukom preko predložaka.

Vidi: digitalizator, rasterski
Područje: informatika, kartografija
En. scanner, handy
Nj. Handscanner

skeniranje

(1) Pretvaranje analognih podataka, kao što

su fotografije, karte ili druge vidljive snimke, u digitalni (rasterski) format. (2) Postupak sličan konvolucijskom filtriranju koji upotrebljava jezgru za određene analize okoline (npr. cjelina, prosjek, minimum, maksimum, granica, većina). (3) Pretvaranje informacija u električne impulse pri (p)okretanju uređaja za registraciju. Dio je toka očitavanja odnosno zapisa (npr. pri digitalnoj registraciji kuta). Primjenjuje se električno, magnetsko ili optičko skeniranje. Vidi: filtriranje, konvolucijsko
Područje: kartografija, fotogrametrija i daljinska istraživanja, informatika, mjerni instrumenti
En. scanning
Fr. scannage; balayage
Nj. Abtastung

skica, indikacijska

Kopija lista katastarskog plana izrađena na papiru bolje kakvoće i izrezana na četiri dijela koja su nalijepljena na karton. Dijelovi su spojeni i na spojevima se mogu preklapati. Koristi se za geodetske radove na terenu.

Vidi: plan, katastarski
Područje: katastar i zemljišna knjiga

skica izmjere

(1) Crtež oblika katastarskih čestica i objekata na njima prema stvarnom stanju na zemljištu s upisanim ostalim podacima značajnima za katastar. (2) Crtež oblika dosadašnjeg i stvarnog stanja katastarskih čestica i objekata na njima s upisanim ostalim podacima značajnima za katastar radi održavanja katastarskog operata. (3) Skica izvan okvira karte koja pokazuje način izmjere i vrijeme kad je ona obavljena ili vrstu kartografskog materijala primijenjenog u izradi karte s opisom bitnih karakteristika tog materijala.

Područje: (1), (2) katastar i zemljišna knjiga; (3) kartografija
Fr. (3) carton des données de base
Nj. (3) Aufnahmeskizze

skica naknadne izmjere

Crtež predmetnih katastarskih čestica izrađen u postupku rješavanja prigovora s upisanim

podacima značajnima za rješenje po prigovoru.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

skica omeđivanja katastarske općine

Na topografskoj karti u mjerilu 1:25 000 ili na listu crtaćeg papira u približnome mjerilu 1:25 000, prikaz međe katastarske općine i položaja njezinih međnih oznaka kojima su dodijeljeni i upisani brojevi. Na crtežu su posebno naglašena naselja, važniji objekti te veća šumska i poljoprivredna zemljišta.

Vidi: općina, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

skica o pouzdanosti karte

Shematski prikaz podataka u izvanokvirnom dijelu karte: o metodi izmjere osnovne karte, vremenu kad je provedena izmjera (samo godina), o kartografskome materijalu, ako je riječ o izvedbenoj karti, te o organizaciji ili osobi koja je obavila izmjeru ili izradila kartu koja je poslužila kao kartografski materijal za izradu dotične karte.

Područje: kartografija

En. diagram of a map, reliability

Fr. carton des données de base

Nj. Zuverlässigkeitsskizze

skica otklona magnetske igle

Skica koja pokazuje otklon magnetske igle od prihvaćenoga računskog sjevera i godišnje promjene toga otklona.

Vidi: sjever, računski

Područje: kartografija

Fr. graphique de déclinaison

Nj. Nadelabweichungsangabe

skica rasporeda listova

Skica koja pokazuje podjelu i oznake listova karte određenog područja u istome mjerilu.

Također, skica koja pokazuje podjelu i oznake listova neke druge karte istog područja u nekom drugome mjerilu ili listove karte druge namjene.

Područje: kartografija

Nj. Kartenverweis

skica, terenska

Pojednostavnjena skicirana predodžba

dijelova terena s podacima potrebnim tijekom tahimetrijske terestričke izmjere za pomoć pri daljnjoj obradi podataka i izradi plana.

Vidi: tahimetrija

Područje: praktična geodezija

En. sketch, field

Fr. croquis topographique

Nj. Feldskizze

sklop s prijenosom naboja

Vidi: CCD

skup

Osnovni pojam teorije skupova i u aksiomatskoj izgradnji te teorije on se ne definira. Skup čine njegovi elementi.

Područje: matematika

En. set

Fr. ensemble

Nj. Menge

skupina katastarskih čestica

Cjelina dviju ili više katastarskih čestica, formirana radi njihove diobe, njihova preglednijeg numeriranja, ili računanja površina.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

skupina za ECDIS, Usklađivačka

Združena radna skupina IMO-a i IHO-a zadužena za održavanje izvedbene norme ECDIS-a i preuzimanje drugih srodnih tema.

Vidi: IMO; IHO; ECDIS

Područje: pomorstvo

En. Harmonization Group on ECDIS – HGE

skup, konveksni

Podskup ravnine ili prostora sa svojstvom: ako su dvije točke sadržane u tom skupu, skup sadrži i dužinu koja spaja te dvije točke. Primjeri: trokut, krug, kocka, ...

Područje: matematika

En. set, convex

Fr. ensemble convexe

Nj. Menge, konvexe

skupljanje

Također: prikupljanje

Najčešće se odnosi na skupljanje podataka ili

obavijesti.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. acquisition

skup, parcijalno uređen

Također: poset
Skup s relacijom $x < y$ definiranom za neke elemente x i y koji zadovoljavaju sljedeće uvjete: (1) ako je $x < y$ tada ne vrijedi $y < x$; (2) ako je $x < y$ i $y < z$, tada je $x < z$. Primjer parcijalno uređenoga skupa je skup podskupova danog skupa u kojem je definirano $A < B$, što znači da je A pravi podskup od B .
Područje: matematika
En. poset

slabljenje metroloških značajki

Također: klizanje
Vremenski polagana promjena metroloških značajki mjerila.
Područje: metrologija
En. drift
Fr. dérive

SLAR

Kratica od Side-Looking Airborne Radar.
Zrakoplovni sustav s bočnim skeniranjem za dobivanje radarskih snimaka.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. SLAR (Side-Looking Airborne Radar)

slika, digitalna

Dvodimenzionalni prikaz formiran skupom konačnog broja diskretnih elementarnih slikovnih elemenata (piksela).
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. image, digital
Nj. Bild, digitales

slika, multispektralna digitalna

Digitalna slika dobivena senzorima u multispektralnom načinu rada.
Vidi: slika, digitalna; senzor
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

slika, optička

Slika predmeta koju stvara optički element ili sustav.
Napomene: (1) Optička slika može biti realna ili virtualna. U realnoj slici točke koncentrirana je svjetlosna energija (npr. na filmu fotoaparata), a u virtualnoj slici sastaju se samo proizvođači realnih zraka (npr. slika u ravnom zrcalu). (2) Slika može biti uspravna, preokrenuta, obrnuta i okrenuta. U preokrenutoj slici izmijenjeni su smjerovi u odnosu na predmet gore–dolje i lijevo–desno (npr. u realnoj slici objektiva), u obrnutoj slici samo smjerovi gore–dolje, a u okrenutoj slici smjerovi lijevo–desno. Budući da preokrenuta slika u mjernom dalekozoru pri terestričkim mjerenjima nije pogodna, često se primjenjuju u dalekozoru preokretni optički sustavi, koji se sastoje od leća ili prizama. (3) Zbog pogreška preslikavanja u slici se pojavljuju neoštrine, odnosno neispravan položaj slika točaka.
Vidi: dalekozor, terestrički; preslikavanje, optičko; pogreška preslikavanja
Područje: fizika (optika)
En. image, optical
Fr. image optique
Nj. Bild, optisches

slika, pankromatska digitalna

Digitalna slika dobivena senzorima u pankromatskom načinu rada.
Vidi: slika, digitalna; senzor; način rada, pankromatski
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

slika, preokrenuta

Vidi: slika, optička

slika, rasterska

Također: bitmapa
Datoteka s rasterskim podacima. Rasterske slike nastaju uz pomoć odgovarajućih računalnih programa za rastersku grafiku kao što su primjerice Adobe Photo Shop ili Paint Shop Pro, ili skeniranjem. Rasterska slika ovisi o rezoluciji, što znači da njezina pojava na izlazu, tj. zaslonu ili papiru, ne ovisi samo o rezoluciji uređaja, nego i o finoći rastera u

kojem je izrađena. Rasterske se slike upotrebljavaju ponajprije onda kada su potrebne neprekidne varijacije u boji ili tonovima.

Vidi: podaci, rasterski; datoteka; rezolucija

Područje: informatika

En. image, raster

Nj. Rasterbild

slika, uspravna

Optička slika usmjerena (orijentirana) kao i promatrani predmet. Primjeri: povećalo; terestrički dalekozor.

Vidi: slika, optička

Područje: fizika (optika)

En. image, upright; image, erect

Fr. image droite

Nj. Bild, aufrechtes

slika, vektorska

Datoteka s vektorskim podacima. Vektorske slike nastaju uz pomoć odgovarajućih računalnih programa za vektorsku grafiku kao što su primjerice AutoCAD ili CorelDRAW. Vektorska slika ne ovisi o rezoluciji, što znači da se pojavljuje na izlazu, tj. zaslonu ili papiru, u maksimalnoj rezoluciji uređaja. Vektorske se slike upotrebljavaju ponajprije onda kada su potrebne jasne i oštro definirane linije.

Vidi: podaci, vektorski; grafika, vektorska; rezolucija

Područje: informatika

En. vector image

Nj. Vektorbild

slika, višetonska

(1) Slika na kojoj su reproducirane sve tonske vrijednosti nekog predloška (uzorka, originala). (2) Višetonska snimka koja sadrži sve tonove i polutonove snimljenog predloška bez rastriranja.

Područje: kartografija

Fr. image en demi-teintes

Nj. Halbtonbild

slika, zrcalna

Fotografiranjem ili kopiranjem izrađena snimka, odnosno kopija, na kojoj su slika ili crtež zrcalni, tj. nečitki. Kod prozirnog

nosioca čitka slika ili crtež dobivaju se okretanjem nosioca.

Kratice: cg – čitak crtež (slika) s gornje strane nosioca; cd – čitak crtež (slika) s donje strane nosioca.

Područje: kartografija

En. lateral reversal

Fr. retournement par contact

Nj. Drehen

SLIP

Kratice od Serial Line Internet Protocol. Standardni protokol za serijsko povezivanje osobnih računala s internetom preko modema i telefonske linije.

Područje: informatika

En. SLIP (Serial Line Internet Protocol)

sloj

Digitalno spremanje objekata neke grafike, npr. karte, kao skupine istovrsnih objekata, pri čem se te skupine mogu promatrati kao slojevi poslagani jedan iznad drugoga. Kod karata se slojevi mogu usporediti s objektima sadržanim na izdavačkim originalima analogne karte.

Područje: informatika, kartografija

En. layer; level

Nj. Schicht; Folie; Ebene

sloj, anotacijski

Niz anotacijskih elemenata koji su iscrtni u Vieweru ili Map Composeru i spremljeni u datoteku (ekstenzije .ovr).

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. layer, annotation

sloj, antirefleksni

Jedan ili više vrlo tankih antirefleksnih slojeva, debljine sloja manje od $\frac{1}{4}$ valne duljine svjetlosti, nanesenih na granične plohe (prema zraku) leća ili prizmi, koji na osnovi interferencije svjetlosti uklanjaju ili umanjuju štetnu refleksiju i time povećavaju propuštenu količinu svjetlosnog toka.

Vidi: interferencija (svjetlosti)

Područje: fizika (optika)

En. coating, antireflection; coating, reflex reducing; blooming

Fr. couche anti-reflets; couche anti-réfléchissante
Nj. Antireflexbelag

sloj atmosfere, granični

Vidi: atmosfera

slojnica

Vidi: izohipsa

sloj, vektorski

Sloj vektorskih obilježja i njihovih pridruženih atributa za pojedine sadržaje (komunikacije, visina terena i dr.).

Područje: GIS

En. layer, vector

Fr. vecteur données

Nj. Vectorschicht

sloj zraka, prizemni

Vidi: atmosfera

slovo kao kartografski znak

Slovo ili više slova koja se upotrebljavaju kao kartografski znak.

Područje: kartografija

En. symbol, letter

Fr. symbole alphabetique

Nj. Buchstabenkartenzeichen

služba, kartografska

Organizacija kojoj je povjerena dužnost da se brine o izradi, odnosno izdavanju određenih karata.

Područje: kartografija

En. agency, mapping

Fr. service cartographique

Nj. Kartendienst

služba rasterskih karata, Mornarička

Vidi: ARCS

službenik, zemljišnoknjižni

Osoba koja radi na vođenju zemljišnih knjiga, a za to mora imati položen zemljišnoknjižni ispit.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

služnost

Ograničeno stvarno pravo. Može biti stvarna

i osobna.

Vidi: prava, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. easement; servitude

Fr. servage

Nj. Grunddienstbarkeit

služnost, kućna

Stvarna služnost koja vlasnika nekretnine ovlašćuje da nešto poduzima na susjedovoj nekretnini kao poslušnoj, što je taj dužan trpjeti.

Vidi: služnost, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

služnost, osobna

Stvarno pravo koje ovlašćuje određenu osobu da se na određeni način služi tuđom stvari; pravo plodouživanja, pravo uporabe i pravo stanovanja.

Vidi: prava, stvarna; pravo plodouživanja

Područje: katastar i zemljišna knjiga

služnost, stvarna

Ograničeno stvarno pravo osnovano u svrhu korisnijega gospodarenja nekretninom.

Vidi: prava, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

sljedivost

Svojstvo mjernog rezultata ili vrijednosti etalona po kojem se on oslanja na odgovarajući referencijski etalon neprekinutim lancem usporedaba koje imaju utvrđene nesigurnosti.

Područje: metrologija

En. traceability

Fr. traçabilité

smjer

(1) Zajedničko svojstvo međusobno paralelnih pravaca. U svakodnevnom životu su često pojmovi smjer i orijentacija istoznačnice. U matematici su to različiti pojmovi, svaki smjer omogućuje dvije (suprotne) orijentacije. Npr. za jednoznačno definiranje vektora potrebno je zadati njegovu duljinu, smjer i orijentaciju. (2)

Pravac uzduž kojega nešto leži, nalazi se, miče se itd., s obzirom na točku ili područje

prema kojem je usmjeren. Npr. oluja se kreće u smjeru sjevera. (3) Točka ili područje. Npr. smjer prema sjeveru. (4) Ono što usmjerava od jedne točke prema drugoj. (5) Način razmišljanja, djelovanja ili sklonosti prema nečemu.

En. direction

smjer, priključni

Pravac od jedne stalne točke prema drugoj stalnoj točki (priključnoj točki) pri mjerenju horizontalnih kutova radi prenošenja smjera. Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija

En. direction, connecting

Fr. direction de rattachement

Nj. Anschlussrichtung

smještaj imena (na kartama)

Smještaj imena takav da se što određenije vidi na što se odnose. Razlikuju se ovi načini smještaja: uobičajeni (normalni) način, kada se slova orijentiraju tako da se što lakše čitaju i da budu što bliže objektu na koji se odnose; u smjeru meridijana ili uzduž meridijana; horizontalni, kada se ime ispisuje horizontalno (vodoravno); vertikalni, kada se ime ispisuje vertikalno, a čita se od juga prema sjeveru; u obliku luka povijajući se za objektom na koji se odnose; površinski, kada se ime odnosi na neki površinski objekt i nalazi se unutar površine objekta; linijski, kada je ime prilagođeno nekoj liniji; smještaj imena koja se odnose na kopno; smještaj imena koja se odnose na more ili dijelove mora.

Područje: kartografija

Fr. orientation des écritures

Nj. Schriftstellung

SML

Vidi: jezik prostornog modeliranja

snepiranje

Operacija automatskog uređivanja u kojoj se točke koje leže blizu drugih točaka ili linija mogu malo pomaknuti tako da im odgovaraju.

Područje: GIS

En. snapping

Nj. Einfangen

snimak

Vidi: snimka

snimak, zračni

Vidi: aerosnimka

snimalište

Položaj projekcijskog središta objektivna kamere u trenutku ekspozicije. Zadaje se prostornim koordinatama koordinatnog sustava objekta koji se mjeri.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

snimanje, detaljno

Vidi: izmjera, detaljna

snimanje, fotografsko

Radovi s fotografskom kamerom na izradi slike nekog objekta (predloška ili izvornika). Obuhvaćaju pripremu izvornika, namještanje smanjenja ili povećanja, određivanje zaslona i vremena osvjetljenja i samo osvjetljenje (ekspoziciju).

Područje: kartografija

En. photographing

Fr. prise de vue

Nj. Aufnahme, photographische

snimka

(1) Slika stvorena djelovanjem svjetla na svjetloosjetljivi sloj, na koji se dalje djeluje kemijski da se stvorena latentna slika učvrsti i poprimi željenu gustoću. Također: fotografija. (2) Slika ili prikaz objekta ili scene.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. (1) photograph; (2) image

Fr. (1) photographie; (2) image

Nj. (1) Fotografie; (2) Bild

snimka, digitalna

Snimka u obliku bitmape dobivena skeniranjem obične fotografije ili izravno digitalnom kamerom.

Vidi: bitmapa; skeniranje; kamera, digitalna
 Područje: informatika, kartografija, fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. photograph, digital; image, digital
 Fr. photographie numérique; image numérique
 Nj. Digitalfotografie; Digitalbild

snimka, mjerna

Fotografija čija je unutarnja orijentacija poznata. Snimka ne mora strogo predstavljati centralnu projekciju snimljenog objekta, ali u tom slučaju mora biti poznat zakon distorzije koji tu projekciju kviri.
 Vidi: orijentacija, unutarnja; projekcija, centralna
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. image; photogram
 Fr. photogramme; cliché métrique
 Nj. Meßbild

snimka, multispektralna

Snimka načinjena od više spektralnih kanala.
 Vidi: kanal, spektralni
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. image, multispectral
 Fr. image multispectralle
 Nj. Bild, multispektrales

snimka, pankromatska

Jednokanalna ili monokromatska satelitska snimka.
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. image, panchromatic
 Nj. Bild, panchromatisches

snimka, pseudokolorna

Također: falškolorna snimka
 Snimka u boji gdje su nevidljivi dijelovi elektromagnetskog spektra izraženi kao jedna ili više komponenti tako da predočene boje Zemljine površine ne odgovaraju stvarnom vizualnom iskustvu.
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. image, false colour; image, pseudo-colour

Fr. image pseudo-couleur
 Nj. Falschfarbenbild

snimka, zračna

Vidi: aerosnimka

snimke, multitemporalne

Dvije ili više različito datiranih snimaka istog područja.
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. images, multitemporal
 Fr. images multitemporelle
 Nj. Bilder, multitemporale

snop zraka

Skup zraka svjetlosti točkastog izvora. Pri stigmatičnom preslikavanju snop zraka svjetlosti sastaje se u točki slike. Skup zraka svjetlosti koje općenito prolaze zajedničkom točkom, npr. optičkim središtem optičkog sustava, čvornom točkom (glavne zrake).
 Vidi: točka (optičkog sustava), čvorna
 Područje: fizika (optika)
 En. bundle of rays
 Fr. faisceau de rayons
 Nj. Strahlenbündel

softver

Dio računalnog sustava koji nema fizikalnih dimenzija; opći pojam za sve programe; popis naredaba računala; naziv za programe i upute koji se primjenjuju u radu s računalima; sve vrste programa, programskih jezika itd.
 Područje: informatika
 En. software
 Nj. Software

softver, aplikacijski

Program napisan za rješavanje određene zadaće, npr. softver za projektiranje i crtanje mreže meridijana i paralela u različitim kartografskim projekcijama.
 Vidi: softver
 Područje: informatika
 En. software, application
 Nj. Anwender-Software

softver, javno dostupan

Vidi: shareware

softver, slobodan

Vidi: freeware

SOLAS

Međunarodna konvencija o zaštiti ljudskog života na moru, koju je izradio IMO.

Ugovorne vlade obvezuju se objaviti sve zakone, odredbe, naredbe i pravila te poduzeti sve druge korake koji mogu biti nužni da daju potpuni efekt trenutačnoj konvenciji, kao i da osiguraju, sa stajališta sigurnosti ljudskog života, pripravnost broda za službu kojoj je namijenjen.

Vidi: IMO

Područje: pomorstvo

En. SOLAS (Safety of Life at Sea)

Space Shuttle

Američki satelitski program 1980-ih, službeno nazvan Space Transportation System (STS).

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. Space Shuttle

spajanje

Također: agregacija

Grupiranje pojedinih klasa tako da čine novu, složeniju klasu, npr. klasa aerodrom dobije se sažimanjem klasa pista, zgrada itd. Formiranje novog pojma, višeg stupnja, na temelju odnosa postojećih pojmova.

Područje: informatika

En. aggregation

Nj. Aggregation

spajanje katastarskih čestica

Ujedinjenje dviju ili više katastarskih čestica.

Spajati se mogu katastarske čestice u istoj katastarskoj općini i ako se dodiruju.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

specifikacija

Pobliže označivanje, razrada pojedinačnoga; jedan od koraka koji prethodi primjeni modela na program ili bazu podataka;

navođenje svih zadataka koje program ili model treba obaviti, međusobne povezanosti različitih objekata i podatka i sl.

Područje: informatika

En. specification

Nj. Spezifikation

specifikacija proizvoda

U službenoj kartografiji u Hrvatskoj, opis tehničkih karakteristika topografskih podataka s opisom organizacije prikupljanja i obrađivanja tih podataka.

Vidi: kartografija, službena

Područje: kartografija

specifikacija, tehnička

Isprava koja propisuje tehničke zahtjeve što ih mora zadovoljavati proizvod, proces ili usluga.

Napomene: (1) Tehnička specifikacija mora pokazati, kada je to potrebno, postupak ili postupke s pomoću kojih se može utvrditi jesu li zahtjevi zadovoljeni. (2) Tehnička specifikacija može biti norma, dio norme ili neovisna o normi.

Područje: metrologija

En. specification, technical

Fr. spécification technique

Nj. Spezifikation, technische

specijalka

Također: specijalna karta

Topografska karta u mjerilu 1:75 000

izrađena krajem XIX. st. za područje cijele

Austro-Ugarske. Naziv je proširen i na

novije topografske karte u mjerilu 1:50 000 i 1:100 000.

Vidi: karta, topografska

Područje: kartografija

Nj. Spezialkarte

spektar

Kontinuirani niz elektromagnetske energije poredan prema valnim duljinama ili frekvenciji.

Područje: fizika

En. spectrum

Fr. spectre

Nj. Spektrum

spektar, elektromagnetski

Kontinuirani slijed elektromagnetske energije poredan prema valnim duljinama ili frekvencijama. Razlikuju se kozmičko zračenje, gama-zračenje, rendgensko zračenje, zatim područje svjetlosnih valova i radiovalova: kozmičko zračenje ispod 1 pm, gama-zračenje ~1–10 pm, rendgensko zračenje 10 pm – 100 nm, ultraljubičasto zračenje 100 nm – 400 nm, područje svjetlosti 400 nm – 780 nm, infracrveno zračenje 780 nm – 1 mm, mikrovalovi 1 mm – 100 mm, radiovalovi 100 mm – 10 km, audiovalovi preko 10 km.

Vidi: zračenje, infracrveno; zračenje, ultraljubičasto; svjetlost; spektar, optički
Područje: fizika

En. spectrum, electromagnetic
Fr. spectre électromagnétique
Nj. Spektrum, elektomagnetisches

spektar, frekvencijski

Distribucija amplituda signala kao funkcija frekvencije.

Vidi: opseg, frekvencijski
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. spectrum, frequency
Nj. Frequenzspektrum

spektar, optički

Također: optičko područje elektromagnetskih valova
Dio spektra elektromagnetskih valova od 100 nm do 1 mm koji sadrži infracrveno područje (780 nm – 1 mm), područje svjetlosti (400 – 780 nm) i ultraljubičasto područje valova (100 – 400 nm).

Vidi: spektar, elektromagnetski
Područje: fizika (optika)
En. range, optical
Fr. gamme optique
Nj. Bereich, optischer

spektroskop

Uređaj za mjerenje spektralne razdiobe elektromagnetskog zračenja.

Područje: fizika (optika)
En. spectrometer
Fr. spectromètre
Nj. Spektrometer

spirala

Vidi: zavojnica
Područje: matematika

spirala, logaritamska

Ravninska krivulja kod koje je kut radijvektora proporcionalan logaritmu njegove duljine. U polarnim koordinatama ima jednadžbu $\ln r = a\varphi$, odnosno $r = e^{a\varphi}$.

Područje: matematika
En. spiral, logarithmic
Fr. spirale logarithmique
Nj. Spirale, logarithmische

splajn

Glatka krivulja matematički podešena na niz točaka.

Područje: matematika
En. spline
Fr. spline
Nj. Spline

spljoštenost

Parametar za odstupanje elipsoida od sfere izražen matematički jednadžbom $f = \frac{a-b}{a}$,

gdje su a i b velika odnosno mala poluos elipsoida.

Područje: geodezija, geoinformatika
En. flattening
Fr. aplatissement
Nj. Abplattung

spljoštenost sile teže

Omjer razlike normalnih ubrzanja sile teže na polu i ekvatoru s vrijednošću na ekvatoru.

Vidi: sila teža
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. flattening, gravity
Nj. Schwereabplattung

spor

Sukob pravnih interesa u kojem različite osobe tvrde da imaju isto pravo.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

SPOT

Serija satelita za opažanje Zemlje, koju financiraju Francuska, Belgija i Švedska. Do

sada je lansirano pet satelita: SPOT 1 (1986), SPOT 2 (1990), SPOT 3 (1993), SPOT 4 (1998) i SPOT 5 (2002). Svaki satelit nosi dvije digitalne kamere s HRV (High Resolution Visible) sensorima, koji mogu raditi kao pankromatski senzori (P-mode) ili multispektralni senzori (XS-mode). Snimke dobivene u pankromatskom kanalu imaju prostornu rezoluciju 10 m (SPOT 5 2,5 m i 5 m), a rezolucija multispektralnih snimaka je 20 m.

Vidi: kamera, digitalna; senzor

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

Fr. SPOT (Système Pour l'Observation de la Terre)

SPOT Image

Komercijalna ustanova koja raspolaže satelitskim SPOT-snimkama (nalazi se u Toulouseu, Francuska).

Vidi: SPOT

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

SPS

Kratice od Standard Positioning Service. Razina usluga manje točnosti globalnoga pozicijskog sustava dostupna svim korisnicima.

Vidi: PPS

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. SPS (Standard Positioning Service)

SQL

Strukturirani jezik za pretraživanje, jezik upotrebljavan u relacijskim bazama podataka koji omogućuje korisniku izgradnju složenih logičkih izraza identificirajući podatke koji će biti pozvani i kojima će se rukovati.

Vidi: jezik za pretraživanje

Područje: informatika

En. SQL (Structured Query Language)

sredina

Također: prosječna vrijednost; srednjak

Može se definirati na različite načine, a primjeri su aritmetička, geometrijska, harmonijska i kvadratna sredina. Može se definirati i u složenijim okolnostima. Tako je

npr. $\frac{1}{a-b} \int_a^b f(x) dx$ srednja vrijednost

funkcije f na intervalu $[a, b]$. Ako su A aritmetička, G geometrijska, Q kvadratna i H harmonijska sredina pozitivnih brojeva

x_1, x_2, \dots, x_n , a m najmanji i M najveći od tih brojeva, onda je $m \leq H \leq G \leq A \leq Q \leq M$, dok jednakost vrijedi ako i samo ako je $x_1 = x_2 = \dots = x_n$. Naziv sredina obično se

upotrebljava kad se odnosi na neki parametar populacije, a naziv prosjek kad se odnosi na rezultat računanja iz podataka uzorka.

Vidi: sredina, aritmetička; sredina, geometrijska; sredina, harmonijska; sredina, kvadratna

Područje: matematika, statistika

En. mean; average

Fr. moyenne

Nj. Mittel; Mittelwert

sredina, aritmetička

Zbroj mjernih vrijednosti iste veličine u nizu podijeljen s njihovim brojem.

Vidi: sredina, geometrijska; medijan; mod; niz, mjerni

Područje: matematika, metrologija

En. mean value

Fr. moyenne arithmétique

Nj. Mittelwert, arithmetischer; Mittel, arithmetisches

sredina, geometrijska

Za dva pozitivna realna broja a i b to je broj \sqrt{ab} . Geometrijska sredina brojeva a, b, c je $\sqrt[3]{abc}$, itd.

Područje: matematika

En. mean, geometric; average, geometric

Fr. moyenne géométrique

Nj. Mittel, geometrisches

sredina, harmonijska

Za dva broja a, b to je broj $h = \frac{2}{\frac{1}{a} + \frac{1}{b}}$.

Analogno, harmonijska sredina triju brojeva

a, b, c je broj $h = \frac{3}{\frac{1}{a} + \frac{1}{b} + \frac{1}{c}}$, itd.

Recipročna vrijednost harmonijske sredine n brojeva je aritmetička sredina recipročnih vrijednosti tih brojeva.

Područje: matematika

En. mean, harmonic; average, harmonic

Fr. moyenne harmonique

Nj. Mittel, harmonisches

sredina, kvadratna

Drugi korijen iz zbroja kvadrata veličina a_i , podijeljena njihovim brojem n :

$$m = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n a_i^2}{n}}$$

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. mean square, root; mean, quadratic

Fr. moyenne quadratique

Nj. Mittel, quadratisches

sredina, obična aritmetička

Zbroj svih vrijednosti podijeljen njihovim ukupnim brojem.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. mean, arithmetic

Fr. moyenne arithmétique

Nj. Mittel, einfaches arithmetisches

sredina, opća aritmetička

Također: težinska sredina

Zbroj veličina pomnoženih s njihovim težinama podijeljen sa zbrojem težina.

Vidi: težina

Područje: matematika

En. mean, weighted

Fr. moyenne pondérée

Nj. Mittel, allgemeines arithmetisches;

Mittel, gewogenes

sredina, težinska

Vidi: sredina, opća aritmetička

središte

Također: centar

(1) Središte kružnice; točka ravnine koja je

jednako udaljena od svih točaka kružnice. (2) Središte simetrije; točka koja pri centralnoj simetriji ostaje na miru.

Područje: matematika

En. centre

Fr. centre

Nj. Mittelpunkt; Zentrum

središte, projekcijsko

Ishodište (središte) snopa zraka fotogrametrijske snimke. Dogovorno je za projekcijsko središte određeno središte ulazne pupile objektiva fotogrametrijske kamere.

Vidi: pupila, ulazna; kamera, mjerna

središte Zemlje

Točka u kojoj se nalazi središte Zemljine mase.

Vidi: centar mase

Područje: fizika

Nj. Mittelpunkt der Erde

sredstvo, optičko

Sredstvo kroz koje prolazi svjetlost.

Područje: fizika (optika)

En. medium, optical

Nj. Medium, optisches

sredstvo, zapisno

Vrpca, disk, list ili drugo sredstvo na koje se zapisuje vrijednost mjerene veličine ili s njome povezana vrijednost.

Područje: metrologija, mjerni instrumenti

En. medium, recording

Fr. support d'enregistrement

stabilizacija točaka

Postavljanje trajnih oznaka stalnih geodetskih točaka. Postoji nadzemna i podzemna stabilizacija točaka.

Vidi: točka, stalna; znak stalne točke; znak točke, podzemni

Područje: praktična geodezija

En. marking (of survey points), permanent

Fr. matérialisation des repères

Nj. Vermarken von Festpunkten

stabilnost

Vidi: postojanost

stabilnost, dimenzionalna

Svojstvo materijala, nosioca crteža, da pri promjeni temperature i vlažnosti zraka ne mijenja ili da samo neznatno mijenja dimenzije, tj. da teorijske veličine karte ostaju sačuvane.

Vidi: nositelj crteža

Područje: kartografija

En. stability, dimensional

Fr. stabilité dimensionnelle

Nj. Maßhaltigkeit

stacioniranje

Određivanje položaja točaka trase tako da se odmjeri njihova udaljenost po trasi, od njezina početka, ili od neke točke za koju će se naknadno odrediti udaljenost od početka.

Vidi: trasa

Područje: inženjerska geodezija

En. chainage

Nj. Stationierung

stacioniranje, slobodno

Određivanje koordinata stajališne točke na osnovi danih koordinata ciljnih točaka mjerenjem kutova i uz primjenu računala na osnovi odgovarajućeg programa.

Područje: praktična geodezija

Nj. Stazionierung, freie

stajalište

Mjerna točka na koju se postavlja i centrira instrument.

Vidi: točka, mjerna

Područje: praktična geodezija

En. point, measuring; station, instrument

Fr. station; station de l'instrument

Nj. Meßpunkt

stajalište, umjereno

Stajalište geodetskog instrumenta kojem je položaj određen umjeravanjem od međnih točaka, međa ili drugih objekata.

Vidi: umjeravanje

Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija

stalnica mjerila

Vidi: konstanta mjerila

stalnost

Vidi: postojanost

standard

Uzor, ideal, obrazac, stupanj. Konkretna primjer nekog objekta ili specifikacije nekog postupka koji služi za usporedbu svih drugih sličnih objekata ili postupaka. Obično se u nekom području primjene učestalo upotrebljava i ima širu podršku. Primjena standarda je preporučljiva zato da bi se osigurala široka primjenjivost i ekonomičnost konkretnih tehničkih rješenja.

Vidi: norma

En. standard

stanica, mjerna

Također: totalna stanica

Integrirani elektronički tahimetar s mikroprocesorom i računalom, uz mogućnost automatskog toka mjerenja, kontrole funkcija (samokontrola uz pokazivanje neispravnosti), digitalnoga pokazivanja i zapisa podataka.

Napomena: Uz standardni program i mogućnost primjene vlastitog programa moguća su rješavanja različitih računskih zadataka (npr. slobodno stacioniranje, iskolčenje točaka po zadanim koordinatama i dr.).

Vidi: tahimetar, elektronički; stacioniranje, slobodno

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite, electronic(al); station, total

Nj. Theodolit, elektronischer

stanica, radna

Računalna oprema konfigurirana tako da jednoj osobi omogućuje obavljanje određenih poslova. Radna stanica može biti terminal povezan s računalom ili samostalni računalni sustav. Može biti sastavljena od monitora i tipkovnice, ali prema vrsti poslova koje treba obaviti i od druge opreme.

Područje: informatika

En. workstation

Nj. Arbeitsplatz

stanica, totalna

Vidi: stanica, mjerna

stanovatelj

Nositelj prava stanovanja.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

stanje nekretnina, postojeće pravno

Pravno stanje nekretnina u zemljišnoj knjizi mjerodavno za pravni promet nekretnina.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

stanje nekretnina, pravno

Uspostavljena stvarna i druga prava na nekretninama i druge činjenice važne za pravni promet, koje se upisuju u zemljišne knjige, te su u pravnom prometu mjerodavne.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

stapanje

Postupak sjedinjenja dvaju susjednih područja ili poligona i uklanjanja bilo kojih graničnih linija između njih.

Područje: GIS

En. dissolving

Nj. Auflösung

statistika

(1) Znanstvena metoda istraživanja masovnih pojava pomoću brojanja i računanja te kvantificiranja i interpretiranja. Naziva se također i matematička statistika. (2) Funkcija slučajnih varijabli uzorka.

Napomena: Statistika kao funkcija slučajnih varijabli uzorka također je slučajna varijabla te od uzorka do uzorka poprima različite vrijednosti. Vrijednost statistike može se upotrijebiti u statističkom testu ili kao procjena kojega populacijskog parametra, kao što su sredina ili standardno odstupanje.

Vidi: varijabla, slučajna; uzorak, statistički; populacija

Područje: statistika, metrologija

En. statistic

Fr. statistique

Nj. Statistik

statistika, matematička

Matematička disciplina koja primjenjuje teoriju vjerojatnosti u problemima obrade podataka dobivenih eksperimentima u različitim područjima, poput geodezije, fizike, kemije, biologije, medicine,

psihologije itd.; provjerava hipoteze, procjenjuje pogreške itd. Matematičari se odavno bave statističkim problemima. Kao matematička disciplina, matematička se statistika počinje razvijati s razvojem teorije vjerojatnosti u XVIII. i XIX. st. (J. Bernoulli, P. Laplace, C. F. Gauss i dr.).

Područje: statistika, matematika

En. statistics, mathematical; analysis, statistical

Nj. Statistik, mathematische; Analyse, statistische

statistika, signaturna

Statistička informacija signature zasnovana na vrijednosti podataka, tj. piksela (minimalna vrijednost, maksimalna vrijednost, srednja vrijednost, standardno odstupanje i sl.) svakog sloja datoteke.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. statistics, signature

stativ

Nosač s tri prilagodljive noge na koji se postavlja instrument ili mjerni pribor (npr. značka ili bazisna letva) nakon pričvršćenja stabilno u odnosu na tlo. Sastoji se od glave stativa i tri noge od kovine ili drva, na kraju okovane metalnim šiljcima s izbočinom za utiskivanje u zemlju. Noge mogu biti krute, a većinom se mogu produljivati i skraćivati i pri odgovarajućoj duljini učvrstiti pomoću vijka. Povezane su s glavom stativa pomoću šarnira. Pomoću središnjeg vijka pričvršćuje se podnožje (donji dio) za glavu stativa.

Vidi: dio, donji; vijak, središnji

Područje: mjerni instrumenti

En. tripod

Fr. trépied

Nj. Stativ

steradian

Vidi: jedinice za mjerenje kuta

stereofotogrametrija

Fotogrametrijska rekonstrukcija snimljenih objekata pomoću stereoparova.

Vidi: fotogrametrija; stereopar

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja

En. stereophotogrammetry
Fr. stéréophotogrammétrie
Nj. Stereophotogrammetrie

stereogram

Ispravno orijentiran stereopar pružen opservacijskom sustavu radi stereoskopskog promatranja.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. stereogram
Fr. stéréogramme
Nj. Stereogramm

stereoinstrument

Fotogrametrijski instrument za stereoskopsku izmjeru (stereoizmjeru).

Vidi: izmjera, stereoskopska; autograf

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. instrument, restitution; instrument, stereoscopic plotting

Fr. appareil de restitution; restituteur
Nj. Auswertegerät

stereoizmjera

Vidi: izmjera, stereoskopska

stereokamera

Kombinacija dviju istovjetnih kamera montiranih na krutoj bazi tako da su im osi snimanja međusobno paralelne.

Vidi: kamera

En. camera, double
Fr. chambre double

Nj. Doppelkamera; Stereokamera

stereometar

Mjerna sprava kojom se mjere paralaktičke razlike u stereomodelu pomoću dviju mjernih markica, čiji se pomak mjeri mikrometarskim vijkom.

Vidi: stereomodel; paralaksa

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. stereometer; bar, parallax

Fr. barre de parallaxes; stèreomètre
Nj. Stereometer

stereometrija

Dio geometrije koji obrađuje geometrijska tijela.

Područje: matematika

En. stereometry; geometry, solid

Fr. géométrie dans l'espace

Nj. Stereometrie; Raumlehre

stereomodel

Virtualni model objekta zahvaćenog stereopoljem. Ako je sličan stvarnom objektu, te mu je poznata relativna orijentacija i mjerilo u donosu na objekt, naziva se i orijentirani stereomodel.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. model, stereo

Fr. image plastique; modèle en relief

Nj. Stereomodel

stereopar

Dvije snimke istog područja snimljene s dva različita snimališta radi stereoskopskog promatranja.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. stereopair

Fr. couple stéréoscopique

Nj. Stereopaar

stereoparalaksa

Komponenta paralakse paralelna s bazom snimanja.

Vidi: paralaksa

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. parallax, stereoscopic

Fr. parallaxe stéréoscopique

Nj. Stereoparallax

stereopolje

Zajednički detalj preslikan na dvije snimke snimljene s različitih snimališta, tako da je moguća stereoskopska fuzija.

Vidi: fuzija, stereoskopska

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

stereoskop

Binokularni optički instrument koji

omogućava opažaču da gledanjem dviju ispravno orijentiranih slika ili dijagrama doživi subjektivni osjet trodimenzionalnog modela.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. stereoscope

Fr. stéréoscope

Nj. Stereoskop

stezaljka

Uređaj koji omogućuje da se stegnu okretajni dijelovi instrumenta nakon obavljenog grubog viziranja ciljne točke. Napomene: (1) Postoje različite vrste stezaljki: središnja, koaksijalna i frikcijska stezaljka. (2) Precizno viziranje izvodi se pomoću uređaja za fino pomicanje.

Vidi: stezaljka, horizontalna; stezaljka dalekozora; stezaljka, repeticijska

Područje: mjerni instrumenti

En. clamp

Fr. pince

Nj. Klemme

stezaljka alhidade

Također: horizontalna stezaljka

Uređaj za stezanje gornjeg dijela (alhidade) uz donji dio teodolita.

Vidi: stezaljka; uređaj za fino pomicanje alhidade

Područje: mjerni instrumenti

En. clamp, horizontal; clamp, upper plate

Fr. vis de blocage pivotelement; vis de blocage horizontal; pince de blocage d'alidade

Nj. Seitenklemme

stezaljka dalekozora

Također: vertikalna stezaljka

Uređaj za stezanje dalekozora uz gornji dio (alhidadu).

Vidi: stezaljka; uređaj za fino pomicanje dalekozora

Područje: mjerni instrumenti

En. clamp, vertical

Fr. vis de blocage de basculement

Nj. Höhenklemme

stezaljka, horizontalna

Vidi: stezaljka alhidade

stezaljka, koaksijalna

Uređaj teodolita kod kojeg su stezaljka i vijak za fini pomak na istoj osovini.

Vidi: stezaljka

Područje: mjerni instrumenti

En. clamp, coaxial

Fr. prince coaxiale

Nj. Koaxialklemme

stezaljka, repeticijska

Uređaj repeticijskog optičkog teodolita za stezanje horizontalnoga kruga uz gornji dio (alhidadu).

Vidi: teodolit, repeticijski

Područje: mjerni instrumenti

En. clamp, repetition

Fr. vis de blocage de la répétition

Nj. Repetitionsklemme

stezaljka, vertikalna

Vidi: stezaljka dalekozora

stjecatelj

Osoba koja stječe neko stvarno pravo.

Vidi: prava, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

STOKIS

Kratica od Službeni topografsko-kartografski informacijski sustav Republike Hrvatske.

Idejni projekt STOKIS-a izrađen je 1995.

godine za Državnu geodetsku upravu. Prema tom projektu STOKIS se sastoji od primarnih i sekundarnih digitalnih modela krajolika.

Primarni model krajolika stvara se strukturiranjem, tj. logičkim razlaganjem trodimenzionalne zemljišne površine na topografske objekte i njihove dijelove. Objekti se prema svojem obliku, položaju i topološkim odnosima svrstavaju u objektivne vrste. Objektima se pridružuju atributi, kataloški se uređuju i tako uređeni spremaju. Na taj način nastaje digitalni topografski model krajolika, kao primarni model STOKIS-a. U skladu s geometrijskom i položajnom točnošću digitalnih podataka,

stupnjem generalizacije i logikom strukturiranja krajolika mogu se ostvariti digitalni topografski modeli različite gustoće informacija. Sekundarni kartografski modeli krajolika nastaju na temelju primarnih topografskih modela. Topografskim objektima pridružuje se kartografsko znakovlje (signature). Pritom se koriste postupci kartografske generalizacije. Takvim kartografskim modeliranjem nastaje digitalni kartografski model, kao sekundarni model STOKIS-a. Kako bi se olakšala modeliranja izrađuju se katalog objektnih vrsta i katalog signatura.

Vidi: objekt, topografski; vrsta, objektna; generalizacija, kartografska

Područje: GIS

En. Authoritative Topographic-Cartographic Information System of the Republic of Croatia

Nj. Amtliches topographisch-kartographisches Informationssystem der Republik Kroatien

stol, geodetski

Ploča za crtanje na kojoj se radi s kipregelom u grafičkoj izmjeri; pomoću glave stativa spaja se sa stativom.

Vidi: kipregel; izmjera, grafička; stativ

Područje: praktična geodezija

En. table, plane

Fr. planchette

Nj. Meßtisch

stopa

Šesti dio bečkoga hvata, iznosi 0,31608 m.

Vidi: hvat, bečki

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. foot

Fr. pied

Nj. Fuß

stožac

Također: čunj, konus

(1) Ploha koju tvore svi pravci koji povezuju fiksnu točku s fiksnom krivuljom. Fiksna točka naziva se vrhom, krivulja direktrisom, a pravci izvodnicama stošca. (2) Centralna ploha drugog reda (kvadratika) čija je direktrisa kružnica ili elipsa. Ravninski

presjeci su elipse, kružnice, parabole ili hiperbole (uključivo i njihove degeneracije). Standardna jednadžba stošca sa središtem u ishodištu, u pravokutnim Kartezijevim koordinatama glasi

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} - \frac{z^2}{c^2} = 0, \text{ gdje su } a, b \text{ poluosi}$$

elipse (direktrise) u ravnini okomitoj na os z , a c udaljenost ravnine elipse od ishodišta. (3)

Geometrijsko tijelo koje je omeđeno osnovicom (krug ili elipsa) u ravnini i plaštem što ga tvore dužine (izvodnice) koje spajaju točke ruba osnovice s fiksnom točkom (vrhom) koja nije u ravnini osnovice. Udaljenost vrha od ravnine baze naziva se visinom. Stožac je kružni ili eliptičan, ovisno o tome je li mu osnovica krug ili elipsa.

Stožac se naziva uspravnim ako je projekcija vrha na ravninu osnovice središte osnovice.

Krnji stožac je dio stošca omeđen osnovicom i ravninom paralelnom s osnovicom.

Volumen kružnog stošca: $V = \frac{r^2 \pi h}{3}$, gdje je

r polumjer baze a h visina stošca.

Volumen krnjeg stošca:

$$V = \frac{1}{3} h (B_1 + B_2 + \sqrt{B_1 B_2}), \text{ gdje je } h \text{ visina}$$

krnjeg stošca (udaljenost paralelnih ravnina), B_1 i B_2 površine baza.

Područje: matematika

En. cone

Fr. cône

Nj. Kegel; Konus

stranica, poligonska

Dužina između dviju susjednih točaka poligonskog vlaka kojoj se mjeri duljina.

Vidi: vlak, poligonski

Područje: praktična geodezija

En. leg, traverse; side, traverse

Fr. côté d'un cheminement

Nj. Polygoneite

stranka

Fizička ili pravna osoba na čiji je zahtjev pokrenut ili protiv koje se vodi upravni postupak ili koja, radi zaštite svojih prava ili pravnih interesa, ima pravo sudjelovati u

upravnom postupku.
Vidi: postupak, upravni
Područje: katastar i zemljišna knjiga

string

Niz segmenata linije ili alfanumeričkih znakova. Nema topoloških svojstava.
Područje: informatika
En. string
Nj. Zeichenkette

struja, morska

Gibanje vodenih čestica u morima (oceanima). Za plovidbu je značajno vodoravno površinsko strujanje označeno smjerom i brzinom. Glavni i neposredni uzročnik stalnih morskih struja nejednaka je razdioba Sunčeve toplinske energije na Zemljinoj površini, a posredni uzročnik su vjetrovi, morske mijene i nejednaka evaporacija.
Područje: pomorstvo
En. stream, tidal
Fr. courant de marée
Nj. Gezeitenstrom; Tidefluß; Tidenstrom

struktura, algebarska

Skup na kojem su definirane operacije i relacije.
Područje: matematika

stupanj

Jedinica za mjerenje kuta. Ako je raspodjela seksagezimalna $1^\circ = 60'$ (1 stupanj = 60 minuta), $1' = 60''$ (1 minuta = 60 sekundi).
Vidi: jedinice za mjerenje kuta
Područje: matematika
En. degree
Fr. degré
Nj. (Alt)grad

stupanj, Celzijusov

Vidi: jedinica temperature

stupanj odbijanja (svjetlosti)

Također: stupanj refleksije
Odnos odbijenog svjetlosnog toka na plohi prema upadnom svjetlosnom toku.
Vidi: refleksija, spektralna
Područje: fizika (optika)

En. reflectance; factor, reflecting
Fr. réflectance
Nj. Reflexionsgrad

stupanj, prvi

Prvostupanjsko tijelo.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

stupanj slobode

Broj prekobrojnih mjerenja.
Vidi: opažanje, prekobrojno
Područje: statistika, metrologija
En. degree of freedom
Fr. degré de liberté
Nj. Freicheitsgrad

stup, nivelmanski

Betonski stup učvršćen stabilno u zemljišnom području s reperom postavljenim na gornju ili postranu plohu sa zaobljenim vrhom kao oznakom visinske točke.
Vidi: reper
Područje: praktična geodezija
En. mark, fundamental bench
Fr. pilier repère de nivellement
Nj. Nivellementpfeiler

stup za mjerenje

Zidani ili betonski stup pogodnih dimenzija na koji se postavlja instrument za mjerenja visoke točnosti. Instrument se postavlja na željeznu podložnu ploču za centriranje, i pričvršćuje središnjim vijkom. Ploča se prethodno centrira.
Vidi: ploča za centriranje
Područje: mjerni instrumenti
En. pillar, observation; pedestal (SAD); pillar, trig
Fr. pilier d'observation
Nj. Beobachtungspfeiler; Meßsäule

stvar

Tjelesni dio prirode, različit od ljudi, koji služi ljudima za uporabu; sve drugo što je zakonom sa stvari izjednačeno (npr. neko pravo).
Područje: katastar i zemljišna knjiga

stvarnost, povećana

Poseban oblik virtualne stvarnosti u kojem se

kombiniraju informacije iz stvarnog svijeta s računalo generiranim podacima, npr. fotografije ili videosekvence dopunjene grafičkim i tekstualnim podacima.

Vidi: stvarnost, virtualna

Područje: informatika

En. reality, augmented

stvarnost, virtualna

Također: prividna stvarnost

Umjetno okruženje stvoreno pomoću hardvera i softvera koje se korisniku prikazuje na takav način da mu se čini stvarnim. Da bi "ušao" u virtualnu stvarnost, korisnik treba biti opremljen posebnim rukavicama, slušalicama i naočalama, preko kojih će primati ulaze iz računalnog sustava. Uz kontrolu senzorskih ulaza u čovjeka, uređaji također nadziru i njegove akcije, odnosno reakcije. Pojam virtualne stvarnosti katkad se upotrebljava i u općenitijem smislu, kad se odnosi na svaki virtualni svijet prikazan u računalu, čak i ako se radi samo o tekstualnom ili grafičkom prikazu.

Područje: informatika

En. reality, virtual

Fr. réalité virtuelle

Nj. Realität, virtuelle

stvar, poslužna

Poslužno dobro, poslužna nekretnina, zemljišna čestica na kojoj se osniva neka služnost.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

stvar, zemljišnoknjižna

Zemljišnoknjižni predmet; predmet u kojem se rješava o stvarima vezanima uz upise u zemljišnu knjigu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

sučelje

(1) Hardversko sučelje: elektronički sastavni dio koji je nužan za priključak jedinice na računalo. Dvije su vrste: paralelno sučelje – više bitova prenosi se kroz više kanala za prijenos podataka istodobno (paralelno); serijska sučelja – bitovi se prenose jedan za drugim (serijski) u kanalu. (2) Softversko sučelje je sučelje između programa koji

zajedno rade ili između programa i baze podataka.

Područje: informatika

En. interface

Nj. Schnittstelle

sučelje, grafičko korisničko

Grafički izgled aplikacija ili operativnog sustava koji obično uključuju prozore, ikone, izbornike i rad s mišem.

Područje: informatika

En. GUI (Graphical User Interface)

Nj. Benutzeroberfläche, graphische

sudac pojedinac

Sudac koji rješava samostalno, a ne u sastavu nekog vijeća.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

sudac, zemljišnoknjižni

Sudac općinskog suda koji je godišnjim rasporedom određen za rad na zemljišnoknjižnim predmetima.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

sud, općinski

Sud prvoga stupnja.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

sud, zemljišnoknjižni

Sud prvoga stupnja u sastavu općinskog suda nadležan za vođenje zemljišnih knjiga.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

sukut

Sukut kuta je kut koji s njim zajedno daje ispruženi kut, tj. 180°.

Područje: matematika

En. angle, supplementary

Fr. angle supplémentaire

Nj. Supplementwinkel

suma kvadrata

Suma kvadrata vrijednosti.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. sum of squares

Fr. somme des carrée

Nj. Quadratsumme

suplement

Vidi: sukut

Područje: matematika

suposjednik

Osoba koja ima posjed neke stvari ili prava zajedno s još jednom ili više osoba.

Vidi: posjed

Područje: katastar i zemljišna knjiga

susjed, najbliži

Metoda preuzorkovanja u kojoj su izlazne vrijednosti podataka jednake ulaznom pikselu kojega su koordinate najbliže ponovno transformiranim koordinatama izlaznog piksela.

Vidi: preuzorkovanje

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. neighbour, nearest

Nj. Nachbar, nächster

susjedstvo

Dijeljenje zajedničke granice dviju regija ili dvaju poligona.

Područje: GIS

En. adjacency

Nj. Adjazenz

sustav

Skup elemenata međusobno povezanih tako da čine cjelinu.

Područje: informatika

En. system

Fr. système

Nj. System

sustav, afokalni

Optički sustav kojem je žarište u neizmjernosti. Takav je sustav dalekozor kojemu su žarište objektiva i žarište okulara u istoj točki. Oštro se vide samo daleki objekti.

Napomena: Nije poželjno da mjerni dalekozor djeluje kao afokalni sustav pri viziranju daleke ciljne točke, budući da okular treba biti postavljen uz isključenje djelovanja akomodacije oka.

Vidi: akomodacija oka; dioptriranje

Područje: fizika (optika)

En. system, afocal; system, infiniting focus

Fr. système afocal

Nj. System, afokales

sustav, alfanumerički kodni

Vidi: sustav, slovno-brojevi kodni

sustav, astronomski koordinatni

Koordinatni sustav u kojem je položaj točke definiran astronomskom širinom i astronomskom dužinom.

Vidi: širina, astronomska; dužina, astronomska

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. system, astronomic coordinate

Nj. Koordinatensystem, astronomisches

sustav, bečki hvatni

Sustav mjera koji je carica Marija Terezija uvela u Habsburškoj Monarhiji 1756. godine.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. system, Vienna klafter

Nj. System, Wiener Klafter

sustav, Bečki koordinatni

Jedan od koordinatnih sustava austrijskog katastra iz XIX. st. Ishodište sustava je toranj crkve sv. Stjepana u Beču. U tom sustavu izvedena je katastarska izmjera i izrađeni su katastarski planovi za Dalmaciju.

Vidi: katastar, stabilni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. system, St. Stephen coordinate

Nj. Koordinatensystem, St. Stefan

sustav, binarni

Brojevni sustav zasnovan na broju dva i njegovim potencijama.

Područje: informatika

En. system, binary

Fr. système binaire

Nj. Zahlensystem, duales

sustav, Budimpeštanski koordinatni

Jedan od koordinatnih sustava mađarskoga katastra zemljišta s koordinatnim ishodištem u zvjezdarnici Gellerttheyy u Budimpešti. U njem je izvedena katastarska izmjera i izrađeni su katastarski planovi za Posavinu i južnu Slavoniju

Područje: katastar i zemljišna knjiga
En. system, Gellért Hegy coordinate
Nj. Koordinatensystem, Gellérthegey

sustav, decimalni

Sustav za prikaz realnih brojeva u bazi 10.
Područje: matematika
En. system (of numeration), decimal
Fr. système de numération décimal
Nj. Zehnersystem

sustav, ekspertni

Računalni sustav kreiran za rješavanje problema u pojedinačnim područjima aplikacije izvođenjem zaključaka na temelju bilježenja i strukturiranja znanja pojedinih stručnjaka.
Područje: informatika
En. system, expert
Nj. Expertensystem

sustav elektroničke pomorske navigacijske karte

Vidi: SENC

sustav, geocentrični koordinatni

Koordinatni sustav koji ima ishodište u središtu Zemljina elipsoida. Os Z_G je rotacijska os Zemlje, os X_G prolazi greenwichkim meridijanom. Os Y_G okomita je na obje osi Z_G i X_G .
Vidi: elipsoid, geodetski
Područje: kartografija, geodezija
En. system, geocentric coordinate
Nj. Koordinatensystem, geozentrisches

sustav, geodetski koordinatni

Koordinatni sustav u kojem je položaj točke u prostoru definiran geodetskom širinom, geodetskom dužinom i elipsoidnom (geodetskom) visinom.
Vidi: sustav, koordinatni; širina, geodetska; dužina, geodetska; visina, elipsoidna
Područje: geodezija
En. system, geodetic coordinate
Nj. Koordinatensystem, geodätisches

sustav, geodetski referentni

Potpuni referentni sustav za određivanje točaka na Zemlji, uključujući datum, opis

koordinata, koordinatni sustav i eventualno projekciju.

Područje: geodezija, geoinformatika
En. system, geodetic reference
Nj. Bezugssystem, geodätisches

sustav, geografski informacijski

Vidi: sustav, geoinformacijski

sustav, geografski koordinatni

Koordinatni sustav u kojem je položaj točke na Zemljinoj kugli definiran geografskom širinom i geografskom dužinom.
Vidi: sustav, koordinatni; širina, geografska; dužina, geografska
Područje: kartografija
En. system, geographic coordinate
Nj. Koordinatensystem, geographisches

sustav, geoinformacijski

Također: geografski informacijski sustav; GIS
Računalni sustav za prikupljanje, povezivanje, analiziranje i prikazivanje podataka te rukovanje i upravljanje podacima koji su prostorno referencirani na Zemlju.
Područje: GIS
En. System, Geographic Information; GIS
Fr. système de l'information géographique; SIG
Nj. Geoinformationssystem

sustav, georeferentni

Koordinatni sustav za točke na Zemljinoj površini. Primjeri takvog sustava su sustav Univerzalne poprečne Mercatorove projekcije (UTM) i mreža meridijana i paralela.
Područje: kartografija, GIS
En. system, georeference
Nj. Georeferenzsystem

sustav, globalni navigacijski

Sustav za navigaciju na cijeloj Zemlji.
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. system, global navigation
Fr. systèmes de géopositionnement
Nj. Navigationssystem, globales

sustav, globalni položajni

Sustav za određivanje položaja na cijeloj Zemlji.

Vidi: GPS

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. system, global positioning

Nj. Positionierungssystem, globales

sustav, grafički kodni

Organizirani sustav standardiziranih grafičkih znakova koji se upotrebljavaju pri izradi karte. Za klasični, analogni postupak izrade karte grafički kodni sustav čini kartografski ključ. *Kartografski ključ, Topografski ključ, Zbirka kartografskih znakova, Kartografsko znakovlje* i slično u pravilu su knjižice prikladnog formata, izrađene za određene karte, odnosno mjerila. Osnovni dio ili poglavlje kartografskog ključa je poglavlje s kartografskim znakovima. Kartografski ključ na papiru ne zadovoljava potrebe digitalne kartografske obrade, već se na osnovi kartografskog ključa za pojedino mjerilo izrađuje odgovarajuća biblioteka kartografskih znakova.

Vidi: ključ, kartografski

Područje: kartografija

En. system, graphic code

sustav, heksadecimalni

Sustav za prikaz realnih brojeva u bazi 16.

Područje: informatika

En. system, hexadecimal

Fr. système hexadécimal

Nj. Hexadezimalsystem

sustav identifikacije, automatski

Automatski sustav za komunikaciju i identifikaciju izrađen radi poboljšanja sigurnosti u navigaciji sudjelovanjem u djelatnim operacijama usluga prometa plovila (Vessel Traffic Service – VTS), brodskih izvješća te operacija brod – brod i brod – obala.

Područje: pomorstvo

En. AIS (Automatic Identification System)

sustav, informacijski

(1) Složeni sustav ljudi, programa i strojeva

koji omogućuju snabdijevanje sudionika relevantnim informacijama potrebnim za obavljanje funkcija. (2) Skup postupaka izvršenih nad skupom podataka kojima se dobiva informacija pogodna za donošenje odluka.

Područje: informatika

En. system, information

Nj. Informationssystem

sustavi pomorskih karata, elektronički

Vidi: ECS

sustavi, stari koordinatni

Koordinatni sustavi u kojima je izvedena katastarska izmjera i u kojima su izrađeni katastarski planovi austrijskog i mađarskog katastra iz XIX. st.

Vidi: izmjera, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. systems, old coordinate

Nj. Koordinatensystemen, altes

sustav jedinica, Međunarodni

Također: SI

Koherentan sustav jedinica koji je prihvatila i preporučila Generalna konferencija za mjere i utege (CGPM) 1960. godine. SI je utemeljen na ovih sedam osnovnih jedinica:

Veličina	Naziv
duljina	metar
masa	kilogram
vrijeme	sekunda
električna struja	amper
termodinamička temperatura	kelvin
količina tvari	mol
jakost svjetlosti	kandela

Vidi: jedinica, mjerna; sustav (mjernih) jedinica; metar; sekunda; jedinice za mjerenje kuta

Područje: metrologija

En. System of Units, International; SI

Fr. Système interantional d'unités; SI

Nj. Einheitssystem, internationales

sustav jednadžbi

Dvije ili više jednadžbi kojima se traži

zajedničko rješenje.

Područje: matematika

En. system of equations

Fr. système d'equations

Nj. Gleichungssystem

sustav karata, kataložni

Sustav po kojem se izrađuje katalog karata, koji olakšava njihovo nalaženje. Katalozi se izrađuju prema jednom ili više obilježja karata, npr. regionalni katalog, izrađen prema regijama, idući od veće prema manjoj, ili je izrađen u obliku abecedno poredanih natuknica; predmetni katalog, prema temama koje su prikazane na kartama; katalog prema mjerilu karte; kronološki katalog prema trenutku izdavanja karte; katalog prema autorima karata; katalog po organizacijama koje su kartu izdale; katalog prema bibliotekama (arhivama) gdje se karte nalaze.

Vidi: katalog karata

Područje: kartografija

En. system, (map) cataloguing

Fr. système de classification

Nj. Kartenkatalogsystem

sustav, kartografski informacijski

Također: KIS

Hardver, softver i podaci za računalno podržanu izradu karata.

Područje: kartografija

En. system, cartographic information

Nj. Informationssystem, kartographisches

sustav, Kloštarivanički koordinatni

Jedan od koordinatnih sustava mađarskoga katastra iz XIX. st. Koordinatno je ishodište sustava toranj franjevačke crkve u Kloštar Ivaniću. U tom sustavu izvedena je katastarska izmjera i izrađeni su katastarski planovi srednje i sjeverne Hrvatske, Primorja i sjevernog dijela Slavonije.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. system, Kloštar-Ivanić coordinate

Nj. Koordinatensystem, Kloštar-Ivanić

sustav, koaksijalni optički

Optički sustav objektiva dalekozora

elektrooptičkog daljinomjera koji se rabi za odašiljanje i prijam optičkog signala.

Vidi: daljinomjer, elektrooptički

Područje: mjerni instrumenti

En. system, coaxial optical

Fr. système optique coaxiale

Nj. Koaxialsystem, optisches

sustav, koordinatni

Pravilo za označavanje svake točke u prostoru uređenom n -torkom brojeva. Referentni sustav za određivanje točaka u prostoru ili na nekoj određenoj plohi pomoću duljina ili kutova, ili obojega, u odnosu na određene osi, ravnine ili plohe. U geodeziji i kartografiji obično se upotrebljavaju tri općenita tipa referentnih sustava: (1) polarni sustav u ravnini, u kojem su točke definirane udaljenošću od neke točke po pravcu određenog smjera u odnosu na neki osnovni smjer; (2) pravokutni sustav (ravninski ili prostorni), u kojem su točke definirane linearnim udaljenostima od dvije okomite osi ili tri međusobno okomite ravnine; (3) sferni sustav, u kojem su točke na sfernoj ili sferoidnoj plohi definirane kutovima između normale kroz tu točku i dvije odabrane okomite ravnine. Primjeri sfernoga koordinatnog sustava su geografski, astronomski i sustav azimut-visina. Kako bi se iskoristile prednosti pravokutnih koordinata za definiranje točaka, razvijeni su mnogi posebni ravninski pravokutni koordinatni sustavi. Obično se geografski koordinatni sustav preslika na ravninu pomoću matematičkih transformacija i preklopi s pravokutnom mrežom u ravnini. Pravokutna mreža tada dobiva ime po projekciji. Najčešće su projekcije za tu svrhu Lambertova konformna konusna i poprečna Mercatorova, poznata i kao Gauss-Krügerova projekcija. One su razvijene za prikaz pojedinih država. Sličan je sustav razvijen za cijelu Zemlju na temelju poprečne Mercatorove projekcije sa širinom meridijanskih zona od 6° i tako je dobivena univerzalna poprečna Mercatorova projekcija (Universal Transverse Mercator, UTM).

Vidi: sustav, referentni

Područje: geodezija, geoinformatika

En. system, coordinate
Fr. système de coordonnées
Nj. Koordinatensystem

sustav kose konformne cilindrične projekcije, južni koordinatni

Koordinatni sustav kojim su geografske koordinate ishodišta na Besselovu elipsoidu $\varphi_0=45^{\circ}34'36,5869''$ i $\lambda_0=36^{\circ}42'53,5733''$ od Ferra. U tom sustavu, u razdoblju od 1909. do 1914. godine, izvedena je katastarska izmjera i izrađeni su katastarski planovi grada Zagreba i dijelova današnjih županija: Sisačko-moslavačke, Varaždinske, Koprivničko-križevačke, Bjelovarsko-bilogorske i Virovitičko-podravske, prema današnjoj podjeli na županije u Hrvatskoj. Područje: katastar i zemljišna knjiga, kartografija
En. system of an oblique aspect of a cylindrical conformal projection, south coordinate
Nj. Süd-Koordinatensystem der winkeltreuen schiefachsigen Zylinderprojektion

sustav, Krimski koordinatni

Jedan od koordinatnih sustava austrijskoga katastra zemljišta iz XIX. st. s koordinatnim ishodištem u triangulacijskoj točki Krim kraj Ljubljane. U tom sustavu izvedena je katastarska izmjera i izrađeni su katastarski planovi za područje Istre, otoka Krka, Cresa i Lošinja.
Vidi: katastar, stabilni; izmjera, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga
En. system, Krim coordinate
Nj. Koordinatensystem, Krim

sustav linearnih jednadžbi

Sustav jednadžbi koje su linearne (prvog stupnja) po svim varijablama. Npr.

$$x - y + 2z = 3$$

$$5x + y + 3z = 5$$

$$-y + 7z = 1$$

Općenito, neki sustav linearnih jednadžbi može imati jedinstveno rješenje, beskonačno mnogo rješenja ili nema rješenje.
Područje: matematika

En. system of linear equations
Fr. système d'equations linéaire
Nj. Gleichungssystem, lineare

sustav, lokalni referentni

Položajni referentni sustav koji se temelji na horizontalnoj plohi kroz polaznu točku. Napomena: Horizontalna ploha je nasuprot ravnini generirana kartografskom projekcijom. Sustav može biti dvodimenzionalan ili trodimenzionalan (uključujući visine).
Područje: geodezija, geoinformatika
En. system, local reference
Nj. Bezugssystem, lokales

sustav, mjerni

Cjelovit skup mjernih instrumenata ili mjerila i druge opreme za određena mjerenja. Primjer: Modularni sustav uz izravni obostrani tok podataka između upravljačkih i izvedbenih jedinica (tahimetri) koji se rabi za izmjeru industrijskog objekta.
Napomena: Mjerni sustav koji je trajno ugrađen naziva se mjernom instalacijom.
Vidi: modul
Područje: mjerni instrumenti
En. system, measuring
Fr. système de mesure
Nj. Meßsystem

sustav (mjernih) jedinica

Skup jedinica utvrđen za određeni sustav veličina.
Napomena: Sustav jedinica obuhvaća skup odabranih osnovnih jedinica i izvedene jedinice određene njihovim definicijskim jednadžbama i faktorima proporcionalnosti.
Npr. Međunarodni sustav jedinica (SI), sustav jedinica CGS.
Vidi: sustav jedinica, Međunarodni
Područje: metrologija
En. system of units (of measurement)
Fr. système d'unités (de mesure)

sustav (mjernih) jedinica, koherentni

Također: sustav (mjernih) jedinica, suvisli
Sustav mjernih jedinica u kojem su sve izvedene jedinice koherentne. Primjer: U Međunarodnom sustavu jedinica (SI) dio

koherentnog sustava jedinica u mehanici tvore ove jedinice (prikazane njihovim znakovima): m; kg; s (SI); m^2 ; m^3 ; $Hz = s^{-1}$; ms^{-1} ; ms^{-2} ; kgm^{-3} ; $N = kgms^{-2}$; $Pa = kgm^{-1}s^{-2}$; $J = kgm^2s^{-2}$; $W = kgm^2s^{-3}$.

Vidi: jedinica, koherentna (mjerna)
Područje: metrologija
En. system of units (of measurement)
Fr. système coherént d'unités (de mesure)

sustav (mjernih) jedinica, suvisli

Vidi: sustav (mjernih) jedinica, koherentni

sustav, navigacijski informacijski

Sustav sastavljen od hardvera, softvera i podataka za računalno podržanu navigaciju.
Područje: pomorstvo
En. system, navigational information

sustav oka, optički

Optički sustav koji se sastoji od rožnice i leće, između kojih je prozirna očna vodica indeksa loma 1,336. Unutrašnjost oka između leće i mrežnice ispunjena je prozirnim staklastim tijelom istog indeksa loma 1,336. Optički sustav jednostavne je optičke građe, a nije centrirani sustav, pa je opterećen pogreškama preslikavanja. No za razliku od svakog optičkog sustava oko, kao živ organizam, ima izuzetne mogućnosti prilagodbe fiziološkim i psihičkim aktivnostima čitavog organa vida, što omogućuje oštrinu vida.

Napomena: Za mjeritelja vizualnim mjernim instrumentima od izuzetnog je značenja ispravna primjena oka pri opažanjima odgovarajućim načinom i postupcima pri mjerenju.

Vidi: leća oka; adaptacija oka; kontrast, fiziološki; akomodacija oka
Područje: fizika (optika)
En. system of the eye, optical
Fr. système optique d'oeil
Nj. System des Auges, optisches

sustav, operacijski

Skup sustavnih programa koji služe za kontrolu rada računala i upravljanje cijelim

računalom i problemskim programima.

Područje: informatika
En. system, operating
Fr. système d'exploitation
Nj. Betriebssystem

sustav, optički

Niz optičkih sredstava odijeljenih graničnim ploham. Ako su granične plohe rotacijske i ako sustav ima zajedničku os rotacije, ta se os naziva glavnom ili optičkom osi, a sustav je centrirani optički sustav. Ako sustav ima samo prijelomne ili dioptričke granične plohe, naziva se dioptričkim sustavom.
Napomena: Optički sustav služi za optičko preslikavanje.

Vidi: sredstvo, optičko; dioptar; preslikavanje, optičko
Područje: fizika (optika)
En. system, optical
Fr. système optique
Nj. System, optisches

sustav, piksel-koordinatni

Koordinatni sustav s ishodištem u gornjem lijevom kutu snimke. Os x se proteže desno, a os y prema dolje u jedinicama piksela.

Vidi: sustav, koordinatni; piksel
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. pixel coordinate system
Nj. Pixel-Koordinatensystem

sustav podjele na listove

Prihvaćeni način podjele na listove cijeloga niza karata različitih mjerila, tako da listovi karata različitih mjerila budu na što jednostavniji i praktičniji način povezani.

Vidi: niz mjerila, prihvaćeni
Područje: kartografija
Fr. système de décupage
Nj. Blattsschnittsystem

sustav, položajni referentni

Sustav za pridruživanje numeričkih koordinata položajima na Zemlji.
Napomena: Sustav može biti ili geodetski referentni sustav ili lokalni referentni sustav.
Područje: geodezija, geoinformatika

En. system, positional reference
Nj. Positionsbezugssystem

sustav prikaza rasterskih pomorskih karata

Vidi: RCDS

sustav, primarni

Sustav stalnih točaka (primarnih točaka) na danome mjernom području, npr. gradilište, na koje se povezuje cijela izmjera u tom području.

Napomena: Sustav višega reda koji je izvelo odgovarajuće državno tijelo i na kojem se temelje sva mjerenja (i na gradilištu) naziva se (1) referencijski sustav. Može, međutim, postojati i (2) samostalna (slobodna) mreža točaka, koja nije povezana sa sustavom višega reda.

Područje: inženjerska geodezija
En. system, primary; (1) system, control; (2) net, free

Fr. canevas principale
Nj. System, primäres

sustav, radionavigacijski

Elektronički navigacijski sustav koji se temelji na prijemu radiovalova.

Područje: fizika
En. system, radio navigation
Fr. système mondial de radionavigation
Nj. Radionavigationssystem

sustav, referentni

(1) Skup linija ili ploha od kojih se mjere kutovi ili udaljenosti točaka i koji su povezani s fizičkim sustavom. (2) Koordinatni sustav povezan s fizičkim sustavom. (3) Bilo koji skup točaka ili linija kojim se uspostavlja koordinatni sustav u prostoru. (4) Koordinatni sustav u kojem se mogu izmjeriti udaljenosti i (ili) kutovi i odrediti položaji točaka.

Vidi: sustav, koordinatni
Područje: kartografija
En. system, reference

sustav Republike Hrvatske, topografsko-informacijski

Vidi: STOKIS

sustav, seksagezimalni

Sustav koji se temelji na broju 60. Npr. sat se dijeli na 60 minuta, a minuta na 60 sekundi; kutni stupanj dijeli se na 60 minuta, a minuta na 60 sekundi.

Područje: metrologija
En. system, sexagesimal
Fr. système sexagésimal
Nj. Sexagesimalsystem

sustav, sekundarni

Sustav sekundarnih točaka na gradilištu, određenih na osnovi primarnog sustava, od kojih se postavljaju osnovne linije za iskolčenje položajnih točaka.

Vidi: sustav, primarni
Područje: inženjerska geodezija
En. system, secondary
Fr. canevas complémentaire
Nj. System, sekundäres

sustav, slikovni koordinatni

Sustav koji određuje položaj točke na snimci. Ako je riječ o dvodimenzionalnom sustavu, ishodište sustava je obično u glavnoj točki snimke, no može biti i nadirna točka, jedna od rubnih markica i sl. Koordinatne osi određene su spojnica rubnih markica. Ako se rabi trodimenzionalni sustav, tada je ishodište obično u projekcijskom središtu ili glavnoj točki snimke.

Vidi: markice, rubne; točka snimke, glavna; središte, projekcijsko
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. system, image coordinate
Fr. système de coordonnées photographiques
Nj. Bildkoordinatensystem

sustav, slovno-broječani kodni

Organizirani sustav standardiziranih slovno-broječanih znakova koji se upotrebljavaju pri izradi karte.

Područje: kartografija

sustav s oglasnom pločom

Računalni sustav namijenjen komunikaciji preko modema. Sustav automatski prima poziv upućen telefonskom linijom s drugog računala, te korisniku koji je uputio poziv

omogućuje pristup podacima spremjenima na vlastitim magnetnim medijima.

Područje: informatika

En. Bulletin Board System; BBS

Fr. système de bulletin électroniques

sustav, Sunčev

Područje svemira u kojem djeluje privlačna sila Sunca i energija njegova zračenja.

Područje: geodezija

En. system, solar

Fr. système solaire

Nj. Sonnensystem

sustav, topografski

Sustav za prikupljanje, obradu, menadžment, distribuciju, održavanje i čuvanje topografskih podataka.

Područje: kartografija

En. system, topographic

Fr. système topographique

Nj. System, topographisches

sustav, topografski informacijski

Računalno podržan topografski sustav.

Vidi: sustav, topografski

Područje: geoinformatika

En. system, topographic information

Nj. Informationssystem, topographisches

sustav, topografsko-kartografski

Sustav za prikupljanje, obradu, menadžment, distribuciju, održavanje i čuvanje topografskih i kartografskih informacija.

Napomena: U Hrvatskoj se takav sustav može podijeliti na dvije razine: primarnu i višu razinu. Primarnu razinu čine postupci prikupljanja i obrade podataka te izrade karata s pomoću tehnologija CAD-a i GIS-a. Primarna razina sustava uspostavljena je i u praksi funkcionira na ekonomskim osnovama, kao poslovno-proizvodna suradnja države (Državna geodetska uprava) kao naručitelja i geodetskih tvrtki kao izvođača radova. Višu razinu sustava čini

Službeni topografski i kartografski informacijski sustav Republike Hrvatske (STOKIS), odnosno njegove dvije sastavnice Topografski informacijski sustav Republike Hrvatske (CROTIS) i Kartografski

informacijski sustav (KIS). Ti sustavi, utemeljeni na relacijskoj, odnosno objektnoj bazi podataka i odgovarajućem sustavu za upravljanje bazama podataka (DBMS – Database Management System), u nastajanju su i intenzivno se radi na njihovoj implementaciji i prijelazu iz teorijske u praktičnu fazu uspostave. Od veljače 2002. u službenoj je upotrebi model topografskih podataka CROTIS.

Vidi: STOKIS; CROTIS

Područje: kartografija

En. system, topographic-cartographic

sustav u stvarnom vremenu

Računalni sustav koji može primiti podatke iz vanjskih izvora koji se stalno mijenjaju i obraditi ih tako da dovoljno brzo budu podobni za prikazivanje u obliku podataka ili slika trenutačnog stanja.

Područje: informatika

En. system, real-time

Nj. Echtzeitsystem

sustav za određivanje položaja, globalni

Vidi: GPS

sustav, zemljišni informacijski

Također: ZIS

Računalni sustav za prikupljanje, čuvanje, obradu, analizu i prikaz podataka o zemljištu, njegovoj uporabi i vlasniku.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. System, Land Information; LIS

Nj. Landinformationssystem

suvlasnik

Sunositelj prava vlasništva; osoba kojoj pripada dio prava vlasništva nad nekom stvari.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. part-owner; co-owner

Fr. copropriétaire

Nj. Teileigentümer; Miteigentümer

suvlasništvo

Vrsta pravnog odnosa između više osoba koje imaju u vlasništvu istu stvar; upisuje se u zemljišnu knjigu po udjelima izraženima s obzirom na cjelinu razlomkom.

Područje: katastar i zemljišna knjiga
 En. ownership, joint
 Fr. copropriété
 Nj. Miteigentum

svezak zemljišne knjige, dopunski

Dopunski dio glavne knjige nastao u slučaju dopune zemljišne knjige kada nije moguće sve dopune upisati u glavnu knjigu; vodi se odvojeno za svaku glavnu knjigu u slučaju postojanja takve potrebe.
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

svjetlina

Jakost osjeta pri podražaju vizualnog sustava. Ista količina zračene energije iz različitih dijelova spektra ne djeluje jednakim intenzitetom na organ oka. Svjetlina promatranog predmeta preslikanog optičkim sustavom oka ovisna je o vidnim uvjetima i prilagodbi oka na te uvjete (npr. razdiobi sjajnosti vidnog polja, adaptaciji oka).
 Vidi: adaptacija oka; osjetljivost oka, spektralna
 Područje: fizika (optika)
 En. brightness
 Fr. clarté
 Nj. Helligkeit

svjetloća dalekozora

Svjetlina pri promatranju kroz dalekozor ovisna o uvjetima vidljivosti i parametrima dalekozora. Omjer osvjetljenja jedinice površine slike na mrežnici oka pri promatranju kroz dalekozor i istog elementa pri promatranju golim okom. Kako je pupila oka pri mjerenjima dalekozorom u pravilu veća od izlazne pupile dalekozora, svjetloća je dana izrazom:

$$s = T \frac{d_i^2}{z^2} = T \frac{D_u^2}{\Gamma^2 z^2},$$

gdje je: T koeficijent transparencije; d_i i z promjeri izlazne pupile dalekozora, odnosno ulazne pupile oka, Γ povećanje dalekozora

$$\Gamma = \frac{D_u}{d_i}. \text{ Slijedi da je uz lošu vidljivost na}$$

terenu pogodnije manje povećanje dalekozora, jer je u tom slučaju znatno veće

osvjetljenje slike na mrežnici oka. Zbog toga neki teodoliti veće točnosti imaju izmjenjive okulare. Napomena: Ako je $d_i \geq z$, svjetloća dalekozora ovisi samo o koeficijentu transparencije.

Vidi: povećanje dalekozora; svjetlina
 Područje: fizika (optika); mjerni instrumenti
 Fr. clarté du télescope
 Nj. Helligkeit des Fernrohrs

svjetlost

Zračenje izvora svjetlosti koje se širi u obliku elektromagnetskih valova i na mrežnici oka uzrokuje razlaganje vidne materije, a zatim u primarnom vidnom središtu "vidnosenzorične sfere" mozga i vidni osjet. Dio spektra elektromagnetskih valova 400–780 nm.

Napomena: Budući da je svjetlost u fizikalnom smislu prijenosnik energije, treba razlikovati fizikalne veličine, koje vrednuju energetske djelovanje, od fotometričkih veličina, koje vrednuju svjetlost na osnovi fiziološkog djelovanja na vidni organ. Osnovne fotometričke veličine su: svjetlosni tok, svjetlosna jakost, osvijetljenost i sjajnost.

Vidi: jakost, svjetlosna; tok, svjetlosni; osvijetljenost; sjajnost; osjetljivost oka, spektralna

Područje: fizika (optika)
 En. light
 Fr. lumière
 Nj. Licht

svjetlost, koherentna

Teorijski, dvije su valne grupe koje se sastaju koherentne ako su izvori koherentnih oscilacija (fazna razlika konstantna) točkasti. Dva različita nezavisna svjetlosna izvora ne mogu emitirati koherentne valove. No kada se valovi emitirani s istoga približno točkastog izvora optičkim putem razdvoje, oni mogu interferirati u cijelom prostoru (prostorna interferencija), budući da je na svakome mjestu razlika faza konstantna (uvjet koherencije). Vremenska koherencija je koherencija faza valova koji su u dva različita trenutka emitirani s istoga točkastog izvora. Karakteristika vremenske koherencije

je vremenski interval u kojem ostaje konstantnom izvorna korelacija faze valova. Što je uža spektralna linija monokromatskog zračenja, to je veći vremenski interval vremenske koherencije. Taj interval koherencije određuje duljinu koherencije, tj. maksimalnu veličinu razlika optičkih putova za koju je još moguća interferencija valova. Vidi: interferencija (svjetlosti); interferometar
Područje: fizika (optika)
En. radiation, coherent light
Fr. rayonnement cohérent
Nj. Licht, kohärentes

svjetlost, polarizirana

Stanje titranja svjetlosnog vektora kod kojeg pri širenju svjetlosti postoji prioritetan smjer. Svjetlost se ne ponaša jednako u svim ravninama položenima pravcem širenja; ona može biti linearno, cirkularno i eliptički polarizirana. Kod linearno polarizirane svjetlosti električni vektor elektromagnetskog vala određene amplitude titra u jednoj ravnini. Prolaskom kroz dvolomni kristal svjetlost se rastavlja na dvije sastavnice s međusobno okomitim smjerom titraja električnog vektora, a smjerova ovisnih o unutarnjoj građi i simetriji kristala. Zbog različitih brzina pri izlasku će postojati određena stalna razlika faza, a kako titraji nisu paralelni, oni se zbrajaju i daju u općenitom slučaju eliptički polariziranu svjetlost. Poseban je slučaj kružno polarizirana svjetlost, kod koje je amplituda vektora stalna, ali se smjer vektora pri širenju svjetlosti kontinuirano kružno mijenja.
Područje: fizika (optika)
En. light, polarized
Fr. lumière polarisée
Nj. Licht, polarisiertes

svojstva, topološka

Svojstva koja definiraju relativne odnose između prostornih elemenata u bazi podataka. To su susjedstvo, povezanost i sadržavanje, ali ne veličine kutova i udaljenosti. Prema tomu, relativni položaj geografskog fenomena neovisan je o

njegovom točnom položaju. Npr., karte metroa ili vlakova obično pokazuju relativne umjesto stvarnih položaja.
Vidi: susjedstvo; povezanost
Područje: informatika
En. properties, topological
Nj. Eigenschaften, topologische

svotnik

Dio operata u komasaciji, popis domaćinstava i njihovih površina s ukupnom bonitetnom vrijednošću zemljišta.
Vidi: komasacija; bonitiranje
Područje: inženjerska geodezija

SWIR

Blisko-infracrveni i srednje-infracrveni pojas elektromagnetskog spektra.
Područje: fizika
En. SWIR (short wave infrared region)

šelf, kontinentalni

Vidi: pojas, epikontinentalni

šelf, otočni

Abrazijska zaravan između otočne obale i izobate od 200 m. Pod pravnim je režimom epikontinentalnog pojasa obalne države.
Područje: pomorstvo
En. shelf, island

šestar, redukcijjski

Šestar kojemu se os okretanja ne nalazi na vrhu krakova, već se može pomicati uzduž krakova tako da se dobiju dva para krakova koji s obje strane imaju šiljke (igle). Služi za prenošenje dužina uz njihovu istodobnu promjenu u željenom omjeru.
Područje: praktična geodezija
En. dividers, proportional
Fr. compas de proportion
Nj. Reduktionszirkel; Umwandlungszirkel

širina, astronomska

Kut od ekvatorske ravnine do smjera sile teže kroz zadanu točku, sjeverno se smatra pozitivnim. Oznaka Φ . Ekvatorska ravnina prolazi središtem Zemlje i okomita je na rotacijsku os.
Područje: geodezija, geoinformatika

En. latitude, astronomic
Fr. latitude astronomique
Nj. Breite, astronomische

širina, geocentrična

Kut koji zatvara spojnica dane točke Zemljina elipsoida i središta elipsoida s ravninom ekvatora.
Područje: kartografija
En. latitude, geocentric
Fr. latitude géocentrique
Nj. Breite, geozentrische

širina, geodetska

Kut od ekvatorske ravnine do smjera normale na elipsoid kroz zadanu točku, sjeverno se smatra pozitivnom. Oznaka φ .
Ekvatorska ravnina prolazi središtem elipsoida i okomita je na malu os.
Područje: geodezija, geoinformatika
En. latitude, geodetic
Fr. latitude géodésique
Nj. Breite, geodätische

širina, geografska

(1) Generički (opći) pojam za geodetsku i astronomsku širinu. (2) Kut od ekvatorske ravnine do smjera normale na Zemljinu sferu kroz zadanu točku, sjeverno se smatra pozitivnom. Oznaka φ . Ekvatorska ravnina prolazi središtem sfere i okomita je na rotacijsku os.
Vidi: širina, astronomska; širina, geodetska
Područje: geodezija, geoinformatika
En. latitude, geographic
Fr. latitude géographique
Nj. Breite, geographische

širina rasipanja

Vidi: raspon varijacije

širina, svijetla

Vodoravno izmjerena korisna unutrašnja širina nekog prostora.
Područje: inženjerska geodezija
En. diameter, internal; clearance, horizontal; clearance, lateral
Nj. Weite, lichte

šrafe

Također: crtice
Konvencionalne crte koje u topografiji (kartografiji) služe za prikazivanje strmina i nagiba reljefa. U novije doba takav način prikazivanja reljefa zamjenjuje se prikazom pomoću izohipsi i/ili sjenčenja.
Područje: kartografija
Nj. Schraffe; Bergstriche

šrafiranje

Upotreba šrafa.
Vidi: šrafe
Područje: kartografija
En. hatching
Fr. hachure
Nj. Schraffierung

šum

Slučajna promjena ili pogreška u skupu podataka.
Područje: informatika
En. noise
Nj. Rauschen

šumarstvo

Gospodarska djelatnost primarnog sektora koja se planski bavi uzgajanjem, održavanjem i iskorištavanjem šuma.
En. forestry
Fr. sylviculture
Nj. Forstwirtschaft

tabla

U komasaciji, dio zemljišta pravilnog oblika omeđen sa svih strana putovima.
Područje: inženjerska geodezija

tablica

Grafički prikaz podataka, obično u stupcima i retcima, najčešće izraženih brojevanim vrijednostima.
Područje: matematika
En. table
Fr. table
Nj. Tabelle

tablica boja

Tablica boja dobivena od tri polazne boje i njihovih različitih tonskih vrijednosti

otisnutih u različitim kombinacijama, jedne iznad drugih.

Vidi: vrijednost, tonska

Područje: kartografija

En. chart, colour

Fr. charté de couleurs

Nj. Farbtafel

Tabula Peutingeriana

Karta iz staroga Rima, iz druge polovice IV. st., sačuvana u kasnijim prijepisima i preradama. Na karti, širine 34 cm i dužine 6,75 m, shematski je prikazan antički svijet s rimskim cestama, rijekama, morima, naseljima i udaljenostima među njima.

Posebno je značajan prikaz hrvatskih krajeva na toj karti s tadašnjim antičkim naseljima. Ime je dobila po Konradu Peutingeru (1459–1547), posjedniku karte prije njezina prvog objavljivanja.

Područje: kartografija

En. Tabula Peutingeriana; table, Peutinger

Fr. Tabula Peutingeriana; Table de Peutinger

Nj. Tabula Peutingeriana; Tafel,

Peutingersche

tahimetar

Mjerni instrument za određivanje horizontalnih pravaca, duljina i visinskih razlika. Postoje vrlo različite konstrukcije tahimetara, od jednostavnih optičkih, kojima se duljine mjere pomoću daljinomjernih niti ili optičkoga klina uz primjenu daljinomjerne letve na cilju, do složenih elektroničkih tahimetara – univerzalnih geodetskih instrumenata s ugrađenim mikroprocesorom, automatskim zapisom i računalom s mnogobrojnim mogućnostima mjerenja i računanja do automatizacije cijeloga mjernog procesa uz daljinsko upravljanje.

Vidi: niti, daljinomjerne; letva, tahimetarska; dijagram-tahimetar; daljinomjer s dvostrukom slikom; daljinomjer, elektronički; tahimetar, elektronički

Područje: mjerni instrumenti

En. tacheometer; tachymeter; theodolite, stadia

Fr. tachéomètre; tachymètre

Nj. Tachymeter

tahimetar, autoredukcijski

Tahimetar koji reducira koso mjerene duljine u horizontalnu ravninu, odnosno omogućuje očitavanje horizontalne duljine, a često i visinske razlike.

Vidi: tahimetar; udaljenost, horizontalna; redukcija kose duljine na horizont; daljinomjer s dvostrukom slikom; dijagram-tahimetar

Područje: mjerni instrumenti

En. tacheometer, self-reducing; tacheometer, autoreducing

Fr. tachéomètre auto-réducteur

Nj. Tachymeter, selbstreduzierendes;

Reduktionstachymeter

tahimetar, elektronički

Teodolit s elektroničkim daljinomjerom za mjerenje duljine. Daljinomjerna jedinica može se dodavati teodolitu kao modul ili je ugrađena u teodolit – integrirani elektronički tahimetar ili mjerna stanica (eng. total station). Različite su građe i konstruktivnih rješenja od optičkog očitavanja kutova (optički teodolit s daljinomjernim modulom) do automatiziranog mjerenja s digitalnim pokazivanjem i digitalnim zapisnim uređajem. U stalnom su razvoju i danas se prema namjeni i točnosti dijele na više skupina.

Vidi: teodolit; tahimetar

Područje: mjerni instrumenti

En. tacheometer, electronic; tachymeter, electronic; stadia instrument, electronic

Fr. tachéomètre électronique; tachymètre électronique

Nj. Tachymeter, elektronisches

tahimetar, integrirani elektronički

Vidi: tahimetar, elektronički; stanica, mjerna

tahimetar, jednostavni elektronički

Elektronički tahimetar srednje razine točnosti, koji se primjenjuje u lokalnoj izmjeri, građevinskim radovima i industriji.

Područje: mjerni instrumenti

Nj. Tachymeter, einfaches elektronisches

tahimetar, precizni elektronički

Elektronički tahimetar kojem je osnovna

karakteristika preciznost mjerenja, a automatizacija i daljnja obrada ima sporedno značenje. Mjerne nesigurnosti iznose do 1 mm + 1 ppm.

Područje: mjerni instrumenti
Nj. Präzisionstachymeter

tahimetar, standardni elektronički

Elektronički nemotorizirani tahimetar više razine točnosti, s kompleksnijom programskom podrškom i priborom što mu omogućuje primjenu za sve statičke mjerne zadatke.

Vidi: stanica, mjerna
Područje: mjerni instrumenti
Nj. Standard-Tachymeter, elektronisches

tahimetar, univerzalni elektronički

Motorizirani elektronički tahimetar kojim se uz potpunu automatizaciju mjerni zadaci izvršavaju brže, što ima značenje pri ponavljanju mjerenja (monitoring) i snimanju detalja. U ručnih tahimetara s motornim pozicioniranjem opažać precizno vizira, a za grubo pozicioniranje memorirani su poznati kutovi, odnosno koordinate stajališne i ciljne točke. U motoriziranih tahimetara sa senzorikom za traženje cilja, ciljne točke se automatski detektiraju. Mjeritelj više nije uz instrument, već daljinski upravlja funkcijom tahimetra. Posebna je primjena za mjerenje prema pokretnim ciljevima (kinematički mjerni modul) s mogućnosti nadzora pokretnih objekata i upravljanja njima (elemenata strojeva, građevinskih strojeva). U praktičnoj primjeni postoje i različiti nazivi, kao npr. automatski tahimetar, servotahimetar, robot-tahimetar ili motorizirani računalni tahimetar s automatskim viziranjem.

Područje: mjerni instrumenti

tahimetrija

Skupni izraz za mjerne metode kojima se može brzo izvoditi izmjera terena u tlocrtu i visini i potrebnoj točnosti za kartiranje u zadanome mjerilu. U optičkoj tahimetriji određuje se položaj novih točaka mjerenjem pravaca, daljina i visinskih razlika sa stajališta instrumenta prema tahimetarskoj

letvi koja se postupno na njih postavlja. Kod elektroničke tahimetrije proces mjerenja znatno je ubrzan automatizacijom, digitalnim pokazivanjem podataka i zapisom, a povećani su doseg i točnost mjerenja. Na krajnjoj točki dužine postavlja se reflektor. Vidi: tahimetar; tahimetar, elektronički; letva, tahimetarska; određivanje točaka; reflektor

Područje: praktična geodezija
En. tacheometry
Fr. tachéométrie
Nj. Tachymetrie

tangens

(1) Jedna od trigonometrijskih funkcija. (2) Tangens šiljasta kuta α pravokutnog trokuta

je kvocijent $\operatorname{tg} \alpha = \frac{a}{b}$, gdje je a duljina

katete nasuprot kuta α , a b duljina druge katete trokuta.

Vidi: funkcije, trigonometrijske
Područje: matematika
En. tangent
Fr. tangente
Nj. Tangens

tangenta

(1) Pravac koji dodiruje krivulju u jednoj točki. Jednadžba tangente na graf derivabilne funkcije (krivulje) $y = f(x)$ u točki

$(x_0, y_0) = (x_0, f(x_0))$ grafa je $y = f'(x_0)(x - x_0) + f(x_0)$, gdje je $f'(x_0)$ derivacija funkcije f u točki x_0 . (2)

Tangenta plohe leži u tangencijalnoj ravnini plohe, dodiruje plohu u jednoj točki i tangenta je neke krivulje na plohi u toj točki.

Područje: matematika
En. tangent (line)
Fr. tangente
Nj. Tangente; Berührende

TCP

Kratice od Transmission Control Protocol. Jedan od dvaju osnovnih protokola u TCP/IP-u. TCP dijeli podatke u pakete i omogućava njihovo sigurno prenošenje preko mreže.

Područje: informatika
En. TCP (Transmission Control Protocol)

TCP/IP

Skup mrežnih protokola kojima se određuje način slanja poruka preko interneta.

Vidi: protokol

Područje: informatika
En. TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol)

TDOP

Kratice od Time Dilution of Precision.

Utjecaj geometrijske konfiguracije na prirast pogreške vremenske sastavnice pri pozicioniranju.

Vidi: DOP

Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. TDOP (Time Dilution of Precision)

TDRS

Kratice od Tracking and Data Relay Satellite. Geostacionarni satelit namijenjen za komunikaciju između prijemnih stanica na Zemlji i satelita kao što je na primjer Landsat.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. TDRS (Tracking and Data Relay Satellite)

tečaj, Geodetski

Visokoškolska geodetska institucija osnovana 1908. godine u Zagrebu, preteča Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
Područje: geodezija

tehnika

(1) Djelatnost i sredstva kojima je cilj proizvodnja materijalnih dobara i time olakšavanje uvjeta ljudskog života; obuhvaća projektiranje, mjerenje, konstruiranje, građenje, sirovine i materijale, energiju, informacije, promet i dr. (2) Metoda ili postupak koji se primjenjuje pri savladavanju praktične strane nekog posla ili proizvodnje (npr. glazbena tehnika, kartografska tehnika, crtačka tehnika, slikarska tehnika, športska tehnika itd.) (3) Općenito vještina, umještost, umijeće, spretnost, način rada,

postupak. (4) Kratica za tehničke znanosti. (5) Kratica za tehnički fakultet ili srednju tehničku školu. (6) Mehanizacija, područje mehanizirane proizvodnje. (7) Bijela tehnika (vezani dvočlani izraz) označava kućanske aparate (obično bijele boje, kao hladnjaci i dr.) (8) "Tehnika narodu" (frazna) parola iz sredine XX. st., upotrebljava se također ironično kad alat nije dobar i sl.

En. technics; technique

Fr. technique

Nj. Technik

tehnika, kulturna

Disciplina koja obuhvaća melioracije, komasacije, navodnjavanje, gospodarenje vodama u blizini naselja, odvodnjavanje, pripremanje vode za piće ili drugu vrstu upotrebe, izgradnju cesta, zaštitu od poplava, zaštitu prirode, krajolika i okoliša, gospodarenje otpadom, recikliranje i deponiranje. Kulturna tehnika nekad se mogla studirati na Geodetskom fakultetu u Zagrebu, a danas postoje takvi studiji npr. na austrijskom Universität für Bodenkultur Wien (Studienrichtung Kulturtechnik und Wasserwirtschaft), u Njemačkoj na Universität Rostock (Studiengang *Landeskultur und Umweltschutz*) i u Švicarskoj na ETH-Zürich (Master-Studium *Umweltingenieurwissenschaften*).

Područje: geodezija

En. rural engineering; agricultural engineering

Fr. technique de génie rural

Nj. Kulturtechnik; Landeskulturtechnik

tehnologija

(1) Proces kroz koje prolazi proizvodnja od početne faze do gotova proizvoda. (2) Proces kroz koje prolazi materijal ili proizvod pri svom preoblikovanju. (3) Sredstva i uređaji kojima se obavlja neki posao. (4) Materijali, izvori energije, računala i računalni sustavi, robotizacija, komunikacije. (5) Sinonim za tehniku. (6) Razvijanje i osmišljavanje proizvodnih i drugih procesa (npr. kemijska tehnologija, mehanička tehnologija, biotehnologija, medicinska tehnologija, vojna tehnologija).

(7) Sustav koji povezuje znanost, znanje i gospodarstvo s ciljem stvaranja što bogatijeg društva. (8) Grafička tehnologija, tekstilna tehnologija, tehnologija prometa i transport znanstvena su polja unutar znanstvenog područja tehničkih znanosti. (9) Opća ili bekmanovska tehnologija je znanost o povezanosti i međudjelovanjima tehnike, gospodarstva i društva.

En. technology
Fr. technologie
Nj. Technologie

tekstura

(1) U trodimenzionalnoj grafici digitalni prikaz površine objekta. (2) Frekvencija promjene i uređenja tonova snimke. Područje: (1) informatika; (2) fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. texture
Fr. texture

tektonika

Dio geologije koji proučava procese i promjene u stjenovitim, masivnim i taložnim tvorevinama od kojih se sastoji litosfera s obzirom na njihov postanak, razvoj i međusobne odnose te tektonske pokrete.

En. tectonics
Fr. tectonique
Nj. Tektonik

telekomunikacije

Zajednički naziv za odašiljanje, prijenos i primanje informacija (zvuka, slika i teksta) na velike udaljenosti s pomoću telekomunikacijskih sredstava. Poštanski promet, brzopjav, telegraf, telefon, radio, televizija, teleprinter, internet itd.

Područje: informatika
En. telecommunications
Fr. télécommunications
Nj. Telekommunikationen

telekonferencija

Konferencija koja se održava preko telefonske ili računalne mreže.

Područje: informatika
En. teleconference

telematika

Udruživanje različitih telekomunikacijskih sredstava (računalo, telefon, televizija) u međusobno povezan sustav radi bržeg i boljeg prijenosa informacija.

Područje: informatika
En. telematics
Fr. télématique
Nj. Telematik

telemetar

Optički daljinomjer kojemu je osnovica na stajališnoj točki instrumenta. Postoje dvije osnovne konstrukcije: monokularni (koincidentni) daljinomjer i stereoskopski daljinomjer.

Vidi: daljinomjer, stereoskopski
Područje: mjerni instrumenti
En. telemeter, rangefinder
Fr. télémètre
Nj. Telemeter

teleobjektiv

Objektiv mjernog dalekozora koji se sastoji od sabirnog (pozitivnog) i rastresnog (negativnog) člana. Dodavanjem rastresnog člana znatno se povećava žarišna daljina objektivna te se time postiže i veće povećanje dalekozora, ali uz relativno kratku mehaničku duljinu dalekozora.

Napomena: Negativni član objektivna smješten je u posebnoj kratkoj cijevi unutar cijevi dalekozora i koristi se za unutrašnje izoštravanje.

Vidi: dalekozor; izoštravanje, unutrašnje; leća za izoštravanje
Područje: fizika (optika), mjerni instrumenti
Fr. téléobjectif
Nj. Teleobjektiv

teleskop

Istoznačnica s dalekozor. Međutim, pod pojmom teleskop podrazumijeva se najčešće dalekozor za astronomska opažanja. Teleskopi se dijele na refraktore i reflektore, ovisno o građi objektivna. Refraktori su građeni od leća s promjerom objektivna do 1 m. Reflektori imaju kao objektiv sferno zrcalo, a za veće promjere paraboličko zrcalo zbog stigmatičnosti preslikavanja. Slika se

promatra pomoću okulara ili se ispituje na fotosnimci.

Napomena: U svijetu su poznati zrcalni teleskopi: Hale-reflektor promjera zrcala 5 m na Mt. Palomaru u Kaliforniji (1948), s moći razlučivanja $\sim 1,0''$; Hubble-Space-Telescope promjera 2,4 m (lansiran 1990), s moći razlučivanja $\sim 0,1''$ (uz naknadnu optičku korekciju zrcala); Very Large Telescope Array (VLT) europskog opservatorija (ESO), s četiri velika međusobno povezana teleskopa sa zrcalom promjera 8,2 m na planini Paranal 2600 m (Čile), a kojima se daljinski upravlja iz Europe (1998). Primjenom adaptivne optike postignuta je moć razlučivanja $0,04''$.

Vidi: dalekozor

Područje: fizika

En. telescope

Fr. telescope

Nj. Teleskop

telim

Sprava za projiciranje vizirane točke pri prijenosu orijentacije u tunel kroz okno.
Područje: inženjerska geodezija

telnet

Standardni internetski protokol za prijavu rada na mreži s udaljenog računala. Omogućuje terminalski rad i povezivanje s udaljenim internetskim poslužiteljem telefonskim pozivom lokalnog računala poslužitelja, pri čem lokalni davatelj usluga poziva adresiranog davatelja usluga.

Vidi: internet

Područje: informatika

En. telnet

teluroid

Ploha u kojoj je potencijal normalnog polja sile teže jednak realnom potencijalu sile teže za odgovarajuću točku na fizičkoj površini Zemlje (Hirvonen).

Vidi: kvazigeoid; visina, normalna

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. teluroid

Nj. Telluroid

tema

Jedna od triju dimenzija geografskih podataka uz prostornu i vremensku dimenziju.

Područje: kartografija

En. theme

Nj. Thema

temperatura

Stupanj topline, mjeri se u Kelvinima, odnosno stupnjevima Celsijusa.

Područje: fizika

En. temperature

Fr. température

Nj. Temperatur

temperatura, referencijska

Određena temperatura za koju vrijedi dopušteno odstupanje za mjerni instrument ili uređaj.

Napomene: (1) Referencijska temperatura za čeličnu vrpce normalno je temperatura umjeravanja i iznosi 20°C . (2) Ispravak utjecaja razlike temperature za vrijeme mjerenja i dane referencijske temperature (za mjerne vrpce temperatura umjeravanja) naziva se temperaturni ispravak. (3) Uz primjenu mjerne vrpce ispravak je: $l\alpha\Delta t$, gdje je: l mjerena duljina, α koeficijent toplinskog širenja ($11 \cdot 10^{-6}$ za čelik), Δt razlika temperatura. (4) Prilikom umjeravanja dužinske granične mjerke određene nazivne duljine usporedbom s poznatim etalonom iste nazivne duljine treba uzeti u obzir i razliku temperatura između ispitivanog uzorka i etalona. Uzmu li se u obzir temperaturni ispravci, izravni rezultat usporedbe izražen kao razlika duljina iznosi:

$$d = l(1 + \alpha\Delta t) - l_e(1 + \alpha_e\Delta t_e),$$

gdje je l mjerena veličina, tj. duljina umjeravane granične mjerke pri 20°C , l_e duljina etalona pri 20°C kako je dana u njegovoj potvrdi o umjeravanju, α i α_e su koeficijenti toplinskog širenja granične mjerke i etalona, Δt i Δt_e su odstupanja od referencijske temperature od 20°C granične mjerke i etalona. Analogno se može razmatrati i rezultat upotrebe mjerne vrpce i invarne vrpce.

Vidi: umjeravanje; temperatura umjeravanja; ispravak, temperaturni; komparator za mjernu vrpcu

Područje: metrologija

En. temperature, reference; temperature, standard

Fr. température de référence

Nj. Bezugstemperatur

temperatura umjeravanja

Specificirana temperatura za umjeravanje i kalibraciju mjernog instrumenta.

Napomena: U nekim zemljama upotrebljava se koncept normalne temperature. To je temperatura pri kojoj npr. duljina uređaja za mjerenje duljine ima nazivnu vrijednost.

Vidi: temperatura, referencijska

Područje: metrologija

En. temperature, calibration

Fr. température d'étalonnage

Nj. Temperatur des Kalibrirens (Einmessens)

teodolit

Instrument za mjerenje horizontalnih kutova ili horizontalnih i vertikalnih kutova. Glavni su mu sastavni dijelovi horizontalni i vertikalni krug, dalekozor i dodatni uređaji za očitavanje graduiranih krugova i horizontiranje. Dalekozor se može okretati oko horizontalne osovine i zajedno s alhidadom oko vertikalne osovine. Prema građi i načinu očitavanja teodoliti su mehanički (s odvojenim povećalima ili mikroskopima za očitavanje dijametralnih mjesta kruga i mehaničkim mikrometrima), optički i elektronički. Prema dodacima, konstrukciji i namjeni teodolit može biti: busolni, daljinomjerni (tahimetar), giroteodolit, ovjesni, repeticijski, astronomski.

Napomena: Postoje različiti dodaci teodolitu koji čine njegovu uporabu svestranom, npr. jednostavni dodaci: okularna prizma, objektivni klin, pentagonalna prizma, zenitni okular, pribor okulara, optički mikrometar (ispred objektiva), predleće, zenitni visak, mjerne saonice, laserski okular, autokolimacijski okular, busola, giroskop (giroteodolit).

Vidi: dio, donji; alhidada; dio, srednji; giroskop; okular, laserski; okular,

autokolimacijski

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite, transit (SAD)

Fr. théodolite

Nj. Theodolit

teodolit, astronomski

Teodolit najviše točnosti za astronomska opažanja.

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite, astronomical

Fr. théodolite astronomique

Nj. Theodolit, astronomischer

teodolit, azimutalni

Također: giroteodolit

Teodolit s giroskopom za mjerenje astronomskog azimuta. Girosustav može biti sastavni dio teodolita ili izveden kao giroskopski dodatak.

Vidi: giroskop; azimut, astronomski

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite, azimuth; gyro-theodolite; gyroscope, survey

Fr. théodolite à gyroscope; gyroscope

topométrique; gyroscope topographique

Nj. Azimuttheodolit; Gyrotheodolit;

Vermessungskreis

teodolit, busolni

Teodolit koji ima ugrađenu busolu na gornjem dijelu alhidade, ili je horizontalni krug čvrsto povezan s magnetskom iglom s kojom se njiše. Kada krug nije aretiran, on se orijentira prema položaju magnetske igle.

Vidi: teodolit

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite, compass

Fr. théodolite-boussole

Nj. Bussolentheodolit

teodolit, daljinomjerni

Također: tahimetar

Teodolit kojim se osim horizontalnih pravaca mjere duljine i visinske razlike. Duljine se mjere optički ili elektroničkim uređajima.

Vidi: daljinomjer, optički; daljinomjer, elektronički

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite, stadia; tacheometer;

tachymeter

Fr. tachéomètre; tachymètre

Nj. Tachymeter

teodolit, digitalni

Takoder: elektronički teodolit

Teodolit s elektroničkim očitanjem krugova, digitalnim pokazivanjem i elektroničkim zapisnikom.

Vidi: teodolit, elektronički

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite, digital; theodolite, electronic

Fr. théodolite électronique; théodolite à affichage numérique

Nj. Digitaltheodolit; Theodolit, elektronischer

teodolit, elektronički

Teodolit s posebnom izvedbom horizontalnog i vertikalnoga kruga uz primjenu elektroničkog sustava za optoelektroničko očitavanje kruga. Kutovi se očitavaju izravno digitalno i/ili mogu biti spremljeni u zapisnom uređaju.

Vidi: teodolit; pokazivanje, digitalno

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite, electronic

Fr. théodolite électronique

Nj. Theodolit, elektronischer

teodolit, kompasni

Vidi: teodolit, busolni

teodolit, optički

Teodolit sa složenijom građom mikroskopa, s optičkim prijenosom slike krugova (horizontalnog i vertikalnoga kruga). Na taj se način okular mikroskopa nalazi neposredno uz okular dalekozora teodolita.

Napomena: Slika intervala podjele limba koju stvara objektiv mikroskopa u ravnini zaslona vidnog polja ispred okulara mikroskopa mora biti odgovarajuće veličine kod primjene ljestvice za očitavanje ili mikrometra. Ako taj uvjet nije zadovoljen, mora se izvesti ispravak očitavanja, koji se naziva run-korekcija.

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite, optical; transit, optical

reading (SAD)

Fr. théodolite optique

Nj. Theodolit, optischer; Mikroskoptheodolit

teodolit, ovjesni

Teodolit posebne (obično ekscentrične) građe primijenjen najviše za izmjeru u rudnicima.

Vidi: teodolit

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite, suspension

Fr. théodolite à suspension

Nj. Hängetheodolit

teodolit, repeticijski

Optički teodolit s uređajem za mjerenje kuta repeticijskim postupkom, tj. ponavljanjem mjerenja istoga kuta.

Vidi: teodolit; stezaljka, repeticijska

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite, repetition

Fr. théodolite à répétition

Nj. Repetitionstheodolit

teodolit s bazisnom letvom

Teodolit s horizontalnom bazisnom letvom na cilju. Omogućuje najtočnije optičko mjerenje kratkih dužina. Uz poznati razmak vizurnih marki letve (obično 2,000 m) i mjerenjem paralaktičkoga kuta α , dobiva se izravno horizontalna duljina D prema formuli:

$$D = \frac{l}{2} \operatorname{ctg} \frac{\alpha}{2},$$

odnosno uz $l = 2$ m:

$$D_{[m]} = \operatorname{ctg} \frac{\alpha}{2}.$$

Napomena: Potrebno je uzeti u obzir moguću ekscentričnost bazisne letve kad ravnina položena markama ne prolazi i okretajnom osi horizontalne letve.

Vidi: letva, bazisna

Područje: mjerni instrumenti

En. theodolite with subtense bar

Fr. théodolite avec stadia horizontale

Nj. Theodolit mit Basislatte

teorem

Vidi: poučak

teorija informacija

Matematička teorija za rješavanje problema čuvanja i prijenosa informacije. Postavio ju je i prvi put objavio Claude E. Shannon 1948. godine.

Područje: matematika, informatika

En. theory, information

Nj. Informationstheorie

Fr. théorie de l'information

teorija pogrešaka

Proučavanje pogrešaka mjerenja i njihovih karakteristika, ispitivanje njihova utjecaja na podatke mjerenja i na rezultat jedne ili više međuovisnih mjerenih veličina, te ocjene točnosti rezultata.

Napomene: (1) Dobivanje jednoznačnih rezultata za tražene veličine glavni je zadatak i svrha računa izjednačenja, te je svaka teorija pogrešaka povezana s tim računom.

(2) Prema prihvaćenoj terminologiji pogreškom se označuje odstupanje od istinite vrijednosti veličine (koja je stvarno nepoznata). Proučavaju se, stoga, mjerna odstupanja, odnosno mjerna nesigurnost rezultata.

Vidi: pogreška, mjerna; odstupanje, mjerno; nesigurnost, mjerna; zakon prijenosa pogrešaka

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. theory of errors

Fr. théorie des erreurs

Nj. Fehlerlehre

teorija skupova

Grana matematike koja se bavi skupovima.

Iako se elementi te teorije naziru u starogrčkoj matematici, a i prije, kao matematička disciplina izgrađuje se u drugoj polovici XIX. st.

Vidi: skup

Područje: matematika

En. theory, set

Fr. théorie des ensembles

Nj. Mengenlehre

teorija sustava

Znanstvena disciplina koja se bavi proučavanjem složenih pojava koje

nazivamo sustavima, a nastala je iz potrebe pronalaženja takvih znanstvenih i praktičnih metoda pomoću kojih bi se mogli na znanstveni način analizirati i rješavati i oni problemi kod kojih tradicionalne i uobičajene znanstvene metode razvijene u drugim znanstvenim područjima ne daju zadovoljavajuće rezultate. Teorija sustava svoje postavke i zakone dokazuje logičkom analizom, matematikom i eksperimentom.

Razvila se u okviru kibernetike, no zasebna je znanstvena disciplina. Začetnik teorije je američki biolog Ludwig von Bertalanffy.

Vidi: sustav

Područje: informatika

En. theory, systems

Nj. Systemtheorie

Fr. analyse systémique

teorija vjerojatnosti

Matematička grana koja se bavi slučajnim pojavama, osobito vjerojatnošću događaja. Nastala je u XVII. st. u vezi problema u igrama na sreću.

Područje: matematika

En. theory, probability

Fr. théorie des probabilités

Nj. Wahrscheinlichkeitstheorie

tera

Predmetak u nazivu decimalne jedinice sa značenjem 10^{12} .

Područje: metrologija

En. tera

Fr. téra

Nj. Tera

teren

Mjesto rada izvan sjedišta ureda ili poduzeća.

Područje: praktična geodezija

Fr. terrain

Nj. Gelände; Terrain; Feld

terestrički

Zemaljski, kopneni. Pridjev kojim se iskazuje odnos prema Zemlji. Npr. terrestrički durbin, terrestrička fotogrametrija, terrestričko zračenje.

En. terrestrial

Fr. terrestre
Nj. terrestrisch

teretovnica

Teretni list, list C; dio zemljišnoknjižnog uloška ili poduloška.

Vidi: upisi u teretovnicu

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. sheet, encumbrance

teret, stvarni

Teret na nekretnini koji korisniku tereta daje pravo da mu se na teret njezine vrijednosti ponavljano daju stvari ili čine radnje koje su sadržaj toga stvarnog tereta; stvarni tereti mogu biti tereti u korist nekretnina i tereti u korist osoba.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

teritorionim

Ime pojedinog područja pod upravom neke teritorijalne jedinice.

Područje: kartografija

termin

Znanstveni ili stručni naziv ili ime za određeni pojam.

En. term

Nj. Terminus

terminologija

Također: nazivlje; zbirka termina

Ukupnost naziva koji se upotrebljavaju u nekom znanstvenom području, struci ili djelatnosti.

En. terminology

Fr. terminologie

Nj. Terminologie

termograf

Uređaj za zapis neprekidnih promjena temperature.

Područje: mjerni instrumenti

En. thermograph; thermometer, recording

Fr. thermomètre enregistreur

Nj. Thermometer, registrierendes;

Thermograph

termometar

Također: toplomjer

Instrument za mjerenje temperature: (1) promjenom volumena tekućina, npr. živin termometar; (2) promjenom zakrivljenosti bimetalne vrpce zbog različita toplinskog širenja sastavnica; (3) promjenom drugih fizikalnih veličina zbog pojava ovisnosti njihovih veličina ili svojstava o temperaturi, npr. električnih veličina (termoelementi, otporni termometar).

Vidi: termograf

Područje: mjerni instrumenti

En. thermometer

Fr. thermomètre

Nj. Thermometer

teselacija

Podjela 2D ravnine ili 3D tijela u diskretne prostorne elemente koji se dodiruju i prekrivaju ravninu ili tijelo. U radu s GIS-om koriste se regularne i neregularne teselacije. Regularna teselacija sastoji se od elemenata koji su istog oblika i veličine. Raster je primjer regularne teselacije. Neregularna teselacija je skup povezanih poligona različitih oblika i veličina koji zajedno čine cjeloviti pokrov područja. TIN je primjer neregularne teselacije.

Vidi: raster; mreža, trokutna nepravilna

Područje: GIS

En. tessellation

Fr. pavage

Nj. Parkettierung

teselacija, Dirichletova

Vidi: poligoni, Thiessenovi

test konzistentnosti

Provjera kojom se utvrđuje zadovoljava li određeni ulazni podatak skup zadanih pravila i ograničenja.

Područje: informatika

En. test, consistency

Nj. Konsistenztest

test, statistički

Postupak kojim se odlučuje o prihvaćanju ili odbacivanju jedne hipoteze u odnosu na razdiobu jedne ili više populacija. Donesena odluka rezultat je vrijednosti jedne ili više prikladnih statistika, računanih na osnovi

opažanih vrijednosti uzorka uzetog iz promatrane populacije. Kako je vrijednost statistika podložna slučajnim varijacijama, pri odluci postoji izvjestan rizik pogreške.

Važno je napomenuti da, općenito, svaki test *a priori* pretpostavlja da su izvjesne hipoteze verificirane (npr. hipoteza neovisnosti opažanja, hipoteza normalnosti razdiobe itd.). Te su pretpostavke osnovica testa.

Vidi: populacija; uzorak, statistički; pogreška prve vrste; pogreška druge vrste

Područje: statistika

En. test, statistical

Fr. test statistique

Nj. Test, statistischer

test, χ^2 -

Statistički test u kojem se pod nul-hipotezom pretpostavlja da upotrijebljena statistika ima χ^2 -razdiobu. Primjenjuje se npr. u rješavanju sljedećih problema: test jednakosti varijance normalne razdiobe i neke posebne vrijednosti na osnovi procijenjene varijance uzorka uzetog iz te populacije; usporedba opažanih frekvencija s teorijskima prema predviđenom zakonu razdiobe ili određenom na osnovi opažanih vrijednosti; test neovisnosti i homogenosti.

Vidi: nul-hipoteza; razdioba, χ^2 -

Područje: statistika

En. chi-squared test

Fr. test χ^2

Nj. χ^2 -Test

tetiva

Dužina koja spaja dvije točke krivulje, a ujedno i duljina te dužine.

Vidi: sekanta

Područje: matematika

En. chord

Fr. corde

Nj. Sehne; Chorde

tetraedar

(1) Tijelo omeđeno četirima jednakostraničnim trokutima. Jedno od Platonovih tijela. (2) Bilo koja trostrana piramida.

Vidi: tijela, Platonova

Područje: matematika

En. tetrahedron

Fr. tétraèdre

Nj. Tetraeder; Vierflach

težadba

Katastarska kultura kako je nazvana u austrijskom i mađarskom katastru zemljišta iz XIX. st.

Vidi: kultura, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

težina

Faktor opažane ili izvedene veličine koji se najčešće uzima kao neimenovani broj obrnuto proporcionalan procijenjenoj varijanci

$$p_i = \frac{k}{s_i^2}.$$

Pri usporedbi izravnih mjerenja različitih točnosti nekom stvarnom ili zamišljenom mjerenju dodjeljuje se težina jedan, tj.

$$k = s_0^2.$$

Varijanca s_0^2 naziva se referencijska varijanca. Težine ostalih mjerenja izražene referencijskom varijancom su

$$p_i = \frac{s_0^2}{s_i^2}.$$

Područje: praktična geodezija, matematika

En. weight

Fr. poids

Nj. Gewicht

težina funkcije

Težina koja je obrnuto proporcionalna kvadratu srednje pogreške funkcije.

Vidi: težina

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. weight of function

Fr. poids de fonction

Nj. Funktionsgewicht

težina papira

Masa jednoga kvadratnog metra papira izražena u gramima (g/m^2). Taj način označivanja istisnuo je iz upotrebe prije upotrebljavanu težinu papira izraženu u kilogramima za 1000 araka, odnosno u

nekim zemljama za 500 araka.
Napomena: Iako se radi o masi, uobičajeno se govori o težini papira.

Područje: kartografija

En. weight of paper

Fr. grammage

Nj. Papiergewicht

težišnica

Takoder: vertikala

Prostorna krivulja koja opisuje smjer sile teže.

Vidi: nivo ploha; polje sile teže, realno; otklon težišnice

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. vertical

Fr. verticale

Nj. Lotlinie

težišnica trokuta

Dužina koja spaja vrh s polovištem nasuprotne stranice trokuta.

Područje: matematika

En. median(line) of a triangle

Fr. médiane

Nj. Schwerlinie; Seitenhalbierende

težište trokuta

Točka u kojoj se sijeku težišnice trokuta.

Težište trokuta dijeli svaku težišnicu u omjeru 2:1. Ako su

$A(x_1, y_1)$, $B(x_2, y_2)$, $C(x_3, y_3)$ vrhovi trokuta

u ravnini, onda je

$T\left(\frac{x_1 + x_2 + x_3}{3}, \frac{y_1 + y_2 + y_3}{3}\right)$ težište toga

trokuta. Ako su \vec{r}_A , \vec{r}_B , \vec{r}_C radijvektori

točaka A , B , C , onda je $\vec{r}_T = \frac{1}{3}(\vec{r}_A + \vec{r}_B + \vec{r}_C)$

radijvektor težišta trokuta ABC .

Područje: matematika

En. barycenter

Fr. barycentre

Nj. Schwerpunkt; Massenmittelpunkt

TIFF

Često upotrebljavani rasterski format datoteka razvijen u korporaciji Aldus.

Vidi: podaci, TIFF

Područje: informatika

En. TIFF (Tag Image File Format)

TIGER

Geoinformacijski sustav (GIS) razvijen u US Bureau of Census, s kartografskom bankom podataka u mjerilu 1:100 000. Izradio ga je US Geological Survey (USGS) u formatu Digital Line Graph (DLG), promijenjenom za TIGER-strukturu podataka.

Vidi: GIS; DLG

Područje: GIS; kartografija

En. TIGER (Topologically Integrated Geographic Encoding and Referencing System)

tijela, Platonova

Zajednički naziv za pet pravilnih poliedara: tetraedar, kocku, oktaedar, dodekaedar i ikosaedar. Svako je od tih tijela konveksno i omeđeno jednakim pravilnim poligonima – stranama.

Naziv	Broj vrhova	Broj bridova	Strane	Broj strana
tetraedar	4	6	trokuti	4
kocka	8	12	kvadrati	6
oktaedar	6	12	trokuti	8
dodekaedar	20	30	peterokuti	12
ikosaedar	12	30	trokuti	20

Područje: matematika

tijelo, crno

Idealno tijelo koje apsorbira svu zračenu energiju koja pada na njega, dostižući termalnu ravnotežu kada isijava maksimalni iznos dopušten po termodinamičkom zakonu.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. blackbody

Fr. corps noir

Nj. Körper, schwarzer

tijelo, ispitivališno ovlasno

Tijelo koje vodi i upravlja ispitivališnim ovlasnim sustavom i podjeljuje ovlast.

Vidi: ispitivalište; ovlast, ispitna

Područje: metrologija

En. body; (laboratory) accreditation

Fr. organisme d' accréditation (de laboratories)
 Nj. Akreditierungsstelle (für Prüflaboratorien)

tijelo koje vodi postupak

Tijelo koje je stvarno i mjesno nadležno.
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

tijelo, normacijsko

Normirno tijelo, priznato na nacionalnoj, regionalnoj ili međunarodnoj razini kojemu je glavna djelatnost, prema njegovu statutu, izrada, odobravanje ili donošenje norma koje su javno dostupne.

Vidi: tijelo, normirno; norma

Područje: metrologija

En. body, standard

Fr. organisme de normalisation

Nj. Normungsorganisation

tijelo, normirno

Tijelo s priznatim djelatnostima u normiranju.

Područje: metrologija

En. body, standardizing

Fr. organisme à activités normatives

Nj. Institution, normenschaffende

tijelo, prvostupanjsko

Tijelo koje je materijalnim propisom ovlašteno za rješavanje o nekoj stvari kao prvi stupanj.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

tijelo, zemljišnoknjižno

Pravna cjelina koja se može sastojati od jedne ili više katastarskih čestica koje se nalaze u istoj katastarskoj općini, a čiji se sastav može promijeniti jedino zemljišnoknjižnim otpisom ili pripisom katastarskih čestica; katastarske čestice koje čine jedno zemljišnoknjižno tijelo ne mogu biti različito opterećene.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

TIN

Vidi: mreža, trokutna nepravilna

tipografija

Vrsta znakovnog sustava kojega su sredstva izražavanja tipografski elementi upisivanja pisma.

Vidi: elementi, tipografski

Područje: kartografija

En. typography

Nj. Typographie

Fr. typographie

tip podataka, primitivni

Temeljni tip podataka, npr. cjelobrojni, realni, logički, znakovni tip podataka. Tip podataka koji je dostupan s najjednostavnijom sklopovskom konfiguracijom računala.

Područje: informatika

tisak, digitalni

Sustav u kojem je računalo izravno povezano s tiskarskim strojem, te se podaci direktno prenose iz računala u tiskarski stroj.

Područje: kartografija

En. printing, digital

Nj. Digitaldruck

tisak, duboki

Tiskovni postupak koji se sastoji u izradi i otiskivanju tiskovnih formi kojima je tiskovna površina udubljena.

Vidi: postupak, tiskovni; forma, tiskovna; bakrorez

Područje: kartografija

En. printing, gravure

Fr. procédé en creux

Nj. Tiefdruck

tisak, dvobojni

Tisak u dvije boje; jedna je najčešće crna, a druga neka od glavnih spektralnih boja.

Područje: kartografija

En. printing, two-colour

Fr. impression bicolore

Nj. Zweifarbendruck

tisak, ofsetni

Danas je glavni predstavnik plošnog tiska, a razvio se iz kamenotiska. Ofsetni tisak obuhvaća izradu i otiskivanje tiskovnih formi od cinčanog ili aluminijskog lima, plastičnih

folija, jačeg papira te lima sastavljena od tankih slojeva dvaju ili triju metala (bimetalne, odnosno trimetalne ploče). Tiska se s tiskovne forme posredno, preko valjka s gumenom prevlakom, koja je najčešće debela oko dva milimetra.

Vidi: tisak, plošni; forma, tiskovna

Područje: kartografija

En. printing, offset

Fr. offset

Nj. Offsetdruck

tisak, plošni

Tiskovni postupak koji se sastoji u izradi i otiskivanju tiskovnih formi na kojima tiskovna površina praktički počiva u istoj ravnini sa slobodnom površinom.

Vidi: postupak, tiskovni; forma, tiskovna

Područje: kartografija

En. printing, planographic

Fr. procédé planographique

Nj. Flachdruck

tisak, visoki

Tiskovni postupak koji se sastoji u izradi i otiskivanju tiskovne forme s povišenom (reljefnom, izbočenom) tiskovnom površinom.

Vidi: postupak, tiskovni; forma, tiskovna; drvorez

Područje: kartografija

En. printing, relief

Fr. procédé en relief

Nj. Hochdruck

tisak, višebojni

Tisak u više od dviju boja.

Područje: kartografija

En. printing, multicolour

Fr. impression polychrome

Nj. Mehrfarbendruck

titranje

Također: oscilacija

Periodična promjena jedne fizikalne veličine koja se na jednome mjestu prostora vremenski mijenja.

Napomena: Ako se periodična promjena može prikazati cikličnim funkcijama sinus ili cosinus, takvo se titranje naziva

harmoničnim titranjem.

Područje: fizika

En. oscillation

Fr. oscillation

Nj. Schwingung

tjeme leće

Presjecište optičke osi leće s graničnom plohom leće.

Područje: fizika (optika)

Nj. Linsenscheitel

tjeme libele

Nalazi se na unutrašnjoj brušenoj plohi libele u presjecištu pravca koji prolazi njezinim središtem zakrivljenosti i markom libele.

Vidi: libela; libela, cijevna; libela, dozna;

marka libele; vrhunjenje libele

Područje: mjerni instrumenti

En. centre of level

Fr. centre de la nivelle

tjesnac

Uzak i relativno kratak morski pojas između dvaju nasuprotnih kopna, odnosno između dvaju otoka ili otoka i kopna. Spaja dvije veće morske površine. Tjesnac u kojem je prolazak brodova reguliran međunarodnim propisima naziva se međunarodni tjesnac. Radi neprekinutog i brzog tranzita brodovi uživaju slobodu plovidbe uz uvjet neškodljiva prolaska te uz poštovanje zakona i propisa obalne države.

Područje: pomorstvo

En. strait

Fr. détroit

Nj. Meerenge

tlak, atmosferski

Također: tlak zraka

Tlak zraka u donjem dijelu atmosfere. Na razini mora iznosi 101 300 Pa i smanjuje se s nadmorskom visinom. Tlak će se promijeniti za 1 mbar za visinske razlike 7,5 m u razini mora, odnosno za visinske razlike 11 m na nadmorskim visinama oko 3500 m. Tlak zraka ovisan je i o temperaturi zraka, sadržaju vlage i geografskoj širini. Na promjeni tlaka s visinom zasnovano je barometarsko mjerenje visinskih razlika.

Napomena: Atmosferski tlak značajan je parametar o kojem ovisi indeks loma zraka, a po tome i brzina elektromagnetskih valova, te se uz temperaturu zraka (i vlagu) obavezno mjeri (odnosno uzima ispravak) pri elektroničkom mjerenju duljina.

Područje: fizika

En. pressure, atmospheric

Fr. pression atmosphérique

Nj. Luftdruck

tlak vodene pare, parcijalni

Tlak vodene pare u hPa (hektopaskal).

Napomene: (1) Uz temperaturu i tlak zraka, osnovni je parametar o kojem ovisi indeks loma zraka, a to znači i brzina elektromagnetskog vala pri elektroničkom mjerenju duljine. (2) Mjeri se psihrometrom na osnovi mjerenja temperature vlažnog i suhog termometra ili higrometrom na osnovi mjerenja relativne vlage zraka.

Područje: mjerni instrumenti

En. pressure, partial water vapour

Nj. Partialdruck des Wasserdampfes

tlak zraka

Vidi: tlak, atmosferski

tlocrt

(1) Crtež objekta izrađen u određenome mjerilu, a prikazuje projekciju tog objekta na horizontalnu ravninu. (2) U nacrtnoj geometriji, ortogonalna projekcija prostorne figure u ravninu tlocrta.

Područje: matematika

En. plan

Nj. Grundriss

tloznanstvo

Vidi: pedologija

TM

Senzor serije satelita Landsat (Landsat 4 i 5), ima 7 spektralnih kanala, prostornu rezoluciju 30 m i 120 m, te radiometrijsku rezoluciju 8 bita.

Vidi: Landsat; kanal, spektralni; rezolucija, prostorna; rezolucija, radiometrijska

Područje: fotogrametrija i daljinska

istraživanja

En. TM (Thematic Mapper)

točka

(1) Osnovni pojam geometrije koji se u aksiomatskoj izgradnji geometrije ne definira. U analitičkoj geometriji zadaje se svojim koordinatama. Točkom se naziva i element bilo kojeg prostora. (2) Objekt bez dimenzije koji određuje geometrijski položaj pomoću koordinata: (2.1) točka entiteta, (2.2) položaj točkastog objekta, npr. tornja, (2.3) točka natpisa, (2.4) točka za položaj teksta, npr. imena mjesta, (2.5) točka površine, (2.6) točka unutar površine s atributnom informacijom.

Područje: (1) matematika; (2) informatika, kartografija

En. point; (2.1) entity point; (2.2) point

feature; (2.3) label point; (2.5) area point

Fr. point

Nj. Punkt

točka, analaktička

Točka na vizurnoj osi dalekozora od koje je udaljenost mjerne letve proporcionalna očitanom odsječku letve.

Napomena: Kod dalekozora s vanjskim izoštravanjem analaktička točka nalazi se u žarištu predmeta objektiva. Udaljenost analaktičke točke od vertikalne osi je adicijska konstanta daljinomjera s nitima.

Vidi: niti, daljinomjerne; dalekozor,

analaktički

Područje: mjerni instrumenti

En. centre anallactic, point, anallactic

Fr. centre anallactique; centre d'annalattisme

točka, ciljna

Točka izmjere s dobro vidljivom signalizacijom i točno određenim mjestom koje se pri mjerenju vizira.

Vidi: viziranje; marka, ciljna

Područje: mjerni instrumenti

En. point, target

Fr. point de visé

Nj. Zielpunkt

točka, detaljna

Također: položajna točka

Mjerna točka kojom se označuje položaj ili visina karakteristična za prikaz određenog područja ili građevine i drugih objekata na geodetskom planu.

Područje: praktična geodezija

En. point, position

Fr. point de détail

Nj. Detailpunkt

točka detaljne izmjere

Karakteristična točka objekta obuhvaćena izmjerom i prikazana na katastarskom planu.

Vidi: izmjera, detaljna

Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija

točka detaljne izmjere, nova

Točka koja se određuje prilikom detaljne izmjere uz već određene točke.

Područje: praktična geodezija

točka, ekscentrična ciljna

Pomoćna točka na cilju koja se opaža (npr. ciljna točka ekscentričnog signala ili marke). U svrhu računa centriranja mjenenog pravca određuju se elementi ekscentričnosti.

Vidi: račun centriranja

Područje: praktična geodezija

En. point, eccentric target

Fr. point visé excentrique

Nj. Zielpunkt, exzentrischer

točka, ekscentrična stajališna

Stajališna pomoćna točka u blizini stalne točke na kojoj se izvode mjerenja, kada je to nemoguće sa stalne geodetske točke. Točno se određuju elementi ekscentričnosti u svrhu računa centriranja mjernih pravaca. Nakon popravaka pravci imaju mjerne vrijednosti kao da su mjereni s geodetske točke.

Vidi: račun centriranja

Područje: praktična geodezija

En. point, auxiliary; station, auxiliary

Fr. point auxiliaire; station excentrée

Nj. Standpunkt, exzentrischer

točka, fokalna

Točka na snimci od koje se u radijalnim smjerovima projiciraju deformacije radi nagnutosti snimke.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. isocenter; point, focal

Fr. isocentre; point focal

Nj. punkt, winkeltreuer; Fokalpunkt

točka, fundamentalna

Polazna točka dvodimenzionalne terestričke mreže na koju se odnosi lokalni geodetski datum.

Vidi: datum, lokalni

Područje: geodezija, geoinformatika

En. point, fundamental

Nj. Fundamentalpunkt

točka, geodetska

Skraćeni naziv za stalnu i posebno postavljenu geodetsku točku.

Područje: praktična geodezija

točka, glavna

Vidi: ravnina, glavna

točka, grafički određena

Točka kojoj je položaj i/ili visina određena s katastarskog plana ili koja je određena grafičkom izmjerom zemljišta.

Vidi: plan, katastarski; izmjera, grafička

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. point fixed graphically

Fr. point graphique

Nj. Punkt, graphisch bestimmter

točka, kontrolna

(1) Stajališna ili opažana točka pri kontrolnom mjerenju. (2) Svaka točka, položajna ili visinska, koja je identificirana na snimci a služi za određivanje položaja pojedinačne snimke ili grupe snimaka. Točke mogu biti označene (signalizirane) posebnim oznakama na terenu prije snimanja – signalizirane kontrolne točke, mogu biti dobro uočljivi i definirani prirodni detalji – prirodne točke, ili posebno označene (gravirane) točke na snimkama – umjetne točke.

Vidi: mjerenje, kontrolno

Područje: (1) inženjerska geodezija; (2)

fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. point, control; mark, witness

Fr. point de contrôle
Nj. Kontrollpunkt

točka, Laplaceova

Trigonometrijska točka na kojoj se koordinate i azimut određuju astronomskim metodama. Takve astronomske točke služe za apsolutnu orijentaciju trigonometrijske mreže i za povećanje njezine točnosti.

Vidi: točka, trigonometrijska; mreža, trigonometrijska

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. point, Laplace

Fr. point de Laplace

Nj. Laplace-Punkt

točka, međna

Mjesto na međi obilježeno međnom oznakom.

Vidi: oznaka, međna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. point, parcel border

Nj. Grenzpunkt

točka, mjerna

Svaka točka s koje ili prema kojoj se mjeri.

Napomene: (1) Mjerna točka može biti određena točka na građevini ili gradilištu. (2)

Mjerna točka na koju se postavlja mjerni instrument naziva se stajalište instrumenta.

Vidi: točka, stalna; stajalište

Područje: praktična geodezija

En. point, measuring

Fr. station; point de mesure

Nj. Meßpunkt

točka (mreže), čvorna

Zajednička točka nekoliko poligonskih ili nivelmanskih vlakova.

Vidi: vlak, poligonski; vlak, nivelmanski

Područje: praktična geodezija

En. point, junction; point, nodal

Fr. noeud d'un réseau; point nodal

Nj. Knotenpunkt

točka, nivelmanska

Stalna visinska točka kojoj je visinska vrijednost određena nivelmanom.

Vidi: reper; nivelman

Područje: praktična geodezija

En. point, bench
Fr. repère de nivellement
Nj. Nivellements-punkt

točka, nova

Mjerna točka kojoj se položaj treba odrediti ili iskolčiti određenim načinom izmjere.

Područje: praktična geodezija

En. point, new

Fr. point à déterminer

Nj. Neupunkt

točka obrata na vertikalnoj krivulji

Točka s najvećom ili najmanjom visinom na krivulji zaobljenja pri zaobljivanju nivelete.

Vidi: zaobljenje nivelete

Područje: inženjerska geodezija

En. point of inflection

Nj. Bogenwechsel

točka (optičkog sustava), čvorna

Također: nodalna točka

Optički sustav ima dvije čvorne točke na optičkoj osi: čvornu točku (u prostoru)

predmeta i čvornu točku (u prostoru) slike.

Zraka svjetlosti koja stvarno ili u produžetku prolazi čvornom točkom predmeta izlazi iz

sustava iz čvorne točke slike paralelno

pomaknuta, a naziva se čvornom zrakom.

Napomena: Ako su početno i posljednje

optičko sredstvo istog indeksa loma (npr.

optički sustav u zraku, što je najčešće),

čvorne točke identične su s glavnim točkama

sustava.

Vidi: ravnina, glavna

Područje: fizika (optika)

En. point, nodal

Fr. point nodal

Nj. Knotenpunkt

točka, orijentacijska

Točka koja se tako preslikala na snimci da je njezinu identifikaciju moguće nedvojbeno

utvrditi, te da ima poznate koordinate u

koordinatnom sustavu snimanog objekta.

Kao orijentacijske točke služe bilo

topografski detalji koji se mogu lako, sigurno

i dovoljno točno identificirati na snimci, bilo

proizvoljne točke koje se posebno

signaliziraju prije snimanja.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. point, orientation
 Fr. point d'orientation
 Nj. Orientierungspunkt

točka, poligonska

Prijelomna točka poligonskog vlaka na kojoj se mjere kutovi, a između točaka duljine stranica. Za svaku poligonsku točku određuju se njezine koordinate.
 Vidi: vlak, poligonski
 Područje: praktična geodezija
 En. point, traverse
 Fr. point de cheminement; point de polygone
 Nj. Polygonpunkt

točka, položajna

Vidi: točka, detaljna

točka, priključna

Točka s poznatim i dovoljno točnim koordinatama na koju se povezuju druga geodetska mjerenja.
 Područje: praktična geodezija
 En. point, junction
 Fr. point de rattachement
 Nj. Anschlusspunkt

točka snimke, glavna

Probodište okomice spuštene iz projekcijskog središta na ravninu snimke.
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. point, principal
 Fr. point principal du cliché
 Nj. Bildhauptpunkt

točka, stajališna

Vidi: stajalište

točka, stalna

Takoder: stalna geodetska točka
 Trajno označena geodetska mjerna točka kojoj su određene koordinate i koja se koristi kao referencijska točka za ostala mjerenja.
 Vidi: točka, mjerna; znak stalne točke; stabilizacija točaka
 Područje: praktična geodezija
 En. point, permanent; point, permanently

marked
 Fr. repère coordonné; point de conservation durable
 Nj. Festpunkt

točka, triangulacijska

Vidi: točka, trigonometrijska

točka, trigonometrijska

Točka trigonometrijske mreže kojoj se određuju koordinate i visina i trajno je označena na terenu.
 Vidi: mreža, trigonometrijska; točka, stalna; mjerenje visinskih razlika, trigonometrijsko
 Područje: geodezija
 En. point of trigonometrical network; point of triangle; triangulation station
 Fr. point de canevas trigonometrique; point de triangle; point trigonométrique
 Nj. Dreieckpunkt; Punkt, trigonometrischer

točka, umjerena

Točka položajno određena umjeravanjem od međnih točaka, međa ili drugih objekata.
 Vidi: umjeravanje
 Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija

točka u poligonu

Postupak u GIS-u upotrebljavan da se odredi koje su točke jednog skupa podataka sadržane u specifičnom poligonu drugog skupa podataka.
 Područje: GIS
 En. point-in-polygon operation
 Nj. Punkt-im-Polygon-Operation

točka, vezna

Topografski detalj, gravirana, rjeđe signalizirana točka, obilježena na aerosnimkama, koja povezuje susjedne aerosnimke u blok, koordinate joj se određuju metodama aerotriangulacije, a služi za orijentaciju pojedinačnih modela u fotogrametrijskoj izmjeri. U digitalnoj fotogrametriji vezna točka može biti jedinstveni raspored elemenata slike koji digitalni sustavi mogu automatski odabrati, no u tom slučaju točke služe samo za potrebe aerotriangulacije, odnosno određivanje

elemenata vanjske orijentacije svake pojedinačne snimke, jer su određene samo svojim slikovnim koordinatama.
 Vidi: aerotriangulacija; orijentacija, vanjska
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. point, control
 Fr. point de contrôle
 Nj. Paßpunkt

točke, kontrolne

Markantne točke na terenu koje se mogu prepoznati na snimci te se rabe za geometrijsku korekciju snimke.
 Vidi: korekcija, geometrijska
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
 En. points, ground control
 Nj. Geländekontrolpunkten

točnost

Mjera ispravnosti proračuna ili mjerenja; stupanj u kojem se rezultat približava pravoj ili prihvaćenoj vrijednosti. U prvom značenju označuje koliko je rezultat točan, u drugome s koliko je pojedinosti prikazan. Na primjer, broj 3,14159265 daje više pojedinosti o vrijednosti broja π od broja 3,14, pa je i točniji od njega. S druge strane broj 3,214 ima više znamenki od broja 3,14 (točniji prikaz), ali je od njega netočniji po vrijednosti.
 Područje: matematika
 En. accuracy
 Fr. exactitude
 Nj. Genauigkeit

točnost atributa

Točnost atributa odnosi se na mogućnost mjerenja atributa nekog položaja ili objekta koji je već prostorno definiran. Točnost atributa katkad je teško odvojiti od položajne točnosti jer se nekim objektima određuje položaj u procesu određivanja atributa, npr. granice klasa vrste tala ili vegetacije. Visina se katkad smatra koordinatom, a katkad atributom nekog položaja.
 Područje: informatika
 En. accuracy, attribute
 Nj. Attributgenauigkeit

točnost detaljne izmjere

Propis koji određuje da se detaljna izmjera izvede barem onom točnošću koja odgovara geometrijskoj točnosti katastarskog plana.
 Vidi: izmjera, detaljna
 Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija

točnost drugog određivanja međe

Propis koji određuje da se ponovnim obilježavanjem međe postigne ona položajna točnost koju ima prvobitna izmjera.
 Vidi: točnost, položajna
 Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija

točnost, grafička

Odstupanje dijela crteža ili cijelog crteža od njegova teorijskog položaja. Pri crtanju rukom može se postići točnost crteža od oko 0,2 mm. Ta se veličina naziva granica grafičke točnosti ili maksimalna točnost crteža.
 Područje: kartografija
 En. accuracy, draughting
 Fr. précision du dessin
 Nj. Zeichengenauigkeit

točnost katastarske izmjere

Propis prema kojem podaci katastarske izmjere moraju biti tako točni da se može uspostaviti stanje na zemljištu onakvo kakvo je bilo u trenutku izmjere.
 Vidi: izmjera, katastarska
 Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija

točnost katastarskog plana

Podudarnost položaja neke točke određene s katastarskog plana prema stvarnom položaju te točke na zemljištu (geometrijska točnost), te suglasje između značenja objekta na katastarskom planu iskazanog određenim kartografskim znakom i stvarnog značenja objekta na zemljištu (značenjska točnost).
 Vidi: plan, katastarski
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

točnost mjerenja

Vidi: točnost, mjerna

točnost, mjerna

Bliskost slaganja između mjernog rezultata i istinite vrijednosti mjerene veličine ili dogovorene vrijednosti veličine uzete kao istinite.

Napomene: (1) "Točnost" je kvalitativan pojam. (2) Izrazi "točnost" i "preciznost" moraju se upotrebljavati u ispravnom smislu i ne smiju se zamijeniti.

Vidi: preciznost mjerenja

Područje: metrologija

En. accuracy of measurement

Fr. exactitude de mesure

Nj. Meßgenauigkeit

točnost mjernog instrumenta

Svojstvo mjernog instrumenta da daje (pokazuje) mjerne vrijednosti bliske pravog vrijednosti mjerene veličine.

Vidi: razred točnosti

Područje: metrologija

En. accuracy of a measuring instrument

Fr. exactitude d'un instrument de mesure

Nj. Meßgenauigkeit des Instrumentes

točnost, položajna

Također: horizontalna točnost

Mjera numeričke razlike između mjerenja ili predodžbe položaja točke i njezina pravog položaja.

Područje: kartografija

En. accuracy, positional

Nj. Ortungsgenauigkeit

točnost ponavljanja

Također: ponovljivost

Podatak koji pokazuje s kojom točnošću uređaj, npr. rasterski ploter, može ponoviti crtež.

Vidi: ploter, rasterski

Područje: informatika

En. repeatability

Nj. Wiederholgenauigkeit

točnost, semantička

Odnosi se na kvalitetu kojom su geografski objekti opisani u skladu s odabranim modelom. S obzirom na značenje "stvari" raspravljanog skupa (stvarnosti) semantička točnost odnosi se na značenje geografskih

objekata, a ne na njihov geometrijski prikaz.

Područje: kartografija

En. accuracy, semantic

Nj. Genauigkeit, semantische

točnost, unutrašnja

Mjerna točnost instrumenta, mjerila ili mjernog uređaja ako su pri mjerenjima mjerne veličine djelovanja utjecajnih veličina zanemarive. Pogreška mjerila određena u referencijskim uvjetima.

Napomene: (1) Izraz "unutrašnja točnost" ne smije se zamijeniti s preciznošću, a time ni s pojmom mjerne ponovljivosti. (2) Za razliku od "unutrašnje točnosti" upotrebljavao se i izraz "vanjska točnost", no ti su izrazi s obzirom na definiciju preciznosti i točnosti danas zastarjeli. Izraz "vanjska točnost" ne smije se brkati s pojmom mjerne obnovljivosti.

Vidi: točnost, mjerna; preciznost mjerenja;

ponovljivost, mjerna; obnovljivost, mjerna

Područje: metrologija, mjerni instrumenti

En. accuracy, internal

Fr. exactitude interne

Nj. Genauigkeit, innere

točnost, vanjska

Pojam uveo H. Wolf (1966) kao mjeru točnosti pri mjerenjima uz djelovanje utjecajnih veličina (npr. u terenskim uvjetima), a određuje se na osnovi odstupanja sredine mjernih nizova od ukupne srednje vrijednosti.

Napomena: Prema definiciji pojma točnosti mjerenja kao ocjene kvalitete mjerenja i uvođenja nove terminologije, taj je pojam zastario.

Vidi: točnost, unutrašnja

Područje: mjerni instrumenti

En. accuracy, external

Fr. exactitude externe

Nj. Genauigkeit, äußere

toki-voki

Prenosivi radiotelefon.

Područje: praktična geodezija

En. walkie-talkie

Fr. talkie-walkie

Nj. Handsprechfunkgerät; Walkie-Talkie

tok, svjetlosni

Svjetlosni tok (Φ) izvora svjetlosti fotometrički je vrednovano zračenje na osnovi međunarodno prihvaćene krivulje za spektralnu osjetljivost oka adaptiranoga za vid čunjića. Budući da je svjetlosni tok fiziološki uslovljena veličina, za praktično objektivno mjerenje, najčešće primjenom fotočelije, mora se izvesti umjeravanje na osnovi spektralne osjetljivosti oka. Jedinica svjetlosnog toka $SI = \text{nit} \times \text{metar}^2 \times \text{steradian}$ = lumen. Lumen (znak lm) je svjetlosni tok koji u prostorni kut 1 steradian odašilje točkasti izvor čija svjetlosna jakost u svim pravcima prostora iznosi 1 kandelu. Vidi: osjetljivost oka, spektralna; sjajnost; količina svjetlosti; fotočelija
Područje: fizika (optika)
En. flux, luminous; flux, light
Fr. flux lumineux
Nj. Lichtstrom

tolerancija

Vidi: odstupanje, dopušteno

ton boje

Karakteristika osjeta boje kojom se razlikuju dvije kromatske boje pri istoj svjetlini i zasićenosti. Ton boje pokazuje različitost osjeta boja u svjetlosti različitih valnih duljina. Bojama koje postupno prelaze od crvenoga do ljubičastoga zatvara se krug tonova boja ili bojani krug. Akromatske boje nemaju tona, a zasićenost im je ništična. Razlikuju se samo svjetlinom.
Vidi: boja
Područje: fizika (optika)
En. hue
Nj. Buntton

toniranje, postupno

Trajno, postupno mijenjanje tonske vrijednosti neke boje.
Područje: kartografija
En. vignetting
Nj. Verlaufenlassen

ton, puni

Potpuno ujednačen ton neke boje, dobiven

bez primjene rastera.
Područje: kartografija
En. solid
Fr. teinte plate
Nj. Vollton

toplina

Jedan od oblika energije uzrokovane gibanjem najsitnijih čestica tvari. Oznaka veličine toplotnog stanja nekog tijela je temperatura.
Područje: fizika
En. heat
Fr. chaleur
Nj. Wärme; Wärmemenge

topografija

(1) Mjerni postupak kojim se određuju veličina, oblik i položaj objekata u prostoru, a ujedno i postupak pojmovnog tumačenja pojedinih objekata i njihova međusobnog razlikovanja. Topografija je tehnička disciplina u okviru geodezije. Njezin je prvenstveni zadatak izrada topografskih karata. (2) Natpojam za sve prirodne i antropogene objekte na Zemljinoj površini (šume, vode, zgrade, ceste itd.) i njihove međusobne odnose.
Vidi: karta, topografska; geodezija
Područje: praktična geodezija; kartografija
En. topography
Fr. topographie
Nj. Topographie

topologija

Proučavanje onih svojstava geometrijskih likova koji su nepromjenljivi pri neprekidnim deformacijama. U GIS-u, topološki odnosi, kao što su povezanost, susjedstvo i relativni položaji, uobičajeno su izraženi kao odnosi među čvorovima, vezama i poligonima.
Vidi: povezanost; susjedstvo; prostor, topološki
Područje: matematika, GIS
En. topology
Fr. topologie
Nj. Topologie

toponimi

Vlastita imena dodijeljena topografskim objektima. Zajednički naziv za geografska i izvanzemaljska imena.

Vidi: imena, geografska; objekt, topografski

Područje: kartografija

En. toponyms

Fr. toponyms

Nj. Toponymie

toponimija

(1) Ukupnost toponima nekog područja. (2)

Znanost koja se bavi proučavanjem toponima.

Vidi: toponimi

Područje: kartografija

En. toponymy

Fr. toponymie

toponomastika

Takoder: toponimija

Grana onomastike koja proučava značenje i nastanak toponima.

Vidi: onomastika; toponimi

Područje: kartografija

En. toponymy

Fr. toponymie

topovi u boji, elektronski

Na zaslonu, crvena, zelena i plava boja koje su osvijetljene u slikovnoj cijevi različitom svjetlinom kako bi se kreirale određene boje.

Na pisaču u boji, topovi u boji su uređaji koji upućuju cijan, žutu i magentu te katkad i crnu tintu na papir.

Područje: informatika

En. colour guns

trajektorije, izogonalne

Krivulje koje sijeku sve krivulje dane familije krivulja (ili ploha) pod istim kutom.

Područje: matematika

En. trajectories, isogonal

trajektorije, ortogonalne

Krivulje koje sijeku krivulje dane familije krivulja pod pravim kutom.

Područje: matematika

En. trajectories, orthogonal

Fr. trajectoire orthogonal

Nj. Trajektorien, ortogonal

traka

Takoder: magnetska traka, magnetska vrpca
Plastična traka presvučena magnetizirajućim materijalom na koju se mogu spremati podaci. Trake koje se upotrebljavaju s elektroničkim računalima slične su trakama koje služe za snimanje glazbenih zapisa.

Pristup podacima na trakama puno je sporiji od pristupa podacima na disku jer su trake medij koji omogućuje samo sekvencijalni pristup, što znači da se pristup jednom mjestu na traci može ostvariti samo pristupanjem svim mjestima koja prethode. Upotrebljavaju se pretežno za dugoročno čuvanje, odnosno arhiviranje i za pričuvene kopije podataka.

Područje: informatika

En. tape; tape, magnetic

Fr. bande magnétique

Nj. Magnetband

traka, granična

Uža ili šira traka uz graničnu liniju na karti, obično u nekoj boji kojom se granica izrazitije ističe.

Područje: kartografija

En. band, boundary

Fr. liseré

Nj. Grenzband

transformacija

Najčešće je to preračunavanje iz jednoga koordinatnog sustava u drugi.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. transformation

Fr. transformation

Nj. Transformation

transformacija, afina

Uzajamno jednoznačno preslikavanje ravnine ili prostora na sebe, pri čem se tri točke koje leže na jednom pravcu preslikavaju na tri točke koje također leže na jednom pravcu. Osnovna svojstva su da se paralelni pravci preslikavaju u paralelne pravce, a u prostoru paralelne ravnine u paralelne ravnine.

Afino preslikavanje u ravnini zadaje se formulom:

$$x' = a_1x + b_1y + c_1$$

$$y' = a_2x + b_2y + c_2$$

Područje: matematika

En. transformation, affine

Fr. transformation affine

Nj. Affintransformation

transformacija, Helmertova

Također: transformacija po sličnosti
Transformacija koordinata u ravnini ili prostoru koja se sastoji od translacije, rotacije i promjene mjerila.

Područje: matematika

En. transformation, Helmert

Fr. transformation de Helmert

Nj. Helmert-Transformation;

Ähnlichkeitstransformation

transkripcija geografskih imena

Način pismenog prenošenja riječi iz jednog jezika ili pisma u drugi. Obično način pisanja geografskih imena iz drugih jezika ili pisama na jeziku i pismu korisnika karte.

Postoji nekoliko načina transkripcije:

- 1) ortografski – kada se piše onako kako se piše na jeziku iz kojeg riječ potječe;
- 2) fonetski – kada se piše onako kako se izgovara na jeziku iz kojeg potječe, ali pismom i ortografskim pravilima jezika korisnika karte (na jeziku u kojem se izdaje karta);
- 3) transliteracija – zamjena slova jednog pisma slovima drugoga, pri čem se svako slovo zamjenjuje odgovarajućim ili sličnim slovom na pismu korisnika, bez obzira na izgovor;
- 4) tradicionalni – kada se piše onako kako je uobičajeno na jeziku korisnika karte, iako takvo ime ne odgovara imenu na jeziku iz kojeg potječe;
- 5) prijevodni – kada se ime prevodi po značenju s jednog jezika na drugi, ako je to moguće;
- 6) konvencionalni – kada se prihvaćeno ime piše prema sporazumu (konvenciji) između dviju – obično susjednih – država, iako u svakoj od tih država postoji za to mjesto i

tradicionalno ime.

Područje: kartografija

En. transcription system

Fr. transcription

Nj. Transkriptionssystem

translacija

Izometrija koja nema fiksnih točaka ili je jednaka identičnom preslikavanju. Može se opisati kao preslikavanje kod kojeg se sve točke pomiču za istu udaljenost paralelno s danim pravcem.

Područje: matematika

En. translation

Fr. translation

Nj. Translation; Parallelverschiebung

transliteracija

Jedan od načina transkripcije, u kojem se svako slovo jednog pisma zamjenjuje slovom drugoga, bez obzira na izgovor.

Vidi: transkripcija geografskih imena

Područje: kartografija

En. transliteration key

Fr. translitération

Nj. Transliterationsschlüssel

transmisija

Prolazak zračenja kroz sredstvo bez promjene frekvencije.

Područje: fizika (optika)

En. transmission

Fr. transmission

Nj. Transmission

transparencija

Općenito: prozirnost, providnost. U optici, propusnost optičkog sustava za svjetlost. U fotooptici, stupanj transmisije na određenome mjestu fotosloja nakon osvjetljenja.

Područje: fizika (optika)

En. transparency

Fr. transparence

Nj. Transparenz

transporter

U praktičnoj geodeziji naziv za kutomjer.

Područje: praktična geodezija

En. protractor
Nj. Transporteur; Winkelmesser

transporter, polarni

Sprava za kartiranje točaka snimljenih polarnom metodom.

Područje: praktična geodezija

transverzala

Pravac koji siječe dva ili više pravaca.

Područje: matematika

En. transversal

Fr. droite sécante; sécante

Nj. Transversale; Querlinie

trapez

Četverokut s dvjema paralelnim stranicama.

Paralelne stranice nazivaju se bazama, preostale dvije stranice krakovima, udaljenost paralelnih stranica visinom, a spojnica polovišta krakova srednjicom

trapeza. Površina trapeza: $P = \frac{(a + c)v}{2}$, gdje

su a , c baze, v visina trapeza.

Područje: matematika

En. trapezoid; trapezium

Fr. trapèze

Nj. Trapez

trasa

Projektirana os komunikacije (prometnice) nanesena na planu ili iskolčena na terenu.

Vidi: iskolčenje

Područje: inženjerska geodezija

En. route; track

Fr. tracé

Nj. Trasse

trasiranje

Iskolčenje pravaca pomoću trasirki ili znački.

Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija

Vidi: trasirka

En. design, route

Fr. jalonnement

Nj. Trassierung; Linienführung

trasiranje prometnica

Iskolčenje projektirane osi komunikacije

(prometnice).

Vidi: trasiranje

Područje: inženjerska geodezija

En. design, traffic route; design, transportation route

Nj. Trassierung von Verkehrswegen

trasirka

Štap duljine jedan ili više metara i oko 3 cm debljine, s crveno-bijelim poljima (oko 50 cm duljine) i sa željeznim stožastim vrhom, koji se koristi za mjerenja, aliniranja i trasiranja, kako bi se točka terena učinila vidljivom.

Vidi: aliniranje; trasiranje

Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija

En. flagpole; pole, ranging; rod, ranging

(SAD); pole, sight

Fr. jalon; piquet de mire; jalon d'arpentage

Nj. Fluchtstab

t-razdioba

Vidi: razdioba, Studentova

tražbina, hipotekarna

Plodovi ili točno izražena svota novca koja se upisuje u zemljišnu knjigu kao sadržaj hipoteke; svota može biti iskazana u skladu s pravilima o indeksnoj i vlatnoj klauzuli; za tražbinu za koju je ugovoreno i plaćanje kamate upisuje se i kamatna stopa ili zakonska kamata, a za ugovoreno plaćanje u anuitetima, anuitetna otplata; ako se hipotekom osiguravaju tražbine koje bi mogle nastati iz odobrenoga kredita, preuzetoga posloводства, s naslova jamstva ili naknade štete ili druge tražbine koje bi tek imale nastati nakon nekoga vremena ili nakon ispunjenja nekoga uvjeta, u ispravi na temelju koje se dopušta upis dovoljno je odrediti najviši iznos glavnice koji mogu imati kredit ili odgovornost.

Vidi: hipoteka

Područje: katastar i zemljišna knjiga

tražilica

Također: pretraživač

Program kojem se pristupa s udaljenog računala i koji korisnicima omogućuje

pretraživanje i nalaženje informacija na internetu. Najpoznatije tražilice su Google, Alta Vista, Yahoo, Lycos, Infoseek i druge.

Područje: informatika

En. search engine

Fr. moteur de recherche

Nj. Suchmaschine

tražilo

Pomoćni uređaj kamere koji omogućava promatranje vidnog polja kamere.

Vidi: kamera

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

trening

Postupak definiranja kriterija po kojima su prepoznatljivi uzorci slikovnih podataka u svrhu klasifikacije.

Vidi: klasifikacija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. training

Fr. formation

Nj. Training

trening, nadzirani

Metoda generiranja signatura za klasifikaciju gdje je operater izravno uključen u postupak prepoznavanja uzoraka, tj. odabire trening-uzorke iz podataka koji bi bili klasificirani.

Vidi: trening-uzorak

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. training, supervised

Nj. Training, überwacht

trening, nenadzirani

Računalno automatizirana metoda prepoznavanja uzoraka kojom računalo svrstava piksele u klase bez instrukcija operatera.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. training, unsupervised

Nj. Training, unüberwacht

trening-područje

Takoder: trening-uzorak

Odabrani piksel ili uzorci Zemljine površine

poznatih svojstava, koji predstavljaju potencijalnu klasu.

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. training area; training sample

Fr. partie de formation; échantillon de formation

Nj. Trainingbereich; Trainingfläche

trening-uzorak

Vidi: trening-područje

triangulacija

Mjerenje kutova u mreži međusobno povezanih trokuta i određivanje računom duljina izabranih stranica ili osnovica radi određivanja položaja točaka u mreži.

Vidi: mreža, trigonometrijska

Područje: geodezija

En. triangulation

Fr. triangulation

Nj. Triangulation

triangulacija, Delaunayova

Metoda uklapanja trokuta u skup točaka. Trokuti su definirani uvjetom da opisana kružnica bilo kojeg trokuta ne sadrži nikakve druge točke podataka osim one tri koje ga definiraju. To je metoda koja tvori trokute s malom razlikom u duljini. Rezultirajući trokuti mogu se koristiti kao nepravilna teselacija za interpolaciju drugih točaka na plohi. Ime dobila prema ruskom matematičaru Borisu Nikolajeviču Deloneu.

Vidi: teselacija

Područje: matematika, GIS

En. triangulation, Delaunay

Fr. triangulation de Delaunay

Nj. Delaunay-Triangulation

triangulacijski list, temeljni

List ili sekcija dobivena podjelom područja preslikavanja, paralelama s osima x i y pravokutnoga koordinatnog sustava. U koordinatnim sustavima austrijskog i mađarskog katastra zemljišta iz XIX. st. veličina mu je 4000×4000 bečkih hvati. Dijelio se na $4 \times 5 = 20$ detaljnih listova veličine 1000×800 hvati, što u mjerilu

1:2880 iznosi 65,85×52,68 cm.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

triangulator

Stručnjak koji se bavi triangulacijom.

Vidi: triangulacija

Područje: geodezija

En. trig surveyor; triangulator

Fr. triangulateur

Nj. Trigonometer

trigonometar

Vidi: točka, trigonometrijska

trigonometrija

Grana geometrije u kojoj se za određivanje elemenata trokuta i odnosa među njima upotrebljavaju trigonometrijske funkcije.

Proučavanje svojstava tih funkcija i njihova primjena na različite matematičke probleme, uključujući i rješavanje trokuta, sadržaj su trigonometrije. Naziv trigonometrija grčkog je podrijetla i znači "mjerjenje trokuta".

Vidi: funkcije, trigonometrijske

Područje: matematika

En. trigonometry

Fr. trigonométrie

Nj. Trigonometrie

trigonometrija, sferna

Dio geometrije koji obrađuje sferne trokute.

Područje: matematika

En. trigonometry, spherical

Fr. trigonométrie sphérique

Nj. Trigonometrie, sphärische

trilateracija

Mjerenje duljina stranica u mreži međusobno povezanih trokuta radi određivanja položaja točaka u mreži.

Vidi: mreža, trigonometrijska

Područje: geodezija

En. trilateration

Fr. trilatération

Nj. Trilateration

triplet

Fotografski objektiv koji se sastoji od dviju vanjskih sabirnih leća i unutarnje rastresne.

Najjednostavniji objektiv kojem je osim sfernog i kromatskog otklona djelomično ispravljen i astigmatizam kosih zraka. Zbog dobre korekcije tvorio je polazni oblik za mnoge sustave objektivna.

Područje: fizika (optika)

En. triplet (objective)

Fr. triplet (objectif)

Nj. Triplet

trokut

Najmanji konveksni skup u ravnini koji sadrži tri nekolinearne točke. Točke se nazivaju vrhovima, a spojnice stranicama trokuta.

Područje: matematika

En. triangle

Fr. triangle

Nj. Dreieck

trokuti, majzekovi

Par istokračnih metalnih trokuta s ugraviranom podjelom i noniusom pomoću kojih se na planu mogu kartirati pojedine točke ili s plana očitati njihove koordinate.

Vidi: nonijus

Područje: praktična geodezija

trokut, jednakokračni

Trokut kojemu su dvije stranice jednake (krakovi). Treća stranica naziva se bazom ili osnovicom

Vidi: trokut

Područje: matematika

En. triangle, isosceles

trokut, pravokutni

Trokut kojemu je jedan kut pravi. Površina

pravokutnog trokuta $P = \frac{ab}{2}$, gdje su a, b

duljine kateta. Trokut sa stranicama a, b, c je pravokutan s pravim kutom nasuprot stranici c ako i samo ako vrijedi $a^2 + b^2 = c^2$ (Pitagorin poučak).

Područje: matematika

En. triangle, right (-angled)

Fr. triangle rectangle

Nj. Dreieck, rechtwinkliges

trokut, sferni

Trokut na površini sfere što ga opisuju tri glavne kružnice. Pritom se stranice mjere poput kutova. Zbroj stranica sfernog trokuta može iznositi od 0° do 360°. Pri rješavanju sfernog trokuta može se upotrijebiti

Napierovo pravilo.

Vidi: pravilo, Napierovo

Područje: matematika

En. triangle, spherical

Fr. triangle sphérique

Nj. Kugeldreieck

tronožac

Dio na kojem leži instrument i nosi vertikalnu osovinu oko koje se okreće alhidada. Sastoji se od osnovne ploče, opružne ploče, dijela za prihvat i centriranje vertikalne osovine (većinom valjčana oblika) i podnožnih vijaka (najčešće tri). Tronožac se najčešće može odvojiti od instrumenta radi prisilnog centriranja.

Vidi: dio, donji; ploča, osnovna; ploča, opružna; centriranje, prisilno

Područje: mjerni instrumenti

En. tribrach

Fr. embase; triangle de calage

Nj. Dreifuß; Instrumentenfuß

troposfera

Najniži dio Zemljine atmosfere koji se proteže od 0 do 50 km visine.

Vidi: kašnjenje, troposfersko

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. troposphere

Fr. troposphère

Nj. Troposphäre

t-test

Također: Studentov test

Statistički test u kojem se pod nul-hipotezom pretpostavlja da upotrijebljena statistika ima t (Studentovu) razdiobu.

Napomena: Primjenjuje se, primjerice, na ove probleme: (1) test jednakosti između srednje vrijednosti normalne populacije i posebne vrijednosti, statistika testa temelji se na prosječnoj vrijednosti i varijanci uzorka; (2) test jednakosti između srednjih vrijednosti dviju normalnih populacija koje

imaju iste varijance, statistika testa temelji se na prosječnim vrijednostima i varijancama uzoraka; (3) test koji se primjenjuje na vrijednost linearne regresije ili koeficijent korelacije.

Područje: statistika

En. t-test; Student test

Fr. test t; test de Student

Nj. t-Test

tumač znakova

Također: legenda

Grafički prikaz koji sadrži usvojene kartografske znakove s objašnjenjem njihova značenja, značenje primijenjenih boja za obojene površine, objašnjenje za ekvidistanciju izohipsa i natpise na karti.

Područje: kartografija

En. legend; key; reference

Fr. légende

Nj. Zeichenerklärung; Legende

tunel, umjetni

Također: pokriveni usjek

U otvorenom usjeku ozidana i zatrpána cijev.

Često se koristi u gradovima.

Područje: inženjerska geodezija

tužba, brisovna

Tužba koju je ovlašten podnijeti nositelj nekoga knjižnog prava kojemu je to pravo povrijeđeno uknjižbom u korist neke druge osobe; njome se zahtijeva uspostava prijašnjega zemljišnoknjižnog stanja; bilježi se u zemljišnoj knjizi kao zabilježba spora.

Vidi: prava, knjižna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

tužba radi opravdanja predbilježbe

Tužba kojom se traži od suda da se predbilježba opravda u svrhu njezina pretvaranja u uknjižbu; dopuštena u roku od petnaest dana od dana dostave rješenja kojim je predbilježba dopuštena.

Vidi: predbilježba

Područje: katastar i zemljišna knjiga

tužba za ispravak

Zahtijevanje ispravka zemljišne knjige pred

nadležnim tijelom pokretanjem parnice; na nju se primjenjuju pravila koja vrijede za brisovnu tužbu.

Vidi: tužba, brisovna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ubrzanje sile teže

Sila na jedinicu mase usmjerena prema dolje, nastala zbog Zemljine gravitacije i centrifugalnog efekta zbog Zemljine rotacije.

Oznaka g.

Napomena: Gravitacija se katkad upotrebljava u značenju veličine sile.

Područje: geodezija

En. gravity acceleration; acceleration of gravity

Nj. Schwerebeschleunigung

učestalost

Vidi: frekvencija

učitavanje na udaljeno računalo

Slanje datoteka na udaljeno računalo.

Područje: informatika

En. upload

Nj. hinaufladen

učitavanje s udaljenog računala

Kopiranje datoteka s udaljenog sustava na korisnikovo računalo upotrebom komunikacijskih veza za podatke. Učitavanje datoteka s anonimnog FTP-poslužitelja popularan je način dobivanja freewarea i sharewarea.

Vidi: FTP, anonimni; freeware; shareware

Područje: informatika

En. download

Fr. téléchargement

Nj. herunterladen

udaljenost, euklidska

(1) Najkraća udaljenost između dviju točaka u ravnini. (2) Udaljenost, ili u fizičkom ili u apstraktnom (tj. spektralnom) prostoru, čije je računanje zasnovano na jednadžbi pravca. Upotrebljava se u postupku klasifikacije za definiranje trening-uzoraka.

Vidi: klasifikacija; prostor, spektralni; trening-uzorak

Područje: matematika, fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. distance, Euclidean

Nj. Distanz, Euklidische; Abstand, Euklidischer

udaljenost, hiperfokalna

Udaljenost na koju treba biti fokusiran objektiv fotografskog aparata kako bi dalja granica oštrog preslikavanja bila u beskonačnosti.

Vidi: granica oštrog preslikavanja, dalja

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. distance, hyperfocal

Nj. Brennweite, hyperfokale

udaljenost, horizontalna

Projekcija u horizontalnu ravninu većinom izravno mjerene kose duljine.

Vidi: redukcija kose duljine na horizont

Područje: praktična geodezija

En. distance, horizontal

Fr. distance horizontale

Nj. Horizontaldistanz; Horizontalentfernung

udaljenost, kalibrirana žarišna

Žarišna udaljenost objektivna kamere kod koje je zbroj odstupanja slikovnih koordinata zbog distorzije objektivna u odnosu na idealno centralno preslikavanje jednak nuli, a zbroj kvadrata tih odstupanja je minimalan.

Vidi: kamera

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. length, calibrated focal; distance,

calibrated focal; distance, calibrated

principal

Nj. Brennweite, kalibrierte; Brennweite, geeichte

udaljenost, minimalna

Također: spektralna udaljenost

Klasifikacijsko pravilo zaključivanja koje računa spektralne udaljenosti između mjere vektora za svaki (kandidirani) piksel i srednjeg vektora za svaku signaturu.

Vidi: signatura; udaljenost, spektralna

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. minimum distance

Nj. Minimalabstand

udaljenost, spektralna

Udaljenost u spektralnom prostoru, računana kao euklidska udaljenost u n -dimenzija, gdje je n broj kanala.

Vidi: udaljenost, euklidska

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. distance, spectral

Nj. Spektraldistanz

udaljenost zgrade od međe

Prema važećim propisima, određeni najmanji razmak koji mora postojati između zgrade i međe.

Vidi: međa

Područje: katastar i zemljišna knjiga

udjelnici komasacije

Pravne i fizičke osobe koje su vlasnici zemljišta ili osobe koje na zemljištu obuhvaćenom komasacijom imaju druga stvarna prava ili na zakonu zasnovan pravni interes.

Vidi: komasacija; prava, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

udovoljavanje prijedlogu za upis

Donošenje rješenja o upisu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

udruživanje rezolucije

Postupak udruživanja spektralnih i strukturnih elemenata različitih snimaka, radi postizanja bolje čitljivosti snimke (npr.

SPOT Pan: 10 m rezolucije i Landsat TM: 7 spektralnih kanala)

Vidi: fuzija snimaka

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. resolution merging

Fr. fusion de résolution

Nj. Auflösungsverbindung

ugađanje instrumenta

Postupak dovođenja mjernog instrumenta u ispravno tehničko stanje prikladno za njegovu uporabu. Ispravak pogrešaka

instrumenta pogrešaka tako da su u dopuštenim granicama.

Napomene: (1) Postupak treba provoditi periodično ili barem prije značajne ili dulje uporabe i nakon nje. (2) Postupci horizontiranja i centriranja nazivaju se postavljanje instrumenta u mjerni položaj. (3) Ugađanje može biti automatsko, poluautomatsko ili ručno. (4) Ugađanje treba razlikovati od provjere instrumenta. Provjera je prijeko potrebna prije mjerenja. Ako provjera pokaže neispravnosti, treba izvesti ispravak, rektifikaciju, odnosno ugađanje. Ako rektifikacija ne ispravi utjecajne pogreške ili nedostatak, instrument se ne može primijeniti i treba ga poslati na popravak i umjeravanje.

Vidi: provjera (instrumenta); pogreška; umjeravanje; rektifikacija

Područje: mjerni instrumenti

En. adjustment (of a measuring instrument)

Fr. ajustage

Nj. Justierung; Justieren; Abgleichen

ugovor o služnosti

Dokument sastavljen između vlasnika kojim se utvrđuje vrsta služnosti na njihovim nekretninama i obveza pridržavanja sadržaja ugovora.

Vidi: služnost

Područje: katastar i zemljišna knjiga

uklapanje

(1) Postupak geometrijskog poravnanja slika ili karata tako da se podudaraju odgovarajući objekti ili čelije. (2) Prilagođavanje stvarnog oblika katastarskih čestica s njihovim oblikom na katastarskom planu grafičke izmjere, na osnovi što većeg broja zajedničkih točaka.

Vidi: čestica, katastarska; plan, katastarski; izmjera, grafička

Područje: (1) kartografija, GIS; (2) katastar i zemljišna knjiga

En. registration

Nj. Registrierung

uklapanje karte

Proces uklapanja digitaliziranog predloška u određeni koordinatni sustav pomoću softvera

za transformaciju koji je najčešće modul softvera digitalizatora. Pritom veznim točkama treba zadati njihove teorijske ("treba") koordinate i za iste te točke digitalizirati koordinate. Ovisno o vrsti transformacije, nastale razlike, kao kod ručnoga kartografskog uklapanja folija, bit će uklonjene računalom.

Vidi: digitalizator; točka, vezna

Područje: geoinformatika, kartografija

En. alignement, map

Nj. Karten-Einpassung

uknjižba

Knjižni upis kojim se knjižna prava stječu, prenose, ograničuju ili prestaju bez posebnoga naknadnog opravdanja; dopušta se samo na temelju javnih isprava ili privatnih isprava na kojima je istinitost potpisa ovjerovljena na način propisan zakonom.

Vidi: prava, knjižna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

uknjižba prava prvenstva

Knjižni upis kojim se stječe pravo prvenstva u odnosu na neki drugi prijedlog za upis.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ukopiravanje

Kopiranje kojim se dijelovi crteža izrađeni na više nosioca spajaju na jedan nosilac.

Područje: kartografija

En. combination, photographique

Fr. copie combinée

Nj. Einkopieren

ukrštenost rastera

Kut između skupova linija dvaju točkastih rastera ili linijskih rastera. Kod neprikladne ukrštenosti nastaje moare.

Vidi: uzorak rastera; raster, linijski; moare

Područje: kartografija

En. angle, screen

Fr. angle de trame; orientation de trame

Nj. Rasterwinkelung

uložak zajedničke hipoteke, glavni

Prvi navedeni uložak za koji se osniva zajednička hipoteka, uložak koji je označen

kao glavni u zahtjevu za upisivanje zajedničke hipoteke ili uložak za koji je već osnovana hipoteka u slučaju da se traži da se hipoteka proširi i na još neka zemljišnoknjižna tijela; u sporednom ulošku zajedničke hipoteke zabilježbom se označuje glavni uložak zajedničke hipoteke.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

uložak zajedničke hipoteke, sporedni

Uložak nad kojim je upisana zajednička hipoteka koji se ne tretira kao glavni uložak zajedničke hipoteke; u glavnom ulošku zajedničke hipoteke zabilježbom se označuju sporedni ulošci zajedničke hipoteke.

Vidi: hipoteka

Područje: katastar i zemljišna knjiga

uložak, zemljišnoknjižni

Dio zemljišne knjige u koji se upisuje samo jedno zemljišnoknjižno tijelo, stvarna i druga prava glede toga zemljišnoknjižnog tijela i promjene na njemu, te druge činjenice o tom tijelu određene zakonom; sadrži posjedovnicu, vlastovnicu i teretovnicu; može sadržavati poduloške.

Vidi: tijelo, zemljišnoknjižno; prava, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

umetanje

Vidi: interpolacija

Područje: matematika

umjeravanje

Skup postupaka kojima se u određenim uvjetima određuje odnos između vrijednosti veličina koje pokazuje mjerilo ili mjerni sustav, odnosno vrijednosti prikazane mjerom i odgovarajuće poznate vrijednosti mjerene veličine (npr. ostvarene etalonima). Napomene: (1) Umjeravanjem se mogu odrediti i druga metrolozijska svojstva, npr.: određivanje vrijednosti relevantnih parametara mjernog instrumenta (npr. adicijska konstanta); djelovanje utjecajnih veličina na mjerna svojstva, odnosno parametre instrumenta. (2) Rezultat umjeravanja omogućuje procjene pogreške pokazivanja mjernog instrumenta ili mjernog sustava i određivanje ispravka pokazivanja.

(3) Rezultat umjeravanja upisuje se u ispravu koja se naziva i potvrda o umjeravanju ili izvještaj o umjeravanju. Potvrde o umjeravanju mogu izdavati samo ovlaštena ispitivališta (laboratoriji).

Vidi: ispitivalište; ovlašćivanje

Područje: metrologija

En. calibration

Fr. étalonnage; vérification

Nj. Kalibrieren; Einmessen

umjeravanje (u izmjeri)

Detaljna izmjera promjena katastarskih čestica i objekata oslonjena na međne točke, međe ili druge objekte kojima je položajna točnost provjerena.

Vidi: izmjera, detaljna; čestica, katastarska

Područje: katastar i zemljišna knjiga

UML

Kratice od Unified Modelling Language.

Općenamjenski jezik za specifikaciju i vizualizaciju složenih softverskih projekata, posebno onih velikih i objektima usmjerenih.

Područje: informatika

En. UML (Unified Modelling Language)

umnožak

Vidi: produkt

umnožavanje, kartografsko

Također: kartografska reprodukcija
Materijaliziranje kartografskih prikaza u većem broju primjeraka, bez obzira na postupak kojim se to izvodi. Bitni čimbenici pri kartografskom umnožavanju su ekonomičnost i kvaliteta.

Područje: kartografija

En. reproduction, map

Fr. reproduction de cartes

Nj. Kartenreproduktion

undulacija, geoidna

Razlika između elipsoidne i ortometrijske visine.

Vidi: geoid; visina, elipsoidna; visina, ortometrijska

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. height, geoidal

Fr. ondulation du géoïde

Nj. Geoidundulation

unija za geodeziju i geofiziku, Međunarodna

Vidi: IUGG

univerzum, apstraktni

Podskup (opažane) stvarnosti. Digitalni podaci prikazuju taj podskup u bazi podataka. Apstraktni univerzum treba biti dobro definiran kako bi se mogla odrediti potpunost skupa podatka. Potpunost podataka određuje se usporedbom objekata koji se nalaze u skupu i objekata definiranih u apstraktnom univerzumu.

Područje: informatika, matematika

En. universe, abstract

UNIX

Višekorisnički operacijski sustav koji je osposobljen za istodobnu izvedbu više poslova. Može se rabiti na različitim računalima, od mikroručunala do velikih računala. Sastoji se, među ostalim, od mnogo uslužnih programa visoke razine, programa za automatizaciju uredskog poslovanja i upravljanje radom na mreži računala.

Područje: informatika

En. UNIX

uopćavanje

Vidi: generalizacija, kartografska

uopćavanje, automatsko

Također: računalno uopćavanje
Uopćavanje računalima prema zadanom programu.

Vidi: uopćavanje

Područje: kartografija

En. generalisation, automatic

Fr. généralisation automatique

Nj. Generalisierung, automatische

uopćavanje, normativno

Ravnomjerno uopćavanje jednako velikih i jednako vrijednih objekata sadržaja karte, koje se može izvesti po unaprijed postavljenoj normi (zakonu).

Vidi: uopćavanje; objekt sadržaja karte

Područje: kartografija

Nj. Generalisierung, gesetzmässige

uopćavanje, pojmovno

Pojmovna pretvorba određenih objekata sadržaja karte u određene prostorne pojmove

(1) sažimanjem istovrsnih objekata ili (2) obuhvaćanjem jedinstvenih struktura.

Npr. (1) 25 kuća = naseobina; skup drveća = šuma; (2) izmiješane parcele pod žitaricama i biljkama koje se okopavaju = oranice; udružene prirodne prostorne jedinice nižeg reda = prirodna prostorna jedinica višeg reda.

Vidi: objekt sadržaja karte

Područje: kartografija

Fr. généralisation conceptuelle

Nj. Generalisierung, begriffliche

uopćavanje, slobodno

Neravnomjerno uopćavanje jednako velikih i jednako vrijednih objekata sadržaja karte, koje ne podliježe unaprijed postavljenoj normi (zakonu).

Vidi: objekt sadržaja karte

Područje: kartografija

Nj. Generalisierung, freie

upis, dopušteni zemljišnoknjižni

Predloženi zemljišnoknjižni upis koji je u skladu sa zakonom moguće provesti u zemljišnoj knjizi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

upisi u posjedovnicu

Upisi sastavnih dijelova zemljišnoknjižnoga tijela; upisi stvarnih prava koja postoje u korist zemljišnoknjižnoga tijela ili nekoga suvlasničkoga (idealnoga) dijela zemljišnoknjižnoga tijela i promjene na njima; upisi svih katastarskih promjena koje se odnose na zemljišnoknjižno tijelo (promjene katastarskoga broja, naziva, površine, izgrađenosti i sl.); upisi pokretanja postupaka za promjenu podataka u posjedovnici; upisi svih javnopravnih ograničenja u pravnom prometu zemljišnoknjižnoga tijela koja nisu opće naravi; upisi prava građenja u posjedovnicu posebnoga zemljišnoknjižnog uloška kao posebno zemljišnoknjižno tijelo; upisi broja

poduloška u slučaju da postoji; upisi rednih brojeva iz vlastovnice uloška u posjedovnicu poduloška ako je za suvlasnički dio otvoren poduložak; upisi oznake posebnog dijela nekretnine u posjedovnicu poduloška za suvlasnički dio povezan s vlasništvom posebnog dijela nekretnine; upisi općepoznatih naziva zemljišnoknjižnih tijela ako su poznati; upisi promjena sadržaja posjedovnice koje nastanu zbog upisa na nekom drugom listu zemljišnoknjižnog uloška; upisi stvarnih služnosti upisanih u ulošku poslužnoga dobra ako postoje.

Vidi: tijelo, zemljišnoknjižno; prava, stvarna; posjedovnica; vlastovnica

Područje: katastar i zemljišna knjiga

upisi u teretovnicu

Upis stvarnih prava kojima je opterećeno zemljišnoknjižno tijelo ili idealni dio nekoga suvlasnika, kao i prava stečena na tim pravima: pravo nazadkupa, prvokupa, najma i zakupa te ona ograničenja raspolaganja zemljišnoknjižnim tijelom ili suvlasničkim dijelom kojima je podvrgnut svagdašnji vlasnik opterećenoga dobra; upis koncesije na opće dobro ili je javno dobro u vlasništvu Republike Hrvatske ili jedinice lokalne uprave ili samouprave; upis zabrane opterećenja ili otuđenja.

Vidi: prava, stvarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

upisi u vlastovnicu

Upis prava vlasništva cijeloga zemljišnoknjižnoga tijela; upis onih ograničenja kojima je vlasnik osobno podvrgnut glede slobodnoga upravljanja ili glede raspolaganja zemljišnoknjižnim tijelom ili suvlasničkim dijelom; upis iz kojeg je vidljivo da postoji zabrana opterećivanja ili otuđivanja; upis iz kojeg se čine vidljivim ograničenja raspolaganja zemljišnoknjižnim tijelom ili suvlasničkim dijelom koja su predmetom upisa u teretovnicu, a tiču se svakoga vlasnika; upis iz kojeg se čini vidljivim da je neko upisano zemljište opće dobro, te tko vodi brigu o tom dobru, upravlja njime i odgovara za nj; upis iz kojeg se čini vidljivim da je neko upisano

zemljište javno dobro u općoj ili u javnoj uporabi, te koje tijelo ili ustanova upravlja tim zemljištem; opis vlasništva posebnoga dijela nekretnine na suvlasničkom dijelu onoga suvlasnika za kojega je osnovano vlasništvo toga posebnoga dijela, uz navođenje na koji se određeni posebni dio nekretnine i sporedne dijelove odnosi (u takvim slučajevima i oznaka – etažno vlasništvo).

Područje: katastar i zemljišna knjiga

upisi u zemljišnu knjigu

Pravo vlasništva i ostala stvarna prava na nekretninama, zatim pravo nazadkupa, prvokupa, najma, zakupa, kao i koncesije te ostala prava na nekretninama za koja je to posebnim zakonom dopušteno; ograničenja, oročenja i uvjetovanja prava zabilježbom ograničenja, roka ili uvjeta kojem je pravo podvrgnuto; dopušteni su samo protiv knjižnog prednika; određuje ih rješenjem i provodi mjesno nadležan zemljišnoknjižni sud.

Vidi: prednik, knjižni

Područje: katastar i zemljišna knjiga

upis, izbrisani

Upis iz popisa upisa glavne knjige EOP-zemljišne knjige koji se prenosi u popis izbrisanih upisa jer nije nužan za prikaz pravnog stanja zemljišnoknjižnog tijela.

Vidi: knjiga EOP zemljišne knjige, glavna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

upis, knjižni

Vidi: upis, zemljišnoknjižni

upis, nedopušteni

Predloženi upis koji u skladu sa zakonom nije moguće provesti u zemljišnoj knjizi.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

upis, zemljišnoknjižni

Knjižni upis; uknjižba, predbilježba ili zabilježba; bitni sadržaj prava za koja je zakonom određeno da mogu biti predmet zemljišnoknjižnog upisa; pretpostavka je stjecanja, prenošenja, ograničenja ili ukidanja prava kada je to zakonom

propisano.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

uporabnik

Nositelj prava uporabe.

Vidi: pravo uporabe

Područje: katastar i zemljišna knjiga

upornjak

Obalni stup mosta na prijelazu između cestovnog tijela (nasipa) i mosta.

Područje: inženjerska geodezija

En. abutment

Nj. Widerlager

uprava, Državna geodetska

Vidi: DGU

uprava, prisilna

Uprava uspostavljena na osnovi zakona umjesto zajedničkog upravitelja ili kada zajednički upravitelj nije određen, a trebao je biti određen na temelju zakona.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

upravitelj, zajednički

Osoba koja u ime suvlasnika upravlja nekretninom.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

upravljanje prostornim informacijama

Također: upravljanje prostorom

Obuhvaća podatke i informacije o zemljištu i nekretninama, informacijske tehnologije, organizacijska pitanja i infrastrukturu prostornih podataka. Zemljište i nekretnine danas dobivaju sve veću važnost, a kako bi se njima učinkovito upravljalo, potrebno ih je evidentirati. Katastar nekretnina, evidencija ne samo zemljišta već i objekata na njemu, osigurava vlasništvo. Dijeljenje zemljišta, uspostava međa i izrada modernih informacijskih sustava kao podrška upravljanju prostorom od državnih tijela, lokalne uprave, komunalnih i drugih tvrtki široko je područje djelovanja većine geodeta. Razvoj mjernih i informatičkih tehnologija pridonio je nastanku mnogih zemljišnih informacijskih sustava, uglavnom temeljenih na podacima koji su do sada bili prikupljeni i

održavani u okviru katastra, a danas otvaraju nove mogućnosti njihova učinkovitijega korištenja i osiguranje održivog razvoja.

Vidi: upravljanje zemljišnim informacijama; sustav, zemljišni informacijski

Područje: geoinformatika

En. management, spatial information

Nj. Management von Rauminformationen

upravljanje zemljišnim informacijama

Također: upravljanje zemljištem

Proces definiranja, upisa i objavljivanja informacija o interesima, vrijednostima i upotrebi zemljišta pri provedbi zemljišnih politika. Obuhvaća upis zemljišta, katastarske izmjere i modele, porezne, pravne i višenamjenske katastre te zemljišne informacijske servise, a podržava planiranje upotrebe zemljišta, njegovo vrednovanje i oporezivanje.

Područje: geoinformatika

En. management, land information

Nj. Management von

Grundstücksinformationen

uputa, prostorna

Koordinata, tekstualni opis ili kodificirano ime pomoću kojeg se entitet može smjestiti na specifično mjesto ili položaj u prostoru.

Područje: GIS

En. reference, spatial

Nj. Verweis, räumlicher

ura, mjerna

Također: mjerni sat

Mjerni instrument koji preinačuje linearni pomak točke doticaja (ticala) u kutni pomak kazaljke (indeksa) u odnosu na kružnu podjelu.

Područje: mjerni instrumenti

En. dial gauge

Fr. comparateur à cadran

Nj. Meßuhr

urbanizam

Ukupnost društvenih i tehničkih djelatnosti vezanih s planskim uređenjem postojećih i gradnjom novih gradova i naselja te njihovim održavanjem, proučavanjem njihova razvoja, ustroja, života i razmještaja radi rješavanja

pitanja nastalih procesom urbanizacije te demografskih, društveno-gospodarskih i drugih promjena.

En. urban planning; town planing; city planning

Fr. urbanisme

Nj. Stadtplanung

ured, Međunarodni hidrografski

Vidi: IHB

ured za katastar

Općeniti naziv za državno tijelo nadležno za vođenje i održavanje katastra.

Vidi: katastar

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. office, cadastral

Nj. Katasteramt

uređaj

Mjerilo, instrument, sprava ili njihov dio s određenom funkcijom, npr. pokazni uređaj, zapisni uređaj, mjerni uređaj.

Područje: mjerni instrumenti

En. device

Nj. Gerät

uređaji s invarnim žicama i vrpcama, mjerni

Uređaji za precizno mjerenje kratkih duljina uz primjenu invarnih žica i invarnih vrpca. Primjer: Jäderinov postupak s primjenom invarnih žica duljine 24 m koje pri mjerenju slobodno vise upete utezima mase 10 kg. Na oba kraja žice nalaze se milimetarske ljestvice istosmjernih oznaka duljine 8 cm.

Vidi: invar

Područje: mjerni instrumenti

En. devices with invar, measuring; equipment, base measuring

Fr. appareils de mesure de base en invar

Nj. Meßgeräte mit Invardrähten oder Invarbändern; Basismeißgerät

uređaj, mjerni

Mjerilo ili instrument složenije građe. Često je sastavljen od više osnovnih dijelova uz automatizaciju mjerenja i digitalno pokazivanje, kao i zapisa i pamćenja podataka.

Područje: mjerni instrumenti

En. device, measuring

Nj. Meßgerät

uređaj, pokazni

Također: pokaznik, pokazivač

Skup sastavnica mjerila koje pokazuju vrijednost mjerene veličine i druge podatke.

Napomene: (1) Analogni pokazni uređaj daje analogno pokazivanje, a digitalni pokazni uređaj daje digitalno pokazivanje. (2) Način predočenja pokazivanja u kojem se posljednja značajna znamenka neprekidno mijenja tako da omogućuje interpolaciju odnosno digitalno pokazivanje dopunjeno ljestvicama i kazalom naziva se poludigitalno pokazivanje.

Vidi: uređaj, zapisni; pokazivanje, analogno; pokazivanje, digitalno

Područje: mjerni instrumenti

En. device, displaying; device, indicating;

(2) display, semidigital

Fr. dispositif indicateur

Nj. Anzeigeeinrichtung

uređaj, polarizacijski

Uređaj za dobivanje polarizirane svjetlosti.

Sastoji se od polarizatora i analizatora.

Vidi: svjetlost, polarizirana

Područje: fizika (optika)

En. device, polarization

Nj. Polarizationseinrichtung

uređaj za aretiranje

Uređaj za stezanje pomičnog dijela kako bi se čvrsto zadržao u određenom položaju i time izbjegla oštećenja.

Područje: mjerni instrumenti

En. device, fixing

Fr. dispositif d'arret

Nj. Arretierung

uređaj za fino pomicanje

Uređaj koji omogućuje fino pomicanje pokretnog dijela instrumenta nakon što je on stegnut stezaljkom uz čvrsti dio. Kod teodolita i tahimetra razlikuju se dva osnovna uređaja: uređaj za fino pomicanje alhidade i uređaj za fino pomicanje dalekozora.

Napomena: Postoje i posebne vrste finog pomicanja, npr. (1) grubo-fino pomicanje i (2) beskonačno fino pomicanje.

Vidi: uređaj za fino pomicanje alhidade;

uređaj za fino pomicanje dalekozora

Područje: mjerni instrumenti

En. device, fine motion; device, slow motion; (1) rough fine motion; (2) endless fine motion

Fr. commande de mouvement fin; réglage micrométrique

Nj. Feintrieb

uređaj za fino pomicanje alhidade

Također: uređaj za fino horizontalno pomicanje

Uređaj za fino pomicanje gornjeg dijela instrumenta oko vertikalne osovine u svrhu preciznog viziranja.

Vidi: stezaljka; stezaljka alhidade; uređaj za fino pomicanje

Područje: mjerni instrumenti

En. device, horizontal fine motion

Fr. commande de fin pivotement; vis de rappel du pivotement

Nj. Seitenfeintrieb

uređaj za fino pomicanje dalekozora

Također: uređaj za fino vertikalno pomicanje; uređaj za fini visinski pomak

Uređaj za fino pomicanje dalekozora oko horizontalne osovine. Napomene: (1) U teodolita i tahimetra u svrhu preciznog viziranja pri mjeranju vertikalnoga kuta. (2)

U nivelira s elevacijskim vijkom rabi se za fino pomicanje dalekozora elevacijski vijak u svrhu horizontiranja vizurne linije pomoću nivelacijske libele ili mjerenja (elevacijski vijak s podjelom).

Vidi: stezaljka; stezaljka dalekozora; uređaj za fino pomicanje

Područje: mjerni instrumenti

En. device, vertical fine motion

Fr. commande de fin basculement; vis de rappel du basculement

Nj. Höhenfeintrieb

uređaj za izoštravanje

Uređaj za izoštravanje slike mjernog objekta pri namještanju dalekozora za mjerenje.

Postoje dva osnovna konstruktivna rješenja: (1) vanjsko izoštravanje; (2) unutrašnje izoštravanje.

Vidi: izoštravanje, unutrašnje; izoštravanje, vanjsko; namještanje mjernog dalekozora

Područje: mjerni instrumenti

En. device, focusing drive

Fr. commande de mise au point

Nj. Fokussiertrieb

uređaj za očitanje

Uređaj za očitavanje građuiranih krugova, koji sadrži optičke i mehaničke dijelove. Optički sustav ima građu mikroskopa koji u optičkih teodolita ima složen optički sustav, posebno uz primjenu optičkog mikrometra i prijenos slika dijametralnih mjesta limba u vidno polje okulara mikroskopa.

Napomena: U elektroničkog teodolita očitavanje je digitalno primjenom limbova posebne građe i optoelektroničkog sustava za očitavanje.

Vidi: teodolit, elektronički; skeniranje

Područje: mjerni instrumenti

En. device, reading

Fr. dispositif de lecture

Nj. Ableseeinrichtung

uređaj za okretanje horizontalnoga kruga

Uređaj za okretanje horizontalnoga kruga u odnosu na donji dio instrumenta, primijenjen u optičkog teodolita.

Vidi: dio, srednji

Područje: mjerni instrumenti

En. device, horizontal circle drive; screw, circle setting

Fr. commande de cercle horizontal; dispositif à molette de réitération

Nj. Horizontalkreistrieb

uređaj, zapisni

Skup sastavnica mjerila koje zapisuju vrijednost mjerene veličine ili s njome povezanu vrijednost.

Vidi: uređaj, pokazni; mjerilo, zapisno

Područje: metrologija, mjerni instrumenti

En. device, recording

Fr. dispositif enregistreur

Nj. Registriereinrichtung

uređaj za pomicanje indeksa vertikalnoga kruga

Također: uređaj za pomicanje visinskog indeksa

Uređaj za fino pomicanje indeksa vertikalnoga kruga upotrebljava se za vrhunjenje libele vertikalnoga kruga i time za njegovu orijentaciju u odnosu na vertikalnu.

Napomena: Primjenom kompenzatora taj je postupak automatiziran, te se indeks vertikalnoga kruga i pri nagibu vertikalne osi vraća u ispravan položaj u odnosu na vertikalnu. Automatski visinski indeks zamjenjuje libelu vertikalnoga kruga i time ubrzava mjerenje vertikalnoga kuta.

Vidi: libela indeksa vertikalnoga kruga;

indeks, automatski visinski; kompenzator, optički; orijentacija vertikalnoga kruga

Područje: mjerni instrumenti

En. drive, vertical index

Fr. commande de nivelle de collimation verticale

Nj. Höhenindextrieb

uređaj za prisilno centriranje

Mehanički uređaj koji omogućuje odvajanje tronošca od instrumenta, značke ili optičkog viska i time njihovu zamjenu kako bi bili precizno ponovno centrirani na stativu ili stupu za mjerenje na istoj stajališnoj točki.

Vidi: tronožac; centriranje instrumenta

Područje: inženjerska geodezija, praktična geodezija, mjerni instrumenti

En. device, constrained centring; device, forced centering

Fr. dispositif de centrage forcé

Nj. Zwangszentrierungseinrichtung

uređaj za reiteraciju

Uređaj za okretanje srednjeg dijela u optičkih teodolita srednjih i viših točnosti u svrhu promjene očitavanja prije ponovljenog mjerenja po određenom sustavu, kako bi se smanjio utjecaj pogrešaka podjele limba.

Napomena: Reiteraciju treba razlikovati od repeticije, koja se primjenjuje za preciznije mjerenje teodolita manje točnosti.

Područje: mjerni instrumenti

En. device, repeat reading

Fr. dispositif réitérateur
Nj. Reiterationseinrichtung

uređaj za usmjeravanje

Uređaj kojim se označuje određeni smjer svjetlosnim snopom zraka najčešće primjenom lasera ("laserska zraka"). Često se primjenjuje u građevinskim radovima, npr. pri izvedbi tunela ili kanala.

Područje: mjerni instrumenti
En. device, direction indicating
Fr. faisceau lumineux de direction
Nj. Richtgerät

uređaj za viziranje

Vidi: diopter

uređenje međe, sudsko

Postupak koji se vodi kod nadležnog suda radi rješavanja sporne međe i donošenja odluke o njezinu položaju.

Vidi: međa, sporna
Područje: katastar i zemljišna knjiga

uređenje, prostorno

Osiguranje uvjeta za gospodarenje, zaštitu i upravljanje prostorom države kao osobito vrijednim i ograničenim nacionalnim dobrom. Na taj način se ostvaruju uvjeti za društveni i gospodarski razvoj, zaštitu okoliša, razumno korištenje prirodnih i povijesnih dobara na načelu potpunog pristupa u planiranju prostora. Posebno obuhvaća poznavanje, provjeru i ocjenu mogućnosti razvoja u prostoru, izradu i praćenje dokumenata prostornog uređenja.

En. planning, physical; planning, spatial
Fr. aménagement du territoire
Nj. Raumplanung

uređivanje, interaktivno

Oblik sučelja za uređivanje u kojem su prikazane karte i podaci tijekom uređivanja podataka. Operater može odmah vidjeti učinak bilo kojeg uređivanja u bazi podataka.

Područje: informatika
En. editing, interactive
Nj. Bearbeitung, interaktive

URL

Niz znakova, slova ili brojki kojima se određuje mjesto na internetu na kojem se neki dokument nalazi. Svaka jedinstvena adresa izvora podataka sastoji se od protokola za pristupanje datoteci, tj. imena područja, mrežne adrese računala, odnosno opisa mjesta u glavnom računalu na kojem se dokument nalazi, te imena datoteke ili dokumenta, pri čem su različiti dijelovi jedinstvene adrese odvojeni dvotočkama i kosim crticama. Na primjer <http://www.geof.hr> je URL adresa.

Područje: informatika
En. URL (Uniform Resource Locator)

USB

Standard za vanjske sabirnice koji podržava brzinu prijenosa podataka do 12 Mbps. Jedan USB priključak može se koristiti za priključivanje do 127 perifernih uređaja, poput miša, tipkovnice i modema. Ugradnja USB-a u računalima započela je 1996. godine. Postaje općeprihvaćen, pa se očekuje da će u doglednoj budućnosti potpuno istisnuti serijske i paralelne priključke.

Područje: informatika
En. USB (Universal Serial Bus)

USGS

Kratice za United States Geological Survey. Državna geodetsko-kartografska organizacija Sjedinjenih Američkih Država.
Područje: geodezija; kartografija
En. USGS (U. S. Geological Survey)

usklađenost podataka katastarskog operata i zemljišne knjige

Istovjetnost podataka o površini, obliku, položaju, broju i imenu svake katastarske čestice u katastarskom operatu i zemljišnoj knjizi.

Vidi: operat, katastarski; knjiga, zemljišna
Područje: katastar i zemljišna knjiga

usklađivanje histograma

Postupak određivanja LUT-a koji će pretvarati histogram jednoga kanala snimke ili jednog elektronskog topa u boji sličnim

drugom histogramu.

Vidi: histogram; LUT

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. matching, histogram

uskladjivanje rubova

Softversko uklapanje objekata na rubovima digitaliziranih karata. Zahtijeva djelomično interaktivni zahvat operatera na zaslonu.

Vidi: digitalizacija

Područje: geoinformatika, kartografija

En. edge matching

Nj. Randanpassung

usluge, lokacijske

Također: položajno vezane usluge

Sve one informacije koje korisnik može dobiti preko mobitela ili ručnog računala, a odnose se na položaj (lokaciju) na kojem se trenutno nalazi. Npr. nalazi se u nekom gradu i traži najbliži hotel, bolnicu, bankomat i sl. Mnoge takve informacije najefikasnije se mogu prenijeti do korisnika u obliku kartografskih prikaza na ekranu mobitela ili ručnog računala.

Područje: informatika, kartografija

En. services, location based; LBS

Nj. Dienste, standortbezogene

usluge, položajno vezane

Vidi: usluge, lokacijske

usmjernik

Hardverski uređaj koji spaja dvije mreže dopuštajući određeni promet. Internet upotrebljava usmjernike na gotovo svim presjecima i za ograničavanje prometa, preusmjeravajući ga na manje mreže, te za pomoć pri odabiru najdjelotvornijeg načina za prijenos paketa do njihovih odredišta.

Područje: informatika

En. router

Fr. routeur

Nj. Router

usporedbe, međuispitivališne

Organizacija, izvođenje i vrednovanje ispita na istim ili sličnim mjernim predmetima u dva ili više ispitivališta u skladu s prethodno

određenim uvjetima.

Vidi: ispit; ispitivalište

Područje: metrologija

En. comparisons, (interlaboratory) test

Fr. essais interlaboratoires

Nj. Vergleichsprüfungen

usporednost

Vidi: paralelnost

ustupanje prvenstvenog reda

Očitovanje volje kojim se ustupa prvenstvo upisa.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

usuh

Smanjenje dimenzija lista katastarskog plana zbog utjecaja temperature, vlažnosti zraka i starenja nosioca crteža.

Vidi: plan, katastarski

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. shrinkage

Fr. retrait

Nj. Schrumpfung

utjecaj pogrešaka osi teodolita

Pogreške osi teodolita uzrokuju pogrešku mjerenog pravca. (a) Pogreška pravca (k) zbog pogreške vizurne osi (kolimacijska pogreška) k :

$$(k) \approx \frac{k}{\sin z},$$

pri čem je z zenitni kut. (b) Pogreška pravca (i) zbog pogreške horizontalne osi i :

$$(i) \approx i \operatorname{ctg} z.$$

(c) Pogreška pravca (v) zbog pogreške vertikalne osi v :

$$(v) \approx v \sin \alpha \operatorname{ctg} z,$$

pri čem je α kut koji čini vizurna ravnina s onim njezinim ishodišnim položajem kod kojeg je vertikalna os nagnuta u vizurnoj ravnini (uz pretpostavku da pri okretanju alhidade vertikalna os ostaje u čvrstom položaju). Ako je kut $\alpha = 0$, pogreške pravca nema, a isto tako ni uz $z = 90^\circ$ (100 gon), a to znači pri horizontalnom položaju vizurne osi. Napomena: Utjecaj pogreške vertikalne osi nije uklonjen mjerenjem u dvama položajima dalekozora.

Vidi: okretanje dalekozora; osi teodolita; pogreška horizontalne osi; pogreška vertikalne osi; pogreška vizurne osi
 Područje: mjerni instrumenti
 En. influence of theodolite axis error
 Fr. influence des erreurs du théodolite
 Nj. Einfluß der Theodolitachsenfehler

UTM

Šezdeset sustava poprečne Mercatorove projekcije od kojih svaki pokriva područje od šest stupnjeva geografske dužine. Ishodište u svakom sustavu je u presjeku srednjeg meridijana s geografskom dužinom 3°, 9°, 15° itd. (na zapadnoj polutki -3°, -9°, -15° itd.) i ekvatora. Linearno mjerilo na srednjem meridijanu iznosi 0,9996.
 Područje: kartografija
 En. UTM (Universal Transverse Mercator)
 Fr. projection UTM
 Nj. UTM-Abbildung

UTM-mreža

Sustav označivanja područja i točaka na cijeloj Zemlji koji se primjenjuje na svim vojnim kartama članica NATO-saveza. Sustav sadrži tri stupnja označivanja. U prvom stupnju Zemljina površina između 80°N i 80°S je meridijanima i paralelama podijeljena na redove i kolone. Uzastopni razmaci meridijana iznose 6°, uzastopni razmaci paralela 8°. Kolone se označavaju arapskim brojevima od 1 do 60, a redovi velikim slovima abecede počev od C do zaključno X, pri čem su slova I i O izostavljena. Slova A, B, Y i Z su rezervirana za označivanje sjevernog i južnog polarnog područja. Svako tako ograničeno područje naziva se zonom. U drugom stupnju označivanja svaka zona dijeli se na kvadrate sa stranama od 100 km. Kvadrati čini pravokutna mreža u UTM-sustavima, tj. paralele s koordinatnim osima u tim sustavima. Treći stupanj označivanja određuje položaj točke pravokutnim koordinatama s traženom točnošću.
 Vidi: UTM
 Područje: kartografija
 En. UTM-grid

UV

Ultraljubičasti dio elektromagnetskog spektra (u daljinskim istraživanjima) valnih duljina 0,3 µm do 0,4 µm.
 Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja, fizika
 En. UV (ultra-violet)
 Fr. ultraviolet
 Nj. ultraviolett

UV-filtar

Filtar od folije ili optičkog stakla koji propušta samo ultraljubičaste zrake.
 Vidi: filtar; spektar, elektromagnetski
 Područje: fizika (optika)
 En. UV-filter
 Fr. UV-filtre
 Nj. UV-Filter

uvid u BZP

Uvid u glavnu knjigu i sve pomoćne evidencije; za EOP zemljišnu knjigu uvid se elektroničkim načinom može odobriti javnim bilježnicima, odvjetnicima i drugim fizičkim i pravnim osobama koje imaju ovlaštenje za uvid.
 Vidi: baza zemljišnih podataka Republike Hrvatske; knjiga, EOP zemljišna
 Područje: katastar i zemljišna knjiga

uviđaj

Vidi: očevid

uvjet bazisa

Također: bazisni uvjet
 Uvjetna jednadžba koja se može postaviti za svaku prekobrojno izmjerenu stranicu u mreži trokuta ili triangulaciji.
 Područje: matematička obrada geodetskih podataka
 En. condition, base-line; constraint, base-line
 Fr. équation d'accord de base
 Nj. Grundlinienbedingung

uvjet, figurni

Uvjet koji pri uvjetnom izjednačenju moraju zadovoljiti mjerenja koja zatvaraju neku figuru poput trokuta, četverokuta i sl.
 Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. condition, geometric
Fr. condition de geometrique

uvjeti azimuta

Uvjetne jednadžbe koje se zasnivaju na azimutima u trigonometrijskim ili poligonskim mrežama. Razlikuju se uvjeti priključka azimuta i Laplaceovi uvjeti.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. conditions, azimuth
Fr. conditions d'accord en azimut
Nj. Azimutbedingungen

uvjeti, granični

Krajnji uvjeti koje mjerilo mora izdržati bez oštećenja i bez slabljenja svojih metrologijskih značajki. Granični uvjeti općenito određuju granične pogreške mjerila.

Vidi: pogreške mjerila, granične

Područje: metrologija
En. conditions, limiting
Fr. conditions limites
Nj. Grenzbedingungen

uvjeti, nazivni radni

Uvjeti uporabe kojima se zadaju područja mjerene veličine i utjecajnih veličina za koje mjeriteljske značajke mjerila moraju biti u naznačenim granicama.

Napomena: Nazivni radni uvjeti trebaju osigurati da se mjerna nesigurnost nalazi u određenim granicama za određeno mjerilo.

Vidi: nesigurnost, mjerna; uvjeti, granični; veličina, utjecajna

Područje: metrologija
En. conditions, rated operating
Fr. conditions assignées de fonctionnement

uvjeti obnovljivosti

Promijenjeni uvjeti pri mjeranju iste mjerne veličine. Promijenjeni uvjeti mogu uključivati: mjerno načelo, mjernu metodu, motritelja, mjerni instrument, mjesto, uvjete uporabe, vrijeme, referentni etalon.

Vidi: obnovljivost, mjerna
Područje: metrologija
En. conditions, reproducibility
Fr. conditions de la reproductibilité
Nj. Vergleichsbedingungen

uvjeti ponovljivosti

Uvjeti ponovljivosti pri mjeranju iste mjerne veličine uključuju: isti mjerni postupak, istog mjeritelja, isti mjerni instrument ili uređaj i opremu, isto mjesto, iste okolišne uvjete, odnosno uvjete upotrebe, ponavljanje u kratkom razdoblju, nepromjenljivost objekta mjerenja tijekom ispitivanja.

Vidi: ponovljivost, mjerna
Područje: metrologija
En. conditions, repeatability
Fr. conditions de la répétabilité
Nj. Wiederholbedingungen

uvjeti, referencijski

Uvjeti uporabe propisani za ispitivanje tehničkih značajki mjerila ili za međusobnu usporedbu mjernih rezultata.

Napomena: Referencijski uvjeti općenito uključuju referencijske vrijednosti ili referencijska područja za utjecajne veličine koje djeluju na mjerilo.

Vidi: veličina, utjecajna
Područje: metrologija
En. conditions, reference
Fr. conditions de référence
Nj. Bezugsbedingungen

uvjet zatvaranja horizonta

Suma kutova mjenjenih na jednom stajalištu mora zatvarati 360° (400^g).

Područje: matematička obrada geodetskih podataka
En. condition for closing the horizon
Nj. Horizontbedingung

uvođenje u posjed, privremeno

Predaja novonadijelnjenih posjeda sudionicima komasacije nakon nadjele novih posjeda u postupku komasacije te rješavanja prigovora, a prije okončanog žalbenog postupka.

Vidi: komasacija
Područje: inženjerska geodezija

UV-zračenje

Vidi: zračenje, ultraljubičasto

uzorak

Vidi: uzorak, statistički

uzorak, ispitni

Uzorak pripremljen za ispit.

Vidi: uzorak, statistički

Područje: statistika

En. sample, test

Fr. échantillon pour essai

uzorak rastera

Skup jednakih grafičkih elemenata koji se pravilno ponavljaju na rasteru.

Vidi: raster

Područje: kartografija

Fr. planche de trames

Nj. Rastermuster

uzorak, standardni

Također: referentni materijal

Materijal ili tvar s jednim ili više dovoljno sigurno određenih svojstava namijenjenih umjeravanju uređaja, ocjenjivanju mjerne metode ili pridjeljivanju vrijednosti materijalima. Napomena: Ovjereni standardni uzorak je onaj kojemu su jedna ili više svojstvenih vrijednosti ovjerene priznatim tehničkim postupkom.

Područje: metrologija

En. material, reference

Fr. matériau de référence

uzorak, statistički

Jedna ili više jedinica uzetih iz populacije u svrhu dobivanja informacije o populaciji i eventualno da služi za donošenje odluke koja se odnosi na populaciju ili procese koje bi ta odluka proizvela.

Napomena: Pri mjerenjima mjerne veličine sve mjerne vrijednosti čine statistički uzorak, a populaciju ili osnovni skup sve moguće mjerne vrijednosti veličine. Ta činjenica omogućuje primjenu statističkih analiza.

Vidi: populacija

Područje: statistika

En. sample

Fr. échantillon

Nj. Stichprobe

uzroci promjene pravnog stanja nekretnina

Stjecanje prava, prenošenje prava, ograničenje prava, ukidanje prava,

oduzimanje prava.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

uzurpacija

Svako samovlasno i najčešće nasilno prisvajanje prava, položaja ili stvari na koje uzurpator nije ovlašten po postojećim pravnim propisima neke države ili društvene zajednice.

En. usurpation

Nj. Usurpation

uzvišice suhe za niske vode

Prirodni dio kopna koji je okružen vodom i suh samo za niske vode (preplavljen je, dakle, za visoke vode i po tome se razlikuju od otoka).

Područje: pomorstvo

vaga, hidrostatska

Uređaj za mjerenje visinske razlike zasnovan na principu spojenih posuda u kojima mirna površina tekućine određuje razinsku plohu. Sastoji se od savitljive cijevi ispunjene tekućinom i spojene na krajevima s uređajem koji služi za očitavanje razine tekućine na skali. Primjenom posebnih optičko-mehaničkih i elektroničkih uređaja moguća je automatska registracija. Koristi se za mjerenja gdje su visinske razlike vrlo male, a bitna je visoka točnost – hidrostatski nivelman.

Područje: mjerni instrumenti

En. level, hydrostatic

Fr. niveau hydrostatique; niveau d'eau à tube rigide; niveau d'eau à tuyau souple

Nj. Schlauchwage; Wage, hydrostatische;

Kanalwage

vakuum

Također: praznina

Teorijski to je prazan prostor bez materije, a praktično prostor u kojem se nalazi razrijeđeni zrak, plin ili para.

Područje: fizika

En. vacuum

Fr. vacuum

Nj. Vakuum

val

Prenošenje titraja u elastičnom sredstvu s

jednog mjesta na ostale čestice tog sredstva.

Područje: fizika

En. wave

Fr. vague

Nj. Welle

val, cirkularno polarizirani elektromagnetski

Rasprostiranje procesa uzajamnog proizvođenja električnog i magnetskog polja u prostoru, pri čem su amplitude električnog i magnetskog polja jednake, a među njima postoji kašnjenje u fazi od 90°.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. wave, circularly polarized electromagnetic

val, elektromagnetski

Transverzalni val koji se širi uz periodičnu promjenu jakosti električnoga i magnetskog polja.

Vidi: val, transverzalni

Područje: fizika

En. wave, electromagnetic

Nj. Welle, elektromagnetische

val, longitudinalni

Val u kojem se periodične promjene stanja – titranje – zbivaju u smjeru širenja vala.

Područje: fizika

En. wave, longitudinal

Nj. Welle, longitudinale

valovi, Zemljini plimni

Periodične elastične deformacije Zemljina tijela zbog djelovanja privlačnih sila nebeskih tijela.

Vidi: plima i oseka

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. tides, Earth

Nj. Erdgezeiten

val prijenosnik

Osnovni elektromagnetski val kojem se superponira periodična promjena s nižom frekvencijom i time dobiva modulirani val.

Val prijenosnik prenosi mjerni signal.

Vidi: modulacija valova

Područje: mjerni instrumenti

En. wave, carrier

Fr. onde portense

Nj. Trägerwelle

val, transverzalni

Val u kojem se periodične promjene stanja – titranje – zbivaju okomito na smjer širenja vala.

Područje: fizika

En. wave, transverse

Nj. Welle, transversale

valjak

(1) Ploha koju tvore svi pravci usporedni s jednim zadanim pravcem i koji sijeku danu krivulju. Krivulja se naziva direktrinom, a pravci izvodnicama valjka. (2) Ploha drugoga reda (kvadratika) kojoj je direktrisa kružnica, elipsa, parabola ili hiperbola.

Ravninski presjeci su elipse, kružnice, parabole i hiperbole (uključivo i njihove degeneracije). Standardna jednadžba uspravnog valjka sa središtem u ishodištu u pravokutnim Kartezijevim koordinatama glasi:

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1, \text{ gdje su } a, b \text{ poluosi elipse}$$

(direktrise) u ravnini xy . Jednadžba uspravnog paraboličnog valjka:

$$x^2 = 2py, \text{ gdje je } \frac{1}{2}p \text{ udaljenost fokusa}$$

parabole (direktrise), koja leži u xy -ravnini, od osi z .

Jednadžba uspravnog hiperboličkog valjka:

$$\frac{x^2}{a^2} - \frac{y^2}{b^2} = 1, \text{ gdje su } a, b \text{ poluosi hiperbole}$$

(direktrise) u xy -ravnini. (3) Geometrijsko tijelo omeđeno dvama usporednim krugovima jednakih polumjera (bazama) i plohom (plaštem) što ga čine dužine (izvodnice) koje spajaju odgovarajuće točke dviju baza. Udaljenost ravnina u kojima se nalaze baze naziva se visinom. Valjak se naziva uspravnim ako je spojnica središta baza okomita na ravnine baza, inače je kos.

Volumen valjka $V = r^2 \pi h$, gde je r

polumjer baze, a h visina valjka; oplošje uspravnog valjka $O = 2r\pi(r + h)$.

Područje: matematika
 En. cylinder
 Fr. cylindre
 Nj. Zylinder; Walze

varijabla

Promjenljiva veličina, promjenljivi element.
 Kod funkcija razlikuju se zavisne i nezavisne varijable.
 Područje: matematika
 En. variable
 Fr. variable
 Nj. Variable

varijabla, slučajna

Varijabla koja može poprimiti bilo koju od vrijednosti iz određenog skupa vrijednosti uz pridruženu razdiobu vjerojatnosti.
 Napomena: Slučajna varijabla koja može poprimiti samo izdvojene vrijednosti naziva se (1) diskretnom. Slučajna varijabla koja može poprimiti sve vrijednosti iz nekog intervala naziva se (2) neprekinutom.
 Područje: statistika
 En. variable, random; variate; (1) discrete; (2) continuous
 Fr. variable aléatoire
 Nj. Zufallsvariable; Zufallsgrösse

varijabla, standardizirana slučajna

Slučajna varijabla čije je očekivanje jednako 0, a standardno odstupanje jednako 1. Ako slučajna varijabla X ima očekivanje μ i standardno odstupanje σ , odgovarajuća standardizirana slučajna varijabla je $\frac{X - \mu}{\sigma}$.

Razdioba standardizirane slučajne varijable naziva se standardiziranom razdiobom.
 En. variable, standardized random
 Nj. Standardzufallsgrösse

varijabla, usredištena slučajna

Slučajna varijabla čije je očekivanje jednako ničisti.
 Napomena: Ako slučajna varijabla X ima očekivanje $E(X)$, odgovarajuća usredištena varijabla je $X - E(X)$.
 Vidi: varijabla, slučajna; vrijednost, očekivana
 Područje: statistika

En. variable, centered random
 Fr. variable aléatoire centrée

varijacija

Izbor k elemenata od n različitih elemenata skupa uzimajući u obzir redosljed. Razlikuju se varijacije sa i bez ponavljanja. Broj varijacija s ponavljanjem je n^k . Npr. pomoću digitalne jedinice byta, koji se sastoji od 8 bitova, moguće je izgraditi $2^8 = 256$ različitih brojeva koji se pojavljuju u poznatoj ASCII-tablici.
 Područje: matematika
 En. variation
 Nj. Variation

varijanca

Također: disperzija
 Ako je veličina x slučajna varijabla, tada je varianca od x očekivanje E od $(x - M_x)^2$, gdje je M_x srednja vrijednost od x .
 Vidi: varijabla, slučajna; vrijednost, očekivana
 Područje: matematička obrada geodetskih podataka
 En. variance
 Fr. variance
 Nj. Varianz

varijanca, empirijska

Mjera rasipanja koja se temelji na srednjoj vrijednosti kvadrata odstupanja od aritmetičke srednje vrijednosti. Za n mjernih vrijednosti niza x_1, x_2, \dots, x_n aritmetička

sredina je $\bar{x} = \frac{1}{n} \sum x_i$, a (empirijska)

varijanca je: $s^2 = \frac{1}{n-1} \sum (x_i - \bar{x})^2$.

Vrijednost $n - 1$ izražava broj prekobrojnih mjerenja. Varianca mjernog niza (kao statističkog uzorka) nepristrani je procjenjivač varijance populacije. Ona je procijenjena (empirijska) varianca. Varianca uzorka središnji je moment drugoga reda uzorka.
 Vidi: populacija; varijanca (slučajne varijable ili razdiobe vjerojatnosti)
 Područje: statistika
 En. variance, (experimental)

Fr. variance (expérimental)

Nj. Varianz, (empirische)

varijanca (slučajne varijable ili razdiobe vjerojatnosti)

Očekivanje kvadrata usredštene slučajne varijable:

$$\sigma^2 = \text{Var}(X) = V(X) = E[X - E(X)]^2$$

Napomena: Varijanca slučajne varijable X središnji je moment drugoga reda.

Vidi: vrijednost, očekivana; varijabla, slučajna; varijabla, usredštena slučajna

Područje: statistika

En. variance (of a random variable, or of a probability distribution)

Fr. variance (d'un variable aléatoire ou d'une loi de probabilité)

Nj. Varianz (einer Zufallsvariable oder Wahrscheinlichkeitsverteilung)

varka, optička

Vizualni dojam koji ne odgovara stvarnim geometrijskim i/ili fizikalnim okolnostima pri promatranju.

Područje: fizika, kartografija

En. illusion, optical

Nj. Täuschung, optische

vat

Znak W, jedinica snage, izvedena SI-jedinica, definiran je snagom kojom se u jednoj sekundi obavi rad jednog džula, dakle vat je džul po sekundi.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni; džul

Područje: metrologija

En. watt

Fr. watt

Nj. Watt

VDOP

Kratica od Vertical Dilution of Precision.

Utjecaj geometrijske konfiguracije na prirast pogreške određivanja visina pri pozicioniranju.

Vidi: DOP

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. VDOP (Vertical Dilution of Precision)

veduta

Slikarski ili grafički prikaz grada ili krajolika.

Područje: kartografija

En. view; sight; panorama

Nj. Landschaftsansicht; Stadtansicht

vegetacija

U prirodi sve ono što raste iz zemlje, bilo kao rezultat ljudskog rada, bilo prirodnim procesima. Uobičajeno je da se prikaz vegetacije na karti također naziva "vegetacija".

Područje: kartografija

En. vegetation (on a map)

Fr. végétation

Nj. Bodenbewachung

vektor

Element vektorskog prostora. Intuitivno, određen je pravcem nosiocem, duljinom (modulom) i orijentacijom. Grafički se prikazuje kao usmjerena dužina (strelica), tj. dužina koja ima početnu i krajnju točku.

Vektori se obično označuju: \overrightarrow{AB} , \overrightarrow{CD} , ..., ili

\vec{a} , \vec{b} , n -dimenzionalni vektor \vec{a} je

uređena n -torka realnih brojeva a_1, a_2, \dots, a_n , koji se nazivaju komponentama vektora.

Može se ga zapisati u obliku

$\vec{a} = (a_1, a_2, \dots, a_n)$. U trodimenzionalnom

slučaju, u pravokutnom Kartezijevu koordinatnom sustavu, vektor se zapisuje u

obliku $\vec{a} = (a_x, a_y, a_z) = a_x \vec{i} + a_y \vec{j} + a_z \vec{k}$,

gdje su a_x, a_y, a_z projekcije vektora \vec{a} na koordinatne osi x, y, z , a

$\vec{i} = (1,0,0)$, $\vec{j} = (0,1,0)$, $\vec{k} = (0,0,1)$ jedinični

vektori u smjeru koordinatnih osi. Njegova je

duljina ili modul $|\vec{a}| = \sqrt{a_x^2 + a_y^2 + a_z^2}$.

Područje: matematika

En. vector

Fr. vecteur

Nj. Vektor

vektorizacija

Postupak pretvaranja slike načinjene od

mreže čelija u skup podataka linija i poligona, tj. pretvaranje podataka iz rasterskog u vektorski oblik. Može se izvesti ručno, poluautomatski i automatski.

Područje: kartografija

En. vectorization; raster to vector conversion

Nj. Vektorisierung

vektor mjerenja

Jednostupčana matrica – vektor kojega su elementi vrijednosti mjerenja.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. one column matrix the elements of which are observation values

Fr. matrice á une colonne dont les éléments sont des valeurs d'observation

Nj. Beobachtungsvektor

veličina, bezdimenzijska

Veličina kojoj su eksponenti osnovnih veličina u određenom sustavu jednaki ničtici.

Primjeri: relativno produljenje i indeks loma su bezdimenzijske veličine u sustavu veličina L, M, T (Length, Mass, Time).

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: mjerni instrumenti

En. quanting, dimensionless

Fr. grandeur sans dimension

Nj. Grösse, dimensionslose

veličina, izvedena

Veličina određena u sustavu veličina kao funkcija osnovnih veličina tog sustava.

Primjer: Površina (četvorni metar, m^2), frekvencija (hertz, $Hz = s^{-1}$), tlak (pascal, $Pa = kg\ m^{-1}\ s^{-2}$) u sustavu SI.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. quantity, derived

Fr. grandeur dérivée

veličina, minimalna

Vidi: veličina prikaza, minimalna

veličina, mjerena

Posebna veličina podvrgnuta mjerenju.

Napomena: Određivanje mjerene veličine može zahtijevati uvođenje uvjeta odnosno drugih veličina kao što su: vrijeme,

temperatura, tlak.

Vidi: veličina, mjerljiva

Područje: metrologija

En. measurand; quantity, measured

Fr. mesurand; grandeur mesurée

Nj. Grösse, gemessene

veličina, mjerljiva

Također: mjerna veličina

Svojtvo pojave, tijela ili stvari koje se može kvalitativno razlikovati i kvantitativno odrediti (mjeriti).

Napomena: Naziv veličina može se odnositi na koju veličinu u općem smislu (npr. duljina, vrijeme, temperatura) ili na koju posebnu veličinu (npr. duljina stranice poligona, visinska razlika dviju točaka).

Područje: metrologija

En. quantity, measurable

Fr. grandeur mesurable

Nj. Meßgrösse

veličina, mjerna

Vidi: veličina, mjerljiva

veličina, osnovna

Jedna od veličina koje su u sustavu veličina prihvaćene kao međusobno funkcijski neovisne.

Vidi: sustav jedinica, Međunarodni

Područje: metrologija

En. quantity, base

Fr. grandeur de base

Nj. Grundgröße

veličina piksela

Fizička dimenzija svakoga pojedinoga slikovnog elementa (13×13 mikrona).

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. size, pixel

veličina prikaza, minimalna

Također: minimalna veličina

Veličina ispod koje se neki grafički element po obliku i veličini ne može više razaznati, ali i ona bitno veća, definirana da bi se izbjeglo opterećenje kartografskog prikaza.

Vidi: elementi, grafički

Područje: kartografija

Nj. Mindestgröße; Minimaldimension,
kartographische
Fr. seuil de perception

veličina prikupljanja, minimalna

Geometrijsko ograničenje pri prijenosu podataka iz realnog svijeta u bazu podataka digitalnog topografskog modela.

Vidi: STOKIS; model, digitalni topografski
Područje: geoinformatika

veličina, utjecajna

Veličina koja nije subjekt mjerenja, ali utječe na vrijednost mjerene veličine ili pokazivanje mjernog instrumenta.

Napomene: (1) Radi ispravka sustavnog djelovanja potrebno je i mjerenje utjecajnih veličina. Mjerenje i/ili ispravak mogu biti automatizirani. (2) Utjecajna veličina može imati izvor u okružju mjernog instrumenta ili u samom instrumentu.

Vidi: refrakcija, atmosferska; daljinomjer, elektronički; brzina svjetlosti; utjecaj pogrešaka osi teodolita; paralaksa nitnoga križa

Područje: mjerni instrumenti

En. quantity, influence

Fr. grandeur d'influence

Nj. Einflußgröße

vertikal

Svaka velika kružnica na plohi kugle koja prolazi kroz pol prihvaćenoga koordinatnog sustava.

Područje: geodezija

En. vertical

Nj. Netzmeridian

vertikala

Vidi: težišnica

vertikala, subjektivna

Pravac u vidnom polju bez kontura koji oko procjenjuje vertikalnim. Subjektivna vertikala odstupa od stvarne vertikale pri monokularnom gledanju do 3°, a pri binokularnom do 1°.

Područje: fizika (optika)

En. vertical, subjective

Nj. Vertikale, subjektive; Vertikale

video

(1) Snimanje pokretnih slika, rukovanje njima i reprodukcija u formatu koji se može prikazivati na televiziji. (2) Prikazivanje slika i teksta na računalnome monitoru.

Područje: informatika

En. video

Fr. vidéo

Nj. Videotechnik

vidik

Također: vidokrug

Prostor obuhvaćen pogledom sa stajališta.

Oblik i veličina vidika ovise o izgledu okoline i visini s koje se promatra. Vidik se mijenja s promjenom stajališta. Odrastao čovjek stojeći na ravnom području ili u čamcu na morskoj pučini vidi oko sebe oko 4,5 km uokrug, a s visine od 1 km vidi 121 km.

vidljivost

(1) Granice područja koje bi bilo viđeno iz pojedine povoljne točke, uz zadanu prirodu terena i pretpostavljajući Zemljinu plohu bez prepreka kao što su drveće i zgrade. U GIS-u to se može proračunati, a rezultati se mogu prikazati na karti vidljivog područja. (2) Vidljivost objekta, o kojoj znatno ovisi mogućnost, ali i točnost mjerenja, uvjetovana je stanjem u atmosferi. Stanje u atmosferi ovisno je o svjetlosnim okolnostima, sadržaju i kretanju zračnih slojeva. Osim vodene pare i suspendiranih čestica vode koje dolaze do izražaja pojavom magle, znatan utjecaj imaju različite čestice prašine, dima, bakterije i dr., koje se zajedno nazivaju zračnim planktonom. Uočeno je da je pri lošoj vidljivosti izmjerena velika relativna vlaga zraka. Vidljivost se može mjeriti daljinom vidljivosti pri kojoj se još mogu razlikovati udaljeni objekti. Tzv. geografska vidljivost ovisna je o zakrivljenosti Zemlje. Vidljivost i mogućnost opažanja znatno ovise o nemirnoći zraka i difuziji svjetlosti na planktonu, što umanjuje kontrast – oštrinu preslikanoga mjernog objekta.

Vidi: difuzija svjetlosti; kontrast; ekstinkcija

Područje: (1) kartografija, GIS; (2) fizika (optika)

En. (1) viewshed; (2) visibleness; visibility
Fr. (2) visibilité
Nj. (2) Sichtbarkeit; Sicht

vijak, elevacijski

Također: nagibni vijak
Uređaj nivelira za fini nagib dalekozora i za postavljanje vizurne linije u horizontalni položaj. Uvijek se primjenjuje za precizno niveliranje optičkim nivelirima.
Vidi: nivelir; nivelir s libelom; uređaj za fino pomicanje dalekozora
Područje: mjerni instrumenti
En. screw, tilting
Fr. vis de basculement; commande de basculement; vis de fin calage
Nj. Kippschraube

vijak, korekcijski

Vijak koji se rabi za ispravljanje instrumentalne pogreške pri rektifikaciji instrumenta.
Vidi: pogreška, instrumentalna; rektifikacija
Područje: mjerni instrumenti
En. screw, adjusting
Fr. vis de réglage
Nj. Justierschraube

vijak, mikrometarski

Vijak s malim usponom za mjerenje vrlo malih duljina određivanjem njegova pomaka na osnovi okretaja.
Područje: mjerni instrumenti
En. screw, micrometer
Fr. vis micrométrique
Nj. Mikrometerschraube

vijak, nagibni

Vidi: vijak, elevacijski

vijak, podnožni

Također: položajni vijak
Sastavni dio tronošca. Obično su primijenjena tri podnožna vijka, a koriste se za horizontaliranje mjerila odnosno instrumenta.
Vidi: tronožac; dio, donji
Područje: mjerni instrumenti
En. screw, foot

Fr. vis calante
Nj. Fusseschraube

vijak, položajni

Vidi: vijak, podnožni

vijak, središnji

Također: opružni vijak; opružna ploča
Vijak kojim se pričvršćuje donji čvrsti dio instrumenta za glavu stativa, kod novijih geodetskih instrumenata pritezanjem opružne ploče na tronožac.
Područje: mjerni instrumenti
En. screw, central clamping; clamp, central
Fr. vis centrale de fixation; pince central
Nj. Zentralanzugsschraube; Zentralklemme

vinjeta

Ukras u knjizi ili rukopisu u obliku manje sličice, ornamenta ili crteža. Vinjete se, radi grafički dopadljivijeg prijeloma knjige stavljaju na početku, u tekstu te na kraju djela.
Područje: kartografija
En. vignette
Fr. vignette

vinjetiranje

Pad osvijetljenja uzrokovan odsijecanjem kosih snopova zraka zaslonom objektiva i drugim mehaničkim dijelovima optičkog sustava. Ono se općenito smanjuje, odnosno uklanja smanjivanjem relativnog otvora.
Područje: fizika (optika)
En. vignetting
Fr. vignettage
Nj. Vignettierung

visak

Uređaj koji je čvrsto povezan s instrumentom ili se postavlja na donji dio ili na stativ u svrhu centriranja. Primjenjuju se optički, kruti i obični visak.
Vidi: visak, optički; visak, kruti; visak, obični; centriranje
Područje: mjerni instrumenti
En. instrument, plumbing; plumb; plumbob
Fr. dispositif de centrage; dispositif d'aplomb
Nj. Lot; Lotgerät

visak, kruti

Uređaj za centriranje instrumenta ili značke. Sastoji se od dvostruke metalne cijevi od kojih se gornja izvlači i postavlja na središnji vijak stativa, a donja, na kojoj je dozna libela, postavlja se sa stožastim završetkom na označenu geodetsku točku, i to tako da dozna libela vrhuni.

Napomena: Kruti visak obično ima ljestvicu na kojoj se može pročitati visina instrumenta.

Vidi: centriranje; visina instrumenta; visak
Područje: mjerni instrumenti

En. plummet, rigid; rod, centring

Fr. canne à plomb; canne de centrage

Nj. Lotstab; Zentrierstab; Zentrierstock; Lot, starres

visak, obični

Željezni uteg u obliku stošca na uzici. Može se ovjesiti o kuku središnje stezaljke za grubo centriranje mjernog instrumenta.

Vidi: centriranje; visak

Područje: mjerni instrumenti

En. plumb bob

Fr. fil à plomb

Nj. Schnurlot

visak, optički

Uređaj za optičko centriranje teodolita ili tahimetra. Optički sustav je građen kao dalekozor, a sastoji se od objektiva koji stvara sliku označene stajališne točke, prizme ili okulara. Okular se može nalaziti na tronošcu ili na alhidadi teodolita ili tahimetra. Kad je instrument horizontiran, vizurna os viska treba prolaziti stajališnom točkom.

Napomena: Optički visak izrađuje se i kao dodatak dalekozora, a služi za centriranje teodolita ispod označene točke (npr. u tunelima, galerijama i sl.).

Vidi: visak, obični; visak, kruti; centriranje instrumenta

Područje: mjerni instrumenti

En. plummet, optical

Fr. plomb optique

Nj. Lot, optisches

visak, optički (instrument)

Instrument s mjernim dalekozorom kojem se

vizurna os može postaviti u smjeru vertikale uz primjenu cijevne libele ili kompenzatora. Koristi se za postavljanje točaka u smjer vertikale, odnosno za ispitivanja vertikala u različitim zadacima inženjerske geodezije.

Iskolčena vertikala (en. *plumb line*)

referencijski je pravac za verifikaciju vertikalnih dijelova građevine.

Napomena: Može se upotrijebiti za centriranje instrumenata i pribora (prisilno centriranje) iznad označenih točaka (nadirni visak) ili ispod točaka (zenitni visak), koje su i stajalište instrumenta.

Vidi: uređaj za prisilno centriranje

Područje: mjerni instrumenti

En. plummet, optical

Fr. lunette nadiro-zénithale

Nj. Lotinstrument

visak, sonдни

Također: ručni dubinomjer

Visak težine 3 do 10 kg, obješen na konopac koji na sebi ima decimetarsku podjelu. Služi za mjerenje dubine vode.

Vidi: visak

Područje: inženjerska geodezija

En. lead, sounding

Fr. plomb de sonde

Nj. Lot; Lotblei

visina

Udaljenost točke od izabrane referentne plohe uzduž linije normalne na tu plohu, s visinama točaka izvan plohe smatranima s pozitivnim predznakom.

Vidi: visina, elipsoidna; visina, normalna;

visina, ortometrijska

Područje: geodezija, geoinformatika

En. height; altitude

Fr. hauteur; altitude

Nj. Höhe

visina, apsolutna

Vidi: visina, nadmorska

visina, dinamička

Omjer geopotencijalne kote i proizvoljne konstantne vrijednosti normalnog ubrzanja sile teže (koja se obično odnosi na geografsku širinu od 45° na referentnom

elipsoidu).

Vidi: kota, geopotencijalna

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. height, dynamic

Fr. cote dynamique

Nj. Höhe, dynamische

visina, elipsoidna

Također: geodetska visina

Udaljenost točke od geodetskog elipsoida mjerena uzduž normale na geodetski elipsoid u promatranoj točki, s visinama točaka izvan elipsoida uzetima s pozitivnim predznakom.

Oznaka h.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. height, ellipsoidal (h)

Fr. hauteur ellipsoïdale

Nj. Höhe, ellipsoidische

visina, geoidna

Udaljenost između geoida i geodetskog elipsoida, izvan elipsoida smatra se pozitivnom.

Područje: geodezija, geoinformatika

En. height, geoidal; undulation of the geoid

Fr. ondulation du géoïde

Nj. Geoidhöhe; Geoidundulation

visina instrumenta (iznad stajališne točke)

Vertikalni razmak između horizontalne osi mjernog dalekozora i stajališne točke iznad koje je mjerni instrument centriran.

Područje: mjerni instrumenti

En. height of instrument (over a measuring point)

Fr. hauteur de l'instrument; hauteur de l'axe des tourillous

Nj. Instrumenthöhe

visina, nadmorska

Također: apsolutna visina

Vertikalna udaljenost neke točke (ili ravnine) od prihvaćene nulte nivoplohe.

Vidi: nivoploha, nulta

Područje: kartografija

En. altitude; height above sea level (mean)

Fr. altitude

Nj. Höhe, absolute; Höhe über NN

visina, normalna

Udaljenost od referentnog elipsoida do odgovarajuće točke na teluroidu (Molodenski).

Vidi: teluroid; kvazigeoid

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. height, normal

Fr. altitude fondamentale

Nj. Normalhöhe

visina, ortometrijska

Udaljenost od geoida do stajališne točke mjerena uzduž težišnice.

Vidi: geoid; težišnica

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. height, orthometric

Fr. cote ortométrique

Nj. Höhe, ortometrische

visina signala

Vertikalni razmak između ciljne točke signala i geodetske točke izmjere označene signalom.

Vidi: signal

Područje: praktična geodezija

En. height of signal

Fr. hauteur de signal

Nj. Signalhöhe

visina slova

Visina malih slova zajedno s donjim ili gornjim dodatkom onih slova koja taj dodatak imaju.

Područje: kartografija

En. x-height

Fr. hauteur d'oeil

Nj. Schriftgrösse

visina, svijetla

Okomito izmjerena korisna unutrašnja visina nekog prostora.

Područje: inženjerska geodezija

En. headroom; clearance, overhead;

clearance, vertical

Nj. Höhe, lichte

visinomjer

Vidi: altimeter

Visual Basic

Programski jezik i okruženje koje je razvila kompanija Microsoft. Zasnovan na programskom jeziku BASIC, Visual Basic bio je jedan od prvih softverskih proizvoda koji je nudio grafičko programsko okruženje tako da je s vremenom postao metaforom za razvoj korisničkih sučelja. Umjesto bavljenja pojedinostima jezične sintakse, programer koji koristi Visual Basic može proizvesti velik dio koda jednostavnim kontrolama povlačenja i spuštanja objekata kao što je gumb ili dijaloški okvir, da bi potom odredio njegov izgled i ponašanje. Premda nije pravi objektno orijentirani programski jezik, ipak nedvojbeno podržava filozofiju objektno orijentiranosti. Od njegove objave 1990. godine, pristup što ga je afirmirao Visual Basic postao je standardom za programske jezike. Danas postoje vizualna okruženja za mnoge od njih, uključujući C, C++, Pascal i Javu.

Vidi: BASIC; objektno orijentirano

Područje: informatika

En. Visual Basic

višekratnik (mjerne) jedinice

Veća mjerna jedinica nastala od dane jedinice u skladu s međunarodnim dogovorom. Primjer: kilometar (10^3 m), megametar (10^6 m), gigametar (10^9 m). Nedecimalni višekratnik sekunde je npr. sat.

Područje: metrologija

En. multiple of a unit (of measurement)

Fr. multiple d'une unité (de mesure)

višeznačnost

Nepoznat broj cijelih ciklusa pri faznim mjerenjima.

Vidi: mjerenja, fazna

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. ambiguity

Nj. Mehrdeutigkeit

višeznačnost mjerne duljine

Neodređenost duljine pri elektroničkom mjerenju duljine usporedbom faza.

Napomena: Ukupna razlika faza rezultat je svih faznih promjena za cijeli broj periodičnih promjena na prijašnjem putu

moduliranog vala i mjenog ostatka puta na osnovi mjerene fazne razlike unutar jednog perioda. Neodređenost duljine nepoznavanjem cijelog broja periodičnih promjena, odnosno broja mjernih jedinica, rješava se mjerenjem uz primjenu dviju ili više mjernih frekvencija koje su niže od osnovne mjerne frekvencije.

Vidi: mjerenje duljina usporedbom faza

Područje: mjerni instrumenti

Nj. Mehrdeutlichkeit der gemessenen Entfernung

vitoperenje kolnika

Postupno podizanje vanjskog ruba kolnika u krivini, kako bi se povećala sigurnost vožnje.

Područje: inženjerska geodezija

En. screwing, pavement; twisting, pavement

Nj. Fahrbahnverwindung

vizer

Vidi: diopter

viziranje, optičko

Mjerni postupak kojim se slika ciljne točke dovodi do poklapanja s markom za ciljanje (najčešće presjecište nitnoga križa) djelovanjem na uređaje za fini pomak alhidade i dalekozora. Na osnovi reverzibilnosti optičkih preslikavanja može se pojednostavnjeno reći da se pri viziranju slika nitnoga križa navodi na točku cilja. Napomene: (1) Prije samog viziranja nužno je ispravno namjestiti dalekozor za mjerenje. Neispravno namještanje uzrokuje mjernu pogrešku. (2) Točnost viziranja ovisi o povećanju dalekozora, ali i o drugim čimbenicima i utjecajnim veličinama, kao što su udaljenost, oblik, kontrast mjernog objekta, stanje u atmosferi (npr. vidljivost, miješanje zračnih slojeva koje uzrokuje titranje slike), debljina nitnoga križa, paralaksa nitnoga križa, položaj okulara, položaj, akomodacija i adaptacija oka mjeritelja, stabilnost ciljnog objekta i instrumenta. (3) Razlikuju se grubo i fino (precizno) viziranje. Grubim viziranjem slika mjernog predmeta dovodi se pomoću vizira u vidno polje dalekozora i blizinu nitnoga križa. Precizno viziranje izvodi se nakon

stezanja alhidade i dalekozora. (4) Pri optičkom viziranju primijenjeno je oko mjeritelja. Pri elektroničkom viziranju ono je automatizirano primjenom različitih dodataka dalekozoru te posebne građe teodolita s fotoelektroničkim sustavom i mikroprocesorom za pokretanje. Znatan razvoj postignut je primjenom fleksibilnih visokoautomatiziranih sustava s integriranom CCD-kamerom i digitalnom obradom slike. (5) Pri automatskom viziranju upotrebljava se i izraz pozicioniranje, budući da je riječ o položaju (poziciji) ciljne točke u vidnom polju dalekozora (grubo pozicioniranje) i određivanju korekcije u odnosu na optičku vizurnu os (fino pozicioniranje).
 Vidi: križ, nitni; namještanje mjernog dalekozora; paralaksa nitnoga križa; akomodacija oka; adaptacija oka; vidljivost
 Područje: mjerni instrumenti
 En. to point
 Fr. pointer
 Nj. Anzielen; Einstellen

vizualizacija

Stvaranje mentalne slike prostora koji se trenutačno ne vidi. To je čin spoznaje, tj. čovjekova sposobnost mentalnog razvijanja slikovnog predočenja koje omogućuje prepoznavanje predloška i oblikovanje poretka.
 Vidi: vizualizacija, kartografska
 Područje: kartografija
 En. visualization
 Nj. Visualisierung

vizualizacija, kartografska

Obuhvaća digitalnu kartografiju i računalnu grafiku. Glede kvalitete, to je znatna promjena vizualnog izlaganja u gotovo realnom vremenu, koje omogućuje povećanje razumijevanja mnoštva prostornih objekata. U svezi kvantitete, to je mogućnost brže i jeftinije proizvodnje široke lepeze različitih kartografskih proizvoda.
 Vidi: vizualizacija; alati, vizualizacijski
 Područje: kartografija
 En. visualization, cartographic
 Fr. visualisation cartographique
 Nj. Visualisierung, kartographische

vizura

Put snopa zraka svjetlosti od oka opažača do točke pogleda i obratno.
 Napomene: (1) Kod mjernog dalekozora to je zraka od središta objektiva do ciljne točke. (2) Duljina vizure je duljina puta središnje zrake snopa, pa se razlikuju kratke i duge vizure.
 Vidi: zraka, ciljna
 Područje: fizika (optika)
 Fr. visée
 Nj. Visur

vjerojatnost

U smislu klasične definicije, vjerojatnost jednog događaja je omjer broja za njega povoljnih slučajeva prema broju svih jednako mogućih slučajeva (vjerojatnost "a priori"). Ta se vjerojatnost može odrediti kod konačnog broja događaja. U statistici se primjenjuje pojam statističke vjerojatnosti. Ta se vjerojatnost dobiva promatranjem događaja (vjerojatnost "a posteriori"). Omjer slučajeva kad je nastupio povoljan događaj prema svim pokusima naziva se u statistici relativna frekvencija. Kad raste broj pokusa, relativna frekvencija teži prema granici koja je jednaka vjerojatnosti tog događaja. Relativna frekvencija, odnosno vjerojatnost događaja, mjeri se brojem 0 do 1, odnosno 0 do 100%. Stoga je intuitivna baza čitave teorije vjerojatnosti broj P koji predočuje vjerojatnost jednog događaja. Individualne pojave i njihove zakonitosti ispituju se fizikalnim eksperimentom, a zakoni koji vrijede za zbivanja u mnoštvu istražuju se pomoću vjerojatnosti primjenom statističkih metoda. To znači da u računu nema pune sigurnosti, već se može samo izraziti vjerojatnost pojave ili događaja. To je bit statističkih zaključivanja: znati da rezultat nije točan, da nije siguran, ali je više ili manje vjerojatan, i što je bitno, praktično se može primijeniti. Statističko zaključivanje uvijek sadrži opasnost da se izvjesni rezultat krivo interpretira, ako se stvaraju prebrzi zaključci, ili se oni stvaraju na osnovi premalog uzorka.
 Vidi: test, statistički; uzorak, statistički; frekvencija, relativna

Područje: statistika

En. probability

Fr. probabilité

Nj. Wahrscheinlichkeit

vjerojatnost, maksimalna

Klasifikacijsko pravilo zaključivanja zasnovano na vjerojatnosti da piksel pripada određenoj klasi. Osnovna jednadžba pretpostavlja da su te vjerojatnosti jednake za sve klase i da ulazni kanali imaju normalnu raspodjelu.

Vidi: klasifikacija

Područje: informatika, fotogrametrija i

daljinska istraživanja

En. likelihood, maximum

Fr. probabilité maximale

Nj. Wahrscheinlichkeit, maximale

vjerovnik

Osoba koja ima pravo na određenu hipotekarnu tražbinu.

Vidi: tražbina, hipotekarna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

vjerovnik, založni

Osoba u čiju korist je upisano založno pravo.

Vidi: pravo, založno

Područje: katastar i zemljišna knjiga

vjetrulja

Kružna ljestvica s podjelom obzora na zrake (11,25°) i s oznakama glavnih vjetrova. Služi za orijentaciju u prostoru, a u kompasa i za određivanje kursa, azimuta i smjerova, procjenu smjera vjetra, valova i sl.

Područje: pomorstvo

En. wind rose

Nj. Windrose

vlaga, relativna

Odnos tlaka vodene pare u zraku prema tlaku zasićenja pri istoj temperaturi, ili njegov odnos prema najvećoj mogućoj apsolutnoj vlazi zraka pri istoj temperaturi.

Vidi: tlak vodene pare

Područje: fizika

En. humidity, relative

Fr. humidité relative

Nj. Luftfeuchte, relative

vlak, glavni poligonski

Ispruženi poligonski vlak između dviju trigonometrijskih točaka. Glavni poligonski vlakovi okosnica su poligonske mreže.

Vidi: vlak, poligonski; vlak, ispruženi poligonski

Područje: praktična geodezija

En. traverse, principal; traverse, main

Fr. cheminement principal

Nj. Hauptpolygonzug

vlak, ispruženi poligonski

Poligonski vlak kojem pojedine točke vrlo malo odstupaju od pravca koji prolazi početnom i krajnjom točkom.

Vidi: vlak, poligonski

Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija

En. traverse line

Fr. cheminement tendu

Nj. Polygonzug, gestreckter

vlak, nivelmanski

Niz stabiliziranih točaka između kojih se visinske razlike određuju metodom geometrijskog nivelmana.

Vidi: nivelman, geometrijski

Područje: praktična geodezija

En. line, level

Fr. ligne de nivellement

Nj. Nivellementlinie

vlak, orijentirani poligonski

Priključeni poligonski vlak na dvije stalne geodetske točke na kojima se mjeri kut između priključnog pravca prema stalnoj dalekoj točki i poligonske stranice.

Vidi: vlak, poligonski

Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija

En. traverse, goniometer

Fr. cheminement goniométrique

Nj. Polygonzug, orientierten

vlak, otvoreni poligonski

Poligonski vlak koji se ne vraća na početnu stalnu točku. Započinje na točki poznatog položaja, ali ne treba završavati na takvoj točki.

Napomena: Poligonski vlak koji nije s obiju

strana priključen na stalne točke naziva se slijepi poligonski vlak.

Vidi: vlak, poligonski

Područje: praktična geodezija, inženjerska geodezija

En. traverse, open(-end)

Fr. cheminement lancé; poligone ouvert

Nj. Polygonzug, offener

vlak, poligonski

Poligon oblikovan od poligonskih točaka kojem se mjere stranice i horizontalni kutovi (eventualno i zenitni kutovi).

Napomena: Mjerenjem zenitnih kutova određuju se visinske razlike točaka.

Vidi: vlak, ispruženi poligonski; vlak, orijentirani poligonski; vlak, otvoreni poligonski; vlak, zatvoreni poligonski; točka, poligonska; vlak, precizni poligonski; nivelman, trigonometrijski

Područje: praktična geodezija

En. traverse

Fr. cheminement (polygonometrique)

Nj. Polygonzug

vlak, pomoćni poligonski

Mali poligonski vlak postavljen kod projektiranja poligonske mreže radi izbjegavanja kratkih poligonskih stranica pri mjerenju kutova.

Područje: praktična geodezija

En. traverse, auxiliary

Fr. cheminement auxiliaire

Nj. Hilfspolygonzug

vlak, precizni poligonski

Poligonski vlak kod kojeg se točnije mjere kutovi i duljine i primijenjeno je prisilno centriranje.

Vidi: uređaj za prisilno centriranje; vlak, poligonski

Područje: inženjerska geodezija

En. traverse, precise

Fr. cheminement de précision

Nj. Feinpolygonzug

vlak, slijepi poligonski

Vidi: vlak, otvoreni poligonski

vlak, tahimetarski

Stariji izraz za poligonski vlak kod kojeg se kutovi, visinske razlike i stranice mjere tahimetrom.

Napomena: Kako su se optičkim tahimetrom mjerile duljine s manjom točnošću, poligonske stranice obično su se mjerile čeličnim vrpcama.

Vidi: vlak, poligonski

Područje: praktična geodezija

En. traverse, tacheometer

Fr. cheminement tachéométrique

Nj. Tachymeterzug

vlak, zatvoreni poligonski

Poligonski vlak koji se vraća na početnu točku. Često polazi s trigonometrijske točke i na njoj se orijentira pomoću daleke trigonometrijske točke.

Vidi: vlak, ispruženi poligonski; vlak, otvoreni poligonski

Područje: praktična geodezija

En. traverse, loop; traverse, closed

Fr. cheminement fermé

Nj. Polygonzug, geschlossener

vlasnik

Nositelj prava vlasništva.

Vidi: pravo vlasništva

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. owner

Fr. détenteur; possesseur; propriétaire

Nj. Eigentümer

vlasništvo

Vidi: pravo vlasništva

vlasništvo, društveno

Pravni odnos prema nekretninama koji se dokida u zemljišnoj knjizi po pravilima utvrđenim zakonom, a u skladu sa zakonskom odredbom da postoji samo jedna vrsta prava vlasništva.

Vidi: pravo vlasništva

Područje: katastar i zemljišna knjiga

vlasništvo, etažno

Vlasništvo određenog posebnog dijela nekretnine povezano s odgovarajućim

suvlasničkim dijelom; upisuje se u poduložak uloška u kojem je upisana cijela nekretnina; dio suvlasničke nekretnine koji čini zasebnu uporabnu cjelinu.

Vidi: nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. condominium

Nj. Eigentumswohnung

vlasništvo ograničeno rokom ili uvjetom

Vlasništvo koje će istekom roka prijeći na stjecatelja; upisuje se u korist stjecatelja koji će, pošto istekne rok, postati vlasnik; pri upisu je potrebno točno navesti rok te naznačiti stjecateljevo vlasništvo kao potonje.

Vidi: stjecatelj

Područje: katastar i zemljišna knjiga

vlasništvo ograničeno uvjetom

Vlasništvo koje će ispunjenjem uvjeta prijeći na stjecatelja; upisuje se u korist stjecatelja koji će, pošto se ispuni uvjet, postati vlasnik, s time da će se pri upisu točno navesti uvjet te naznačiti stjecateljevo vlasništvo kao potonje.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

vlasništvo posebnog dijela nekretnine

Vlasništvo nad etažnim dijelom; upisuje se u vlasničkom listu na suvlasničkom dijelu onoga suvlasnika za kojega je osnovano vlasništvo posebnoga dijela, uz naznaku posebnoga dijela nekretnine i sporednih dijelova na koje se proteže.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

vlasništvo, potonje

Vlasništvo koje slijedi; opis potonjega vlasništva djeluje kao predbilježba vlasništva, s time da će se taj upis moći opravdati ako istekne rok ili se ispuni uvjet stjecanja.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

vlasništvo, zajedničko

Skupno vlasništvo; vrsta pravnog odnosa između više osoba (zajedničara) koje imaju u zajedničkom vlasništvu istu stvar, a da

pritom veličina udjela vlasništva pojedinih vlasnika nije određena; upisuje se u zemljišnu knjigu u korist svih zajedničara i s naznakom da je riječ o zajedničkom vlasništvu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. ownership, joint; ownership, collective

Nj. Miteigentumsrecht

vlastovnica

Vlasnički list; list B; dio zemljišnoknjižnog uloška ili poduloška.

Vidi: upisi u vlastovnicu

Područje: katastar i zemljišna knjiga

voda, najniža niska

Visina najniže morske razine zabilježene u nekom razdoblju.

Područje: pomorstvo

En. water, lowest law

voda, niska

Najniža razina vodene površine dostignuta na nekome mjestu za vrijeme oscilacija.

Područje: pomorstvo

En. water, law

voda, obalna

Vidi: more, teritorijalno

voda, visoka

Vertikalni razmak između hidrografske nule i najviše morske razine za vrijeme plime tijekom Mjesečeva dana.

Vidi: nula, hidrografska; dan, Mjesečev

Područje: pomorstvo

En. water, high

Fr. pleine mer

Nj. Hochwasser

voda, viša visoka

Voda viša od dviju visokih voda u jednom danu za vrijeme plime.

Područje: pomorstvo

En. water, higher high

Fr. pleine mer supérieure

Nj. Hochwasser, höheres

vode, arhipelaške

Vidi: more, arhipelaško

vode, historijske

Dijelovi mora (npr. zaljevi širi od 24 M) koje obalna država, zbog duge i utvrđene upotrebe, asimilira s morskim prostorima pod vlastitom nacionalnom jurisdikcijom. Obalna država pritom, najčešće ima cilj pravno urediti režim u tim dijelovima mora, rezervirati ribolov samo za svoje državljane i poduzeti mjere radi sigurnosti.
Područje: pomorstvo
En. waters, historical

vode, povijesne

Vidi: vode, historijske

vode, unutrašnje morske

Morski prostor koji obuhvaća lučke akvatorije i zaljeve na kopnenoj i otočnoj obali, ušća rijeka i dijelova mora između kopna i ravnih polaznih crta, koje spajaju određene točke na kopnenoj i otočnoj obali. U zaljevu kojega obale pripadaju jednoj državi duljina spojnice što zatvara ulaz u zaljev ne smije biti veća od 24 M. U suprotnom, vanjska granica unutrašnjih morskih voda povlači se unutar samog zaljeva na mjestu gdje duljina iznosi 24 M, ali tako da se njome zatvara najveća moguća površina. Unutarnje morske vode pod suverenitetom su obalne države isto kao i kopneno područje. Strani brodovi nemaju pravo neškodljivog prolaska. Strani trgovački brodovi u plovidbi između luka otvorenih za međunarodni pomorski promet moraju ploviti najkraćom plovidbenom rutom.
Vidi: crta, ravna polazna
Područje: pomorstvo
En. waters, internal
Fr. eaux intérieures

voditelj zemljišnih knjiga

Voditelj zemljišnoknjižnog odjela; osoba koja vodi postupak i obavlja poslove na vođenju zemljišnih knjiga, u pravilu pod nadzorom zemljišnoknjižnog suca, i koja odgovara za rad zemljišnoknjižnih službenika i namještenika.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

vododjelnica

Vidi: razvodnica

vodokaz

Letva, koso ili vertikalno postavljena u vodi (rijeka), koja služi za očitavanje razine vode. Područje: inženjerska geodezija
En. gauge, staff; indicator, water level
Nj. Wasserstandsanzeiger; Wasserpegel; Wasserspiegellatte

vodomeđa

Vidi: razvodnica

vodomjer

Naprava za mjerenje vodostaja. Najčešće se upotrebljava vodomjerna letva s podjelom na centimetre, koja je u rijeci, jezeru, kanalu ili nekoj stajaćoj vodi na kopnu stavljena vertikalno, zabijena u dno ili pričvršćena na stup mosta iznad tekućice. Visina razine vode očitava se na ljestvici letve od nulte točke određene geodetskim mjerenjima nadmorske visine i označene na srednjoj razini niske vode. Na plovnim rijekama vodomjer se stavlja na svakih 50-100 km vodenoga toka.
En. water gauge
Fr. limnimètre
Nj. Pegel; Pegelmesser

vodoprivreda

Također: vodno gospodarstvo
Gospodarska grana koja se bavi gospodarskim vrednovanjem, iskorištavanjem, namjenom i upotrebom slatke vode te djelatnost uređenja voda i vodotoka, zaštite od štetnog djelovanja vode, zaštite vode od onečišćenja i zagađenja, čime se osigurava jedinstveni vodni režim na određenom području, da bi se osigurale zalihe vode, uklonila ili smanjila onečišćenja i zagađenosti vode, obranili tereni od poplava i leda te zaštitili od erozije i bujica, zatim da bi se uredili i održavali vodotoci, vodoprivredni i hidromelioracijski objekti te izradile vodoprivredne osnove i vodoprivredni planovi.
En. management, water; management, water resources

Fr. gestion des eaux
Nj. Wasserwirtschaft

vođenje katastra

Službene i ostale djelatnosti koje su, neposredno ili posredno, povezane s održavanjem katastarskih operata.
Vidi: katastar; operat, katastarski
Područje: katastar i zemljišna knjiga

voksel

Prostorni element koji predstavlja trodimenzionalni podatak u regularnoj teselaciji. Pojam je kratica za "volumni element" i analogan je pikselu u dvjema dimenzijama.
Vidi: teselacija; piksel
Područje: informatika
En. voxel
Nj. Volumenelement

volt

Znak V, jedinica električnog napona, potencijala i elektromotorne sile, izvedena SI-jedinica, definirana je naponom između dviju točaka homogenoga, kovinskog žičanog vodiča kojim prolazi stalna električna struja jakosti jedan amper, a utrošena snaga između tih dviju točaka je jedan vat, dakle volt je vat po amperu.
Vidi: sustav jedinica, Međunarodni; vat
Područje: metrologija
En. volt
Fr. volt
Nj. Volt

volumen

Vidi: obujam

vraćanje u dosadašnje stanje

Poništenje provedene promjene i uspostava stanja u katastarskom operatu kakvo je bilo prije promjene.
Vidi: operat, katastarski
Područje: katastar i zemljišna knjiga

vrhunjenje libele

Postupak kojim se sredina mjehura libele dovodi u tjeme libele, promjenom nagiba instrumenta ili njegovih dijelova. Svaki drugi

položaj mjehura naziva se otklon libele.

Vidi: libela; tjeme libele
Područje: mjerni instrumenti

En. centre (the bubble)
Fr. caler la nivelle; amener la bulle entre ses repères; center bulle
Nj. Einspielen der Libelle

vrijednost, apsolutna

Za relani broj x to je broj $|x|$ koji je jednak x ako je x veći ili jednak nuli, a jednak $-x$ ako je x manji od nule. Apsolutna vrijednost ili modul kompleksnog broja $z = a + bi$ je broj

$$|z| = \sqrt{a^2 + b^2} .$$

Područje: matematika
En. value, absolute
Nj. Absolutwert

vrijednost, atributna

Vrijednost ili svojstvo karakteristično za prostorni element. Npr., izohipsa se može prikazati u GIS-u kao luk s pridruženom visinskom vrijednošću, gdje je visina atributna vrijednost. Mreža ćelija, poligon ili objekt mogu se opisati pomoću posebne vrste zemljišta, gustoće stanovništva ili skupine biljaka, što su sve atributi.
Područje: GIS
En. value, attribute
Nj. Attributwert

vrijednost, dogovorena istinita

Vidi: vrijednost, ispravna

vrijednost, granična

Vidi: limes
Područje: matematika

vrijednost, ispravna

Također: dogovorena istinita vrijednost
Vrijednost posebne veličine za koju je prihvaćeno da za određenu svrhu ima primjerenu nesigurnost. Ispravna vrijednost je približna istinitoj vrijednosti koja se može ostvariti pomoću etalona ili na osnovi posebno organiziranih ispitivanja točnijim mjernim postupkom.
Područje: metrologija

En. value, conventional true
Nj. Wert, richtiger

vrijednost, istinita

Vidi: vrijednost, prava

vrijednost, izjednačena

Definitivna (konačna) vrijednost (mjerenja ili nepoznanice) dobivena postupkom izjednačenja. Ako je izjednačenje izvedeno metodom najmanjih kvadrata, naziva se još i najvjerodostojnija vrijednost.

Područje: matematička obrada geodetskih podataka

En. quantity, adjusted

Fr. quantité ajustée

Nj. Grösse, ausgeglichene

vrijednost (mjerene) veličine, dogovorena

Također: referencijska vrijednost

Vrijednost dodijeljena veličini za koju je prihvaćeno da za određenu svrhu ima primjerenu nesigurnost.

Vidi: vrijednost (veličine)

Područje: metrologija

En. value of a quantity, conventional; value, assigned; value, reference

Fr. valeur conventionnelle (de référence)

d'une grandeur

vrijednost, mjerna

Pojedinačna vrijednost iz mjernog niza za mjernu veličinu, izražena kao višekratnik jedinice veličine.

Vidi: niz, mjerni; veličina, mjerena

Područje: metrologija

En. value, measured

Nj. Meßwert

vrijednost, nazivna

Vrijednost kojom se označuje značajka mjerila koja služi kao uputa za njegovu uporabu.

Napomena: Nazivna vrijednost može biti zaokružena vrijednost značajke. Primjeri: 25°C kao namještena vrijednost nekog termostatskog uređaja. Povećanje povećala za koje se uzima daljina jasnog vida 250 mm.

Vidi: daljina jasnog vida

Područje: metrologija

En. value, nominal

Fr. valeur nominale

Nj. Nominalwert

vrijednost, očekivana

Također: očekivanje slučajne varijable

(1) Za diskretnu slučajnu varijablu X koja poprima vrijednosti x_i s vjerojatnostima p_i , očekivanje je definirano:

$$\mu = E(x) = \sum p_i x_i .$$

(2) Za neprekinutu slučajnu varijablu X koja ima funkciju gustoće vjerojatnosti $f(x)$, očekivanje je definirano:

$$\mu = E(x) = \int x f(x) dx .$$

Napomena: U mjernoj tehnici riječ je o očekivanoj mjernoj vrijednosti. Procijenjena vrijednost očekivane vrijednosti je srednja vrijednost neovisnih ponovljenih mjerenja veličine u uvjetima ponovljivosti.

Vidi: uvjeti ponovljivosti; funkcija gustoće vjerojatnosti

Područje: statistika

En. expectation of a random variable

Fr. espérance d'une variable aléatoire

Nj. Erwartungswert

vrijednost podjeljka

Također: vrijednost intervala

Razlika između ljestvičnih vrijednosti koje odgovaraju dvjema uzastopnim ljestvičnim oznakama.

Napomena: Vrijednost podjeljka iskazuje se jedinicama označenima na ljestvici bez obzira na jedinice mjerene veličine.

Područje: metrologija

En. scale interval

Fr. valeur d'un division; échelon

vrijednost ponovljivosti, mjerna

Vrijednost unutar koje se može očekivati da leži apsolutna razlika između dvaju pojedinačnih rezultata mjerenja dobivenih u uvjetima ponovljivosti, uz vjerojatnost 95%.

Na osnovi definicije slijedi: $r = f\sqrt{2}s_r$, gdje je s_r procijenjeno standardno odstupanje ponovljivosti. Uz pretpostavku normalne razdiobe i dovoljnog broja mjerenja faktor f se uzima približno 2 (P = 95%), pa se prema

ISO-normi primjenjuje izraz $r = 2,8s_r$.

Napomena: Mjerna vrijednost ponovljivosti r u prvom je redu kriterij kojim se uspoređuje i time prosuđuje preciznost mjerenja. Jednom utvrđena mjerna vrijednost r mjera je za različita ispitivanja i provjere, npr. kontrolu preciznosti mjerenja i mjerila, stalnosti funkcije mjernih uređaja i njihovih dijelova, posebno u duljim vremenskim razmacima. Vidi: mjerenja, usporedbena; odstupanje ponovljivosti, standardno; razlika ponovljivosti, kritična
Područje: metrologija
En. value, repeatability
Fr. valeur de répétabilité
Nj. Wiederholbarkeitswert

vrijednost, prava

Također: istinita vrijednost
Granična vrijednost veličine kojoj se s porastom broja opažanja približava srednja vrijednost iz opažanja pri isključenom utjecaju sistematskih pogrešaka.
Područje: matematička obrada geodetskih podataka
En. value, true
Fr. valeur vraie
Nj. Wert, wahrer

vrijednost, približna

Vidi: aproksimacija

vrijednost, recipročna

(1) Recipročna vrijednost realnog broja $a \neq 0$ je broj $1/a$. (2) Dva broja ili veličine čiji je rezultat množenja jednak 1 imaju recipročne vrijednosti.
Područje: matematika
En. reciprocal (of a number)
Fr. réciproque
Nj. Wert, reziproker

vrijednost, referencijska

Vidi: vrijednost (mjerene) veličine, dogovorena

vrijednost, srednja

Obična aritmetička sredina više puta mjerene veličine ili niza vrijednosti.
Područje: matematička obrada geodetskih

podataka
En. value, average
Fr. valeur moyenne
Nj. Durchschnittswert

vrijednost svjetline

Također: vrijednost intenziteta; vrijednost piksela; vrijednost funkcije memorije; vrijednost prikaza; vrijednost slike
Količina primarnih boja (crvena, zelena, plava) piksela prikazanog na zaslonu.
Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja
En. value, brightness

vrijednost, tonska

(1) Vrijednost neke boje pri njezinu stupnjevanju od najsvjetlijeg do najtamnijeg tona. (2) Postotak pokrivanja neke površine grafičkim elementima pri primjeni rastera.
Vidi: elementi, grafički; raster
Područje: kartografija
En. value, tonal
Fr. valeur (d'une teinte)
Nj. Tonwert

vrijednost (veličine)

Vrijednost koje posebne veličine koja se općenito izražava umnoškom jedne mjerne jedinice s brojem. Primjer: Duljina određenog štapa 5,34 m ili 534 cm.
Napomene: (1) Vrijednost određene veličine može biti pozitivna, negativna ili ništica. (2) Vrijednost određene veličine može se izraziti na više načina. (3) Vrijednosti veličina dimenzije jedan općenito se izražavaju kao čisti brojevi. (4) Mjerna jedinica označuje se dogovorenim znakom.
Vidi: znak (mjerne) jedinice
Područje: metrologija
En. value (of a quantity)
Fr. valeur (d'un grandeur)

vrijednost veličine, (istinita)

Također: prava vrijednost
Vrijednost sukladna definiciji određene posebne veličine. Vrijednost koja karakterizira veličinu savršeno određenu u uvjetima kada je veličina opažana.
Napomena: Istinita vrijednost po naravi je

neodrediva. Nedostižna "istinita" vrijednost samo je idealiziran pojam. Stoga naziv "istinita vrijednost mjerene veličine" treba izbjegavati, jer se riječ "istinita" smatra suvišnom. Dovoljan je izraz "vrijednost mjerene veličine" u danim uvjetima.

Područje: metrologija

En. value (of a quantity), true

Fr. valeur vraie

Nj. Wert, wahrer

vrijednost (veličine), prava

Vidi: vrijednost, prava

vrijeme

Jedna od triju dimenzija geografskih podataka uz prostornu i tematsku dimenziju.

Područje: kartografija

En. time

Fr. heure

Nj. Zeit

vrijeme, atomsko

Jedinstvena vremenska skala određena očitavanjem visokopreciznih atomskih satova.

Vidi: vrijeme, univerzalno koordinirano;

GPS-vrijeme

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. time, atomic

Nj. Atomzeit

vrijeme baze podataka

Također: vrijeme izmjene, vrijeme preuzimanja

Vrijeme kada je neki događaj dodan u bazu podataka.

Područje: informatika

En. time, database

vrijeme događaja

Također: logičko vrijeme

Vrijeme kada se na objektu dogodi neka promjena. Nestanak objekta je također događaj pa je vrijeme postojanja objekta posredno uključeno u vrijeme događaja.

Područje: informatika

En. time, event

vrijeme odziva

Vidi: vrijeme, odzivno

vrijeme, odzivno

Vremenski razmak od trenutka kada je poticaj naglo promijenjen na zadani način do trenutka kada je odziv postigao i zadržao konačnu ustaljenu vrijednost u naznačenim granicama.

Područje: mjerni instrumenti

En. time, response

Fr. temps de réponse

Nj. Antwortzeit

vrijeme opažanja

Također: vrijeme evidencije

Vrijeme u kojem je neki događaj opažan ili mjeren.

Područje: informatika

En. time, observation

Nj. Beobachtungszeit

vrijeme prolaska

Vrijeme između odašiljanja i prijama reflektiranog elektromagnetskog vala. Pri poznatoj brzini vala vrijeme prolaska je mjera za određivanje duljine.

Vidi: daljinomjer, elektronički

Područje: fizika, mjerni instrumenti

En. time, transit; time delay

Fr. durée de transit

Nj. Laufzeit

vrijeme, stvarno

Primjena kod koje korisnik prilikom obrade ne primjećuje nikakvo bitno odstupanje od stvarnog vremena.

Područje: informatika

En. time, real

Nj. Echtzeit

vrijeme, univerzalno koordinirano

Periodično usklađivano atomsko vrijeme.

Vidi: GPS-vrijeme; vrijeme, atomsko

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. time coordinated, universal; UTC

VRML

Jezič koji se upotrebljava za izradu

trodimenzionalnih modela, proširenje HTML-a.
Područje: informatika
En. VRML (Virtual Reality Modelling Language)

vrpca, mjerna

Vrpca od čelika ili drugoga prikladnog materijala s podjelom u svrhu mehaničkog mjerenja duljina. Duljine vrpce su 10, 20, 24, 30 ili 50 m.

Napomene: (1) Izraz "čelična vrpca" često se odnosio na teške čelične vrpce starijih tipova za mjerenja na terenu (npr. poligonske stranice). (2) Ako je potrebna visoka razina preciznosti mjerenja, upotrebljavaju se invarne vrpce. (3) Za mjerenje duljine do 100 m izrađivala se lagana čelična vrpca s podjelom svakih 1 m, a pri kraju često na intervale mm. (4) Za mjerenje kratkih duljina izrađuje se vrpca zatvorena u kutiji s podjelom na intervale od 1 mm na cijeloj dužini.

Područje: mjerni instrumenti
En. tape, measuring; tape, location; (1) band, steel; (2) tapes of invar; (3) tape, traverse
Fr. ruban de mesure
Nj. Meßband; Stahlmeßband

vrsta digitalnog rastera

Vidi: raster, digitalni

vrsta, objektna

U CROTIS-u treći stupanj u hijerarhijskoj klasifikaciji topografskih objekata. U modelu podataka CROTIS topografski se objekti na temelju zajedničkih karakteristika svrstavaju u objektnu vrstu. Objektnu vrstu objedinjuju se u objektnu grupu, a objektnu grupu u objektnu cjelinu. Npr. objektna grupa 6200 More sastoji se od četiriju objektnih vrsta: 6201 Obalna linija mora, 6202 Površina mora, 6203 Morski plovidbeni pravci i 6204 Pojedinačni elementi na moru i kopnu.

Vidi: objekt, topografski; grupa, objektna; cjelina, objektna
Područje: GIS
Nj. Objektart

vuci i pusti

Tehnika rada s mišem – označeni dijelovi miču se po zaslonu pomoću pritisnute tipke miša, da bi se uklopili na drugom dijelu puštanjem tipke miša.

Vidi: miš
Područje: informatika
En. drag and drop
Nj. aufnehmen und fallenlassen

web

Vidi: World Wide Web

web-karta

Karta objavljena na webu. Web-karte dijele se na statične i dinamične, a obje vrste mogu biti samo za gledanje ili interaktivne.

Vidi: World Wide Web
Područje: geoinformatika, kartografija
En. web map
Nj. Webkarte

web-kartografija

Kartografija koja se bavi izradom web-karata.

Vidi: web-karta
Područje: geoinformatika, kartografija
En. web cartography
Nj. Webkartographie

web portal

Mjesto na webu koje je ishodišna točka, pristupnik ili kanal prema ostalim internetskim ili intranetskim resursima. Obično korisnicima nudi mogućnost personalizacije. Trebao bi sadržavati minimalno: odgovarajuću tražilicu, uslugu elektroničke pošte, općenite novosti te sportske i meteorološke informacije.

Područje: informatika
En. web portal
Fr. portail Web
Nj. Webportal

web-stranica

Hipertekstovni dokument na svjetskoj mreži.
Vidi: hipertekst
Područje: informatika
En. web page

Fr. page web

Nj. Webseite

WEND

Svjetska baza podataka elektroničke navigacijske karte, zasnovana na 14. Međunarodnoj hidrografskoj konferenciji 1992. Međunarodna hidrografska organizacija (IHO) osnovala je 1994. poseban odbor za uspostavu WEND-a. Vidi: IHO; RENC

Područje: pomorstvo, kartografija
En. WEND (Worldwide Electronic Navigational chart Database)

WGS 84

Konvencionalni terestrički referentni sustav (Conventional Terrestrial Reference System, CTRS). Definicija toga koordinatnog sustava slijedi kriterije zacrtane u *Tehničkom izvješću 21* (Technical Note 21)

Međunarodne službe za rotaciju Zemlje (International Earth Rotation Service, IERS).

Ti su kriteriji: On je geocentričan, središte masa definirano je za cijelu Zemlju uključujući oceane i atmosferu. Njegovo mjerilo je ono koje odgovara lokalnom Zemljinu okviru, u smislu relativističke teorije gravitacije. Njegova orijentacija je početno zadana orijentacijom 1984.0 *Međunarodnog ureda za vrijeme* (Bureau International de l'Heure, BIH). Njegova vremenska evolucija u orijentaciji neće uzrokovati popravke globalne rotacije u odnosu na Zemljinu koru. Koordinatni sustav WGS 84 je desno orijentiran, uz Zemlju vezan pravokutni koordinatni sustav.

Ishodište koordinatnog sustava WGS 84 ujedno je i geometrijsko središte elipsoida WGS 84, pri čem je Z-os rotacije toga rotacijskog elipsoida.

Napomena: Terestrički referentni okvir koji se od 1987. godine koristi kao referentni za GPS.

Vidi: datum, geodetski; okvir, referentni terestrički

Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. WGS 84 (World Geodetic System-84)

wiki

Suradničko web mjesto koje nastaje i razvija se trajnim radom velikog broja autora.

Termin je preuzet iz havajskog jezika, gdje znači "brzo". Prvi wiki kreirao je 1995. godine Ward Cunningham.

Područje: informatika

En. wiki

Fr. wiki

Nj. Wiki

wikipedija

Enciklopedija slobodnoga otvorenog sadržaja zasnovanoga na wikiju koja sadrži informacije leksikografskog i publicističkog tipa. Činjenica da je sadržaj enciklopedije slobodan ne znači samo da je pristup toj online enciklopediji besplatan, već također i da se može bez ikakvih ograničenja koristiti, uređivati, odnosno mijenjati, kopirati i redistribuirati. Sadržaj enciklopedije je otvoren, višejezičan i nastao suradnjom velikog broja autora.

Područje: informatika

En. wikipedia

Fr. Wikipédia

Nj. Wikipedia

Windows

Također: Microsoft Windows

Obitelj operacijskih sustava za osobna računala što ih je proizvela kompanija Microsoft. Windowsi već više od desetljeća dominiraju tržištem osobnih računala i pod njihovom kontrolom radi oko 90% svih osobnih računala, dok preostalih 10% otpada uglavnom na računala Macintosh. Windowsi pružaju grafičko korisničko sučelje, a uz to i upravljanje virtualnom memorijom, istodobno izvršavanje više zadataka i podršku mnogim perifernim uređajima. Razvijen je velik broj verzija operacijskog sustava Windows, među kojima su, kronološkim redoslijedom, Windows 3.x, Windows 95, Windows 98, Windows NT, Windows 2000, Windows Me, Windows CE, Windows XP i Windows Vista.

Područje: informatika

En. Microsoft Windows

Windows NT

Višekorisnički, višezadaćni mrežni operacijski sustav, proizvod američke tvrtke *Microsoft Corporation*.
Područje: informatika
En. Windows NT

W-kod

Tajni kod kojim se u postupku Anti-Spoofing šifrira P-kod.
Vidi: Y-kod; AS
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. W-code

World Wide Web

Također: www; web
Multimedijalni, mrežni uslužni program koji se temelji na hipertekstu, u kojem se odabiranjem ključnih riječi automatski prelazi u druge, hipervezama povezane dokumente; mogu se prenositi datoteke koje sadrže tekst, zvučni ili slikovni zapis te bilo koji drugi sadržaj.
Vidi: hipertekst
Područje: informatika
En. World Wide Web (www)
Nj. Weltweites Netzwerk

www

Vidi: World Wide Web

WYSIWYG

Kratice od What-You-See-Is-What-You-Get. Ono što vidiš to ćeš i dobiti. Sposobnost prikaza informacija na ekranu točno onako kako će biti tiskane ili iscertane na izlaznom uređaju.
Područje: informatika
En. WYSIWG (What-You-See-Is-What-You-Get)

XML

Jezik za označivanje. Dizajnerima web-dokumenata omogućuje stvaranje vlastitih komandnih oznaka potrebnih za definiranje, prijenos, provjeru i tumačenje podataka među aplikacijama i organizacijama.
Područje: informatika
En. XML (eXtensible Markup Language)

Y-kod

Rezultat šifriranja P-koda tajnim W-kodom.
Vidi: P-kod; AS
Područje: satelitska i fizikalna geodezija
En. Y-code

zabilježba

Knjižni opis kojim se čine vidljivima mjerodavne okolnosti za koje je zakonom određeno da se mogu zabilježiti u zemljišnim knjigama; opis kojim se mogu osnivati određeni pravni učinci kada je to predviđeno zakonom; postoje zabilježbe osobnih odnosa, zabilježbe prvenstvenog reda, zabilježbe otkaza hipotekarne tražbine, zabilježbe hipotekarne tužbe, zabilježbe spora, zabilježbe radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji, zabilježbe imenovanja ili opoziva upravitelja, zabilježbe odbijanja ovrhe i zabilježbe dosude.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zabilježba dosude

Zabilježba sudske odluke o tome tko je kupac na javnoj dražbi (rješenje o dosudi); nakon zabilježbe dosude mogu se steći prava daljnjim upisima protiv dosadašnjega vlasnika samo uz uvjet da dosuda izgubi učinak.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zabilježba hipotekarne tužbe

Zabilježba koju dopušta rješenjem zemljišnoknjižni sud na prijedlog vjerovnika koji je podigao hipotekarnu tužbu protiv osobe upisane kao vlasnik opterećene nekretnine, ako je dokazano da je sudu podnesena hipotekarna tužba; djeluje protiv svakoga kasnijega vlasnika založene nekretnine.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zabilježba imenovanja ili opoziva upravitelja

Zabilježba imenovanja zajedničkoga upravitelja, zabilježba opoziva zajedničkog upravitelja, zabilježba promjene zajedničkog upravitelja, zabilježba prisilne uprave, zabilježba prestanka prisilne uprave.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zabilježba odbijanja ovrhe

Zabilježba sudske odluke o odbijanju prijedloga da se odobri ovrha na nekretnini radi naplate tražbine za koju nije bila upisana hipoteka; učinak je te zabilježbe da će u slučaju ako povodom žalbe ovršni prijedlog bude prihvaćen, ta tražbina imati prilikom namirivanja ono mjesto u prvenstvenom redu koje joj je zabilježbom osigurano.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zabilježba osobnih odnosa

Zabilježba postojanja osobnih odnosa čija se zabilježba, odnosno prestanak zahtijeva.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zabilježba otkaza hipotekarne tražbine

Zabilježba koja se dopušta rješenjem zemljišnoknjižnog suda na prijedlog vjerovnika koji je dao otkaz svom dužniku upisanom kao vlasnik opterećene nekretnine, ako je taj otkaz dao u obliku javne isprave.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zabilježba prvenstvenog reda

Zabilježba na temelju zabilježbe namjere otuđivanja ili osnivanja založnog prava, kako bi se osnovao prvenstveni red za ona prava koja će se upisati na temelju tih poslova; zabilježba na temelju zabilježbe namjere brisanja hipotekarne tražbine nekog hipotekarnog vjerovnika kako bi time sačuvalo prvenstveni red za onu tražbinu koja se na temelju njegova raspolaganja može upisati s tim prvenstvenim redom.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zabilježba spora

Upis kojim se čini vidljivim da se glede knjižnoga prava vodi pred sudom ili drugim nadležnim tijelom postupak čiji bi ishod mogao utjecati na uknjižbu, pripadanje, postojanje, opseg, sadržaj ili opterećenje toga prava.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zabilježba tužbe radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji

Zabilježba iz koje je vidljivo da je vjerovnik podnio tužbu za pobijanje dužnikovih

pravnih radnji sukladno propisima o obveznim odnosima radi ostvarenja tužbenoga zahtjeva; ima učinak da pravomoćna presuda donesena povodom tužbe djeluje i protiv svih kasnijih nositelja knjižnoga prava, pa će se ovrha moći provesti neposredno, bez obzira tko je u međuvremenu postao nositelj knjižnoga prava.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zabrana opterećenja

Zabrana koja se upisuje u teretovnicu, a iskazuje se vidljivom i u vlastovnici.

Vidi: teretovnica; vlastovnica

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zabrana otuđenja

Zabrana koja se upisuje u teretovnicu, a iskazuje se vidljivom i u vlastovnici.

Vidi: teretovnica; vlastovnica

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zaglavlje

Početne linije u nekim datotekama koje sadrže informacije o prisutnim podacima. Može sadržavati broj zapisa, stupaca i numerički format podataka.

Vidi: metapodaci

Područje: informatika

En. header

Nj. Kopfzeile

zahtjev za uređenje međe

Pisani dokument koji se podnosi nadležnom sudu radi rješavanja sporne međe i donošenja odluke o njezinu položaju.

Vidi: međa, sporna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zahtjev za zaštitu zakonitosti

Dopuštena vrsta priziva protiv odluka donesenih u zemljišnoknjižnom postupku.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zajedničar

Osoba koja ima neku nekretninu ili dio neke nekretnine u zajedničkom vlasništvu s još jednom ili više osoba.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zakon, materijalni

Zakon koji uređuje određenu materiju (npr. zemljišne knjige i poslove vezane uz njih).
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zakon prijenosa pogrešaka

Također: zakon prirasta pogrešaka
Zakon koji matematički utvrđuje oblik prijenosa pogrešaka mjerenih veličina na traženu veličinu, ako je ona određena matematičkom povezanošću, tj. funkcijom: (a) izravno opažanih međusobno neovisnih veličina s poznatim odstupanjima; (b) međuovisnih koreliranih veličina s poznatom matricom rasipanja (kovarijancijska matrica). Napomene: (1) Uvođenjem pojma mjerne nesigurnosti i standardne nesigurnosti rezultata prikladno je zakon prijenosa pogrešaka nazivati zakonom prijenosa nesigurnosti. (2) Veza između nesigurnosti i pogreške može se razumjeti tumačenjem zakona prijenosa nesigurnosti s gladišta nepoznate "istinite" vrijednosti ulazne veličine (ali koja se smatra "istinitom" vrijednosti) i pogreške, uz pretpostavku da je očekivanje razdiobe vjerojatnosti svake pogreške jednako ničiti. (3) Bez obzira na to smatra li se standardna nesigurnost mjerom rasipanja vjerojatnosti ulazne veličine ili mjerom rasipanja pogreške te veličine, to ne dovodi do razlike u proračunima standardne nesigurnosti. Oba pristupa daju na taj način iste brojčane rezultate, a pojam nesigurnosti, koji je danas prihvaćen međunarodnim dogovorom, uklanja mogućnost neispravne upotrebe izraza pogreške i nesigurnosti. Ako je težište u opažanoj (ili procijenjenoj) vrijednosti veličine i opažanoj (ili procijenjenoj) njezinoj promjenljivosti, spominjanje pogreške je nepotrebno. Vidi: pogreška, mjerna; nesigurnost, mjerna; nesigurnost, standardna; nesigurnost, sastavljena standardna; matrica kovarijanci; teorija pogrešaka
Područje: metrologija, statistika
En. law of the propagation of errors
Fr. loi sur la propagation des erreurs
Nj. Fehlerfortpflanzungsgesetz

zakon, procesni

Zakon koji uređuje pitanja vođenja postupka.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zakretanje, beskrajno fino

Fino zakretanje bez ograničenja, npr. horizontalnoga kruga teodolita.
Vidi: dio, srednji
Područje: mjerni instrumenti
En. motion, endless fine; motion, continuous slow
Fr. mouvement sans fin
Nj. Endlos-Feintrieb

zakrivljenost

Geometrijski je zakrivljenost krivulje mjera za zakret tangentskog vektora, tj. zakrivljenost K krivulje u njezinoj točki M je granična vrijednost omjera zakreta tangentskog vektora u točki M uzduž nekog luka krivulje i duljine tog luka. Polumjerom zakrivljenosti R u točki M krivulje naziva se veličina recipročna zakrivljenosti $R = 1/K$. Krug s polumjerom a ima zakrivljenost $K = 1/a$ i polumjer zakrivljenosti $R = a$; za pravac $K = 0$, $R = \infty$; za druge krivulje zakrivljenost se mijenja od točke do točke.
Područje: matematika
En. curvature
Fr. courbure
Nj. Krümmung

zakrivljenost polja slike

Pogreška preslikavanja skošenih snopova zraka svjetlosti kod koje se točke ravnine predmeta okomite na optičku os ne preslikavaju u konjugiranoj ravnini slike, tj. u Gaussovoj ravnini, već na zakrivljenoj plohi s tjemenom u optičkoj osi. Zakrivljeno polje slike nalazi se između meridionalne i sagitalne plohe slike astigmatizma kosih zraka.
Vidi: astigmatizam
Područje: fizika (optika)
En. curvature of field
Fr. courbure de champ
Nj. Bildfeldwölbung

zakup

Uživanje koristi od nekretnine na određeno vrijeme uz ugovorenu cijenu.

Vidi: nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. lease

Fr. bail

Nj. Pacht; Pachtvertrag

zakupnik

Osoba koja koristi nekretninu na određeno vrijeme uz ugovorenu cijenu.

Vidi: nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. lessee

Fr. preneur

Nj. Pächter; Mieter

zakupodavatelj

Osoba koja predaje nekretninu na uporabu na određeno vrijeme za ugovorenu cijenu.

Vidi: nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. lessor

Fr. bailleur

Nj. Verpächter; Vermieter

zali

Vidi: zaljev

zaljev

Dio oceana, mora ili jezera koji je s triju strana okružen kopnom. Zaljevi imaju veliko značenje za promet. Na njihovim obalama razvijaju se luke i pristaništa.

En. bay

Nj. Bucht

zaljev, historijski

Veliki zaljev na koji se ne mogu primijeniti međunarodnopravna pravila o zaljevima (ulaz im je, npr. širi od 24 M), a obalna država, oslanjajući se na dugotrajnu upotrebu i ostvarivanje vlasti, podvrgava vode u zaljevu pod pravni režim unutrašnjih morskih voda.

Područje: pomorstvo

En. bay, historical

zaljev, povijesni

Vidi: zaljev, historijski

zametak

Točka unutar poligona koja može biti upotrijebljena kao nositelj atributa cijelog područja, npr. vlasništva, adrese ili vrste uporabe zemljišta. To je često centroid poligona.

Vidi: centroid

Područje: GIS

En. seed

Nj. Keim

zamjena površina

Međusobno dodavanje i oduzimanje određenih površina uz dodirnu među dviju katastarskih čestica kako bi se ta zajednička međa izravnala, a čestice zadržale dosadašnje površine.

Vidi: čestica, katastarska; međa

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zaobljenje nivelete

Postupni prijelaz (u obliku krivulje) iz jednog nagiba nivelete u drugi. Obično parabola ili kružni luk.

Vidi: niveleta

Područje: inženjerska geodezija

En. curvature of level line

Fr. arc de raccordement; courbe de raccordement

Nj. Gradientenausrundung

zaokruživanje

Postupak određivanja približne vrijednosti decimalnog broja brojem koji ima manji broj decimala. Na primjer, decimalni broj 53,94528 zaokruživanjem na 4 decimalna mjesta najčešće se aproksimira brojem 53,9453; na 3 decimalna mjesta brojem 53,945; na 2 decimalna mjesta brojem 53,95; na 1 decimalno mjesto brojem 54,0. Postoje i drugi načini zaokruživanja.

Područje: matematika

En. rounding

Fr. arrondissement (par excès, par défaut)

Nj. Aufrunden; Abrunden

zapis, binarni

Zapisivanja realnih brojeva pomoću znamenaka 0 i 1. Sustav kod kojeg se upotrebljava baza 2 umjesto uobičajene baze 10.

Područje: matematika

En. system, binary (number)

Fr. système (de numération) binaire

Nj. Binärsystem

zapisnik detaljne izmjere

Tiskanica u koju se upisuju podaci detaljne izmjere, ili medij pogodan za digitalni zapis podataka detaljne izmjere.

Vidi: izmjera, detaljna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zapisnik, digitalni terenski

Također: digitalni zapisni uređaj;

elektronički zapisnik

Uređaj za skupljanje, zapis i ponovno pokazivanje neposredno izmjerenih podataka i drugih informacija.

Vidi: zapisnik, terenski

Područje: mjerni instrumenti

En. registration, digital field; device, digital recording

Fr. carnet de terrain électronique

Nj. Feldbuch, elektronisches

zapisnik naknadne detaljne izmjere

Kod izlaganja u postupku rješavanja prigovora zapisnik detaljne izmjere numeriran nastavnim brojem postojećih zapisnika detaljne izmjere.

Vidi: izmjera, detaljna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zapisnik o međi katastarske općine

Obrazac u kojem se nalazi opis smjera protezanja međe katastarske općine prema stranama svijeta, opis mjesta na kojima su postavljene međne oznake, vrsta i brojevi međnih oznaka, približne udaljenosti i prijelomni kutovi između međnih oznaka, naziv katastarske općine za koju se izrađuje zapisnik, broj i datum odluke nadležnog tijela kojom je određena međa, broj i datum rješenja o imenovanju povjerenstva za

omeđivanje katastarske općine, datum konačnog sastava zapisnika i potpisi članova povjerenstva.

Vidi: međa katastarske općine; oznaka, međa

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zapisnik, terenski

Zapisnik vođen na terenu o mjerenjima i svim drugim relevantnim podacima koji nisu označeni u skici.

Vidi: skica, terenska; zapisnik, digitalni terenski

Područje: praktična geodezija, mjerni instrumenti

En. book, record

Fr. carnet d'observations

Nj. Feldbuch

zasićenje

Karakteristika osjeta boja koja pokazuje koliko je istaknut ton boje. Monokromatska svjetlost Sunčeva spektra potpuno je zasićena.

Napomene: (1) Ako se dvije monokromatske svjetlosti, koje u bojenom krugu nisu predaleko jedna od druge, aditivno miješaju, osjet boje imat će ton jedne od boja koja je na bojenom krugu između tonova tih monokromatskih svjetlosti. (2)

Komplementarne boje smještene su na bojenom krugu u najvećoj udaljenosti jedna od druge, tj. na suprotnim krajevima.

Vidi: ton boje

Područje: fizika (optika)

En. saturation

Nj. Sättigung

zaslon

(1) Čvrst (rjeđe promjenljiv) otvor većinom kružnog oblika i unutar optičkog sustava. Postoje dvije vrste zaslona: aperturni i zaslon vidnog polja. Aperturni zaslon ograničuje širinu snopa zraka svjetlosti, a zaslon vidnog polja veličinu vidnog polja. Primjer: Aperturni zaslon dalekozora određen je otvorom objektiva, a zaslon vidnog polja ograničuje veličina slike u ravnini nitnoga križa ispred okulara. (2) Također: ekran. Površina monitora, televizora, osciloskopa i

sl. na kojoj se prikazuju podaci. To može biti fluorescentni zaslon katodne cijevi, gdje sloj fosfora pretvara energiju elektronskog snopa u vidljivo svjetlo, ili površina s tekućim kristalima.

Vidi: polje (oka), vidno; zaslon, aperturni;

zaslon vidnog polja

Područje: (1) fizika (optika); (2) informatika

En. (1) diaphragm; (2) screen

Fr. (1) diaphragme; (2) écran

Nj. (1) Blende; (2) Bildschirm

zaslon, aperturni

Zaslon u optičkom sustavu koji ograničuje širinu snopova zraka svjetlosti. O veličini aperturnog zaslona ovisi osvjetljenje optičke slike odnosno svjetloća optičkog sustava (npr. dalekozora). No što je otvor veći, veći je i utjecaj nekih pogrešaka preslikavanja. U nekim konstrukcijama (npr. fotoobjektiv) moguće je regulirati veličinu otvora zaslona.

Vidi: svjetloća dalekozora; osvjetljenje;

pogreška preslikavanja

Područje: fizika (optika)

En. aperture, stop

Fr. diaphragme d'ouverture

Nj. Aperturblende; Öffnungsblende

zaslon, dodirni

Vrsta zaslona s prozirnrom pločom osjetljivom na dodir. Objekti na zaslonu mogu se izravno odabrati dodiranjem prsta.

Vidi: zaslon (2)

Područje: informatika

En. screen, touch

zaslon vidnog polja

Zaslon u ravnini slike optičkog sustava koji ograničuje vidno polje. Zaslon vidnog polja u dalekozorima geodetskih instrumenata najčešće je prsten koji obuhvaća pločicu nitnoga križa.

Vidi: zaslon; križ, nitni

Područje: fizika (optika)

En. stop, field of view

Fr. diaphragme de champ

Nj. Gesichtfeldblende; Sehfeldblende

zastara

Gubitak zaštite nekog prava zbog proteka

vremena.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. time limitation (in a suit); lawsuit

Fr. date de péremption

Nj. Verjährung; Verwirkung

zaštita autorskog prava na kartu

Međunarodno dogovorena zaštita autorskog prava na kartu odgovarajućim zakonima.

Vidi: pravo na kartu, autorsko

Područje: kartografija

Fr. protection légale du droit d'auteur

Nj. Kartenerheber(rechts)schutz

zaton

Vidi: zaljev

zatvaranje zemljišne knjige

Stavljanje stare zemljišne knjige izvan upotrebe danom osnivanja nove zemljišne knjige; istodobno se izvan upotrebe stavlja i knjiga položenih ugovora za predmetnu katastarsku općinu.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zatvorenost, topološka

Kaže se da je objekt topološki zatvoren ako uz unutrašnjost sadrži i svoj rub.

Područje: matematika; GIS

zavojnica

Također: spirala

Arhimedova spirala je ravninska krivulja koju opisuje točka što se giba konstantnom brzinom po zruci koja se oko fiksne točke (pola) vrti konstantnom kutnom brzinom. Njezina jednadžba u polarnim koordinatama glasi $r = a\varphi$. Hiperbolna spirala je spirala koja u polarnim koordinatama ima jednadžbu

$$r = \frac{a}{\varphi}. \text{ Logaritamska spirala je ravninska}$$

krivulja koja pod istim kutom α siječe sve zrake koje izlaze iz asimptotične točke O . Njezina jednadžba u polarnim koordinatama

glasi $r = ae^{k\varphi}$ ($k = \text{ctg}\alpha$). Obična

cilindrična spirala ili kružna zavojnica je prostorna krivulja koja leži na uspravnom kružnom valjku i siječe izvodnice valjka pod konstantnim kutom. Parametarske jednadžbe

kružne zavojnice koja leži na valjku
 $x^2 + y^2 = a^2$ radijusa a i kojemu je os z -os
 glase: $x = a \cos t$, $y = a \sin t$, $z = bt$, gdje su
 $a > 0$, $b > 0$ konstante, $t \in R$ parametar.

Područje: matematika

En. spiral; spiral of Archimedes

Fr. spirale; spirale d'Archimède

Nj. Spirale; Spirale, Archimedische

zbirka isprava

Sastavni dio zemljišne knjige u kojem se vode barem ovjerovljeni prijepisi (ako ne originalni dokumenti), na temelju kojih je dopušten zemljišnoknjižni upis, a koji se pohranjuju u svescima i vode zajednički za sve glavne knjige jednog općinskog suda; vodi se ručno i u slučaju EOP zemljišne knjige.

Vidi: knjiga, glavna; knjiga, EOP zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zbirka kartografskih znakova

Tablica ili knjižica u kojoj se nalaze svi kartografski znakovi upotrijebljeni za prikazivanje sadržaja neke karte, s tumačenjem i objašnjenjem znakova.

Vidi: znak, kartografski

Područje: kartografija

Fr. catalogue (répertoire) de signes conventionnels

Nj. Kartenfibel

zbirka katastarskih planova

Zbirka uz pojedinu glavnu knjigu koja služi korisnicima zemljišnih knjiga za lakše snalaženje glede položaja i oblika zemljišta, a koje izrađuju i održavaju tijela nadležna za katastar.

Vidi: knjiga, glavna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zbirka položenih isprava

Zbirka u koju se polažu isprave koje se odnose na zemljišta koja nisu upisana ni u jednoj zemljišnoj knjizi, odnosno za koja zemljišna knjiga nije osnovana, ili je uništena, ili je nestala; vodi ju mjesno nadležan sud.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zbirka zemljišnoknjižnih rješenja

Dio EOP zemljišne knjige u kojem se ručno vode sva izdana zemljišnoknjižna rješenja.

Vidi: knjiga, EOP zemljišna

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zbrajanje

Također: adicija

Aritmetička operacija kojom se realnim brojevima a i b pridružuje njihov zbroj (ili suma) $a+b$. Brojevi a i b nazivaju se pribrojnicima ili sumandima. Operacija zbrajanja može se odnositi i na druge matematičke objekte (polinome, vektore, dužine i dr.).

Područje: matematika

En. addition; summation

Nj. Addiereung; Summation

združivanje, GCP

Kod rektifikacije snimke na snimku, precizno združivanje kontrolne točke (GCP) označene na jednoj snimci s njezinim duplikatom na drugoj snimci uporabom spektralne karakteristike podataka i transformacijske matrice.

Vidi: točka, kontrolna; rektifikacija

Područje: fotogrametrija i daljinska istraživanja

En. GCP matching

Zemlja

Jedan od planeta koji putuju svemirom oko Sunca. Okreće se oko svoje osi i istodobno oko Sunca. Ta dva gibanja omogućuju mjerenje duljine dana i godina. Istraživanjem različitih svojstava Zemlje bave se mnoge znanosti: geodezija, geografija, geologija, geofizika, geokemija, astronomija, meteorologija, hidrologija, oceanologija i dr.

Vidi: sustav, Sunčev

En. Earth

Fr. Terre

Nj. Erde

zemljište

(1) Dio Zemljine površine koji je u katastru označen posebnim brojem i nazivom katastarske općine u kojoj leži (katastarska čestica). (2) Područje kojemu se u geodetskoj

izmjeri zemljišta određuje položaj, oblik i površina te prikupljaju podaci o nekim svojstvima. Zemljište u geografskom smislu može biti ravničasto, brdovito, planinsko i dr.; u gospodarskom smislu šumsko, poljoprivredno, građevinsko i dr.; u imovinskom smislu državno, privatno i dr. Vidi: izmjera, geodetska
Područje: katastar i zemljišna knjiga, praktična geodezija
En. piece of ground
Fr. terrain
Nj. Gelände; Terrain; Feld

zemljište, gospodujuće

Također: povlasno zemljište
Zemljište koje je moguće koristiti jedino ako se služi drugim zemljištem ili koje se radi korisnije i prikladnije uporabe služi drugim zemljištem.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zemljište, građevinsko

Zemljište koje je izgrađeno ili određeno dokumentima prostornog uređenja za izgradnju stambenih ili drugih objekata te za javne površine.
Područje: katastar i zemljišna knjiga
En. site, building; plot, building
Fr. terrain à bâtir
Nj. Baugelände

zemljište, izgrađeno

Zemljište koje se više ne iskorištava za poljoprivrednu proizvodnju ili šumarstvo, već za neku drugu svrhu trajnije naravi, npr. ulica, željeznička pruga, školsko dvorište, zemljište pod zgradama i dr., povijesni naziv je parifikat.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zemljište, izgrađeno građevinsko

Zemljište na kojem su građevinski objekti.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zemljište, izvlašteno

Zemljište koje je u interesu države radi izgradnje objekata ili izvođenja drugih radova privremeno ili trajno izuzeto iz vlasništva dosadašnjih vlasnika.

Područje: katastar i zemljišna knjiga
En. land acquired for public purposes

zemljište, neizgrađeno građevinsko

Zemljište (1) na kojem nema građevinskih objekata, (2) na kojem su privremeni ili sporedni objekti koji ne služe za uporabu stambenih ili poslovnih objekata, (3) na kojem su ostaci nekadašnjeg objekta (ruševina).
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zemljište, neobrađeno

Zapušteno plodno zemljište koje je ostavljeno da se odmara radi obnove njegove plodnosti (ugar) ili se ne koristi za poljoprivrednu proizvodnju.
Područje: katastar i zemljišna knjiga
En. land, waste; land, uncultivated
Fr. terrain inculte
Nj. Ödland; Unland

zemljište, plodno

Zemljište pogodno za poljoprivrednu proizvodnju, rast i uzgoj šume.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zemljište, poljoprivredno

Plodno zemljište za poljoprivrednu proizvodnju.
Područje: katastar i zemljišna knjiga

zemljište, poslužno

Vidi: zemljište, služno

zemljište, povlasno

Vidi: zemljište, gospodujuće

zemljište, prazno

Izraz koji se koristi u svakidašnjem govoru za neizgrađeno građevinsko zemljište.
Vidi: zemljište, građevinsko
Područje: katastar i zemljišna knjiga
En. site; location; emplacement
Fr. emplacement
Nj. Lage

zemljište, služno

Također: poslužno zemljište
Zemljište koje služi drugom zemljištu kako

bi njegova uporaba bila moguća, korisnija ili prikladnija.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zemljište za opće i zajedničke potrebe

Zemljišne površine za koje se u postupku komasacije odvaja procentualni iznos.

Vidi: komasacija

Područje: inženjerska geodezija

zemljište, zapušteno

Plodno zemljište koje se duže vrijeme ne koristi za poljoprivrednu proizvodnju.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zemljomjer

Osoba ovlaštena prema propisima austrijskog i mađarskog katastra iz XIX. st. za samostalnu izmjeru zemljišta do 20 jutara.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zemljomjerstvo

Vidi: izmjera zemljišta

En. land survey

zemljovid

Vidi: karta, geografska

zenit

Zamišljena točka u kojoj vertikalna kroz motriteljevo stajalište probada nebesku sferu iznad motriteljeva stajališta.

Područje: geodezija

En. zenith

Fr. zénit

Nj. Zenit

zgrada izgrađena na pravu građenja

Zgrada koja se upisuje na pravo građenja, koje ima status nekretnine.

Vidi: nekretnina

Područje: katastar i zemljišna knjiga

zgrada izgrađena na više katastarskih čestica

Zgrada zbog koje je sve katastarske čestice na kojima je izgrađena potrebno upisati u isti zemljišnoknjižni uložak.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

ZIS

Vidi: sustav, zemljišni informacijski

Z.K.

Uobičajena kratica za "zemljišnoknjižni".

Područje: katastar i zemljišna knjiga

Znaci i kratice na hrvatskim pomorskim kartama

Također: ZIK

Publikacija koja sadrži oznake i kratice u upotrebi na kartama u izdanju Hrvatskoga hidrografskog instituta.

Područje: kartografija, pomorstvo

En. Symbols and Abbreviations on Croatian Charts

značajka

Također: karakteristika

Svojstvo koje pomaže u razlikovanju elemenata dane populacije.

Napomena: Značajka može biti količinska (prema varijablama) ili prema kakvoći (prema atributima).

Vidi: populacija; element

Područje: statistika

En. characteristic

Fr. caractère

Nj. Charakteristik

značajka, odzivna

Za definirane uvjete odnos između poticaja i odgovarajućeg odziva.

Napomena: Taj se odnos može izraziti u obliku matematičke jednadžbe, brojčane tablice ili grafičkog prikaza.

Vidi: signal, mjerni

Područje: mjerni instrumenti

En. characteristic, response

Fr. caractéristique, response

značka

Pomoćni uređaj za oznaku položaja mjerne točke s ciljnom markom i tronošcem koji se pričvršćuje na stativ uz mogućnost prisilnog centriranja.

Vidi: marka, ciljna; centriranje, prisilno

Područje: mjerni instrumenti

En. target; target, traverse

Fr. signal; balise; jalon d'intersection
Nj. Zieltafel

značka, geodetska

Uređaj koji se postavlja na točke na koje se vizira. Vizurne marke na geodetskim značkama različitog su oblika i boje ovisno o proizvođaču, no većinom su oblika klina, a rjeđe koncentrične kružnice. Na značkama se nalaze dozne libele za grubo horizontiranje, a rjeđe i cjevne libele. Postoje mogućnosti za rasvjetu marki pri opažanjima uz lošu vidljivost ili noću.
Područje: geodezija

znak, kartografski

Jedan od elemenata kartografike za prikaz sadržaja karte, posebno za prikaz objekata koji se zbog njihovih malih dimenzija ne mogu tlocrtno prikazati u mjerilu karte. Kartografski znakovi koji se primjenjuju za prikaz ponajprije položaja i kvalitete objekta nazivaju se signaturama, a kada pak služe iskazivanju brojčanih vrijednosti objekta, nazivaju se dijagramima.
Vidi: kartografika; signatura; dijagram
Područje: kartografija
En. sign, cartographic
Fr. signe
Nj. Kartenzeichen

znak (mjerne) jedinice

Dogovoreni znak koji označuje jednu mjernu jedinicu. Primjeri: m je znak za metar, A je znak za amper.
Područje: metrologija
En. symbol of a unit (of measurement)
Fr. symbole d'une unité (de mesure)

znak nivelmanske točke

Vidi: točka, nivelmanska

znakovlje, pomorsko

Znakovi koji se upotrebljavaju na pomorskim kartama. Definirani su publikacijom *Znaci i skraćenice na pomorskim kartama*, koju svaka država izrađuje za svoje karte.
Područje: kartografija, pomorstvo
En. symbols, chart

znak, pomoćni

Također: pomoćna točka
Oznaka ili marka postavljena na poznatoj udaljenosti i smjeru od mjerne (stalne) točke u svrhu pomoći u njezinu otkrivanju i identifikaciji. Ako je potrebno, može se koristiti i za obnavljanje originalne točke.
Napomena: Dokument koji sadrži potrebne podatke za otkrivanje mjerne točke naziva se (1) položajni opis.
Područje: praktična geodezija
En. mark, witness; (1) station description
Fr. repère auxiliaire; point de repèrage
Nj. (Ver-)Sicherungsmarke; Sicherungspunkt

znak pripadnosti

Kartografski znak u obliku slova "Z" koji na katastarskom planu označuje pripadnost objekta ili linijom odvojenog nenumeriranog dijela katastarske čestice katastarskoj čestici.
Vidi: znak, kartografski; plan, katastarski; čestica, katastarska
Područje: katastar i zemljišna knjiga

znak stalne točke

Predmet od kamena, metala, umjetne cijevi ili drva koji se upotrebljava za oznaku stalne točke.
Vidi: točka, stalna
Područje: praktična geodezija
En. mark, permanent
Fr. repère
Nj. Festpunktmarke; Versicherungspunkt

znak točke, podzemni

Podzemna oznaka mjerne točke u svrhu njezina trajnog osiguranja. U pravilu je to kvadratična granitna ploča s oznakom središta. Iznad nje se centrično postavlja nadzemna oznaka točke.
Vidi: stabilizacija točaka; znak stalne točke
Područje: praktična geodezija
En. mark, sub-surface; mark, buried survey
Fr. repèrage souterrain
Nj. Festlegung, unterirdische

znak, topografski

Kartografski znak koji prikazuje prirodne i izgrađene objekte na topografskim kartama.
Vidi: znak, kartografski

Područje: kartografija
 En. symbol, topographic
 Fr. symbole topographique
 Nj. Kartenzeichen, topographisches

znak, trodimenzionalni

Također: tjelesni znak
 Kartografski znak koji na karti ima prikazanu i treću dimenziju. Najčešće su to u projekciji prikazana neka geometrijska tijela (kocka, kugla), katkad i perspektivni izgledi nekih zemljišnih oblika, npr. kamenjara, strmih obala i dr., koje je nemoguće prikazati izabranom ekvidistancijom izohipsa.
 Vidi: znak, kartografski
 Područje: kartografija
 En. symbol, perspective volume
 Fr. symbole à trois dimensions
 Nj. Kartenzeichen, körperhaftes

znak, vidljivi

Privremena oznaka (štap, ploča, zastavica i sl.) postavljena prilikom izmjere na točku zemljišta, radi njezina lakšeg uočavanja.
 Područje: praktična geodezija

znanosti, tehničke

Znanosti koje se bave tehnikom. Pritom tehnika obuhvaća projektiranje, mjerenje, konstruiranje, građenje, sirovine i materijale, energiju, informacije, promet i dr., tj. pod tehnikom mislimo na sve postupke i sredstva kojima se čovjek služi da bi proizveo materijalna dobra i na taj način sebi i drugima poboljšao životne uvjete.
 En. sciences, technical
 Fr. science technique
 Nj. Wissenschaft, technische

zona, gospodarska

Vidi: pojas, gospodarski

zona, isključiva ekonomska

Vidi: pojas, gospodarski

zona, meridijanska

Dio plohe Zemljina elipsoida ili kugle omeđen dvama meridijanima koji čini područje jednoga koordinatnog sustava u ravnini.

Vidi: meridijan
 Područje: kartografija
 En. zone, longitude
 Fr. fuseau
 Nj. Meridianstreifen

zona nacionalne odgovornosti

More unutar granica gospodarskog pojasa ili teritorijalnog mora, podmorje unutar granica epikontinentalnog pojasa i zračni prostor unutar granica teritorijalnog mora.
 Vidi: pojas, gospodarski; more, teritorijalno
 Područje: pomorstvo
 En. area, national jurisdiction

zona, visinska

Pojas (zona) obojen tonom određene boje hipsometrijske skale između dviju izabranih izohipsa.
 Vidi: skala boja, hipsometrijska
 Područje: kartografija
 En. layer, hypsometric
 Fr. plage de teinte hypsométrie
 Nj. Höhenschicht

zračenje, elektromagnetsko

Energija prenošena prostorom u obliku električnih i magnetskih valova.
 Područje: fizika
 En. radiation, electromagnetic
 Fr. radiation électromagnétique
 Nj. Strahlung, elektromagnetische

zračenje, infracrveno

Također: IR-zračenje
 Elektromagnetsko zračenje u infracrvenom području valnih duljina 780 nm do 1 mm. Dijeli se na: blisko IR-zračenje 0,78–3 μm, srednje (termalno) 3–50 μm, daljnje (termičko) 50–1000 μm. Također i podjela na IR–A zračenje 0,78–1,4 μm, IR–B zračenje 1,4–3,0 μm, IR–C zračenje 3,0–1000 μm.
 Područje: fizika (optika)
 En. radiation, infrared
 Fr. rayonnement infrarouge
 Nj. Infrarotstrahlung

zračenje, ultraljubičasto

Također: UV-zračenje

Elektromagnetsko zračenje u spektralnom području valnih duljina optičkog spektra 100 nm do 400 nm. Dijeli se na područja: ultraljubičasto C 100–280 nm, ultraljubičasto B 280–315 nm, ultraljubičasto A 315–400 nm.

Napomene: (1) Što je valna duljina kraća, to je i energetska djelovanja UV-zračenja jače.

(2) Pri jačoj izloženosti Sunčevu zračenju koriste se zaštitne sunčane naočale.

Područje: fizika (optika)

En. radiation, ultraviolet

Fr. rayonnement ultraviolette

Nj. Ultravioletstrahlung

zračenje, vidljivo

Svjetlost koja se opaža osjetom vida valnih duljina od 0,4 do 0,7 μm elektromagnetskog spektra.

Područje: fizika

En. radiation, visible

Fr. radiation visible

zraka, ciljna

Osnovna središnja zraka snopa koji preslikava ciljnu točku u presjecište nitnoga križa dalekozora.

Napomena: Ciljna zraka ima pogrešan položaj ako postoji paralaksa nitnoga križa uz decentrirani položaj oka opažača.

Vidi: paralaksa nitnoga križa; točka, ciljna;

viziranje; vizura

Područje: mjerni instrumenti

En. line of sight

Fr. ligne de visée

Nj. Zielstrahl

zraka, upadna

Zraka koja dolazi iz prostora predmeta pod određenim kutom (upadnim kutom) na graničnu plohu optičkog sredstva ili optičkog sustava.

Vidi: kut, upadni; odbijanje (svjetlosti); lom svjetlosti

Područje: fizika (optika)

En. ray, incident

Fr. rayon incident

Nj. Strahl, einfallender

zraka, vizurna

Vidi: zraka, ciljna

zrcalo

Ploha koja odbija svjetlost i ima visok stupanj refleksije. Prema izvedbi razlikuju se izbočena, udubljena, sferna, parabolična i eliptična zrcala.

Područje: fizika

En. mirror

Fr. miroir

Nj. Spiegel

zrcalo, trostrano

Također: reflektor s prizmom

Optički element s tri međusobno okomite zrcalne plohe najčešće izveden kao prizma uz potpuno odbijanje svjetlosti na graničnim plohama. Nakon odbijanja zrake na sve tri plohe ona se vraća otklonjena u početni upadni smjer neovisno o pomaku prizme. Takav uređaj s jednim ili više elemenata koristi se na krajnjoj točki dužine kao reflektor za odbijanje i vraćanje elektromagnetskih valova prema objektivu elektroničkog daljinomjera na početnoj točki dužine.

Napomena: Veći broj malih trostranih prizmica na foliji naziva se refleksna folija.

Vidi: zrcalo

Područje: fizika (optika), mjerni instrumenti

En. mirror, triple; reflector, corner cube

Fr. réflecteur à prisme; prisme rétrodirecteur; prisme en coin

Nj. Tripelspiegel; Tripelspiegelprisma

zrcaljenje

Odbijanje svjetlosti na različitim plohama u prirodi pri kojem vrijede zakonitosti usmjerenog odbijanja. U matematici, zrcaljenje = simetrija.

Područje: fizika

En. reflection, regular

Nj. Spiegelung

zum

Mogućnost promjene mjerila cijele prikazane slike kako bi se dobilo vizualni dojam gibanja prikazanih elemenata prema opažaču

ili od njega. Zumiranje mijenja mjerilo u kojem će slika biti prikazana.

Područje: informatika

En. zoom

zumiranje

Povećavanje odabranog prozora ili dijela slike dok ne ispuni zaslon. Zumiranje je svojstvo programa za crtanje koji korisniku dopuštaju odabir dijela slike i njegovo povećavanje i smanjivanje.

Područje: informatika

En. zooming

zvijezda, Polarna

Također: Sjevernjača

Zvijezda veličine +2,12 u zvijezdu Malog medvjeda. Služi za orijentaciju. Visina Polarne zvijezde pokazuje na kojoj se paraleli nalazi promatrač jer je za stajalište na sjevernoj hemisferi njezina visina jednaka geografskoj širini stajališta.

Područje: satelitska i fizikalna geodezija

En. Polaris; Pole star; North star

Fr. Alpha Ursae Minoris

Nj. Polarstern

žalba

Jedan od pravnih lijekova; priziv na odluku nekog tijela donesenu u prvom stupnju.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

En. appeal; claim; complaint

Nj. Beschwerde; Berufung; Einspruch

žalba, nedopuštena

Žalba podnesena na odluku na koju žalba zakonom nije dopuštena.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

žalba, nepravovremena

Žalba podnesena na odluku izvan propisanog roka.

Područje: katastar i zemljišna knjiga

žarište

Također: fokus

U geometrijskoj optici točka u kojoj se kod optičkog sustava bez pogrešaka sastaje snop zraka monokromatske svjetlosti paralelnih s optičkom osi. Razlikuju se žarište slike

(žarište u prostoru slike) i žarište predmeta (žarište u prostoru predmeta).

Napomena: Žarište može biti realno (kod sabirne leće ili sustava) i virtualno (kod rastresne leće ili sustava). U matematici, vidi fokus.

Područje: fizika (optika)

En. focus

Fr. foyer

Nj. Brennpunkt

Englesko-hrvatsko kazalo

- 3-D graphics – grafika, trodimenzionalna
 3D-point determination – određivanje
 točaka, prostorno
 aberration – pogreška preslikavanja
 aberration, chromatic – otklon, kromatski
 aberration, spherical – otklon, sferni
 ABGPS (Airborne Global Positioning
 System) – ABGPS
 abscissa – apscisa
 absorbance, light – apsorpcija svjetlosti
 absorption – apsorpcija
 absorption, light – apsorpcija svjetlosti
 abstraction – apstrakcija
 abutment – upornjak
 Academy of Engineering, Croatian – HATZ
 acceleration of gravity – ubrzanje sile teže
 accomodation – akomodacija oka
 accreditation – ovlašćivanje
 accreditation, (laboratory) – ovlast, ispitna
 accuracy – točnost
 accuracy, attribute – točnost atributa
 accuracy, draughting – točnost, grafička
 accuracy, external – točnost, vanjska
 accuracy, internal – točnost, unutrašnja
 accuracy of a measuring instrument – točnost
 mjernog instrumenta
 accuracy of measurement – točnost, mjerna
 accuracy, positional – točnost, položajna
 accuracy, semantic – točnost, semantička
 acquisition – skupljanje
 acquisition for public purposes – izvlaštenje
 ACSM (American Congress on Surveying
 and Mapping) – ACSM
 adaptation of the eye – adaptacija oka
 A/D converter – A/D-pretvarač
 addition – zbrajanje
 address – adresa
 adit – potkop
 adjacency – susjedstvo
 adjustment – izjednačenje
 adjustment by the least squares method –
 izjednačenje metodom najmanjih
 kvadrata
 adjustment computations – račun
 izjednačenja
 adjustment, net – izjednačenje mreže
 adjustment (of a measuring instrument) –
 ugađanje instrumenta
 adjustment of condition equations –
 izjednačenje uvjetnih jednadžbi
 adjustment of condition equations with
 unknowns – izjednačenje uvjetnih
 jednadžbi s nepoznicama
 adjustment of coordinates – izjednačenje
 koordinata
 adjustment of correlated observations –
 izjednačenje koreliranih mjerenja
 adjustment of direct observations –
 izjednačenje direktnih mjerenja
 adjustment of observation equations –
 izjednačenje posrednih opažanja
 adjustment of observation equations with
 condition equations – izjednačenje
 posrednih mjerenja (opažanja) s
 uvjetnim jednadžbama
 Adobe Acrobat – Adobe Acrobat
 Adobe Systems – Adobe Systems
 aerotriangulation – aerotriangulacija
 affairs, maritime – pomorstvo
 agency, mapping – služba, kartografska
 aggregation – grupiranje; spajanje
 AGI (Association for Geographic
 Information) – AGI
 agreement, private – isprava, privatna
 agricultural engineering – tehnika, kulturna
 agriculture – agrar
 AI – inteligencija, umjetna
 air-photograph – aerosnimka
 air-photograph, vertical – aerosnimka,
 vertikalna
 AIS (Automatic Identification System) –
 sustav identifikacije, automatski
 alarm – alarm
 algebra – algebra
 algebra, image – algebra, slikovna
 algebra, linear – algebra, linearna
 algorithm – algoritam
 algorithm, Euclidean – algoritam, Euklidov
 algorithm, Gaussian – algoritam, Gaussov
 aliasing – miješanje
 alidade – alhidada; kipregel
 alignment, map – uklapanje karte
 alignment – aliniranje
 alinement, vertical – niveleta
 almanac – almanah
 almucantar – almukantar
 alphanumeric – alfanumerički
 alteration, angular – deformacija kuta
 altimetry – altimetrija
 altitude – kota; visina; visina, nadmorska

- ambiguity – višeznačnost
 America On Line (AOL) – AOL
 ampere – amper
 amplitude – amplituda
 amplitude modulation – modulacija
 amplitude
 analog – analogan
 analogies, Napier's – pravilo, Napierovo
 analogy – analogija
 analysis – analiza
 analysis, combinatorial – kombinatorika
 analysis, Fourier – analiza, Fourierova
 analysis, fuzzy – analiza, neizrazita
 analysis, gradient – analiza gradijenta
 analysis, harmonic – analiza, harmonijska
 analysis, mathematic – analiza, matematička
 analysis, matrix – analiza, matična
 analysis, neighborhood – analiza susjedstva
 analysis, numeric – analiza, numerička
 analysis, principal component – analiza osnovne komponente
 analysis, spatial – analiza, prostorna
 analysis, statistical – statistika, matematička
 anastigmat – anastigmat
 angle – kut
 angle, acute – kut, oštri
 angle, central – kut, središnji
 angle, full – kut, puni
 angle, horizontal – kut, horizontalni
 angle, inscribed – kut, obodni
 angle, nadir – kut, zenitni
 angle, obtuse – kut, tupi
 angle of elevation – kut, visinski
 angle of field – polje (oka), vidno
 angle of incidence – kut, upadni
 angle of the cone of incident rays – otvor snopa
 angle of view – kut, vidni
 angle, parallax – kut, paralaktički
 angle, peripheral – kut, obodni
 angle, right – kut, pravi
 angle, screen – ukrštenost rastera
 angle, supplementary – sukut
 angle, vertical – kut, vertikalni
 angle, zenith(al) – kut, zenitni
 animation – animacija
 animation, cartographic – animacija, kartografska
 annotation – anotacija
 anomaly, gravity – anomalija sile teže
 anomaly, height – anomalija visine
 ANSI (American National Standards Institute) – ANSI
 antiderivative – funkcija, primitivna
 antimeridian – antimeridijan
 anti-spoofing – postupak, anti-spoofing
 AOI (area of interest) – područje interesa
 aperture, critical – otvor, kritični
 aperture, relative – otvor, relativni
 aperture, stop – zaslon, aperturni
 API (Application Program Interface) – API
 apothem – apotem(a)
 appeal – žalba
 applet – aplet
 application – aplikacija
 approximation – aproksimacija
 approximation, linear – aproksimacija, linearna
 APR (Airborne Profile Recorder) – APR
 arc – luk
 arch, basket – luk, košarasti
 archie – archie
 archipelago – arhipelag
 arch, multicentered – luk, košarasti
 ARC/INFO – ARC/INFO
 ARCS (Admiralty Raster Chart Service) – ARCS
 arc-to-chord reduction – redukcija pravaca
 ArcView – ArcView
 area – područje
 area, land consolidation – područje, komasacijsko
 area, national jurisdiction – zona nacionalne odgovornosti
 area of interest – područje interesa
 area of navigation, coastal sea – ruta plovidbe, unutrašnja
 area, parcel – površina katastarske čestice
 area point – točka površine
 area scale – mjerilo površina
 area, screened – površina, rastrirana
 area, statistical – jedinica, teritorijalna
 argument – argument
 arithmetic – aritmetika
 ARPA (Automatic Radar Plotting Aid) – pomoć radarskim iscertavanjem, automatska
 arrangement, back up – postupak, rezervni
 array – polje
 arts, graphic – grafika

- AS – postupak, anti-spoofing
 ASCII (American Standard Code for Information Interchange) – ASCII
 aspect – aspekt
 aspect, direct (of a map projection) – projekcija, uspravna
 aspect, normal – projekcija, uspravna
 aspect, oblique – projekcija, kosa
 aspect, skew (of map projection) – projekcija, kosa
 aspect, transverse – projekcija, poprečna
 ASPRS (American Society of Photogrammetry and Remote Sensing) – ASPRS
 assembler – asembler
 assessment, quality – procjena kvalitete
 association – asocijacija
 association of colours, symbolic – simbolika
 boja
 asthenosphere – astenosfera
 astigmatism – astigmatizam
 astigmatism of the eye – astigmatizam oka
 astrolabe – astrolab
 astronomy – astronomija
 astronomy, geodetic – astronomija, geodetska
 astronomy, positional – astronomija, položajna
 astronomy, practical – astronomija, praktična
 astronomy, spherical – astronomija, sferna
 astrophysics – astrofizika
 asymptote – asimptota
 atlas – atlas
 atlas, national – atlas, nacionalni
 atlas, thematic – atlas, tematski
 atmosphere – atmosfera
 attachment, autocollimation – okular, autokolimacijski
 attenuation – ekstinkcija
 attribute – atribut
 attribute, temporal – atribut, vremenski
 attribute, thematic – atribut, tematski
 Authoritative real estate information system – ALKIS
 Authoritative topographic cartographic information system – ATKIS
 Authoritative Topographic-Cartographic Information System of the Republic of Croatia – STOKIS
 authorizer – opunomoćitelj
 author, map – autor karte
 AutoCAD – AutoCAD
 AUTO CARTO – AUTO CARTO
 autocollimation – autokolimacija
 auto-collimator – autokolimator
 autocorrelation – autokorelacija
 autograph – autograf
 Automatic real estate map – ALK
 Automatic real estate tables – ALB
 availability, selective – dostupnost, selektivna
 average – sredina
 average, geometric – sredina, geometrijska
 average, harmonic – sredina, harmonijska
 AVHRR (Advanced Very High Resolution Radiometer) – AVHRR
 axiom – aksiom
 axis, collimation – os, kolimacijska
 axis, Earth's – os, Zemljina
 axis, geodetic collimation – os, geodetska
 vizurna
 axis, horizontal – os, horizontalna
 axis, level – os libele
 axis, levelling instrument – osi nivelira s libelom
 axis of symmetry – simetrala
 axis, optical – os, optička
 axis, semi-major – poluos, velika
 axis, semi-minor – poluos, mala
 axis, sighting – os, kolimacijska
 axis, standing – osovina, vertikalna
 axis, theodolite – osi teodolita
 axis, tilting – os, horizontalna
 axis, transit – os, horizontalna
 axis, trunnion – os, horizontalna
 axis, vertical – osovina, vertikalna
 axonometry – aksonometrija
 azimuth – azimut
 azimuth, astronomic – azimut, astronomski
 azimuth, geodetic – azimut, geodetski
 ball – kugla
 band – kanal
 band, boundary – traka, granična
 band, frequency – opseg, frekvencijski
 band, Ka – kanal, Ka
 band, L – kanal, L
 Band Sequential – BSQ
 band, spectral – kanal, spektralni
 band, steel – vrpca, mjerna
 barometer – barometar

- barometer, aneroid – barometar, aneroidni
 barometer, mercurial – barometar, živin
 bar, parallax – stereometar
 bar, subtense – letva, bazisna
 barycenter – centar mase; težište
 base – baza
 base, auxiliary – osnovica, pomoćna
 base, calibration – osnovica, geodetska
 ispitna
 base, comparator – osnovica, geodetska
 ispitna
 base, drawing – nositelj crteža
 base extension figure – mreža, bazisna
 base extension net – mreža, bazisna
 base, eye – baza oka
 baseline – crta, polazna
 baseline – GPS-vektor
 baseline – linija, bazna
 base line of triangulation – bazis
 baseline, straight – crta, ravna polazna
 baseline, testing – osnovica, geodetska
 ispitna
 base, logarithmic – baza logaritma
 base of a power – baza potencije
 base (of taking photographs) – baza snimanja
 base, photo – aerobaza
 base, topographic – karta, temeljna
 BASIC (Beginners All-purpose Symbolic
 Instruction Code) – BASIC
 basis of a vector space – baza vektorskog
 prostora
 bathymetry – batimetrija
 baud – baud
 bay – zaljev
 bay, historical – zaljev, historijski
 BBS – sustav s oglasnom pločom
 beacon – marka, ciljna
 bearing grid – kut, smjerni
 benchmark – benchmark test
 bend, hairpin – serpentina
 beta version – beta-verzija
 bias – pristranost
 bias of result – pogreška, sustavna
 bijection – bijekcija
 BIL (Band Interleaved by Line) – BIL
 billion – milijarda
 bin function – funkcija, bin
 binocular(s) – dvogled
 binomial – binom
 BIOS (Basic Input Output System) – BIOS
 biostereometry – biostereometrija
 BIP (Band Interleaved by Pixel) – BIP
 bisector of an angle – simetrala kuta
 bisectrix – simetrala kuta
 bit (binary digit) – bit
 bits per inch – bpi
 blackbody – tijelo, crno
 block adjustment – izjednačenje bloka
 block diagram – blokdiagram
 block diagram, kantographic – kantogram
 block, image – blok snimaka
 block of photographs – blok fotografija
 blooming – sloj, antirefleksni
 blunder – odstupanje, grubo
 BM – reper
 body – tijelo, ispitivališno ovlasno
 body, standard – tijelo, normacijsko
 body, standardizing – tijelo, normirno
 bolt – bolcna
 book, record – zapisnik, terenski
 border, state – granica, državna
 boundary, building plot – granica gradnje
 boundary, disputed – međa, sporna
 boundary, parcel – međa
 boundary, plot – granica gradnje
 breakline – prijelomnica
 brightness – svjetlina
 bringing-up to date – reambulacija
 bringing-up to date of the cadastre –
 reambulacija katastarskih podataka
 browser – preglednik
 B-spline – B-splajn
 bubble, box – libela, dozna
 bubble, circular – libela, dozna
 buffer – koridor
 building – građevina
 Bulletin Board System – sustav s oglasnom
 pločom
 bundle of rays – snop zraka
 buoy – plutača
 byte – bajt
 C/A-code (coarse acquisition) – C/A-kod
 cadaster – katastar
 cadaster, coordinate – katastar, koordinatni
 cadaster established by Emperor Joseph II –
 katastar, جوزيفinski
 cadaster, multi purpose – katastar,
 višenamjenski
 cadaster, numerical – katastar, numerički

- cadaster of 19th century in Austrian Empire, stable – katastar, stabilni
 cadaster of lands – katastar zemljišta
 cadaster of real estates – katastar nekretnina
 cadastre – katastar
 cadastre, maritime – katastar, pomorski
 CAD (Computer Aided Design) – dizajniranje, računalom podržano
 caisson – keson
 calculation of area – računanje površine
 calculation of standard uncertainty A-type – proračun standardne nesigurnosti A- vrste
 calculation of standard uncertainty B-type – proračun standardne nesigurnosti B- vrste
 calculus, differential – račun, diferencijalni
 calculus, integral – račun, integralni
 calendar, Gregorian – kalendar, gregorijanski
 calendar, Julian – kalendar, julijanski
 calibration – kalibracija; umjeravanje
 calibration (of a camera) – kalibracija kamere
 calibration of a measuring instrument – kalibracija (mjerila)
 camera – kamera
 camera, aerial survey – aerokamera
 camera, ballistic – kamera, balistička
 camera, digital – kamera, digitalna
 camera, double – stereokamera
 camera, metric – kamera, mjerna
 camera, non metric – kamera, nemjerna
 camera, opto-electronic – kamera, optoelektronička
 camera, panoramic – kamera, panoramska
 camera, photogrammetric – kamera, mjerna
 camera, process – kamera, reproduksijska
 camera, terrestrial – kamera, terestrička
 camera, zenith – kamera, zenitna
 campaign – kampanja
 cap, spherical – kalota
 cardioid – kardioda
 CARIN (Car Information System) – CARIN
 CARNet (Croatian Academic and Research Network) – CARNet
 carriageway – kolnik
 cartogram – dijagram na karti
 cartographer – kartograf
 cartography – kartografija
 cartography, computer assisted – kartografija, računalno podržana
 cartography, digital – kartografija, digitalna
 cartography, maritime – kartografija, pomorska
 cartography, military – kartografija, vojna
 cartography, official – kartografija, službena
 cartography, thematic – kartografija, tematska
 cartography, topographic – kartografija, topografska
 cartography, ubiquitous – kartografija, sveprisutna
 cartometry – kartometrija
 cartouche – kartuša
 case, normal – projekcija, uspravna
 case, oblique – projekcija, kosa
 castle – kaštel
 catalogue, map – katalog karata
 catenary – lančanica
 cathetus – kateta
 CCD-camera – kamera, optoelektronička
 CCD (Charge Coupled Device) – CCD-senzor
 CCD (Charged Coupled Devices) – CCD (sklop s prijenosom naboja)
 CD – disk, kompaktni
 CD-ROM (Compact Disk Read Only Memory) – CD-ROM
 CD-RW (Compact Disk Rewritable) – CD-RW
 cell – ćelija
 centre of mass – centar mase
 centre, perspective – centar, perspektivni
 centre – središte
 centre anallactic, point, anallactic – točka, analaktička
 centre of level – tjeme libele
 centre of level vial graduation – marka libele
 centre (the bubble) – vrhunjenje libele
 centring an instrument – centriranje instrumenta
 centroid – centroid
 certificate, calibration – potvrda o umjeravanju
 certification – potvrđivanje
 chainage – stacioniranje
 chain, measuring – lanac, mjerni
 change, angular – deformacija kuta
 channel, diversion – kanal, derivacijski

- channel, irrigation – kanal, irigacijski
characteristic – značajka
characteristic, response – značajka, odzivna
chart – karta, pomorska
chart, aeronautical – karta, zrakoplovna
navigacijska
chart, aid – karta, pomoćna
chart, approach – karta, prilazna
chart, coastal – karta, obalna pomorska
chart, colour – tablica boja
chart, course – karta, pomorska kursna
chart, electronic – karta, elektronička
pomorska
chart, general – karta, generalna
chart, harbour – plan luke
chart, hydrographic – karta, pomorska
charting, hydrographic – kartografija,
pomorska
chart, large-scale – karta, specijalna
chart, layered – karta, batimetrijska
chart, marine – karta, pomorska
chart, navigational – karta, navigacijska
chart, navigational – karta, pomorska
navigacijska
chart, oceanographic – karta, oceanografska
chart, pilot – karta, peljarska
chart, radar – karta, radarska
chart, radio-navigational – karta,
radionavigacijska
chart, route – karta, kursna
chart, skeleton – karta okosnica
chart, star – karta zvjezdanog neba
chart, updated – karta, ažurirana pomorska
check (of instrument) – provjera
(instrumenta)
chip – čip
chi-squared distribution – razdioba, χ^2 -
chi-squared test – test, χ^2 -
chord – tetiva
chorogram – kartogram, površinski
circle – kružnica
circle, circumscribed – kružnica, opisana
circle, colour – krug boja
circle, graduated – krug s podjelom
circle, great – kružnica, velika
circle, horizontal – krug, horizontalni
circle, inscribed – kružnica, upisana
circle, small – kružnica, mala
circle, vertical – krug, vertikalni
circuit, levelling – poligon, nivelmanski
circumcircle – kružnica, opisana
circumference – kružnica; obod
citadel – kaštel
city planning – urbanizam
claim – žalba
clamp – stezaljka
clamp, central – vijak, središnji
clamp, coaxial – stezaljka, koaksijalna
clamp, horizontal – stezaljka alhidade
clamp, repetition – stezaljka, repeticijska
clamp, upper plate – stezaljka alhidade
clamp, vertical – stezaljka dalekozora
class – klasa; razred
class, accuracy – razred točnosti
class, entity – klasa entiteta
classification – klasifikacija
classification, multispectral – klasifikacija,
multispektralna
classification, scale – klasifikacija mjerila
classification, supervised – klasifikacija,
nadzirana
classification, unsupervised – klasifikacija,
nenadzirana
class, scale – klase mjerila
clearance, all-round – prostor, svijetli
clearance, horizontal – širina, svijetla
clearance, lateral – širina, svijetla
clearance, overhead – visina, svijetla
clearance, vertical – visina, svijetla
client – klijent
client/server – klijent/poslužitelj
clinometer – klinometar; padomjer
clip art – crteži, unaprijed pripremljeni
clipping – rezanje
clock, atomic – sat, atomski
clone – klon
clothoid – klotoida
clothoid, compound – klotoida, košarasta
clustering – grupiranje
CMYK (Cyan, Magenta, Yellow, Key
Black) – CMYK
coast, sea – obala, morska
coating, antireflection – sloj, antirefleksni
coating, photographic – fotosloj
coating, reflex reducing – sloj, antirefleksni
code – kod
code, chain – kod, lančani
code, postal – kod, poštanski
coding – kodiranje
codomain – kodomena

- coefficient, binomial – koeficijent, binomni
 coefficient, confidence – razina pouzdanosti
 coefficient, extinction – koeficijent
 ekstinkcije
 coefficient of correlation – koeficijent
 korelacije
 coefficient of variation – koeficijent
 varijacije
 coefficient, refraction – koeficijent refrakcije
 coefficients, weighting – koeficijenti,
 težinski
 collation – kolacioniranje
 collimator – kolimator
 collinearity – kolinearnost
 collocation – kolokacija
 colour – boja
 colour, achromatic (perceived) – boja,
 akromatska
 colour, chromatic (perceived) – boja,
 kromatska
 colour composite image – kompozicija
 snimke u boji
 colour, contrast – boja, kontrastna
 colour, filter – boja filtra
 colour, free – boja, slobodna
 colour guns – topovi u boji, elektronski
 colour, object – boja tijela
 colour palette – paleta boja
 colour, related (perceived) – boja, relativna
 colours, complementary – boje,
 komplementarne
 colours, identic – boje, identične
 colours, primary – boje, osnovne
 colour, surface – boja tijela
 colour, true – boja, vjerna
 colour, unrelated (perceived) – boja,
 neposredna
 coma – koma
 combination – kombinacija
 combination, photographique – ukopiravanje
 commit – potvrđivati
 communication, cartographic –
 komunikacija, kartografska
 communications – komunikacije
 communication, wireless – komunikacija,
 bežična
 commutativity – komutativnost
 comparator – komparator
 comparator, interference – komparator,
 interferencijski
 comparator, invar levelling staff –
 komparator za invarne nivelmanske
 letve
 comparator, steel band – komparator za
 mjernu vrpču
 comparisons, (interlaboratory) test –
 mjerenja, usporedbena
 comparisons, (interlaboratory) test –
 usporedbe, međuispitivališne
 compass – kompas
 compass, gyroscopic – kompas, žiroskopski
 compass, tubular – busola, cijevna
 compatible – kompatibilan
 compensator, inclination – kompenzator
 nagiba
 compensator, optical – kompenzator, optički
 compensator, tilt – kompenzator nagiba
 compilation – sastavljanje karte
 compilation note – podatak o izradi karte
 compiler – kompilator
 complaint – žalba
 complement – komplement
 completeness – potpunost
 completeness, attribute – potpunost atributa
 completeness, data – potpunost podataka
 completeness, feature – potpunost objekata
 completeness, formal – potpunost, formalna
 completeness, model – potpunost modela
 complex, cell – kompleks, ćelijski
 component – sastavnica
 component, spatial – komponenta, prostorna
 composition of functions – kompozicija
 funkcija
 computer – računalo
 computer, host – računalo, glavno
 concession – koncesija
 condenser – kondenzor
 condition, base-line – uvjet bazisa
 condition for closing the horizon – uvjet
 zatvaranja horizonta
 condition, geometric – uvjet, figurni
 conditions, azimuth – uvjeti azimuta
 conditions, limiting – uvjeti, granični
 conditions, rated operating – uvjeti, nazivni
 radni
 conditions, reference – uvjeti, referencijski
 conditions, repeatability – uvjeti
 ponovljivosti
 conditions, reproducibility – uvjeti
 obnovljivosti

- condominium – vlasništvo, etažno
 cone – stožac
 cone, spherical – isječak, kuglin
 confidence – pouzdanost
 configuration – konfiguracija
 conformity – konformnost
 conic – konika
 conics, confocal – konike, konfokalne
 connectivity – povezanost
 conservation of a (measurement) standard –
 čuvanje (mjernog) etalona
 consistency – konzistentnost
 consistency, domain – konzistentnost
 domene
 consistency, logical – konzistentnost, logička
 consistency, scene – konzistentnost scene
 consistency, topological – konzistentnost,
 topološka
 constant – konstanta
 constant, additive – konstanta, adicijska
 constant, instrument – konstanta mjerila
 constant, multiplication – konstanta,
 multiplikacijska
 constants, calibration – konstante,
 kalibracijske
 constant, stadia – konstanta, multiplikacijska
 constraint, base-line – uvjet bazisa
 constraints, consistency – ograničenja
 konzistentnosti
 contain – sadržavati
 content, map – sadržaj karte
 contiguity – doticanje
 contour – izohipsa
 contour, auxiliary – izohipsa, pomoćna
 contour, depth – izobata
 contour, intermediate – izohipsa, pomoćna
 contour line – izohipsa
 contour line, index – izohipsa, glavna
 contour, principal – izohipsa, osnovna
 contract, informal – isprava, privatna
 contract, simple – isprava, privatna
 contradiction – kontradikcija
 contradiction – nesuglasica
 contrast, photometric – kontrast,
 (fotometrijski)
 contrast, physiologic – kontrast, fiziološki
 convergence, grid – konvergencija
 meridijana
 conversion – konverzija
 conversion, data – konverzija podataka
 convexity – konveksnost
 convolution, cubic – konvolucija, kubična
 coordinate in space – koordinate, prostorne
 coordinate, plane – koordinata u ravnini
 coordinates – koordinate
 coordinates, astronomical – koordinate,
 astronomske
 coordinates, Cartesian – koordinate,
 Kartezijeve
 coordinates, elliptical – koordinate, eliptičke
 coordinates, geodetic – koordinate,
 geodetske
 coordinates, geographic – koordinate,
 geografske
 coordinates, grid – koordinate u ravnini,
 pravokutne
 coordinates, local Cartesian – koordinate,
 lokalne Kartezijeve
 coordinates, polar – koordinate, polarne
 coordinates, rectangular – koordinate,
 pravokutne
 coordinates, rectangular spherical –
 koordinate, sferne pravokutne
 coordinates, rectified – koordinate,
 rektificirane
 coordinates, reference – koordinate,
 referentne
 coordinates, space – koordinate, prostorne
 coordinates, spherical – koordinate,
 prostorne polarne
 coordinatograph – koordinatograf
 co-owner – suvlasnik
 coplanar – komplanarnost
 copper engraving – bakrorez
 copy – kopija
 copy, correction – otisak, korekturni
 copy, hard – kopija, tvrda
 copyright – pravo, autorsko
 copyright note – podatak o autorskom pravu
 CoreIDRAW – CoreIDRAW
 CORINE (Coordinated Information on the
 European Environment) – CORINE
 Cornu (Euler) spiral – klotoida
 corollary – korolar
 correction – ispravak
 correction, geometric – korekcija,
 geometrijska
 correction, radiometric – korekcija,
 radiometrijska

- corrections, calibration – korekcije,
 kalibracijske
 correction, slope – redukcija kose duljine na
 horizont
 correction, temperature – ispravak,
 temperaturni
 correlates – korelate
 correlation – korelacija
 correlation, spatial – korelacija, prostorna
 cosine – kosinus
 cotangent – kotangens
 course, ship's – kurs broda
 courses, legs (SAD) – poligoniranje
 covariance – kovarijanca
 coverage – pokrivenost
 crest, dam – kruna brane
 crest, weir – kruna brane
 CRONOGIP – CRONOGIP
 crop sequence – plodored
 cross – prelaženje
 cross-hairs – križ, nitni
 cross-section – presjek, poprečni
 cross-section – profil, poprečni
 crust, Earth – kora, Zemljina
 cube – kocka
 cube – kub
 currency – aktualnost
 curvature – zakrivljenost
 curvature of field – zakrivljenost polja slike
 curvature of level line – zaobljenje nivelete
 curve – krivulja
 curve, Bezier – krivulja, Bézierova
 curve, compound – luk, košarasti
 curve, directing – ravnalica
 curve, Gaussian – krivulja, Gaussova
 curve, geodesic – krivulja, geodetska
 curve, normal frequency distribution –
 krivulja normalne razdiobe
 curve, quadratic – konika
 curve, regression – krivulja regresije
 curve, transition – krivina, prelazna
 curvimeter – kurvimeter
 customization – podešavanje
 cut – iskop
 cut and paste – izrezati i umetnuti
 cybernetics – kibernetika
 cyberspace – prostor, kibernetički
 cycle, life – ciklus, životni
 cycle slip – cycle slip
 cycloid – cikloida
 cylinder – valjak
 dam – brana
 data – podaci
 data, aspatial – podaci, neprostorni
 database – baza podataka
 database, object-oriented – baza podataka,
 objektno orijentirana
 database, relational – baza podataka,
 relacijska
 database, topographical – baza podataka,
 topografska
 data, continuous – podaci, kontinuirani
 data, digital – podaci, digitalni
 data, ephemeris – podaci, efemerički
 data, geographic – geopodaci
 data, hydrographic – podaci, hidrografski
 data, image – podatak, slikovni
 Data Infrastructure, National Spatial –
 infrastruktura prostornih podataka,
 nacionalna
 data infrastructure, spatial – infrastruktura
 prostornih podataka
 data item – podatak, elementarni
 data model, conceptual – model podataka,
 konceptualni
 data, raster – podaci, rasterski
 data, reference – podaci, referentni
 data set, sequential – datoteka, sekvencijalna
 data, spaghetti – podaci, špagetni
 data, spatial – podaci, prostorni
 data, thematic – podaci, tematski
 data, topologically structured – podaci,
 topološki strukturirani
 data, vector – podaci, vektorski
 date, Julian – datum, Julijanski
 datum – datum
 datum, 1-dimensional – datum, visinski
 datum, 2 (two)-dimensional – datum,
 dvodimenzionalni
 datum, 3-dimensional – datum,
 trodimenzionalni
 datum, altitude – nivoploha, nulta
 datum, bidimensional – datum,
 dvodimenzionalni
 datum, chart – nula, hidrografska
 datum, chart – razina, hidrografska
 datum, Croatian geodetic – datum, hrvatski
 geodetski
 datum, geodetic – datum, geodetski
 datum, global – datum, globalni

- datum, horizontal – datum, dvodimenzionalni
- datum, hybrid tridimensional geodetic – datum, hibridni trodimenzionalni geodetski
- datum, local – datum, lokalni
- datum of the Republic of Croatia, gravimetric – datum Republike Hrvatske, gravimetrijski
- datum of the Republic of Croatia, horizontal – datum Republike Hrvatske, položajni
- datum of the Republic of Croatia, vertical – datum Republike Hrvatske, visinski
- datum, tridimensional – datum, trodimenzionalni
- datum, unidimensional – datum, visinski
- datum, vertical – datum, visinski
- day, lunar – dan, Mjesečev
- DBMS (Data Base Management System) – DBMS
- DCW (Digital Chart of the World) – DCW
- Decca chart – Decca-karte
- decimal – decimala
- decimeter – decimetar
- declination – deklinacija
- declination, magnetic – deklinacija, magnetska
- deduction – dedukcija
- deed drawn by a competent authority, formal – isprava, javna
- defect – pogreška
- definition – definicija
- deflection of the vertical – odklon težišnice
- deformation, angular – deformacija kuta
- deformation, area – deformacija površina
- degree – stupanj
- degree of freedom – stupanj slobode
- delay, ionospheric – kašnjenje, ionosfersko
- delay, tropospheric – kašnjenje, troposfersko
- delivery – dostava
- deltoid – deltoid
- demesne, maritime – dobro, pomorsko
- demo – demo
- demodulation – demodulacija
- demodulator – demodulator
- densification of points – progušćivanje točaka
- density – gustoća
- density, light – sjajnost
- density, screen – gustoća rastera
- dependance, stochastic – ovisnost, stohastična
- depth, chart – dubina na karti
- depth, colour – dubina boja
- depth of field – dubina oštine
- depth of field – oština, dubinska
- depth, water – dubina
- derivative – derivacija
- derivative of higher order – derivacija višega reda
- derivative, partial – derivacija, parcijalna
- description, content – opis sadržaja
- description, data – opis podataka
- design – projekt
- design, preliminary – preprojekt
- design, route – trasiranje
- design, traffic route – trasiranje prometnica
- design, transportation route – trasiranje prometnica
- detector – otkrivalo
- detector, infrared and microwave – detektor, infracrveni i mikrovalni
- determinant – determinanta
- determination, points – određivanje točaka
- deviation – odstupanje
- deviation, accidental – odstupanje, slučajno
- deviation, experimental standard – odstupanje, empirijsko standardno
- deviation, measuring – odstupanje, mjerno
- deviation (of a random variable, or of a probability distribution), standard – odstupanje, standardno
- deviation of the mean, experimental standard – odstupanje srednje vrijednosti, empirijsko standardno
- deviation, random – odstupanje, slučajno
- deviation, relative – odstupanje, relativno
- deviation, standard – devijacija, standardna
- deviation, standard – pogreška, srednja kvadratna
- device – uređaj
- device, analogue indicating – mjerilo, analogno
- device, constrained centring – uređaj za prisilno centriranje
- device, digital recording – zapisnik, digitalni terenski
- device, direction indicating – uređaj za usmjeravanje

- device, displaying – uređaj, pokazni
device, fine motion – uređaj za fino pomicanje
device, fixing – uređaj za aretiranje
device, focusing drive – uređaj za izoštravanje
device, forced centering – uređaj za prisilno centriranje
device, horizontal circle drive – uređaj za okretanje horizontalnoga kruga
device, horizontal fine motion – uređaj za fino pomicanje alhidade
device, indicating – uređaj, pokazni
device, measuring – instrument, mjerni
device, measuring – uređaj, mjerni
device, polarization – uređaj, polarizacijski
device, reading – uređaj za očitavanje
device, recording – uređaj, zapisni
device, repeat reading – uređaj za reiteraciju
device, restitution – autograf
device, sensing – osjetilo
device, sighting – diopter
device, slow motion – uređaj za fino pomicanje
devices with invar, measuring – uređaji s invarnim žicama i vrpčama, mjerni
device, vertical fine motion – uređaj za fino pomicanje dalekozora
DGIWG (Digital Geographic Information Working Group) – DGIWG
DGPS – pozicioniranje, diferencijalno
diagonal – dijagonala
diagram – dijagram
diagram reduction tacheometer – dijagram-tahimetar
diagram of a map, reliability – skica o pouzdanosti karte
dial – brojčanik
dial gauge – ura, mjerna
diameter – promjer
diameter, internal – širina, svjetla
diametre – promjer
diaphragm – zaslon
difference, double – razlika, dvostruka
difference in level – razlika, visinska
difference, repeatability critical – razlika ponovljivosti, kritična
difference, reproducibility critical – razlika obnovljivosti, kritična
difference, single – razlika, jednostruka
difference, triple – razlika, trostruka
differential – diferencijal
differentiation – diferenciranje
diffraction – ogib svjetlosti
DIGEST (Digital Geographic Information Exchange Standard) – DIGEST
digital – digitalan
digitization – digitalizacija
digitizer – digitalizator; digitalizator, vektorski
digitizing – digitalizacija
digitizing, interactive – digitalizacija, interaktivna
digitizing, semi-automated – digitalizacija, poluautomatska
dihedral angle – diedar
dihedron – diedar
DIME (Dual Independent Map Encoding) – DIME
dimension – dimenzija
dimension of a quantity – dimenzija veličine
diopter – diopter
dioptre – dioptrija
dip, magnetic – inklinacija, magnetska
direction – smjer
direction, connecting – smjer, priključni
direction, measured – pravac, geodetski
direction, measuring – pravac, mjerni
direction, oriented – pravac, orijentirani
directions, principal – pravci, glavni
directory, parcel – popis katastarskih čestica
directrix – ravnalica
disc, (circular) – krug
discontinuity, Konrad's – diskontinuitet, Konradov
discontinuity, Mohorovičić – diskontinuitet, Mohorovičićev
discrepancy – nesuglasica
discretization – diskretizacija
discriminant – diskriminanta
disjunction – disjunktnost
disk, compact – disk, kompaktni
dislevelment of mechanical tilt compensator – pogreška kompenzacije
dispersion – disperzija
dispersion – disperzija, mjerna
dispersion of light – disperzija svjetlosti
display, digital – pokazivanje, digitalno
display resolution – rezolucija prikaza
display, semidigital – uređaj, pokazni

- dissolving – stapanje
 distance, back frontal – daljina (u prostoru) slike, tjemena
 distance, calibrated focal – udaljenost, kalibrirana žarišna
 distance, calibrated principal – udaljenost, kalibrirana žarišna
 distance, clear viewing – daljina jasnog vida
 distance, Euclidean – udaljenost, euklidska
 distance, eye – razmak očiju
 distance, focusing – daljina izoštravanja
 distance, front focal – daljina (u prostoru) predmeta, tjemena
 distance, horizontal – udaljenost, horizontalna
 distance, hyperfocal – udaljenost, hiperfokalna
 distance, image – daljina slike
 distance, interpupillary – razmak očiju
 distance measuring equipment with constant stadia angle, optical – daljinomjer s konstantnim paralaktičkim kutom
 distance measuring equipment with subtense bar, optical – daljinomjer s konstantnom bazom na cilju
 distance meter, electronic – daljinomjer, elektronički
 distance meter, electro-optical – daljinomjer, elektrooptički
 distance meter, hand laser – daljinomjer, ručni laserski
 distance meter, impulse – daljinomjer, impulsni
 distance meter, optical – daljinomjer, optički
 distance meter, stereoscopic – daljinomjer, stereoskopski
 distance, object – daljina objekta
 distance of observation – daljina, vidna
 distance, reduced – duljina, reducirana
 distance, slope – duljina, kosa
 distance, spectral – udaljenost, spektralna
 distance, zenith(al) – kut, zenitni
 distortion – deformacije projekcije; distorzija
 distortion, angular – deformacija kuta
 distortion, area – deformacija površina
 distortion, film – deformacija filma
 distortion, maximum angular – deformacija kuta, maksimalna
 distortion, paper – promjena papira, dimenzionalna
 distribution, binomial – razdioba, binomna
 distribution, frequency – razdioba frekvencija
 distribution, normal – razdioba, normalna
 distribution of a random variable probability – razdioba vjerojatnosti (slučajne varijable)
 distribution, standardized normal – razdioba, standardizirana normalna
 distribution, Student – razdioba, Studentova
 district, cadastral – općina, katastarska
 dividers, proportional – šestar, redukcijски
 division – dijeljenje
 division, centesimal – podjela, centezimalna
 division into lots – parcelacija zemljišta
 division into lots, definite – parcelacija, definitivna
 division, scale – podjeljak ljestvice
 division, sexagesimal – podjela, seksagezimalna
 divisor – djelitelj
 DLG (Digital Line Graph) – DLG
 DMA (Defense Mapping Agency) – DMA
 DN (digital number) – broj, digitalni
 DNC (Digital Nautical Chart) – DNC
 document, normative – dokument, normativni
 dodecahedron – dodekaedar
 domain – domena
 DOP (Dilution of Precision) – DOP
 double-image distance meter – daljinomjer s dvostrukom slikom
 double-image tacheometer – daljinomjer s dvostrukom slikom
 download – učitavanje s udaljenog računala
 drag and drop – vući i pusti
 draught, fair – original, reprodukcijски
 drawing – crtež
 drawing, rock – crtež stijena
 drift – potkop
 drift – slabljenje metroloških značajki
 drive, vertical index – uređaj za pomicanje indeksa vertikalnoga kruga
 DTP (Desk Top Publishing) – DTP
 DXF (Drawing eXchange Format) – DXF
 dyke – brana
 Earth – Zemlja
 Earth science – geoznanosti
 easement – služnost
 easting (E) – istočno (E)

- eccentricity, collimation axis –
 ekscentričnost (geodetske) vizurne
 osi
- eccentricity, first – e
- eccentricity, horizontal circle –
 ekscentričnost horizontalnoga kruga
- eccentricity, linear – ekscentricitet, linearni
- eccentricity, numeric – ekscentricitet,
 numerički
- eccentricity, sighting axis – ekscentričnost
 (geodetske) vizurne osi
- ECDB (Electronic Chart Data Base) – ECDB
- ECDIS (Electronic Chart Display and
 Information System) – ECDIS
- ECEF (Earth Centered, Earth Fixed) – ECEF
- echosounder – ehosonder
- ecology – ekologija
- ECS (Electronic Chart Systems) – ECS
- ecumene – ekumena
- edge – brid; rub
- edge enhancement – pojačavanje bridova
- edge matching – usklađivanje rubova
- edge of a polyhedron – brid poliedra
- editing, interactive – uređivanje, interaktivno
- EDM instrument – daljinomjer, elektronički
- efficiency (of a telescope) – efikasnost
 dalekozora
- effect, photoelectric – efekt, fotoelektrični
- effect, stereoscopic – efekt, stereoskopski
- effect, topographic – efekt, topografski
- electronics – elektronika
- element – element
- elements, typographical – elementi,
 tipografski
- elevation – elevacija
- elimination, Gaussian – metoda eliminacije,
 Gaussova
- ell – lakat
- ellipse – elipsa
- ellipse, error – elipsa pogrešaka
- ellipse, meridian – elipsa, meridijanska
- ellipse of distortion – elipsa deformacija
- ellipsoid – elipsoid
- ellipsoid, error – elipsoid pogrešaka
- ellipsoid, geodetic – elipsoid, geodetski
- ellipsoid, level – nivoelipsoid
- ellipsoid, mean Earth – elipsoid, srednji
 Zemljin
- ellipsoid of revolution – elipsoid, rotacijski
- ellipsoid of revolution, Earth's – elipsoid,
 rotacijski (Zemljin)
- ellipsoid, reference – elipsoid, referentni
- elongation – elongacija
- e-mail – pošta, elektronička; e-pošta
- embankment – brana
- emission – emisija
- emmetropia – pravovidnost oka
- emmetropic eye – pravovidnost oka
- emplacement – zemljište, prazno
- ENC Analyzer – ENC Analyzer
- ENCDB (Electronic Navigational Chart Data
 Base) – baza podataka elektroničke
 pomorske navigacijske karte
- ENC (Electronic Navigational Chart) – ENC
- enclave – enklava
- encoding, run-length – kodiranje, duljine
 niza
- endless fine motion – uređaj za fino
 pomicanje
- engineering – inženjering; inženjerstvo
- engineering, hydraulic – hidrotehnika
- engineering, software – inženjering,
 softverski
- engraving – graviranje
- enhancement – pojačavanje
- enhancement, radiometric – pojašnjavanje,
 radiometrijsko
- enhancement, spatial – pojašnjavanje,
 prostorno
- enhancement, spectral – pojašnjavanje,
 spektralno
- enlargement – povećanje
- entity – entitet
- entity point – točka entiteta
- envelope – envelopa
- EOSAT (Earth Observation Satellite) –
 EOSAT
- ephemerides – efemeride
- ephemerides, broadcast – efemeride,
 odaslane
- ephemerides, precise – efemeride, precizne
- EPS (Encapsulated PostScript) – EPS
- equality – jednakost
- equation – jednadžba
- equation, algebraic – jednadžba, algebarska
- equation, correlate – jednadžba, korelatna
- equation, correlative – jednadžba, korelatna
- equation, cubic – jednadžba, kubna

- equation, differential – jednadžba, diferencijalna
- equation, first-degree – jednadžba, linearna
- equation (function), implicit – jednadžba, implicitna
- equation, lens – jednadžba preslikavanja leće ili optičkog sustava
- equation, linear – jednadžba, linearna
- equation, observation – jednadžba popravaka
- equation, partial differential – jednadžba, parcijalna diferencijalna
- equation, polar – jednadžba, polarna
- equation, quadratic – jednadžba, kvadratna
- equations, normal – jednadžbe, normalne
- equations, parametric – jednadžbe, parametarske
- equations, weight – jednadžbe težina
- equator – ekvator
- equidistant – ekvidistantno
- equinox – ekvinocij
- equipment, ancillary – pribor, mjerni
- equipment, base measuring – uređaji s invarnim žicama i vrpcama, mjerni
- equipment, measuring – oprema, mjerna
- equipment, navigational – pribor, navigacijski
- equivalence, (logical) – ekvivalencija
- error – pogreška
- error, accidental – pogreška, slučajna
- error arising from ranging rods and levelling staves – pogreška podjele mjerne letve
- error, centering – pogreška centriranja
- error, closing – pogreška priključka
- error, collimation – pogreška vizurne osi
- error, cyclic – pogreška, ciklična
- error, gross – odstupanje, grubo; pogreška, gruba
- error, instrumental – pogreška, instrumentalna
- error, map – pogreška karte
- error, mean square – pogreška, srednja kvadratna
- error (of a measuring instrument), bias – pogreška mjerila, sustavna
- error (of a measuring instrument), datum – pogreška mjerila, nadzorna
- error of a measuring instrument, limits of – pogreške mjerila, granične
- error (of a measuring instrument), tracking – pogreška mjerila, zatezna
- error (of a measuring instrument), zero – pogreška mjerila, ništična
- error of circle graduation – pogreška podjele kruga
- error of circular scale – pogreška podjele kruga
- error of closure – pogreška priključka
- error of compensation – pogreška kompenzacije
- error (of indication) of a measuring instrument – pogreška (pokazivanja) mjerila
- error of measurement, (absolute) – pogreška, mjerna
- error of measurement, systematic – pogreška, mjerna sustavna
- error of pointing – pogreška viziranja
- error of reading – pogreška očitavanja
- error of refraction – pogreška zbog refrakcije
- error of the first kind – pogreška prve vrste
- error of the horizontal axis, perpendicularity – pogreška horizontalne osi
- error of the second kind – pogreška druge vrste
- error of unit weight, mean square – pogreška jedinične težine
- error of unit weight, standard – pogreška jedinične težine
- error of vertical collimation – pogreška visinskog indeksa
- error, parallax – pogreška zbog paralakse
- error, periodical – pogreška, ciklična
- error, position(al) – pogreška, položajna
- error, probable – pogreška, vjerojatna
- error, random – pogreška, slučajna
- error, reading – pogreška očitavanja
- error, relative – pogreška, relativna
- error, scale – deformacija dužina, relativna
- errors, maximum permissible – pogreške (mjerila), najveće dopuštene
- error, standard – pogreška, srednja kvadratna
- error, systematic – pogreška, sustavna
- error, total estimation – pogreška procjenjivanja, ukupna
- error, total measuring – pogreška mjerenja, ukupna
- error, total RMS – odstupanje, ukupno standardno

- error, trunnion axis – pogreška horizontalne osi
 error vertical axis – pogreška vertikalne osi
 ERS (Earth Resources Satellite) – ERS
 ESA (European Space Agency) – ESA
 ESDI (European Spatial Data Infrastructure) – ESDI
 ESRI (Environmental Systems Research Institute, Inc.) – ESRI
 estate, building – čestica, građevinska
 estimate, a priori accuracy – procjena točnosti, apriori
 estimate (of parameters) – procjena (parametra)
 estimation (of parameters) – procjenjivanje
 estimation, point – procjena, točkovna
 estimator – procjenjivač
 etalon – etalon; etalon, mjerni
 ETF (European Transfer Format) – ETF
 EUREF (European Reference Frame) – EUREF
 EuroGeographics – EuroGeographics
 EUROGI (European Umbrella Organization for Geographic Information) – EUROGI
 European Committee for Standardization – CEN
 evolute – evoluta
 evolvent – evolventa
 exaggeration, area – deformacija površina
 excavation – iskop
 excess, spherical – eksces, sferni
 expectation of a random variable – vrijednost, očekivana
 exponent – eksponent
 exposure, light – osvjetljavanje
 exposure, luminous – osvjetljavanje
 Express – Express
 expropriation – izvlaštenje
 extension – ekstenzija
 extensometer – ekstenzometar
 extinction – ekstinkcija
 extraction of a root – korjenovanje
 extract, map – isječak karte
 extract of land registry – izvod iz katastarskog operata
 extrados – ekstrados
 extrapolation – ekstrapolacija
 extremum – ekstrem
 eye - organ of vision – oko - organ vida
 eyepiece – okular
 eyepiece, autocollimation – okular, autokolimacijski
 eyepiece, diagonal – okular, slomljeni
 eyepiece, prism – okular, slomljeni
 eyepiece, prismatic – okular, prizmatični; prizma, okularna
 eyepiece, zenith – okular, zenitni
 e-zine – časopis, elektronički
 FACC (Feature and Attribute Coding) – FACC
 face left – okretanje dalekozora (u drugi položaj)
 face right – okretanje dalekozora (u drugi položaj)
 facility – građevina
 factor – faktor
 factor, coverage – faktor proširenja
 factorial – faktoriyel
 factor, reflecting – stupanj odbijanja (svjetlosti)
 Faculty of Geodesy – fakultet, Geodetski
 fascimile map – faksimil karte
 F-distribution – razdioba, Fisherova
 feature – objekt
 feature collection – prikupljanje značajki
 feature extraction – izdvajanje značajki
 field, Earth's magnetic – polje, Zemljino magnetsko
 field, gravity – polje sile teže, realno
 field, magnetic – polje, magnetsko
 field, normal gravity – polje sile teže, normalno
 field of view – polje (oka), vidno
 field of view of telescope – polje dalekozora, vidno
 fields, description – polja, opisna
 figure, geometric – lik, geometrijski
 figures, Arabic – brojke, arapske
 file – datoteka
 file coordinates – koordinate datoteke
 file, image – datoteka, slikovna
 file, sequential – datoteka, sekvencijalna
 film, panchromatic – film, pankromatski
 film, photographic – film
 film, reversal – film, preobratni
 filter – filter
 filter, electronic – filter
 filter, grey – filter, sivi
 filter, high-pass – filter, visokopropusni

- filter, infrared – filter za infracrveno zračenje
 filtering – filtriranje
 filtering, convolution – filtriranje, konvolucijsko
 filter, Kalman – filter, Kalmanov
 filter, low-pass – filter, niskopropusni
 filter, median – filter, medijan
 filter, optical – filter
 filter, polarizing – filter, polarizacijski
 filter, sunglasses (of theodolite eyepiece) – filter za Sunce
 filter, yellow – filter, žuti
 finder, laser range – daljinomjer, laserski
 finder, range – daljinomjer
 FINGIS (Finnish Geographic Information System) – FINGIS
 fitnes for use – pogodnost za uporabu
 flagpole – trasirka
 flank – bankina
 flattening – spljoštenost
 flattening, gravity – spljoštenost sile teže
 floristics – geobotanika
 flux, light – tok, svjetlosni
 flux, luminous – tok, svjetlosni
 focus – fokus; žarište
 focusing (USA) – fokusiranje; izoštravanje slike
 focussing – fokusiranje; izoštravanje slike
 focussing, external – izoštravanje, vanjsko
 focussing, internal – izoštravanje, unutrašnje
 folding, map – savijanje karata
 following, line – praćenje linije
 foot – stopa
 foot of staff – podupirač mjerne letve
 forestry – šumarstvo
 form – obrazac
 format – format
 format, data – format podataka
 format, digital – format, digitalni
 formation, image – preslikavanje, optičko
 format, (map) – format karte
 format, raster – format, rasterski
 format, transfer – format prijenosa
 format, vector – format, vektorski
 form, indeterminate – izraz, neodređeni
 form, normal – oblik, normalni
 formula – formula
 formula, approximate – formula, približna
 formula, binomial – formula, binomna
 formula, Leibniz-Newton – formula, Leibniz-Newtonova
 formula, normal gravity – formula normalne gravitacije
 formulas, Viète – formule, Viètove
 formula, Taylor – formula, Taylorova
 fortalice – kaštel
 FORTRAN (Formula Translation) – FORTRAN
 fractal – fraktal
 fraction, representative – mjerilo, brojčano
 frame, celestial reference – okvir, referentni inercijalni
 frame, reference – okvir, referentni
 frame, terrestrial reference – okvir, referentni terestrički
 freedom from bias (of a measuring instrument) – ispravnost mjerila
 freeware – freeware
 frequency – frekvencija
 frequency, absolute – frekvencija, apsolutna
 frequency, modulation – frekvencija, modulacijska
 frequency, relative – frekvencija, relativna
 frequency, spatial – frekvencija, prostorna
 frog – papuča za mjernu letvu
 F-test – F-test
 FTP, anonymous – FTP, anonimni
 FTP (File Transfer Protocol) – FTP
 function – funkcija
 function, algebraic – funkcija, algebarska
 function, continuous – funkcija, neprekidna
 function, covariance – funkcija, kovarijancna
 function, decreasing – funkcija, padajuća
 function, distribution – funkcija razdiobe
 function, elementary – funkcija, elementarna
 function, error probability – funkcija vjerojatnosti pogreške
 function, even – funkcija, parna
 function, exponential – funkcija, eksponencijalna
 function, increasing – funkcija, rastuća
 function, inverse – funkcija, inverzna
 function, linear – funkcija, linearna
 function, logarithmic – funkcija, logaritamska
 function, odd – funkcija, neparna
 function, periodic – funkcija, periodska
 function, probability density (for a continuous random variable) –

- funkcija gustoće vjerojatnosti
(neprekinute slučajne varijable)
function, quadratic – funkcija, kvadratna
function, rational – funkcija, racionalna
functions, area-hyperbolic – funkcije, area
functions, hyperbolic – funkcije, hiperbolne
functions, inverse hyperbolic – funkcije, area
functions, inverse trigonometric – funkcije,
arkus
functions, trigonometric – funkcije,
trigonometrijske
function, transcendental – funkcija,
transcendentna
gamma distribution – gama-razdioba
gap – praznina
gauge, staff – vodokaz
gauging (of a measuring instrument) –
kalibracija (mjerila)
GB (Gigabyte) – GB
GCP matching – združivanje, GCP
GCP prediction – predviđanje, GCP
GDOP (Geometric Dilution of Precision) –
GDOP
generalisation, automatic – uopćavanje,
automatsko
generalisation, cartographic – generalizacija,
kartografska
generalisation, model – generalizacija
modela
generalization, object – generalizacija,
objektna
generatrix – izvodnica
geobiology – geobiologija
geochemistry – geokemija
geochronology – geokronologija
geocode – geokod
geocoding – geokodiranje
geodesic – linija, geodetska
geodesic, line – linija, geodetska
geodesist – geodet
geodesy – geodezija; geodezija, viša
geodesy, applied – geodezija, primijenjena
geodesy, higher – geodezija, viša
geodesy, lower – geodezija, niža
geodesy, physical – geodezija, fizikalna
geodesy, satellite – geodezija, satelitska
geodynamics – geodinamika
geoelectricity – geoelektricitet
geography – geografija
geohydrology – geohidrologija
geoid – geoid
geoid, compensated – kogeoid
geoinformatics – geoinformatika
geology – geologija
geomatics – geometika
geomechanics – geomehanika
geometry – geometrija
geometry, analytic – geometrija, analitička
geometry, descriptive – geometrija, nacrtna
geometry, differential – geometrija,
diferencijalna
geometry, Euclidean – geometrija, euklidska
geometry, projective – geometrija,
projektivna
geometry, solid – stereometrija
geometry, spherical – geometrija, sferna
geomorphology – geomorfologija
geophysics – geofizika
geopotential – geopotencijal
georectification – georektifikacija
GEOREF – GEOREF
georeferencing – georeferenciranje
geoscience – geoznanosti
geospace – geoprostor
geostatics – geostatika
geostatistics – geostatistika
geotechnics – geotehnika
GIF, animated – GIF, animirani
GIF (Graphics Interchange Format) – GIF
giga – giga
GiMoDig (Geospatial Info-Mobility Service
by Real-Time Data-Integration and
Generalisation) – GiMoDig
GIS – sustav, geoinformacijski
globe – globus
GLONASS (Global Orbiting Navigation
Satellite System) – GLONASS
GMDSS (Global Maritime Distress and
Safety System) – GMDSS
GML (Geography Markup Language) –
GML
gnomon – gnomon
GNSS (Global Navigation Satellite System)
– GNSS
goniometer – goniometar
gopher – Gopher
GPRS (General Packet Radio Service) –
GPRS
GPS (Global Positioning System) – GPS
GPS receiver – GPS-prijamnik

- GPS satellites – GPS-sateliti
 GPS signal – GPS-signal
 GPS time – GPS-vrijeme
 GPS time zero – GPS-vrijeme, nulto
 GPS week – GPS-tjedan
 gradient – gradijent
 gradient, horizontal gravity – gradijent sile teže, horizontalni
 gradient, temperature – gradijent, temperaturni
 gradient, vertical gravity – gradijent sile teže, vertikalni
 graduation, bubble – podjela libele
 graduation interval level – pars libele
 graduation, neat line – podjela okvirnih linija
 gram – gram
 graph – graf; grafikon
 graphics – grafika
 graphics, computer – grafika, računalna
 graphics, raster – grafika, rasterska
 graphics, three-dimensional – grafika, trodimenzionalna
 graphics, vector – grafika, vektorska
 graticule – mreža, geografska; mreža, kartografska
 gravimeter – gravimetar
 gravimetry – gravimetrija
 gravitation – gravitacija
 gravity – sila teža
 gravity acceleration – ubrzanje sile teže
 gravity instrument – gravimetar
 gravity meter – gravimetar
 gravity, normal (γ) – gravitacija, normalna
 grid – mreža, pravilna; mreža, pravokutna koordinatna
 grid, normal (cartographic) – mreža, normalna kartografska
 groma surveying – groma
 group – grupa
 GRS 80 (Geodetic Reference System 1980) – GRS 80
 GSDI (Global Spatial Data Infrastructure) – GSDI
 GSM (Global System for Mobile Communication) – GSM
 GUI (Graphical User Interface) – sučelje, grafičko korisničko
 gun sight – diopter
 gyro – giroskop
 gyroscope – giroskop
 gyroscope, survey – teodolit, azimutalni
 gyro-theodolite – teodolit, azimutalni
 harbour – luka
 hardware – hardver
 Harmonization Group on ECDIS – HGE – skupina za ECDIS, Usklađivačka
 harmony, colour – harmonija boja
 hatching – šrafiranje
 HDOP (Horizontal Dilution of Precision) – HDOP
 header – zaglavlje
 headroom – visina, svjetla
 heat – toplina
 height – visina
 height above sea level (mean) – visina, nadmorska
 height, collimation – razina instrumenta
 height, dynamic – visina, dinamička
 height, ellipsoidal (h) – visina, elipsoidna
 height, geoidal – undulacija, geoidna; visina, geoidna
 heighting, trigonometric – mjerenje visinskih razlika, trigonometrijsko
 height, normal – visina, normalna
 height of instrument (over a measuring point) – visina instrumenta (iznad stajališne točke)
 height of signal – visina signala
 height, orthometric – visina, ortometrijska
 heliostat – heliostat
 heliotrope – heliotrop
 Hemisphere – hemisfera
 heritage, common – dobro, opće
 heritage of mankind, common – dobro čovječanstva, opće
 Heron's formula – formula, Heronova
 hertz – herc
 hexaeder – heksaedar
 hexahedron – heksaedar
 high tide – plima
 hillshading – sjenčanje reljefa
 histogram – histogram
 history, map – povijest karata
 holography – holografija
 homeomorphism – homeomorfizam
 homogeneity – homogenost
 homogeneity, data – homogenost podataka
 homogenization – homogenizacija
 homothety – homotetija
 horizon – obzor

- horizon camera – horizontkamera
 horizon, image – horizont snimke
 horizontal – horizontala
 house, map publishing – nakladnik karata
 HRV (High Resolution Visible) – HRV
 HTML (HyperText Markup Language) – HTML
 HTTP (HyperText Transfer Protocol) – HTTP
 hue – nijansa; ton boje
 humidity, relative – vlaga, relativna
 Hydrographic Institute of the Republic of Croatia – HHI
 hydrography – hidrografija
 hyperbola – hiperbola
 hyperboloid – hiperboloid
 hypermedia – hipermedija
 hypertext – hipertekst
 hypotenuse – hipotenuza
 hypothesis – hipoteza
 hypothesis, alternative – hipoteza, alternativna
 hypothesis, null – nul-hipoteza
 hypsometry – hipsometrija
 hysteresis – histereza
 IAG (International Association for Geodesy) – IAG
 ICA (International Cartographic Association) – ICA
 icon – ikona
 icosaeader – ikosaedar
 icosahedron – ikosaedar
 identity – identitet
 identity function – identitet
 IEC (International Electrotechnical Commission) – IEC
 IERS (International Earth Rotation Service) – IERS
 IFOV (Instantaneous Field Of View) – IFOV
 IGS (International GPS Service for Geodynamics) – IGS
 IHB (International Hydrographic Bureau) – IHB
 IHO (International Hydrographic Organization) – IHO
 IHO standard – norma IHO-a
 IHO Transfer Standard for Digital Hydrographic Data – norma IHO-a
 za prijenos digitalnih hidrografskih podataka
 IHS (Intensity, Hue, Saturation) – IHS
 illumination – osvjetljenost; osvjetljavanje; osvjetljenje
 illumination, directed – osvjetljenje, usmjereno
 illusion, optical – varka, optička
 ILWIS (Integrated Land and Water Information System) – ILWIS
 image – snimka; snimka, mjerna
 image, digital – slika, digitalna; snimka, digitalna
 image, erect – slika, uspravna
 image, false colour – snimka, pseudokolorna
 image interpretation – interpretacija snimke
 image, multispectral – snimka, multispektralna
 image, optical – slika, optička
 image, panchromatic – snimka, pankromatska
 image plane – ravnina slike
 image processing, digital – obrada slike, digitalna
 image, pseudo-colour – snimka, pseudokolorna
 image, raster – slika, rasterska
 images, multitemporal – snimke, multitemporalne
 image, upright – slika, uspravna
 imaging, optical – preslikavanje, optičko
 imaging, point optical – preslikavanje, točkasto
 IMO (International Maritime Organization) – IMO
 impact printer – pisač, udarni
 implication – implikacija
 impression, stereoscopic – efekt, stereoskopski
 imprint – impresum o karti
 I.M.W. – karta svijeta, Međunarodna
 inch – inch
 incircle – kružnica, upisana
 inclination – inklinacija
 inclination, magnetic – inklinacija, magnetska
 incommensurable – nesumjerljiv
 increase – prirast
 increment – prirast
 incunabulum – inkunabula

- index – kazalo
 index, automatic vertical – indeks, automatski visinski
 index of refraction – indeks loma
 index, parcel – popis katastarskih čestica
 index (subscript, superscript) – indeks
 index, vertical – indeks, visinski
 indicating (measuring instrument) – mjerilo, pokazno
 indication, analogue – pokazivanje, analogno
 indication, direct – pokazivanje, izravno
 indication (of a measuring instrument) – pokazivanje mjerila
 indicator, water level – vodokaz
 indicatrix, Tissot's – elipsa deformacija; indikatrixa, Tissotova
 indices – indeksi
 induction – indukcija
 induction, mathematical – indukcija, matematička
 infinity – beskonačnost
 inflection – infleksija
 influence of theodolite axis error – utjecaj pogrešaka osi teodolita
 informatics – informatika
 information, cartographic – informacija, kartografska
 information, geographic – geoinformacija
 informations, marginal – podaci, izvanokvirni
 infrared – IR
 infrared, near – dio elektromagnetskog spektra, bliski infracrveni
 infringement of (map) copyright – plagijat, kartografski
 inheritance – nasljeđivanje
 injection – injekcija
 INMARSAT – INMARSAT
 inset – karta, dopunska
 inspection of cadastral documents, public – izlaganje
 INSPIRE (INfrastructure for SPatial InfoRmation in Europe) – INSPIRE
 instance – primjerak
 Institute, Croatian Geodetic – HGI
 instrument, alignment – instrument za aliniranje
 instrument, analog – instrument, analogni
 instrument, analogue measuring – mjerilo, analogno
 instrument, digital measuring – mjerilo, digitalno
 instrument, displaying (measuring) – mjerilo, pokazno
 instrument, distance measuring – daljinomjer
 instrument, level – nivelir
 instrument, measurement – instrument, mjerni
 instrument, optical – instrument, optički
 instrument, plumbing – visak
 instrument, recording (measuring) – mjerilo, zapisno
 instrument, restitution – autograf; stereoinstrument
 instrument, stereoscopic plotting – stereoinstrument
 instrument, survey – instrument, mjerni
 instrument, totalizing (measuring) – mjerilo, zbrojno
 INT chart – INT-karte
 integer – broj, cijeli
 integral – integral
 integral, definite – integral, određeni
 integral, elliptic – integral, eliptički
 integral, improper – integral, nepravni
 integral, indefinite – integral, neodređeni
 integration – integriranje
 integration by parts – integracija, parcijalna
 integration, numerical – integracija, numerička
 integrity – integritet
 intelligence, artificial – inteligencija, umjetna
 intensity – intenzitet
 intensity, light – jakost, svjetlosna
 intensity, luminous – jakost, svjetlosna
 interactive – interaktivan
 interface – sučelje
 interference (of the light) – interferencija (svjetlosti)
 interferometer – interferometar
 interferometry – interferometrija
 Intergraph – Intergraph
 International Federation of Surveyors – FIG
 International Map of the World – karta svijeta, Međunarodna
 International Organization for Standardization – ISO
 Internet – internet
 interpolation – interpolacija

- interpolation, bilinear – interpolacija, bilinearna
 interpolation, cubic – interpolacija, kubična
 interpolation, linear – interpolacija, linearna
 interpolation, quadrisection – metoda četvrtina
 interpretation – interpretacija
 interpretation key – ključ, interpretacijski
 intersecting – presjek naprijed; presijecanje
 intersection – presjek
 intersection, grid – presjek pravokutne koordinatne mreže
 intersection of arcs of circles – presjek, lučni
 intersection (of sets) – presjek
 interval – interval
 interval, two-sided confidence – interval pouzdanosti, dvostrani
 interval, closed – segment
 interval, confidence – interval pouzdanosti
 interval, one-sided confidence – interval pouzdanosti, jednostrani
 interval, statistical tolerance – interval pouzdanosti, statistički
 intranet – intranet
 intrinsic error (of a measuring instrument) – pogreška mjerila, vlastita
 invar – invar
 inverse of a function – funkcija, inverzna
 inversion, temperature – inverzija, temperaturna
 ionosphere – ionosfera
 IP address – IP-adresa
 IP (Internet Protocol) – IP
 IR-filter – filter za infracrveno zračenje
 irradiation – iradijacija
 irrigation – irigacija
 IRS (Indian Remote Sensing Satellite) – IRS
 IR, thermal – IC, termalno
 island – otok
 ISO 9000 – ISO 9000
 isocenter – točka, fokalna
 isochrone – izokrona
 isogonal – izogonalan
 isogram – izolinija
 isogram, distortion – izokola
 isohypse – izohipsa
 isolinie – izolinija
 isometry – izometrija
 isostasy – izostazija
 ISPRS (International Society for Photogrammetry and Remote Sensing) – ISPRS
 iteration – iteracija
 iteration process – iteracija
 ITRF (IERS Terrestrial Reference Frame) – ITRF
 IUGG (International Union for Geodesy and Geophysics) – IUGG
 Java – Java
 JERS-1 (Japanese Earth Resources Satellite-1) – JERS-1
 JOG (Joint Operations Graphic) – JOG
 joule – džul
 JPEG (Joint Photographic Experts Group) – JPEG
 jurisdiction *ratione materiae* – nadležnost, stvarna
 jurisdiction, territorial – nadležnost, mjesna
 justification – poravnanje
 Kappa – κ, kapa
 KB (Kilobyte) – KB
 keeping revised – održavanje
 keeping up to date – održavanje
 keeping up to date of the cadastral map – održavanje katastarskog plana
 keeping up to date of the cadastre – održavanje katastarskog operata
 kelvin – kelvin
 kernel – jezgra
 kernel, convolution – jezgra, konvolucijska
 kernel, high-frequency – jezgra, visokofrekvencijska
 key – tumač znakova
 kilo – kilo
 kilogram – kilogram
 kilogramme – kilogram
 klystron – klistron
 kriging – krigranje
 L1 – L1-nosač
 L2 – L2-nosač
 label point – točka natpisa
 (laboratory) accreditation – tijelo, ispitivališno ovlasno
 laboratory, testing – ispitivalište
 lamination (of maps) – plastificiranje
 land acquired for public purposes – zemljište, izvlašteno
 land consolidation – komasacija
 land improvement – melioracije

- land redistribution – komasacija
land register – knjiga, zemljišna
Landsat – Landsat
Landsat Multispectral Scanner – Landsat-MSS
Landsat Thematic Mapper – Landsat-TM
land survey – zemljomjerstvo
land, uncultivated – zemljište, neobrađeno
land valuation – bonitiranje
land, waste – zemljište, neobrađeno
language, programming – jezik, programski
language, query. – jezik za pretraživanje
language, script – jezik, skriptni
Language, Spatial Modeller – jezik prostornog modeliranja
LAN (Local Area Network) – mreža, lokalna
laser, alignment – laser za aliniranje
laser (Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation) – laser
laser, rotary – laser, rotirajući
laser, rotating – laser, rotirajući
lateral reversal – slika, zrcalna
latitude, astronomic – širina, astronomska
latitude, geocentric – širina, geocentrična
latitude, geodetic – širina, geodetska
latitude, geographic – širina, geografska
lattice – rešetka
law, maritime – pravo pomorsko
law of pledge – pravo, založno
law of real property – prava, stvarna
law of sines – poučak, sinusov
law of the propagation of errors – zakon prijenosa pogrešaka
law of the sea – pravo mora
law of the sea, international – pravo mora, međunarodno
law, sea – pravo mora
lawsuit – zastara
layer – sloj
layer, annotation – sloj, anotacijski
layer, hypsometric – zona, visinska
layer, vector – sloj, vektorski
laying out – iskolčenje
layout – projekt
L-band – L-pojas
LBS – usluge, lokacijske
lead, sounding – visak, sondni
lease – zakup
ledger – knjiga, glavna
legend – legenda; tumač znakova
leg, traverse – stranica, poligonska
lemma – lema
lemniscate – lemniskata
length – duljina dužine
length, calibrated focal – udaljenost, kalibrirana žarišna
length, focal – daljina, žarišna
length measuring unit – jedinica za mjerenje duljine
length, scale – duljina ljestvice
length, wave – duljina, valna
lens – leća
lens, focusing – leća za izoštravanje (slike dalekozora)
lens of the eye – leća oka
lessee – zakupnik
lessor – zakupodavatelj
lettering – opis karte
lettering – pisma, kartografska
level – libela; nivelir; sloj
level, alidade – libela, alhidadna
level, altitude – libela indeksa vertikalnoga kruga
level, automatic – nivelir s kompenzatorom
level, bubble – nivelir s libelom
level, bull's eye – libela, dozna
level, circular – libela, dozna
level, coincidence – libela, koincidentna
level, confidence – razina pouzdanosti
level, digital – nivelir, digitalni
level, electronic – libela, elektronička
level, hydrostatic – vaga, hidrostatska
level, index – libela indeksa vertikalnoga kruga
leveling – nivelman
level, laser – nivelir, laserski
levelling – niveliranje; nivelman
levelling an instrument, digital – horizontiranje instrumenta, digitalno
levelling, differential – nivelman, geometrijski
levelling, first-order – nivelman I. reda
levelling, fourth-order – nivelman IV. reda
levelling, general – nivelman, generalni
levelling, geometric – nivelman, geometrijski
levelling grid – nivelman, plošni
levelling, high accuracy – nivelman visoke točnosti

- levelling, higher accuracy technical –
nívelman povećane točnosti, tehnički
- levelling, hydrostatic – nívelman,
hidrostatski
- levelling, motorized – nívelman,
motorizirani
- levelling of an instrument – horizontiranje
instrumenta
- levelling, optical – niveliranje, optičko
- levelling, precise – nívelman, precizni
- levelling, profile – nívelman profila
- levelling, second-order – nívelman II. reda
- levelling, spirit – nívelman, geometrijski
- levelling, technical – nívelman, tehnički
- levelling, third-order – nívelman III. reda
- levelling, trig – nívelman, trigonometrijski
- levelling, trigonometric – mjerenje visinskih
razlika, trigonometrijsko; nívelman,
trigonometrijski
- level (of a test), significance – razina
signifikantnosti (ispita)
- level of instrument – razina instrumenta
- level, pendulum – nivelir s kompenzatorom
- level, plate – libela, alhidadna
- level, precise – nivelir, precizni
- level, reversible – libela, reverzijska
- level, sea – razina, morska
- level, self-levelling – nivelir s
kompenzatorom
- level, spirit – libela; nivelir s libelom
- level, split bubble – libela, koincidentna
- level, surveyor's – libela, nivelacijska
- level, telescope – libela, nivelacijska
- level, tubular – libela, cijevna
- level, upper – libela indeksa vertikalnoga
kruga
- licence – licenca
- light – svjetlost
- light-filter – filter
- light, polarized – svjetlost, polarizirana
- likelihood, maximum – vjerojatnost,
maksimalna
- limb – limb
- limbus – limb
- limit – limes
- limits of the continental shelf, outer –
granica epikontinentalnog pojasa,
vanjska
- limits of the territorial sea – granica
teritorijalnog mora
- limits of the territorial sea, outer – granica
teritorijalnog mora, vanjska
- limit, tolerance – granica tolerancije
- line – linija
- lineage – porijeklo
- linear – linearan
- linearization of functions – linearizacija
funkcije
- line as cartographic symbol – linija kao
kartografski znak
- line, broken – linija, izlomljena
- line, building – linija, građevna
- line, centre – linija, centralna
- line, coast – crta, obalna
- line, geodesic – krivulja, geodetska
- line, grid – linija pravokutne koordinatne
mreže
- line, high water – crta visoke vode
- line, low water – crta niske vode; crta,
normalna polazna
- line, level – vlak, nivelmanski
- line, level reference – niveleta
- line, mean – crta, središnja
- line, mean higher high waters – crta srednjih
viših visokih voda
- line, mean high water – crta srednje visoke
vode
- line, mean low water – crta srednje niske
vode
- line, measured – pravac, geodetski
- line, median – crta sredine
- line of constant bearing – loksodroma
- line of sight – linija, geodetska vizurna;
zraka, ciljna
- line of symmetry – simetrala
- line of the territorial sea, outer – crta
teritorijalnog mora, vanjska
- line, polygonal – linija, izlomljena
- line, rhumb – loksodroma
- line segment – dužina
- lines (hairs), stadia – niti, daljinomjerne
- line, standard – linija bez deformacija
- line, straight – pravac
- line, survey – linija, mjerna
- link, stochastic – ovisnost, stohastična
- LIS (Land Information System) – sustav,
zemljišni informacijski
- list of lights – popis svjetala
- list of owners, alphabetical – imenik
zemljišne knjige, abecedni

- lithography – litografija
 loading trials – opterećivanje, probno
 load test – opterećivanje, probno
 locality, named – rudina
 location – položaj; zemljište, prazno
 logarithm – logaritam
 logarithm, Napierian (hyperbolic) –
 logaritmi, prirodni
 logarithm, natural – logaritmi, prirodni
 logic, Boolean – logika, Booleova
 logic, fuzzy – logika, neizrazita
 logic, mathematical – logika, matematička
 longitude, astronomical – dužina,
 astronomska
 longitude, geodetic – dužina, geodetska
 longitude, geographic – dužina, geografska
 loop, levelling – poligon, nivelmanski
 Loran-A charts – Loran-A karte
 Loran-C charts – Loran-C karte
 LOS (Law of the Sea) – pravo mora
 loupe – povećalo
 loxodrome – loksodroma
 lozenge – romb
 LUT (Look Up Table) – LUT
 magazine, electronic – časopis, elektronički
 magnet – magnet
 magnetism – magnetizam
 magnification – mjerilo preslikavanja
 magnification, lateral – mjerilo
 preslikavanja, poprečno (linearno)
 magnification of a simple magnifier, angular
 – povećanje povećala
 magnification of a telescope, angular –
 povećanje dalekozora
 magnification of the optical instrument,
 angular – povećanje optičkog
 instrumenta
 magnification, transverse – mjerilo
 preslikavanja, poprečno (linearno)
 magnifier – povećalo
 magnifier, measuring – povećalo, mjerilo
 mail, electronic – pošta, elektronička
 management – menadžment
 management, land information – upravljanje
 zemljišnim informacijama
 management, spatial information –
 upravljanje prostornim
 informacijama
 management, water – vodoprivreda
 management, water resources – vodoprivreda
 mantissa – mantisa
 mantle, Earth – plašt, Zemljin
 manuals, navigation – priručnici za
 navigaciju
 manuscript, compilation – original, autorski
 map – karta
 map agency, official – distributer karata
 map, anaglyphic – karta, anaglifna
 map, anaglyph(ic) – karta, stereoskopska
 map, animated – karta, animirana
 map, cadastral – plan, katastarski
 map, chorographic – karta, korografska
 (map) copyright – pravo na kartu, autorsko
 map, diagram – kartodijagram; kartogram
 map, digital – karta, digitalna
 map, digital raster – karta, digitalna rasterska
 map, electronic – karta, elektronička
 map, facsimile – karta, faksimilna
 map, geographic – karta, geografska
 map graphics – kartografika
 map, hydrologic – karta, hidrografska
 map, isoline – karta izolinja
 map, land cover – karta zemljišnog pokrova
 map, layered (relief) – karta, hipsometrijska
 map-measurer – kurvimetar
 map, multimedia – karta, multimedijaska
 map, oceanographic – karta, oceanografska
 map, official – karta, službena
 mapping – kartiranje
 mapping, cadastral – kartografija, katastarska
 mapping, desk top – kartografija, stolna
 map, plastic relief – karta, reljefna
 map, political – karta, politička
 map projections of the Republic of Croatia –
 projekcije Republike Hrvatske,
 kartografske
 map, real – karta, realna
 map, shipping-line – karta plovidbenih linija
 map, special – karta, posebna
 map, statistical – karta, statistička
 map, thematic – karta, tematska
 map, topographic – karta, topografska
 map, virtual – karta, virtualna
 mark, bench – reper
 mark, boundary – oznaka, međna
 mark, buried survey – znak točke, podzemni
 markers, fiducial – markice, rubne
 mark, fundamental bench – stup,
 nivelmanski

- marking (of survey points), permanent – stabilizacija točaka
 mark, measuring – markica, prostorna mjerna
 mark, permanent – znak stalne točke
 marks, fiducial – markice, rubne
 marks, register – oznake za uklapanje
 mark, sub-surface – znak točke, podzemni
 mark, witness – točka, kontrolna; znak, pomoćni
 mask, elevation – maska, elevacijska
 masonry wall, dry – gromača
 mass – masa
 master – mjera, utjelovljena
 matching, edge – prilagođavanje ruba
 matching, histogram – usklađivanje histograma
 material, excavated – iskop
 material, reference – uzorak, standardni
 mathematics – matematika
 mathematics, elementary – matematika, elementarna
 matrix – matrica
 matrix, covarianc – matrica kovarijanci
 matrix, error – matrica pogrešaka
 matrix, evaluation – matrica procjene
 matrix, intersection – matrica presjeka
 matrix, inverse – matrica, inverzna
 matrix, misclassification – matrica pogrešne klasifikacije
 maximum – maksimum
 MB (Megabyte) – MB
 mean – sredina
 mean, arithmetic – sredina, obična aritmetička
 mean, geometric – sredina, geometrijska
 mean, harmonic – sredina, harmonijska
 mean, quadratic – sredina, kvadratna
 mean square, root – sredina, kvadratna
 mean value – sredina, aritmetička
 mean, weighted – sredina, opća aritmetička
 measurand – veličina, mjerena
 measure – mjera
 measure, material – mjera, utjelovljena
 measurement – mjerenje
 measurement, angular – mjerenje kuta
 measurement, check – mjerenja, ispitna
 measurement, code – mjerenja, kodna
 measurement, compliance – mjerenje za usklađivanje
 measurement, deformation – mjerenje deformacija
 measurement, distance – mjerenje duljine
 measurement, dynamic – mjerenje, dinamičko
 measurement, geometric – mjerenje, geometrijsko
 measurement in both faces – girus
 measurement, inclination – mjerenje nagiba
 measurement, load – mjerenja pod opterećenjem
 measurement of area, mechanical – mjerenje površine, mehaničko
 measurement of heights – izmjera, visinska
 measurement, phase – mjerenja, fazna
 measurement, profile – mjerenje profila
 measurement, relative – mjerenje, relativno
 measurement, relative deformation – mjerenje, relativno
 measurement, repeated – mjerenje, ponovljeno
 measurement, result of – rezultat, mjerni
 measurements, absolute gravimetric – mjerenja, apsolutna gravimetrijska
 measurements, Doppler – mjerenja, doplerska
 measurements, relative gravimetric – mjerenja, relativna gravimetrijska
 measurement under control – mjerenja pod kontrolom
 measures of accuracy – mjere točnosti
 measure, standard – mjera, utjelovljena
 mechanics – mehanika
 mechanics, celestial – mehanika, nebeska
 media – mediji
 median – medijan
 median(line) of a triangle – težišnica trokuta
 median value – medijan
 Mediterranean (Sea) – Mediteran
 medium, optical – sredstvo, optičko
 medium, recording – sredstvo, zapisno
 mega – mega
 megapixel – megapiksel
 MEGRIN (Multi-Purpose European Ground Related Information Network) – MEGRIN
 melioration – melioracije
 meridian – krivulja, meridijanska; meridijan
 meridian, astronomic – meridijan, astronomski

- meridian, bounding – meridijan, granični
 meridian, geodetic – meridijan, geodetski
 meridian, Greenwich – meridijan,
 greenwichki
 meridian, initial – meridijan, početni
 meridian of origin – meridijan, srednji
 meridian, plane – ravnina, meridijanska
 Meridian, Prime – meridijan, početni
 message, navigation – poruka, navigacijska
 meta – meta
 metadata – metapodaci
 meter – metar
 meter, distance – daljinomjer
 meter, laser distance – daljinomjer, laserski
 meter, microwave distance – daljinomjer,
 mikrovalni
 method, additamento – metoda aditamenata
 method, dot – metoda točaka
 method, double plumbing – metoda,
 Weisbachova
 methode, focusing – metoda izoštravanja
 slike
 method, offset – metoda izmjere,
 ortogonalna
 method of measurement – metoda, mjerna
 method of measurement, differential –
 metoda, diferencijska mjerna
 method of measurement, direct – metoda,
 izravna mjerna
 method of measurement, direct-comparison –
 metoda, izravna usporedbena mjerna
 method of measurement, indirect – metoda,
 posredna mjerna
 method, polar – metoda izmjere, polarna
 method, recursive – metoda, rekurzivna
 methods, astrogeodetic – metode,
 astrogeodetske
 methods, astrogravimetric – metode,
 astrogravimetrijske
 methods, gravimetric – metode,
 gravimetrijske
 method, test – metoda, ispitna
 method, Weisbach triangle – metoda,
 Weisbachova
 metre, square – metar, kvadratni
 metre, standard – metar, normalni
 metrology – metrologija
 metrology, legal – mjeriteljstvo, zakonsko
 micro – mikro
 micrometer – mikrometar
 micrometer, coincidence – mikrometar s
 koincidencijom
 micrometer, optical – mikrometar, optički
 micrometer, parallel plate – mikrometar s
 planparalelnom pločom
 microscope – mikroskop
 microscope, line – mikroskop s indeksom
 microscope, scale – mikroskop s ljestvicom
 Microsoft Corporation – Microsoft
 Corporation
 Microsoft Internet Explorer – Internet
 Explorer, Microsoft
 Microsoft Office – Microsoft Office
 Microsoft Windows – Windows
 MicroStation – MicroStation
 microwave – mikroval
 mile, nautical – milja, nautička
 milli – mili
 million – milijun
 minimum – minimum
 minimum distance – udaljenost, minimalna
 mining – rudarstvo
 minute – minuta
 mirror – zrcalo
 mirror, triple – zrcalo, trostrano
 mixing, additive colour – miješanje boja,
 aditivno
 mixing, subtractive colour – miješanje boja,
 suptraktivno
 mode – mod
 model – model
 model, colour – original boja, sastavljački
 model, data – model podataka
 model, digital cartographic – model, digitalni
 kartografski
 model, digital elevation (DEM) – model
 reljefa, digitalni
 model, digital terrain (DTM) – model reljefa,
 digitalni
 model, geoid – model geoida
 modelling – modeliranje
 modelling, data – modeliranje podataka
 model, object data – model podataka,
 objektni
 model, raster data – model podataka,
 rasterski
 model, relational data – model podataka,
 relacijski
 model, relief – reljef
 model, stereo – stereomodel

- model, vector data – model podataka, vektorski
- modem (modulator/demodulator) – modem
- mode, multi-spectral – način rada, multispektralni
- mode, panchromatic – način rada, pankromatski
- modulation – modulacija valova
- modulation, bi-phase – modulacija, bifazna
- modulation, frequency – modulacija, frekventna
- modulator – modulator
- module – modul
- moiré effect – moare
- MOMS (Modular Optoelectric Multispectral Scanner) – MOMS
- monitor – monitor
- monitor, colour – monitor u boji
- monument, boundary – oznaka, međna
- mortgage – hipoteka
- mosaic – mozaik
- motion, continuous slow – zakretanje, beskrajno fino
- motion, endless fine – zakretanje, beskrajno fino
- motion, lost – hod, mrtvi
- motion, upper (SAD) – alhidada
- mounting – kaširanje
- mouse – miš
- MPEG (Motion Picture Experts Group) – MPEG
- MSI (Maritime Safety Information) – MSI
- multimedia – multimedija
- multipath – putanja, višestruka
- multiple of a unit (of measurement) – višekratnik (mjerne) jedinice
- names, geographical – imena, geografska
- nano – nano
- NASA (National Aeronautical and Space Administration) – NASA
- nationalization – nacionalizacija
- nautics – nautika
- navigation – navigacija
- navigation, electronic – navigacija, elektronička
- navigation, satellite – navigacija, satelitska
- navigation, terrestrial – navigacija, terestrička
- navigator – navigator
- NAVSTAR (Navigation Satellite Timing and Ranging) – NAVSTAR
- near infrared – područje, blisko-infracrveno
- needle, magnetic – igla, magnetska
- negative – negativ
- negative, photographic – negativ
- neighbour, nearest – susjed, najbliži
- net, free – sustav, primarni
- net, levelling – mreža, nivelmanska
- network – mreža
- network, general control – mreža, osnovna; osnova, geodetska
- network, levelling – mreža, nivelmanska
- network, neural – mreža, neuronska
- network of lower order control points – mreža (točaka), detaljna
- network of triangles – mreža, trigonometrijska
- net(work), traverse – mreža, poligonska
- network, trigonometric – mreža, trigonometrijska
- newton – njutn
- NIMA (National Imagery and Mapping Agency) – NIMA
- NIR (near infrared) – dio elektromagnetskog spektra, bliski infracrveni
- NMA (National Mapping Agency) – NMA
- NMCA (National Mapping and Cadastral Agencies) – NMCA
- NOAA (National Oceanic and Atmospheric Administration) – NOAA
- node – čvor
- noise – šum
- nominal – nominalni
- nomogram, chart, alignment – nomogram
- nomography – nomografija
- nonconformity – pogreška
- non-verticality of the primary axis – pogreška vertikalne osi
- norm – norma
- normal frequency distribution – krivulja normalne razdiobe
- normalization – normirati
- North, Grid – sjever, računski
- northing (N) – sjeverno
- North, Magnetic – sjever, magnetski
- North star – zvijezda, Polarna
- North, True – sjever, geografski
- note, survey – podatak o izmjeri
- notice, public – izlaganje na javni uvid
- Notice to Mariners – NtM – oglas za pomorce

- Notice to Mariners, Electronic – oglasi za pomorce, elektronički
- NSDI (National Spatial Data Infrastructure) – infrastruktura prostornih podataka, nacionalna
- number – broj
- number, algebraic – broj, algebarski
- number, complex – broj, kompleksni
- number, composite – broj, složeni
- number, conjugate complex – broj, konjugirano kompleksni
- number, decimal – broj, decimalni
- number, digital – broj, digitalni
- number, even – broj, parni
- number, geopotential – kota, geopotencijalna
- number, irrational – broj, iracionalni
- number, natural – broj, prirodni
- number, negative – broj, negativni
- number, odd – broj, neparni
- number of degrees of freedom – broj stupnjeva slobode
- number, parcel – broj katastarske čestice; oznaka katastarske čestice
- number, positive – broj, pozitivni
- number, prime – broj, prost
- number, rational – broj, racionalni
- number, repetition – broj ponavljanja
- numbers, real – brojevi, realni
- numbers, relatively prime – brojevi, relativno prosti
- number, transcendental – broj, transcendentni
- number, unnamed (abstract) – broj, neimenovani
- number, zone – broj koordinatnog sustava
- numerals, Arabic – brojke, arapske
- numerals, roman – brojke, rimske
- numerical – numerički
- nystagmus, physiological – nystagmus, fiziološki
- objective – objektiv
- objective, wide angle – objektiv, širokokutni
- object, measured – objekt, mjerni
- object, navigational – objekt, navigacijski
- object oriented – objektno orijentirano
- object plane – ravnina predmeta
- observation – opažanje
- observation in one face – girus
- observation, redundant – opažanje, prekobrojno
- observations, equivalent – opažanja, ekvivalentna
- observations, fictitious – mjerenja, fiktivna
- observations, reciprocal – pravci, obostrani
- observatory – opservatorij
- ocean – ocean
- oceanography – oceanografija
- octahedron – oktaedar
- octant – oktant
- ocular – okular
- ocular, laser – okular, laserski
- office, cadastral – ured za katastar
- offset, vertical – razmak, vertikalni
- OGC (Open Geospatial Consortium) – OGC
- OLE (Object Linking and Embedding) – OLE
- Omega charts – Omega karte
- one column matrix the elements of which are observation values – vektor mjerenja
- one-to-one mapping – injekcija
- online – online
- onomastics – onomastika
- operation, algebraic – operacije, algebarske
- operation, binary – operacija, binarna
- operation, line-in-polygon – linija u poligonu
- optics – optika
- optics, geometrical – optika, geometrijska
- optics, physical – optika, fizikalna
- ORACLE Corporation – ORACLE Corporation
- ORACLE Server – ORACLE Server
- orbit – orbita
- orbit, helio-synchronous – orbita, Sunčeva sinhrona
- orbit, polar – orbita, polarna
- orbit, sun-synchronous – orbita, Sunčeva sinhrona
- order – red
- order, print – naklada karte
- ordinal (number) – broj, ordinalni
- ordinate – ordinata
- organization, international standardizing – organizacija, međunarodna normirna
- orientation – orijentacija
- orientation, absolute – orijentacija, apsolutna
- orientation, exterior – orijentacija, vanjska
- orientation, inner – orijentacija, unutarnja
- orientation, outer – orijentacija, vanjska
- orientation, relative – orijentacija, relativna

- orientation, reticule – orijentacija nitnoga križa
 orientation, vertical circle – orijentacija vertikalnoga kruga
 origin – ishodište
 original, hydrographic – original, hidrografski
 original minute – izvornik
 origin, false – ishodište pravokutnoga koordinatnog sustava, uvjetno
 origin of coordinates – ishodište koordinatnog sustava
 origin, true – ishodište pravokutnoga koordinatnog sustava
 orthodrome – ortodroma
 orthogonal – ortogonalan
 orthophoto, digital – ortofoto, digitalni
 orthophotograph – ortofotografija
 orthophotomap – ortofotokarta
 oscillation – titranje
 oscillator – oscilator
 OSI (Open Systems Interconnect) – OSI
 OS (Ordnance Survey) – OS
 OTF (On-the-fly) – OTF
 outlier – odstupanje, grubo
 oval, Cassinian – kasinoida
 oval of Cassini – kasinoida
 overlap – preklapanje; preklop
 overlay – prekrivanje
 overshoot – prebačaj
 owner – vlasnik
 ownership, collective – vlasništvo, zajedničko
 ownership, joint – suvlasništvo; vlasništvo, zajedničko
 package – paket, programski
 package, graphics – paket, grafički programski
 panorama – panorama; veduta
 pantograph – pantograf
 paper, chart – papir za pomorske karte
 paper, map – papir, kartografski
 paper, photographic – fotopapir
 paper, tracing – pauspapir
 parabola – parabola
 parallax – paralaksa
 parallax, cross-hair – paralaksa nitnoga križa
 parallax, image – paralaksa nitnoga križa
 parallax, stereoscopic – stereoparalaksa
 parallel, astronomic – paralela, astronomska
 parallelepiped – paralelepiped
 parallelepiped, rectangular – kvadar
 parallel, geodetic – paralela, geodetska
 parallel, geographic – paralela
 parallelogram – paralelogram
 parameter – parametar
 parcel – čestica, katastarska
 parcelling – parcelacija zemljišta
 part, base – dio, donji; ploča, osnovna
 part, bottom – dio, donji
 part, center (USA) – dio, srednji
 part, central – dio, srednji
 part, level upper – dio nivelira, gornji
 part, lower – dio, donji
 part, middle – dio, srednji
 part of the chart, hydrographic – dio pomorske karte, hidrografski
 part of the chart, topographic – dio pomorske karte, topografski
 part-owner – suvlasnik
 parts, map – elementi karte
 part, top – alhidada
 part, upper – alhidada
 pattern recognition – metode prepoznavanja uzoraka i objekata; prepoznavanje uzoraka
 pavement – kolnik
 P-code (precise) – P-kod
 PDF (Portable Document Format) – PDF
 PDOP (Position Dilution of Precision) – PDOP
 peak – maksimum
 pedestal (SAD) – stup za mjerenje
 pedigree – pedigre
 pedology – pedologija
 pedometer – pedometar
 peep sight – diopter
 pentaprism – prizma, pentagonalna
 perimeter – opseg
 period – period
 period of oscillation – period
 periplus – periplus
 permission to print – imprimatur
 permutation – permutacija
 perpendicular – okomica
 perspective – perspektiva
 perspective, cavalier – perspektiva, kavalirska
 phase – faza
 phase, carrier – faza nosećeg vala

- phase detector – detektor faze
 photoanalysis – fotoanaliza
 photocell – fotočelija
 photodiode – fotodioda
 photogram – snimka, mjerna
 photogrammetry – fotogrametrija
 photogrammetry, aerial – aerofotogrametrija
 photogrammetry, analog – fotogrametrija, analogna
 photogrammetry, analytical – fotogrametrija, analitička
 photogrammetry, architectural – fotogrametrija, arhitektonska
 photogrammetry, close-range – fotogrametrija, blizupredmetna
 photogrammetry, digital – fotogrametrija, digitalna
 photogrammetry, industrial – fotogrametrija, industrijska
 photograph – snimka
 photograph, digital – snimka, digitalna
 photographing – snimanje, fotografsko
 photography – fotografija
 photography, reproduction – fotografija, reprodukcijaska
 photo interpretation – fotointerpretacija
 photomap – fotokarta; fotoplan
 photometry – fotometrija
 photomosaic – fotomosaik
 photoplotter – fotoploter
 Photoshop – Photoshop
 pico – piko
 piece of ground – zemljište
 pillar, observation – stup za mjerenje
 pillar, trig – stup za mjerenje
 pit – okno
 pixel coordinate system – sustav, piksel-koordinatni
 pixel (picture element) – piksel
 pixels, reference – pikseli, referentni
 place, named – rudina
 plan – plan; tlocrt
 plane – ravnina
 plane, focus(s)ing – ravnina izoštravanja
 plane, Greenwich meridian – ravnina meridijana, greenwichka
 plane, horizontal – ravnina, horizontalna
 plane, inclined – rampa
 plane of a point, meridian – ravnina meridijana točke
 plane of projection – ravnina, projekcijska
 plane, orbital – ravnina, orbitalna
 plane, principal – ravnina, glavna
 plane, symmtery – ravnina, simetralna
 plane, tangent – ravnina, tangencijalna
 plane, zero meridian – ravnina početnog meridijana
 planimeter – planimetar
 planimetry – planimetrija
 planisphere – planisfera
 plan, layout – nacrt iskolčenja
 plan, location – plan, položajni
 planning, physical – uređenje, prostorno
 planning, spatial – planiranje, prostorno; uređenje, prostorno
 plan of urban area, development – plan, urbanistički
 plan, setting out – nacrt iskolčenja
 plan showing proposed amalgamation of land holdings – osnova, komasacijska
 plan, site – plan, položajni
 plan, town – plan grada
 plate, base – papuča za mjernu letvu; ploča, osnovna
 plate, centering – ploča za centriranje
 plate, cross-hair – pločica nitnoga križa
 plate, foot – papuča za mjernu letvu
 plate, ground – papuča za mjernu letvu
 plate, parallel – ploča, planparalelna
 plate, pillar base – ploča za centriranje
 plate, (printing) – ploča, tiskovna
 plate, spring – ploča, opružna
 plot, building – čestica, građevinska; zemljište, građevinsko
 plot, photogrammetric – original, fotogrametrijski
 plotter – ploter
 plotter, inkjet – ploter, tintni
 plotter, vector – ploter, vektorski
 plumb – visak
 plumb bob – visak, obični
 plumbing – iskolčenje vertikalne
 plumbob – visak
 plummet, optical – visak, optički
 plummet, rigid – visak, kruti
 plunging (SAD) – okretanje dalekozora (u drugi položaj)
 point – točka

- point, auxiliary – točka, ekscentrična
stajališna
- point, bench – točka, nivelmanska
- point, control – točka, kontrolna; točka,
vezna
- point, eccentric target – točka, ekscentrična
ciljna
- point fixed graphically – točka, grafički
određena
- point, focal – točka, fokalna
- point, fundamental – točka, fundamentalna
- pointing error – pogreška viziranja
- point-in-polygon operation – točka u
poligonu
- point, junction – točka (mreže), čvorna
- point, junction – točka, priključna
- point, Laplace – točka, Laplaceova
- point, measuring – stajalište; točka, mjerna
- point, new – točka, nova
- point, nodal – točka (mreže), čvorna; točka
(optičkog sustava), čvorna
- point of contact – diralište
- point of inflection – točka obrata na
vertikalnoj krivulji
- point of inflexion – infleksija
- point of tangency – diralište
- point of trigonometrical network – točka,
trigonometrijska
- point of zero distortion – centar projekcije
- point, orientation – točka, orijentacijska
- point, parcel border – točka, međna
- point, permanent – točka, stalna
- point, permanently marked – točka, stalna
- point, position – točka, detaljna
- point, principal – točka snimke, glavna
- points, ground control – točke, kontrolne
- point, spiral – fokus
- point, superelevation turning – rampa,
prelazna
- point, target – točka, ciljna
- point, traverse – točka, poligonska
- point, vanishing – nedogled
- Polaris – zvijezda, Polarna
- polarization – polarizacija svjetlosti
- pole – pol
- pole, Earth's magnetic – pol, Zemljin
magnetski
- pole, magnetic – pol, magnetski
- pole, ranging – trasirka
- pole, sight – trasirka
- Pole star – zvijezda, Polarna
- polygon – poligon
- polygon, sliver – poligon, rascijepljeni
- polygons, Thiessen – poligoni, Thiessenovi
- polyhedron – poliedar
- polylinie – polilinija
- polytope – poliedar
- population – populacija
- portability – prenosivost
- portolan chart – portulan
- poset – skup, parcijalno uređen
- position, direct – položaj, izravan
- position, indirect – određivanje položaja,
neizravno
- positioning absolute – pozicioniranje,
apsolutno
- positioning, differential – pozicioniranje,
diferencijalno
- positioning, kinematic – pozicioniranje,
kinematičko
- positioning, pseudo-kinematic –
pozicioniranje, pseudokinematičko
- positioning, relative – pozicioniranje,
relativno
- positioning, (single) point – pozicioniranje,
apsolutno
- positioning, static – pozicioniranje, statičko
- positive – pozitiv
- positive, photographic – pozitiv
- PostScript – PostScript
- potential, disturbing – potencijal, smetajući
- potential, gravity – potencijal realnog polja
sile teže
- potential, normal – potencijal normalnog
polja sile teže
- power – potencija
- power, equivalent refracting – jakost, optička
- power of a magnifying glass – povećanje
povećala
- power of attorney – punomoć
- power of test – jakost ispita
- power, resolving – moć razlučivanja
- ppm (parts-per-million) – ppm
- PPS (Precise Positioning Service) – PPS
- precision of measurement – preciznost,
mjerna
- prediction – predikcija
- preparation of source – priprema,
kartografska
- pressure, atmospheric – tlak, atmosferski

- pressure, partial water vapour – tlak vodene pare, parcijalni
 preview – pregled
 pricker – pikirka
 pricking needle – pikirka
 pricking (of a point) – pikiranje
 primitive – primitiv
 primitive (function) – funkcija, primitivna
 primitive, graphics – primitiv, grafički
 principle, Doppler – princip, dopplerski
 principle of measurement – načelo, mjerno
 printer – pislač
 printer, inkjet – pislač, tintni
 printer, laser – pislač, laserski
 printer, matrix – pislač, matrični
 printer, nonimpact – pislač, neudarni
 printer's note – podatak o izdanju
 printer, thermal – pislač, toplinski
 printing date note – podatak o tisku karte
 printing, digital – tisak, digitalni
 printing, forme – forma, tiskovna
 printing, gravure – tisak, duboki
 printing, multicolour – tisak, višebojni
 printing, offset – tisak, ofsetni
 printing, planographic – tisak, plošni
 printing, relief – tisak, visoki
 printing, (silk) screen – sitotisak
 printing, two-colour – tisak, dvobojni
 prism – prizma
 prism, eyepiece – prizma, okularna
 prism, objective – klin, objektivni
 prism, optical – prizma, optička
 prism, pentagonal – prizma, pentagonalna
 prism, right angle – prizma, kutna
 prism, right angle reflecting – prizma, trostrana pravokutna
 prism, wedge – klin, objektivni; klin, optički
 probability – vjerojatnost
 procedure, measurement – postupak, mjerni
 procedure, phase measurement – mjerenje duljina usporedbom faza
 processing, image – obrada snimaka
 processing, interactive – obrada, interaktivna
 process, measurement – proces, mjerni
 process, photomechanical – postupak, fotomehanički
 process, printing – postupak, tiskovni
 product, cross – produkt, vektorski
 product, dot – produkt, skalarni
 production, map – izrada karte
 product, scalar – produkt, skalarni
 product, vector – produkt, vektorski
 profile – profil
 profile, cross – profil, poprečni
 program, graphics – program, grafički
 progression, arithmetic – niz, aritmetički
 project – projekt
 projection – projekcija
 projection, Aitoff – projekcija, Aitovljeva
 projection, arbitrary – projekcija, uvjetna
 projection, authalic – projekcija, ekvivalentna
 projection, azimuthal – projekcija, azimutalna
 projection, conformal – projekcija, konformna
 projection, conic – projekcija, konusna
 projection, coted (topographic) – projekcija, kotirana
 projection, cylindrical – projekcija, cilindrična
 projection, equal-area – projekcija, ekvivalentna
 projection, equidistant – projekcija, ekvidistantna
 projection, equivalent – projekcija, ekvivalentna
 projection, Gauss-Krüger – projekcija, Gauss-Krügerova
 projection, gnomonic – projekcija, centralna
 projection, Lambert conformal conic – projekcija, Lambertova konformna konusna
 projection, lateral – bokocrt
 projection, map – projekcija, kartografska
 projection, Mercator – projekcija, Mercatorova
 projection, Mollweide – projekcija, Mollweideova
 projection, orthogonal (perpendicular, normal) – projekcija, ortogonalna
 projection, orthographic – projekcija, ortografska
 projection, orthomorphic – projekcija, konformna
 projection, perspective – projekcija, perspektivna
 projection, polyconic – projekcija, polikonusna
 projection, polyhedral – projekcija, poliedarska

- projection, pseudoconical – projekcija, pseudokonusna
- projection, pseudocylindrical – projekcija, pseudocilindrična
- projection, transverse Mercator – projekcija, Gauss-Krügerova; projekcija, poprečna Mercatorova
- projection, Winkel's Triplet – projekcija, Winkelova (trostruka)
- projection with elevations – projekcija, kotirana
- projection, zenithal – projekcija, azimutalna
- proof – dokaz
- propagation, error – prirast pogrešaka
- properties, topological – svojstva, topološka
- protocol – protokol
- protocol, communications – protokol, komunikacijski
- protractor – transporter
- protractor, circular – kutomjer
- provider, service – davatelj usluga
- proximity – blizina
- proxy – punomoć
- pseudolite – pseudolit
- pseudorange – pseudoudaljenost
- pseudoscopy – pseudostereoskopija
- pseudo-stereoscopy – pseudostereoskopija
- publisher, map – izdavač karte
- publishing, desk top – izdavaštvo, stolno
- pupil, entrance – pupila, ulazna
- pupil, exit – pupila, izlazna
- purchase, compulsory – izvlaštenje
- pyramid – piramida
- quadrangle – četverokut
- quadrant – kvadrant
- quadric (surface) – ploha drugog reda
- quadrilateral, complete – četverokut, geodetski
- quadruplet, harmonic – omjer, harmonijski
- quantifier – kvantifikator
- quanting, dimensionless – veličina, bezdimenzijska
- quantity, adjusted – vrijednost, izjednačena
- quantity, base – veličina, osnovna
- quantity, derived – veličina, izvedena
- quantity, influence – veličina, utjecajna
- quantity, (measurable) – veličina, mjerljiva
- quantity, (measured) – veličina, mjerljiva
- quantity of light – količina svjetlosti
- quartering – metoda četvrtina
- quasigeoid – kvazigeoid
- query, spatial – pretraživanje, prostorno
- quotient – kvocijent
- quotient, efficiency – osjetljivost
- radar, navigational – radar, navigacijski
- RADAR (RADio Detection And Ranging) – radar
- radian – radijan
- radiation, coherent light – svjetlost, koherentna
- radiation, electromagnetic – zračenje, elektromagnetsko
- radiation, infrared – zračenje, infracrveno
- radiation, ultraviolet – zračenje, ultraljubičasto
- radiation, visible – zračenje, vidljivo
- radical – korijen
- radiometer – radiometar
- radio-navigation – radionavigacija
- radius – polumjer
- radius, Earth – polumjer, Zemljin
- radius (of the Earth) – polumjer, Zemljin
- radius vector – radijvektor
- raising to a power – potenciranje
- ramp – rampa
- range, close – područje, blisko
- range finder, electro-optical – daljinomjer, elektrooptički
- range, measuring – područje, mjerno
- range of indication – opseg pokazivanja
- range of variation – raspon varijacije
- range, optical – spektar, optički
- range, specified measuring – područje, naznačeno mjerno
- range, working – područje, mjerno
- RAR (Real-Aperture Radar) – RAR
- raster-digitizer – digitalizator, rasterski
- rasterization – rasterizacija
- raster-plotter – ploter, rasterski
- raster to vector conversion – vektorizacija
- ratio – odnos; omjer
- ratio, base – odnos, bazisni
- rationalizing – racionalizacija
- ray, incident – zraka, upadna
- RBV (Return Beam Vidicon) – RBV
- RCDS (Raster Chart Display System) – RCDS
- reading – očitavanje
- reading, fine – očitavanje, fino
- real estate – nekretnina

- reality, augmented – stvarnost, povećana
 reality, virtual – stvarnost, virtualna
 real-time DGPS – pozicioniranje u realnom vremenu, diferencijalno
 real-time kinematics – pozicioniranje u realnom vremenu, kinematičko
 receiver – prijemnik
 receiver, fixed – prijamnik, referentni
 receiver, multichannel – prijamnik, višekanalni
 reciprocal (of a number) – vrijednost, recipročna
 reconnaissance – rekognosciranje
 recorder, water-level – limnigraf
 records, cadastral – operat, katastarski
 rectangle – pravokutnik
 rectification – redresiranje; rektificiranje
 reduce – reduciranje
 reduction – redukcija
 reduction of the normal equations – redukcija normalnih jednadžbi
 reduction to centre – redukcija na centar; račun centriranja
 reduction to chord length – redukcija na tetivu
 reduction to sea level – redukcija na morsku razinu
 reduction to the ellipsoid – redukcija na elipsoid
 redundancy – redundancija
 reef – greben
 reference – tumač znakova
 reference, spatial – uputa, prostorna
 reflectance – stupanj odbijanja (svjetlosti)
 reflectance, spectral – refleksija, spektralna
 reflection – refleksija
 reflection, diffuse – refleksija, difuzna
 reflection (of light) – odbijanje (svjetlosti)
 reflection, regular – zrcaljenje
 reflection, total – odbijanje, potpuno
 reflector, corner cube – zrcalo, trostrano
 reform, agrarian – reforma, agrarna
 reform, land – reforma, agrarna
 refraction – refrakcija
 refraction, astronomical – refrakcija, astronomska
 refraction, atmospheric – refrakcija, atmosferska
 refraction, double – dvolom
 refraction exponent – indeks loma
 refraction, eye – refrakcija oka
 refraction, lateral – refrakcija, bočna
 refraction, levelling – refrakcija, nivelmanska
 refraction of light – lom svjetlosti
 refraction terrestrial – refrakcija, terestrička
 refraction, vertical – refrakcija, visinska
 register – paser
 register, cadastral – operat, katastarski
 registration – registracija; uklapanje
 registration, digital field – zapisnik, digitalni terenski
 regression – regresija
 regroupement of lots – arondacija
 relation – relacija
 relation, topological – relacija, topološka
 reliability, map – pouzdanost karte
 remaking of the cadastre – obnova katastarskog operata
 remedy – lijek, pravni
 remembrance – komasacija
 remission, spectral – remisija, spektralna
 remote sensing – istraživanja, daljinska
 RENC (Regional ENC Coordinating Centre) – RENC
 rendering – prikazivanje, fotorealistično
 renewal of the cadastre – obnova katastarskog operata
 repeatability – ponovljivost; točnost ponavljanja
 repeatability of measurement – ponovljivost mjerenja; ponovljivost, mjerna
 repeatability standard deviation – odstupanje ponovljivosti, standardno
 repetition – ponavljanje
 replication – ponavljanje
 report, calibration – potvrda o umjeravanju
 report, quality – izvješće o kvaliteti
 report, test – izvještaj, ispitni
 representation, cartographic – prikaz, kartografski
 representation, planimetric – prikaz, tlocrtni
 representation, terrain – prikaz zemljišnih oblika
 representation, wireframe – prikazivanje, mrežno
 reproducibility – obnovljivost, mjerna
 reproducibility of measurement – obnovljivost mjerenja

- reproducibility standard deviation – odstupanje obnovljivosti, standardno
 reproduction, map – umnožavanje, kartografsko
 resampling – preuzorkovanje
 reseau – reseau-ploča
 resecting – presjek natrag
 resection – presjek
 resolution – rezolucija
 resolution merging – udruživanje rezolucije
 resolution (of an indicating device) – razlučivanje
 resolution, radiometric – rezolucija, radiometrijska
 resolution, spatial – rezolucija, prostorna
 resolution, spectral – rezolucija, spektralna
 resolution, temporal – rezolucija, vremenska
 response – signal, izlazni
 restitution – restitucija
 restitution, automated – restitucija, automatska
 restitution, stereoscopic – izmjera, stereoskopska
 resultant – rezultanta
 result, corrected – rezultat, ispravljeni
 result, significant – rezultat, signifikantni
 result, uncorrected – rezultat, neispravljeni
 reticule – križ, nitni
 retina – mrežnica oka
 retro-reflector – reflektor
 revision – reambulacija
 revision, cadastral – održavanje katastarskog operata
 revision, map – održavanje karte
 revision note – podatak o ispravcima
 revision, partial – dopune, djelomične
 revision, selective – dopune, djelomične
 revolution – rotacija
 RGB (Red, Green, Blue) – RGB
 rhomb(us) – romb
 right of occupation – pravo stanovanja
 right of preemption – pravo prvokupa
 right, ownership – pravo vlasništva
 right, property – pravo vlasništva
 right to use – pravo uporabe
 RINEX (Receiver Independent Exchange format) – RINEX
 risk type 1 – pogreška prve vrste
 risk type 2 – pogreška druge vrste
 rivet – bolcna
 RMSE (Root Mean Square Error) – pogreška, srednja
 RMS (Root Mean Square) error – RMS-error
 RNC (Raster Navigational Chart) – RNC
 road map – autokarta
 roadway – kolnik
 robot – robot
 robotics – robotika
 rod, centring – visak, kruti
 rod, invar (SAD) – letva, invarna nivelmanska
 rod, levelling – letva, nivelmanska
 rod, level (SAD) – letva, nivelmanska
 rod, measuring – letva, mjerna; letvica, mjerna
 rod, precise levelling – letva, invarna nivelmanska
 rod, ranging (SAD) – trasirka
 rod, stadia – letva, daljinomjerna; letva, tahimetarska
 root – korijen
 rooting – korjenovanje
 root mean square error – pogreška, srednja
 rotation – rotacija
 rotation, Earth's – rotacija, Zemljina
 rough fine motion – uređaj za fino pomicanje
 rounding – zaokruživanje
 route – itinerar; ruta; trasa
 router – usmjernik
 RTF (Rich Text Format) – RTF
 RTK (Real Time Kinematics) – pozicioniranje u realnom vremenu, kinematičko
 rubber sheeting – razvlačenje
 rule, trapezoid(al) – formula, trapezna
 ruling – raster, linijski
 rural engineering – tehnika, kulturna
 S-52 (Specifications for chart content and display aspects of ECDIS) – S-52
 SA (Selective Availability) – dostupnost, selektivna
 sagging – sjedanje
 sailing directions – peljar
 sample – uzorak, statistički
 sample, test – uzorak, ispitni
 SAR (synthetic-aperture radar) – radar sa sintetičkom antenom
 satellite – satelit
 satellite, geostationary – satelit, geostacionarni

- saturation – zasićenje
 scalar – skalar
 scale – mjerilo; mjerilo karte
 scale, colour control – skala boja, kontrolna
 scale, diagonal – mjerilo, transverzalno
 scale, graphic – mjerilo, grafičko
 scale, grey – skala, siva
 scale, hypsometric tint – skala boja, hipsometrijska
 scale interval – vrijednost podjeljka
 scale, natural – mjerilo, brojčano
 scale (of measuring instrument) – ljestvica (mjerila)
 scale, particular – mjerilo dužina
 scale, photo – mjerilo snimanja
 scale, picture – mjerilo snimanja
 scale, principal – mjerilo, glavno
 scale, small – mjerilo, sitno
 scale, vertical – mjerilo visina
 scanner – digitalizator, rasterski; skener
 scanner, handy – skener, ručni
 scanner, mechanical – skener, mehanički
 scanner, multispectral – skener, multispektralni
 scanning – skeniranje
 scattering, light – difuzija svjetlosti
 scene – scena
 schema, conceptual – shema, konceptualna
 science, geographical information – geoinformatika
 science, information – informatika
 sciences, technical – znanosti, tehničke
 screen – raster; zaslon
 screen, digital – raster, digitalni
 screen, touch – zaslon, dodirni
 screw, adjusting – vijak, korekcijski
 screw, central clamping – vijak, središnji
 screw, circle setting – uređaj za okretanje horizontalnoga kruga
 screw, foot – vijak, podnožni
 screwing, pavement – vitoperenje kolnika
 screw, micrometer – vijak, mikrometerski
 screw, tilting – vijak, elevacijski
 SDI (Spatial Data Infrastructure) – infrastruktura prostornih podataka
 SDTS (Spatial Data Transfer Standard) – SDTS
 sea – more
 sea, archipelagic – more, arhipelaško
 seabed – podmorje
 sea, closed – more, zatvoreno
 sea, coastal – more, obalno
 sea, internal – more, unutrašnje
 search engine – tražilica
 seas, high – more, otvoreno
 sea, territorial – more, teritorijalno
 secant – sekans; sekanta
 second – sekunda
 section – presjek
 section, cross – presjek
 section (forestry) – revir
 section, transverse – presjek, poprečni
 sector, circular – isječak, kružni
 sector, spherical – isječak, kuglin
 seed – zametak
 segment – segment
 segment, circular – odsječak, kružni
 segment, control – segment, kontrolni
 segment of a circle – odsječak, kružni
 segment (of one base), spherical – odsječak, kuglin
 segment, space – segment, svemirski
 segment, user – segment, korisnički
 seismology – seizmologija
 selection, optimal path – odabir puta, optimalni
 semantics – semantika
 SENC (System Electronic Navigational Chart) – SENC
 sensitivity – osjetljivost
 sensitivity, bubble – osjetljivost libele
 sensitivity, colour – osjetljivost na boje
 sensitivity, contrast – osjetljivost, kontrastna
 sensitivity, light – osjetljivost na svjetlost
 sensitivity of a level – osjetljivost libele
 sensitivity of the eye, spectral – osjetljivost oka, spektralna
 sensitivity, spectral – osjetljivost na boje; osjetljivost, spektralna
 sensor – osjetilo; senzor
 sensor, active – senzor, aktivni
 sensor, navigational – senzor, navigacijski
 sensor, optical – senzor, optički
 sensor, passive – senzor, pasivni
 sequence, arithmetic – niz, aritmetički
 series, arithmetic – red, aritmetički
 series, (map) – karta u više listova
 series of observation – serija opažanja
 series, power – red potencija
 server – poslužitelj

- services, location based – usluge, lokacijske
 servitude – služnost
 session – sesija
 set – skup
 set, convex – skup, konveksni
 set of measurement – niz, mjerni
 setting out – iskolčenje
 setting out elements – elementi iskolčenja
 sextant – sekstant
 SGML (Standard Generalized Markup Language) – SGML
 shadow, radar – sjena, radarska
 shaft – okno
 shareware – shareware
 sharpness, coincidence – oštrina
 koincidencije
 sharpness of field – oštrina, dubinska
 sharpness of vision – oštrina vida
 sheet, encumbrance – teretovnica
 sheet index – list, pregledni
 sheet, (map) – list karte
 sheet, plotting – karta, bijela
 shelf, continental – pojas, epikontinentalni
 shelf, island – šelf, otočni
 ship, hydrographic – brod, hidrografski
 shoulder – bankina
 shrinkage – usuh
 SI (Le Système International d'Unités) –
 sustav jedinica, Međunarodni
 side, traverse – stranica, poligonska
 sight – veduta
 signal – signal
 signaling – signalizacija
 signalization – signalizacija
 signal, measurement – signal, mjerni
 signature, line – signatura, linijska
 sign, boundary – oznaka, međna
 sign, cartographic – znak, kartografski
 simplex – simpleks
 simplicial complex – kompleks, simplicijalni
 simulation – simulacija
 simulation, Monte Carlo – simulacija Monte
 Carlo
 sine – sinus
 sine curve – sinusoida
 sinusoide – sinusoida
 SIR (Shuttle Imaging Radar) – SIR
 site – zemljište, prazno
 site, building – čestica, građevinska;
 zemljište, građevinsko
 size, paper – format papira
 size, pixel – veličina piksela
 sketch, field – skica, terenska
 SLAR (Side-Looking Airborne Radar) –
 SLAR
 slice, time – isječak, vremenski
 SLIP (Serial Line Internet Protocol) – SLIP
 slope – nagib
 smoothing, line – izgladivanje linije
 snapping – snepiranje
 Society (CCS), Croatian Cartographic –
 HKD
 Society (CGS), Croatian Geodetic – HGD
 software – softver
 software, application – softver, aplikacijski
 soil science – pedologija
 SOLAS (Safety of Life at Sea) – SOLAS
 solid – ton, puni
 solution of the normal equations – rješavanje
 normalnih jednadžbi
 source – izvor
 source, light – izvor svjetlosti
 source, point light – izvor (svjetlosti),
 točkasti
 space – prostor
 Space Shuttle – Space Shuttle
 space, spectral – prostor, spektralni
 space, topological – prostor, topološki
 spacing, scale – duljina podjeljka na ljestvici
 span – raspon, mjerni
 span, bridge – otvor mosta
 specification – specifikacija
 specification, technical – specifikacija,
 tehnička
 spectrometer – spektroskop
 spectrum – spektar
 spectrum, electromagnetic – spektar,
 elektromagnetski
 spectrum, frequency – spektar, frekvencijski
 sphere – sfera
 sphere, celestial – sfera, nebeska
 sphere, solid – kugla
 sphere, terrestrial – kugla, Zemljina
 spherics – geometrija, sferna
 spheroid – sferoid
 spiral – zavojnica
 spiral, logarithmic – spirala, logaritamska
 spiral of Archimedes – zavojnica
 spline – splajn

- splitting up of a parcel on application of the owner – dioba
- SPS (Standard Positioning Service) – SPS
- SQL (Structured Query Language) – SQL
- square – kvadrat
- square, optical – prizma, kutna; prizma, trostrana pravokutna
- stability – postojanost
- stability, dimensional – stabilnost, dimenzionalna
- stadia, horizontal – letva, bazisna
- stadia instrument, electronic – tahimetar, elektronički
- stadia, self reducing – dijagram-tahimetar
- staff, coded levelling – letva, nivelmanska kodirana
- staff, invar levelling – letva, invarna nivelmanska
- staff, laser precise levelling – letva, invarna laserska
- staff, levelling – letva, nivelmanska
- staking out – iskolčenje
- stamp, time – oznaka, vremenska
- standard – norma; standard
- standard, basic – norma, temeljna
- standard, international – etalon, međunarodni; norma, međunarodna
- standardization – normizacija
- standard, measurement – etalon; etalon, mjerni
- standard, national (measurement) – etalon, državni (mjerni)
- standard, primary – etalon, primarni
- standard, reference – etalon; etalon, referencijski
- standard, secondary – etalon, sekundarni
- standard, terminology – norma, terminološka
- standard, testing – norma, ispitna
- standard, working – etalon, radni
- state, archipelagic – država, arhipelaška
- State Geodetic Administration (SGA) – DGU
- station, auxiliary – točka, ekscentrična stajališna
- station description – znak, pomoćni
- station, instrument – stajalište
- station, total – stanica, mjerna
- statistic – statistika
- statistics, mathematical – statistika, matematička
- statistics, signature – statistika, signaturna
- stereocompilation – izmjera, stereoskopska
- stereogram – stereogram
- stereometer – stereometar
- stereometry – stereometrija
- stereopair – stereopar
- stereophotogrammetry – stereofotogrametrija
- stereoscope – stereoskop
- stereovision – dojam, prostorni
- stimulans – poticaj
- stop, field of view – zaslon vidnog polja
- strait – tjesnac
- stream, tidal – struja, morska
- street map – autokarta
- strike through – probijanje boje
- string – string
- structure – građevina
- structure, improvement of agrarian – operacije, agrarne
- Student test – t-test
- subject, map – objekt sadržaja karte
- sub-multiple of a unit (of measurement) – nižeokratnik mjerne jedinice
- subscene – podscena
- summation – zbrajanje
- sum of squares – suma kvadrata
- supersession – obnova karte
- support, rod – podupirač mjerne letve
- surface – ploha
- surface, equipotential – nivoploha
- surface, level – nivoploha
- surface, reference – ploha, referentna; ploha referentnog elipsoida
- surface, spherical – sfera
- survey – izmjera
- survey, cadastral – izmjera, katastarska; izmjera zemljišta, katastarska
- survey, check – mjerenje, kontrolno
- survey, control – mjerenje, kontrolno
- survey, deformation – mjerenje deformacija
- survey, engineering – izmjera, inženjerska
- survey, geodetic – izmjera, geodetska
- survey, gravimetric – izmjera, gravimetrijska
- survey, hydrographic – izmjera, hidrografska
- survey, industrial – izmjera, industrijska
- surveying – geodezija, praktična; geodezija, niža
- surveying, engineering – geodezija, inženjerska
- survey, land – izmjera; izmjera zemljišta

- survey of deformation under load – mjerenja pod opterećenjem
- surveyor – geodet
- survey, photogrammetric – izmjera, fotogrametrijska
- survey, plane table – izmjera, grafička
- survey, polar – metoda izmjere, polarna
- survey, site – izmjera na gradilištu
- survey, topographic – izmjera, topografska
- swath – otkos
- SWIR (short wave infrared region) – SWIR
- symbol – signatura
- symbol, alphanumeric – signatura, slovnobrojčana
- symbol, areal – signatura, površinska
- symbol, (cartographic) – elementi, grafički
- symbol, geometric – signatura, geometrijska
- symbol, letter – slovo kao kartografski znak
- symbol of a unit (of measurement) – znak (mjerne) jedinice
- symbol, perspective volume – znak, trodimenzionalni
- symbol, pictorial – signatura, slikovita; signatura, zorna
- symbol, plan – signatura, tlocrtna
- symbol, point – signatura, točkasta
- symbol, profile – signatura, nacrtna
- Symbols and Abbreviations on Croatian Charts – Znaci i kratice na hrvatskim pomorskim kartama
- symbols, chart – znakovlje, pomorsko
- symbol, topographic – znak, topografski
- symmetry – simetrija
- system – sustav
- system, achromatic – akromat
- system, additional – pribor, mjerni
- system, afocal – sustav, afokalni
- system, apochromatic – apokromat
- system, astronomic coordinate – sustav, astronomski koordinatni
- system, binary – sustav, binarni
- system, binary (number) – zapis, binarni
- system, cartographic information – sustav, kartografski informacijski
- system, coaxial optical – sustav, koaksijalni optički
- system, control – sustav, primarni
- system, coordinate – sustav, koordinatni
- System, Croatian Topographic Information – CROTIS
- system, expert – sustav, ekspertni
- system, Gellért Hegy coordinate – sustav, budimpeštanski koordinatni
- system, geocentric coordinate – sustav, geocentrični koordinatni
- system, geodetic coordinate – sustav, geodetski koordinatni
- system, geodetic reference – sustav, geodetski referentni
- system, geographic coordinate – sustav, geografski koordinatni
- System, Geographic Information – sustav, geoinformacijski
- system, georeference – sustav, georeferentni
- system, global navigation – sustav, globalni navigacijski
- system, global positioning – sustav, globalni položajni
- system, graphic code – sustav, grafički kodni
- system, hexadecimal – sustav, heksadecimalni
- system, image coordinate – sustav, slikovni koordinatni
- system, infiniting focus – sustav, afokalni
- system, information – sustav, informacijski
- system, Kloštar-Ivanić coordinate – sustav, Kloštarivanićki koordinatni
- system, Krim coordinate – sustav, Krimski koordinatni
- System, Land Information – sustav, zemljišni informacijski
- system, local reference – sustav, lokalni referentni
- system, (map) cataloguing – sustav karata, kataložni
- system, measuring – sustav, mjerni
- system, navigational information – sustav, navigacijski informacijski
- system of an oblique aspect of a cylindrical conformal projection, south coordinate – sustav kose konformne cilindrične projekcije, južni koordinatni
- system of equations – sustav jednadžbi
- system of linear equations – sustav linearnih jednadžbi
- system (of numeration), decimal – sustav, decimalni
- system of the eye, optical – sustav oka, optički

- System of Units, International – sustav jedinica, Međunarodni
- system of units (of measurement) – sustav (mjernih) jedinica
- system, operating – sustav, operacijski
- system, optical – sustav, optički
- system, positional reference – sustav, položajni referentni
- system, primary – sustav, primarni
- system, radio navigation – sustav, radionavigacijski
- system, real-time – sustav u stvarnom vremenu
- system, reference – sustav, referentni
- system, secondary – sustav, sekundarni
- system, sexagesimal – sustav, seksagezimalni
- system, sheet line – podjela karte na listove
- system, sheet numbering – nomenklatura lista
- system, solar – sustav, Sunčev
- systems, old coordinate – sustavi, stari koordinatni
- system, St. Stephen coordinate – sustav, bečki koordinatni
- system, topographic – sustav, topografski
- system, topographic-cartographic – sustav, topografsko-kartografski
- system, topographic information – sustav, topografski informacijski
- system, Vienna klafter – sustav, bečki hvatni
- table – tablica
- table, Peutinger – Tabula Peutingeriana
- table, plane – stol, geodetski
- tablet – digitalizator, vektorski
- Tabula Peutingeriana – Tabula Peutingeriana
- tacheometer – tahimeter; teodolit, daljinomjerni
- tacheometer, autoreducing – dijagram-tahimeter; tahimeter, autoredukcijski
- tacheometer, electronic – tahimeter, elektronički
- tacheometer, self-reducing – tahimeter, autoredukcijski
- tacheometer, stadia – daljinomjer s nitima
- tacheometry – tahimetrija
- tachymeter – tahimeter
- tachymeter – teodolit, daljinomjerni
- tachymeter, electronic – tahimeter, elektronički
- taking the logarithm – računanje, logaritamsko
- tangent – tangens
- tangent (line) – tangenta
- tape – traka
- tape, location – vrpca, mjerna
- tape, measuring – vrpca, mjerna
- tape, magnetic – traka, magnetska
- tapes of invar – vrpca, mjerna
- tape, traverse – vrpca, mjerna
- target – cilj; značka
- target, fixed – marka, ciljna
- target, sighting – marka, ciljna
- target, traverse – značka
- TCP (Transmission Control Protocol) – TCP
- TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) – TCP/IP
- t-distribution – razdioba, Studentova
- TDOP (Time Dilution of Precision) – TDOP
- TDRS (Tracking and Data Relay Satellite) – TDRS
- technics – tehnika
- technique – tehnika
- technology – tehnologija
- tectonics – tektonika
- telecommunications – telekomunikacije
- teleconference – telekonferencija
- telematics – telematika
- telemeter, rangefinder – telemetar
- telescope – dalekozor; teleskop
- telescope, anallactic – dalekozor, analaktički
- telescope, astronomical – dalekozor, astronomski
- telescope, measuring – dalekozor, mjerni
- telescope, mirror – dalekozor, zrcalni
- telescope, reflecting – dalekozor, zrcalni
- telescope, terrestrial – dalekozor, terestrički
- telnet – telnet
- teluroid – teluroid
- temperature – temperatura
- temperature, calibration – temperatura umjeravanja
- temperature, reference – temperatura, referencijska
- temperature, standard – temperatura, referencijska
- tera – tera
- term – termin
- terminology – terminologija

- terrain model, digital (DTM) – model, digitalni topografski
 Terrain Profile Recorder (TPR) – APR
 terrestrial – terestrički
 tessellation – teselacija
 test – ispit
 test, consistency – test konzistentnosti
 testing – ispitivanje
 testing of measuring instruments – ispitivanje mjernih instrumenata
 test, statistical – test, statistički
 tetragon – četverokut
 tetrahedron – tetraedar
 text file – datoteka, tekstualna
 texture – tekstura
 theme – tema
 theodolite, astronomical – teodolit, astronomski
 theodolite, azimuth – teodolit, azimutalni
 theodolite, compass – teodolit, busolni
 theodolite, digital – teodolit, digitalni
 theodolite, electronic – teodolit, digitalni; teodolit, elektronički
 theodolite, electronic(al) – stanica, mjerna
 theodolite, optical – teodolit, optički
 theodolite, repetition – teodolit, repeticijski
 theodolite, stadia – tahimetar; teodolit, daljinomjerni
 theodolite, suspension – teodolit, ovjesni
 theodolite, transit (SAD) – teodolit
 theodolite with subtense bar – teodolit s bazisnom letvom
 theorem – poučak
 theorem, binomial – formula, binomna
 theorem, Pythagorean – poučak, Pitagorin
 theory, information – teorija informacija
 theory of errors – teorija pogrešaka
 theory, probability – teorija vjerojatnosti
 theory, set – teorija skupova
 theory, systems – teorija sustava
 thermograph – termograf
 thermometer – termometar
 thermometer, recording – termograf
 thickness of a lens – debljina leće
 thickness, paper – debljina papira
 thousand million – milijarda
 thresholding – određivanje praga
 threshold value – prag vrijednosti veličine
 tide gauge, (automatic) – mareograf
 tides – plima i oseka
 tides, Earth – valovi, Zemljini plimni
 TIFF (Tag Image File Format) – TIFF
 TIGER (Topologically Integrated Geographic Encoding and Referencing System) – TIGER
 time – vrijeme
 time, atomic – vrijeme, atomsko
 time coordinated, universal – vrijeme, univerzalno koordinirano
 time, cycle – period
 time, database – vrijeme baze podataka
 time delay – vrijeme prolaska
 time, event – vrijeme događaja
 time limitation (in a suit) – zastara
 time, observation – vrijeme opažanja
 time, real – vrijeme, stvarno
 time, response – vrijeme, odzivno
 time, transit – vrijeme prolaska
 tint, altitude – boja hipsometrijske skale
 tint, hypsometric – boja hipsometrijske skale
 TIN (Triangulated Irregular Network) – mreža, trokutna nepravilna
 title, map – naslov karte
 title, possession – posjedovnica
 title, Torrens – katastar, Torrensov
 TM (Thematic Mapper) – TM
 tolerance – odstupanje, dopušteno
 tools, visualization – alati, vizualizacijski
 topography – topografija
 to point – viziranje, optičko
 topology – topologija
 toponyms – toponimi
 toponymy – toponimija; toponomastika
 to screen – rastriranje
 touch – dodirivanje
 town planing – urbanizam
 traceability – sljedivost
 track – trasa
 track, elevated – estakada
 training – trening
 training area – trening-područje
 training sample – trening-područje
 training, supervised – trening, nadzirani
 training, unsupervised – trening, nenadzirani
 trajectories, isogonal – trajektorije, izogonalne
 trajectories, orthogonal – trajektorije, ortogonalne
 transaction – izmjena

- transcription system – transkripcija
geografskih imena
- transducer, measuring – pretvornik, mjerni
- transfer, data – prijenos podataka
- transformation – transformacija
- transformation, affine – transformacija, afina
- transformation, Helmert – transformacija, Helmertova
- transiting – okretanje dalekozora (u drugi položaj)
- transit, optical reading (SAD) – teodolit, optički
- translation – translacija
- transliteration key – transliteracija
- transmission – transmisija
- transmission, satellite – prijenos, satelitski
- transparency – nezamjetljivost (utjecaja na mjerenu veličinu)
- transparency – transparentija
- transversal – sekanta
- transverzal – transverzala
- trapezium – trapez
- trapezoid – trapez
- traverse – vlak, poligonski
- traverse, auxiliary – vlak, pomoćni poligonski
- traverse, closed – vlak, zatvoreni poligonski
- traverse, goniometer – vlak, orijentirani poligonski
- traverse line – vlak, ispruženi poligonski
- traverse, loop – vlak, zatvoreni poligonski
- traverse, main – vlak, glavni poligonski
- traverse, open(-end) – vlak, otvoreni poligonski
- traverse, precise – vlak, precizni poligonski
- traverse, principal – vlak, glavni poligonski
- traverse, tacheometer – vlak, tahimetarski
- traversing – poligoniranje; poligonometrija
- triangle – trokut
- triangle, isosceles – trokut, jednakokrani
- triangle, right (-angled) – trokut, pravokutni
- triangle, spherical – trokut, sferni
- triangulation – triangulacija
- triangulation, aerial – aerotriangulacija
- triangulation, Delaunay – triangulacija, Delaunayova
- triangulation station – točka, trigonometrijska
- triangulator – triangulator
- tribrach – tronožac
- trigonometry – trigonometrija
- trigonometry, spherical – trigonometrija, sferna
- trig surveyor – triangulator
- trilateration – trilateracija
- triplet (objective) – triplet
- tripod – stativ
- troposphere – troposfera
- trueness – ispravnost (rezultata); istinitost
- truth in labelling – istinitost u označivanju
- t-test – t-test
- twisting, pavement – vitoperenje kolnika
- two-sided confidence – interval pouzdanosti, dvostrani
- typography – tipografija
- UML (Unified Modelling Language) – UML
- uncertainty – nesigurnost
- uncertainty, combined – nesigurnost, sastavljena standardna
- uncertainty, expanded – nesigurnost, proširena
- uncertainty of measurement – nesigurnost, mjerna
- uncertainty, standard – nesigurnost, standardna
- undershoot – podbačaj
- undulation of the geoid – visina, geoidna
- unit – populacija
- unit, enumeration – jedinica, teritorijalna
- unit, imaginary – jedinica, imaginarna
- unit of measurement – jedinica, mjerna
- unit (of measurement), base – jedinica, osnovna mjerna
- unit (of measurement), coherent – jedinica, koherentna (mjerna)
- unit (of measurement), derived – jedinica, izvedena (mjerna)
- unit (of measurement), off-system – jedinica, izvansustavna (mjerna)
- units, angular – jedinice za mjerenje kuta
- unit, temperature – jedinica temperature
- universe, abstract – univerzum, apstraktni
- UNIX – UNIX
- unknown – nepoznanica
- unknown, orientation – nepoznanica orijentacije
- unsharpness – neoštrina (slike)
- update – osuvremenjivanje

- updating, electronic navigational chart – održavanje elektroničkih pomorskih navigacijskih karata
 upgrade – nadogradnja
 upload – učitavanje na udaljeno računalo
 urban planning – urbanizam
 URL (Uniform Resource Locator) – URL
 Ursa Mayor – medvjed, Veliki
 USB (Universal Serial Bus) – USB
 user, map – korisnik karte
 USGS (U. S. Geological Survey) – USGS
 usurpation – uzurpacija
 UTC (Universal Coordinated Time) – vrijeme, univerzalno koordinirano
 UTM-grid – UTM-mreža
 UTM (Universal Transverse Mercator) – UTM
 UV-filter – UV-filtar
 UV (ultra-violet) – UV
 vacuum – vakuum
 valuation – normirati
 value, absolute – vrijednost, apsolutna
 value, assigned – vrijednost (mjerene) veličine, dogovorena
 value, attribute – vrijednost, atributna
 value, average – vrijednost, srednja
 value, brightness – vrijednost svjetline
 value, contour – kota izohipse
 value, conventional true – vrijednost, ispravna
 value, extreme – ekstrem
 value, measured – vrijednost, mjerna
 value, most probable – vrijednost, najvjerođostojnija
 value, nominal – vrijednost, nazivna
 value, observed – očitavanje
 value (of a quantity) – vrijednost (veličine)
 value of a quantity, conventional – vrijednost (mjerene) veličine, dogovorena
 value (of a quantity), true – vrijednost veličine, (istinita)
 value, reference – vrijednost (mjerene) veličine, dogovorena
 value, repeatability – vrijednost ponovljivosti, mjerna
 value, tonal – vrijednost, tonska
 value, true – vrijednost, prava
 variable – varijabla
 variable, centered random – varijabla, usredištena slučajna
 variable, random – varijabla, slučajna
 variable, random continuous – varijabla, slučajna neprekidna
 variable, random discrete – varijabla, slučajna diskretna
 variable, standardized random – varijabla, standardizirana slučajna
 variance – varijanca
 variance, (experimental) – varijanca, empirijska
 variance (of a random variable, or of a probability distribution) – varijanca (slučajne varijable ili razdiobe vjerojatnosti)
 variate – varijabla, slučajna
 variation – varijacija
 variation, magnetic – deklinacija, magnetska
 VDOP (Vertical Dilution of Precision) – VDOP
 vector – vektor
 vector image – slika, vektorska
 vectorization – vektorizacija
 vector-to-raster conversion – rasterizacija
 vegetation (on a map) – vegetacija
 velocity – brzina
 velocity of light – brzina svjetlosti
 verge (of road) – bankina
 vernier – nonijus
 vertical – težišnica; vertikal
 vertical, subjective – vertikalna, subjektivna
 video – video
 view – veduta
 view, bird's-eye – perspektiva, ptičja
 viewfinder – diopter
 view, front – nacrt
 view, isometric – perspektiva, vojnička
 view, perspective – prikaz, perspektivni
 viewshed – vidljivost
 view, stereo(scopic) – dojam, prostorni
 view, worm's-eye – perspektiva, žablja
 vignette – vinjeta
 vignetting – toniranje, postupno; vinjetiranje
 visibility – vidljivost
 visibleness – vidljivost
 Visual Basic – Visual Basic
 visualization – vizualizacija
 visualization, cartographic – vizualizacija, kartografska
 volt – volt
 volume – obujam

- voxel – voksel
 VRML (Virtual Reality Modelling Language) – VRML
 walkie-talkie – toki-voki
 WAN (Wide Area Network) – mreža širokog područja
 water gauge – vodomjer
 water, high – voda, visoka
 water, higher high – voda, viša visoka
 water, low – voda, niska
 water, lowest low – voda, najniža niska
 watershed – razvodnica
 waters, historical – vode, historijske
 waters, internal – more, unutrašnje; vode, unutrašnje morske
 waters, territorial – more, teritorijalno
 watt – vat
 wave – val
 wave, carrier – val prijenosnik
 wave, circularly polarized electromagnetic – val, cirkularno polarizirani elektromagnetski
 wave, electromagnetic – val, elektromagnetski
 wave, longitudinal – val, longitudinalni
 wave, transverse – val, transverzalni
 W-code – W-kod
 web cartography – web-kartografija
 web map – web-karta
 web page – web-stranica
 web portal – web portal
 wedge, colour – skala boja
 wedge, rotating – klin, rotacijski
 weight – težina
 weight of function – težina funkcije
 weight of paper – težina papira
 WEND (Worldwide Electronic Navigational chart Database) – WEND
 WGS 84 ellipsoid – elipsoid WGS 84
 WGS 84 (World Geodetic System-84) – WGS 84
 wiki – wiki
 wikipedia – wikipedija
 window – prozor
 Windows NT – Windows NT
 wind rose – vjetrulja
 within – biti sadržan
 woodcut – drvorez
 work, field – radovi, terenski
 workstation – stanica, radna
 World Wide Web (www) – World Wide Web
 WYSIWYG (What-You-See-Is-What-You-Get) – WYSIWYG
 X band – kanal, X
 x-height – visina slova
 XML (eXtensible Markup Language) – XML
 Y-code – Y-kod
 y-coordinate – ordinata
 year of publication – godina objavljivanja karte
 zenith – zenit
 zone, contiguous – pojas, vanjski morski
 zone, exclusive economic – pojas, gospodarski
 zone, longitude – zona, meridijanska
 zoom – zum
 zooming – zumiranje

Francusko-hrvatsko kazalo

- 3D-points détermination – određivanje
točaka, prostorno
- aberration – pogreška preslikavanja
aberration chromatique – otklon, kromatski
aberration de sphéricité – otklon, sferni
abscisse – apscisa
absorption – apsorpcija
absorption de la lumière – apsorpcija
svjetlosti
- accessoire de mesurage – pribor, mjerni
accommodation de l'oeil – akomodacija oka
accréditation – ovlašćivanje
accréditation (d'un laboratoire) – ovlast,
ispitna
- accroissement – prirast
- acte authentique – isprava, javna
acte sous seing privé – isprava, privatna
- adaptation d'oeil – adaptacija oka
administration – menadžment
adresse – adresa
adresse IP – IP-adresa
- aéotriangulation – aerotriangulacija
affichage analogique – pokazivanje,
analogno
- affichage digitale – pokazivanje, digitalno
affichage numérique – pokazivanje, digitalno
agrandissement – povećanje
aide – figurant
- aiguille aimantée – igla, magnetska
aimant – magnet
- ajustage – ugađanje instrumenta
ajustement – izjednačenje
- algèbre – algebra
algèbre linéaire – algebra, linearna
algorithme – algoritam
algorithme de Gauss – algoritam, Gaussov
algorithme d'Euclide – algoritam, Euklidov
alidade – alhidada; kipregel
- alignement – aliniranje; linija, mjerna
alphanumérique – alfanumerički
Alpha Ursae Minoris – zvijezda, Polarna
altération angulaire – deformacija kuta
altération des surfaces – deformacija
površina
- altération d'une projection – deformacije
projekcije
- altération linéaire – deformacija dužina,
relativna
- altimétrie – altimetrija
altitude – visina; visina, nadmorska
- altitude fondamentale – visina, normalna
amélioration – pojačavanje
amélioration du bord – pojačavanje bridova
amélioration radiométrique – pojašnjavanje,
radiometrijsko
- améliorations foncières – melioracije
aménagement du territoire – planiranje,
prostorno; uređenje, prostorno
- amener la bulle entre ses repères –
vrhunjenje libele
- amétropie – ametropija
ampère – amper
amplitude – amplituda
- analogies de Neper – pravilo, Napierovo
analyse – analiza
analyse combinatoire – kombinatorika
analyse de Fourier – analiza, Fourierova
analyse des matrices – analiza, matična
analyse mathématique – analiza,
matematička
- analyse systématique – teorija sustava
anastigmat – anastigmat
- angle – kut
angle au centre – kut, središnji
angle d'élévationé – kut, visinski
angle de trame – ukrštenost rastera
angle d'incidence – kut, upadni
angle droit – kut, pravi
angle horizontal – kut, horizontalni
angle inscrit – kut, obodni
angle obtus – kut, tupi
angle orienté sur référence – pravac, mjerni
angle parallactique – kut, paralaktički
angle supplémentaire – sukut
angle vertical – kut, vertikalni
angle visuel d'object – kut, vidni
angle zénithal – kut, zenitni
- animation – animacija
animation cartographique – animacija,
kartografska
- anneau oculaire – pupila, izlazna
anomalie de la gravité – anomalija sile teže
antiméridien – antimeridijan
aperture relative – otvor, relativni
aplatissement – spljoštenost
apothème – apotem(a)
- appareil de mesure – instrument, mjerni
appareil (de mesure) enregistreur – mjerilo,
zapisno

- appareil (de mesure) indicateur – mjerilo,
 pokazno
 appareil (de mesure) totalisateur – mjerilo,
 zbrojno
 appareil de restitution – autograf;
 stereoinstrument
 appareil de reproduction photographique –
 kamera, reprodukcijaska
 appareil photographique numérique –
 kamera, digitalna
 appareils de mesure de base en invar –
 uređaji s invarnim žicama i vrpčama,
 mjerni
 appareil de mesure analogique – mjerilo,
 analogno
 approximation – aproksimacija
 arc – luk
 arc de raccordement – zaobljenje nivelete
 archipel – arhipelag
 arête polyédrique – brid poliedra
 arithmétique – aritmetika
 arrondissement (par excès, par défaut) –
 zaokruživanje
 astigmatisme – astigmatizam
 astigmatisme d'oeil – astigmatizam oka
 astrolabe – astrolab
 astronomie – astronomija
 astrophysique – astrofizika
 asymptote – asimptota
 atlas – atlas
 atlas national – atlas, nacionalni
 atlas thématique – atlas, tematski
 atmosphère – atmosfera
 atténuation – ekstinkcija
 auteur de carte – autor karte
 auto-collimateur – autokolimator
 autocollimation – autokolimacija
 autocorélation – autokorelacija
 autographe – autograf
 avant-projet – pretprojekt
 avis aux navigateurs – oglasi za pomorce,
 elektronički
 axe de collimation – os, kolimacijska
 axe de collimation géodesique – os,
 geodetska vizurna
 axe de pivotement – osovina, vertikalna
 axe de symétrie – simetrala
 axe de visée – os, kolimacijska
 axe horizontal, axe des tourillons de la
 lunette – os, horizontalna
 axe optique – os, optička
 axe secondaire – os, horizontalna
 axe vertical – osovina, vertikalna
 axiome – aksiom
 axonométrie – aksonometrija
 azimut – azimut
 azimut astronomique – azimut, astronomski
 azimut géodésique – azimut, geodetski
 bail – zakup
 bailleur – zakupodavatelj
 balayage – skeniranje
 balise – značka
 bande – kanal
 bande magnétique – traka
 bande spectrale – kanal, spektralni
 baromètre – barometar
 baromètre à mercure – barometar, živin
 baromètre anéroïde – barometar, aneroidni
 barrage – brana
 barre de parallaxes – stereometar
 barycentre – težište trokuta
 basculement retournement de la lunette –
 okretanje dalekozora (u drugi
 položaj)
 base – baza; linija, mjerna
 base auxiliaire – osnovica, pomoćna
 base de données – baza podataka
 base de logarithme – baza logaritma
 base (de prise de vue(s)) – baza snimanja
 base des yeux – baza oka
 base d'une puissance – baza potencije
 base d'un espace vectoriel – baza vektorskog
 prostora
 base géodésique – osnovica, geodetska
 ispitna
 base photographique – aerobaza
 bathymétrie – batimetrija
 biens immeuble – nekretnina
 bijection – bijekcija
 binôme – binom
 bissectrice – simetrala kuta
 bloc-diagramme – blokdiagram
 bord – brid
 borne frontière – oznaka, međna
 boule – kugla
 B-spline – B-splajn
 bulle-boîte – libela, dozna
 bulle-circulaire – libela, dozna
 Bureau hydrographique international – IHB
 boussole cylindrique – busola, cijevna

- cadastre – katastar
 cadastre maritime – katastar, pomorski
 cadastre numérique – katastar, numerički
 cadastre polivalent – katastar, višenamjenski
 cadran – brojčanik
 cadre – okvir karte
 calage de l'axe principal – horizontiranje
 instrumenta
 calage horizontal – horizontiranje
 instrumenta
 calage horizontal à affichage numérique d'un
 instrument – horizontiranje
 instrumenta, digitalno
 calcul des contenances – računanje površine
 calcul différentiel – račun, diferencijalni
 calcul intégral – račun, integralni
 calendrier grégorien – kalendar,
 gregorijanski
 calendrier julien – kalendar, julijanski
 caler la nivelle – vrhunjenje libele
 calibrage – kalibracija
 calibrage de caméra – kalibracija kamere
 calibrage (d'un appareil de mesure) –
 kalibracija (mjerila)
 calibration base – osnovica, geodetska
 ispitna
 caméra – kamera
 caméra ballistique – kamera, balistička
 camera opto-électronique – kamera,
 optoelektronička
 canevas complémentaire – sustav,
 sekundarni
 canevas de détail – mreža (točaka), detaljna
 canevas d'ensemble – osnova, geodetska;
 mreža, osnovna
 canevas cartographique – mreža,
 kartografska
 canevas polygonal – poligoniranje
 canevas principale – sustav, primarni
 canevas trigonometrique – mreža,
 trigonometrijska
 canne à plomb – visak, kruti
 canne de centrage – visak, kruti
 canton – revir
 CAO (Conception Assistée par Ordinateur) –
 dizajniranje, računalom podržano
 capteur – osjetilo; senzor
 capteur actif – senzor, aktivni
 capteur optique – senzor, optički
 capteur passif – senzor, pasivni
- caractère – značajka
 caractéristique d'une nivelle – osjetljivost
 libele
 cardioïde – kardioida
 carnet de terrain électronique – zapisnik,
 digitalni terenski
 carnet d'observations – zapisnik, terenski
 carré – kvadrat
 carte – karta
 carte aéronautique – karta, zrakoplovna
 navigacijska
 carte analytique (carte d'analyse) – karta,
 analitička (tematska)
 carte chorographique – karta, korografska
 carte de détail – karta, specijalna
 carte de navigation – karta, navigacijska;
 karta, pomorska navigacijska
 carte-diagramme – kartodijagram
 carte d'isolignes – karta izolinja
 carte d'orientation – karta, orijentacijska
 carte du ciel – karta zvjezdanog neba
 carte électronique – karta, elektronička
 (carte en) relief – reljef
 carte en teintes bathymétriques – karta,
 batimetrijska
 carte en teintes hypsométrique – karta,
 hipsometrijska
 carte géographique – karta, geografska
 carte geomorphologique – karta,
 geomorfološka
 carte hydrographique – karta, hidrografska
 carte, incunable – karta inkunabula
 carte-index – list, pregledni
 carte internationale du monde – karta svijeta,
 Međunarodna
 carte (nautique) côtière – karta, obalna
 pomorska
 carte (nautique) d'atterrissage – karta,
 pomorska kursna
 carte nautique (ou de navigation maritime) –
 karta, pomorska
 carte numérique – karta, digitalna
 carte océanographique – karta,
 oceanografska
 carte officielle – karta, službena
 carte (ou plan) topographique – karta,
 topografska
 carte politique – karta, politička
 carte selon la méthode des aires colorées (ou
 en grisé) – kartogram, površinski

- carte statistique – karta, statistička
 carte stéréoscopique – karta, stereoskopska
 carte synoptique – karta, sinoptička
 (tematska)
 carte synthétique – karta, sintetska
 (tematska)
 carte thématique – karta, tematska
 cartogramme – kartogram
 cartographe – kartograf
 cartographie – kartografija
 cartographie cadastrale – kartografija,
 katastarska
 cartographie hydrographique – kartografija,
 pomorska
 cartographie militaire – kartografija, vojna
 cartographie numérique – kartografija,
 digitalna
 cartographie officielle – kartografija,
 službena
 cartographie thématique – kartografija,
 tematska
 cartographie topographique – kartografija,
 topografska
 cartométrie – kartometrija
 carton (annexe d'une carte) – karta, dopunska
 carton des données de base – skica izmjere;
 skica o pouzdanosti karte
 cartouche – kartuša
 catalogue de cartes – katalog karata
 catalogue (répertoire) de signes
 conventionnels – zbirka kartografskih
 znakova
 cellule photo-électrique – fotočelija
 cellules couplées détectrices – CCD (sklop s
 prijenosom naboja)
 center bulle – vrhunjenje libele
 center un instrument – centriranje
 instrumenta
 centre – središte
 centre anallactique – točka, analaktička
 centre d'annalatisme – točka, analaktička
 centre de la nivelle – tjeme libele
 centre de perspective – centar, perspektivni
 centre des graduations (de la nivelle) –
 marka libele
 cercle – krug; kružnica
 cercle circonscrit – kružnica, opisana
 cercle d'alignement – instrument za
 aliniranje
 cercle droit – okretanje dalekozora (u drugi
 položaj)
 cercle gauche – okretanje dalekozora (u
 drugi položaj)
 cercle gradué – krug s podjelom
 cercle grand – kružnica, velika
 cercle horizontal – krug, horizontalni
 cercle inscrit – kružnica, upisana
 cercle oculaire – pupila, izlazna
 cercle petit – kružnica, mala
 cercle vertical – krug, vertikalni
 CERCO (Comité Européen des Responsables
 de la Cartographie Officielle) –
 CERCO
 CERN (Conseil Européen pour la Recherche
 Nucléaire) – CERN
 certificat d'étalonnage – potvrda o
 umjeravanju
 certification – potvrđivanje
 certitude – pouzdanost
 chaîne de mesure – lanac, mjerni
 chaînette – lančanica
 chaleur – toplina
 chambre ballistique – kamera, balistička
 chambre double – stereokamera
 chambre métrique – kamera, mjerna
 chambre métrique aérienne – aerokamera
 chambre non-métrique – kamera, nemjerna
 chambre panoramique – kamera, panoramska
 chambre photogrammétrique – kamera,
 mjerna
 chambre photographiant l'horizon –
 horizontkamera
 chambre terrestre – kamera, terestrička
 chambre zénithale – kamera, zenitna
 champ magnétique – polje, magnetsko
 champ magnétique terrestre – polje,
 Zemljino magnetsko
 champ visual de la lunette – polje
 dalekozora, vidno
 champ visuel – polje (oka), vidno
 caractéristique, response – značajka,
 odzivna
 charté de couleurs – tablica boja
 cheminement auxiliaire – vlak, pomoćni
 poligonski
 cheminement de précision – vlak, precizni
 poligonski
 cheminement fermé – vlak, zatvoreni
 poligonski

- cheminement goniométrique – vlak, orijentirani poligonski
- cheminement lancé – vlak, otvoreni poligonski
- cheminement (polygonometrique) – vlak, poligonski
- cheminement principal – vlak, glavni poligonski
- cheminement tachéométrique – vlak, tahimetarski
- cheminement tendu – vlak, ispruženi poligonski
- chercheur – diopter
- chevancher – preklapanje
- chiffre de tirage – naklada karte
- cible – cilj
- circonférence – kružnica
- circonférence – obod
- circonférence circonscrite – kružnica, opisana
- circonférence inscrite – kružnica, upisana
- circuit intégré – čip
- clarté – svjetlina
- clarté du télescope – svjetloća dalekozora
- classe d'exactitude – razred točnosti
- classification – klasifikacija
- classification multispectrale – klasifikacija, multispektralna
- classification non supervisée – klasifikacija, nenadzirana
- classification supervisée – klasifikacija, nadzirana
- clé d'interprétation – ključ, interpretacijski
- cliché métrique – snimka, mjerna
- clinomètre – klinometar; padomjer
- clothoïde – klotoida
- clothoïdes formant anse de panier – klotoida, košarasta
- code – kod
- code postal – kod, poštanski
- codomaine – kodomena
- coefficient binomial – koeficijent, binomni
- coefficient d'atténuation – koeficijent ekstinkcije
- coefficient de corrélation – koeficijent korelacije
- coefficient de réfraction – koeficijent refrakcije
- coefficient de variation – koeficijent varijacije
- coefficients de poids – koeficijenti, težinski
- coin optique – klin, optički
- coin rotatif – klin, rotacijski
- coin séparateur – klin, objektivni
- collimateur – kolimator
- coma – koma
- combinaison – kombinacija
- Comité Européen de Normalisation – CEN
- commande de basculement – vijak, elevacijski
- commande de cercle horizontal – uređaj za okretanje horizontalnoga kruga
- commande de fin basculement – uređaj za fino pomicanje dalekozora
- commande de fin pivotement – uređaj za fino pomicanje alhidade
- commande de mise au point – uređaj za izoštravanje
- commande de mouvement fin – uređaj za fino pomicanje
- commande de nivelle de collimation verticale – uređaj za pomicanje indeksa vertikalnoga kruga
- commande du tube porte réticule – izoštravanje, vanjsko
- communications – komunikacije
- comparateur – komparator
- comparateur à cadran – ura, mjerna
- comparateur à interféromètre – komparator, interferencijski
- comparateur de mire de nivellement en invar – komparator za invarne nivelmanske letve
- comparateur interférenciel – komparator, interferencijski
- comparateur pour ruben d'acier – komparator za mjernu vrpču
- comparator base – osnovica, geodetska ispitna
- compas – kompas
- compas de proportion – šestar, redukcijski
- compas gyroskopique – kompas, žiroskopski
- compensateur d'inclinaison – kompenzator nagiba
- compensateur optique – kompenzator, optički
- compensation – izjednačenje
- compensation de réseau – izjednačenje mreže

compensation des coordonnées – izjednačenje koordinata	contradiction – kontradikcija; nesuglasica
compensation des équations de condition – izjednačenje uvjetnih jednadžbi	contrôle – ispitivanje
compensation des équations de condition avec des inconnues – izjednačenje uvjetnih jednadžbi s nepoznicama	convergence des méridiens – konvergencija meridijana
compensation des observations – izjednačenje posrednih opažanja	coordonnatographe – koordinatograf
compensation des observations corrélées – izjednačenje koreliranih mjerenja	coordonnées – koordinate
compensation des observations directes – izjednačenje direktnih mjerenja	coordonnées astronomique – koordinate, astronomske
compensation des observations indirectes avec des équations de condition – izjednačenje posrednih mjerenja (opažanja) s uvjetnim jednadžbama	coordonnées cartésiennes – koordinate, Kartezijeve
compensation par la méthode des moindres carrés – izjednačenje metodom najmanjih kvadrata	coordonnées elliptique – koordinate, eliptičke
compilateur – kompilator	coordonnées géographiques – koordinate, geografske
compilation – priprema, kartografska	coordonnées polaires – koordinate, polarne
complément – komplement	coordonnées polaires spatiales – koordinate, sferne pravokutne
composant – sastavnica	coordonnées rectangulaires – koordinate, pravokutne
composition couleur d'image – kompozicija snimke u boji	coordonnées spatiales – koordinate, prostorne
conception cartographique – oblikovanje karte	copie – kopija
condenseur – kondenzor	copie combinée – ukopiravanje
condition de géométrie – uvjet, figurni	copropriétaire – suvlasnik
conditions assignées de fonctionnement – uvjeti, nazivni radni	copropriété – suvlasništvo
conditions d'accord en azimut – uvjet azimuta	corde – tetiva
conditions de la répétabilité – uvjeti ponovljivosti	corps noir – tijelo, crno
conditions de la reproductibilité – uvjeti obnovljivosti	correction – ispravak
conditions de référence – uvjeti, referencijski	correction de réduction à la corde – redukcija pravaca
conditions limites – uvjeti, granični	correction de température – ispravak, temperaturni
cône – stožac	correction d'inclinaison – redukcija kose duljine na horizont
conique – konika	correction géométrique – korekcija, geometrijska
constance – postojanost	correction radiométrique – korekcija, radiometrijska
constante – konstanta	corrélatifs – korelate
constante additionnelle – konstanta, adicijska	corrélation – korelacija
constante additive – konstanta, adicijska	cosinus – kosinus
constante d'addition – konstanta, adicijska	cotangente – kotangens
constante d'un instrument – konstanta mjerila	cote – kota
constante stadimétrique – konstanta, multiplikacijska	cote de courbe – kota izohipse
	côté d'un cheminement – stranica, poligonska
	cote dynamique – visina, dinamička
	cote ortométrique – visina, ortometrijska
	couche anti-réfléchissante – sloj, antirefleksni

- couche anti-reflets – sloj, antirefleksni
 couche photosensible – fotosloj
 couleur – boja
 couleur achromatique – boja, akromatska
 couleur chromatique – boja, kromatska
 couleur du filtre – boja filtra
 couleur libre – boja, slobodna
 couleur object – boja tijela
 couleur relative – boja, relativna
 couleurs complémentaires – boje,
 komplementarne
 couleurs fondamentales – boje, osnovne
 couleurs identiques – boje, identične
 couple stéréoscopique – stereopar
 coupure – list karte
 courant de marée – struja, morska
 courbe – krivulja
 courbe auxiliaire – izohipsa, dopunska;
 izohipsa, pomoćna
 courbe de Bézier – krivulja, Bézierova
 courbe de Cornu – klotoida
 courbe de deuxième ordre – konika
 courbe de Gauss – krivulja, Gaussova
 courbe de niveau – izohipsa
 courbe de niveau maîtresse – izohipsa,
 glavna
 courbe de niveau normale – izohipsa,
 osnovna
 courbe de raccordement – zaobljenje nivelete
 courbe de régression – krivulja regresije
 courbe de transition – krivina, prelazna
 courbe intercalaire – izohipsa, pomoćna
 courbe maîtresse – izohipsa, glavna
 courbe normale – izohipsa, osnovna
 courbure – zakrivljenost
 courbure de champ – zakrivljenost polja
 slike
 courrier électronique – pošta, elektronička
 couverture cartographique – karta u više
 listova
 covariance – kovarijanca
 crapaud de nivellement – papuča za mjernu
 letvu
 croisillon – presjek pravokutne koordinatne
 mreže
 croisé des fils – križ, nitni
 croisé du réticule – križ, nitni
 croquis topographique – skica, terenska
 cube – kocka
 curvimètre – kurvimetar
 cybernétique – kibernetika
 cycloïde – cikloida
 cylindre – valjak
 date de parution – godina objavljivanja karte
 date de péremption – zastara
 date du lever – datum izmjere
 déclinaison – deklinacija
 déclinaison magnétique – deklinacija,
 magnetska
 découpage – podjela karte na listove
 défaut – pogreška
 défaut de calage (de l'axe principal) –
 pogreška vertikalne osi
 défaut de verticalité – pogreška vertikalne
 osi
 définition – definicija
 degré – stupanj
 degré de liberté – stupanj slobode
 demi-teintes – poluton
 démonstration – dokaz
 dénivellée – razina instrumenta; razlika,
 visinska
 densité de probabilité (pour une variable
 aléatoire continue) – funkcija gustoće
 vjerojatnosti (neprekinute slučajne
 varijable)
 dépendance stochastique – ovisnost,
 stohastična
 depot de cartes (officielles) – distributer
 karata
 dérive – slabljenje metroloških značajki
 dérivée – derivacija
 dérivée d'ordre supérieur – derivacija višega
 reda
 dérivée partielle – derivacija, parcijalna
 dessin – crtež
 détecteur – osjetilo; otkrivalo
 détecteur de phases – detektor faze
 détecteur d'onde infrarouges et d'ondes
 micrométriques – detektor,
 infracrveni i mikrovalni
 détenteur – vlasnik
 déterminant – determinanta
 détermination des points – određivanje
 točaka
 détroit – tjesnac
 déviation de la verticale – odklon težišnice
 déviation standarde – pogreška, srednja
 kvadratna
 diagonale – dijagonala

- diagramme (ou graphique) – dijagram
 diamètre – promjer
 diaphragme – zaslon
 diaphragme critique – otvor, kritični
 diaphragme de champ – zaslon vidnog polja
 diaphragme d'ouverture – zaslon, aperturni
 dièdre – diedar
 différence critique de répétabilité – razlika
 ponovljivosti, kritična
 différence critique de reproductibilité –
 razlika obnovljivosti, kritična
 différence de phase – razlika, fazna
 différenciation – diferenciranje
 différentiel – diferencijal
 diffraction – ogib svjetlosti
 dimension – dimenzija
 dimension d'une grandeur – dimenzija
 veličine
 dioptré – dioptar; diopter
 dioptrie – dioptrija
 direction de rattachement – smjer, priključni
 direction mesurée – pravac, geodetski
 directions principales – pravci, glavni
 directrice – ravnalica
 directrice de la nivelle – os libele
 directrices de niveau à bulle – osi nivelira s
 libelom
 directrices de théodolite – osi teodolita
 discontinuité de Mohorovicic –
 diskontinuitet, Mohorovičićev
 discrétion – nezamjetljivost (utjecaja na
 mjerenu veličinu)
 discriminant – diskriminanta
 disjonction – disjunktnost
 dispersion – disperzija; disperzija, mjerna
 dispersion de la lumière – disperzija
 svjetlosti
 dispersion standard – devijacija, standardna
 dispositif à molette de réitération – uređaj za
 okretanje horizontalnoga kruga
 dispositif auxiliaire d'autocollimation –
 okular, autokolimacijski
 dispositif auxiliaire de mesure – pribor,
 mjerni
 dispositif d'aplomb – visak
 dispositif d'arrêt – uređaj za aretiranje
 dispositif de centrage – visak
 dispositif de centrage forcé – uređaj za
 prisilno centriranje
 dispositif de lecture – uređaj za očitavanje
 dispositif enregistreur – uređaj, zapisni
 dispositif indicateur – uređaj, pokazni
 dispositif réitérateur – uređaj za reiteraciju
 distance courte – područje, blisko
 distance de mise au point – daljina
 izoštravanja
 distance de vue distincte – daljina jasnog
 vida
 distance d'image – daljina slike
 distance d'object – daljina objekta
 distance frontale image – daljina (u prostoru)
 slike, tjemena
 distance frontale objet – daljina (u prostoru)
 predmeta, tjemena
 distance horizontale – udaljenost,
 horizontalna
 distance interpupilaire – razmak očiju
 distancemètre à laser – daljinomjer, laserski
 distancemètre électro-optique – daljinomjer,
 elektrooptički
 distance oblique – duljina, kosa
 distance réduite – duljina, reducirana
 distance visuelle – daljina, vidna
 distance zénithal – kut, zenitni
 distorsion – distorzija
 distribution binomiale – razdioba, binomna
 distribution de fréquence – razdioba
 frekvencija
 distribution de Student – razdioba,
 Studentova
 distribution gamma – gama-razdioba
 distribution normale – razdioba, normalna
 district cadastral – općina, katastarska
 diviseur – djelitelj
 division – dijeljenje; podjeljak ljestvice
 division centésimale – podjela, centezimalna
 division d'une parcelle à la demande du
 propriétaire – dioba
 division sexagesimal – podjela,
 seksagezimalna
 document, normatif – dokument, normativni
 documents cadastraux – operat, katastarski
 dodécaèdre – dodekaedar
 donnée d'image – podatak, slikovni
 données – podaci
 données digital – podaci, digitalni
 données hydrographique – podaci,
 hidrografski
 données thematiques – podaci, tematski
 double-réfraction – dvolom

- droit d'auteur – pravo, autorsko
droit de la mer – pravo mora
droit de préemption – pravo prvokupa
droit de réméré – pravo nazadkupa
droit d'habitation – pravo stanovanja
droite – pravac
droite sécante – sekanta; transversala
durée de transit – vrijeme prolaska
eaux intérieures – more, unutrašnje; vode,
unutrašnje morske
eaux territoriales – more, teritorijalno
écart – nesuglasica; odstupanje
écart aléatoire – odstupanje, slučajno
écart de mesure – odstupanje, mjerno
écartement des yeux – razmak očiju
écart quadratique (type) – devijacija,
standardna
écart relative – odstupanje, relativno
écart-type – devijacija, standardna
écart type (d'une variable aléatoire, ou d'une
loi de probabilité) – odstupanje,
standardno
écart-type expérimental – odstupanje,
empirijsko standardno
écart-type experimental de la moyenne –
odstupanje srednje vrijednosti,
empirijsko standardno
échalon – duljina podjeljka na ljestvici
échantillon – uzorak, statistički
échantillon de formation – trening-područje
échantillon pour essai – uzorak, ispitni
échelle cartographique – mjerilo
échelle de couleurs – skala boja
échelle des hauteurs – mjerilo visina
échelle des longueurs – mjerilo karte
échelle de teintes – skala boja,
hipsometrijska
échelle du cliché – mjerilo snimanja
échelle (d'un appareil de mesure) – ljestvica
(mjerila)
échelle graphique – mjerilo, grafičko
échelle locale – mjerilo dužina
échelle numérique – mjerilo, broičano
échelle petite – mjerilo, sitno
échelon – vrijednost podjeljka
éclairage – osvjetljenost; osvjetljenje
écologie – ekologija
écoumène – ekumena
écran – zaslon
écran solaires (d'un théodolite) – filter za
Sunce
écritures débordant l'orlé – ime uz okvir lista
écritures cartographiques – opis karte
éditeur cartographique – izdavač karte
effet stéréoscopique – efekt, stereoskopski
effet topographique – efekt, topografski
efficacité d'une lunette – efikasnost
dalekozora
égalité – jednakost
égalité logique – ekvivalencija
électronique – elektronika
élément de la composition – elementi,
tipografski
élément d'image – piksel
éléments de reproduction – original,
reprodukcijski
élément typographique – elementi, tipografski
élévation à une puissance – potenciranje
ellipse – elipsa
ellipse d'erreurs – elipsa pogrešaka
ellipsoïde – elipsoid
ellipsoïde d'erreurs – elipsoid pogrešaka
ellipsoïde WGS 84 – elipsoid WGS 84
élongation – elongacija
embase – tronožac
émission – emisija
emplacement – zemljište, prazno
emprise – izvlaštenje
enclave – enklava
enquête de commodo et incommodo –
izlaganje na javni uvid
enregistrement – registracija
ensemble – skup
ensemble convexe – skup, konveksni
entier naturel – broj, prirodni
entity – entitet
entoilage – kaširanje
enveloppe – envelope
épaisseur d'un lentille – debljina leće
épaisseur du papier – debljina papira
Équateur – ekvator
équation – jednadžba
équation algébrique – jednadžba, algebarska
équation aux dérivées partielles – jednadžba,
parcijalna diferencijalna
équation corrélative – jednadžba, korelatna
équation cubique – jednadžba, kubna
équation d'accord de base – uvjet bazisa

- équation de lentilles – jednadžba preslikavanja leće ili optičkog sustava
 équation différentielle – jednadžba, diferencijalna
 équation linéaire – jednadžba, linearna
 équation parametric – jednadžbe, parametarske
 équation polaire – jednadžba, polarna
 équation quadratique – jednadžba, kvadratna
 équations aux poids – jednadžbe težina
 équations normales – jednadžbe, normalne
 équerre à prisme – prizma, trostrana pravokutna
 équerre optique à prisme – prizma, kutna
 équerre optique – prizma, pentagonalna
 équidistance – ekvidistancija
 équipement de mesurage – oprema, mjerna
 équivalence – ekvivalencija
 erreur – pogreška
 erreur aléatoire – pogreška, slučajna
 erreur au point de contrôle (d'un instrument de mesure) – pogreška mjerila, nadzorna
 erreur à zéro (d'un instrument de mesure). – pogreška mjerila, ničična
 erreur cyclique (de phase) – pogreška, ciklična
 erreur de centrage – pogreška centriranja
 erreur de cercle graduation – pogreška podjele kruga
 erreur de collimation horizontale – pogreška vizurne osi
 erreur de collimation verticale – pogreška visinskog indeksa
 erreur de division du cercle – pogreška podjele kruga
 erreur de fermeture – pogreška priključka
 erreur de justesse (d'un instrument de mesure) – pogreška mjerila, sustavna
 erreur de l'échelle circulaire – pogreška podjele kruga
 erreur de lecture – pogreška očitavanja
 erreur de parallaxe – pogreška zbog paralakse
 erreur de pointé – pogreška viziranja
 erreur de poursuite (d'un instrument de mesure) – pogreška mjerila, zatezna
 erreur de première espèce – pogreška prve vrste
 erreur de réfraction – pogreška zbog refrakcije
 erreur de seconde espèce – pogreška druge vrste
 erreur de tourillonnement – pogreška horizontalne osi
 erreur (d'indication) d'un instrument de mesure – pogreška (pokazivanja) mjerila
 erreur d'instrument – pogreška, instrumentalna
 erreur due à la mire – pogreška podjele mjerne letve
 erreur due à la règle – pogreška podjele mjerne letve
 erreur (faute) cartographique – pogreška karte
 erreur grossière – odstupanje, grubo; pogreška, gruba
 erreur instrumentale – pogreška, instrumentalna
 erreur intrinsèque (d'un instrument de mesure) – pogreška mjerila, vlastita
 erreur moyene – pogreška, srednja kvadratna
 erreur moyene quadratique – pogreška, srednja kvadratna
 erreur moyene quadratique de l'unité de poids – pogreška jedinične težine
 erreur planimétrique – pogreška, položajna
 erreur probable – pogreška, vjerojatna
 erreur relative – pogreška, relativna
 erreur résiduelle de compensation – pogreška kompenzacije
 erreurs maximales tolérées d'un instrument de mesure – pogreške mjerila, granične
 erreur systematique – pogreška, sustavna
 erreur totale d'estimation – pogreška procjenjivanja, ukupna
 erreur totale d'un mesurage – pogreška mjerenja, ukupna
 error (absolute) de mesure – pogreška, mjerna
 espace – prostor
 espérance d'une variable aléatoire – vriednost, očekivana
 essai – ispit
 essais interlaboratoires – mjerenja, usporedbeni

- essais interlaboratoires – usporedbe, međuispitivališne
 estimateur – procjenjivač
 estimation (de paramètres) – procjenjivanje
 estimation de précision – procjena točnosti, apriori
 estimation ponctuelle – procjena, točkovna
 étalon – etalon
 étalon de mesure – etalon, mjerni
 étalon de référence – etalon; etalon, referencijski
 étalon de travail – etalon, radni
 étalon international – etalon, međunarodni; pramjera
 étalonnage – umjeravanje
 étalon national – etalon, državni (mjerni); pramjera
 étalon primaire – etalon, primarni
 étalon secondaire – etalon, sekundarni
 étendue de la disposition – raspon varijacije
 étendue de mesure – područje, mjerno
 étendue de mesure spécifique – područje, naznačeno mjerno
 évaluation stéréoscopique – izmjera, stereoskopska
 évolutive – evoluta
 évolutive – evolventa
 exactitude – točnost
 exactitude de mesure – točnost, mjerna
 exactitude d'un instrument de mesure – točnost mjernog instrumenta
 exactitude externe – točnost, vanjska
 exactitude interne – točnost, unutrašnja
 excentricité d'axe de collimation – ekscentričnost (geodetske) vizurne osi
 excentricité d'axe de visée – ekscentričnost (geodetske) vizurne osi
 excentricité de cercle horizontal – ekscentričnost horizontalnoga kruga
 excès sphérique – eksces, sferni
 exposition – osvjetljavanje
 extrait de carte – isječak karte
 extrait du cadastre des biens-fonds – izvod iz katastarskog operata
 extrait du cadastre parcellaire – izvod iz katastarskog operata
 extravilan – ekstravilan
 extremum – ekstrem
 fac-similé – faksimil karte; karta, faksimilna
 facteur (multiplicateur) – faktor
 factorielle – faktorijel
 faire le double-retournement – okretanje dalekozora (u drugi položaj)
 faisceau de rayons – snop zraka
 faisceau lumineux de direction – uređaj za usmjeravanje
 faïte – razvodnica
 faute échapée – odstupanje, grubo
 fiabilité – pouzdanost karte
 fichier – datoteka
 fichier séquentiel – datoteka, sekvencijalna
 FIG (Fédération Internationale des Géometres) – FIG
 figure de cible – marka, ciljna
 figuré de roche – crtež stijena
 fil à plomb – visak, obični
 film inversible – film, preobratni
 film panchromatique – film, pankromatski
 film photographique – film
 fils stadimétrique – niti, daljinomjerne
 filter jaune – filter, žuti
 filtrage – filtriranje
 filtre de lumière – filter
 filtre de polarisation – filter, polarizacijski
 filtre électronique – filter
 filtre gris – filter, sivi
 filtre infrarouge – filter za infracrveno zračenje
 filtre IR – filter za infracrveno zračenje
 filtre optique – filter
 filtre polarisant – filter, polarizacijski
 flou – neoštrina (slike)
 flux lumineux – tok, svjetlosni
 fonction – funkcija
 fonction algébrique – funkcija, algebarska
 fonction continue – funkcija, neprekidna
 fonction croissante – funkcija, rastuća
 fonction de covariance – funkcija, kovarijancna
 fonction décroissante – funkcija, padajuća
 fonction de répartition – funkcija razdiobe
 fonction élémentaire – funkcija, elementarna
 fonctiones hyperbolique inverse – funkcije, area
 fonctiones trigonométrique (circulaire) – funkcije, trigonometrijske
 fonctiones trigonométrique inverse – funkcije, arkus

- fonction exponentielle – funkcija, eksponencijalna
 fonction hyperbolique – funkcije, hiperbolne
 fonction impaire – funkcija, neparna
 fonction implicite – jednadžba, implicitna
 fonction inverse – funkcija, inverzna
 fonction linéaire – funkcija, linearna
 fonction logarithmique – funkcija, logaritamska
 fonction paire – funkcija, parna
 fonction périodique – funkcija, periodska
 fonction primitive – funkcija, primitivna
 fonction quadratique – funkcija, kvadratna
 fonction rationnelle – funkcija, racionalna
 fonction transcendante – funkcija, transcendentna
 fond de carte – karta, temeljna
 format – format karte
 format de transfert – format prijenosa
 format du papier – format papira
 formation – trening
 formation d'image optique – preslikavanje, optičko
 formation d'image ponctuelle – preslikavanje, točkasto
 format raster – format, rasterski
 format vectoriel – format, vektorski
 formulaire – obrazac
 formule – formula
 formule de Héron – formula, Heronova
 formule de Taylor – formula, Taylorova
 formule trapèzes – formula, trapezna
 foyer – fokus; žarište
 fractale – fraktal
 fréquence – frekvencija
 fréquence absolue – frekvencija, apsolutna
 fréquence de modulation – frekvencija, modulacijska
 fréquence relative – frekvencija, relativna
 fuseau – zona, meridijanska
 fusion de résolution – udruživanje rezolucije
 gamme de couleurs – krug boja
 gamme de gris – skala, siva
 gamme optique – spektar, optički
 généralisation automatique – uopćavanje, automatsko
 généralisation cartographique – generalizacija, kartografska
 généralisation conceptuelle – uopćavanje, pojmovno
 génératrice – izvodnica
 géobiologie – geobiologija
 géochimie – geokemija
 géochronologie – geokronologija
 géocodage – geokodiranje
 géodésie – geodezija
 géodésien – geodet
 géodésie physique – geodezija, fizikalna
 géodésie satellite – geodezija, satelitska
 géodésie supérieure – geodezija, viša
 géodésique – krivulja, geodetska
 géoélectricité – geoelektricitet
 géographie – geografija
 géoïde – geoid
 géoinformation – geoinformacija
 géologie – geologija
 géomatique – geomatika
 géométrie – geometrija
 géométrie analytique – geometrija, analitička
 géométrie dans l'espace – stereometrija
 géométrie descriptive – geometrija, nacrtna
 géométrie différentielle – geometrija, diferencijalna
 géométrie euclidienne – geometrija, euklidska
 géométrie projective – geometrija, projektivna
 géometrie sphérique – geometrija, sferna
 géomorphologie – geomorfologija
 géophysique – geofizika
 géoréférencement – georeferenciranje
 géostatistique – geostatistika
 gestion des eaux – vodoprivreda
 giga – giga
 gisement – kut, smjerni
 gisement – pravac, orijentirani
 globe – globus
 gnomon – gnomon
 gradeur de base – veličina, osnovna
 gradient – gradijent
 graduation de nivelle – podjela libele
 graduation géographique – podjela okvirmih linija
 grammage – težina papira
 gramme – gram
 grandeur dérivée – veličina, izvedena
 grandeur d'influence – veličina, utjecajna
 grandeur (mesurable) – veličina, mjerljiva
 grandeur sans dimension – veličina, bezdimenzijska

- grandissement – mjerilo preslikavanja
 grandissement frontal – mjerilo preslikavanja, poprečno (linearno)
 grand-livre – knjiga, glavna
 grand-livre – knjiga, zemljišna
 graphe – graf
 graphique de déclinaison – skica otklona magnetske igle
 graphisme – elementi, grafički
 gratuitiel – freeware
 graveur – graver
 gravimètre – gravimetar
 gravimétrie – gravimetrija
 gravitation – gravitacija
 gravure en taille d'épargne – drvorez
 gravure en taille-douce – bakrorez
 grille – rešetka
 grossissement de l'instrument optique – povećanje optičkog instrumenta
 grossissement d'une loupe – povećanje povećala
 grossissement du télescope – povećanje dalekozora
 grossissement intrinsèque – povećanje dalekozora
 groupe – grupa
 gyroscope – girooskop
 gyroscope topographique – teodolit, azimutalni
 gyroscope topométrique – teodolit, azimutalni
 habillage – podaci, izvanokvirni
 hachure – šrafranje
 harmonie des couleurs – harmonija boja
 haute mer – more, otvoreno
 hauteur – visina
 hauteur de l'axe des tourillous – visina instrumenta (iznad stajališne točke)
 hauteur de l'instrument – visina instrumenta (iznad stajališne točke)
 hauteur de signal – visina signala
 hauteur d'oeil – visina slova
 hauteur ellipsoïdale – visina, elipsoidna
 héliostat – heliostat
 heliotrope – heliotrop
 hémisphère – hemisfera
 hertz – herc
 heure – vrijeme
 hexaèdre – heksaedar
 histogramme – histogram
 holographie – holografija
 homéographe – pantograf
 homéomorphisme – homeomorfizam
 homothétie – homotetija
 horizon de l'image – horizont snimke
 horizontal – horizontala
 humidité realtive – vlaga, relativna
 hydrographie – hidrografija
 hyperbole – hiperbola
 hyperboloïde – hiperboloïd
 hypothèse nulle – nul-hipoteza
 hypothénuse – hipotenuza
 hypothèque – hipoteka
 hypothèse – hipoteza
 hypothèse alternative – hipoteza, alternativna
 hypsométrie – hipsometrija
 hystérésis – histereza
 IA – inteligencija, umjetna
 icône – ikona
 icosaèdre – ikosaedar
 identité – identitet
 idéogramme – signatura, simbolička
 île – otok
 illumination – osvjetljavanje
 image – snimka
 image droite – slika, uspravna
 image en demi-teintes – slika, višetonska
 image multispectralle – snimka, multispektralna
 image numérique – snimka, digitalna
 image optique – slika, optička
 image plastique – stereomodel
 image pseudo-couleur – snimka, pseudokolorna
 images multitemporelle – snimke, multitemporalne
 immeuble – nekretnina
 implantation – iskolčenje
 implantation par perpendiculaires – metoda izmjere, ortogonalna
 implication – implikacija
 impression bicolore – tisak, dvobojni
 impression polychrome – tisak, višebojni
 imprimante – pisač
 imprimante à jet d'encre – pisač, tintni
 imprimante laser – pisač, laserski
 incertitude composée – nesigurnost, sastavljena standardna
 incertitude de mesure – nesigurnost, mjerna
 incertitude globale – nesigurnost, proširena

- inclinaison de l'horizon – pogreška, visinska
 inclinaison magnétique – inklinacija,
 magnetska
 inclination – inklinacija
 inconnue – nepoznanica
 inconnue d'orientation – nepoznanica
 orijentacije
 incrément – prirast
 indétermination – izraz, neodređeni
 index – indeks; kazalo
 index alphabétique des propriétaires –
 imenik zemljišne knjige, abecedni
 index de réfraction – indeks loma
 index vertical – indeks, visinski
 indication directe – pokazivanje, izravno
 indication (d'un instrument de mesure) –
 pokazivanje mjerila
 indication marginale des données de base –
 podatak o izmjeri
 indication(s) de l'échelle – oznaka mjerila
 indicatrice de Tissot – elipsa deformacija
 indice – indeks
 indice de réfraction – indeks loma
 induction – indukcija
 infini – beskonačnost
 influence des erreurs du théodolite – utjecaj
 pogrešaka osi teodolita
 information cartographique – informacija,
 kartografska
 informatique – informatika
 infrarouge – IR
 ingénierie – inženjerstvo
 injection – injekcija
 instabilité dimensionnelle du film –
 deformacija filma
 instrument analogique – instrument, analogni
 instrument d'alignement – instrument za
 aliniranje
 instrument de mesure – instrument, mjerni
 instrument de mesure de distance –
 daljinomjer
 instrument d'optique – instrument, optički
 instrument MED – daljinomjer, elektronički
 intégrale – integral
 intégrale elliptique – integral, eliptički
 intégrale impropre – integral, nepravilni
 intégrale indéfinie – integral, neodređeni
 intégration – integriranje
 intégration numérique – integracija,
 numerička
 intégration par parties – integracija,
 parcijalna
 intelligence artificielle – inteligencija,
 umjetna
 intensité – intenzitet
 intensité lumineuse – jakost, svjetlosna
 intercalation des points – proglašivanje
 točaka
 interférence (de la lumière) – interferencija
 (svjetlosti)
 interféromètre – interferometar
 interférométrie – interferometrija
 Internet – internet
 interpolation – interpolacija
 intersection (des directions) – presjek
 naprijed
 interval de mesure – raspon, mjerni
 intervalle de certitude – interval pouzdanosti
 intervalle de confiance bilatéral – interval
 pouzdanosti, dvostrani
 intervalle de confiance unilatéral – interval
 pouzdanosti, jednostrani
 intervalle de confiance – interval
 pouzdanosti
 intervalle fermé – segment
 intervalle statistique de dispersion – interval
 pouzdanosti, statistički
 invar – invar
 involute – evolventa
 ionosphère – ionosfera
 irradiation – iradijacija
 isobathe – izobata
 isocentre – točka, fokalna
 isohypse – izohipsa
 isoligne – izolinija
 isométrie – izometrija
 itinéraire – itinerar
 jalon – trasirka
 jalon d'arpentage – trasirka
 jalon d'intersection – značka
 jalonnage – iskolčenje
 jalonnement – trasiranje
 jeu (dans un mécanisme) – hod, mrtvi
 joule – džul
 jour julien – datum, Julijanski
 jumelles – dvogled
 justesse – ispravnost (rezultata)
 justesse (d'un instrument de mesure) –
 ispravnost mjerila
 Ka bande – kanal, Ka

- kelvin – kelvin
kilo – kilo
kilogramme – kilogram
klystron – klistron
laboratoire d'essai – ispitivalište
l'acuité visuelle – oštrina vida
laisse de basse mer – crta, normalna polazna
laisse de haute mer – crta visoke vode
lame à faces parallèles – ploča, planparalelna
l'approche récursive – metoda, rekurzivna
laser – laser
laser d'alignment – laser za aliniranje
laser mire de nivellement précis – letva,
invarna laserska
laser rotatif – laser, rotirajući
laser télémètre – daljinomjer, laserski
latitude astronomique – širina, astronomska
latitude géocentrique – širina, geocentrična
latitude géodésique – širina, geodetska
latitude géographique – širina, geografska
lattis – rešetka
L bande – kanal, L
lecture – očitavanje
lecture d'appoint – očitavanje, fino
lecture fine – očitavanje, fino
légende – legenda; tumač znakova
lemme – lema
lemniscate – lemniskata
l'ensemble d'arrivée – kodomena
lentille – leća
lentille d'oeil – leća oka
lentille intérieure mobile – leća za
izoštavanje (slike dalekozora)
levé – izmjera
levé a la planchette – izmjera, grafička
levé cadastral – izmjera, katastarska; izmjera
zemljišta, katastarska
levé géodésique – izmjera, geodetska
levé hydrographique – izmjera, hidrografska
levé par intersection – presjek naprijed
levé par perpendiculaires – metoda izmjere,
ortogonalna
levé par rayonnements – metoda izmjere,
polarna
levé par relèvement – presjek natrag
levé photogrammétrique – izmjera,
fotogrametrijska
levé polaire – metoda izmjere, polarna
lever – kartiranje
levé topographique – izmjera, topografska
liaison stochastique – ovisnost, stohastična
lieudit – rudina
ligne – linija
ligné – raster, linijski
ligne de faite – razvodnica
ligne d'égalé alteration – izokola
ligne de mesure – pravac, geodetski
ligne de nivellement – vlak, nivelmanski
ligne de quadrillage – linija pravokutne
koordinatne mreže
ligne de visée – zraka, ciljna
ligne de visée geodesique – linija, geodetska
vizurna
ligne géodésique – krivulja, geodetska; linija,
geodetska
ligne polygonale – linija, izlomljena
limbe – dio, srednji; limb
limite – limes
limite de tolérance – granica tolerancije
limite litigieuse – međa, sporna
limites d'erreur tolérées – pogreške mjerila,
granične
limnimètre – vodomjer
linéaire – linearan
linéarisation de fonctions – linearizacija
funkcije
liseré – traka, granična
liste des parcelles – popis katastarskih čestica
lithographie – litografija
l'oeil emmétrape – pravovidnost oka
logarithme – logaritam
logarithme népérien (naturel) – logaritmi,
prirodni
logique de Boole – logika, Booleova
logique floue – logika, neizrazita
loi de F – razdioba, Fisherova
loi de probabilité d'une variable aléatoire –
razdioba vjerojatnosti (slučajne
varijable)
loi de χ^2 – razdioba, χ^2 -
loi normale réduite – razdioba,
standardizirana normalna
loi sur la propagation des erreurs – zakon
prijenosa pogrešaka
loi (théorème) des sinus – poučak, sinusov
longueur d'onde – duljina, valna
longueur d'une division – duljina podjeljka na
ljestvici
longueur focale – daljina, žarišna

- longitude astronomique – dužina,
 astronomska
 longitude géodésique – dužina, geodetska
 longitude géographique – dužina, geografska
 longueur d'échelle – duljina ljestvice
 losange – romb
 lot à bâtir – čestica, građevinska
 loxodromie – loksodroma
 lumière – svjetlost
 lumière polarisée – svjetlost, polarizirana
 lunette – dalekozor
 lunette anallactique – dalekozor, analaktički
 lunette astronomique – dalekozor,
 astronovski
 lunette catadioptrique – dalekozor, zrcalni
 lunette de mesurage – dalekozor, mjerni
 lunette nadiro-zénithale – visak, optički
 (instrument)
 lunette terrestre – dalekozor, terestrički
 magnétisme – magnetizam
 maille de nivellement – poligon, nivelmanski
 maison d'éditions cartographique – nakladnik
 karata
 mantisse – mantisa
 mappemonde – planiglob
 maréographe – mareograf
 marque de voyant – marka, ciljna
 marques de repérage – oznake za uklapanje
 masse – masa
 matérialisation des repères – stabilizacija
 točaka
 matériau de référence – uzorak, standardni
 mathématique – matematika
 mathématiques élémentaires – matematika,
 elementarna
 matrice – matrica
 matrice á une colonne dont les éléments sont
 des valeurs d' observation – vektor
 mjerenja
 matrice des covariances – matrica
 kovarijanci
 matrice inverse – matrica, inverzna
 maximum – maksimum
 mécanique – mehanika
 mécanique céleste – mehanika, nebeska
 médiane – medijan; težišnica trokuta
 médias – mediji
 méga – mega
 mégapixel – megapiksel
 mention des opérations de tenue a jour –
 podatak o ispravcima
 mention du copyright – podatak o autorskom
 pravu
 mer – more
 mer archipélagique – more, arhipelaško
 mer côtière – more, obalno
 méridien – meridijan
 méridien astronomique – meridijan,
 astronovski
 méridien central d'une projection –
 meridijan, srednji
 méridien de Greenwich – meridijan,
 greenwichki
 méridien géodésique – meridijan, geodetski
 méridien international – meridijan, početni
 méridien limite d'un fuseau – meridijan,
 granični
 méridien origine – meridijan, početni
 mer territoriale – more, teritorijalno
 mesurage – mjerenje
 mesurage de conformité – mjerenje za
 usklađivanje
 mesurage des hauters – izmjera, visinska
 mesurage de vérification – mjerenja, ispitna
 mesurage dynamique – mjerenje, dinamičko
 mesurage géométrique – mjerenje,
 geometrijsko
 mesurage sous contrôle – mjerenja pod
 kontrolom
 mesurande – veličina, mjerenja
 mesure – mjera
 mesure angulaire – mjerenje kuta
 mesure de distance – mjerenje duljine
 mesure des angles – mjerenje kuta
 mesure des profils – mjerenje profila
 mesure d'inclinaison – mjerenje nagiba
 mesure Doppler – mjerenja, doplerska
 mesure fictives – mjerenja, fiktivna
 mesure matérialisée – mjera, utjelovljena
 mesure répétée – mjerenje, ponovljeno
 mesures appliquées aux travaux de l'industrie
 – izmjera, industrijska
 mesures de précision – mjere točnosti
 mesure sur le chantier – izmjera na gradilištu
 méta – meta
 métadonnée – metapodaci
 meter – metar
 méthode de mesure – metoda, mjerna

- méthode de mesure différentielle – metoda, diferencijska mjerna
- méthode de mesure directe – metoda, izravna mjerna
- méthode de mesure indirecte – metoda, posredna mjerna
- méthode de mesure par comparaison directe – metoda, izravna usporedbena mjerna
- méthode de mise au point – metoda izoštravanja slike
- méthode des appoints – metoda aditamentata
- méthode des diagrammes – metoda dijagrama
- méthode des points – metoda točaka
- méthode d'essai – metoda, ispitna
- méthodes gravimétrique – metode, gravimetrijske
- mètre carré – metar, kvadratni
- mètre étalon – metar, normalni
- métrologie – metrologija
- métrologie légale – mjeriteljstvo, zakonsko
- micro – mikro
- micromètre – mikrometar
- micromètre à coïncidence – mikrometar, optički; mikrometar s ko incidencijom
- micromètre à lame à faces parallèles – mikrometar s planparalelnom pločom
- micromètre optique – mikrometar, optički
- micromètre optique à loupe – povečalo, mjerno
- micro-onde – mikroval
- microscope – mikroskop
- microscope à micromètre – mikroskop s ljestvicom
- microscope á reticule – mikroskop s indeksom
- mille marin – milja, nautička
- mille nautique – milja, nautička
- milli – mili
- million – milijun
- mine (gisement) – rudarstvo
- minimum – minimum
- minute – minuta
- minute d'auteur – original, autorski
- minute topographique – original, terenski
- mire de nivellement – letva, nivelmanska
- mire de nivellement codée – letva, nivelmanska kodirana
- mire de nivellement précis – letva, invarna nivelmanska
- mire en invar – letva, invarna nivelmanska
- mire parlante – letva, daljinomjerna
- mire parlante – letva, tahimetarska
- miroir – zrcalo
- mise à jour – dopune, djelomične
- mise à jour – reambulacija
- mise à jour du cadastre – reambulacija katastarskih podataka
- mise au point – fokusiranje
- mise au point interne – izoštravanje, unutrašnje
- mise au point, mouvement de mise au point – izoštravanje slike
- mise en station d'un instrument – centriranje instrumenta
- mode – mod
- modelede corrections – otisak, korekturni
- modèle de donnée raster – model podataka, rasterski
- modèle de geoïde – model geoida
- modele de spécification – original, sastavljački
- modele de teintes – original boja, sastavljački
- modèle en relief – stereomodel
- modèle numérique d'élévation (MNE) – model reljefa, digitalni
- modèle numérique de terre (MNT) – model, digitalni topografski
- modelle – model
- modem – modem
- mode opératoire de mesure – postupak, mjerni
- modulateur – modulator
- modulation – modulacija valova
- modulation d'amplitude – modulacija amplitude
- modulation de fréquence – modulacija, frekventna
- module – modul
- moho – diskontinuitet, Mohorovičićev
- moirage – moare
- mosaïque – mozaik
- mosaïque (photographique) non contrôlée – fotomozaik
- moteur de recherche – tražilica
- mouvement sans fin – zakretanje, beskrajno fino

- moyenne – sredina
 moyenne arithmétique – sredina, aritmetička;
 sredina, obična aritmetička
 moyenne géométrique – sredina,
 geometrijska
 moyenne harmonique – sredina, harmonijska
 moyenne pondérée – sredina, opća
 aritmetička
 moyenne quadratique – sredina, kvadratna
 multimédia – multimedija
 multiple d'une unité (de mesure) –
 višekratnik (mjerne) jedinice
 nano – nano
 nationalisation – nacionalizacija
 nautique – nautika
 navigateur Web – preglednik
 navigation – navigacija
 navigation électronique – navigacija,
 elektronička
 navigation terrestre – navigacija, terestrička
 niveau – nivelir
 niveau à bulle – nivelir s libelom
 niveau à compensateur – nivelir s
 kompenzatorom
 niveau à laser – nivelir, laserski
 niveau automatique – nivelir s
 kompenzatorom
 niveau d'eau à tube rigide – vaga,
 hidrostatska
 niveau d'eau à tuyau souple – vaga,
 hidrostatska
 niveau de basculement – nivelir s libelom
 niveau de confiance – razina pouzdanosti
 niveau de la mer – razina, morska
 niveau de précision – nivelir, precizni
 niveau de réduction – nula, hidrografska
 niveau de signification (d'un test) – razina
 signifikantnosti (ispita)
 niveau de verticalité – libela, alhidadna
 niveau électronique – nivelir, digitalni
 niveau hydrostatique – vaga, hidrostatska
 nivelle – libela
 nivelle à buble dédoublée – libela,
 koincidentna
 nivelle à double courbure – libela,
 reverzijska
 nivelle circulaire – libela, dozna
 nivelle cylindrique – libela, cijevna
 nivelle d'alidade – libela, alhidadna
 nivelle de collimation vertical – libela
 indeksa vertikalnoga kruga
 nivelle de lunette – libela, nivelacijska
 nivelle d'index – libela indeksa vertikalnoga
 kruga
 nivelle électronique – libela, elektronička
 nivellement – niveliranje; nivelman
 nivellement direct – niveliranje, optičko
 nivellement du précision – nivelman,
 precizni
 nivellement indirect – nivelman,
 trigonometrijski
 nivellement trigonométrique – mjerenje
 visinskih razlika, trigonometrijsko
 nivelle réversible – libela, reverzijska
 nivelle sphérique – libela, dozna
 nivelle tubulaire – libela, cijevna
 nivellment direct – nivelman, geometrijski
 nivellment géométrique – nivelman,
 geometrijski
 nivellment motorisé – nivelman, motorizirani
 noeud d'un réseau – točka (mreže), čvorna
 nombre – broj
 nombre abstrait – broj, neimenovani
 nombre complexe – broj, kompleksni
 nombre complexe conjugué – broj,
 konjugirano kompleksni
 nombre composé – broj, složeni
 nombre décimal – broj, decimalni
 nombre de degrés de liberté – broj stupnjeva
 slobode
 nombre des observations répétées – broj
 ponavljanja
 nombre impair – broj, neparni
 nombre irrationale – broj, iracionalni
 nombre naturel – broj, prirodni
 nombre négatif – broj, negativni
 nombre ordinal – broj, ordinalni
 nombre pair – broj, parni
 nombre premier – broj, prost
 nombre rationnel – broj, racionalni
 nombre réel – brojevi, realni
 nombre transcendant – broj, transcendentni
 nom géographique – imena, geografska
 nomogramme – nomogram
 nomographie – nomografija
 non-conformité – pogreška
 non-contradiction – konzistentnost
 nord d'un carroyage – sjever, računski
 nord, géographique – sjever, geografski

- nord magnétique – sjever, magnetski
norma d'essai – norma, ispitna
norma internationale – norma, međunarodna
normalisation – normirati; normizacija
norme – norma
norme de base – norma, temeljna
norme de terminologie – norma, terminološka
nuance – nijansa
numération romaine – brojke, rimske
numeriques – numerički
numérisateur – digitalizator
numérisateur à balayage – digitalizator, rasterski
numérisation – digitalizacija
numérisation interactive – digitalizacija, interaktivna
numérisation semi-automatique – digitalizacija, poluautomatska
numéro de parcelle – broj katastarske čestice; oznaka katastarske čestice
objet à mesurer – objekt, mjerni
objectif – objektiv
objectif grand-angulaire – objektiv, širokokutni
observations équivalentes – opažanja, ekvivalentna
observation surabondante – opažanje, prekobrojno
observatoire astronomique – opservatorij
océan – ocean
océanographie – oceanografija
octaèdre – oktaedar
octant – oktant
oculaire – okular
oculaire coudée – okular, slomljeni
oculaire d'autocollimation – okular, autokolimacijski
oculaire laser – okular, laserski
oculaire prismatique – okular, prizmatični
oculaire, zénithal – okular, zenitni
oculare prismatique – prizma, okularna
oeil - organe de la vision – oko - organ vida
offset – tisak, ofsetni
onde portense – val prijenosnik
ondulation du géoïde – undulacija, geoidna; visina, geoidna
onomastique – onomastika
opération algébrique – operacije, algebarske
opération binaire – operacija, binarna
optique – optika
optique ondulatoire – optika, fizikalna
orbite – orbita
orbite héliosynchrone – orbita, Sunčeva sinhrona
orbit polaire – orbita, polarna
ordinateur – računalo
ordonnée – ordinata
ordre – red
Organisation hydrographique internationale (OHI) – IHO
organisation internationale à activités normatives – organizacija, međunarodna normirana
Organisation internationale de normalisation – ISO
organisme à activités normatives – tijelo, normirano
organisme d' accréditation (de laboratories) – tijelo, ispitivališno ovlasno
organisme de normalisation – tijelo, normacijsko
orientation – orijentacija
orientation absolue – orijentacija, apsolutna
orientation de cercle vertical – orijentacija vertikalnoga kruga
orientation des écritures – smještaj imena (na kartama)
orientation de trame – ukrštenost rastera
orientation du croisée des fils – orijentacija nitnoga križa
orientation extérieure – orijentacija, vanjska
orientation interne – orijentacija, unutarnja
orientation relative – orijentacija, relativna
original – izvornik
origine – ishodište
origine des coordonnées – ishodište koordinatnog sustava
origin des coordonnées rectangulaires – ishodište pravokutnoga koordinatnog sustava
orographie – prikaz zemljišnih oblika
orthodrome – linija, geodetska
orthodromie – ortodroma
orthogonal – ortogonalan
orthophotographie – ortofotografija
orthophotoplan – ortofotokarta
ortophotographie numérique – ortofoto, digitalni
oscillateur – oscilator

- oscillation – titranje
 Ourse, Grande – medvjed, Veliki
 ouverture du faisceau – otvor snopa
 ovale de Cassini – kasinoida
 page web – web-stranica
 panorama – panorama
 pantographe – pantograf
 papier à carte – papir, kartografski; papir za pomorske karte
 papier calque – pauspapir
 papier photographique – fotopapir
 parabole – parabola
 parallaxe – paralaksa
 parallaxe de croisé du réticule – paralaksa nitnoga križa
 parallaxe (d'image) – paralaksa nitnoga križa
 parallaxe stéréoscopique – stereoparalaksa
 parallèle de hauteur – almukantarat
 parallèle de latitude – paralela
 parallélépipède – paralelepiped
 parallélépipède droit – kvadar
 parallélogramme – paralelogram
 paramètre – parametar
 parcelle – čestica, katastarska
 parcelle à bâtir – čestica, građevinska
 parcelle cadastrale – čestica, katastarska
 partagiciel – shareware
 partie de formation – trening-područje
 partie inférieure – dio, donji
 partie supérieur – alhidada
 partie supérieure de niveau – dio nivelira, gornji
 pas – gustoća rastera
 pavage – teselacija
 pédologie – pedologija
 pedomètre – pedometar
 pente d'un caratère – nagib pisma
 perche en bois – letva, mjerna
 périmètre – opseg
 périmètre de remembrement – područje, komasacijsko
 période – period
 permutation – permutacija
 perspective – perspektiva
 perspective a ras du soil – perspektiva, žablja
 perspective cavalière – perspektiva, kavalirska
 perspective globale – perspektiva, globusna
 perspective militaire – perspektiva, vojnička
 phase – faza
 photocarte – fotokarta
 photodiode – fotodioda
 photogramme – snimka, mjerna
 photogrammétrie – fotogrametrija
 photogrammétrie à courte distance – fotogrametrija, blizupredmetna
 photogrammétrie aérienne – aerofotogrametrija
 photogrammétrie analogique – fotogrametrija, analogna
 photogrammétrie analytique – fotogrametrija, analitička
 photogrammétrie d'architecture – fotogrametrija, arhitektonska
 photogrammétrie d'industrie – fotogrametrija, industrijska
 photogrammétrie numérique – fotogrametrija, digitalna
 photographie – fotografija; snimka
 photographie aérienne – aerosnimka
 photographie aérienne à axe vertical – aerosnimka, vertikalna
 photographie numérique – snimka, digitalna
 photo-interprétation – fotointerpretacija
 photométrie – fotometrija
 photoplan – fotoplan
 phytogéographie – geobotanika
 pico – piko
 pied – stopa
 pilier d'observation – stup za mjerenje
 pilier repère de nivellement – stup, nivelmanski
 pince – stezaljka
 pince central – vijak, središnji
 pince de blocage d'alidade – stezaljka alidade
 piquage d'un point – pikiranje
 piquet de mire – trasirka
 piquoir – pikirka
 plage de teinte hypsométrique – zona, visinska
 plagiat – plagijat, kartografski
 plan – plan; ravnina
 plan cadastral – plan, katastarski
 planche de trames – uzorak rastera
 planche d'impresion – ploča, tiskovna
 planchette – stol, geodetski
 plan de mise au point – ravnina izoštravanja
 plan de projection – ravnina, projekcijska
 plan de remembrement – osnova, komasacijska

- plan de ville – plan grada
 plan d'urbanisme – plan, urbanistički
 plan horizontal – ravnina, horizontalna
 plan image – ravnina slike
 planimetre – planimetar
 planimétrie – prikaz, tlocrti
 planisphère – planisfera
 plan object – ravnina predmeta
 plan parcellaire – plan, katastarski
 plan parcellaire – karta, katastarska
 plan principal – ravnina, glavna
 plansche de rédaction – nositelj crteža
 plan tangent – ravnina, tangencijalna
 plaque de base – ploča, osnovna
 plaque de centrage – ploča za centriranje
 plaque de croissée des fils – pločica nitnoga križa
 plaque-ressort – ploča, opružna
 plastification – plastificiranje
 plateau continental – pojas, epikontinentalni
 pleine mer – voda, visoka
 pleine mer supérieure – voda, viša visoka
 pliage des cartes – savijanje karata
 plomb de sonde – visak, sondni
 plomb optique – visak, optički
 poids – težina
 poids de fonction – težina funkcije
 point – točka
 point à déterminer – točka, nova
 point auxiliaire – točka, ekscentrična stajališna
 point central – centar projekcije
 point de canevas trigonometrique – točka, trigonometrijska
 point de cheminement – točka, poligonska
 point de conservation durable – točka, stalna
 point de contrôle – točka, kontrolna; točka, vezna
 point de détail – točka, detaljna
 point de fuite – nedogled
 point de Laplace – točka, Laplaceova
 point de mesure – točka, mjerna
 point de polygone – točka, poligonska
 point de rattachement – točka, priključna
 point de repérage – znak, pomoćni
 point de triangle – točka, trigonometrijska
 point de visé – točka, ciljna
 point d'inflexion – infleksija
 (point d')intersection – presjek
 point d'orientation – točka, orijentacijska
 pointer – viziranje, optičko
 point focal – focus; točka, fokalna
 point graphique – točka, grafički određena
 point nodal – točka (mreže), čvorna; točka (optičkog sustava), čvorna
 point principal du cliché – točka snimke, glavna
 point trigonométrique – točka, trigonometrijska
 point visé excentrique – točka, ekscentrična ciljna
 polarisation – polarizacija svjetlosti
 pôle – pol
 pôle magnétique – pol, magnetski
 polygone ouvert – vlak, otvoreni poligonski
 polyèdre – poliedar
 polygone – poligon
 population – populacija
 port – luka
 portail Web – web portal
 portulan – portulan
 position optimale d'oculaire – položaj okulara, optimalni
 possesseur – vlasnik
 pouce – inch
 pouvoir résolvante – moć razlučivanja
 pouvoir séparateur – moć razlučivanja
 ppm (partie par million) – ppm
 précision de mesure – preciznost, mjerna
 précision du dessin – točnost, grafička
 prediction – predikcija
 preneur – zakupnik
 préparation cartographique – sastavljanje karte
 pression atmosphérique – tlak, atmosferski
 preuve – dokaz
 prince coaxiale – stezaljka, koaksijalna
 principe de mesure – načelo, mjerno
 prise de vue – snimanje, fotografsko
 prisme – prizma
 prisme en coin – zrcalo, trostrano
 prisme optique – prizma, optička
 prisme pentagonal – prizma, pentagonalna
 prisme rétrodirecteur – zrcalo, trostrano
 prisme séparateur – klin, objektivni
 probabilité – vjerojatnost
 probabilité des erreurs – funkcija vjerojatnosti pogreške
 probabilité maximale – vjerojatnost, maksimalna

- procédé de la mesure du déphasage –
 mjerenje duljina usporedbom faza
 procédé d'impression – postupak, tiskovni
 procédé d'itération – iteracija
 procédé en creux – tisak, duboki
 procédé en relief – tisak, visoki
 procédé planographique – tisak, plošni
 processus de mesure – proces, mjerni
 proche infrarouge – dio elektromagnetskog
 spektra, bliski infracrveni
 procuration – punomoć
 produit scalaire – produkt, skalarni
 produit vectoriel – produkt, vektorski
 profil en travers – profil, poprečni
 profil transversal – profil, poprečni
 profondeur de champ – oštrina, dubinska
 profondeur de netteté – dubina oštine
 profondeur des couleurs – dubina boja
 progression arithmétique – niz, aritmetički
 projection – projekcija
 projection aphyllactique – projekcija, uvjetna
 projection azimutale – projekcija, azimutalna
 projection cartographique – projekcija,
 kartografska
 projection conforme – projekcija, konformna
 projection conique – projekcija, konusna
 projection conique conforme de Lambert –
 projekcija, Lambertova konformna
 konusna
 projection cotée – projekcija, kotirana
 projection cylindrique – projekcija,
 cilindrična
 projection de Gauss-Krüger – projekcija,
 Gauss-Krügerova
 projection de Mercator – projekcija,
 Mercatorova
 projection de Mollweide – projekcija,
 Mollweideova
 projection de Winkel – projekcija,
 Winkelova (trostruka)
 projection directe – projekcija, uspravna
 projection équidistante – projekcija,
 ekvidistantna
 projection équivalente – projekcija,
 ekvivalentna
 projection frontale – nacrt
 projection gnomonique – projekcija,
 centralna
 projection mériconique – projekcija,
 pseudokonusna
 projection méricylindrique – projekcija,
 pseudocilindrična
 projection, oblique – projekcija, kosa
 projection orthogonale – projekcija,
 ortogonalna
 projection, perspective – projekcija,
 perspektivna
 projection policonique – projekcija,
 polikonusna
 projection polyédrique – projekcija,
 poliedarska
 projection suivant la verticale – iskolčenje
 vertikale
 projection transverse – projekcija, poprečna
 projection transverse de Marcator –
 projekcija, poprečna Mercatorova
 projection UTM – UTM
 propagation des erreurs – prirast pogrešaka
 propriétaire – vlasnik
 protection légale du droit d'auteur – zaštita
 autorskog prava na kartu
 prototype national – pramjera
 pseudoscopie – pseudostereoskopija
 puce – čip
 puissance – potencija
 puissance du test – jakost ispita
 pupille d'entrée – pupila, ulazna
 pupille de sortie – pupila, izlazna
 pyramide – piramida
 quadrant – kvadrant
 quadrilatère – četverokut
 quadrillage de la projection – mreža,
 pravokutna koordinatna
 quadruplet (de division) harmonique – omjer,
 harmonijski
 quantificateur – kvantifikator
 quantifieur – kvantifikator
 quantité ajustée – vrijednost, izjednačena
 quantité de lumière – količina svjetlosti
 quantité (de mesure) – veličina, mjerljiva
 quotient – kvocijent
 racine – korijen
 radaràsynthèse d'ouverture – radar sa
 sintetičkom antenom
 radian – radijan
 radiation électromagnétique – zračenje,
 elektromagnetsko
 radiation visible – zračenje, vidljivo
 radiomètre – radiometar

- raisonnement par récurrence – indukcija, matematička
- rapport d'essai – izvještaj, ispitni
- rapport – omjer
- rapport de base – odnos, bazisni
- rapport d'étalonnage – potvrda o umjeravanju
- rapporteur circulaire – kutomjer
- rationalisation – racionalizacija
- rayon – polumjer
- rayon incident – zraka, upadna
- rayonnement cohérent – svjetlost, koherentna
- rayonnement infrarouge – zračenje, infracrveno
- rayonnement ultraviolette – zračenje, ultraljubičasto
- rayon vecteur – radijvektor
- réalité virtuelle – stvarnost, virtualna
- récepteur – prijemnik
- recherche du logarithme – računanje, logaritamsko
- récif – greben
- réciproque – vrijednost, recipročna
- reconnaissance – rekognosciranje
- reconnaissance des documents cadastraux – izlaganje
- reconnaissance du dessin – metode prepoznavanja uzoraka i objekata
- recoupement – presjek
- rectangle – pravokutnik
- redondance – redundancija
- redressement – redresiranje
- réduction – redukcija
- réduction à la corde – redukcija na tetivu
- réduction au centre – račun centriranja; redukcija na centar
- réduction au niveau de la mer – redukcija na morsku razinu
- réduction des équations normales – redukcija normalnih jednadžbi
- réfection (refonte) – obnova karte
- référence de tirage – podatak o tisku karte
- réflectance – stupanj odbijanja (svjetlosti)
- réflectance spectrale – refleksija, spektralna
- réflecteur – reflektor
- réflecteur à prisme – zrcalo, trostrano
- réflexion – refleksija
- réflexion (de la lumière) – odbijanje (svjetlosti)
- réflexion totale – odbijanje, potpuno
- réfraction – refrakcija
- réfraction astronomique – refrakcija, astronomska
- réfraction atmosphérique – refrakcija, atmosferska
- réfraction de la lumière – lom svjetlosti
- réfraction de nivellement – refrakcija, nivelmanska
- réfraction d'oeil – refrakcija oka
- réfraction latérale – refrakcija, bočna
- réfraction terrestre – refrakcija, terestrička
- réfraction verticale – refrakcija, visinska
- réglage – rektifikacija (instrumenta)
- réglage micrométrique – uređaj za fino pomicanje
- règle du sinus – poučak, sinusov
- règle graduée – letvica, mjerna
- régression – regresija
- relation – omjer; relacija
- relation d'observation – jednadžba popravaka
- relèvement – presjek; presjek natrag
- relief habillé – karta, reljefna
- remède – lijek, pravni
- remembrement – komasacija
- rémission spectrale – remisija, spektralna
- rénovation cadastrale – obnova katastarskog operata
- répartition standard – razdioba, normalna
- repérage – paser
- repérage souterrain – znak točke, podzemni
- repère auxiliaire – znak, pomoćni
- repère – znak stalne točke
- repère coordonné – točka, stalna
- repère de fuseau – broj koordinatnog sustava
- repère de mesure – markica, prostorna mjerna
- repère de nivellement – reper; točka, nivelmanska
- repère de pointe – marka, ciljna
- repères de cadre – markice, rubne
- repères de collimation – markice, rubne
- répétabilité des mesurages – ponovljivost mjerenja; ponovljivost, mjerna
- répétition – ponavljanje
- représentation cartographique – prikaz, kartografski
- représentations paracartographiques – prikaz srodan karti
- reproductibilité des mesurages – obnovljivost mjerenja; obnovljivost, mjerna

- reproduction de cartes – umnožavanje,
kartografsko
- reproduction photographique – fotografija,
reprodukcijaska
- reproduction photomécanique – postupak,
fotomehanički
- réseau – mreža; reseau-ploča
- réseau de triangles – mreža, trigonometrijska
- réseau (du nivellement) – mreža,
nivelmanska
- réseau géographique – mreža, geografska
- réseau polygonal – mreža, poligonska
- résolution – rezolucija
- résolution des équations normales –
rješavanje normalnih jednadžbi
- résolution (d'un dispositif indicator) –
razlučivanje
- résolution radiométrique – rezolucija,
radiometrijska
- résolution spatiale – rezolucija, prostorna
- résolution spectrale – rezolucija, spektralna
- résolution temporelle – rezolucija,
vremenska
- réponse – signal, izlazni
- restituteur – autograf; stereoinstrument
- restitution – restitucija
- restitution automatique – restitucija,
automatska
- résultant – rezultanta
- résultat brut – rezultat, neispravljeni
- résultat corrigé – rezultat, ispravljeni
- résultat d'estimation (de paramètres) –
procjena (parametra)
- résultat d'un mesurage – rezultat, mjerni
- résultat significatif – rezultat, signifikantni
- retine – mrežnica oka
- retournement par contact – slika, zrcalna
- retrait – usuh
- révolution – rotacija
- rhombe – romb
- risque du première espèce – pogreška prve
vrste
- risque du seconde espèce – pogreška druge
vrste
- rivet – bolcna
- robot – robot
- robotique – robotika
- rotation – rotacija
- rotations de la Terre – rotacija, Zemljina
- routeur – usmjernik
- rubau de mesure – vrpca, mjerna
- RVB – RGB
- satellite – satelit
- satellite géostationnaire – satelit,
geostacionarni
- scalaire – skalar
- scannage – skeniranje
- scène – scena
- sciences de la Terre – geoznanosti
- science technique – znanosti, tehničke
- sécante – sekans; sekanta
- sécante – transversala
- seconde – sekunda
- secteur circulaire – isječak, kružni
- secteur sphérique – isječak, kuglin
- segment – segment
- segment de cercle – odsječak, kružni
- segment sphérique – odsječak, kuglin
- séismologie – seizmologija
- sémantique – semantika
- sensibilité – osjetljivost
- sensibilité à la lumière – osjetljivost na
svjetlost
- sensibilité chromatique – osjetljivost na boje
- sensibilité d'une nivelle – osjetljivost libele
- sensibilité spectrale – osjetljivost na boje;
osjetljivost, spektralna
- sensibilité spectrale d'oeil – osjetljivost oka,
spektralna
- séquence – niz, mjerni
- série arithmétique – red, aritmetički
- serie de cartes – niz mjerila, prihvaćeni
- série de clichés – blok fotografija
- série de puissances – red potencija
- série d'observation – serija opažanja
- sérigraphie – sitotisak
- servage – služnost
- service cartographique – služba, kartografska
- seuil de perception – veličina prikaza,
minimalna
- sextant – sekstant
- shareware – shareware
- SI – sustav jedinica, Međunarodni
- SIG – sustav, geoinformacijski
- signal – signal
- signal – značka
- signal de mesure – signal, mjerni
- signal d'entrée – poticaj
- signalisation – signalizacija
- signe – znak, kartografski

- signe de démarcation – oznaka, medna
 signe symbolique – signatura, točkasta
 simplexe – simpleks
 simulation – simulacija
 sinus – sinus
 sinusoïde – sinusoida
 situation – planimetrija
 Société Internationale de Photogrammétrie et
 de Télédétection – ISPRS
 socle – ploča, osnovna
 somme des carrée – suma kvadrata
 source de lumière – izvor svjetlosti
 source lumineuse – izvor svjetlosti
 source ponctuelle – izvor (svjetlosti),
 točkasti
 sous-multiple d'une unité (de mesure) –
 nižekratnik mjerne jedinice
 spécification technique – specifikacija,
 tehnička
 spectre – spektar
 spectre electromagnétique – spektar,
 elektromagnetski
 spectromètre – spektroskop
 sphère – sfera
 sphère céleste – sfera, nebeska
 sphéroïde – sferoid
 spirale – zavojnica
 spirale d'Archimède – zavojnica
 spirale logarithmique – spirala, logaritamska
 spline – splajn
 SPOT (Système Pour l'Observation de la
 Terre) – SPOT
 stabilité dimensionnelle – stabilnost,
 dimenzionalna
 stabilité dimensionnelle (du papier) –
 promjena papira, dimenzionalna
 stadia horizontale – letva, bazisna
 stadia topographique – letva, daljinomjerna;
 letva, tahimetarska
 stadimètre – daljinomjer
 stadimètre à angle constant – daljinomjer s
 konstantnim paralaktičkim kutom
 stadimètre à base stadimétrique constante –
 daljinomjer s konstantnom bazom na
 cilju
 stadimètre à double image – daljinomjer s
 dvostrukom slikom
 stadimètre à traits parallèles – daljinomjer s
 nitima
 station – stajalište; točka, mjerna
 station de l'instrument – stajalište
 station excentrée – točka, ekscentrična
 stajališna
 statistique – statistika
 stéréogramme – stereogram
 stéréomètre – stereometar
 stéréominute – original, fotogrametrijski
 stéréophotogrammétrie –
 stereofotogrametrija
 stéréoscope – stereoskop
 sujet (d'une carte) object (d'une
 représentation cartographique) –
 objekt sadržaja karte
 superficie mécanique – mjerenje površine,
 mehaničko
 support de mire – papuča za mjernu letvu;
 podupirač mjerne letve
 support d'enregistrement – sredstvo, zapisno
 support imprimant – forma, tiskovna
 surface – ploha
 surface auxiliaire de projection – ploha,
 pomoćna
 surface de niveau – nivoploha
 surface de référence – ploha, referentna;
 ploha referentnog elipsoida
 sylviculture – šumarstvo
 symbole – signatura; signatura, slikovita;
 signatura, zorna
 symbole alphabétique – slovo kao
 kartografski znak
 symbole alphanumérique – signatura,
 slovnobrojčana
 symbole à trois dimensions – znak,
 trodimenzionalni
 symbole de forme géométrique – signatura,
 geometrijska
 symbole d'une unité (de mesure) – znak
 (mjerne) jedinice
 symbole topographique – znak, topografski
 symétrie – simetrija
 synthèse aditive – miješanje boja, aditivno
 synthèse soustractive – miješanje boja,
 suptraktivno
 système – sustav
 système achromatique – akromat
 système afocal – sustav, afokalni
 système binaire – sustav, binarni
 système coherént d'unités (de mesure) –
 sustav (mjernih) jedinica, koherentni

<p> système de bulletins électroniques – sustav s oglasnom pločom système de classification – sustav karata, kataložni système de coordonnées – sustav, koordinatni système de coordonnées photographiques – sustav, slikovni koordinatni système de découpage – sustav podjele na listove système de l'information géographique – sustav, geoinformacijski système de mesure – sustav, mjerni système de numération – nomenklatura lista système (de numération) binaire – zapis, binarni système de numération décimal – sustav, decimalni système d'equations – sustav jednadžbi système d'equations linéaire – sustav linearnih jednadžbi système d'exploitation – sustav, operacijski système d'unités (de mesure) – sustav (mjernih) jedinica système hexadécimal – sustav, heksadecimalni Système interantional d'unités – sustav jedinica, Međunarodni système mondial de radionavigation – sustav, radionavigacijski système optique – sustav, optički système optique coaxiale – sustav, koaksijalni optički système optique d'oeil – sustav oka, optički systèmes de géopositionnement – sustav, globalni navigacijski système sexagésimal – sustav, seksagezimalni système solaire – sustav, Sunčev système topographique – sustav, topografski table – tablica tableau – polje tableau de signes conventionnels – ključ, kartografski Table de Peutinger – Tabula Peutingeriana table traçante – ploter Tabula Peutingeriana – Tabula Peutingeriana tachéomètre – tahimetar; teodolit, daljinomjerni tachéomètre à diagraphme – dijagram-tahimetar </p>	<p> tachéomètre à double image – daljinomjer s dvostrukom slikom tachéomètre auto-réducteur – tahimetar, autoredukcijski tachéomètre électronique – tahimetar, elektronički tachéométrie – tahimetrija tachymètre – tahimetar; teodolit, daljinomjerni tachymètre électronique – tahimetar, elektronički talkie-walkie – toki-voki tangente – tangens; tangenta technique – tehnika technique de génie rural – tehnika, kulturna technologie – tehnologija tectonique – tektonika teinte hypsométrique – boja hipsometrijske skale teinte plate – ton, puni téléchargement – učitavanje s udaljenog računala télécommunications – telekomunikacije télédétection – istraživanja, daljinska télématique – telematika télémetre – daljinomjer; telemetar télémetre à impulsion – daljinomjer, impulsni télémetre à micro-ondes – daljinomjer, mikrovalni télémetre électromagnétique – daljinomjer, elektronički télémetre électronique – daljinomjer, elektronički télémetre électro-optique – daljinomjer, elektrooptički télémetre optique – daljinomjer, optički télémetre stéréoscopique – daljinomjer, stereoskopski téléobjectif – teleobjektiv telescope – teleskop témoin, de couleur – skala boja, kontrolna température – temperatura température de référence – temperatura, referencijska température d'etalonnage – temperatura umjeravanja temps de cycle – period temps de réponse – vrijeme, odzivno tenue à jour – održavanje </p>
---	---

- tenué à jour du cadastre – održavanje katastarskog operata
 téra – tera
 terminologie – terminologija
 terrain – teren; zemljište
 terrain à bâtir – čestica, građevinska; zemljište, građevinsko
 terrain inculte – zemljište, neobrađeno
 Terre – Zemlja
 terrestre – terestrički
 test de Student – t-test
 test F – F-test
 test statistique – test, statistički
 test t – t-test
 test χ^2 – test, χ^2 -
 tétraèdre – tetraedar
 texture – tekstura
 théodolite – teodolit
 théodolite à affichage numérique – teodolit, digitalni
 théodolite à gyroscope – teodolit, azimutalni
 théodolite à répétition – teodolit, repetijski
 théodolite astronomique – teodolit, astronomski
 théodolite à suspension – teodolit, ovjesni
 théodolite avec stadia horizontale – teodolit s bazisnom letvom
 théodolite-boussole – teodolit, busolni
 théodolite électronique – teodolit, digitalni; teodolit, elektronički
 théodolite optique – teodolit, optički
 théorème du binôme – formula, binomna
 théorie de l'information – teorija informacija
 théorie des ensembles – teorija skupova
 théorie des erreurs – teorija pogrešaka
 théorie des probabilités – teorija vjerojatnosti
 thermomètre – termometar
 thermomètre enregistreur – termograf
 titre de la carte – naslov karte
 tolérance – odstupanje, dopušteno
 topographie – geodezija, niža; objekt, topografski; topografija
 topologie – topologija
 topométrie industrielle et de génie civil – izmjera, inženjerska
 toponyms – toponimi
 toponymie – toponimija; toponomastika
 toucher – dodirivanje
 tourillonnement – pogreška horizontalne osi
 traçabilité – sljedivost
 tracé – trasa
 traitement interactif – obrada, interaktivna
 traitements des images – obrada snimaka
 traits stadimétrique – niti, daljinomjerne
 trajectoire orthogonal – trajektorije, ortogonalne
 trame – površina, rastrirana; raster
 tramer – rastriranje
 transcription – transkripcija geografskih imena
 transducteur de mesure – pretvornik, mjerni
 transformation – transformacija
 transformation affine – transformacija, afina
 transformation de Helmholtz – transformacija, Helmholtzova
 translation – translacija
 translittération – transliteracija
 transmission – transmisija
 transmission sans fil – komunikacija, bežična
 transparence – transparentnost
 trapèze – trapez
 travail de terrain – radovi, terenski
 trépied – stativ
 triangle – trokut
 triangle de calage – tronožac
 triangle rectangle – trokut, pravokutni
 triangle sphérique – trokut, sferni
 triangulateur – triangulator
 triangulation – triangulacija
 triangulation aérienne – aerotriangulacija
 triangulation de Delaunay – triangulacija, Delaunayova
 trigonométrie – trigonometrija
 trigonométrie sphérique – trigonometrija, sferna
 trilatération – trilateracija
 triplet (objectif) – triplet
 troposphère – troposfera
 types d'écritures – pisma, kartografska
 typographie – tipografija
 ultraviolet – UV
 Union Géodésique et Géophysique Internationale – IUGG
 unité angulaire – jedinice za mjerenje kuta
 unité de mesure – jedinica, mjerna
 unité (de mesure) cohérente – jedinica, koherentna (mjerna)
 unité (de mesure) de base – jedinica, osnovna mjerna

- unité (de mesure dérivée) – jedinica,
 izvedena (mjerna)
 unité (de mesure) du longueur – jedinica za
 mjerenje duljine
 unité (de mesure) hors système – jedinica,
 izvansustavna (mjerna)
 unité du temperature – jedinica temperature
 unité imaginaire – jedinica, imaginarna
 urbanisme – urbanizam
 UV-filtre – UV-filtar
 vacuum – vakuum
 vague – val
 valeur conventionnelle (de référence) d'une
 grandeur – vrijednost (mjerene)
 veličine, dogovorena
 valeur de répétabilité – vrijednost
 ponovljivosti, mjerna
 valeur de seuil – prag vrijednosti veličine
 valeur d'observation – očitanje
 valeur d'un division – vrijednost podjeljka
 valeur (d'une teinte) – vrijednost, tonska
 valeur (d'un grandeur) – vrijednost (veličine)
 valeur la plus probable – vrijednost,
 najvjerodostojnija
 valeur moyene – vrijednost, srednja
 valeur nominale – vrijednost, nazivna
 valeur vraie – vrijednost, prava; vrijednost
 veličine, (istinita)
 valuation – normirati
 valuation du sol – bonitiranje
 variable – varijabla
 variable aléatoire – varijabla, slučajna
 variable aléatoire centrée – varijabla,
 usredištena slučajna
 variance – varijanca
 variance (d'un variable aléatoire ou d'une loi
 de probabilité) – varijanca (slučajne
 varijable ili razdiobe vjerojatnosti)
 variance (expérimental) – varijanca,
 empirijska
 vecteur – vektor
 vecteur données – sloj, vektorski
 végétation – vegetacija
 vélocité – brzina
 vérification – ispitivanje; umjeravanje
 vérification des instruments de mesure –
 ispitivanje mjernih instrumenata
 vernier – nonijus
 verticale – težišnica
 vidéo – video
 vignettage – vinjetiranje
 vignette – vinjeta
 vis calante – vijak, podnožni
 vis centrale de fixation – vijak, središnji
 vis de basculement – vijak, elevacijski
 vis de blocage de basculement – stezaljka
 dalekozora
 vis de blocage de la répétition – stezaljka,
 repeticijska
 vis de blocage horizontal – stezaljka alhidade
 vis de blocage pivotelement – stezaljka
 alhidade
 vis de fin calage – vijak, elevacijski
 vis de rappel du basculement – uređaj za fino
 pomicanje dalekozora
 vis de rappel du pivotement – uređaj za fino
 pomicanje alhidade
 vis de réglage – vijak, korekcijski
 visée – vizura
 visées réciproques – pravci, obostrani
 viseur – diopter
 visibilité – vidljivost
 vision stéréoscopique – dojam, prostorni
 vis micrométrique – vijak, mikrometerski
 visualisation cartographique – vizualizacija,
 kartografska
 vitesse de la lumière – brzina svjetlosti
 volt – volt
 volume – obujam
 vue a vol d'oiseau – perspektiva, ptičja
 vue perspective – prikaz, perspektivni
 watt – vat
 wiki – wiki
 Wikipédia – wikipedija
 X bande – kanal, X
 zénit – zenit
 zéro (d'un réseau de nivellement) –
 nivoploha, nulta
 zone économique exclusive – pojas,
 gospodarski

Njemačko-hrvatsko kazalo

- 3-D Graphik – grafika, trodimenzionalna
 3D-Koordinatenmessung – određivanje
 točaka, prostorno
 Abberation, sphärische – otklon, sferni
 Abbildung – projekcija
 Abbildung, abstandstreue – projekcija,
 ekvidistantna
 Abbildung, Aitows kartographische –
 projekcija, Aitovljeva
 Abbildung, flächentreue – projekcija,
 ekvivalentna
 Abbildung, gnomonische – projekcija,
 centralna
 Abbildung, isometrische – izometrija
 Abbildung, kartographische – projekcija,
 kartografska
 Abbildung, konforme – projekcija,
 konformna
 Abbildung, Mollweides kartographisches –
 projekcija, Mollweideova
 Abbildung, normalachsige – projekcija,
 upravna
 Abbildung, optische – preslikavanje, optičko
 Abbildung, ortographische – projekcija,
 ortografska
 Abbildung, perspektive – projekcija,
 perspektivna
 Abbildung, polykonische – projekcija,
 polikonusna
 Abbildung, punktuelle – preslikavanje,
 točkasto
 Abbildung, querachsige – projekcija,
 poprečna
 Abbildung, schiefachsige – projekcija, kosa
 Abbildungsebene – ravnina, projekcijska
 Abbildungsfehler – pogreška preslikavanja
 Abbildungsmaßstab – mjerilo preslikavanja
 Abbildungsmaßstab – mjerilo preslikavanja,
 poprečno (linearno)
 Abbildung, unechtikonische – projekcija,
 pseudokonusna
 Abbildung, unechtzyllindrische – projekcija,
 pseudocilindrična
 Abbildung, vermittelnde – projekcija,
 uvjetna
 Abbildung, winkeltreue – projekcija,
 konformna
 Aberration, chromatische – otklon, kromatski
 Abgangsschrift – ime uz okvir lista
 Abgleichen – ugađanje instrumenta
 Abhängigkeit, stochastische – ovisnost,
 stohastična
 Ableitung – derivacija
 Ableitung, höhere – derivacija višega reda
 Ableitung, partielle – derivacija, parcijalna
 Ableseeinrichtung – uređaj za očitavanje
 Ablesefehler – pogreška očitavanja
 Ablesung – očitavanje
 Abplattung – spljoštenost
 Abrunden – zaokruživanje
 Abschlussfehler – pogreška priključka
 Abschnitt eines Flurstücks – dio katastarske
 čestice
 Abschnitt – segment
 Absolutwert – vrijednost, apsolutna
 Absorption – apsorpcija
 Absorptionsfilter – filter
 Abstammung – porijeklo
 Abstand, Euklidischer – udaljenost,
 euklidska
 Absteckelemente – elementi iskolčenja
 Absteckplan – nacrt iskolčenja
 Absteckung – iskolčenje
 Absteckung, orthogonale – metoda
 iskolčenja, ortogonalna
 Absteckung, polare – metoda iskolčenja,
 polarna
 Abstraktion – apstrakcija
 Abszisse – apscisa
 Abtaster – skener
 Abtaster, mechanischer – skener, mehanički
 Abtaster, multispektraler – skener,
 multispektralni
 Abtastsystem – skener
 Abtastung – skeniranje
 Abweichung – odstupanje
 Abweichung, grobe – odstupanje, grubo
 Abweichung, mittlere quadratische –
 pogreška, srednja kvadratna
 Abweichung, relative – odstupanje, relativno
 Abweichung, wahre – odstupanje, istinito
 Abweichung, zufällige – odstupanje,
 slučajno
 Achromat – akromat
 Achse, optische – os, optička
 Achtflach – oktaedar
 Adaptation des Auges – adaptacija oka
 Addiereung – zbrajanje
 Additamentenmethode – metoda aditamenata
 Additionskonstante – konstanta, adicijska

- Adjazenz – susjedstvo
 Adresse – adresa
 AdV (Arbeitsgemeinschaft der Vermessungsverwaltungen der Länder der Bundesrepublik Deutschland) – AdV
 AD-Wandler – A/D-pretvarač
 Aerophotogrammetrie – aerofotogrametrija
 Aerotriangulation – aerotriangulacija
 Aerotriangulierung – aerotriangulacija
 Affintransformation – transformacija, afina
 AGA (Arbeitsgruppe Automation in der Kartographie) – AGA
 Aggregation – spajanje
 Agrarverfahren – operacije, agrarne
 Ähnlichkeitstransformation – transformacija, Helmertova
 Akkomodation – akomodacija oka
 Akkreditierung – ovlašćivanje
 Akkreditierung (eines Prüflaboratoriums) – ovlast, ispitna
 Akreditierungsstelle (für Prüflaboratorien) – tijelo, ispitivališno ovlasno
 Aktualisierung – osuvremenjivanje
 Alarm – alarm
 ALB (Automatisiertes Liegenschaftsbuch) – ALB
 Algebra – algebra
 Algebra, lineare – algebra, linearna
 Algorithmus – algoritam
 Algorithmus, Euklidischer – algoritam, Euklidov
 Algorithmus, Gaußscher – algoritam, Gaussov
 Alhidade – alhidada
 Alhidadenlibelle – libela, alhidadna
 Alignement – aliniranje
 Alignierinstrument – instrument za aliniranje
 Alignmentlaser – laser za aliniranje
 ALK (Automatisierte Liegenschaftskarte) – ALK
 ALKIS (Amtliches Liegenschaftskataster-Informationssystem) – ALKIS
 Almanach – almanah
 alphanumerisch – alfanumerički
 (Alt)grad – stupanj
 Ametropie – ametropija
 Ampere – amper
 Amplitude – amplituda
 Amplitudenmodulation – modulacija amplitude
 Amtliches topographisch-kartographisches Informationssystem der Republik Kroatien – STOKIS
 Anaglyphenkarte – karta, anaglifna
 analog – analogan
 Analogie – analogija
 Analogien, Nepersche – pravilo, Napierovo
 Analog-Instrument – instrument, analogni
 Analyse – analiza
 Analyse, fuzzy – analiza, neizrastita
 Analyse, harmonische – analiza, harmonijska
 Analyse, mathematische – analiza, matematička
 Analyse, numerische – analiza, numerička
 Analyse, statistische – statistika, matematička
 Anastigmat – anastigmat
 Aneroidbarometer – barometar, aneroidni
 Animation – animacija
 Animation, kartographische – animacija, kartografska
 Anmerkung – anotacija
 Anrampung – rampa, prelazna
 Anschlussfehler – pogreška priključka
 Anschlusspunkt – točka, priključna
 Anschlussrichtung – smjer, priključni
 Ansicht(zentral)perspektivische – prikaz, perspektivni
 Antireflexbelag – sloj, antirefleksni
 Antwortzeit – vrijeme, odzivno
 Anwender-Software – softver, aplikacijski
 Anzahl der Freiheitsgrade – broj stupnjeva slobode
 Anzeige, analoge – pokazivanje, analogno
 Anzeigebereich – opseg pokazivanja
 Anzeige (des Instrumentes) – pokazivanje mjerila
 Anzeigeeinrichtung – uređaj, pokazni
 Anzeigefehler des Messgerätes – pogreška (pokazivanja) mjerila
 Anzeigemessgerät – mjerilo, pokazno
 Anzielen – viziranje, optičko
 Aperturblende – zaslon, aperturni
 Apochromat – apokromat
 Apothema – apotem(a)
 Approximation – aproksimacija
 Aproximation, lineare – aproksimacija, linearna

- Äquator – ekvator
 Äquideformate – izokola
 äquidistant – ekvidistantno
 Äquinoktium – ekvinocij
 Äquivalenz – ekvivalencija
 Ar – ar
 Arbeitsplatz – stanica, radna
 Archipel – arhipelag
 Architekturphotogrammetrie –
 fotogrametrija, arhitektonska
 Areafunktionen – funkcije, area
 Argument – argument
 Arithmetik – aritmetika
 Arkusfunktionen – funkcije, arkus
 Arretierung – uređaj za aretiranje
 Arrondierung – arondacija
 Assanierung von Wohngebieten – asanacija
 naselja
 Assembler – asembler
 Asthenosphäre – astenosfera
 Astigmatismus – astigmatizam
 Astigmatismus des Auges – astigmatizam
 oka
 Astrolab(ium) – astrolab
 Astronomie – astronomija
 Astronomie, geodätische – astronomija,
 geodetska
 Astronomie, praktische – astronomija,
 praktična
 Astronomie, sphärische – astronomija, sferna
 Astrophysik – astrofizika
 Asymptote – asimptota
 ATKIS (Amtliches Topographisch-
 Kartographisches
 Informationssystem) – ATKIS
 Atlas – atlas
 Atlas, thematischer – atlas, tematski
 Atmosphäre – atmosfera
 Atomuhr – sat, atomski
 Atomzeit – vrijeme, atomsko
 Attribut – atribut
 Attributgenauigkeit – točnost atributa
 Attribut, thematisches – atribut, tematski
 Attributwert – vrijednost, atributna
 Attribut, zeitliches – atribut, vremenski
 Auffangebene – ravnina slike
 Auflösung – rezolucija; stapanje
 Auflösung der Normalgleichungen –
 rješavanje normalnih jednadžbi
 Auflösung, spektrale – rezolucija, spektralna
 Auflösungsvermögen – moć razlučivanja
 Auflösung, temporale – rezolucija,
 vremenska
 Auflösungsverbindung – udruživanje
 rezolucije
 Aufnahme – izmjera
 Aufnahmebasis – baza snimanja
 Aufnahmemaßstab – mjerilo snimanja
 Aufnahmetz – mreža (točaka), detaljna
 Aufnahme, photographische – snimanje,
 fotografsko
 Aufnahmeskizze – skica izmjere
 Aufnahme, topographische – izmjera,
 topografska
 Aufnahmevermerk – podatak o izmjeri
 aufnehmen und fallenlassen – vuci i pusti
 aufrastern – rastriranje
 Aufriß – nacr
 Aufrunden – zaokruživanje
 Aufstellung eines Grundkatasters – izrada
 katastra zemljišta
 Aufziehen – kaširanje
 Auge - Sehorgan – oko - organ vida
 Augenabstand – razmak očiju
 Augenbasis – baza oka
 Augenlinse – leća oka
 Ausgleichung – izjednačenje
 Ausgleichung bedingter Beobachtungen –
 izjednačenje uvjetnih jednadžbi
 Ausgleichung bedingter Beobachtungen mit
 Unbekanten – izjednačenje uvjetnih
 jednadžbi s nepoznicama
 Ausgleichung direkter Beobachtungen –
 izjednačenje direktnih mjerenja
 Ausgleichung korrelierter Beobachtungen –
 izjednačenje koreliranih mjerenja
 Ausgleichungsrechnung – račun izjednačenja
 Ausgleichungsrechnung nach der Methode
 der kleinsten Quadrate – izjednačenje
 metodom najmanjih kvadrata
 Ausgleichung vermittelnder Beobachtungen
 – izjednačenje posrednih opažanja
 Ausgleichung vermittelnder Beobachtungen
 mit Bedingungsgleichungen –
 izjednačenje posrednih mjerenja
 (opažanja) s uvjetnim jednadžbama
 Ausgrabung – iskop
 Aushub – iskop
 Auslegung, öffentliche – izlaganje na javni
 uvid

- Ausreiser – odstupanje, grubo
 Ausriss(karten)zeichen – signatura, nacrtna
 Aussage, kartographische – informacija, kartografska
 Ausschachtung – iskop
 Austritpupille – pupila, izlazna
 Auswertegerät – autograf; stereoinstrument
 Auswertung – restitucija
 Auswertung, automatische – restitucija, automatska
 Auswertung, stereoskopische – izmjera, stereoskopska
 Auszug aus dem Liegenschaftskataster – izvod iz katastarskog operata
 Autograph – autograf
 Autokarte – autokarta
 Autokollimation – autokolimacija
 Autokollimationsokular – okular, autokolimacijski
 Autokollimationszusatz – okular, autokolimacijski
 Autokollimator – autokolimator
 Autokorrelation – autokorelacija
 Axiom – aksiom
 Axonometrie – aksonometrija
 Azimut – azimut
 Azimutalabbildung – projekcija, azimutalna
 Azimut, astronomisches – azimut, astronomski
 Azimutbedingungen – uvjet azimuta
 Azimut, geodätisches – azimut, geodetski
 Azimuttheodolit – teodolit, azimutalni
 Azimut, topographischer – kut, smjerni
 Bankett – bankina
 Bär, Grosser – medvjed, Veliki
 Barometer – barometar
 Baryzenter – centar mase
 Basis – baza; bazis
 Basis – osnovica, geodetska ispitna
 Basis der Potenz – baza potencije
 Basis eines Vektorraumes – baza vektorskog prostora
 Basislatte – letva, bazisna
 Basis, logarithmische – baza logaritma
 Basismeißgerät – uređaji s invarnim žicama i vrpčama, mjerni
 Basisnetz – mreža, bazisna
 Basisvergrößerungsnetz – mreža, bazisna
 Basisverhältnis – odnos, bazisni
 Bathymetrie – batimetrija
 Bau – građevina
 Baufuchtlinie – linija, građevna
 Baugelände – zemljište, građevinsko
 Baugrenze – granica gradnje
 Bauobjekt – građevina
 Bauplatz – čestica, građevinska
 Bauvermessung – izmjera na gradilištu
 Bauwerk – građevina
 Bearbeitung, interaktive – obrada, interaktivna; uređivanje, interaktivno
 Bebauungsplan – plan, urbanistički
 Belastungsmessung – mjerenja pod opterećenjem
 Belastungsprobe – opterećivanje, probno
 Beleuchtung – osvjetljenje
 Beleuchtung, gerichtete – osvjetljenje, usmjereno
 Beleuchtungsstärke – osvjetljenost
 Belichten – osvjetljavanje
 Belichtung – osvjetljavanje
 Benutzeroberfläche, graphische – sučelje, grafičko korisničko
 Beobachtugen, äquivalente – opažanja, ekvivalentna
 Beobachtungen, fingierte – mjerenja, fiktivna
 Beobachtungspfeiler – stup za mjerenje
 Beobachtungsreihe – serija opažanja
 Beobachtungsvektor – vektor mjerenja
 Beobachtungszeit – očitanje
 Beobachtungszeit – vrijeme opažanja
 Beobachtungszeitraum – sesija
 Beobachtung, überschüssige – opažanje, prekobrojno
 Bereich, optischer – spektar, optički
 Bergbau – rudarstvo
 Bergstriche – šrafe
 Berichtigung – reambulacija
 Berichtigung des Liegenschaftskatasters – reambulacija katastarskih podataka
 Berufung – žalba
 Berührende – tangenta
 Berührungslinie – linija bez deformacija
 Berühr(ungs)punkt – diralište
 Beschwerde – žalba
 Bestimmung – definicija
 Betrachtung – opažanje
 Betriebssystem – sustav, operacijski
 Beugung – ogib svjetlosti
 Bewässerung – irigacija

- Bewässerungskanal – kanal, irigacijski
 Beweis – dokaz
 Bewertung – normirati
 Beziehung – relacija
 Bezier-Kurve – krivulja, Bézierova
 Bezugsbedingungen – uvjeti, referencijski
 Bezugsfläche – ploha, referentna
 Bezugssystem, geodätisches – sustav, geodetski referentni
 Bezugssystem, lokales – sustav, lokalni referentni
 Bezugstemperatur – temperatura, referencijska
 Bijektivität – bijekcija
 Bild – snimka
 Bild, aufrechtes – slika, uspravna
 Bildbasis – aerobaza
 Bildblock – blok snimaka
 Bilddatei – datoteka, slikovna
 Bilddaten (pl.) – podatak, slikovni
 Bild, digitales – slika, digitalna
 Bildebene – ravnina slike
 Bildelement – piksel
 Bilder, multitemporale – snimke, multitemporalne
 Bildfeldwölbung – zakrivljenost polja slike
 Bildhauptpunkt – točka snimke, glavna
 Bildhorizont – horizont snimke
 Bildinterpretation – fotointerpretacija; interpretacija snimke
 Bildkoordinatensystem – sustav, slikovni koordinatni
 Bildmaßstab – mjerilo snimanja
 Bild, multispektrales – snimka, multispektralna
 Bild, optisches – slika, optička
 Bild, panchromatisches – snimka, pankromatska
 Bildparallaxe – paralaksa nitnoga križa
 Bildprozessierung – obrada snimaka
 Bildreihe – blok fotografija
 Bildschirm – monitor; zaslon
 Bildschirmkopie – kopija, tvrda
 Bildverarbeitung, digitale – obrada slike, digitalna
 Bildweite – daljina slike
 Binärsystem – zapis, binarni
 bin Funktion – funkcija, bin
 Binom – binom
 Binomialformel – formula, binomna
 Binomialkoeffizient – koeficijent, binomni
 Binomialverteilung – razdioba, binomna
 Biostereometrie – biostereometrija
 Bits pro inch – bpi
 BKG (Bundesamt für Kartographie und Geodäsie) – BKG
 Blatteinteilung – podjela karte na listove
 Blattnumerierung – nomenklatura lista
 Blattschnittsystem – sustav podjele na listove
 Blende – zaslon
 Blockausgleichung – izjednačenje bloka
 Blockbild – blokdiagram
 Bodenbewachsung – vegetacija
 Bodenbonitierung – bonitiranje
 Bodenenteigung – izvlaštenje
 Bodenkunde – pedologija
 Bodenmelioration – melioracije, agrotehničke
 Bodenplatte – ploča za centriranje
 Bodenreform – reforma, agrarna
 Bogen – luk
 Bogenrücken – ekstrados
 Bogenschnitt – presjek, lučni
 Bogenwechsel – točka obrata na vertikalnoj krivulji
 Bolzen – bolcna
 Bonitierungsklasse – klasa, bonitetna
 Brechungsindex (zastarjeli izraz) – indeks loma
 Brechwert – jakost, optička
 Brechzahl – indeks loma
 Breite, astronomische – širina, astronomska
 Breite, geodätische – širina, geodetska
 Breite, geographische – širina, geografska
 Breite, geozentrische – širina, geocentrična
 Breitenkreis – paralela
 Breitenkreis, astronomischer – paralela, astronomska
 Breitenkreis, geodätischer – paralela, geodetska
 Brennpunkt – žarište
 Brennweite – daljina, žarišna
 Brennweite, geeichte – udaljenost, kalibrirana žarišna
 Brennweite, hyperfokale – udaljenost, hiperfokalna
 Brennweite, kalibrierte – udaljenost, kalibrirana žarišna
 Bruchlinie – prijelomnica
 Brückenöffnung – otvor mosta

- Buchstabenkartenzeichen – slovo kao kartografski znak
- Bucht – zaljev
- Bunnton – ton boje
- Burg, befestigte – kaštel
- Bussolentheodolit – teodolit, busolni
- Caisson – keson
- Charakteristik – značajka
- χ^2 -Test – test, χ^2 -
 χ^2 Verteilung – razdioba, χ^2 -
- Chip – čip
- Chorde – tetiva
- Codierung – kodiranje
- Cogeoid – kogeoid
- Compiler – kompilator
- Computergraphik – grafika, računalna
- Darstellung, kartenverwandte – prikaz srodan karti
- Darstellung, kartographische – prikaz, kartografski
- Darstellungselemente – elementi, grafički
- Datei – datoteka
- Dateikoordinaten – koordinate datoteke
- Datei, sequentielle – datoteka, sekvencijalna
- Daten – podaci
- Datenbank – baza podataka
- Datenbank, objekt-orientierte – baza podataka, objektno orijentirana
- Datenbank, relationale – baza podataka, relacijska
- Datenbank, topographische – baza podataka, topografska
- Daten, digitale – podaci, digitalni
- Daten, ephemerische – podaci, efemerički
- Datenformat – format podataka
- Daten, hydrographische – podaci, hidrografski
- Datenkonversion – konverzija podataka
- Datenmodell – model podataka
- Datenmodellierung – modeliranje podataka
- Datenmodell, relationales – model podataka, relacijski
- Daten, thematische – podaci, tematski
- Daten, topologisch strukturierte – podaci, topološki strukturirani
- Datentransfer – prijenos podataka
- Datenvollständigkeit – potpunost podataka
- Datum – datum
- Datum, dreidimensionales – datum, trodimenzionalni
- Datum, geodätisches – datum, geodetski
- Datum, globales – datum, globalni
- Datum, hybrides dreidimensionales geodätisches – datum, hibridni trodimenzionalni geodetski
- Datum, Julianisches – datum, Julijanski
- Datum, kroatisches geodätisches – datum, hrvatski geodetski
- Datum, lokales – datum, lokalni
- Datum, vertikales – datum, visinski
- Datum, zweidimensionales – datum, dvodimenzionalni
- Deduktion – dedukcija
- Definition – definicija
- Deformationsmessung – mjerenje deformacija
- Deklination – deklinacija
- Delaunay-Triangulation – triangulacija, Delaunayova
- Deltoid – deltoid
- Demodulation – demodulacija
- Demodulator – demodulator
- Derivierte – derivacija
- Detailpunkt – točka, detaljna
- Detektor – otkrivalo
- Detektor, Infrarot und Mikrowellen – detektor, infracrveni i mikrovalni
- Determinante – determinanta
- Dezimalbruch – broj, decimalni
- Dezimale – decimala
- Dezimalzahl – broj, decimalni
- Dezimeter – decimetar
- Diagonale – dijagonala
- Diagramm – dijagram
- Diagrammethode – metoda dijagrama
- Diagrammkarte – kartodijagram
- Diagrammtachymeter – dijagram-tahimetar
- Diameter – promjer
- Dichte – gustoća
- Dieder – diedar
- Diensteanbieter – davatelj usluga
- Dienste, standortbezogene – usluge, lokacijske
- Differential – diferencijal
- Differentialgeometrie – geometrija, diferencijalna
- Differentialgleichung – jednadžba, diferencijalna
- Differentialgleichung, partielle – jednadžba, parcijalna diferencijalna

- Differentialrechnung – račun, diferencijalni
 Differentiation – diferenciranje
 Differenz der Vergleichspräzision, kritischer
 – razlika obnovljivosti, kritična
 Differenzmessmethode – metoda,
 diferencijska mjerna
 Diffusion – difuzija svjetlosti
 digital – digitalan
 Digitalanzeige – pokazivanje, digitalno
 Digitalbild – snimka, digitalna
 Digitaldaten – podaci, digitalni
 Digitaldruck – tisak, digitalni
 Digitalfotografie – snimka, digitalna
 Digitalisiergerät – digitalizator
 Digitalisierung – digitalizacija
 Digitalisierung, halbautomatische –
 digitalizacija, poluautomatska
 Digitalisierung, interaktive – digitalizacija,
 interaktivna
 Digitalkamera – kamera, digitalna
 Digitalkarte – karta, digitalna
 Digitalkartographie – kartografija, digitalna
 Digitalnivellier – nivelir, digitalni
 Digitalraster – raster, digitalni
 Digitaltheodolit – teodolit, digitalni
 Digitalzahl – broj, digitalni
 Dimension – dimenzija
 DIN (Deutsches Institut für Normung) – DIN
 Dingenbene – ravnina predmeta
 Dingweite – daljina objekta
 Diopter – dioptar; diopter
 Dioptrie – dioptrijska
 Dioptrieren – dioptriranje
 Diplom-Ingenieur – inženjer, diplomirani
 Diplom-Ingenieur des Vermessungswesens –
 inženjer geodezije, diplomirani
 Diplom-Ingenieurin des Vermessungswesens
 – inženjerka geodezije, diplomirana
 Direktrix – ravnalica
 Disjunktion – disjunktnost
 Diskontinuität, Konrads – diskontinuitet,
 Konradov
 Diskontinuität, Mohorovičić – diskontinuitet,
 Mohorovičićev
 Diskretisierung – diskretizacija
 Diskriminante – diskriminanta
 Dispersion des Lichtes – disperzija svjetlosti
 Distanz, Euklidische – udaljenost, euklidska
 Distanzfaden – niti, daljinomjerne
 Distanzlatte – letva, daljinomjerna
 Distanzmesser – daljinomjer
 Distanzmesser, elektronischer – daljinomjer,
 elektronički
 Distanzmesser, elektrooptischer –
 daljinomjer, elektrooptički
 Distanzmesser, optisches – daljinomjer,
 optički
 Distanzmessung – mjerenje duljine
 Distanzmessungseinheit – jedinica za
 mjerenje duljine
 Distanzstriche – niti, daljinomjerne
 Dividieren – dijeljenje
 Divisor – djelitelj
 Dodekaeder – dodekaedar
 Dokument, normatives – dokument,
 normativni
 Domäne – domena
 Doppelbildstanzmesser – daljinomjer s
 dvostrukom slikom
 Doppelbildentfernungsmesser – daljinomjer
 s dvostrukom slikom
 Doppelbrechung – dvolom
 Doppelkamera – stereokamera
 Doppellibelle – libela, reverzijska
 Doppellotverfahren – metoda, Weisbachova
 Doppler-Messungen – mjerenja, dopplerska
 Dopplerprinzip – princip, dopplerski
 Dosenlibelle – libela, dozna
 Drachenviereck – deltoid
 Drahtmodellrepräsentation – prikazivanje,
 mrežno
 Drehen – slika, zrcalna
 Drehkeil – klin, rotacijski
 Drehung – rotacija
 Dreieck – trokut
 Dreiecknetz – mreža, trigonometrijska
 Dreieckpunkt – točka, trigonometrijska
 Dreieck, rechtwinkliges – trokut, pravokutni
 Dreifuß – tronožac
 Dreiseitprisma – prizma, trostrana
 pravokutna
 Drucker – pisač
 Druckform – forma, tiskovna
 Druckplatte – ploča, tiskovna
 Druckverfahren – postupak, tiskovni
 Durchmesser – promjer
 Durchschlagen – okretanje dalekozora (u
 drugi položaj)
 Durchschlagen der Farbe – probijanje boje
 (Durch)schnitt (der Mengen) – presjek

- Durchschnittswert – vrijednost, srednja
 Ebene – ravnina; sloj
 Echolot – ehosonder
 Echtzeit – vrijeme, stvarno
 Echtzeit-Bewegung Global Positioning System – pozicioniranje u realnom vremenu, kinematičko
 Echtzeitsystem – sustav u stvarnom vremenu
 Ecklinie – dijagonala
 EDM-Gerät – daljinomjer, elektronički
 Effekt, photoelektrischer – efekt, fotoelektrični
 Effekt, topographischer – efekt, topografski
 Eichnormal – etalon
 Eigenschaften, topologische – svojstva, topološka
 Eigentümer – vlasnik
 Eigentumswohnung – vlasništvo, etažno
 Einbetten (Laminieren) – plastificiranje
 Einfallswinkel – kut, upadni
 Einfangen – snepiranje
 Einfluß der Theodolitachsenfehler – utjecaj pogrešaka osi teodolita
 Einflußgröße – veličina, utjecajna
 Einheit, imaginäre – jedinica, imaginarna
 Einheitssystem, internationales – sustav jedinica, Međunarodni
 Einhüllende – envelope
 Einkopieren – ukopiranje
 Einmessen – umjeravanje
 Einschneiden – presjek
 Einspielen der Libelle – vrhunjenje libele
 Einspruch – žalba
 Einstellebene – ravnina izoštravanja
 Einstellen – viziranje, optičko
 Einstellfehler – pogreška viziranja
 Einstelllinse – leća za izoštravanje (slike dalekozora)
 Einstellung der Bildschärfe – izoštravanje slike
 Eintrittssignal – poticaj
 Eintrittspupille – pupila, ulazna
 Einwägen – niveliranje
 Elaborat, geodätisches – elaborat, geodetski
 Elektronik – elektronika
 Elektronisches Kartendarstellungs- und Informations-System – ECDIS
 Element – element
 Elementarfunktion – funkcija, elementarna
 Elementarmathematik – matematika, elementarna
 Elemente, graphische – elementi, grafički
 Elemente, ladungsgekoppelte – CCD (sklop s prijenosom naboja)
 Elle – lakat
 Ellipse – elipsa
 Ellipsoid – elipsoid
 Ellipsoid, geodätisches – elipsoid, geodetski
 Elongation – elongacija
 E-Mail – pošta, elektronička
 Emission – emisija
 Empfänger – prijemnik
 Empfindlichkeit – osjetljivost
 Empfindlichkeit des Auges, spektrale – osjetljivost oka, spektralna
 Empfindlichkeit, spektrale – osjetljivost, spektralna
 Endlos-Feintrieb – zakretanje, beskrajno fino
 Enklave – enklava
 Entfernungsmessung – mjerenje duljine
 Entfernungsmesser – daljinomjer
 Entfernungsmesser mit konstanter Basis – daljinomjer s konstantnom bazom na cilju
 Entfernungsmesser mit veränderlicher Zielbasis – daljinomjer s konstantnim paralaktičkim kutom
 Entfernungsreduktion – redukcija duljina
 Entität – entitet
 Entwurf – projekt
 Entzerrung – redresiranje; rektificiranje
 Enveloppe – envelope
 Ephemeriden – efemeride
 Erdachse – os, Zemljina
 Erde – Zemlja
 Erdelektrizität – geoelekticitet
 Erdellipsoid, mittleres – elipsoid, srednji Zemljin
 Erdzeiten – valovi, Zemljini plimni
 Erdkern – jezgra, Zemljina
 Erdkruste – kora, Zemljina
 Erdkugel – kugla, Zemljina
 Erdmagnetfeld – polje, Zemljino magnetsko
 Erdmagnetpol – pol, Zemljin magnetski
 Erdmantel – plašt, Zemljin
 Erdmessung – geodezija, viša; izmjera Zemlje
 Erdpol – pol
 Erdrotation – rotacija, Zemljina

- Ergebnis, signifikantes – rezultat,
signifikantni
- Erhebung zur Potenz – potenciranje
- Ermächtigung – punomoć
- Erwartungswert – vrijednost, očekivana
- Erzeugende – izvodnica
- Estakada – estakada
- Etalon – etalon
- Europäisches Komitee für Normung – CEN
- EVA (Elektronischer Verkehrslotse für
Autofahrer) – EVA
- Evolute – evoluta
- Evolvente – evolventa
- Exceß, sphärischer – eksces, sferni
- Expertensystem – sustav, ekspertni
- Exponent – eksponent
- Exponentialfunktion – funkcija,
eksponencijalna
- Extensometer – ekstenzometar
- Extinktion – ekstinkcija
- Extinktionskoeffizient – koeficijent
ekstinkcije
- Extrapolation – ekstrapolacija
- Extrapolierung – ekstrapolacija
- extravilan – ekstravilan
- Extremum – ekstrem
- Extremwert – ekstrem
- Exzentrizität der Zielachse – ekscentričnost
(geodetske) vizurne osi
- Exzentrizität, erste – e
- Exzentrizität, lineare – ekscentricitet,
linearni
- Exzentrizität, numerische – ekscentricitet,
numerički
- Fadendistanzmesser – daljinomjer s nitima
- Fadenkreuz – križ, nitni
- Fadenparallaxe – paralaksa nitnoga križa
- Fahrbahn – kolnik
- Fahrbahn, aufgeständerte – estakada
- Fahrbahnverwindung – vitoperenje kolnika
- Faksimielkarte – karta, faksimilna; faksimil
karte
- Faktor – faktor
- Faktorielle – faktorijel
- Fakultät – faktorijel
- Fakultät, Geodätische – fakultet, Geodetski
- Falschfarbenbild – snimka, pseudokolorna
- Farbauszug-Scanner – digitalizator, rasterski
- Farbbildkomposition – kompozicija snimke u
boji
- Farbe – boja
- Farbe, bezogene – boja, relativna
- Farbe, bunte – boja, kromatska
- Farbe, freie – boja, slobodna
- Farbenempfindlichkeit – osjetljivost na boje
- Farbenfehler – otklon, kromatski
- Farbenmonitor – monitor u boji
- Farbenpalette – paleta boja
- Farbensymbolik – simbolika boja
- Farbe, unbedingt gleiche – boje, identične
- Farbe, unbezogene – boja, neposredna
- Farbe, unbunte – boja, akromatska
- Farbharmonie – harmonija boja
- Farbkontrollskala – skala boja, kontrolna
- Farbkreis – krug boja
- Farbmischung, additive – miješanje boja,
aditivno
- Farbmischung, subtraktive – miješanje boja,
suptraktivno
- Farb(platten)vorlage – original boja,
sastavljački
- Farbscanner – digitalizator, rasterski
- Farbskala – skala boja
- Farbspritz-Plotter – ploter, tintni
- Farbtafel – tablica boja
- Farbtiefe – dubina boja
- Färbung – nijansa
- Federplatte – ploča, opružna
- Fehler – pogreška
- Fehlerellipse – elipsa pogrešaka
- Fehlerellipsoid – elipsoid pogrešaka
- Fehlerfortpflanzung – prirast pogrešaka
- Fehlerfortpflanzungsgesetz – zakon prijenosa
pogrešaka
- Fehlergrenzen – pogreške (mjerila), najveće
dopuštene
- Fehlergrenzen von Messgeräten
(Messeinrichtungen) – pogreške
mjerila, granične
- Fehler, grober – pogreška, gruba
- Fehlerlehre – teorija pogrešaka
- Fehler, mittlerer – pogreška, srednja
kvadratna
- Fehler, relativer – pogreška, relativna
- Fehler, systematischer – pogreška, sustavna
- Fehler, wahrscheinlicher – pogreška,
vjerojatna
- Fehlerwahrscheinlichkeitsfunktion – funkcija
vjerojatnosti pogreške
- Fehler, zufälliger – pogreška, slučajna

- Fehlsichtigkeit – ametropija
 Feinablesung – očitanje, fino
 Feinnivellier – nivelir, precizni
 Feinpolygonzug – vlak, precizni poligonski
 Feintrieb – uređaj za fino pomicanje
 Feld – polje; teren; zemljište
 Feldart – radovi, terenski
 Feldaufnahmeblatt – original, terenski
 Feldbuch – zapisnik, terenski
 Feldbuch, elektronisches – zapisnik, digitalni terenski
 Felderkundung – rekognosciranje
 Feldlage – rudina
 Feldskizze – skica, terenska
 Felssignatur – crtež stijena
 Felszeichnung – crtež stijena
 Fenster – prozor
 Fernerkundung – istraživanja, daljinska
 Fernglas – dvogled
 Fernrohr – dalekozor
 Fernrohr, anallaktisches – dalekozor, analaktički
 Fernrohr, astronomisches – dalekozor, astronomski
 Fernrohrdrehachse – os, horizontalna
 Fernrohrleistung – efikasnost dalekozora
 Fernrohrlibelle – libela, nivelacijska
 Fernrohr, terrestrisches – dalekozor, terestrički
 Fernrohrvergrößerung – povećanje dalekozora
 Festlegung, unterirdische – znak točke, podzemni
 Festpoint – točka, stalna
 Festpunktfeld – osnova, geodetska
 Festpunktmarke – znak stalne točke
 Festpunktnetz – mreža, osnovna
 Figur, geometrische – lik, geometrijski
 Film, panchromatischer – film, pankromatski
 Film, photographischer – film
 Filmverzerrung – deformacija filma
 Filter – filter
 Filterfarbe – boja filtra
 Filter, optisches – filter
 Filtration – filtriranje
 Flachdruck – tisak, plošni
 Fläche – ploha; područje
 Fläche, gerasterte – površina, rastrirana
 Flächenberechnung – računanje površine
 Flächenmaßstab – mjerilo površina
 Flächenmessung, graphische – mjerenje površine, grafičko
 Flächenmessung, mechanische – mjerenje površine, mehaničko
 Flächennivellement – nivelman, plošni
 Flächenverzerrung – deformacija površina
 Fluchtlinie – linija, građevna
 Fluchtpunkt – nedogled
 Fluchtstab – trasirka
 Fluchtungsgerät – instrument za aliniranje
 Flur – rudina
 Flurbereinigung – komasacija
 Flurbereinigungsbehörde – organi, komasacijski
 Flurbereinigungsbewertung – procjena, komasacijska
 Flurbereinigungsgebiet – područje, komasacijsko
 Flurbereinigungsmasse – masa, komasacijska
 Flurbereinigungsplan – osnova, komasacijska
 Flurkarte – karta, katastarska; plan, katastarski
 Flurstück – čestica, katastarska
 Flurstückgrenze – međa
 Flurstücknummer – broj katastarske čestice; oznaka katastarske čestice
 Flurstücksabschnitt – dio katastarske čestice
 Flurstücksfläche – površina katastarske čestice
 Flurstücksteilung – dioba
 Flurstücksverzeichnis – popis katastarskih čestica
 Flurstückszerlegung – dioba
 Flut – plima
 Fokalpunkt – točka, fokalna
 Fokussieren – fokusiranje
 Fokussieren, ausseres – izoštravanje, vanjsko
 Fokussieren mit Fokussierlinse – izoštravanje, unutrašnje
 Fokussieren mit Okulartrieb – izoštravanje, vanjsko
 Fokussierlinse – leća za izoštravanje (slike dalekozora)
 Fokussiertrieb – uređaj za izoštravanje
 Fokussierung – fokusiranje
 Fokussierweite – daljina izoštravanja
 Folge, arithmetische – niz, aritmetički
 Folgesatz – korolar
 Folie – sloj

- Format – format
 Format, digitales – format, digitalni
 Formel – formula
 Formel, Heronische – formula, Heronova
 Formel, Taylorische – formula, Taylorova
 Formular – obrazac
 Form, unbestimmte – izraz, neodređeni
 Forstdistrict – revir
 Forstwirtschaft – šumarstvo
 Fortführung der Katasterkarte – održavanje katastarskog plana
 Fortführung des Liegenschaftskatasters – održavanje katastarskog operata
 Fotodiode – fotodioda
 Fotografie – fotografija; snimka
 Fotozelle – fotočelija
 Fourier-Analyse – analiza, Fourierova
 Fraktal – fraktal
 Freeware – freeware
 Freieitsgrad – stupanj slobode
 Freihandlasermeter – daljinomjer, ručni laserski
 Frequenz – frekvencija
 Frequenz, absolute – frekvencija, apsolutna
 Frequenzmodulation – modulacija, frekventna
 Frequenz, relative – frekvencija, relativna
 Frequenzspektrum – spektar, frekvencijski
 Frequenzverteilung – razdioba frekvencija
 Froschperspektive – perspektiva, žablja
 F-Test – F-test
 Fühler – osjetilo
 Fundamentalpunkt – točka, fundamentalna
 Fünfseitprisma – prizma, pentagonalna
 Funktion – funkcija
 Funktion, algebraische – funkcija, algebarska
 Funktionen, inverse trigonometrische – funkcije, arkus
 Funktionen, trigonometrische – funkcije, trigonometrijske
 Funktionen, zyklometrische – funkcije, arkus
 Funktion, gerade – funkcija, parna
 Funktion, implizite – jednačba, implicitna
 Funktion, inverse – funkcija, inverzna
 Funktion, lineare – funkcija, linearna
 Funktion, monoton fallende – funkcija, padajuća
 Funktion, periodische – funkcija, periodska
 Funktion, primitive – funkcija, primitivna
 Funktion, quadratische – funkcija, kvadratna
 Funktion, rationale – funkcija, racionalna
 Funktionsgewicht – težina funkcije
 Funktion, stetige – funkcija, neprekidna
 Funktion, transzendente – funkcija, transcendentna
 Funktion, ungerade – funkcija, neparna
 Funktion, wachsende – funkcija, rastuća
 Fusion, stereoskopische – fuzija, stereoskopska
 Fuß – stopa
 Fusschraube – vijak, podnožni
 Fuzzy-Logik – logika, neizravna
 F-Verteilung – razdioba, Fisherova
 Gammaverteilung – gama-razdioba
 Gang, toter – hod, mrtvi
 Gauss-Krüger-Abbildung – projekcija, Gauss-Krügerova
 Gebietseinheit – jedinica, teritorijalna
 Gebiets(lage)kartenzeichen – signatura, površinska
 Gebietsstufenkarte – kartogram, površinski
 Gebrauchsnormal – etalon, radni
 Gegenmeridian – antimeridijan
 Gegenstandweite – daljina objekta
 Gelände – teren; zemljište
 Gelände(formen)darstellung – prikaz zemljišnih oblika
 Geländekontrollpunkten – točke, kontrolne
 Geländemodell – reljef
 Geländemodell, digitales (DGM) – model, digitalni topografski
 Geländeschummerung – sjenčanje reljefa
 Gelbfilter – filter, žuti
 Genauigkeit – točnost
 Genauigkeit, äußere – točnost, vanjska
 Genauigkeit, innere – točnost, unutrašnja
 Genauigkeit, semantische – točnost, semantička
 Genauigkeitsklasse – razred točnosti
 Genauigkeitsmaße – mjere točnosti
 Genauigkeitsvoranschlag – procjena točnosti, apriori
 Generalisierung, automatische – uopćavanje, automatsko
 Generalisierung, begriffliche – uopćavanje, pojmovno
 Generalisierung, freie – uopćavanje, slobodno
 Generalisierung, gesetzmässige – uopćavanje, normativno

- Generalisierung, kartographische –
 generalizacija, kartografska
 Generatrix – izvodnica
 Geobiologie – geobiologija
 Geobotanik – geobotanika
 Geochemie – geokemija
 Geochronologie – geokronologija
 Geodäsie – geodezija
 Geodäsie, angewandte – geodezija,
 primijenjena
 Geodäsie, höhere – geodezija, viša
 Geodäsie, niedere – geodezija, niža
 Geodäsie, physikalische – geodezija,
 fizikalna
 Geodät – geodet
 Geodaten – geopodaci
 Geodynamik – geodinamika
 GEOGIS (Geographisches
 Grundinformationssystem) –
 GEOGIS
 Geographie – geografija
 Geographisch-Nord (GeN) – sjever,
 geografski
 Geohidrologie – geohidrologija
 Geoid – geoid
 Geoidhöhe – visina, geoidna
 Geoidmodell – model geoida
 Geoidundulation – undulacija, geoidna;
 visina, geoidna
 Geoinformatik – geoinformatika
 Geoinformation – geoinformacija
 Geoinformationssystem – sustav,
 geoinformacijski
 Geoisotherme – geozoterme
 Geokode – geokod
 Geokodierung – geokodiranje
 Geologie – geologija
 Geomatik – geomatika
 Geomechanik – geomehanika
 Geometrie – geometrija
 Geometrie, analytische – geometrija,
 analitička
 Geometrie, darstellende – geometrija,
 nacrtna
 Geometrie, Euklidische – geometrija,
 euklidska
 Geometrie, projektive – geometrija,
 projektivna
 Geometrie, sphärische – geometrija, sferna
 Geomorphologie – geomorfologija
 Geophysik – geofizika
 Geoplastik – geoplastika
 Geopotenzial – geopotencijal
 Georaum – geoprostor
 Georeferenzierung – georeferenciranje
 Georeferenzsystem – sustav, georeferentni
 Geostatik – geostatika
 Geostatistik – geostatistika
 Geotechnik – geotehnika
 Geothermik – geotermika
 Geowissenschaften – geoznanosti
 Gerade – pravac
 Gerät – uređaj
 Gerätefehler – pogreška, instrumentalna
 Gerätekonstante – konstanta mjerila
 Gesamtfehler – pogreška mjerenja, ukupna
 Geschwindigkeit – brzina
 Gesellschaft für Photogrammetrie und
 Fernerkundung, Internationale –
 ISPRS
 Gesellschaft, Kroatische geodätische – HGD
 Gesellschaft, Kroatische kartographische –
 HKD
 Gesichtfeldblende – zaslon vidnog polja
 Gewässerkarte – karta, hidrografska
 Gewicht – težina
 Gewichteinheitsfehler – pogreška jedinične
 težine
 Gewichtkoeffizienten – koeficijenti, težinski
 Gewichtsgleichungen – jednadžbe težina
 Gewölbeticken – ekstrados
 Gezeitenstrom – struja, morska
 Giga – giga
 Gitter – mreža, pravilna; rešetka
 Gitterazimut – kut, smjerni
 Gitterkoordinaten – koordinate u ravnini,
 pravokutne
 Gitterlinie – linija pravokutne koordinatne
 mreže
 Gitter-Nord – sjever, računski
 Gitternull, fiktives – ishodište pravokutnoga
 koordinatnog sustava, uvjetno
 Gitternull(punkt) – ishodište pravokutnoga
 koordinatnog sustava
 Gitter(schnitt)kreuz – presjek pravokutne
 koordinatne mreže
 Gleichartigkeit – homogenost
 Gleichkeit – jednakost
 Gleichung – jednadžba

- Gleichung, algebraische – jednadžba, algebarska
 Gleichung, kubische – jednadžba, kubna
 Gleichung, polare – jednadžba, polarna
 Gleichung, quadratische – jednadžba, kvadratna
 Gleichungssystem – sustav jednadžbi
 Gleichungssystem, lineare – sustav linearnih jednadžbi
 Gleichwertigkeit, logische – ekvivalencija
 Globalansicht – perspektiva, globusna
 Globusmaßstab – mjerilo, glavno
 Gnomon – gnomon
 GPS Empfänger – GPS-prijamnik
 GPS-Zeit – GPS-vrijeme
 Gradient – gradijent
 Gradiente – niveleta
 Gradientenanalyse – analiza gradijenta
 Gradientenausrundung – zaobljenje nivelete
 Gradnetz (geographisches) – mreža, geografska
 Grafik – grafika
 Gramm – gram
 Graph – graf; grafikon
 Graufilter – filter, sivi
 Graukeil – skala, siva
 gravieren – graviranje
 Gravimeter – gravimetar
 Gravimetrie – gravimetrija
 Gravitation – gravitacija
 Gravitation, normale – gravitacija, normalna
 Greenwich-Meridianebene – ravnina meridijana, greenwichka
 Grenzband – traka, granična
 Grenzbedingungen – uvjeti, granični
 Grenze, streitige – međa, sporna
 Grenze, strittige – međa, sporna
 Grenzkataster – katastar, međni
 Grenzmeridian – meridijan, granični
 Grenzpunkt – točka, međna
 Grenzwert – limes
 Grenzzeichen – oznaka, međna
 Grösse, ausgeglichene – vrijednost, izjednačena
 Grösse, dimensionslose – veličina, bezdimenzijska
 Grösse, gemessene – veličina, mjerena
 Grosskreis – kružnica, velika
 Grunddienstbarkeit – služnost
 Grundeinheit – jedinica, osnovna mjerna
 Grundfarben – boje, osnovne
 Grundgesamtheit – populacija
 GrundgröÖe – veličina, osnovna
 Grundkartenwerk – karta u više listova
 Grundkataster – katastar zemljišta
 Grundlinie – bazis; osnovica, geodetska ispitna
 Grundlinienbedingung – uvjet bazisa
 Grundnorm – norma, temeljna
 Grundplatte – ploča, osnovna
 Grundplatte – ploča za centriranje
 Grundriß – planimetrija
 Grundriß – tlocrt
 Grundrissdarstellung – prikaz, tlocrtni
 Grundriss(karten)zeichen – signatura, tlocrtna
 Grundsatz – aksiom
 Grundstücknummer – oznaka katastarske čestice
 Grundzahl – baza potencije
 Gruppe – grupa
 Gruppieren – grupiranje
 Gyrotheodolit – teodolit, azimutalni
 Haarnadelkurve – serpentina
 Hafen – luka
 Halbachse, große – poluos, velika
 Halbachse, kleine – poluos, mala
 Halbmesser – polumjer
 Halbsatz – girus
 Halbton – poluton
 Halbtonbild – slika, višetonska
 Handscanner – skener, ručni
 Handsprechfunkgerät – toki-voki
 Hängetheodolit – teodolit, ovjesni
 Häufigkeit – frekvencija
 Häufigkeit, absolute – frekvencija, apsolutna
 Hauptbuch – knjiga, glavna
 Hauptebene – ravnina, glavna
 Haupthöhenlinie – izohipsa, osnovna
 Hauptmeridian – meridijan, srednji
 Hauptpolygonzug – vlak, glavni poligonski
 Hauptverzerrungsrichtungen – pravci, glavni
 Hektar – hektar
 Heliostat – heliostat
 Heliotrop – heliotrop
 Helligkeit – svjetlina
 Helligkeit des Fernrohrs – svjetloća dalekozora
 Helmert-Transformation – transformacija, Helmertova

- Hemisphäre – hemisfera
 Hermannskögel – Hermannskögel
 Hertz – herc
 herunterladen – učitanje s udaljenog računala
 Hervorhebung – pojačavanje
 Hexadezimalsystem – sustav, heksadecimalni
 Hexaeder – heksaedar
 Hg-Barometer – barometar, živin
 Hilfsabbildungsachse – os pomoćne plohe
 Hilfsabbildungsfläche – ploha, pomoćna
 Hilfsbasis – osnova, pomoćna
 Hilfshöhenlinie – izohipsa, dopunska; izohipsa, pomoćna
 Hilfspolygonzug – vlak, pomoćni poligonski
 Himmelskarte – karta zvjezdanog neba
 Himmelskugel – sfera, nebeska
 Himmelsmechanik – mehanika, nebeska
 hinaufladen – učitanje na udaljeno računalo
 Hipermedialität – hipermedija
 Histogramm – histogram
 Hochdruck – tisak, visoki
 Hochwasser – voda, visoka
 Hochwasser, höheres – voda, viša visoka
 Höchstwert – maksimum
 Höchzahl – eksponent
 Höhe – visina
 Höhe, absolute – visina, nadmorska
 Höhe, dynamische – visina, dinamička
 Höhe, ellipsoidische – visina, elipsoidna
 Höhe, lichte – visina, svijetla
 Höhenanomalie – anomalija visine
 Höhenbezugsfläche – nivoploha, nulta
 Höhenfehler – pogreška, visinska
 Höhenfeintrieb – uređaj za fino pomicanje dalekozora
 Höhenindex – indeks, visinski
 Höhenindex, automatischer – indeks, automatski visinski
 Höhenindexfehler – pogreška visinskog indeksa
 Höhenindexlibelle – libela indeksa vertikalnoga kruga
 Höhenindextrieb – uređaj za pomicanje indeksa vertikalnoga kruga
 Höhenklemme – stezaljka dalekozora
 Höhenkote – kota
 Höhenlinie – izohipsa
 Höhenlinienzahl – kota izohipse
 Höhenmarke – reper
 Höhenmaßstab – mjerilo visina
 Höhenmessung – altimetrija; izmjera, visinska
 Höhenmessung, trigonometrische – mjerenje visinskih razlika, trigonometrijsko; nivelman, trigonometrijski
 Höhenmodell, digitales (DHM) – model reljefa, digitalni
 Höhenpunkt – reper
 Höhenrefraction – refrakcija, visinska
 Höhengschicht – zona, visinska
 Höhengschichtenfarbe – boja hipsometrijske skale
 Höhengschichtenfarb(en)scala – skala boja, hipsometrijska
 Höhengschichtenkarte – karta, hipsometrijska
 Höhenstufe, konstante – ekvidistancija
 Höhenunterschied – razlika, visinska
 Höhenwinkel – kut, visinski
 Höhenzahl – kota
 Höhe, ortometrische – visina, ortometrijska
 Höhe über NN – visina, nadmorska
 Holographie – holografija
 Holzschnitt – drvorez
 Homogenisierung – homogenizacija
 Homogenität – homogenost
 Homöomorphismus – homeomorfizam
 Homothetic – homotetija
 Horizontalachse – os, horizontalna
 Horizontalabstand – udaljenost, horizontalna
 Horizontalebene – ravnina, horizontalna
 Horizontalentfernung – udaljenost, horizontalna
 Horizontalkreis – krug, horizontalni
 Horizontalkeistrieb – uređaj za okretanje horizontalnoga kruga
 Horizontalwinkel – kut, horizontalni
 Horizontbedingung – uvjet zatvaranja horizonta
 Horizont(bild)kamera – horizontkamera
 Horizontierung des Instrumentes – horizontiranje instrumenta
 Horizontierung – horizontiranje instrumenta
 Horizontierung des Instrumentes, digitale – horizontiranje instrumenta, digitalno
 Horizontschräge – pogreška, visinska
 Hydrographie – hidrografija

- Hydromelioration – melioracije,
hidrotehničke
- Hydrotechnik – hidrotehnika
- Hyperbel – hiperbola
- Hyperbelfunktionen – funkcije, hiperbolne
- Hyperboloid – hiperboloid
- Hypermedia – hipermedija
- Hypertext – hipertekst
- Hypotenuse – hipotenuza
- Hypothek – hipoteka
- Hypothese – hipoteza
- Hypothese, alternative – hipoteza,
alternativna
- Hypsometrie – hipsometrija
- Hysterese – histereza
- Identität – identitet
- IfAG (Institut für Angewandte Geodäsie) –
IfAG
- Ikone – ikona
- Ikosaeder – ikosaedar
- Implikation – implikacija
- Impulsdistanzmesser – daljinomjer, impulsni
- Index – indeks; kazalo
- Indikatrix, Tissot'sche – elipsa deformacija
- Induktion – indukcija
- Induktion (mathematik) – indukcija,
matematička
- Industriephotoграмmetrie – fotogrametrija,
industrijska
- Industrievermessung – izmjera, industrijska
- Informatik – informatika
- Informationssystem – sustav, informacijski
- Informationssystem der Republik Kroatien,
Topographisches – CROTIS
- Informationssystem, kartographisches –
sustav, kartografski informacijski
- Informationssystem, topographisches –
sustav, topografski informacijski
- Informationstheorie – teorija informacija
- Infrarot – IR
- Infrarotfilter – filter za infracrveno zračenje
- Infrarot, nahes – dio elektromagnetskog
spektra, bliski infracrveni
- Infrarotstrahlung – zračenje, infracrveno
- Ingenieur – inženjer
- Ingenieurgeodäsie – geodezija, inženjerska
- Ingenieurvermessung – izmjera, inženjerska
- Ingenieurwesen – inženjerstvo
- Injektion – injekcija
- Inkjetplotter – ploter, tintni
- Inklination – inklinacija
- Inklination, magnetische – inklinacija,
magnetska
- inkommensurabel – nesumjerljiv
- Innenfokussierung – izoštravanje, unutrašnje
- Innkreis – kružnica, upisana
- Insel – otok
- Institution, normenschaffende – tijelo,
normirno
- Instrumentalfehler – pogreška,
instrumentalna
- Instrumentenfuß – tronožac
- Instrumentenhorizont – razina instrumenta
- Instrumenthöhe – visina instrumenta (iznad
stajališne točke)
- Instrument, optisches – instrument, optički
- Integral – integral
- Integral, elliptisches – integral, eliptički
- Integralrechnung – račun, integralni
- Integral, unbestimmtes – integral, neodređeni
- Integral, uneigentliches – integral, nepravi
- Integration – integriranje
- integration, numerische – integracija,
numerička
- Integration, partielle – integracija, parcijalna
- Integrieren – integriranje
- Integrität – integritet
- Intelligenz, künstliche – inteligencija,
umjetna
- Intensität – intenzitet; jakost, svjetlosna
- interaktiv – interaktivan
- Interferenz (des Lichtes) – interferencija
(svjetlosti)
- Interferenzkomparator – komparator,
interferencijski
- Interferometer – interferometar
- Interferometrie – interferometrija
- Internationale Vereinigung der
Vermessungsingenieure – FIG
- Internationale Vereinigung der
Standardisierungsgremien – ISO
- Internet – internet
- Interpolation, bilineare – interpolacija,
bilinearna
- Interpolation, kubische – interpolacija,
kubična
- Interpolation, lineare – interpolacija, linearna
- Interpolierung – interpolacija
- Interpretation – interpretacija

- Interpretationsschlüssel – ključ, interpretacijski
 Intervall – interval
 Intervall, abgeschlossenes – segment
 Invar – invar
 Invarlatte – letva, invarna nivelmanska
 Inversion – inverzija, temperaturna
 Involute – evolventa
 Ionosphäre – ionosfera
 IP-Adresse – IP-adresa
 IR-Filter – filter za infracrveno zračenje
 Irradiation – iradijacija
 Irrationalzahl – broj, iracionalni
 Isohypse – izohipsa
 Isolinie – izolinija
 Isolinienkarte – karta izolinija
 Isostazie – izostazija
 Iteration – iteracija
 Iterationprozeß – iteracija
 Iterierung – iteracija
 Itinerar – itinerar
 Joch, Wiener – jutro, bečko
 Joule – džul
 Justieren – ugadanje instrumenta
 Justierschraube – vijak, korekcijski
 Justierung – rektifikacija (instrumenta); ugadanje instrumenta
 Kalender, gregorianischer – kalendar, gregorijanski
 Kalender, Julianischer – kalendar, julijanski
 Kalibrationskonstanten – konstante, kalibracijske
 Kalibrieren – umjeravanje
 Kalibrierung – kalibracija
 Kalman-Filter – filter, Kalmanov
 Kamera – kamera
 Kamera, ballistische – kamera, balistička
 Kamerakalibrierung – kalibracija kamere
 Kamera, optoelektronische – kamera, optoelektronička
 Kamera, panoramische – kamera, panoramska
 Kamera, terrestrische – kamera, terestrička
 Kanal – kanal
 Kanal, Ka – kanal, Ka
 Kanal, L – kanal, L
 Kanal, spektraler – kanal, spektralni
 Kanalwage – vaga, hidrostatska
 Kante – rub
 Kante eines Polyeders – brid poliedra
 Kantenvergleich – prilagodavanje ruba
 Kantogram – kantogram
 Kardioide – kardioida
 Karte – karta
 Karte, amtliche – karta, službena
 Karte, animierte – karta, animirana
 Karte, chorographische – karta, korografska
 Karte, elektronische – karta, elektronička
 Karte, geographische – karta, geografska
 Karte, geomorfologische – karta, geomorfološka
 Kartenaufgabe – naklada karte
 Kartenaufnahmestand – datum izmjere
 Kartenausschnitt – isječak karte
 Kartenautor – autor karte
 (Karten)bearbeitungsstand – datum izrade karte
 (Karten)bearbeitungsvermerk – podatak o izradi karte
 (Karten)berichtigungsvermerk – podatak o ispravcima
 Kartenbeschriftung – opis karte
 Kartenbestandteile – elementi karte
 (Karten)bezugsfläche – ploha referentnog elipsoida
 (Karten)blatt – list karte
 (Karten)blattübersicht – list, pregledni
 (Karten)diagramm – dijagram na karti
 Kartendienst – služba, kartografska
 (Karten)druckvermerk – podatak o tisku karte
 Karten-Einpassung – uklapanje karte
 Kartenentwerfen – sastavljanje karte
 Kartenerneuerung – obnova karte
 (Karten)erscheinungsvermerk – podatak o izdanju
 Kartenfalzen – savijanje karata
 Kartenfehler – pogreška karte
 Kartenfibel – zbirka kartografskih znakova
 Kartenformat – format karte
 Kartenfrühdruck – karta inkunabula
 Kartengegenstand – objekt sadržaja karte
 (Karten)gegenständ – objekt, topografski
 Kartengeschichte – povijest karata
 Kartengestaltung – oblikovanje karte
 (Karten)gitter – mreža, pravokutna koordinatna
 (Karten)globus – globus
 Kartengraphik – kartografika
 Kartenhauptpunkt – centar projekcije

- (Karten)herausgeber – izdavač karte
 Kartenherstellung – izrada karte
 Kartenimpresum – impresum o karti
 Karteninhalt – sadržaj karte
 Kartenkatalog – katalog karata
 Kartenkatalogsystem – sustav karata, kataložni
 Kartenmanuskript – original, autorski
 (Karten)maßstab – mjerilo karte
 Kartennetz – mreža, kartografska
 (Karten)object – objekt sadržaja karte
 Kartenoriginal – original, izdavački
 Kartenplagiat – plagijat, kartografski
 (Karten)quellenvermerk – podatak o kartografskim izvornicima
 Kartenrahmen – okvir karte
 (Karten)randteilung – podjela okvirnih linija
 Kartenrelief – karta, reljefna
 Kartenreproduktion – umnožavanje, kartografsko
 Kartenschriften – pisma, kartografska
 Kartentitel – naslov karte
 Karten(unter)grund – karta, temeljna
 (Karten)untergrundvermerk – podatak o temeljnoj karti
 Kartenurheberrecht – pravo na kartu, autorsko
 Kartenurheber(rechts)schutz – zaštita autorskog prava na kartu
 (Karten)urheber(rechts)schutzvermerk – podatak o autorskom pravu
 Kartenverfasser – autor karte
 Kartenverlag – nakladnik karata
 Kartenveröffentlichungsjahr – godina objavlivanja karte
 Kartenvertriebsstelle – distributer karata
 Kartenverweis – skica rasporeda listova
 Kartenzeichen – znak, kartografski
 Kartenzeichen, bildliches – signatura, slikovita
 Kartenzeichen, körperhaftes – znak, trodimenzionalni
 (Karten)zeichenschlüssel – ključ, kartografski
 Kartenzeichen, topographisches – znak, topografski
 Kartenzuverlässigkeit – pouzdanost karte
 Karte, politische – karta, politička
 Karte, statistische – karta, statistička
 Karte, thematische – karta, tematska
 Karte, topographische – karta, topografska
 Karte, virtuelle – karta, virtualna
 Kartieren – kartiranje
 Kartieren (eines Punktes) – pikiranje
 Kartogram – kartogram
 Kartograph – kartograf
 Kartographie – kartografija
 Kartographie, amtliche – kartografija, službena
 Kartographie, digitale – kartografija, digitalna
 Kartographie, rechnergestützte – kartografija, računalno podržana
 Kartographie, tematische – kartografija, tematska
 Kartographie, topographische – kartografija, topografska
 Kartometrie – kartometrija
 Kartusche – kartuša
 Kastell – kaštel
 Kataster – katastar
 Katasteramt – ured za katastar
 Katasterbezirk – općina, katastarska
 Katastererneuerung – obnova katastarskog operata
 Kataster, graphischer – katastar, grafički
 Kataster, Josephinischer – katastar, jozefinski
 Katasterkarte – plan, katastarski
 Katasterkartographie – kartografija, katastarska
 Katasterklasse – klasa, katastarska
 Katasterreferent – referent, katastarski
 Kataster, stabiler – katastar, stabilni
 Katasterunterlagen – operat, katastarski
 Katastervermessung – izmjera, katastarska; izmjera zemljišta, katastarska
 Katastralgemeinde – općina, katastarska
 Kathete – kateta
 Kavalier(s)perspektive – perspektiva, kavalirska
 Kegel – stožac
 Kegelabbildung – projekcija, konusna
 Kegelabbildung, Lamberts winkeltreue – projekcija, Lambertova konformna konusna
 Kegelschnitt – konika
 Kehre – serpentina
 Keil, optisches – klin, optički
 Keim – zametak

- Kelvin – kelvin
 Kennziffer (des Meridianstreifens) – broj koordinatnog sustava
 Kern – jezgra
 Kettenlinie – lančanica
 KI – inteligencija, umjetna
 kilo – kilo
 Kilogramm – kilogram
 Kippachse – os, horizontalna
 Kippachsenfehler – pogreška horizontalne osi
 Kippregel – kipregel
 Kippschraube – vijak, elevacijski
 Klafter, Wiener – hvat, bečki
 Klasse – klasa; razred
 Klassifikation – klasifikacija
 Klassifikation, multispektrale – klasifikacija, multispektralna
 Klassifikation, überwachte – klasifikacija, nadzirana
 Klassifikation, unüberwachte – klasifikacija, nenadzirana
 Klassifizierung – klasifikacija
 Kleinkreis – kružnica, mala
 Kleinwert – minimum
 Klemme – stezaljka
 Klinometer – klinometar
 Klon – klon
 Klothoide – klotoida
 Klystron – klistron
 Knoten – čvor
 Knotenpunkt – točka (mreže), čvorna; točka (optičkog sustava), čvorna
 Koaxialklemme – stezaljka, koaksijalna
 Koaxialsystem, optisches – sustav, koaksijalni optički
 Kode – kod
 Kodierung – kodiranje
 Koinzidenzlibelle – libela, koincidentna
 Koinzidenzmikrometer – mikrometar s koincidencijom
 Kolimator – kolimator
 Kollationierung – kolacioniranje
 Kollimationsfehler – pogreška vizurne osi
 Kollinearität – kolinearnost
 Kollokation – kolokacija
 Koma – koma
 Kombination – kombinacija
 Kombinatorik – kombinatorika
 Kommunikation, drahtlose – komunikacija, bežična
 Kommunikationen – komunikacije
 Kommunikation, kartographische – komunikacija, kartografska
 Kommutativität – komutativnost
 Komparator – komparator
 Kompass – kompas
 kompatibel – kompatibilan
 Kompensationsrestfehler – pogreška kompensacije
 Kompensatornivellier – nivelir s kompenzatorom
 Kompensator, optischer – kompenzator, optički
 Komplement – komplement
 Komplementärfarben – boje, komplementarne
 Komponente – sastavnica
 Komponentenanalyse, prinzipielle – analiza osnovne komponente
 Kondensator – kondenzor
 Konfidenzintervall, einseitiges – interval pouzdanosti, jednostrani
 Konfidenzintervall, zweiseitiges – interval pouzdanosti, dvostrani
 Konfidenzniveau – razina pouzdanosti
 Konfiguration – konfiguracija
 Konformität – konformnost
 Konnektivität – povezanost
 Konsistenz – konzistentnost
 Konsistenz, logische – konzistentnost, logička
 Konsistenztest – test konzistentnosti
 Konsistenz, topologische – konzistentnost, topološka
 Konstante – konstanta
 Konstruktion, computergestützte – dizajniranje, računalom podržano
 Kontinentalschelf – pojas, epikontinentalni
 Kontinentalsockel – pojas, epikontinentalni
 Kontrastempfindlichkeit – osjetljivost, kontrastna
 Kontrastfarbe – boja, kontrastna
 Kontrast, photometrischer – kontrast, (fotometrijski)
 Kontrast, physiologischer – kontrast, fiziološki
 Kontrollmessung – mjerenja, ispitna; mjerenje za usklađivanje

- Kontrollpunkt – točka, kontrolna
 Kontrollsegment – segment, kontrolni
 Kontrollvermessung – mjerenje, kontrolno
 Konus – stožac
 Konvexität – konveksnost
 Konzession – koncesija
 Koordinaten – koordinate
 Koordinaten, astronomische – koordinate, astronomske
 Koordinatenausgleichung – izjednačenje koordinata
 Koordinaten, elliptische – koordinate, eliptičke
 Koordinaten-Erfassungsgerät – digitalizator
 Koordinaten, geodätische – koordinate, geodetske
 Koordinaten, geographische – koordinate, geografske
 Koordinaten, kartesische – koordinate, Kartezijeve
 Koordinatenkataster – katastar, koordinatni
 Koordinaten, lokale kartesische – koordinate, lokalne Kartezijeve
 Koordinaten, rechtwinklige – koordinate, pravokutne
 Koordinaten, rechtwinklige sphärische – koordinate, sferne pravokutne
 Koordinatensystem – sustav, koordinatni
 Koordinatensystem, astronomisches – sustav, astronomski koordinatni
 Koordinatensystemen, altes – sustavi, stari koordinatni
 Koordinatensystem, Gellértheygy – sustav, budimpeštanski koordinatni
 Koordinatensystem, geodätisches – sustav, geodetski koordinatni
 Koordinatensystem, geographisches – sustav, geografski koordinatni
 Koordinatensystem, geozentrisches – sustav, geocentrični koordinatni
 Koordinatensystem, Kloštar-Ivanić – sustav, Kloštarivanički koordinatni
 Koordinatensystem, Krim – sustav, Krimski koordinatni
 Koordinatensystem, St. Stefan – sustav, bečki koordinatni
 Koordinatenursprung – ishodište koordinatnog sustava
 Koordinatograph – koordinatograf
 Kopfzeile – zaglavlje
 Kopie – kopija
 Kopiernadel – pikirka
 Kopieroriginal – original, reproduksijski
 Korbbogen – luk, košarasti
 Korbklothoide – klotoida, košarasta
 Korollar – korolar
 Körperfarbe – boja tijela
 Körper, schwarzer – tijelo, crno
 Korrektion – ispravak
 Korrektion, geometrische – korekcija, geometrijska
 Korrektion, radiometrische – korekcija, radiometrijska
 Korrekturvorlage – otisak, korekturni
 Korrelaten – korelate
 Korrelatengleichung – jednadžba, korelatna
 Korrelation – korelacija
 Korrelationskoeffizient – koeficijent korelacije
 Kosinus – kosinus
 Kotangens – kotangens
 Kote, geopotentielle – kota, geopotencijalna
 Kovarianz – kovarijanca
 Kovarianzfunktion – funkcija, kovarijanca
 Kovarianzmatrix – matrica kovarijanca
 Kreis – krug; kružnica
 Kreisabschnitt – odsječak, kružni
 Kreisausschnitt – isječak, kružni
 Kreis, eingeschriebener – kružnica, upisana
 Kreisel – giroskop
 Kreiselkompass – kompas, žiroskopski
 Kreisfläche – krug
 Kreisfunktionen – funkcije, trigonometrijske
 Kreislinie – kružnica
 Kreis links – okretanje dalekozora (u drugi položaj)
 Kreisperipherie – obod
 Kreis rechts – okretanje dalekozora (u drugi položaj)
 Kreisscheibe – krug
 Kreissegment – odsječak, kružni
 Kreissektor – isječak, kružni
 Kreisteilungsfehler – pogreška podjele kruga
 Kreis, umgeschriebenes – kružnica, opisana
 Kreiswinkelmesser – kutomjer
 Kreuzprodukt – produkt, vektorski
 kriging – krigiranje
 Krümmung – zakrivljenost
 Kugel – kugla
 Kugelabschnitt – odsječak, kuglin

- Kugelausschnitt – isječak, kuglin
 Kugeldreieck – trokut, sferni
 Kugelfläche – sfera
 Kugelhaube – kalota
 Kugelkalotte – kalota
 Kugelschnitt – odsječak, kuglin
 Kugelsegment – odsječak, kuglin
 Kugelsektor – isječak, kuglin
 Kulturtechnik – tehnika, kulturna
 Kupferstich – bakrorez
 Kurskarte – karta, kursna
 Kurve – krivulja
 Kurve, Cassinische – kasinoida
 Kurve der Normalverteilung – krivulja normalne razdiobe
 Kurve, Gaußsche – krivulja, Gaussova
 Kurvenmesser – kurvimetar
 Kurve zweiter Ordnung – konika
 Kurvimeter – kurvimetar
 Küstenkarte – karta, obalna pomorska
 Küstenlinie – crta, obalna
 Kybernetik – kibernetika
 Lage – zemljište, prazno
 Lage des Okulars, optimale – položaj okulara, optimalni
 Lagefehler – pogreška, položajna
 Lageplan – plan, položajni
 Landbedekungskarte – karta zemljišnog pokrova
 Landesatlas – atlas, nacionalni
 Landesaufnahme – izmjera, državna
 Landeskulturtechnik – tehnika, kulturna
 Landesvermessungsbehörde – DGU
 Landinformationssystem – sustav, zemljišni informacijski
 Landkartenpapier – papir, kartografski
 Landschaftsansicht – veduta
 Länge – duljina dužine
 Länge, astronomische – dužina, astronomska
 Länge, geodätische – dužina, geodetska
 Länge, geographische – dužina, geografska
 Längenverzerrung – deformacija dužina, relativna
 Laplace-Punkt – točka, Laplaceova
 Laser – laser
 Laserdistanzmesser – daljinomjer, laserski
 Laserdrucker – pisač, laserski
 Laserentfernungsmesser – daljinomjer, laserski
 Laserfluchtungsgerät – laser za aliniranje
 Laserinvarlatte – letva, invarna laserska
 Lasernivellier – nivelir, laserski
 Laserokular – okular, laserski
 Latenuntersatz – papuča za mjernu letvu
 Lattenfehler – pogreška podjele mjerne letve
 Lattengestell – podupirač mjerne letve
 Laufendhaltung – održavanje; održavanje karte
 Laufenhaltung des Liegenschaftskatasters – održavanje katastarskog operata
 Laufzeit – vrijeme prolaska
 Legende – tumač znakova
 Lehrsatz – poučak
 Leitlinie – ravnalica
 Lemma – lema
 Lemniskate – lemniskata
 Leuchtdichte – sjajnost
 Libelle – libela
 Libelle, elektronische – libela, elektronička
 Libellenangabe – osjetljivost libele
 Libellenaxe – os libele
 Libellenempfindlichkeit – osjetljivost libele
 Libellennivellier – nivelir s libelom
 Libellennivellierachsen – osi nivelira s libelom
 Libellenteilung – podjela libele
 Licht – svjetlost
 Lichtabsorption – apsorpcija svjetlosti
 Lichtbrechung – lom svjetlosti
 Lichtempfindlichkeit – osjetljivost na svjetlost
 Lichtfilter – filter
 Lichtgeschwindigkeit – brzina svjetlosti
 Licht, kohärentes – svjetlost, koherentna
 Lichtmenge – količina svjetlosti
 Licht, polarisiertes – svjetlost, polarizirana
 Lichtquelle – izvor svjetlosti
 Lichtquelle, punktuelle – izvor (svjetlosti), točkasti
 Lichtraum – prostor, svijetli
 Lichtstärke – jakost, svjetlosna
 Lichtstreuung – difuzija svjetlosti
 Lichtstrom – tok, svjetlosni
 Liegenschaft – nekretnina
 Liegenschaftskataster – katastar nekretnina
 Limbus – limb
 Limes – limes
 linear – linearan
 Lineargleichung – jednadžba, linearna

- Linearisierung von Funktionen –
 linearizacija funkcije
 Linie – linija
 Linie, geodätische – krivulja, geodetska;
 linija, geodetska
 Linie, gerade – pravac
 Linienführung – trasiranje
 Linienglättung – izgladiivanje linije
 Liniennaster – raster, linijski
 Liniensignatur – signatura, linijska
 Linienvorfahrung – praćenje linije
 Linse – leća
 Linsendicke – debljina leće
 Linsengleichung – jednadžba preslikavanja
 leće ili optičkog sustava
 Linsenscheitel – tjeme leće
 Lithographie – litografija
 Lizenz – licenca
 Logarithmierung – računanje, logaritamsko
 Logarithmus – logaritam
 Logarithmusfunktion – funkcija,
 logaritamska
 Logarithmus, natürlicher – logaritm,
 prirodni
 Logik, boolesche – logika, Booleova
 Lot – visak; visak, sondni
 Lotabweichung – otklon težišnice
 Lotblei – visak, sondni
 Lotgerät – visak
 Lotinstrument – visak, optički (instrument)
 Lotlinie – težišnica
 Lot, optisches – visak, optički
 Lotstab – visak, kruti
 Lot, starres – visak, kruti
 Lotung – iskolčenje vertikale
 Loxodrome – loksodroma
 Lücke – praznina
 Luftbild – aerosnimka
 Luftbildkarte – fotokarta
 Luftbild-Meßkamera – aerokamera
 Luftbildmessung – aerofotogrametrija
 Luftbildmosaik – fotomozaik
 (Luft)bildplan – fotoplan
 Luftdruck – tlak, atmosferski
 Luftfeuchte, relative – vlaga, relativna
 Luftnavigationkarte – karta, zrakoplovna
 navigacijska
 Lupe – povećalo
 Lupenvergrößerung – povećanje povećala
 Magnet – magnet
 Magnetband – traka
 Magnetfeld – polje, magnetsko
 Magnetisch-Nord (MaN) – sjever, magnetski
 Magnetismus – magnetizam
 Magnetnadel – igla, magnetska
 Magnetpol – pol, magnetski
 Management – menadžment
 Management von Grundstücksinformationen
 – upravljanje zemljišnim
 informacijama
 Management von Rauminformationen –
 upravljanje prostornim
 informacijama
 Mangel – pogreška
 Mantisse – mantisa
 Mappe – mapa
 Maß – mjera
 Masse – masa
 Massenmittelpunkt – težište trokuta
 Maßhaltigkeit – stabilnost, dimenzionalna
 Maßstab – mjerilo
 Maßstab, graphischer – mjerilo, grafičko
 Maßstabklasse – klase mjerila
 Maßstabklassifizierung – klasifikacija
 mjerila
 Maßstab, kleiner – mjerilo, sitno
 Maßstab, numerischer – mjerilo, brojčano
 Maßstabreihe – niz mjerila, prihvaćeni
 Maßstabsvermerk – oznaka mjerila
 Massverkörperung – mjera, utjelovljena
 Mathematik – matematika
 Matrix – matrica
 Matrixanalyse – analiza, matrična
 Matrixfehler – matrica pogrešaka
 Matrix, inverse – matrica, inverzna
 Maximum – maksimum
 Mechanik – mehanika
 Median – medijan
 Medianfilter – filter, median
 Medien – mediji
 Medium, optisches – sredstvo, optičko
 Meer – more
 Meerenge – tjesnac
 Meeresboden – podmorje
 Meeresgezeiten – plima i oseka
 Meeresgrund – podmorje
 Meereshöhe – razina, morska
 Meereskarte – karta, oceanografska
 Meeresspiegel – razina, morska
 Mega – mega

- Megapixel – megapiksel
 Mehrdeutigkeit – višeznačnost
 Mehrdeutlichkeit der gemessenen Entfernung – višeznačnost mjerne duljine
 Mehrfarbendruck – tisak, višebojni
 Mehrzweckkataster – katastar, višenamjenski
 Meile, nautische – milja, nautička
 Melioration – melioracije
 Menge – skup
 Menge, konvexe – skup, konveksni
 Mengenlehre – teorija skupova
 Mercatorabbildung – projekcija, Mercatorova
 Mercatorabbildung, transversale – projekcija, poprečna Mercatorova
 Meridian – meridijan
 Meridian, astronomischer – meridijan, astronomski
 Meridianebene – ravnina, meridijanska
 Meridianellipse – elipsa, meridijanska
 Meridian, geodätischer – meridijan, geodetski
 Meridiankonvergenz – konvergencija meridijana
 Meridiankurve – krivulja, meridijanska
 Meridianstreifen – zona, meridijanska
 Meridian von Greenwich – meridijan, greenwichki
 Merkmal – objekt
 Merkmalsbestimmung – izdvajanje značajki
 Meßabweichung – odstupanje, mjerno
 Meßsäule – stup za mjerenje
 Meßausrüstung – oprema, mjerna
 Meßband – vrpca, mjerna
 Meßbandkomparator – komparator za mjernu vrpcu
 Meßbereich – područje, mjerno; raspon, mjerni
 Meßbild – snimka, mjerna
 Meßeinheit – jedinica, izvedena (mjerna); jedinica, mjerna
 Meßeinrichtung, analoge – mjerilo, analogno
 Meßergebnis – rezultat, mjerni
 Meßergebnis, korrigiertes – rezultat, ispravljeni
 Meßergebnis, unberichtigtes – rezultat, neispravljeni
 Meßfehler – pogreška, mjerna
 Meßfehler, systematischer – pogreška, mjerna sustavna
 Meßfernrohr – dalekozor, mjerni
 Meßfrequenz – frekvencija, modulacijska
 Meßgehilfe – figurant
 Meßgenauigkeit – točnost, mjerna
 Meßgenauigkeit des Instrumentes – točnost mjernog instrumenta
 Meßgerät – instrument, mjerni; uređaj, mjerni
 Meßgeräte mit Invardrähten oder Invarbändern – uređaji s invarnim žicama i vrpcama, mjerni
 Meßgerät, registrierendes – mjerilo, zapisno
 Meßgröße – veličina, mjerena; veličina, mjerljiva
 Meßinstrument – instrument, mjerni
 Meßinstrument, digitales – mjerilo, digitalno
 Meßkamera – kamera, mjerna
 Meßkette – lanac, mjerni
 Meßlatte – letva, mjerna; letvica, mjerna
 Meßlinie – linija, mjerna
 Meßlupe – povećalo, mjerno
 Meßmarke – markica, prostorna mjerna
 Meßmethode – metoda, mjerna
 Meßmethode, direkte – metoda, izravna mjerna
 Meßmethode, indirekte – metoda, posredna mjerna
 Meßnormal – etalon, mjerni
 Meßobjekt – objekt, mjerni
 Meßprozess – proces, mjerni
 Meßpunkt – stajalište; točka, mjerna
 Meßreiche – niz, mjerni
 Meßsignal – signal, mjerni
 Meßtisch – stol, geodetski
 Meßtischaufnahme – izmjera, grafička
 Meßuhr – ura, mjerna
 Messung – mjerenje
 Messung, geometrische – mjerenje, geometrijsko
 Messung unter Kontrolle – mjerenja pod kontrolom
 Messunsicherheit – nesigurnost, mjerna
 Meßverfahren – postupak, mjerni
 Meßwert – vrijednost, mjerna
 Meßsystem – sustav, mjerni
 Meta – meta
 Metadaten – metapodaci
 Metainformationen – metapodaci

Meter – metar	Mittelwert – sredina
Methode der Bildschärfereinstellung – metoda izoštravanja slike	Mittelwert, arithmetischer – sredina, aritmetička
Methoden, astrogeodätische – metode, astrogeodetske	Mode – mod
Methoden, astrogravimetrische – metode, astrogravimetrijske	Modell – model
Methoden, gravimetrische – metode, gravimetrijske	Modell, digitales kartographisches – model, digitalni kartografski
Metrologie – metrologija	Modellgeneralisierung – generalizacija modela
Micro – mikro	Modell, geometrisch-topologisches – model, geometrijsko-topološki
Mieter – zakupnik	Modellieren – modeliranje
Mikro – mikro	Modem – modem
Mikrometer – mikrometar	Modul – modul
Mikrometer, optisches – mikrometar, optički	Modulation – modulacija valova
Mikrometerschraube – vijak, mikrometarski	Modulationsfrequenz – frekvencija, modulacijska; frekvencija, osnovna mjerna
Mikroskop – mikroskop	Modulator – modulator
Mikroskoptheodolit – teodolit, optički	Modus, multispektraler – način rada, multispektralni
Mikrowelle – mikroval	Modus, panchromatischer – način rada, pankromatski
Mikrowellendistanzmesser – daljinomjer, mikrovalni	Moiré-Effekt – moare
Militärkartographie – kartografija, vojna	Mondtag – dan, Mjesečev
Militärperspektive – perspektiva, vojnička	Monitor – monitor
milli – mili	Mosaik – mozaik
Million – milijun	Multimedia – multimedija
Mindestgröße – veličina prikaza, minimalna	Multiplikationskonstante – konstanta, multiplikacijska
Minimalabstand – udaljenost, minimalna	Mustererkennung – metode prepoznavanja uzoraka i objekata; prepoznavanje uzoraka
Minimaldimension, kartographische – veličina prikaza, minimalna	Nachbar, nächster – susjed, najbliži
Minimum – minimum	Nachbarschaftsanalyse – analiza susjedstva
Minute – minuta	Nachbereich – područje, blisko
Missweisung – deklinacija, magnetska	Nachbereichphotogrammetrie – fotogrametrija, blizupredmetna
Miteigentum – suvlasništvo	Nachträge, einzelne – dopune, djelomične
Miteigentümer – suvlasnik	Nadelabweichungsangabe – skica otklona magnetske igle
Miteigentumsrecht – vlasništvo, zajedničko	Nadeldrucker – pisač, matični
Mittel – sredina	Näherung – aproksimacija
Mittel, allgemeines arithmetisches – sredina, opća aritmetička	Näherungsformel – formula, približna
Mittel, arithmetisches – sredina, aritmetička	nahes-Infrarot – područje, blisko-infracrveno
Mittel, einfaches arithmetisches – sredina, obična aritmetička	Namenforschung – onomastika
Mittel, geometrisches – sredina, geometrijska	Namen, geographische – imena, geografska
Mittel, gewogenes – sredina, opća aritmetička	Namenregister – imenik zemljišne knjige, abecedni
Mittel, harmonisches – sredina, harmonijska	
Mittelpunkt – središte	
Mittelpunkt der Erde – središte Zemlje	
Mittelpunktwinkel – kut, središnji	
Mittel, quadratisches – sredina, kvadratna	
Mittelteil – dio, srednji	

- Namenverzeichnis – imenik zemljišne knjige, abecedni
- Namenverzeichnis, alphabetisches – imenik zemljišne knjige, abecedni
- Nano – nano
- Nautik – nautika
- Navigation – navigacija
- Navigation, elektronische – navigacija, elektronička
- Navigationskarte – karta, navigacijska
- Navigations-Radar – radar, navigacijski
- Navigations-Sensor – senzor, navigacijski
- Navigationssystem, globales – sustav, globalni navigacijski
- Navigation, terrestrische – navigacija, terestrička
- Navigator – navigator
- Nebenkarte – karta, dopunska
- Negativbild – negativ
- Neigungskompensator – kompenzator nagiba
- Neigungsmesser – klinometar; padomjer
- Neigungsmessung – mjerenje nagiba
- Neigungsreduktion – redukcija kose duljine na horizont
- Netzausgleichung – izjednačenje mreže
- Netzbreite – almukantarat
- Netzhaut – mrežnica oka
- Netzmeridian – vertikal
- Netz, trigonometrisches – mreža, trigonometrijska
- (Netz)verzerrung – deformacije projekcije
- Netzwerk – mreža
- Neupunkt – točka, nova
- Newton – njutn
- Nichtmeßkamera – kamera, nemjerna
- Niedrigwasserlinie – crta, normalna polazna
- Niveauellipsoid – nivoelipsoid
- Niveaufläche – nivoploha
- Nivelette – niveleta
- Nivellement – nivelman
- Nivellement, allgemeines – nivelman, generalni
- Nivellement, geometrisches – nivelman, geometrijski
- Nivellement, hydrostatisches – nivelman, hidrostatski
- Nivellementlinie – vlak, nivelmanski
- Nivellement (mit optischen Instrumenten) – niveliranje, optičko
- Nivellement, motorisiertes – nivelman, motorizirani
- Nivellementnetz – mreža, nivelmanska
- Nivellementpfeiler – stup, nivelmanski
- Nivellementschleife – poligon, nivelmanski
- Nivellier – nivelir
- Nivellierachsen – osi nivelira s libelom
- Nivellier, automatisches – nivelir s kompenzatorom
- Nivellieren – niveliranje
- Nivellierinstrument – nivelir
- Nivellierlatte – letva, nivelmanska
- Nivellierlatte, codierte – letva, nivelmanska kodirana
- Nivellierlattenkomparator – komparator za invarne nivelmanske letve
- Nivellierlibelle – libela, nivelacijska
- Nivellimentspunkt – točka, nivelmanska
- Nominalwert – vrijednost, nazivna
- Nomogramm – nomogram
- Nomographie – nomografija
- Noniensehschärfe – oštrina koincidencije
- Nonius – nonijus
- Norm – norma
- Normal – etalon
- Normalform, (Hessesche) – oblik, normalni
- Normalgerät – etalon
- Normalgleichungen – jednadžbe, normalne
- Normalhöhe – visina, normalna
- Normal, internationales – etalon, međunarodni
- Normalmeter – metar, normalni
- Normal, nationales – etalon, državni (mjerni)
- Normalpotential – potencijal normalnog polja sile teže
- Normalpunkt – marka libele
- Normalschwerefeld – polje sile teže, normalno
- Normalverteilung – razdioba, normalna
- Normalverteilung, standardisierte – razdioba, standardizirana normalna
- Normierung – normirati
- Norm, internationale – norma, međunarodna
- Normung – normizacija
- Normungsorganisation – tijelo, normacijsko
- Nullagefehler – pogreška ishodišnog položaja vizurne linije
- Nullmeridian – meridijan, početni
- Nullmeridianebene – ravnina početnog meridijana

- Nullpunktfehler – pogreška mjerila, ništična
numerisch – numerički
Nutzersegment – segment, korisnički
Nystagmus, physiologischer – nystagmus,
fiziološki
Oberteil – alhidada
Oberteil des Nivelliers – dio nivelira, gornji
Objektart – vrsta, objektna
Objektbereich – cjelina, objektna
Objektdatenmodell – model podataka,
objektni
Objektgeneralisierung – generalizacija,
objektna
Objektgruppe – grupa, objektna
Objektiv – objektiv
Objektkatalog – katalog objekata
Objekt, topographisches – objekt,
topografski
Objektvollständigkeit – potpunost objekata
Observatorium – opservatorij
Ödland – zemljište, neobrađeno
Öffenlegung des Liegenschaftskataster –
izlaganje
Öffnung, kritischer – otvor, kritični
Öffnung, relative – otvor, relativni
Öffnungsblende – zaslon, aperturni
Öffnungswinkel des Stahlenbündels – otvor
snopa
Offsetdruck – tisak, ofsetni
Ökologie – ekologija
Oktaeder – oktaedar
Oktant – oktant
Okular – okular
Okular, gebrochenes – okular, slomljeni
Okular mit Okularprisma – okular,
prizmatični
Okularprisma – prizma, okularna
Ökumene – ekumena
Onomastik – onomastika
Operation, algebraische – operacije,
algebarske
Operation, binäre – operacija, binarna
Optik – optika
Optik, geometrische – optika, geometrijska
Optik, physikalische – optika, fizikalna
Orbit – orbita
Orbitalebene – ravnina, orbitalna
Orbit, polares – orbita, polarna
Ordinalzahl – broj, ordinalni
Ordinate – ordinata
Ordnung – red
Organisation für Normung, internationale –
organizacija, međunarodna normirna
Orientierung – orijentacija
Orientierung, absolute – orijentacija,
apsolutna
Orientierung, äußere – orijentacija, vanjska
Orientierung des Fadenkreuzes – orijentacija
nitnoga križa
Orientierung des Verikalkreises –
orijentacija vertikalnoga kruga
Orientierung, gegenseitige – orijentacija,
relativna
Orientierung, innere – orijentacija, unutarnja
Orientierung, relative – orijentacija, relativna
Orientierungskarte – karta, orijentacijska
Orientierungspunkt – točka, orijentacijska
Orientierungsunbekannte – nepoznanica
orijentacije
Original – izvornik
(Original)auswertung, photogrammetrische –
original, fotogrametrijski
Orthobildkarte – ortofotokarta
Orthodrome – ortodroma
Orthogonalmethode – metoda izmjere,
ortogonalna
Ortholufbild – ortofotografija
Orthophoto, digitales – ortofoto, digitalni
Orthophotokarte – ortofotokarta
ortogonal – ortogonalan
Ortogonalprojection – projekcija,
ortogonalna
Ortslagekartenzeichen – signatura, točkasta
Ortsvektor – radijvektor
Ortungsgenauigkeit – točnost, položajna
Oszillator – oscilator
Ozean – ocean
Ozeanographie – oceanografija
Pacht – zakup
Pächter – zakupnik
Pachtvertrag – zakup
Paket – paket, programski
Paket, graphisches – paket, grafički
programski
Pantograph – pantograf
Papierdicke – debljina papira
Papierformat – format papira
Papiergewicht – težina papira
Papier, photographisches – fotopapir

- Papierverzerrung – promjena papira,
dimenzionalna
- Parabel – parabola
- Parallaxe – paralaksa
- Parallaxenfehler – pogreška zbog paralakse
- Parallelepiped – paralelepiped
- Parallelkreis – paralela
- Parallogramm – paralelogram
- Parallelprojektion – projekcija, ortografska
- Parallelverschiebung – translacija
- Parameter – parametar
- Parametergleichungen – jednadžbe,
parametarske
- Parkettierung – teselacija
- Pars – pars libele
- Parswert – osjetljivost libele
- Partialdruck des Wasserdampfes – tlak
vodene pare, parcijalni
- Parzellierung – parcelacija zemljišta
- Parzellierung, definitive – parcelacija,
definitivna
- Passer – paser
- Paßmarken – oznake za uklapanje
- Paßpunkt – točka, vezna
- Pegel – vodomjer
- Pegelmesser – vodomjer
- Pentagonprisma – prizma, pentagonalna
- Pentaprisma – prizma, pentagonalna
- Perimeter – opseg
- Periode – period
- Peripheriewinkel – kut, obodni
- Permutation – permutacija
- Perspektive – perspektiva
- Perspektive, isometrische – perspektiva,
vojnička
- Phase – faza
- Phasendetektor – detektor faze
- Phasendifferenz – razlika, fazna
- Phasenfehler, zyklischer – pogreška, ciklična
- Phasenmessverfahren – mjerenje duljina
usporedbom faza
- Photoanalyse – fotoanaliza
- Photogrammetrie – fotogrametrija
- Photogrammetrie, analoge – fotogrametrija,
analogna
- Photogrammetrie, analytische –
fotogrametrija, analitička
- Photogrammetrie, digitale – fotogrametrija,
digitalna
- Photointerpretation – fotointerpretacija
- Photometrie – fotometrija
- Photoplotter – fotoploter
- Pikieren – pikiranje
- Piko – piko
- Pixelgraphik – grafika, rasterska
- Pixel-Koordinatensystem – sustav, piksel-
koordinatni
- Plan – plan; projekt
- Planiglob – planiglob
- Planimeter – planimetar
- Planisphäre – planisfera
- Planplattenmikrometer – mikrometar s
planparalelnom pločom
- Plan, städtebaulicher – plan, urbanistički
- Platte, planparallele – ploča, planparalelna
- Plotter – ploter
- Pol – pol
- Polaraufnahme – metoda izmjere, polarna
- Polarisation – polarizacija svjetlosti
- Polarisationsfilter – filter, polarizacijski
- Polarizationseinrichtung – uređaj,
polarizacijski
- Polarkoordinaten – koordinate, polarne
- Polarmethode – metoda izmjere, polarna
- Polarstern – zvijezda, Polarna
- Pol, magnetischer – pol, magnetski
- Polyeder – poliedar
- Polyederabbildung – projekcija, poliedarska
- Polygon – poligon
- Polygonierung – poligoniranje
- Polygonisierung – poligoniranje
- Polygonnetz – mreža, poligonska
- Polygonometrie – poligonometrija
- Polygonpunkt – točka, poligonska
- Polygonseite – stranica, poligonska
- Polygonzug – linija, izlomljena; vlak,
poligonski
- Polygonzug, geschlossener – vlak, zatvoreni
poligonski
- Polygonzug, gestreckter – vlak, ispruženi
poligonski
- Polygonzug, offener – vlak, otvoreni
poligonski
- Polygonzug, orientierten – vlak, orijentirani
poligonski
- Portolankarte – portulan
- Positionierung, differenzielle –
pozicioniranje, diferencijalno
- Positionierung, kinematische –
pozicioniranje, kinematičko

- Positionierung, relative – pozicioniranje, relativno
 Positionierungssystem, globales – GPS; sustav, globalni položajni
 Positionierung, statische – pozicioniranje, statičko
 Positionsastronomie – astronomija, položajna
 Positionsbezugssystem – sustav, položajni referentni
 Positionswinkel – kut, pozicijski
 Positivbild – pozitiv
 Postleitzahl (PLZ) – kod, poštanski
 Postmeile – milja
 Potenzieren – potenciranje
 Potenzreieche – red potencija
 Potenzwert – potencija
 ppm (Teile pro Million) – ppm
 Prädiktion – predikcija
 Präzision der Messung – preciznost, mjerna
 Präzisionsnivellement – nivelman, precizni
 Präzisionsnivellier – nivelir, precizni
 Präzisionstachymeter – tahimetar, precizni elektronički
 Primärfarben – boje, osnovne
 Primärnormal – etalon, primarni
 Primitive – primitiv
 Primitive, graphische – primitiv, grafički
 Primzahl – broj, prost
 Prinzip der Messung – načelo, mjerno
 Prisma – prizma
 Prisma, optisches – prizma, optička
 Produkt, inneres – produkt, skalarni
 Profil – profil
 Profilmessung – mjerenje profila
 Programm, graphisches – program, grafički
 Programmiersprache – jezik, programski
 Progression, aritmetische – niz, aritmetički
 Projection – projekcija
 Projection, senkrechte – projekcija, ortogonalna
 Projekt – projekt
 Projektion, kotierte – projekcija, kotirana
 Protokoll – protokol
 Prüfbereich – izvještaj, ispitni
 Prüflaboratorium – ispitivalište
 Prüfnorm – norma, ispitna
 Prüfung – ispit; ispitivanje
 Prüfung (des Instrumentes) – provjera (instrumenta)
 Prüfverfahren – metoda, ispitna
 Pseudoskopie – pseudostereoskopija
 Punkt – točka
 Punktbestimmung – određivanje točaka
 Punktequadruplet, harmonisches – omjer, harmonijski
 Punkterfassung, räumliche – određivanje točaka, prostorno
 Punkt, graphisch bestimmter – točka, grafički određena
 Punkt-im-Polygon-Operation – točka u poligonu
 Punktmethode – metoda točaka
 Punkt, trigonometrischer – točka, trigonometrijska
 Punktverdichtung – progušćivanje točaka
 punkt, winkeltreuer – točka, fokalna
 Pyramide – piramida
 Quader – kvadar
 Quadrant – kvadrant
 Quadrat – kvadrat
 Quadrat-Klafter – hvat, četvorni
 Quadrat-Meile – milja, četvorna
 Quadratmeter – metar, kvadratni
 Quadratsumme – suma kvadrata
 Quadratur, numerische – integracija, numerička
 Quadratzoll – palac, četvorni
 Quadrik – ploha drugog reda
 Quantifikator – kvantifikator
 Quasigeoid – kvazigeoid
 Quecksilberbarometer – barometar, živin
 Quelle – izvor
 Querlinie – transversala
 Querprofil – profil, poprečni
 Querschnitt – presjek, poprečni
 Quotient – kvocijent
 Radarschatten – sjena, radarska
 Radian(t) – radijan
 Radiometer – radiometar
 Radio-Navigation – radionavigacija
 Radionavigationssystem – sustav, radionavigacijski
 Radius – polumjer
 Radius der Erde – polumjer, Zemljin
 Radius des Inkreises – apotem(a)
 Radiusvektor – radijvektor
 Rahmenmarken – markice, rubne
 Rampe – rampa
 Rand – brid
 Randangaben – podaci, izvanokvirni

- Randanpassung – usklađivanje rubova
 Randhervorhebung – pojačavanje bridova
 Raster – raster
 Rasterbild – slika, rasterska
 Rasterdaten – podaci, rasterski
 Rasterdatenmodell – model podataka, rasterski
 Rasterformat – format, rasterski
 Rastergraphik – grafika, rasterska
 Rasterisierung – rasterizacija
 Rasterkarte, digitale – karta, digitalna rasterska
 Rastermuster – uzorak rastera
 Rasterplotter – ploter, rasterski
 Rasterweite – gustoća rastera
 Rasterwinkelung – ukrštenost rastera
 Rationalmachen – racionalizacija
 Rationalzahl – broj, racionalni
 Raum – prostor
 Raumanalyse – analiza, prostorna
 Raumbildentfernungsmesser – daljinomjer, stereoskopski
 Raumbildkarte – karta, stereoskopska
 Raumdaten – podaci, prostorni
 Raumfrequenz – frekvencija, prostorna
 Raumkoordinaten – koordinate, prostorne
 Raumkorrelation – korelacija, prostorna
 Raum, kybernetischer – prostor, kibernetički
 Raumlehre – stereometrija
 Raum, lichter – prostor, svjetli
 Raumplanung – planiranje, prostorno; uređenje, prostorno
 Raumresolution – rezolucija, prostorna
 Raumsegment – segment, svemirski
 Raum, topologisches – prostor, topološki
 Raumwahrnehmung – dojam, prostorni
 Rauschen – šum
 Raute – romb
 Realität, virtuelle – stvarnost, virtualna
 Rechenanlage – računalo
 Rechner – računalo
 Rechteck – pravokutnik
 Rechter – kut, pravi
 Rechtsgeschäft, privatschriftliches – isprava, privatna
 Rechtsichtigkeit – pravovidnost oka
 Rechtskataster – katastar, pravni
 Rechtsmittel – lijek, pravni
 Rechtwinkelverfahren – metoda izmjere, ortogonalna
 Reduktion – redukcija
 Reduktion auf den Ellipsoid – redukcija na elipsoid
 Reduktion auf den Meeresspiegel – redukcija na morsku razinu
 Reduktion auf die Sehne – redukcija na tetivu
 Reduktion der Normalgleichungen – redukcija normalnih jednadžbi
 Reduktionstachymeter – tahimetar, autoredukcijski
 Reduktionszirkel – šestar, redukcijski
 Redundanz – redundancija
 Referenzellipsoid – elipsoid, referentni
 Reflektor – reflektor
 Reflexion – refleksija
 Reflexion (des Lichtes) – odbijanje (svjetlosti)
 Reflexionsgrad – stupanj odbijanja (svjetlosti)
 Reflexion, spektrale – refleksija, spektralna
 Refraction, nivellitische – refrakcija, nivelmanska
 Refraktion – refrakcija
 Refraktion, astronomische – refrakcija, astronomska
 Refraktion, atmosphärische – refrakcija, atmosferska
 Refraktion des Auges – refrakcija oka
 Refraktionfehler – pogreška zbog refrakcije
 Refraktionskoeffizient – koeficijent refrakcije
 Refraktionskurve – krivulja refrakcije
 Refraktion, terrestrische – refrakcija, terestrička
 Register der Raumeinheiten – registar prostornih jedinica
 Registriereinrichtung – uređaj, zapisni
 Registrierung – registracija; uklapanje
 Regression – regresija
 Regressionskurve – krivulja regresije
 Reihe, arithmetische – red, aritmetički
 Reiseweg – ruta
 Reiterationseinrichtung – uređaj za reiteraciju
 Rekognoszierung – rekognosciranje
 Relation – omjer; relacija
 Relation, topologische – relacija, topološka
 Relativmessung – mjerenje, relativno
 Remission, spektrale – remisija, spektralna

- Rendern – prikazivanje, fotorealistično
 Repetitionsklemme – stezaljka, repeticijska
 Repetitionstheodolit – teodolit, repeticijski
 Reproduktionskamera – kamera, reprodukcijnska
 Reproduktionsphotographie – fotografija, reprodukcijnska
 Reseau – reseau-ploča
 Resolution, radiometrische – rezolucija, radiometrijska
 Resultierende – rezultanta
 Reversionslibelle – libela, reverzijska
 RGB – RGB
 Rhombus – romb
 Richtgerät – instrument za aliniranje; uredaj za usmjeravanje
 Richtigkeit – ispravnost (rezultata); istinitost
 Richtigkeit (eines Instrumentes) – ispravnost mjerila
 Richtung – pravac, geodetski
 Richtungen, gegenseitige – pravci, obostrani
 Richtung, gemessene – pravac, mjerni
 Richtung, orientierte – pravac, orijentirani
 Richtungsreduktion – redukcija pravaca
 Richtungswinkel – kut, smjerni
 Riff – greben
 Roboter – robot
 Robotik – robotika
 Röhrenbussole – busola, cijevna
 Röhrenlibelle – libela, cijevna
 Rotation – rotacija
 Rotationsellipsoid – elipsoid, rotacijski
 Rotationsellipsoid – elipsoid, rotacijski (Zemljin)
 Rotationslaser – laser, rotirajući
 Router – usmjernik
 Rückwärtseinschneiden – presjek natrag
 Rückwärtseinschnitt – presjek natrag
 Rundbild – panorama
 Satellit – satelit
 Satellitengeodäsie – geodezija, satelitska
 Satellit, geostationärer – satelit, geostacionarni
 Sattelitenavigation – navigacija, satelitska
 Sättigung – zasićenje
 Satz – girus
 Satz, binomischer – formula, binomna
 Satzelemente – elementi, tipografski
 Scale – ljestvica (mjerila)
 Scanner, mechanischer – skener, mehanički
 Schacht – okno
 Scharfeinstellen des Zielbildes – izoštravanje slike
 Schärfentiefe – dubina oštine
 Schaubild – dijagram; graf
 Schelf – pojas, epikontinentalni
 Schicht – sloj
 Schicht, photographische – fotosloj
 Schlauchwage – vaga, hidrostatska
 Schnitt – presjek
 Schnittstelle – sučelje
 Schnittweite im Bildraum – daljina (u prostoru) slike, tjemena
 Schnittweite im Dingraum – daljina (u prostoru) predmeta, tjemena
 Schnurlot – visak, obični
 Schraffe – šrafe
 Schraffierung – šrafiranje
 Schrägentfernung – duljina, kosa
 Schreibpegel – mareograf
 Schriftgröße – visina slova
 Schriftlage – nagib pisma
 Schriftstellung – smještaj imena (na kartama)
 Schrittmesser – pedometar
 Schrittzähler – pedometar
 Schrumpfung – usuh
 Schwellenwert – prag vrijednosti veličine
 Schwere – sila teža
 Schwereabplattung – spljoštenost sile teže
 Schwereanomalie – anomalija sile teže
 Schwerebeschleunigung – ubrzanje sile teže
 Schwerefeld – polje sile teže, realno
 Schweregradient, horizontales – gradijent sile teže, horizontalni
 Schweregradient, vertikales – gradijent sile teže, vertikalni
 Schweremessungen, absolute – mjerenja, apsolutna gravimetrijska
 Schweremessungen, relative – mjerenja, relativna gravimetrijska
 Schwerepotential – potencijal realnog polja sile teže
 Schwerlinie – težišnica trokuta
 Schwerpunkt – težište trokuta
 Schwingung – titranje
 Schwingungsdauer – period
 Sechsfächner – heksaedar
 Seekarte – karta, pomorska
 Seekarte, elektronische – karta, elektronička pomorska

- Seekartennull – nula, hidrografska; razina, hidrografska
 Seekartenpapier – papir za pomorske karte
 Seekartographie – kartografija, pomorska
 Seekataster – katastar, pomorski
 Seemeile – milja, nautička
 Seewesen – pomorstvo
 Segelkarte – karta, pomorska kursna
 Segment – segment
 Sehentfernung – daljina, vidna
 Sehfeld – polje (oka), vidno
 Sehfeldblende – zaslon vidnog polja
 Sehfeld des Fernrohrs – polje dalekozora, vidno
 Sehne – tetiva
 Sehschärfe – oštrina vida
 Sehweite – daljina, vidna
 Sehweite, deutliche – daljina jasnog vida
 Sehwinkel – kut, vidni
 Seismologie – seizmologija
 Seitenfeintrieb – uređaj za fino pomicanje alhidade
 Seitenhalbierende – medijan; težišnica trokuta
 Seitenklemme – stezaljka alhidade
 Seitenrefraktion – refrakcija, bočna
 Seitenriß – bokocrt
 Seitenstreifen – bankina
 Sekans – sekans
 Sekante – sekanta
 Sekunde – sekunda
 Semantik – semantika
 Senkkasten – keson
 Senkrechte – okomica
 Senkrechtluftbild – aerosnimka, vertikalna
 Sensor – senzor
 Sensor, aktiver – senzor, aktivni
 Sensor, optischer – senzor, optički
 Sensor, passiver – senzor, pasivni
 Serpentine – serpentina
 Server – poslužitelj
 Setzung – sjedanje
 Sexagesimalsystem – sustav, seksagezimalni
 Sexagesimalteilung – podjela, seksagezimalna
 Sextant – sektant
 Shareware – shareware
 SICAD (Siemens Computer Aided Design) – SICAD
 Sicherungspunkt – znak, pomoćni
 Sicht – vidljivost
 Sichtbarkeit – vidljivost
 Sichtfeld – polje (oka), vidno
 Siebdruck – sitotisak
 Signal – signal
 Signalthöhe – visina signala
 Signalisierung – signalizacija
 Signatur – signatura
 Signatur, alphanumerische – signatura, slovnobrojčana
 Signatur, bildliche – signatura, zorna
 Signaturenkatalog – katalog signatura
 Signatur, geometrische – signatura, geometrijska
 Signatur, symbolhafte – signatura, simbolička
 Signifikanzniveau – razina signifikantnosti (ispita)
 Simplex – simpleks
 Simulation – simulacija
 Sinus – sinus
 Sinuside – sinusoida
 Sinuskurve – sinusoida
 Sinussatz – poučak, sinusov
 Situation – planimetrija
 Skalar – skalar
 Skalarprodukt – produkt, skalarni
 Skalenintervalllänge – duljina podjeljka na ljestvici
 Skalenlänge – duljina ljestvice
 Skalenmikroskop – mikroskop s ljestvicom
 Skalenteil – pars libele; podjeljak ljestvice
 Skalierung – kalibracija (mjerila)
 Software – softver
 Softwaretechnik – inženjering, softverski
 Sonderkarte – karta, specijalna
 Sondermaßstab – mjerilo dužina
 Sonnensystem – sustav, Sunčev
 Sonnenfilter – filter za Sunce
 Spaghetti-daten – podaci, špagetni
 Spannweite – raspon varijacije
 Speicher-Adresse – adresa
 Spektraldistanz – udaljenost, spektralna
 Spektralraum – prostor, spektralni
 Spektrometer – spektroskop
 Spektrum – spektar
 Spektrum, elektromagnetisches – spektar, elektromagnetski
 Spezialkarte – specijalka
 Spezifikation – specifikacija

- Spezifikation, technische – specifikacija, tehnička
- Sphäre – sfera
- Sphäroid – sferoid
- Spiegel – zrcalo
- Spiegellinsenfernrohr – dalekozor, zrcalni
- Spiegelung – zrcaljenje
- Spinnlinie – klotoida
- Spirale – zavojnica
- Spirale, Archimedische – zavojnica
- Spirale, logarithmische – spirala, logaritamska
- Spline – splajn
- Splitterpolygon – poligon, rascijepljeni
- Staatsgrenze – granica, državna
- Stadtansicht – veduta
- Stadterweiterungsplan – plan, urbanistički
- Stadtplan – plan grada
- Stadtplanung – urbanizam
- Stahlmeßband – vrpca, mjerna
- Standard – etalon
- Standardabweichung – devijacija, standardna; pogreška, srednja kvadratna
- Standardabweichung des Mittelwerts, empirische – odstupanje srednje vrijednosti, empirijsko standardno
- Standardabweichung (einer Zufallsvariable oder Wahrscheinlichkeitsverteilung) – odstupanje, standardno
- Standardabweichung, empirische – odstupanje, empirijsko standardno
- Standard-Tachymeter, elektronisches – tahimetar, standardni elektronički
- Standardunsicherheit – nesigurnost, standardna
- Standardunsicherheit A-Type – proračun standardne nesigurnosti A-vrste
- Standardunsicherheit B-Type – proračun standardne nesigurnosti B-vrste
- Standardzufallsgröße – varijabla, standardizirana slučajna
- Standpunkt, exzentrischer – točka, ekscentrična stjajališna
- Stationierung – stacioniranje
- Statistik – statistika
- Statistik, mathematische – statistika, matematička
- Stativ – stativ
- Stauwand – brana
- Stazionierung, freie – stacioniranje, slobodno
- Stehachse – osovina, vertikalna
- Stehachsenlibelle – libela, alhidadna
- Stereoauswertung – izmjera, stereoskopska
- Stereobildauswertung – izmjera, stereoskopska
- Stereoeffekt – efekt, stereoskopski
- Stereogramm – stereogram
- Stereokamera – stereokamera
- Stereometer – stereometar
- Stereometrie – stereometrija
- Stereomodell – stereomodel
- Stereopaar – stereopar
- Stereoparallax – stereoparalaksa
- Stereophotogrammetrie – stereofotogrametrija
- Stereoskop – stereoskop
- Stereotelemeter – daljinomjer, stereoskopski
- Sternwarte – opservatorij
- Steuerkataster – katastar, porezni
- Stichprobe – uzorak, statistički
- Stoffaufbereitung – priprema, kartografska
- Stollen – potkop
- Storchnabel – pantograf
- Störpotential – potencijal, smetajući
- Strahl, einfallender – zraka, upadna
- Strahlenbündel – snop zraka
- Strahlengang, telezentrischer – hod zraka, (telecentrični)
- Strahlung, elektromagnetische – zračenje, elektromagnetsko
- Strassenkarte – autokarta
- Strecke – dužina
- Streckenmesser – daljinomjer
- Streckenmessung – mjerenje duljine
- Streckenreduktion – redukcija duljina
- Strecke, reduzierte – duljina, reducirana
- Streuung – disperzija; disperzija, mjerna
- Strichentfernungsmesser – daljinomjer s nitima
- Strichkreuz – križ, nitni
- Strichkreuzparallaxe – paralaksa nitnoga križa
- Strichmikroskop – mikroskop s indeksom
- Strichplatte – pločica nitnoga križa
- Strudelpunkt – fokus
- Sucherfernrohr – diopter
- Suchmaschine – tražilica
- Süd-Koordinatensystem der winkeltreuen schiefachsigen Zylinderprojektion –

- sustav kose konformne cilindrične projekcije, južni koordinatni
- Summation – zbrajanje
- Supplementwinkel – sukut
- Symmetrie – simetrija
- Symmetrieachse – simetrala
- Symmetrieebene – ravnina, simetralna
- System – sustav
- System, afokales – sustav, afokalni
- System des Auges, optisches – sustav oka, optički
- System, optisches – sustav, optički
- System, primäres – sustav, primarni
- System, sekundäres – sustav, sekundarni
- Systemtheorie – teorija sustava
- System, topographisches – sustav, topografski
- System, Wiener Klatfer – sustav, bečki hvatni
- Szene – scena
- Tabelle – tablica
- Tabula Peutingeriana – Tabula Peutingeriana
- Tachymeter – tahimetar; teodolit, daljinomjerni
- Tachymeter, einfaches elektronisches – tahimetar, jednostavni elektronički
- Tachymeter, elektronisches – tahimetar, elektronički
- Tachymeterlatte – letva, daljinomjerna; letva, tahimetarska
- Tachymeter, selbstreduzierendes – tahimetar, autoredukcijski
- Tachymeterzug – vlak, tahimetarski
- Tachymetrie – tahimetrija
- Tafel, Peutingersche – Tabula Peutingeriana
- Talsperre – brana
- Tangens – tangens
- Tangente – tangenta
- Tangentialebene – ravnina, tangencijalna
- Taumelfehler – pogreška vertikalne osi
- Tauschung, optische – varka, optička
- Technik – tehnika
- Technologie – tehnologija
- Teileigentümer – suvlasnik
- Teiler – djelitelj
- Teilkreis – krug s podjelom
- Teilkreisexzentrizität – ekscentričnost horizontalnoga kruga
- Teilung – dijeljenje
- Teilung eines Flurstücks – dioba; parcelacija zemljišta
- Teilung eines Flurstücks, definitive – parcelacija, definitivna
- Tektonik – tektonika
- Telekommunikationen – telekomunikacije
- Telematik – telematika
- Telemeter – telemetar
- Teleobjektiv – teleobjektiv
- Teleskop – teleskop
- Telluroid – teluroid
- Temperatur – temperatura
- Temperatur des Kalibrierens (Einmessens) – temperatura umjeravanja
- Temperatureinheit – jedinica temperature
- Temperaturgradient – gradijent, temperaturni
- Temperaturkorrektion – ispravak, temperaturni
- Tera – tera
- Terminologie – terminologija
- Terminologienorm – norma, terminološka
- Terminus – termin
- Terrain – teren; zemljište
- terrestrisch – terestrički
- Test, statistischer – test, statistički
- Tetraeder – tetraedar
- Textdatei – datoteka, tekstualna
- Thema – tema
- (Thema)karte, analytische – karta, analitička (tematska)
- (Thema)karte, synoptische – karta, sinoptička (tematska)
- (Thema)karte, synthetische – karta, sintetska (tematska)
- Theodolit – teodolit
- Theodolitachsen – osi teodolita
- Theodolit, astronomischer – teodolit, astronomski
- Theodolit, elektronischer – stanica, mjerna; teodolit, digitalni; teodolit, elektronički
- Theodolit mit Basislatte – teodolit s bazisnom letvom
- Theodolit, optischer – teodolit, optički
- Theorem – poučak
- Thermodrucker – pisač, toplinski
- Thermograph – termograf
- Thermometer – termometar
- Thermometer, registrierendes – termograf
- Thiessen-Polygonen – poligoni, Thiessenovi

- Tidefluß – struja, morska
 Tidehochwasserlinie – crta visoke vode
 Tidenstrom – struja, morska
 Tiefdruck – tisak, duboki
 Tiefenlinie – izobata
 Tiefenschärfe – oštrina, dubinska
 Tiefenschichtenkarte – karta, batimetrijska
 Tiefpassfilter – filter, niskopropusni
 TIFF – TIFF
 Tintenstrahldrucker – pisač, tintni
 Toleranz – odstupanje, dopušteno
 Toleranzgränze – granica tolerancije
 Tonwert – vrijednost, tonska
 Topographie – topografija
 Topologie – topologija
 Toponyme – toponimi
 Totalreflektion – odbijanje, potpuno
 Trägerwelle – val prijenosnik
 Training – trening
 Trainingbereich – trening-područje
 Trainingfläche – trening-područje
 Training, überwachtes – trening, nadzirani
 Training, unüberwachtes – trening, nenadzirani
 Trajektorien, ortogonale – trajektorije, ortogonalne
 Transaktion – izmjena
 Transferformat – format prijenosa
 Transformation – transformacija
 Transkriptionssystem – transkripcija geografskih imena
 Translation – translacija
 Transliterationsschlüssel – transliteracija
 Transmission – transmisija
 Transparentpapier – pauspapier
 Transparenz – transparentcija
 Transporteur – transporter
 Transversale – transverzala
 Transversalmaßstab – mjerilo, transverzalno
 Trapez – trapez
 Trapezregel – formula, trapezna
 Trasse – trasa
 Trassierung – trasiranje
 Trassierung von Verkehrswegen – trasiranje prometnica
 Triangulation – triangulacija
 Triebwasserkanal – kanal, derivacijski
 Trigonometer – triangulator
 Trigonometrie – trigonometrija
 Trigonometrie, sphärische – trigonometrija, sferna
 Trilateration – trilateracija
 Tripelabbildung, Winkels – projekcija, Winkelova (trostruka)
 Tripelspiegel – zrcalo, trostrano
 Tripelspiegelprisma – zrcalo, trostrano
 Triplet – triplet
 Trockenmauerwerk – gromača; suhozid
 Troposphäre – troposfera
 t-Test – t-test
 t-Verteilung – razdioba, Studentova
 Typographie – tipografija
 Übergangsbogen – krivina, prelazna
 Überklappen – preklapanje
 Überprüfung der Messgeräte – ispitivanje mjernih instrumenata
 Übersetzer – kompilator
 Übersichtskartenwerk – karta, pregledna
 Übersichtskarte, topographische – karta, pregledna topografska
 Überstand – prebačaj
 Überstrahlung – iradijacija
 Uferlinie – linija, obalna
 ultraviolett – UV
 Ultraviolettstrahlung – zračenje, ultraljubičasto
 Umfang – opseg
 Umfangswinkel – kut, obodni
 Umkehrfilm – film, preobratni
 Umkehrfunktion – funkcija, inverzna
 Umkreis – kružnica, opisana
 Umrechnung – preuzorkovanje
 Umwandlungszirkel – šestar, redukcijski
 Umwandlung von Vektor-Daten in Raster-Daten – rasterizacija
 Unbekannte – nepoznanica
 Unendlichkeit – beskonačnost
 Unland – zemljište, neobrađeno
 Unschärfe – neoštrina (slike)
 Unterstand – podbačaj
 Unterteil – dio, donji
 Unveränderliche – konstanta
 Upgrade – nadogradnja
 Urheberrecht – pravo, autorsko
 Urkunde, öffentliche – isprava, javna
 Urmass – pramjera
 Urschrift – izvornik
 Ursprung – ishodište
 Usurpation – uzurpacija

- UTM-Abbildung – UTM
 UV-Filter – UV-filtar
 Vakuum – vakuum
 Variable – varijabla
 Varianz – varijanca
 Varianz (einer Zufallsvariable oder
 Wahrscheinlichkeitsverteilung) –
 varijanca (slučajne varijable ili
 razdiobe vjerojatnosti)
 Varianz, (empirische) – varijanca, empirijska
 Variation – varijacija
 Variationsbreite – raspon varijacije
 Variationskoeffizient – koeficijent varijacije
 Vectorschicht – sloj, vektorski
 Vektor – vektor
 Vektorbild – slika, vektorska
 Vektordaten – podaci, vektorski
 Vektordatenmodell – model podataka,
 vektorski
 Vektor-Digitizer – digitalizator, vektorski
 Vektorformat – format, vektorski
 Vektorgraphik – grafika, vektorska
 Vektorisierung – vektorizacija
 Vektorplotter – ploter, vektorski
 Vektorprodukt – produkt, vektorski
 Verbesserung – ispravak
 Verbesserungsgleichung – jednadžba
 popravaka
 Verfahren, Eggert'sche – metoda, Eggertova
 Verfahren, photomechanische – postupak,
 fotomehanički
 Verfügbarkeit, selektive – dostupnost,
 selektivna
 Vergleichbarkeit der Messungen –
 obnovljivost mjerenja
 Vergleichdifferenzbetrag, kritischer – razlika
 obnovljivosti, kritična
 Vergleichpräzisionsstandardabweichung –
 odstupanje obnovljivosti, standardno
 Vergleichsbasis – osnovica, geodetska
 ispitna
 Vergleichsbedingungen – uvjeti
 obnovljivosti
 Vergleichsmessungen (durch
 Prüflaboratorien) – mjerenja,
 usporedbena
 Vergleichsmethode, direkte – metoda,
 izravna usporedbena mjerna
 Vergleichspräzision – obnovljivost, mjerna
 Vergleichsprüfungen – usporedbe,
 meausporedbene
 Vergrößerung – povećanje
 Vergrößerung des optischen Instrumentes –
 povećanje optičkog instrumenta
 Verhältnis – omjer
 Verjähung – zastara
 Verknüpfung, binare algebraische –
 operacija, binarna
 Verlaufenlassen – toniranje, postupno
 Vermarken von Festpunkten – stabilizacija
 točaka
 Vermessung – izmjera
 Vermessung, geodätische – izmjera,
 geodetska
 Vermessung, gravimetrische – izmjera,
 gravimetrijska
 Vermessung, hydrographische – izmjera,
 hidrografska
 Vermessung, photogrammetrische – izmjera,
 fotogrametrijska
 Vermessungsingenieur – inženjer geodezije
 Vermessungskreis – teodolit, azimutalni
 Vermieter – zakupodavatelj
 Verpächter – zakupodavatelj
 (Ver-)Sicherungsmarke – znak, pomoćni
 Versicherungspunkt – znak stalne točke
 Verstaatlichung – nacionalizacija
 Verstaatlichung der Liegenschaften –
 nacionalizacija nekretnina zemljišta
 (zgrada)
 Vertauschbarkeit – komutativnost
 Vertauschung – permutacija
 Verteilungsfunktion – funkcija razdiobe
 Vertikale – vertikala, subjektivna
 Vertikale, subjektive – vertikala, subjektivna
 Vertikalkreis – krug, vertikalni
 Vertikalrefraktion – refrakcija, visinska
 Vertikalwinkel – kut, vertikalni
 Vertrauen – pouzdanost
 Vertrauensbereich, einseitiges – interval
 pouzdanosti, jednostrani
 Vertrauensbereich, statistischer – interval
 pouzdanosti, statistički
 Vertrauensbereich, zweiseitiges – interval
 pouzdanosti, dvostrani
 Vertrauensintervall – interval pouzdanosti
 Vertrauensniveau – razina pouzdanosti
 Verweis, räumlicher – uputa, prostorna
 Verwirkung – zastara

- Verzeichnung – distorzija
 Verzerrungsellipse – elipsa deformacija
 Videotechnik – video
 Vieleck – poligon
 Vielflach – poliedar
 Viereck – četverokut
 Viereck, vollständiges – četverokut, geodetski
 Vierflach – tetraedar
 Viertelebene – kvadrant
 Viertelmethode – metoda četvrtina
 Vignettierung – vinjetiranje
 Visualisierungswerkzeuge – alati, vizualizacijski
 Visualisierung – vizualizacija
 Visualisierung, kartographische – vizualizacija, kartografska
 Visur – vizura
 Vogelschaubild – perspektiva, ptičja
 Vollmacht – punomoć
 Vollständigkeit – potpunost
 Vollständigkeit, formale – potpunost, formalna
 Vollton – ton, puni
 Vollwinkel – kut, puni
 Volt – volt
 Volumen – obujam
 Volumenelement – voksel
 Vorentwurf – pretprojekt
 Vorkaufrecht – pravo prvokupa
 Vorprojekt – pretprojekt
 Vorsatzkeil – klin, objektivni
 Vorwärtseinschneiden – presjek naprijed
 Vorwärtsschnitt – presjek naprijed
 Waagerechte – horizontala
 Wage, hydrostatische – vaga, hidrostatska
 Wahrhaftigkeit – istinitost
 Wahrscheinlichkeit – vjerojatnost
 Wahrscheinlichkeit, maximale – vjerojatnost, maksimalna
 Wahrscheinlichkeitstheorie – teorija vjerojatnosti
 Walkie-Talkie – toki-voki
 Walze – valjak
 Wärme – toplina
 Wärmemenge – toplina
 Warscheinlichkeitsverteilung (einer Zufallsvariable) – razdioba vjerojatnosti (slučajne varijable)
 Wasserbautechnik – hidrotehnika
 Wasserpegel – vodokaz
 Wasserscheide – razvodnica
 Wasserspiegellatte – vodokaz
 Wasserstandsanzeiger – vodokaz
 Wasserstandschreiber – limnigraf
 Wassertiefe – dubina
 Wasserwirtschaft – vodoprivreda
 Watt – vat
 Webkarte – web-karta
 Webkartographie – web-kartografija
 Webportal – web portal
 Webseite – web-stranica
 Weg – ruta
 Wehr – brana
 Wehrkrone – kruna brane
 Weite, lichte – širina, svijetla
 Weitwinkelobjektiv – objektiv, širokokutni
 Welenlänge – duljina, valna
 Welle – val
 Welle, elektromagnetische – val, elektromagnetski
 Welle, longitudinale – val, longitudinalni
 Welle, transversale – val, transverzalni
 Weltkarte, Internationale – karta svijeta, Međunarodna
 Weltluftfahrtskarte – karta, zrakoplovna navigacijska
 Weltweites Netzwerk – World Wide Web
 Wendelibelle – libela, reverzijska
 Wendepunkt – infleksija
 Wendung – infleksija
 Wertebereich – kodomena
 Wertemenge – kodomena
 Wert, reziproker – vrijednost, recipročna
 Wert, richtiger – vrijednost, ispravna
 Wert, wahrer – vrijednost, prava; vrijednost veličine, (istinita)
 WGS 84 Ellipsoid – elipsoid WGS 84
 Widerlager – upornjak
 Widerspruch – kontradikcija; nesuglasica
 Widerspruchsfreiheit – konzistentnost
 Wiederholbarkeit – ponovljivost
 Wiederholbarkeit der Messungen – ponovljivost mjerenja
 Wiederholbarkeitswert – vrijednost ponovljivosti, mjerna
 Wiederholdifferenzbetrag, kritischer – razlika ponovljivosti, kritična
 Wiederholgenauigkeit – točnost ponavljanja

- Wiederholsbedingungen – uvjeti
ponovljivosti
- Wiederholpräzision – ponovljivost, mjerna
- Wiederholstandardabweichung – odstupanje
ponovljivosti, standardno
- Wiederholung – ponavljanje
- Wiederholungsmessung – mjerenje,
ponovljeno
- Wiederholungszahl – broj ponavljanja
- Wiederkaufsrecht – pravo nazadkupa
- Wiki – wiki
- Wikipedia – wikipedija
- Windrose – vjetrulja
- Winkel – kut
- Winkeleinheiten – jedinice za mjerenje kuta
- Winkelfunktionen – funkcije,
trigonometrijske
- Winkelhalbierende – simetrala kuta
- Winkelmesser – transporter
- Winkelmessinstrument – goniometer
- Winkelmessung – mjerenje kuta
- Winkel, parallaktischer – kut, paralaktički
- Winkelprisma – prizma, kutna
- Winkelprisma – prizma, trostrana pravokutna
- Winkel, rechter – kut, pravi
- Winkel, stumpfer – kut, tupi
- Winkelverzerrung – deformacija kuta
- Winkelverzerrung, maximale – deformacija
kuta, maksimalna
- Wirklichkeit – istinitost
- Wirtschaftszone, exklusive – pojas,
gospodarski
- Wirtsrechner – računalo, glavno
- Wissenschaft, technische – znanosti,
tehničke
- Wohnrecht – pravo stanovanja
- Würfel – kocka
- Wurzel – korijen
- Wurzel des mittleren quadratischen Fehlers –
pogreška, srednja
- X Kanal – kanal, X
- Zahl – broj
- Zahl, algebraische – broj, algebarski
- Zahlen, arabische – brojke, arapske
- Zahlenkataster – katastar, numerički
- Zahlen, reele – brojevi, realni
- Zahlen, römische – brojke, rimske
- Zahlensystem, duales – sustav, binarni
- Zahlen, teilerfremde – brojevi, relativno
prosti
- Zahl, ganze – broj, cijeli
- Zahl, gerade – broj, parni
- Zählhöhenlinie – izohipsa, glavna
- Zählisohypse – izohipsa, glavna
- Zahl, komplekse – broj, kompleksni
- Zahl, konjugierte komplexe – broj,
konjugirano kompleksni
- Zahl, natürliche – broj, prirodni
- Zahl, negative – broj, negativni
- Zahl, positive – broj, pozitivni
- Zahl, transzendente – broj, transcendentni
- Zahl, unbenannte – broj, neimenovani
- Zahl, ungerade – broj, neparni
- Zahl, zusammengesetzte – broj, složeni
- Zehnersystem – sustav, decimalni
- Zeichenerklärung – legenda; tumač znakova
- Zeichengenauigkeit – točnost, grafička
- Zeichenkette – string
- Zeichenmaschine, rechnergesteuerte – ploter
(Zeichens)vorlage – original, sastavljajući
- Zeichnungsträger – nositelj crteža
- Zeichnung – crtež
- Zeiger – indeks
- Zeit – vrijeme
- Zelle – ćelija
- Zenit – zenit
- Zenithkamera – kamera, zenitna
- Zenitokular – okular, zenitni
- Zenitwinkel – kut, zenitni
- Zentesimalteilung – podjela, centezimalna
- Zentralanzugsschabe – vijak, središnji
- Zentralklemme – vijak, središnji
- Zentralprojektion – projekcija, centralna
- Zentralwert – medijan
- Zentrieren des Instrumentes – centriranje
instrumenta
- Zentrierfehler – pogreška centriranja
- Zentrierstab – visak, kruti
- Zentrierstock – visak, kruti
- Zentrierung – centriranje instrumenta;
redukcija na centar
- Zentrierungsrechnung – račun centriranja
- Zentriwinkel – kut, središnji
- Zentroid – centroid
- Zentrum – središte
- Zentrum, perspektivisches – centar,
perspektivni
- Zertifizierung – potvrđivanje
- Ziel – cilj
- Zielachse – os, kolimacijska

Zielachse, geodätische – os, geodetska
vizurna

Zielachsebene – ravnina, vizurna

Zielachsenfehler – pogreška vizurne osi

Zielfehler – pogreška viziranja

Ziellinie, geodätische – linija, geodetska
vizurna

Ziellinienfehler – pogreška ishodišnog
položaja vizurne linije

Zielpunkt – točka, ciljna

Zielpunkt, exzentrischer – točka,
ekscentrična ciljna

Zielrichtung – pravac, vizurni

Zielstrahl – zraka, ciljna

Zieltafel – marka, ciljna; značka

Zielweite – daljina izoštravanja

Zielzeichen – marka, ciljna

Ziffern, arabische – brojke, arapske

Ziffern, römische – brojke, rimske

Zoll – inch; palac, bečki

Zubehör – pribor, mjerni

Zufallsgrösse – varijabla, slučajna

Zufallsvariable – varijabla, slučajna

Zugangsschrift – ime uz okvir lista

Zunahme – prirast

Zusatzausrüstung – pribor, mjerni

Zusatzeinrichtung – pribor, mjerni

Zuteilungskarte – osnova, komasacijska

Zuverlässigkeitsskizze – skica o pouzdanosti
karte

Zuwachs – prirast

Zwangszentrierungseinrichtung – uređaj za
prisilno centriranje

Zwanzigflächner – ikosaedar

Zweifarbendruck – tisak, dvobojni

Zweiflächner – diedar

Zwischenhöhenlinie – izohipsa, pomoćna

Zwischenschaltung – interpolacija

Zwölfflach – dodekaedar

Zykloide – cikloida

Zykluszeit – period

Zylinder – valjak

Zylinderabbildung – projekcija, cilindrična

Literatura

- ACSM/ASCE (1989): Definitions of surveying and associated terms. American Congress on Surveying and Mapping, American Society of Civil Engineers, Bethesda, New York.
- Alberti, Hans-Joachim (1957): Mass und Gewicht – Geschichtliche und tabellarische Darstellungen von der Anfängen bis zur Gegenwart. Akademie Verlag Berlin, Berlin.
- Anić, V. (1991): Rječnik hrvatskoga jezika. Novi Liber, Zagreb.
- Anić, V., Goldstein, I. (1999): Rječnik stranih riječi. Novi Liber, Zagreb.
- ASCE/ACSM/ASPRS (1994): Glossary of the mapping sciences. American Society of Civil Engineers, American Congress on Surveying and Mapping, American Society for Photogrammetry and Remote Sensing, Bethesda, New York.
- ASPRS (1980): Manual of photographic interpretation. American Society for Photogrammetry and Remote Sensing. Falls Church, Virginia.
- ASPRS (1989): Non-topographic photogrammetry. American Society for Photogrammetry and Remote Sensing, Falls Church, Virginia.
- Babić, S., Finka, B., Moguš, M. (1994): Hrvatski pravopis. Školska knjiga, Zagreb.
- Bekić, Z., Breyer, H., Čečuk, A. M., Igaly, Č., Meter, D., Milinović, M., Vedriš, M. (1996): CARNet – Priručnik za korisnike. MicroPROM, Zagreb.
- Benčić, D. (1990): Geodetski instrumenti. Školska knjiga, Zagreb.
- Benčić, D. (1996): Osnovni pojmovi mjerne tehnike u svjetlu međunarodnih normi. Geodetski list, 2, 143-153.
- Benković, F., Piškorec, M., Lako, Lj., Čepelak, K., Stajić, D. (1986): Terestrička i elektronska navigacija. Hidrografski institut, Split.
- Bilajbegović, A., Hofmann-Wellenhof, B., Lichteneger, H. (1991): Osnovni geodetski radovi, suvremene metode GPS. Tehnička knjiga, Zagreb.
- Bill, R. (Hauptredakteur) (2003): Geoinformatik –Service – Lexikon/Wörterbuch. Universität Rostock. <http://www.geoinformatik.uni-rostock.de>
- Bill, R., Zehner, M. L. (2001): Lexikon der Geoinformatik. Herbert Wichmann Verlag, Heidelberg.
- BKG (1997): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen mit englischen und französischen Äquivalenten, Band 10: Ingenieurvermessung. Bundesamt für Kartographie und Geodäsie, Frankfurt am Main.
- BKG (1999): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen mit englischen und französischen Äquivalenten, Band 11: Hydrographische Vermessung. Bundesamt für Kartographie und Geodäsie, Frankfurt am Main.
- Bollmann, J., Koch, W. G. (Herausgeber, 2001): Lexikon der Kartographie und Geomatik, in zwei Bänden. Spektrum Akademischer Verlag, Heidelberg, Berlin.
- Borčić, B. (1955): Matematička kartografija. Tehnička knjiga, Zagreb.
- Borčić, B. (1976): Gauss-Krügerova projekcija meridijanskih zona. Sveučilište u Zagrebu, Geodetski fakultet, Zagreb.

- Borčić, B., Frančula, N. (1969): Stari koordinatni sustavi na području SR Hrvatske i njihova transformacija u sustave Gauss-Krügerove projekcije. Zavod za kartografiju Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Borčić, B., Kreiziger, I., Lovrić, P., Frančula, N. (1977): Višejezični kartografski rječnik. Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Božićnik, M. (1978): Povodom 160. obljetnice katastarske izmjere u Hrvatskoj. Geodetski list, 10-12, 283-301.
- Božićnik, M. (1995): Hrvatski katastar zemljišta na putu ka obliku međnog katastra. Geodetski list, 1, 25-36.
- Brajković, V. (gl. urednik, 1976): Pomorska enciklopedija. Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb.
- Braum, F. (1969): Elementarna fotogrametrija. Geodetski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
- Brezinščak, M. (1993): Međunarodni normacijski priručnik. Hrvatsko mjeriteljsko društvo, Zagreb.
- Brodnjak, V. (1992): Rječnik razlika između hrvatskoga i srpskoga jezika. Školske novine Zagreb. Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Buder, J. (1982): Značajni doprinosi našoj geodetskoj terminologiji. Geodetski list, 4-6, 89-91.
- CEN (1998): Geographic information – Vocabulary, CEN Report CR 13436.
- Crnić, R. (1992): Pomorski rječnik. Štamparija Jugoslavenski kompas d.d., Zagreb.
- Cvitanović, A. (2002): Geografski rječnik. Hrvatsko geografsko društvo Zadar, Matica hrvatska Zadar, Filozofski fakultet u Zadru, Zadiz d.o.o., Zadar.
- Čubranić, N. (1954): Viša geodezija I. Školska knjiga, Zagreb.
- Čubranić, N. (1972): Viša geodezija II. dio. Tehnička knjiga, Zagreb.
- Dabac, V. (1969): Tehnički rječnik, 1. dio, Njemačko-hrvatskosrpski. Tehnička knjiga, Zagreb.
- Dabac, V. (1970): Tehnički rječnik, 2. dio, Hrvatskosrpsko-njemački. Tehnička knjiga, Zagreb.
- Dadić, Ž. (1982): Povijest egzaktnih znanosti u Hrvata. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.
- DIN 1319 (1983): Grundbegriffe der Messtechnik, Begriffe für die Messunsicherheit und für die von Messgeräten und Messeinrichtungen, Teil 3. Deutsche Norm.
- DIN 1319 (1985): Grundbegriffe der Messtechnik, Allgemeine Grundbegriffe. Deutsche Norm.
- DIN 13303 (1982): Stochastik, Wahrscheinlichkeitstheorie, Gemeinsame Grundbegriffe der mathematischen und der beschreibenden Statistik, Begriffe und Zeichen, Teil 1. Deutsche Norm.
- DIN 18079 (1984): Begriffe, Kurzzeichen und Formelzeichen im Vermessungswesen, Ausgleichsrechnung und Statistik. Deutsche Norm.
- DIN 55350 (1987): Begriffe der Qualitätssicherung und Statistik, Begriffe zur Genauigkeit von Ermittlungsverfahren und Ermittlungsergebnissen, Teil 13. Deutsche Norm.
- Divković, M. (1900): Latinsko-hrvatski rječnik. Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinska zemaljska vlada, Zagreb.
- Dragičević, A. (1991): Ekonomski leksikon. Informator, Zagreb.
- Duplančić Leder, T. (2000): Elektroničke karte u pomorskoj kartografiji. Magistarski rad, Sveučilište u Zagrebu, Geodetski fakultet, Zagreb.
- Duplančić Leder, T. (2006): Novi pristup izradi elektroničkih navigacijskih karata u Hrvatskoj. Disertacija, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- DZNM (1995): Upute za iskazivanje mjerne nesigurnosti. Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, Zagreb.
- DZNM (1996): Međunarodni rječnik osnovnih i općih naziva u metrologiji – International vocabulary of basic and general terms in metrology. Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, Zagreb.
- ENV (1998): Geographic information – Referencing – Direct position. European Prestandard ENV 12762, CEN.

- ERDAS Field Guide (1997): ERDAS Inc., Atlanta.
- Feil, L. (1985): Prilog razmatranju modela ocjene točnosti u nivelmanu visoke točnosti. Geodetski fakultet, Zagreb.
- Feil, L. (1989): Teorija pogrešaka i račun izjednačenja. Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- FIG (1971): Fachwörterbuch. Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen. Heft 1 – Fehlertheorie. Verlag des Instituts für Angewandte Geodäsie Frankfurt a.M.
- Frančula, N. (2000): Kartografska generalizacija. Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Frančula, N. (2000): Kartografske projekcije. Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Frančula, N. (2002): Digitalna kartografija, 3. prošireno izdanje, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Frančula, N., Lovrić, P., Lapaine, M. (1995): Hrvatska geodetska terminologija, Geodetski list, 1995, 3, 251-253.
- Frangeš, S. (1998): Grafika karte u digitalnoj kartografiji. Doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu, Geodetski fakultet, Zagreb.
- Frangeš, S. (2003): Opća kartografija. Rukopis, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Gal'perin, G. L. (1968): Anglo-ruskij slovar' po kartografii, geodezii i aerofotopografii. Sovetskaja enciklopedija, Moskva.
- Gibson, C. (urednica, 1990): The Pan dictionary of mathematics, Pan Books, London, Sydney, Auckland.
- Gjurgjan, Z. (1972): Geodetska izmjera zemljišta. Tehnička enciklopedija, svezak 6, 22-31. Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb.
- Glossar DGfK (1993): Begriffe und Abkürzungen der Rechnergestützten Kartographie und allgemeinen EDV. Deutsche Gesellschaft für Kartographie, Arbeitskreis Praktische Kartographie.
- Glossary (1994): Looking at Earth from Space, Glossary of terms. NASA, Office of Mission to Planet Earth, SAD.
- Gostl, I. (1995): Bogoslav Šulek. Matica hrvatska, Zagreb.
- Guptill, S. C., Morrison, J. L. (editors, 1995): Elements of spatial data quality. International Cartographic Association, Elsevier Science, Kidlington, New York, Tokyo.
- Guptill, S. C., Morrison, J. L. (urednici, 2001): Elementi kvalitete prostornih podataka. Preveli D. Tutić, M. Lapaine. Državna geodetska uprava Republike Hrvatske, Zagreb.
- Gusić, I. (1995): Matematički rječnik, Element, Zagreb.
- Hake, G., Grünreich, D., Meng, L. (2002): Kartographie, Visualisierung raum-zeitlicher Informationen, 8., vollständig neu bearbeitete und erweiterte Auflage. Walter de Gruyter, Berlin, New York.
- Hecht, H., Berking, B., Büttgenbach, G. B., Jonas, M. (1999): Die Elektronische Seekarte, Grundlagen, Möglichkeiten und Grenzen eines neuen Navigationssystem. H. Wichmann Verlag, Heidelberg.
- Hećimović, Ž. (2006): Rječnik u izradi. www.geof.hr/~zhecimovic/Rjecnik/Rjecnik.htm (28. 10. 2006)
- Hennecke, F., Müller, G., Werner, H. (1994): Handbuch Ingenieurvermessung – Grundlagen. Wichmann Verlag GmbH, Heidelberg.
- Hoffman, P. (1996): Pravać Internet i World Wide Web. Znak, Zagreb.
- HRN ISO 3534-1 (1997): Statistika – Rječnik i znakovi – 1. dio: Vjetrojatnost i opći statistički znakovi (ISO 3534-1:1993). Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, Zagreb.

- IFAG (1971a): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen, Alphabetisches Gesamtregister. Institut für Angewandte Geodäsie Frankfurt a/M.
- IFAG (1971b): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen, Heft 4 – Feld- und Landmessung, Katastervermessung. Institut für Angewandte Geodäsie Frankfurt a/M.
- IFAG (1971c): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen, Heft 5 – Geodätische Instrumente und Geräte. Institut für Angewandte Geodäsie Frankfurt a/M.
- IFAG (1971d): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen, Heft 6 – Topographie. Institut für Angewandte Geodäsie Frankfurt a/M.
- IFAG (1971e): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen, Heft 8 – Kartographie, Kartenvervielfältigung. Institut für Angewandte Geodäsie Frankfurt a/M.
- IFAG (1971f): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen, Heft 9 – Photographie. Institut für Angewandte Geodäsie Frankfurt a/M.
- IFAG (1971g): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen, Heft 17 – Allgemeines. Institut für Angewandte Geodäsie Frankfurt a/M.
- IFAG (1993): Deutsches Fachwörterbuch Photogrammetrie und Fernerkundung. Nachrichten aus dem Karten- und Vermessungswesen, Sonderheft, Institut für Angewandte Geodäsie Frankfurt a/M.
- IFAG (1995a): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen mit englischen und französischen Äquivalenten, Band 4: Katastervermessung und Liegenschaftskataster. Institut für Angewandte Geodäsie Frankfurt a/M.
- IFAG (1995b): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen mit englischen und französischen Äquivalenten, Band 5: Geodätische Instrumente. Institut für Angewandte Geodäsie Frankfurt a/M.
- IFAG (1996): Fachwörterbuch, Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen mit englischen und französischen Äquivalenten, Band 14: Flurbereinigung. Institut für Angewandte Geodäsie Frankfurt a/M.
- IHB (1970): Hydrographic dictionary, english text, Special publication No. 32, third edition. International hydrographic organization, Monaco.
- IHB (1997): Glossary of ECDIS-related terms, 3rd edition. International Hydrographic Bureau, Monaco.
- IHO (1994): Hydrographic dictionary. International Hydrographic Bureau, Monaco.
- International hydrographic dictionary – Dictionnaire hydrographique international
http://www.loria.fr/projets/MLIS/DHYDRO/outils/site_edition/byproducts/Tout_Martif_en_fr.html (14. 10. 2005)
- International Society for Photogrammetry (1961): Multilingual dictionary for photogrammetry – One volume for each language with references to each of the other six: English, French, German, Italian, Polish, Spanish, Swedish. N. V. Uitgeverij, Argus, Amsterdam.
- ISO 3534 (1977): Statistics – Vocabulary and symbols, First edition.
- ISO 7078 (1985): Building construction – Procedures of setting out, measurement and surveying – Vocabulary and guidance note, First edition.
- ISO 9849 (1991): Optics and optical instruments – Geodetic instruments – Vocabulary, First edition.

- Jakobović, Z. (1988): Leksikon mjernih jedinica, II. dopunjeno izdanje. Školska knjiga, Zagreb.
- Jakopec, V. (1997): Razvitak hrvatske terminologije iz katastra i zemljišne knjige – prijedlozi suvremenih definicija. Magistarski rad, Sveučilište u Zagrebu, Geodetski fakultet, Zagreb.
- Janiszewski, V. (1912): Magjarsko-hrvatski i hrvatsko-magjarski rječnik za upotrebu kod zemaljske katastralne izmjere. Budimpešta.
- Janković, M. (1968): Inženjerska geodezija I. Tehnička knjiga, Zagreb.
- Janković, M. (1980): Inženjerska geodezija III. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.
- Janković, M. (1981): Inženjerska geodezija II. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.
- Janković, M. (1984): Nivelman. Tehnička enciklopedija, svezak 9, Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb, str. 359-369.
- Javorović, I. (2001): Osuvremenjivanje topografskih karata pomoću satelitskih snimaka. Magistarski rad, Sveučilište u Zagrebu, Geodetski fakultet, Zagreb.
- JLZ (1966-1969): Enciklopedija leksikografskog zavoda, svezak 1-5, Jugoslavenski leksikografski zavod Zagreb.
- Kiš, M. (2000): Englesko-hrvatski i hrvatsko-engleski informatički rječnik. Naklada Ljevak, Zagreb
- Kiš, M., Buljan, J., Vuković, S., Anić, O. (1993): Englesko-hrvatski informatički rječnik s računalnim nazivljem. Školska knjiga, Zagreb.
- Klaić, B. (1990): Rječnik stranih riječi. Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb.
- Klak, S. (1979): Gravimetrija. Tehnička enciklopedija, svezak 6, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, str. 254-260.
- Klub inženjera i arhitekta (1881): Rječnik njemačko-hrvatskoga tehnološkoga nazivlja za uporabu inženjera, arhitekta, mehanika, zemljomjera, rudničkih mjernika, graditelja, gradj. obrtnika i t.d. Knjigotiskarski i litografski zavod C. Albrechta, Zagreb.
- Kljajić, I. (2006): Kartografski prikazi hrvatskih gradova u 16. stoljeću. Disertacija, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Komadina, P., Kos, S., Mohović, R. (1999): Uporaba sustava ECDIS kod nekih odabranih korisnika u pomorskoj navigaciji. Naše more 1-2, 45-48.
- Kovačević, P. (1983): Bonitiranje zemljišta. Agronomski glasnik, 5-6, 639-691, Zagreb.
- Kovačević, P., Mihalić, V., Miljković, I., Licul, R., Kovačević, J., Martinović, J., Bertović, S. (1987): Nova metoda bonitiranja zemljišta u Hrvatskoj. Agronomski glasnik 2-3, 47-75, Zagreb.
- Kozličić, M. (2003): Regiones flumina Unnae et Sanae in veteribus tabulis geographicis = Unsko-sansko područje na starim geografskim kartama (Izbor karata, planova i veduta u kontekstu historije Unsko-sanskog područja od kraja 15. do početka 18. stoljeća). Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine; Arhiv Unsko-sanskog kantona, Sarajevo – Bihać.
- Kraus, K. (1988): Fernerkundung. Ferd. Dümmler Verlag, Bonn.
- Krajnović, M. (1999/2000): Rječnik matematičkih naziva i termina – Dictionary of mathematical terms – Wörterbuch der mathematischen Fachwörter. Matematičko-fizički list, izvanredni broj, Zagreb.
- Krajziger, I. (1962): Topografski premjer, Drugo prerađeno izdanje. Sveučilište u Zagrebu, Zagreb.
- Kukuljac, M. (1968): Zemljišnoknjižno pravo. Glas Beograd.
- Kuzmić, T. (2005): EUdict (European dictionary). <http://www.eudict.com/>
- Lapaine, M. (1994): Određivanje površina u geodeziji i kartografiji. Geodetski list, 2, 169-172.
- Lapaine, M. (1996): 10. generalna skupština Međunarodnoga kartografskog društva. Geodetski list, izvanredni broj, 13-16.
- Lapaine, M. (2002): O problemu istoznačnica u matematičkoj terminologiji. KoG, 6, 81-85.

- Lapaine, M. (2003): Geodezija u Tehničkoj enciklopediji – Uz 40. obljetnicu početka i 5. obljetnicu završetka izdavanja Tehničke enciklopedije Leksikografskog zavoda "Miroslav Krleža". Geodetski list 1, 17-28.
- Lapaine, M. (2004): Terminologija u CROTISU. Sveučilište u Zagrebu – Geodetski fakultet, Državna geodetska uprava, Zagreb.
- Lapaine, M., Frančula, N., Lovrić, P., Frangeš, S., Vučetić, N. (1995): Hrvatski geodetski rječnik – idejni projekt. Geodetski fakultet, Zagreb.
- Lillesand, T. M., Kiefer, R. W. (1987): Remote sensing and image interpretation. John Wiley & Sons, Inc., New York.
- Lipovac, M. Š. (1981): Astronomska navigacija. Hidrografski institut, Split.
- Lovrić, P. (1978): Topografija. Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Lovrić, P. (1982): Izvori geodetske terminologije u Hrvatskoj. U: Od prvog tehničkog rječnika do Tehničke enciklopedije, 12-15, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb.
- Lovrić, P. (1987): Kartografska reprodukcija. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.
- Lovrić, P. (1988): Opća kartografija. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.
- Lovrić, P. (1994): Geodezija u Hrvatskoj u 20. stoljeću. Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Macarol, S. (1978): Praktična geodezija. Tehnička knjiga, Zagreb.
- Mahović, R., Vidaković Mukić, M. (urednici, 1995): Zakon o općem upravnom postupku. Informator, Zagreb.
- Majetić, J. (1996): Primjena upravnog postupka kod provedbe promjene stanja u katastru zemljišta. Geodetski list, 1, 41-50.
- Majetić, J. (urednik) (1992): Zbirka geodetsko katastarskih propisa. Narodne novine, Zagreb.
- Manturov, O. V., Solncev, J. K., Sorkin, J. I. i Fedin, N. G. (1969): Rečnik matematičkih termina sa tumačenjima. Naučna knjiga, Beograd.
- Map Division (-): Dictionary of mapping, charting and geodetic terms, Mapping and charting geodesy. Madison USA.
- Mažuranić, V. (1975): Pravno-povijesni rječnik. Informator, Zagreb. Pretisak izdanja: Zagreb 1908-1922.
- McDonnell, R., Kemp, K., (1995): International GIS dictionary. GeoInformation International, Cambridge.
- MDH (1984): Međunarodni definicijski mjeriteljski rječnik. Mjeriteljsko društvo Hrvatske, Zagreb.
- Medić, V. (1978a): Agrarne operacije, I. dio. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.
- Medić, V. (1978b): Komasaacija zemljišta. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.
- Medić, V. (1982): Identifikacija nekretnina u komasaciji. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.
- Medić, V., Fanton, I., Roić, M. (1996): Katastar. Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Mesaroš, F. (1971): Grafička enciklopedija. Tehnička knjiga, Zagreb.
- Microsoft Press (1995): Informatički rječnik. Znak, Zagreb.
- Mikoč, J. (1998): Pomorski rječnik. Hrvatsko filološko društvo, Rijeka.
- Muminagić, A. (1962): Aktivnosti Saveza GIGJ oko prevođenja multijezičnog rečnika FIG-A. Geodetski list, 10-12, 382.
- Murray, K. (1993): The Graphics coach. New Riders Publishing, Carmel, Indiana.
- National Geodetic Survey (1986): Geodetic glossary. U.S. Department of Commerce, Rockville.
- Neidhardt, N. (1950): Osnovi geodezije III. Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb.
- Neidhardt, N. (1982): Geodetska terminologija objavljena u Geodetskom listu 1949-1981. Uredio P. Lovrić, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za kartografiju, Zagreb.

- Neuman, J. (gl. urednik, 1997): Enzyklopädisches Wörterbuch Kartographie in 25 Sprachen, 2. erweiterte Ausgabe. K. G. Saur, München.
- Ogrissek, R. (1983): abc Kartenkunde. VEB F. A. Brockhaus Verlag, Leipzig.
- Oluić, M. (2001): Snimanje i istraživanje Zemlje iz svemira; Sateliti – Senzori – Primjena. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i GEOSAT, Zagreb.
- Orlov, V. B., Skorohod, N. S., Sosinskij, A. B. (1987): Russko-anglo-nemecko-francuzskij matematičeskij slovar'. Russkij jazik, Moskva.
- Panian, Ž. (2005): Informatički enciklopedijski rječnik. Europapress holding, Zagreb.
- Pavlič, I. (1970): Statistička teorija i primjena. Tehnička knjiga Zagreb.
- Pelzer, H., Kummer, J., Meckenstock, H. J., Wittman, G. (1997): Fachwörterbuch – Benennungen und Definitionen im deutschen Vermessungswesen mit englischen und französischen Äquivalenten. Bundesamt für Kartographie und Geodäsie – Außenstelle Berlin, Berlin.
- Peterca, M., Radošević, N., Milisavljević, S., Racetin, F. (1974): Kartografija. Vojnogeografski institut, Beograd.
- Petrić, D. (1995): Naučite HTML i oblikujte sami efektne World Wide Web stranice. Znak, Zagreb.
- Prager, A. (2003): Trojezični građevinski rječnik; Hrvatsko-englesko-njemački; Englesko-hrvatsko-njemački; Njemačko-hrvatsko-engleski. Masmmedia, Zagreb.
- Racetin, I. (2002): Terminologija suvremene pomorske kartografije. Magistarski rad, Sveučilište u Zagrebu, Geodetski fakultet, Zagreb.
- Racetin, I. (2004): Elektroničke pomorske karte i sustavi – Rječnik. Književni krug, Split.
- Racetin, I. (2007): Dinamizacija STOKIS-a. Disertacija, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Radić, Z., Božićnik, M. (1995): Pобољшanje kvalitete i ispravak katastarskog plana u postupku prijelaza na međni katastar. Državna geodetska uprava, Zagreb.
- Robinson, A. H., Morrison, J. L., Muehrcke, P., C., Kimerling, A., J., Guptill, S. C. (1995): Elements of cartography, sixth edition. John Wiley & Sons, New York.
- Roić, M., Zekušić, S. (1999): Normizacija digitalnih prostornih informacija. Geodetski list, 3, 209-226.
- Rudolf, D. (1980): Terminologija međunarodnog prava mora. Pravni fakultet u Splitu, Split.
- Rudolf, D. (1985): Međunarodno pravo mora. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Znanstveni savjet za pomorstvo, Sekcija za društveno-znanstvene aspekte pomorstva, Zagreb.
- Rudolf, D. (1989): Enciklopedijski rječnik međunarodnog prava mora. Književni krug, Split.
- Ružička, B. (1994): Zemljišne knjige nekad, danas i sutra. Informator, Zagreb.
- Sabor (1968): Zakon o premjeru i katastru zemljišta. Narodne novine, 39.
- Sabor (1973): Zakon o utvrđivanju katastarskog prihoda. Narodne novine, 44.
- Sabor (1974): Zakon o izmjeri i katastru zemljišta. Narodne novine, 16.
- Sabor (1979): Zakon o komasaciji. Narodne novine, 10.
- Sabor (1984): Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o komasaciji. Narodne novine, 21.
- Sabor (1988a): Zakon o naseljima. Narodne novine, 54.
- Sabor (1988b): Zakon o izmjenama Zakona o utvrđivanju katastarskog prihoda. Narodne novine, 13.
- Sabor (1988c): Zakon o građevinskom zemljištu. Narodne novine, 48.
- Sabor (1990): Zakon o geodetskoj izmjeri i katastru zemljišta. Narodne novine, 16/1974., 10/1978., 47/1989., 51/1989., 19/1990.
- Sabor (1992): Zakon o koncesijama. Narodne novine, 89.
- Sabor (1994a): Pravilnik o ustrojavanju i vođenju knjige položenih ugovora. Narodne novine, 42/1991. i 16/1994.

- Sabor (1994b): Zakon o izvlaštenju. Narodne novine, 9.
- Sabor (1994c): Zakon o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i državnih upravnih organizacija. Narodne novine, 72.
- Sabor (1994d): Zakon o prostornom uređenju. Narodne novine, 30.
- Sabor (1995a): Zakon o porezu na dohodak. Narodne novine, 25, 52.
- Sabor (1995b): Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o utvrđivanju katastarskog prihoda. Narodne novine, 108.
- Sabor (1996a): Zakon o zemljišnim knjigama. Narodne novine, 91.
- Sabor (1996b): Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima. Narodne novine, 91.
- Sabor (1996c): Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak. Narodne novine, 106.
- Sabor (1997a): Zakon o zemljišnim knjigama. Narodne novine, 10.
- Sabor (1997b): Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima. Narodne novine, 10.
- Sabor (1997c): Pravilnik o unutarnjem ustroju, vođenju zemljišnih knjiga i obavljanju drugih poslova u zemljišnoknjižnim odjelima sudova (Zemljišnoknjižni poslovnik). Narodne novine, 81.
- Sabor (2000): Zakon o državnoj izmjeri i katastru nekretnina. Narodne novine.
- Sabor (2007a): Zakon o državnoj izmjeri i katastru nekretnina. Narodne novine, 16.
- Sabor (2007b): Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju. Narodne novine, 107.
- Seissel, B. (2005): Geodetske priče. Državna geodetska uprava RH, Zagreb.
- Seissel, Ž. (1992): Snimanje geodetsko. Tehnička enciklopedija, svezak 12, 137-142. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb.
- Simović, A. T. (2000): Elektronička navigacija. Element, Zagreb.
- Simović, A. T. (urednik, 1990): Pomorski leksikon. Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb.
- Skok, P. (1971): Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.
- Smodek, L. (urednik, 1895): Priručnik k napatku o provedbi zak. čl. XXII. od god. 1885. Tiskarski i litografski zavod C. Albrechta, Zagreb.
- SRCE (2000): Carnet – priručnik za korisnika. Sveučilišni računski centar, Zagreb.
- Srdić, M. (1970): Pravni leksikon. Savremena administracija, Beograd.
- Staudinger, M. (2000): A cost oriented approach to geodetic network optimisation. Institute for Geoinformation, Vienna University of Technology.
- Stefanović, M. (gl. urednik, 1980): Višejezični geodetski rečnik, osmojezično izdanje. Savez geodetskih inženjera i geometara Jugoslavije, Beograd.
- Stein, J. (Editor in Chief, 1966): The Random House Dictionary of the English Language, The Unabridged Edition, Random House, New York.
- Sušanj, D., Petrić, D. (1996): Velika knjiga o World Wide Webu. Znak, Zagreb.
- Stein, J. (Editor in Chief, 1966): The Random House Dictionary of the English Language, The Unabridged Edition. Random House, New York.
- Szymanski, R. A., Szymanski, D. P., Morris, N. A., Pulschen, D. M. (1988): Computers and application software. Merrill Publishing Company, A Bell & Howell Information Company, Columbus, Toronto, London, Melbourne.
- Šentija, J. (glavni urednik, 1977): Opća enciklopedija. Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb.
- Šonje, J. (2000): Rječnik hrvatskoga jezika. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“ i Školska knjiga, Zagreb.
- Šporer, Z., Kuntarić, A. (1986): Repetitorij fizike, V. izdanje. Školska knjiga, Zagreb.

- Šulek, B. (1990): Hrvatsko njemačko talijanski rječnik znanstvenog nazivlja. Globus, Zagreb. Pretisak izdanja: Zagreb 1874-1875.
- Terminologický slovník (1998): Terminologický slovník geodézie, kartografie, katastra. Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej Republiky a Český úrad zeměměřický a katastrální, Bratislava.
- Težak, S., Babić, S. (1992): Gramatika hrvatskoga jezika. Školska knjiga, Zagreb.
- Thuillier (1962): Rađanje i pojava mnogojezičnog rečnika FIG, preveo Abdulah Muminagić. Geodetski list 10-12, 378-382.
- Tomić, M. (1979): Katastar zemljišta. Tehnička enciklopedija, svezak 6, 724-733. Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb.
- Torge, W. (1991): Gravimetry. Walter de Gruyter, New York.
- Varga, M. (1994): Baze podataka. DRIP – Društvo za razvoj informacijske znanosti, Zagreb.
- Vedriš, M., Klarić, D. (1971): Osnove imovinskog prava. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Vidović, R. (1984): Pomorski rječnik. Logos, Split.
- Vrebčević, Z. (gl. urednik, 2006): Leksikon očne optike i optometrije. Hrvatsko društvo očnih optičara, Graphis d.o.o., Zagreb.
- Wikipedia (2005): The Free Encyclopedia – Main Page. http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page (14. 10. 2005)
- Woodcock, J. (1995): Microsoft Press Informatički rječnik. Znak, Zagreb.
- Zuber, A. (1973): Osvrt na najveće geodetske radove zemaljske katastarske izmjere u Hrvatskoj i Slavoniji 1851-1877. Geodetski list, 4-6, 98-144; 7-9, 183-192; 10-12, 256-268.
- Žuvela, M. (urednik, 1995): Zbirka osnovnih propisa iz područja vlasničkopravnih odnosa. Informator, Zagreb.

